K 7/2012 vp

HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS VUODELTA 2011

Annettu Eduskunnalle 2012 vuoden valtiopäivillä

Eduskunnalle

Perustuslain 46 §:n mukaisesti Eduskunnalle annetaan hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2011.

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

III. Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Helsingissä 29 päivänä maaliskuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Hallitusneuvos *Marika Paavilainen*

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

Hallitus

Hallitustehtäviä hoiti 22.6.2011 asti 22.6.2010 nimitetty hallitus, jonka kokoonpano oli seuraava:

pääministerinä eduskunnan valinnan mukaisesti puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Mari Johanna Kiviniemi ja hänen ehdotuksestaan

pääministerin sijaisena ja valtiovarainministerinä puolueen puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jyrki Tapani Katainen,

ulkoasiainministerinä filosofian tohtori Cai-Göran Alexander Stubb,

ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä ulkoasiainministeriössä valtiotieteen tohtori, kansanedustaja Paavo Matti Väyrynen,

oikeusministerinä oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Tuija Kaarina Brax,

sisäasiainministerinä taloussihteeri, kansanedustaja Anne Elisabeth Holmlund,

maahanmuutto- ja eurooppaministerinä sisäasiainministeriössä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön toimialaan kuuluvia asioita varatuomari, kansanedustaja Astrid Thors,

puolustusministerinä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jyri Jukka Häkämies,

hallinto- ja kuntaministerinä valtiovarainministeriössä kunnanjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Tapani Olavi Tölli,

opetusministerinä filosofian lisensiaatti, kansanedustaja Henna Maria Virkkunen,

kulttuuri- ja urheiluministerinä opetus- ja kulttuuriministeriössä ja ministerinä käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Stefan Erik Wallin,

maa- ja metsätalousministerinä hallintonotaari, kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila,

liikenneministerinä filosofian maisteri, kansanedustaja Anu Helena Vehviläinen,

viestintäministerinä liikenne- ja viestintäministeriössä filosofian maisteri, kansanedustaja Suvi Helmi Tellervo Lindén,

elinkeinoministerinä yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Reijo Mauri Matias Pekkarinen,

työministerinä työ- ja elinkeinoministeriössä puolueen puheenjohtaja, humanististen tieteiden kandidaatti, kansanedustaja Anni Milja Maaria Sinnemäki,

sosiaali- ja terveysministerinä sosionomi, kansanedustaja Juha Tapani Rehula,

peruspalveluministerinä sosiaali- ja terveysministeriössä terveystieteiden tohtori, kansanedustaja Paula Sinikka Risikko,

ympäristöministerinä kauppatieteiden maisteri, valtiotieteen kandidaatti, kansanedustaja Paula Ilona Lehtomäki sekä

asuntoministerinä ympäristöministeriössä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Jan Pellervo Vapaavuori.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus:

Tasavallan presidentti vapautti 22.6.2011 pääministeri Kiviniemen pyynnöstä valtioneuvoston sen tehtävistä ja nimitti hallituksen, jonka kokoonpano oli seuraava:

pääministerinä eduskunnan valinnan mukaisesti puolueen puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jyrki Tapani Katainen ja hänen ehdotuksestaan

pääministerin sijaisena ja valtiovarainministerinä puolueen puheenjohtaja, luokanopettaja, kasvatustieteiden maisteri, kansanedustaja Jutta Pauliina Urpilainen,

ulkoasiainministerinä valtiotieteen tohtori, ekonomi, kansanedustaja Erkki Sakari Tuomioja,

eurooppa- ja ulkomaankauppaministerinä ulkoasiainministeriössä sekä ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvia asioita filosofian tohtori, kansanedustaja Cai-Göran Alexander Stubb,

kehitysministerinä ulkoasiainministeriössä sekä ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita maatalous- ja metsätieteiden maisteri, Euroopan parlamentin jäsen Heidi Anneli Hautala,

oikeusministerinä varatuomari, pankkilakimies, kansanedustaja Anna-Maja Kristina Henriksson,

sisäasiainministerinä sekä ministerinä käsittelemässä opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, lääkäri, lääketieteen lisensiaatti, kansanedustaja Päivi Maria Räsänen,

puolustusministerinä puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Stefan Erik Wallin,

hallinto- ja kuntaministerinä valtiovarainministeriössä filosofian lisensiaatti, kansanedustaja Henna Maria Virkkunen,

opetusministerinä rehtori, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jukka Tapani Gustafsson,

kulttuuri- ja urheiluministerinä opetus- ja kulttuuriministeriössä sekä ministerinä käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen ylioppilas, kansanedustaja Paavo Erkki Arhinmäki,

maa- ja metsätalousministerinä maanviljelijä, valtiotieteen maisteri Jari Antero Koskinen,

liikenneministerinä bioanalyytikko, kansanedustaja Merja Sinikka Kyllönen,

elinkeinoministerinä sekä ministerinä käsittelemässä valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvia asioita valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jyri Jukka Häkämies,

työministerinä työ- ja elinkeinoministeriössä sekä ministerinä käsittelemässä sisäasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita työelämän asiantuntija, ministeri, kansanedustaja Lauri Armas Ihalainen,

sosiaali- ja terveysministerinä ammattikorkeakoulun vararehtori, terveystieteiden tohtori, kansanedustaja Paula Sinikka Risikko,

peruspalveluministerinä sosiaali- ja terveysministeriössä toimittaja, kansanedustaja Maria Guzenina-Richardsonin,

ympäristöministerinä puolueen puheenjohtaja, tutkija, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Ville Matti Niinistö sekä

asunto- ja viestintäministerinä ympäristöministeriössä sekä ministerinä käsittelemässä liikenne- ja viestintäministeriön toimialaan kuuluvia asioita opinto-ohjaaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Krista Katriina Kiuru.

Hallituksen ohjelman toimeenpano vuonna 2011

Pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelman toimeenpano ja loppuraportti sekä pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen työn käynnistyminen

Vuoden 2011 alkupuolella toimeenpantiin pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen ohjelmaa. Keväällä 2011 tuotettiin vaalikauden hallituspolitiikan tavoitteiden toteutumisen loppuseuranta ja -arviointi. Tätä koskeva raportti julkaistiin keväällä 2011.

Valtioneuvoston kanslia toteutti hallitusohjelman seurantamenettelyn arviointi- ja kehittämishankkeen (ns. KOKKA- hanke), joka tuotti suosituksia keväällä 2011 alkaneen hallituskauden hallitusohjelman toimeenpanon edistämistä koskevista menettelyistä valtioneuvostossa. Menettelyistä päätettiin pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen aloittaessa toimintansa. Hallitusohjelman toimeenpanon tehostamisen ja seurannan välineeksi otettiin hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma (HOT) ja hallituksen vuosikellon aloittava alkuvuoteen sijoittuva hallituksen strategisistuntomenettely. Hallitusohjelman toimeenpanon koordinoinnissa vahvistettiin kansliapäälliköiden yhteistoimintamenettelyä. Hallitusohjelman seurantaa toteutetaan kokonaisuudessaan valtioneuvoston intranet Senaattorin sähköisellä alustalla.

Hallitusohjelman strateginen toimeenpanosuunnitelma valmisteltiin ja käsiteltiin hallituksessa samassa yhteydessä kuin vaalikauden valtiontalouden kehys ja vuoden 2012 talousarvioesitys ja hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Toimeenpanosuunnitelma määrittelee hallitusohjelman kolmella painopistealueella hallituksen kärkihankkeet ja niiden valmisteluvastuut. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman painopisteet ovat:

I Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen

II Julkisen talouden vakauttaminen

III Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen

Näitä politiikkakokonaisuuksia toteuttavat kärkihankkeet ovat hallituksen erityisen panostuksen ja seurannan kohteena ja ne muodostavat vuotuisen hallituksen strategiaistunnon perustan. Kärkihankkeisiin kuuluvat säädösvalmisteluhankkeet muodostavat hallituksen strategisen lainsäädäntösuunnitelman.

Hallituksen EU-politiikka vuonna 2011

Akuutin talouskriisin hoito sävytti vahvasti hallituksen EU-politiikkaa vuonna 2011. Vuoden aikana tehtiin useita toimenpiteitä talouden ohjausjärjestelmän parantamiseksi ja uusien toimenpiteiden toteuttamiseksi vastauksena valtionvelkakriisiin. Vuoden 2011 aikana euroalueen päämiehet kokoontuivat useampia kertoja, ja ns. ”eurohuippukokous” vakiintui osaksi unionin toimintaa. Päämiesten rooli unionin politiikan linjaamisessa on korostunut merkittävästi talouskriisin myötä. Talouskriisin lisäksi vuotta leimasivat erityisesti rahoituskehysneuvottelujen alkaminen, Venäjän WTO-jäsenneuvottelujen saaminen päätökseen sekä Kroatian tulo tarkkailijaksi sen EU-jäsenyyden varmistuttua.

Eurooppa-neuvosto

Lissabonin sopimuksen voimaantultua Eurooppa-neuvosto muuttui oikeudellisesti sitovia päätöksiä tekeväksi viralliseksi toimielimeksi, jota johtaa 2,5 vuodeksi valittu puheenjohtaja. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajana joulukuun 2009 alusta toimineen Herman van Rompuyn mandaatti päättyy kevätkaudella 2012. Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja on tuonut pysyvyyttä, johdonmukaisuutta sekä suunnitelmallisuutta Eurooppa-neuvoston toimintaan.

Euroopan unioni ja euroalue ovat tehneet viimeisen vuoden aikana useita toimenpiteitä talouden ohjausjärjestelmän parantamiseksi ja uusien toimenpiteiden toteuttamiseksi vastauksena valtionvelkakriisiin. Tästä syystä Eurooppa-neuvosto on kokoontunut useammin kuin kahteen säännönmukaiseen kokoukseensa puheenjohtajuuskaudessa.

Myös euroryhmä kokoontui vuonna 2011 useita kertoja päämiestasolla pääasiallisesti Eurooppa-neuvoston kokousten yhteydessä. 26. lokakuuta 2011 pidetyssä euroalueen päämieskokouksessa päätettiin, että ns. eurohuippukokouksia järjestetään jatkossa kaksi kertaa vuodessa talouden ohjausjakson ratkaisevissa vaiheissa, mahdollisuuksien mukaan Eurooppa-neuvoston kokousten jälkeen. Euroalueen valtion- tai hallitusten päämiehet nimittävät eurohuippukokouksen puheenjohtajan samaan aikaa, kuin Eurooppa-neuvosto valitsee oman puheenjohtajansa, ja yhtä pitkäksi toimikaudeksi. Seuraavaan puheenjohtajan valintaan saakka Eurooppa-neuvoston nykyinen puheenjohtaja toimii euroalueen huippukokouksen puheenjohtajana.

Suomi osallistui aktiivisesti Eurooppa-neuvoston ja eurohuippukokousten valmisteluihin eri tasoilla ja pyrki siten saamaan kantojaan läpi Eurooppa-neuvoston päätöksenteossa. Suomen keskeiset tavoitteet koskivat talouskriisin hoitamista, talouskurin edistämistä, Eurooppa 2020 -ohjelman tavoitteita, talouden eurooppalaista ohjausjaksoa sekä digitaalisten sisämarkkinoiden kehittämistä. Euroalueen jäsenvaltioiden ja erityisesti euroalueen jäsenvaltioiden päämiesten rooli unionin politiikan linjaamisessa on korostunut merkittävästi talouskriisin myötä.

EU-vaikuttamisen kehittäminen ja avaintavoitteet

EU-vaikuttamisselvityksen mukaiset Suomen EU-politiikan avaintavoitteet hyväksyttiin EU-ministerivaliokunnassa syksyllä. Tällä asiakirjalla hallitus otti kantaa myös komission työohjelmaan 2012. Lisäksi kaikki ministeriöt laativat omat EU-prioriteettihankekartoituksensa kesällä 2011. Näiden lisäksi hallitusohjelma antaa yleiset puitteet Suomen EU-vaikuttamiselle.

EU-ministerivaliokunnan hyväksymät avaintavoitteet ovat vahvasti talouspainotteiset. Suomi muokkaa aktiivisesti EU:n politiikkaa niin akuutin talouskriisin taltuttamisen, tulevan talouskurin tiukentamisen kuin talouskasvun edistämisen osalta. Suomalaista valtioneuvosto-

tason EU-vaikuttamista lähiaikoina vaativat talousasioiden lisäksi erityisesti unionin tulevat rahoituskehykset sekä niihin liittyvät politiikkaohjelmat, monet EU:n ja Suomen kilpailukykyyn suoraan tai välillisesti liittyvät lainsäädäntö- ja muut hankkeet sekä maataloutta, metsiä ja aluepolitiikkaa koskevat aloitteet.

Talouskriisi ja talousunionin vahvistaminen:

Suomi on toiminut määrätietoisesti koko talouskriisin ajan kriisin ratkaisemiseksi. Suomi on kannattanut kriisinhallintavälineiden (Euroopan rahoitusvakausmekanismin EVM ja Euroopan rahoitusvakausväline ERVV) joustavoittamista ja EVM:n aikaistamista, jotta kriisiytyneiden maiden tilanteeseen voidaan parhaiten vastata ja jotta kriisi voidaan padota mahdollisimman hyvin. Lisäksi Suomi on kannattanut johdonmukaisesti kriisin alusta alkaen IMF:n vahvaa roolia velkakriisin hoitamisessa. Esimerkiksi Portugalin joutuessa vaikeuksiin vuonna 2011 sille suunnatussa tukipaketissa IMF:n osuus oli merkittävä. Lisäksi Suomi on katsonut, että kasvupotentiaalin ja kilpailukyvyn turvaaminen ovat avainkysymyksiä myös talous- ja rahoituskriisin ratkaisemisen kannalta, joilla talouskasvua voidaan vahvistaa. Lisäksi Suomi on toiminut aktiivisesti rajat ylittävän veropolitiikan yhteensovittamisen edistämiseksi.

Suomi on korostanut, että EU:ssa lokakuussa hyväksytty talouspolitiikan koordinaatiota koskeva lainsäädäntöuudistus (ns. six pack) pannaan täytäntöön viipymättä. Suomi on niin ikään painottanut, että talouskriisistä selviämiseksi on vahvistettava tiukempaa talouskuria, jotta voidaan vahvistaa uskottavuutta julkisen talouden kestävyyden turvaamiseksi. Euromaiden huippukokouksessa lokakuussa sekä joulukuun Eurooppa-neuvostossa päästiinkin sopuun talouskurin ja valvonnan lisäämisestä sekä finanssipoliittisesta sopimuksesta. Näihin liittyi myös kansallisia toimeenpanoon liittyviä toimia, joita Suomessa selvitetään parhaillaan.

Suomi pitää tärkeänä, että jo hyväksyttyjä toimia täytäntöön pantaessa ja uutta lainsäädäntöä annettaessa, komissio ja neuvosto puuttuisivat jäsenvaltion tilanteeseen jo silloin, kun on selvää, että jäsenvaltio on ajautumassa ongelmiin. Kurin ja valvonnan lisäämiseksi Suomi korostaa markkinapaineita, jotka täydentävät EU- ja euroalueen sisäistä koordinaatiota.

Talous- ja rahaunionin vahvistamiseksi voidaan tehdä paljon uutta lainsäädäntöä antamalla. Suomi katsoo, että olisi keskityttävä uudistuksiin, jotka lisäävät talouskuria ja sääntöjen noudattamista. On turvattava unionin toimielinten tasapaino ja vältettävä päällekkäisyyksiä. Sen sijaan, että luotaisiin uusia toimijoita, on vahvistettava nykyisiä. Erityisesti on turvattava komission vahva rooli yhteisten taloussääntöjen noudattamisen valvonnassa.

Rahoituskehykset, maatalous- sekä alue- ja rakennepolitiikka

Vuosia 2014–2020 koskevat EU:n rahoituskehyksiä koskevat neuvottelut käynnistyivät komission niistä tekemien ja niihin liittyvien sektorikohtaisten ehdotusten myötä. Suomen mukaan EU:n rahoituskehyksen on heijastettava julkisen talouden vaikeaa tilannetta. Sillä tulee kuitenkin vahvistaa talouskasvun ja työllisyyden edellytyksiä. Suomi pitää hyvänä, että EU2020-strategian painotukset näkyvät komission ehdotuksissa.

EU:n nettomaksajamaana Suomi kannattaa kurinalaista rahoituskehyksen tasoa ja katsoo, että budjetin kokoa ei voida merkittävästi kasvattaa nykyisessä taloustilanteessa. Talousarvion rahoitusjärjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä ja oikeudenmukainen.

Koheesiopoliittisen rahoituksen osalta Suomi katsoo, että rahoitusratkaisun tulee olla reilu ja oikeudenmukainen kaikkien jäsenmaiden sekä alueiden näkökulmasta ja alue- ja rakennepolitiikkaa tulee jatkaa koko unionin alueella. Lähtökohtana neuvotteluissa on, että Suomen

suhteellinen rahoitusosuus säilyy tulevallakin rahoituskaudella. Rahoituksen painopisteen tulee olla köyhimmillä sekä vakavista ja pysyvistä luonnonhaitoista kärsivillä alueilla. Koheesiopolitiikan vaikuttavuutta tule lisätä keskittymällä EU2020-strategian mukaisiin prioriteetteihin, joita tulee olla rajallinen määrä. Syrjäisen sijainnin huomioiminen ja harvaanasuttujen alueiden erityisaseman turvaaminen on Suomelle rakennerahastopolitiikan avainkysymys.

Suomi pitää hyvänä, että komission esitys yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisesta perustuu periaatteeseen perheviljelmiin perustuvan maataloustuotannon jatkumisesta koko unionin alueella. Komission esittämällä jäsenmaiden tukieroja vähentävällä suorien tukien tasausmallilla ei ole olennaisia vaikutuksia Suomenkannalta ja sitä voidaan pitää hyvänä neuvottelujen lähtökohtana. Maaseudun kehittämiseen osoitettujen varojen reaaliarvo tulee turvata rahoituskehyksessä. Suomen suhteellisen osuuden maaseudun kehittämisvaroista tulee säilyä vähintään ennallaan.

Suomi suhtautuu alustavan myönteisesti ajatuksiin suorien tukien viherryttämisestä. Komission esittämää 30 % osuutta viherrytettäväksi tueksi tule vielä kuitenkin tarkastella. Myös ympäristö- ja ilmastokorvaukset (nykyinen maatalouden ympäristötuki) tulee huomioida asiaa arvioitaessa. Suomi pitää hyvänä mahdollisuutta korottaa epäsuotuisten alueiden tukitasoa.

Komissio esittää sokerin kiintiöjärjestelmän lakkauttamista vuonna 2015. Tuotannon jatkumisen turvaamiseksi Suomi katsoo kuitenkin, että sitä tulisi jatkaa vähintään vuoteen 2020 saakka.

Suomi kannattaa periaatteessa komission esitystä kaikki rahastot kattavasta strategisesta lähestymistavasta. Valmistelussa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota yksinkertaistamiseen ja hallinnolliseen taakkaan sekä ohjelmien hyväksymisprosessien nopeuteen.

Eurooppa 2020-strategia ja Euro Plus -sopimus

Ensimmäinen Eurooppalainen talouspolitiikan ohjausjakso käynnistettiin tammikuussa. Ohjausjaksolla tarkoitetaan Eurooppa-2020 strategian sekä vakaus- ja lähentymisohjelman toimeenpanon seurantaa ja ohjeistamista.

Maaliskuussa pidetyssä Eurooppa-neuvostossa hyväksyttiin nk. Euro Plus -sopimus (Euroopan kilpailukykypakti). Euro Plus -sopimus on Eurooppa 2020 strategiaa täydentävä 21 maan lisäsitoumus talouspolitiikan koordinaation ja kilpailukyvyn kehittämiseksi.

Eurooppa-neuvosto peräänkuulutti jäsenmaiden vahvaa poliittista sitoutumista ja konkreettisia toimia. Eurooppa 2020 strategian osalta vaadittiin lisätoimia asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (mm. työllisyys, tutkimus ja kehitys, köyhyys sekä korkean asteen koulutus). Euro Plus - sopimuksen osalta peräänkuulutettiin konkretiaa, tavoitetason nostamista sekä verokoordinaatiota.

Ensimmäinen eurooppalainen lukukausi oli Suomen näkemyksen mukaan tuloksiltaan pettymys. Suomi korosti vahvan eurooppalaisen lukukauden merkitystä ja painotti mm. valmistelun tehostamista edellytyksenä eurooppalaisen lukukauden 2012 onnistumiselle.

Sisämarkkinat mukaan lukien digitaaliset sisämarkkinat

Suomi jatkoi aktiivista vaikuttamistaan sisämarkkinoiden vahvistamiseksi ja laajentamiseksi. Suomen korosti erityisesti digitaalisten sisämarkkinoiden merkitystä sektorin suuren kas-

vupotentiaalin vuoksi sekä jäsenmaiden poliittista sitoutumista sisämarkkinasääntöjen oikeaan toimeenpanoon.

Suomi toimi aktiivisesti Eurooppa-neuvostossa ja kahdenvälisissä kontakteissaan digitaalisten sisämarkkinoiden edistämiseksi. Eurooppa-neuvosto painotti lähes jokaisessa kokouksessaan digitaalisten sisämarkkinoiden merkitystä ja peräänkuulutti komissiota laatimaan tiekartan toimista, joiden avulla täysin toimivat digitaaliset sisämarkkinat toteutetaan vuoteen 2015 mennessä. Eurooppa-neuvosto vaati komissiolta nopeita toimia mm Euroopan tekijänoikeusjärjestelmän uudistamisessa EU:n kilpailukyvyn varmistamiseksi ja mahdollisuuksien luomiseksi uusille liiketoimintamalleille.

Ilmastopolitiikka

Suomi on pitänyt tärkeänä saada aikaan kattava kansainvälinen ilmastosopimus, johon kaikki merkittävät taloudet sitoutuvat. Marras-joulukuun vaihteessa Durbanissa, Etelä-Afrikassa pidetyssä YK:n ilmastosopimuksen 17. osapuolikokouksessa EU saavutti neuvottelutavoitteensa globaalista sopimuksesta. Kokouksessa sovittiin tiekartasta kohti kattavaa maailmanlaajuista sopimusta, Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta sekä Cancúnissa vuonna 2010 tehtyjen päätösten toimeenpanosta ja tarkentamisesta. Päästövähennysten kunnianhion tasoa on kuitenkin vielä nostettava nykyisestä, jotta maailman keskilämpötilan nousu rajoittuisi kahteen asteeseen.

Suomen tavoitteena on ollut, että metsänielujen laskentatavasta sovitaan kansainvälisesti. Durbanissa päästiin ratkaisuun myös tässä asiassa ja laskentatavaksi sovittiin EU:n tavoittelema vertailutasomenetelmä. Suomen tärkeänä pitämää mahdollisuutta metsäkadon korvaamiseksi metsänhoitotoimin ei loppuratkaisuun kuitenkaan saatu sisällytettyä. Suomi jatkaakin keskusteluja EU:ssa mahdollisuuksista ottaa Suomen erityisasema ja meille Durbanin päätöksestä aiheutuvat vaikutukset huomioon jatkotyössä EU:n sisäisesti.

Unionin globaali rooli

Vuosi 2011 oli myllerryksen vuosi erityisesti unionin eteläisessä naapurustossa. Eteläisten naapurimaiden tapahtumat nousivat EU:n ulkopoliittisen toiminnan kärkiteemaksi koko kertomusvuoden ajaksi.

Lissabonin sopimuksen mukaiset uudet ulkosuhdetoimijat vakiinnuttivat paikkansa unionin ulkoisen toiminnan kärjessä. Uusien rakenteiden sisäänajo oli yhä osittain käynnissä, ja tämä näkyi sisäisessä työssä. Suomi pitää Lissabonin sopimuksen sisältämien mahdollisuuksien täysimääräistä hyödyntämistä tärkeänä. Tämä on ensiarvoista, jotta unioni voi toimia tehokkaana globaalina vaikuttajana, kyeten paremmin vaikuttamaan globalisaation parempaan hallintaan ja toimien yhtenäisesti ja johdonmukaisesti.

Talouskriisi antoi leimansa myös ulkoiselle toiminnalle. Taloussuhteiden kehittäminen unionin ulkopuolisten maiden kanssa korostui edelleen. Suomen kannalta erityisen merkittävää oli, että Venäjä sai WTO-jäsenneuvottelut päätökseen ja hyväksyttiin järjestön jäseneksi. WTO/Dohan neuvottelukierros ei edennyt eikä sen loppua ole näköpiirissä. Vaikka Suomi ja EU tukevat yhä neuvottelukierroksen loppuunsaattamista, on kaupan vapauttamisessa edistyminen tärkeää myös pienemmissä ryhmissä -yksittäisten maitten tai maaryhmien kanssa.

Vuonna 2011 käynnissä oli useita unionin kriisinhallintaoperaatioita niin siviili- kuin sotilaspuolella. Samalla EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä otettiin askelia eteenpäin koskien operaatiosuunnittelua ja operaatioiden johtokykyä.

EUn kehityspolitiikan uudistamista koskeva keskustelu käynnistyi kertomusvuonna komission julkistaessa asiaa koskevan tiedonannon.

Kertomusvuonna järjestettiin useita merkittäviä kokouksia kolmansien maiden tai maaryhmien kanssa, mm. Yhdysvallat, Venäjä ja Itäisen kumppanuuden maat.

Laajentuminen

Euroopan unionin laajentumisprosessissa edettiin vuoden 2011. Eurooppa-neuvoston jäsenet allekirjoittivat joulukuun kokouksensa yhteydessä Kroatian liittymissopimuksen. Kroatiasta on määrä tulla EU:n jäsen heinäkuun 2013 alusta. EU-tarkkailijana Kroatia aloitti saman tien.

Myös Serbian EU-perspektiivi eteni joulukuun Eurooppa-neuvoston päätettyä, että se tulee vahvistamaan Serbialle myönnettävän ehdollisen ehdokasaseman maaliskuussa 2012. Suomi pitää ehdokasmaa-aseman myöntämistä Serbialle tärkeänä, myös koko Länsi-Balkanin alueen ja laajentumisprosessin uskottavuuden kannalta.

Montenegron osalta EU päätyi jatkamaan maan edistymistä uudistusten toteuttamisessa alkuvuonna 2012, pyrkien jäsenyysneuvottelujen avaamiseen Montenegron kanssa.

EU-jäsenneuvottelut Islannin kanssa käynnistyivät heinäkuussa.

Valtioneuvoston kanslia

Kevään 2011 eduskuntavaalien jälkeen pääministeri Kiviniemi esitti tasavallan presidentille hallituksensa eronpyynnön. Presidentti otti vastaan eronpyynnön ja pyysi pääministeri Kiviniemen hallitusta jatkamaan toimitusministeristönä, kunnes uusi hallitus on muodostettu. Toimitusministeristön aika muodostui poikkeuksellisen pitkäksi, mikä vaikutti valtioneuvostossa valmisteltujen asioiden toimittamiseen eduskunnan käsiteltäväksi.

Hallitusneuvottelut alkoivat hallitusneuvottelujen vetäjän Jyrki Kataisen johdolla perjantaina 20.5.2011 Säätytalossa. Neuvotteluja kävivät Kansallinen Kokoomus, Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, Vihreän liitto, Vasemmistoliitto, Ruotsalainen kansanpuolue ja Suomen Kristillisdemokraatit.. Neuvotteluista tiedotettiin muun muassa järjestämällä päivittäin Kataisen tapaaminen neuvotteluja seuranneiden median edustajien kanssa. Tilaisuudet välitettiin suorina lähetyksinä ja tallenteina Valtioneuvoston netti-TV:ssä. Neuvotteluista tiedotettiin valtioneuvoston verkkosivujen ja sen mediapalvelun sekä valtioneuvoston twitter-kanavan kautta lehdistötiedotteiden lisäksi. Lisäksi neuvotteluista välitettiin valtioneuvoston flickr-sivuilla lähes 100 kuvaa.

Hallitusneuvottelujen päätteeksi 17. kesäkuuta järjestetyssä tiedotustilaisuudessa ja valtioneuvoston verkkosivuilla jaettiin neuvottelutulos uuden hallituksen ohjelmasta ”Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi” ja tiedot ministerien paikkajaosta. Hallitusneuvottelujen päätösinfoa seurasi suorana lähetyksenä Valtioneuvoston netti-TV:n välityksellä 664 katsojaa. Lisäksi tallennetta on ladattu 1 310 kertaa.

Tasavallan presidentti myönsi 22.6.2011 eron pääministeri Kiviniemen hallitukselle ja nimitti pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen. Hallitus on Kansallisen Kokoomuksen, Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen, Vasemmistoliiton, Ruotsalaisen kansanpuolueen, Vihreän liiton ja Suomen Kristillisdemokraattien muodostama enemmistöhallitus. Ministereitä hallituksessa on 19. Hallitus on itsenäisen Suomen 72. hallitus. Hallitus antoi ensimmäisessä kokouksessaan eduskunnalle tiedonantona hallituksen ohjelman (VNT 2/2011). Eduskunta käsitteli hallituksen ohjelmaa ja päätti 30.6.2011, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta (EK 3/2011).

Uuden hallituksen ensimmäinen tiedotustilaisuus pidettiin Säätytalossa, ja se välitettiin suorana Valtioneuvoston netti-TV:ssä. Katsojia lähetyksellä oli 272. Tilaisuudessa ja samanaikaisesti valtioneuvoston verkkosivuilla jaettiin hallituksen ohjelma, tietoja ministereistä ja heidän työnjaostaan sekä ministerivaliokuntien kokoonpanot suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Hallituksen vaihdoksen yhteydessä valtioneuvoston verkkosivuilla päivitettiin useaa sataa dokumenttia mukaan lukien ministeritietojärjestelmän tiedot.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ministereille tuli yhteensä 35 erityisavustajaa, jotka pääministeri Katainen nimitti tehtäviinsä valtioneuvoston kanslian valmistelusta. Kanslia hoiti muutoksista aiheutuneet tarkistukset valtion vuoden 2011 talousarvioon hallituksen III lisätalousarviossa. Hallitusohjelman mukaan ministerien palkkioita laskettiin 5 prosentilla. Tämän toteuttamiseksi valmisteltiin laki ministerien palkkioista annettuun lain muuttamiseksi jo vuoden 2011 aikana. Eduskunta hyväksyi muutoksen marraskuussa. Samalla lisätalousarviossa tarkistettiin palkkioihin tarkoitettuja määrärahoja. Ministerien palkkioiden muutos on voimassa vuoteen 2015.

Uudella pääministerillä oli EU-maihin ja -instituutioihin suuntautuvia matkoja ja vastavierailuja runsaasti.

Vuotta 2011 väritti koko Euroopan unionin historian kenties pahin kriisi, talous- ja finanssikriisin herätettyä kysymyksiä koko euroalueen ja unionin tulevaisuudesta. Kreikan, Italian ja

Espanjan hallitukset vaihtuivat kriisin pyörteissä. Jäsenmaat sopivat erilaisista keinoista kriisimaiden auttamiseksi, kriisin leviämisen estämiseksi ja uuden talouskasvun aikaansaamiseksi. Ratkaisujen etsiminen nostettiin päämiestasolle, minkä johdosta Eurooppaneuvoston ja euroalueen päämiesten kokouksia pidettiin normaalia useampia.
Valtioneuvoston kanslia käynnisti vuoden 2011 lopussa valtioneuvoston päätösasiakirjojen rakenteistamistyövälineen toimitusprojektin. Ministeriöiden esittelijöille ja avustajille tulee käyttöön Raketti-työväline, joka tukee valtioneuvoston päätösasiakirjojen laatimista rakenteiseen muotoon. Työväline on suunniteltu otettavan käyttöön helmikuussa 2013. Rakettityövälineellä laaditaan kaikki valtioneuvostosta eduskuntaan siirtyvät valtioneuvoston päätösasiakirjat ja säädöskokoelmassa julkaistavat asiakirjat.

Kansanedustajien kirjallisten kysymysten käsittely uudistettiin vuoden 2011 aikana siten, että kysymykset toimitetaan valtioneuvoston kansliaan sähköisessä muodossa. Kanslia jakaa kysymykset ministereille vastattavaksi sähköisesti.

Talvella 2011 valtioneuvoston kanslia asetti hankkeen valtionhallinnon viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmän toteuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena on toteuttaa valtionhallinnolle viestinnän seuranta- ja arviointijärjestelmä sekä konkreettisia tutkimusvälineitä, joita käytetään viestinnän jatkuvan seurannan ja arvioinnin apuna. Systemaattisen seurannan ja arvioinnin tehtävänä on palvella erityisesti viestinnän strategista johtamista sekä normaali- että poikkeusoloissa.

Hankkeessa piirissä ovat ministeriöt ja niiden alainen hallinto sekä Tasavallan presidentin kanslia, eduskunta ja oikeuskanslerin virasto. Osana hanketta tehtiin loppuvuonna pilottitutkimus, jossa arvioitiin valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön ja poliisin sidosryhmä- ja mediaviestintää. Arvointi- ja seurantajärjestelmän viimeistely ja sen jalkauttaminen jatkuu vuonna 2012.

Valtioneuvoston kanslia laati ensimmäistä kertaa oman tulevaisuuskatsauksensa, jossa käsiteltiin politiikan johtamisen haasteita 2010-luvulla (VNK:n julkaisusarja). Valtioneuvoston kanslia tuotti raportin vaalikauden 2007—2011 hallituspolitiikan toteutumisesta (VNK:n julkaisusarja 5/2011). Kanslian Hallitusohjelman tehokkaan toimeenpanon menettelyjen kehittämishankkeessa (ns. KOKKA-hanke) valmisteltiin seuraavaa hallituskautta varten suosituksia hallitusohjelman toimeenpanon ja seurannan menettelyistä (Hallituksen strategiaprosessi, VNK:n julkaisusarja 7/2011). Tähän liittyen Politiikkatoimien vaikuttavuusarvioinnin kehittämishanke (ns. POVI-hanke) laati suositukset poliittisen päätöksenteon tietopohjan parantamisesta. Suositusten pohjalta pääministeri Jyrki Kataisen hallitus vahvisti järjestäytymisistunnossaan hallituksen strategiaprosessin uudet menettelyt, joissa keskeistä ovat hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman laatiminen ja alkuvuoteen sijoittuva hallituksen strategiaistunto. Lisäksi hallituskauden alussa uudistettiin kansliapäällikkökokouksen toimintamalli, mikä tarkoittaa mm. kansliapäälliköiden yhteistyön vahvaa roolia hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman laadinnassa ja seurannassa.

Uusien menettelyjen mukaisesti valtioneuvoston kanslia valmisteli yhteistyössä ministeriöiden kanssa hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman (HOT), joka määrittelee hallitusohjelman kolmella painopistealueella hallituksen kärkihankkeet ja niiden valmisteluvastuut hallitusohjelman seurannan perustaksi. Toimeenpanosuunitelma käsiteltiin hallituksessa samanaikaisesti vaalikauden valtiontalouden kehyksen ja vuoden 2012 talousarvioesityksen kanssa ja hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Valtioneuvoston kanslia valmisteli syksyllä hallituskauden aineistoa vuoden 2012 helmikuussa pidettävään hallituksen strategiaistuntoon yhteistyössä valtiovarainministeriön ja muiden ministeriöiden kanssa.

Talousneuvoston toimintaa vuonna 2011 leimasivat poikkeuksellisen pitkä hallituksen vaihdokseen liittyvä kokoustauko sekä euroalueen kriisikehityksen seuraaminen. Helmikuussa keskusteltiin tavanomaista laajemmalla kokoonpanolla globaalin talouden kehityssuunnista,

joista alustivat mm. OECD:n pääsihteeri ja EU:n talouskomissaari. Euroopan tilanne oli aiheena syksyllä kahdessa kokouksessa ja siitä annettiin lisäksi lyhyempiä tilannekatsauksia muidenkin kokouksien yhteydessä. Neuvostolle tehty oma tutkimus- ja selvitystyö pyrki tarjoamaan tietopohjaa julkisen talouden tuottavuutta ja vaikuttavuutta edistävien toimien tueksi. Sosiaali- ja terveyshuollon rahoitusta sekä julkisten palveluiden tuottavuusseurannan kehittämistä koskevat raportit esiteltiin ja julkaistiin loka─marraskuussa.

Hallitus sopi syksyllä 2011, että laaditaan tulevaisuusselonteko Suomen kestävästä kasvusta ja hyvinvoinnista, ja kanslia käynnisti sen valmistelun. Hallitusohjelmassa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden koordinointi annettiin kanslian tehtäväksi, ja kanslia asetti syksyllä tämän työn tueksi valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoivan työryhmän. Valtioneuvoston ennakointiverkoston toimikausi päättyi keväällä 2011.

Hallitusohjelman mukaan puolueille niiden puoluetoimintaan sekä niiden viestintään ja tiedotustoimintaan tarkoitettuja määrärahoja eli puoluetukea laskettiin 2 miljoonalla eurolla. Hallitus päätti, että määrärahan alennus kohdistettiin eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden viestintämäärärahaan. Valtioneuvoston kanslia valmisteli yhteistyössä oikeusministeriön, valtiontalouden tarkastusviraston ja puolueiden kanssa muutetun puoluelain mukaisetuudet ehdot puoluetukien myöntämispäätöksiin, jotka valtioneuvosto hyväksyi.

Valtioneuvoston kanslia asetti hallitusohjelman mukaisen kielistrategian. Strategian valmistelua ohjaamaan asetettiin työryhmä, jota johtaa pääministeri Katainen. Valtioneuvoston kanslia on asettanut Kansalliskielistrategia-hankkeen. Pääministerin johdolla laaditaan pitkän aikavälin kielistrategia kahden elinvoimaisen kansalliskielen, suomen ja ruotsin, kehittämiseksi sekä konkretisoidaan sen pohjalta toimet hallituskaudelle.Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa todettiin, että kielellisten oikeuksien toteutumista kehitetään presidentti Ahtisaaren työryhmän esityksiä hyväksi käyttäen.Svenska Finlands folkting asetti keväällä 2010 johtoryhmän laatimaan presidentti Martti Ahtisaaren johdolla toimintaohjelman, jossa on konkreettisia ehdotuksia sen takaamiseksi, että Suomessa säilyy kaksi elävää kansalliskieltä.

Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta päättivät kokouksessaan 7. lokakuuta turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelujen ja puolustusvoimien rakenneuudistustyön käynnistämisestä. Samalla päätettiin asiakokonaisuuden valmistelua seuraavan parlamentaarisen kontaktiryhmän koolle kutsumisesta.

Kanslia asetti kontaktiryhmän. Kontaktiryhmän perustamisen tarkoituksena on antaa eduskuntapuolueille oikea-aikaista tietoa ja edistää asiantuntevaa ja kokonaisvaltaista keskustelua asiasta. Ryhmä toimii enintään siihen saakka, kun valtioneuvosto antaa seuraavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon eduskunnalle. Selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2012 aikana.

Kansliassa valmisteltiin yhteistyössä tasavallan presidentin kanslian kanssa tasavallan presidentin palkkiota kokeva hallituksen esitys, joka annettiin eduskunnalle syyskuussa 2011. Tasavallan presidentin kansliaa koskeva säätelyä selvittäneen työryhmän mietinnön pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin kansliasta. Esityksessä ehdotettiin säädettäväksi laki tasavallan presidentin kansliasta. Lailla kumottaisiin nykyinen tasavallan presidentin kansliasta annettu laki. Samalla muutettaisiin tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annettua lakia ja työtuomioistuimesta annettua lakia. Esityksessä ehdotetaan tasavallan presidentin kanslian virkamiehiä koskevia säännöksiä uudistettavaksi valtion virkamieslaissa tapahtuneet muutokset huomioon ottavalla tavalla. Samalla tarkennettaisiin palvelussuhteen ehtojen määräytymistä, työrauhaa ja työriitoja koskevia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi entisille tasavallan presidenteille tarjottavien palveluiden tuottamista koskevaa lainsäädäntöä muuttamalla tasavallan presidentin eläkeoikeudesta an-

nettua lakia. Laissa tarkennettaisiin eläkkeelle siirtyneiden presidenttien palveluiden tuottamista koskevia periaatteita.

Entinen pääministeri ja valtioneuvos Harri Holkeri kuoli elokuussa 2011. Valtioneuvosto päätti järjestää valtiolliset hautajaiset. Valtioneuvoston kanslia vastasi valtiollisten hautajaisten järjestelyistä. Siunaustilaisuus oli Helsingin tuomiokirkossa lauantaina 27. elokuuta. Siunauksen toimittaa emerituspiispa Eero Huovinen avustajanaan rovasti Matti Holkeri. siunaustilaisuuden jälkeen pidettiin muistotilaisuus Säätytalossa. Holkerin uurna laskettiin myöhemmin Hietanimen hautausmaalle omaisten läsnä ollessa.

Senaattori-palvelut muodostuu ostetuista sisältöpalveluista sekä verkostopalveluista. Vuoden aikana palvelun tekninen alusta päivitettiin ja samalla toteutettiin ulkoasu- ja toiminnallisuusmuutoksia. Senaattori-palvelut tarjoaa virkamiehille hallitusohjelman toimeenpanon, päätöksenteon ja säädösvalmistelun ohjeistusta ja tietotukea. Senaattoria käytetään hallituksen esitysten, hallitusohjelman ja kirjallisten kysymysten seurannan välineenä.

Säädösehdotusten kääntäminen ruotsin kielelle on keskitetty valtioneuvoston kanslian käännöstoimistoon. Hallituksen esitysten sivumäärä kasvoi edellisen hallituskauden aikana ja säädöskääntämisen pahin ruuhka ajoittui hallituskauden toiselle puoliskolle. Hallituksen esitysten käännössivumäärä oli vuosina 2008–2011 keskimäärin 24800/vuosi.

Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunta on toiminut valtioneuvoston kansliassa pysyvänä toimielimenä vuodesta 1960. Se on koordinoiva elin valtion viranomaisten ruotsin kielen käyttöä koskevissa kysymyksissä. Lautakunnan tehtävänä on edistää Suomessa käytettävän laki- ja hallintoruotsin selkeyttä ja ymmärrettävyyttä sekä tehdä aloitteita ja ryhtyä toimenpiteisiin valtion viranomaisten kielenkäytön parantamiseksi. Lautakunnan työskentelyssä korostetaan valtion viranomaisten ruotsin kielen käytön, erityisesti lakikielen yhtenäistämistä. Lautakunnan tehtävänä on muun muassa yhtenäistää käännös- ja tarkastustoimintaa erityisesti kysymyksissä, jotka koskevat käypiä ilmaisuja, termejä, lakiteknisiä ratkaisuja, kirjoitusohjeita ja tyyliseikkoja. Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunnan tärkeimpiä työskentelymenetelmiä ovat ohjeiden ja suositusten julkaiseminen sekä seminaarien ja koulutuksien järjestäminen. Säädöskääntäjäresurssien parantamiseksi lautakunta kehitti yhteistyössä Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian kanssa syksyllä 2011 käynnistetyn säädöskääntäjäkoulutuksen. Lautakunta myös jatkoi Svenskt lagspråk i Finland (Slaf, Valtioneuvoston kanslian määräykset, ohjeet ja suositukset 1/2010)-ohjeen tunnetuksi tekemistä.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjauksessa olevien yhtiöiden valtiolle vuonna 2011 maksamat osingot kasvoivat edellisvuoden 863 miljoonasta eurosta 1 187 miljoonaan euroon. Valtion vuonna 2011 saamat osingot sisältävät Solidiumin maksamaa osinkoa 660 miljoonaa euroa (356 miljoonaa euroa).

Kesäkuussa ilmestyi omistajaohjausosaston vuosikertomus, jossa eduskunnalle raportoidaan valtion yhtiöomistuksen kehityksestä, omistajapolitiikasta ja omistajaohjaustoimista. Valtion täysin omistamaa holding-yhtiö Solidium Oy:tä käsitellään omistajaohjausosaston raportoinnissa ns. portfolioraportointina. Solidium julkistaa oman vuosikertomuksensa. Solidium Oy:n kolmas tilikausi oli 1.7.2010−30.6.2011.

Suomen Erillisverkot Oy:n omistajaohjaus siirtyi vuoden 2011 alussa sisäasiainministeriöltä valtioneuvoston kanslialle. Valtio pääomitti yhtiötä yhteensä 60 miljoonalla eurolla vuonna 2011. Pääomitukset kohdistuivat pääosin Suomen Erillisverkot Oy:n tytäryhtiön Leijonaverkot Oy:n toteuttamiin telelaitetilainvestointeihin.

Valtioneuvosto hyväksyi marraskuussa uuden omistajapoliittisen periaatepäätöksen, mikä korostaa aiempaa selkeämmin yritysten vastuullisen toiminnan merkitystä. Vastuullisen

toiminnan toteuttaminen ja raportointi on yritysten hallitusten ja johdon vastuulla. Omistaja seuraa ja arvioi toimintaa ja tarvittaessa reagoi arviointiinsa perustuen.

Periaatepäätöksen hyväksymisen yhteydessä Arctia Shipping Oy:n ja Meritaito Oy:n omistajaohjaus siirrettiin liikenne- ja viestintäministeriöstä omistajaohjausosastolle. Fingrid Oyj:n omistajaohjaus siirrettiin periaatepäätöksen mukaisesti valtiovarainministeriölle 1.3.2012.

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti puolustusvoimien ravitsemispalvelut yhtiöitettiin ja uusi Leijona Catering Oy -niminen yhtiö aloitti toimintansa 1.1.2012. Raportointivuoden aikana omistajaohjausosasto osallistui yhtiöittämisvalmisteluihin. Yhtiö on valtion kokonaan omistama ja sen omistajaohjaus sijoitettiin omistajaohjausosastolle.

Ulkoasiainministeriö

Suomen turvallisuus, hyvinvointi ja menestyksen edellytykset perustuvat laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomen ulkopolitiikan tavoitteena on kansainvälisen vakauden, turvallisuuden, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen vahvistaminen sekä oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen Euroopan unionissa ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön osana kansainvälistä yhteisöä.

Suomi on toiminut aktiivisesti ulko-, turvallisuus-, kehitys- ja kauppapoliittisten tavoitteidensa ja etujensa ajamiseksi kahdenvälisesti, EU:n ja muun monenkeskisen yhteistyön kautta. Lissabonin sopimuksen täytäntöönpano jatkui EU:ssa. Keskeisiä asiakokonaisuuksia olivat Euroopan ulkosuhdehallinnon toiminnan käynnistäminen vuoden 2011 alussa ja sen vakiinnuttaminen sekä unionin ulkoiseen edustautumiseen liittyvät kysymykset. Euroopan unionin päätöksentekokyky ja yhtenäisyys olivat koetuksella talouskriisin vuoksi. Odotukset edustustojen tekemälle EU-vaikuttamistyölle korostuivat entisestään.

Kertomusvuonna Suomi on tukenut aktiivisesti ja rakentavasti ulkosuhdehallinnon työtä ja osallistunut sen kehittämiseen, sekä pyrkinyt EU:n yhtenäisyyden vahvistamiseen kansainvälisenä toimijana. Ulkoasiainneuvostoissa Suomi on osaltaan vaikuttanut siihen, että arabimaiden murrosvaiheeseen vastattiin hyödyntämällä EU:n laajaa keinovalikoimaa. Keskusteluissa EU:n suhteista strategisiin kumppaneihin Suomelle tärkeää oli konkreettisten tulosten varmistaminen sekä strategisten kumppanien kanssa kansainvälisistä. kysymyksistä käytävän dialogin tiivistäminen.

Suomi osallistui aktiivisesti pyrkimyksiin syventää EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa (YTPP). Joulukuussa neuvosto hyväksyi päätelmät, joiden pohjalta mm. kehitetään Suomen tärkeänä pitämää EU:n kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtokykyä. Suomen kriisinhallintatoiminnan painopiste vuonna 2011 oli Afganistanissa sekä siviilikriisinhallinnan osalta myös Kosovossa ja Georgiassa. Osallistumistaso sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa laski loppuvuonna noin 250 sotilaaseen. Siviilikriisinhallintatehtävissä toimi keskimäärin 150 Suomen lähettämää asiantuntijaa, joista noin kolmannes oli naisia. Suomi lähetti vaalitarkkailijoita Etyjin (25) ja EU:n (17) vaalitarkkailumissioihin.

Suomi osallistui ajalla 1.1.–30.6.2011 kahteen EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon. Korkea valmius koski Suomen osalta yhteensä noin 300 sotilasta. Alkuvuodesta 2011 Suomi osallistui miinalaiva Pohjanmaalla EU:n Atalanta -operaatioon merirosvouden torjumiseksi Somalian rannikolla. Suomen osallistumisen kokonaisvahvuus oli noin 100 sotilasta. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun Suomi osallistui aluksella merelliseen kriisinhallintaoperaatioon.

Suomi jatkoi osallistumistaan vuonna 2010 käynnistettyyn EU:n EUTM Somalia -koulutusoperaatioon Somalian turvallisuusjoukkojen kouluttamiseksi. Lokakuusta alkaen Suomi osallistui operaatioon omalla seitsemän sotilaan kouluttajatiimillä.

EU perusti EUFOR Libya-operaation siltä varalta, että YK:n humanitaarisen avun toimisto OCHA olisi pyytänyt sotilaallisten voimavaroja tukemaan humanitaarisen avustustoimintaa ja käynnisti sitä varten operaatioesikunnan Roomassa. Esikuntaan lähetettiin myös suomalaisia sotilaita. EUFOR Libyaa ei missään vaiheessa käynnistetty ja operaatio lakkautettiin virallisesti syksyllä. Suomi valmistautui tukemaan Libyaa konfliktin jälkeisissä toimissa siviilikriisinhallinta-asiantuntijoiden avulla mm. kuolinsyytutkimuksessa.

Eduskunnalle annettiin loppuvuodesta selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen tuesta Afganistanille. Selonteon perusteella Suomi jatkaa kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä Afganistanin tukemista. Suomen kehitysyhteistyöpanosta Afganistaniin lisätään merkittävästi. Selonteossa linjattiin, että osallistumista YK:n mandaatilla toimivaan Naton ISAF -operaatioon vähennetään vuonna 2012 toteuttamalla vuonna 2010 päätetyn 50 sotilaan joukon kotiuttaminen. Vahvaa panostusta EU:n Afganistanin poliisioperaatioon (EUPOL) jatkettiin.

Suomi oli mukana Bonnin Afganistan-konferenssissa 5.12. ulkoministeri Erkki Tuomiojan johdolla. Konferenssissa kansainvälinen yhteisö sitoutui tukemaan Afganistania pitkäjänteisesti, myös vuoden 2014 jälkeen, jolloin turvallisuusvastuunsiirron eli ns. transition kansainvälisiltä joukoilta Afganistanin omille turvallisuusviranomaisille on määrä olla valmis. Suomi korosti ihmisoikeuksia ja erityisesti naisten ja tyttöjen aseman tärkeyttä transition ja mahdollisen rauhanprosessin edetessä.

Suomi teki loppuvuonna päätöksen osallistua YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa enintään 200 sotilaalla toukokuusta 2012 lähtien yhdessä Irlannin kanssa. Naton rauhankumppanuustoiminnassa keskeistä oli osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin Afganistanissa ja Kosovossa. Suomi esitti aktiivisesti näkemyksiään koskien Naton kumppanuusuudistusta. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä (Etyj) Suomi painotti järjestön vahvistamista konfliktisyklissä ja pitkien konfliktien ratkaisussa, rajat ylittävien uhkien vastaisessa työssä, inhimillisen ulottuvuuden sitoumusten tehokkaassa toimeenpanossa sekä sotilaallisten luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien tehostamisessa. Suomi toimi loppuvuoden sotilaallisia tarkastuslentoja käsittelevän Avoin taivas -sopimusta tulkitsevan toimikunnan (Open Skies Consultative Commission) puheenjohtajana.

YK:ssa Suomi jatkoi toimintaansa järjestön toiminnan uudistamiseksi ja tehostamiseksi. YK-reformien alalla tapahtui edistystä uuden tasa-arvokysymysten yhteiselimen (UN Women) aloitettua toimintansa, ja keskustelua turvallisuusneuvoston reformista sekä ympäristöhallinnon uudistamisesta jatkettiin.

Suomi oli aloitteellinen rauhanvälityksen aseman vahvistamiseksi YK:ssa. Suomen ja Turkin aloitteesta neuvoteltu, koko YK-järjestelmän ensimmäinen rauhanvälitystä koskeva päätöslauselma hyväksyttiin yleiskokouksessa yksimielisesti 22.6.2011.

Ulkoasiainministeriö laati rauhanvälityksen toimintaohjelman, joka sisältää kansallisia ja kansainvälisiä toimia Suomen osaamisen ja osallistumisen vahvistamiseksi rauhanvälityksessä. Suomi teki aloitteen rauhanvälityksen pohjoismaisen verkoston perustamiseksi. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” kansallisen toimintaohjelman päivittäminen käynnistettiin.

Suomen ehdokkuutta YK:n vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–2014 edistettiin. Ehdokkuuden puolesta kampanjoiminen koski käytännössä koko valtionhallintoa sekä kahdenvälisessä kansainvälisessä kanssakäymisessä että erityisesti YK-järjestökentässä. Turvaneuvostojäsenyyttä edistettiin aktiivisesti korkean tason vierailuilla ja tapaamisissa.

Suomi jatkoi aktiivista toimintaansa YK:n tietoyhteiskuntahuippukokousten (World Summit on Information Society, WSIS) toimeenpanossa ja seurantamekanismeissa. Vuoden 2011 aikana järjestettiin yhdessä Maailmanpankin kanssa Helsingissä ’Global Forum on Innovation & Technology Entrepreneurship’ -tapahtuma. Tunnustuksena Suomen tekemälle työlle Tasavallan Presidentti Tarja Haloselle myönnettiin ITU:n tietoyhteiskuntapalkinto.

Suomi toimi aktiivisesti ydinaseriisuntaa, joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä ja tavanomaisten aseiden valvontaa koskevien kansainvälisten prosessien edistämiseksi ja niiden toimeenpanon tukemiseksi. YK:n pääsihteeri ja ydinsulkusopimuksen tallettajavaltiot nimit-

tivät lokakuussa Suomen isäntämaaksi ydinsulkusopimuksen toimeenpanoon liittyvään Lähi-idän joukkotuhoaseetonta vyöhykettä koskevaan konferenssiin, joka on tarkoitus järjestää vuonna 2012, ja alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan konferenssin valmistelua johtavaksi fasilitaattoriksi.

Suomi isännöi lokakuussa korkean virkamiestason kokouksen, joka valmisteli vuonna 2012 pidettävää ydinturvahuippukokousta. Suomi toimi YK:n yleiskokouksen aseidenriisuntakomitean puheenjohtajana. Suomi osallistui kansainvälistä asekauppasopimusta valmistelevan komitean istuntoihin ja järjesti sopimusta käsitelleen kansainvälisen seminaarin helmikuussa Helsingissä. Eduskunta hyväksyi marraskuussa Suomen liittymisen jalkaväkimiinat kieltävään Ottawan sopimukseen. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta arvioi Suomen kantaa rypäleasesopimukseen.

Suomi edisti oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien kehitystä kahdenvälisessä yhteistyössään ja kansainvälisissä järjestöissä rakentavalla ja tuloksiin pyrkivällä tavalla. Suomi osallistui aktiivisesti toimintaan kaikkien vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden vähentämiseksi. Suomella oli vahva panos erityisesti uhrien aseman käsittelyssä. Suomi piti esillä uhrien aseman vahvistamista ja humanitaarisen oikeuden täytäntöönpanon tehostamista myös Kansainvälisen Punaisen Ristin 31. konferenssissa.

Terrorisminvastainen kansainvälinen yhteistyö jatkui vilkkaana. Suomi osallistui kansainvälisiin sopimusneuvotteluihin etenkin YK:n piirissä. Suomi toimi tiiviisti Euroopan unionissa ja kansainvälisillä foorumeilla kansainvälisten pakotejärjestelmien kehittämiseksi ja jatkoi oikeusturvanäkökohtien korostamista kohdennettujen pakotteiden osalta.

EU-tuomioistuimessa vireillä olevissa oikeudenkäyntiasioissa edistettiin aktiivisesti Suomen kantoja. Lisäksi vastattiin useisiin komission Suomea vastaan käynnistämiin jäsenyysvelvoitteiden rikkomusmenettelyihin.

Ihmisoikeuksia kehitettiin kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti asiantuntevan valtionasiamiestoiminnan kautta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistumalla kaikkiaan yli 200 eri vaiheissa olevan asian käsittelyyn, huolehtimalla tuomioiden ja loppupäätelmien täytäntöönpanosta sekä osallistumalla ihmisoikeustuomioistuimen toiminnan tehostamiseen.

Ihmisoikeuspolitiikassa jatkettiin ihmisoikeuspoliittisen selonteon toimeenpanoa. Suomi toimi aktiivisesti EU:n ihmisoikeuspolitiikan kehittämiseksi. EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimuksen koskevat sopimusneuvottelut saatiin teknisellä tasolla päätökseen kesällä 2011, mutta kaikki EU:n jäsenvaltiot eivät ole voineet puoltaa neuvottelutulosta, joten keskustelu poliittisella tasolla jatkuu.

Lisäksi aloitettiin valmistautuminen Suomen ihmisoikeustilanteen tarkasteluun YK:n yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa vuonna 2012. Ministeriön johdolla valmisteltiin myös Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja ”Suomen tavoitteet eurooppalaisen romanipolitiikan edistämiseksi”. Merkittäviä edistysaskeleita saavutettiin myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän nostamisessa esiin kansainvälisillä areenoilla. Suomi tuki maakohtaisten ihmisoikeustilanteiden käsittelyä muun muassa YK:n päätöslauselmien ja ihmisoikeusneuvoston erityisistuntojen kautta ja panosti merkittävästi YK:n ihmisoikeusneuvoston toiminnan tarkastelua koskeviin neuvotteluihin.

Suomen ja Venäjän suhteissa kuluva vuosi oli vilkas ja suhteita Venäjään edistettiin laajaalaisesti niin kahdenvälisesti kuin EU:n puitteissa. Uuden hallituksen ohjelman mukaisesti Venäjä -politiikan koordinaatiota vahvistettiin perustamalla Venäjä-ministeriryhmä. Tasavallan presidentti vieraili Venäjällä kahdesti. Venäjälle tehtiin myös useita ministeritason

vierailuja. Suomen ja Venäjän välisen talouskomission kokous järjestettiin maaliskuussa. Maiden välinen kauppavaihto kasvoi suotuisasti.

EU:ssa Suomi on toiminut rakentavana EU-Venäjä-suhteiden edistäjänä, erityisesti liikkuvuuskysymyksissä. Suomen viisuminanto Venäjällä lisääntyi edelleen voimakkaasti. Neuvottelut Venäjän jäsenyydestä Maailman kauppajärjestöön (WTO) saatiin päätökseen loppusyksystä 2011. Suomi on vaikuttanut kuluvan vuoden aikana aktiivisesti EU:n kannanmuodostukseen jäsenyysasiassa. Suomen kaupalliset intressit, esimerkkinä puutullit, on huomioitu hyvin lopullisessa jäsenyyspaketissa. Valmistelut lähialueyhteistyön uudistamiseksi käynnistettiin. Suomi vaikutti tuloksellisesti EU:n ulkorajayhteistyön rajat ylittävän yhteistyön ENPI CBC – ohjelmien tulevan rahoituskehyksen valmisteluun.

Alueellisessa yhteistyössä Suomi osallistui Itämeren valtioiden neuvoston toimintaan. Suomi vaikutti määrätietoisesti pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksien syventämiseen ja erityisesti liikenne- ja logistiikkakumppanuuden ja kulttuurikumppanuuden käynnistämiseen. Suomen arktisen strategian toimeenpanoa seuraava arktinen neuvottelukunta kokoontui neljä kertaa. Suomen ja Venäjän välinen arktinen kumppanuus käynnistettiin. Suomi toimi aktiivisesti EU:n arktisen politiikan tehostamiseksi, erityisesti EU:n arktisen tiedotuskeskuksen perustamiseksi Rovaniemelle.

Suomi kehitti kahdenvälisiä suhteitaan Itä-Euroopan ja Keski-Aasian valtioihin sekä jatkoi aktiivista vaikuttamista alueeseen liittyvään EU-politiikkaan. EU-politiikassa painopiste oli unionin itäisessä kumppanuudessa, josta erityisesti neuvotteluissa assosiaatiosopimuksista viiden kumppanimaan kanssa. Kahdenvälinen korkean tason vierailuvaihto jatkui vilkkaana ja Suomessa vierailivat Ukrainan, Georgian ja Moldovan ulkoministerit sekä Moldovan pääministeri ja maatalousministeri. Helmikuussa pidettiin Helsingissä Suomen ja Kazakstanin hallitustenvälisen kaupallis-taloudellisen yhteistyökomission kuudes kokous. Itä-Eurooppaan, Etelä-Kaukasiaan ja Keski-Aasiaan kohdistuvan Suomen kehitysyhteistyön alueellisen puiteohjelman, Laajemman Euroopan aloitteen, ohjelmat ovat käynnistyneet suunnitellulla tavalla.

Suomi toimi Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä epävirallisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön puheenjohtajana. PMN:n puheenjohtajuusohjelman ”Vihreä Pohjola – taitava ilmastotoimija” toteuttaminen onnistui hyvin. Norjan heinäkuisen murhenäytelmän jälkeen kiinnitettiin erityistä huomiota pohjoismaisten yhteiskuntien avoimuuden ja toleranssin korostamiseen. Yksi yhteistyöministereiden kokouksista järjestettiin ensimmäistä kertaa ministerineuvoston historiassa Venäjällä (Pietari) erityisesti PMN:n lähialueyhteistyöhön syventyen. Tiedotustoimintaa tehostettiin puheenjohtajuuskauden aikana huomattavasti.

Pohjoismaiden välisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön samoin kuin Baltian maiden kanssa tehtävän yhteistyön syventämistä ja laajentamista jatkettiin. Pohjoismaiden välinen solidaarisuusjulistus hyväksyttiin huhtikuun ulkoministerikokouksessa Helsingissä. Tietoturvallisuusyhteistyö eteni ja mahdollisuuksia edelleen syventää ulkoasiainhallintojen yhteistyötä kartoitettiin. Suomen koordinaatiorooli toi yhteistyölle lisää näkyvyyttä ja lisäsi ryhmän vuoropuhelua kolmansien maiden kanssa.

Euroopan unionin laajentumisprosessi jatkui vuoden 2006 laajentumiskonsensuksen mukaisesti. Suomi toimi aktiivisesti Turkin jäsenyysprosessin edistämiseksi sekä tuki EU:n ja Turkin ulkopoliittisen dialogin vahvistamista. Kroatian jäsenyysneuvottelut saatiin päätökseen kesäkuussa 2011 ja Kroatian liittymissopimus allekirjoitettiin Brysselissä 9.12.2011. Islannin jäsenyysneuvottelut etenivät hyvin.

Suomi tuki Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymistä, jossa saavutettiin edistystä. Eurooppaneuvosto totesi joulukuussa Montenegron edistyneen hyvin ja katsoi, että jäsenyysneuvotte-

lut voitaisiin avata kesäkuussa 2012. Serbialle myönnettiin ehdollinen jäsenehdokasasema ja asiaan sovittiin palattavan maaliskuussa 2012. Suomi hyväksyi syyskuussa EU:n ja Serbian välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen. Kosovon EU-lähentyminen eteni. Alueen maita tuettiin Suomen kehityspoliittisen puiteohjelman kautta.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Itämeren alueen strategian toteuttamiseen koordinoimillaan painopistealueilla ja ulkoasiainministeriö vastasi strategiatyön kansallisesta koordinoinnista. Puolan puheenjohtajuuskaudella toteutettavaan strategian välitarkasteluun vaikutettiin jo ennakkoon tiiviillä yhteydenpidolla puheenjohtajamaan edustajien kanssa ja itse tarkastelun aikana osallistumalla aloitteellisesti ja rakentavasti kaikkien työryhmien työskentelyyn. Itämeri-huippukokouksen seurannassa päähuomio kohdistui valtiollisten sitoumusten toteutumiseen.

Poliittisen tason yhteydenpito Suomen ja Yhdysvaltojen välillä oli tiivistä, ja yhteydet Yhdysvaltojen hallintoon vahvistuivat. Varapresidentti Biden vieraili Suomessa keväällä tavaten Suomen presidentin ja pääministerin. Ministeri Stubb tapasi puolestaan keväällä ulkoministeri Clintonin Washingtonissa. Myös kehitysministeri Hautala vieraili Yhdysvalloissa.

Ulkoministeriö julkaisi laaja-alaiset Yhdysvallat- ja Kanada-toimintaohjelmat, jotka sisältävät konkreettisia toimenpiteitä transatlanttisten suhteiden edelleen vahvistamiseksi. Loppuvuodesta järjestetyssä EU-USA huippukokouksessa päätettiin perustaa taloudellisen yhteistyön työryhmä, jonka tavoitteena on tiivistää talousyhteistyötä. Suomi liittyi Yhdysvaltain aloitteeseen kehitysmaiden kotitalouksien pääsemiseksi puhtaamman energian piiriin.

Suomen poliittiset ja taloudelliset suhteet Aasiaan vahvistuivat edelleen. Tasavallan presidentti teki valtiovierailun Mongoliaan korkeatasoisen yritysvaltuuskunnan kanssa. Vienninedistämismatkoja ja kehitysyhteistyöhön liittyviä ministerivierailuita tehtiin alueen maihin. Kehitysyhteistyötä Vietnamissa, Nepalissa, Afganistanissa ja Mekong-joen alueella toimeenpantiin.

Suomen ja Latinalaisen Amerikan maiden väliset suhteet kehittyivät myönteiseen suuntaan. Ministeritason vienninedistämismatkoja tehtiin yritysvaltuuskuntien kanssa Argentiinaan, Uruguayhin ja Peruun. Kauppasuhteita edistettiin myös Chilessä ja Kolumbiassa. Kehitysyhteistyötä toimeenpantiin Keski-Amerikassa ja Andien alueella.

Arabikevät on vaikuttanut Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maiden sisäiseen ja alueelliseen tilanteeseen olennaisesti. Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Pohjois-Afrikan ja Lähi-itäpolitiikan muotoiluun sekä tiivisti kahdenvälisiä suhteita alueen maihin. Arabikevät aiheutti myös tarpeen uuden transitiotuen suunnittelulle ja toteuttamiselle erityisesti Pohjois-Afrikassa. Suomi on laatinut yhteistyösuunnitelman ja lisännyt tähän tarkoitukseen alueelle suunnattavia kehitysyhteistyömäärärahoja.

Vierailuvaihto demokratisoituvien maiden kanssa käynnistyi syksyllä pienellä viiveellä Suomen hallitusvaihdoksen vuoksi. Toteutuneet vierailut alueelle ja alueelta onnistuivat hyvin. Ulkoministeri Tuomioja vieraili Egyptissä, Tunisiassa ja Libyassa marraskuussa. Syyrialaiset alkoivat, osana arabimyllerrystä, osoittaa maaliskuussa 2011 mieltään hallitusta vastaa, johon maan hallitus vastasi väkivaltaisesti. EU otti nopeasti käyttöön Syyrian väkivallasta vastuullisiin kohdistetut pakotteet, joita Suomi tuki alusta asti ja pyrki myös osana EU:ta vaikuttamaan YK:n turvaneuvostoon, jotta tämä tuomitsisi Syyrian toimet. Väkivaltaisia yhteenottoja tapahtui lisäksi etenkin Bahrainissa ja Jemenissä, jossa ne johtivat vallanvaihdokseen. Suomi on tukenut arabikevään demokratiapyrkimyksiä ja vastustanut niiden väkivaltaista tukahduttamista sekä erityisesti nostanut esille naisten aseman ja oikeudet. Tätä politiikkaa on toimeenpantu niin kahdenvälisesti, EU:n kautta kuin myös YK:ssa.

Vuonna 2011 Lähi-idän rauhanprosessin näkymät heikkenivät huolimatta Lähi-idän kvartetin ja EU:n ponnisteluista. Palestiinalaiset jättivät jäsenhakemuksensa YK:hon. YK:n alajärjestö Unescossa Palestiinan jäsenyyshakemus tuli hyväksytyksi muun muassa Suomen äänestäessä puolesta. Suomi jatkoi muun EU:n tavoin Palestiinan valtioperspektiivin tukemista sekä jatkoi merkittävää tukeaan palestiinalaispakolaisia avustavalle UNRWAlle.

Iranin ydinohjelmaa koskevassa kiistassa Suomi on tukenut IAEA:ta sekä EU3+3-ryhmää ratkaisun löytämiseksi kahden raiteen politiikan pohjalta. Iranin huono ihmisoikeustilanne on ollut aktiivisen huomion kohteena niin kahdenvälisesti kuin EU:n kautta. Irakissa on haasteena turvallisuustilanteen arvaamattomuus amerikkalaisjoukkojen vetäydyttyä maasta joulukuussa. Lähi-idän ja Persianlahden alueen maiden kaupallistaloudellinen merkitys Suomelle pysyi suurena.

Suomi jatkoi kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä toimintaansa Afrikka Suomen ulkopolitiikassa -linjauksen mukaisesti. Somalian ja Sudanin kysymykset pysyivät Suomen ulkopoliittisina painopisteinä Afrikassa, ja Suomi osallistui aktiivisesti niitä koskevaan kannanmuodostukseen EU:ssa ja YK:ssa. Ulkoministerin Afrikan Sarven erityisedustaja Pekka Haavisto jatkoi tehtävässään. Etelä-Sudanin itsenäistyminen 9. heinäkuuta oli merkkipaalu Afrikan kehityksessä. Suomi tunnusti itsenäisen Etelä-Sudanin heinäkuussa. Sahelin tilanne vaikeutui vuonna 2011. Suomi tuki EU:n Sahel-strategiaa ja järjesti yhdessä Ranskan kanssa Sahel-seminaarin marraskuussa. Suomi toimi vuoden 2011 G8-maiden aloitteiden tueksi perustetun Africa Partnership Forumin (APF) ei-G8 maiden rinnakkaispuheenjohtajana.

Afrikka säilyi Suomen kehitysyhteistyön tärkeimpänä kumppanina. Viisi kahdeksasta pitkäaikaisesta yhteistyömaasta on Afrikassa. Lisäksi toteutetaan mittavaa alueellista yhteistyötä. Hallituksen vuoden 2007 kehityspoliittisen ohjelman pohjalta laadittujen maa- ja aluekohtaisten kehitysyhteistyöohjelmien toteutus pääsi kertomusvuonna täyteen vauhtiin. Kaupallistaloudellisesti Saharan eteläpuolisen Afrikan merkitys on kasvanut, mikä näkyy myös Suomen toiminnassa. Tasavallan presidentti Halonen teki valtiovierailun Namibiaan helmikuussa. Ulkoministeriön ministerit vierailivat alueella.

Suomen edustustoverkon aktiivinen toiminta on ollut äärimmäisen tärkeää. Julkisen talouden paineet pakottavat ulkoministeriön säästötoimenpiteisiin, joista se ei pysty suoriutumaan ilman rakenteellisia muutoksia suurlähetystöverkossa ja supistamatta tuloksellista toimintaa. Näkyvimpänä toimena ovat suurlähetystöjen ja pääkonsulaattien sulkemiset. Lisäksi joudutaan tekemään tehtävävähennyksiä ministeriöstä sekä toimitila- ja muiden infrastruktuuriresurssien kriittistä tarkastelua. Ministeriö modernisoi työtapoja ja -prosesseja sekä tehostaa tietohallintoaan entisestään.

Edustustoverkon osalta supistuvia voimavaroja keskitetään maihin ja alueisiin, joiden merkitys on Suomen kannalta kasvamassa. Edustustoverkon kehittämisen yhteydessä pyritään hakemaan myös tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden kesken. Kertomusvuonna Suomen suurlähetystö Caracasissa, Venezuelassa sekä toimipiste Kapkaupungissa, Etelä-Afrikassa lopettivat toimintansa ja pääkonsulaatti Göteborgissa, Ruotsissa muuttui kunniapääkonsulaatiksi. Vuonna 2011 valmisteltiin myös asetuspäätös, jonka mukaan Suomen suurlähetystö Islamabadissa, Pakistanissa ja pääkonsulaatti Kantonissa, Kiinassa suljetaan vuoden 2012 aikana, ja Las Palmasin konsulaatti muutetaan kunniapääkonsulaatiksi. Tämän lisäksi Suomen suurlähetystö Manilassa, Filippiineillä lopettaa toimintansa vuoden 2012 loppuun mennessä.

Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten odotukset ulkoasiainministeriön tarjoamia kansalaispalveluita kohtaan pysyneet korkealla tasolla. Vuoden 2011 aikana onnistuttiin menestyksellisesti vastaamaan maailmalla sattuneiden kriisien johdosta apua tarvitsevien tilanteisiin. Kahden ja monenvälinen yhteistyö kolmansissa maissa konsuliasioissa on edennyt, vaikka EU:n ulkosuhdehallinto ei keskipitkällä tähtäimellä muuta

Suomen edustustoille konsulipalvelulaissa säädettyä vastuuta hädänalaisten suomalaisten auttamisesta ulkomailla.

Suomi ryhtyi 5.4.2011 EU:n viisumisäännöstö velvoitteiden mukaisesti soveltamaan viisumihakijoiden muutoksenhakuoikeutta. Viisumitoimintojen osittainen ulkoistaminen toteutettiin Pietarissa. Kyseessä on Schengen-alueen suurin viisumikeskus. Suomi liittyi EU:n yhteiseen viisumitietojärjestelmään VISiin ja ryhtyi ottamaan viisumihakijoiden sormenjäljet Pohjois-Afrikassa sijaitsevissa edustustoissa 11.10.2011.

Ministeriö ryhtyi selvittämään oleskelulupien mahdollisen ulkoistamisen ja EU/Pohjoismaisen edustamisyhteistyön teknisiä toteuttamisedellytyksiä yhteistyössä sisäasianministeriön kanssa.

Pohjois-Afrikan ja Japanin kriisit nostivat kriisiviestinnän keskiöön vuonna 2011. Ulkoministeriö hyödynsi laajasti sosiaalista mediaa kriisiviestinnässään ja vakiinnutti näin samalla asemansa sosiaalisen median eri kanavilla.

Suomen turvaneuvostoehdokkuus on keskeinen ulkopoliittinen tavoite, jota viestinnällä ja julkisuusdiplomatialla tuettiin monipuolisesti. YK:n turvaneuvostoehdokkuuden tukiviestinnän kannalta merkittäviä olivat myös kansainväliset toimittajavierailut. Venäjän asema keskeisenä painopisteenä näkyi vuonna 2011 myös toimittaja- ja vaikuttajavierailuissa. Julkisuusdiplomatian toimintaa koordinoitiin maaohjelmilla, joihin kuului lähes 200 promootiotapahtumaa ulkomailla ja noin 200 ulkomaisten toimittajan vierailu Suomeen.

Kertomusvuonna käynnistettiin Eurooppatiedotuksen uudistaminen, joka jatkuu vuoden 2012 aikana. Vuoden 2013 alusta toiminta keskittyy verkkoviestintään, vuorovaikutteiseen verkkopohjaiseen tietopalveluun, sosiaaliseen mediaan sekä puhelinpalveluun.

Maakuvan kehittämistyötä jatkettiin rakentamalla kansainvälistä viestintää maabrändivaltuuskunnan työn pohjalta Finland Promotion Boardin puitteissa, mukaan lukien maakuvaviestintäorganisaation tehostaminen. Ulkomailla toimivien Suomi-toimijoiden yhteistoiminnan tiivistämiseksi käynnistyi Suomi-taloa koskeva selvitystyö keskeisten kansliapäälliköiden johdolla hallitusohjelman Suomi-talo-kirjauksen pohjalta.

Hallitus vaikutti aktiivisesti kansainvälisen kauppajärjestelmän kehittämiseksi avoimeen ja sääntöpohjaiseen suuntaan. Suomen intressit heijastuivat EU:n neuvottelukannoissa sekä Maailman kauppajärjestön (WTO) Dohan kierroksen että EU:n kahdenvälisissä vapaakauppaneuvotteluissa. WTO:n ministerikokouksessa joulukuussa päätettiin Venäjän liittymisneuvottelut, Dohan kierrosta sen sijaan ei saatu päätökseen. WTO:n normaali työ jatkuu, mutta Dohan jatkotyön osalta tilanne jäi avoimeksi. Suomi tuki kannanotoillaan pyrkimyksiä WTO:n julkisia hankintoja koskevien neuvottelujen päättämiseen. Ratkaisu syntyi Suomen tavoitteiden mukaisesti.

EU jatkoi kertomusvuonna kahdenvälisiä vapaakauppaneuvottelujaan useiden kumppanien kanssa. Merkittävimpiä saavutuksia olivat EU:n ja Ukrainan välisten neuvotteluiden saaminen sisällöllisesti päätökseen sekä Etelä-Korea vapaakauppasopimuksen väliaikaisen soveltamisen aloittaminen heinäkuussa 2011. Samalla neuvottelut Intian, Kanadan, Singaporen, Malesian ja Mercosurin kanssa jatkuivat.

Uusi hallitus nosti taloudellisten ulkosuhteiden kokonaisuuden tarkastelun kohteeksi päättämällä hallinnonalojen rajat ylittävän Suomen taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman laatimisesta. Viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen (VKE) panostettiin kehittämällä yhteistyötä VKE-toimijoiden välillä Suomi-talo/Suomi-tiimi -hengessä. Ministerien ja korkeiden virkamiesten johtamia VKE-matkoja tehtiin kertomusvuonna huomattava määrä kohteina muun muassa Kiina, Intia, Venäjä, Japani ja uudet markkina-alueet Lähi-Idässä,

Afrikassa ja Aasiassa. Vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen panostettiin maailmantalouden epävarmassa tilanteessa ja ongelmia pystyttiin myös ratkaisemaan.

Hallitus osallistui Lissabonin sopimuksen myötä syntyneen uuden eurooppalaisen investointipolitiikan sisällön kehittämiseen. Tavoitteena oli varmistaa, että uusi politiikka rakentuisi mahdollisimman pitkälti Suomen omissa kahdenvälisissä sopimuksissa hyviksi havaituille periaatteille. Hallitus pyrki myös varmistamaan, että Suomen omat sopimukset tarjoavat oikeudellisen suojan suomalaisille sijoituksille kunnes ne korvataan EU:n sopimuksilla tai muulla järjestelyllä, jonka osapuolia unioni ja sen jäsenmaat ovat. Unionin uuden investointipolitiikan kehittäminen jatkuu vuonna 2012.

Hallitus jatkoi työtään kauppaa ja kehitys -kysymyksissä EU:n, YK-järjestelmän, WTO:n ja OECD:n puitteissa. Suomi tuki kehitysmaiden integroitumista kansainväliseen kauppaan kasvattamalla ja tehostamalla kauppaa tukevaa kehitysyhteistyötään. Tuen painopisteinä olivat tuotannollisen toiminnan vahvistaminen, taloudellisen infrastruktuurin kehittäminen sekä ulkomaankauppaa ja investointeja koskevan liiketoimintaympäristön parantaminen.
Suomi tuki OECD:n taloudellista globaalihallintaa koskevan työn kehittämistä. Suomi osallistui tiiviisti järjestön yhteistyöhön ei-jäsenten kanssa, Venäjän jäsenyysprosessiin sekä seurasi OECD:n ja G-20-ryhmän yhteistyön tiivistymistä.

EU:n energianeuvosto hyväksyi Suomen tukemana 24.11. päätelmät ulkoisen ulottuvuuden vahvistamisesta EU:n energiapolitiikassa. Suomi otti osaa EU:n ja Venäjän väliseen energiadialogiin, EU:n ja Venäjän välisen uuden sopimuksen energiaosion valmisteluun sekä EU:n ja Venäjän pysyvän energiakumppanuusneuvoston kokousvalmisteluun. Hallitus osallistui aktiivisesti myös EU:n energiainfrastruktuurin kehittämistä koskevaan valmisteluun, Energiaperuskirjakonferenssin, Energiayhteisön ja EU:n itäisen kumppanuuden energiayhteistyöhön sekä EU:n ja USA:n energianeuvoston työn valmisteluun.

Kesäkuussa 2011 aloittanut uusi hallitus linjasi, että kehityspolitiikkaa tulee uudistaa vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Uutta kehityspoliittista toimenpideohjelmaa ryhdyttiin laatimaan 1. syyskuuta avoimella ja osallistavalla konsultaatioprosessilla. Valmistelu jatkuu kertomusvuoden päättyessä.

Ulkoasiainministeriö osallistui aktiivisesti kansainvälisellä tasolla kehitysyhteistyön toimintatapojen kehittämiseen. Keskeisin tapahtuma oli Etelä-Korean Busanissa järjestetty kehitysyhteistyön tuloksellisuutta käsittelevä korkean tason foorumi 29.11–1.12, johon kehitysministeri Hautala osallistui. OECD:n ministerikokouksessa toukokuussa aloitettiin koko järjestön kehitysstrategian laatiminen, joka korostaa uutta laajempaa kehitysajattelua ja kehitysmaihin vaikuttavien muiden politiikka-alojen johdonmukaisuutta.

EU-yhteistyössä vuosi 2011 merkitsi vilkasta osallistumista EU:n kehityspolitiikan tulevan suunnan luomiseen. Suomi on ollut vahvasti mukana vaikuttamassa EU:n kehitysyhteistyön keskittämiseen tukemaan ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja demokratiaa sekä inhimilliseen kehitykseen tähtäävää osallistavaa ja kestävää kasvua. Komissio julkaisi lokakuussa 2011 tiedonannot EU:n kehityspolitiikan vaikuttavuuden lisäämisestä ja budjettituesta kolmansille maille. EU:n kehitysrahoituksen toimeenpanoa olennaisesti viitoittavat instrumenttikohtaiset rahoituskehysasetusluonnokset vuosille 2014–2020 julkaistiin joulukuussa 2011.

YK:ssa Suomi panosti tuloksellisuuden edistämiseen tukemalla YK:n kehityssektorin uudistumista. Tukea YK-järjestöille kanavoitiin muun muassa UNFPA:n, UNICEF:n, UNDP:n, UNEP:n ja WFP:n kautta. Tuki UN Womenille kolminkertaistettiin. Suomi oli aktiivinen myös monissa terveyden edistämisen kannalta keskeisissä järjestöissä ja osallistui niin kesäkuun HIV/AIDS-huippukokoukseen kuin ei-tarttuvia tauteja koskevaan korkean tason kokoukseen syyskuussa. FAO:n kautta rahoitettiin merkittävästi metsä- ja ilmastokysymysten kannalta keskeisiä hankkeita. YK:n neljännen vähiten kehittyneitä maita koskevan konfe-

renssin valmisteluissa Suomella oli tärkeä rooli pysyvän edustajamme toimiessa loppuasiakirjaneuvotteluiden puheenjohtajana. Suomalaisia apulaisasiantuntijoita toimi kertomusvuoden lopussa sata ja YK-vapaaehtoisia 43 henkilöä 30:ssä eri YK-järjestössä ympäri maailman. Suomen apulaisasiantuntijaohjelman evaluointi valmistui syksyllä 2011.

Suomi osallistui YK:n ilmastosopimusneuvotteluihin sekä jatkoi lyhyen aikavälin rahoitusvelvoitteidensa täyttämistä aikataulussa. Vuoden 2012 Kestävän kehityksen Rio+20-seurantakokoukseen valmistautumisessa asetettiin Suomen tavoitteita ja prioriteetteja sekä vaikutettiin aktiivisesti EU-kantojen muodostamiseen. Tasavallan presidentti johti rinnakkaispuheenjohtajana YK:n pääsihteerin korkean tason kestävän kehityksen paneelin työskentelyä, jonka tavoitteena on paneelin raportin ja sen suositusten valmistuminen vuoden 2012 alussa. Suomi edisti aktiivisesti kansainvälisen ympäristöhallinnon tehostamista sekä naisten aseman vahvistamista ympäristö- ja ilmastokysymyksissä.

Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuoden 2005 päätökseen saavuttaa kehitysyhteistyömäärärahoissa 0,7 % BKTL:sta vuoteen 2015 mennessä. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on varmistaa tasainen määrärahakehitys. Määrärahat olivat kertomusvuonna yhteensä noin 1 074 miljoonaa euroa, joka oli noin 0,56 % ennustetusta BKTL:sta. Varsinaisen kehitysyhteistyön ODA-kelpoiset määrärahat kasvoivat samaan aikaan noin 100 miljoonaa euroa ja nousivat 835 miljoonaan euroon. Määrärahojen merkittävää nousua pystyttiin hyödyntämään vahvistamalla Suomen asemaa ja profiilia kansainvälisessä yhteistyössä, mukaan lukien YK-turvallisuusneuvoston jäsenyyskampanjamme.

Kehitysrahoituslaitoksissa Suomi keskittyi edellisen vuoden pääomakorotusten yhteydessä tehtyjen strategisten uudistusten toimeenpanoon ja temaattiseen vaikuttamistyöhön. Lisäksi Suomi päätti osallistua Kansainvälisen maatalouden kehittämisrahaston (IFAD) 9. lisärahoitukseen ja otti osaa Aasian kehitysrahaston 11. lisärahoitusneuvotteluihin, jotka saatetaan päätökseen vuoden 2012 alkupuolella. Finnfundin pääomaa korotettiin ja liikekumppanuusohjelman rahoitus jatkui. Korkotukiluottojen rahoitusmallia muutettiin sekarahoitukseksi, mikä lyhensi laina-aikoja ja vähensi Suomen valtion kustannuksia.

Humanitaariseen apuun käytettiin kertomusvuonna yli 91 miljoonaa euroa. Humanitaarista työtä leimasi Afrikan sarven vaikea tilanne. Katastrofiriskien ennaltaehkäisemisen valtavirtaistamista Suomen kehityspolitiikkaan ja -yhteistyöhön jatkettiin osallistumalla sisäasiainministeriön johdolla laadittavan kansallisen riskien ennaltaehkäisyä koskevan toimintaohjelman valmisteluun ja uusimalla kehitysyhteistyön hankehallinnon ohjeistukset. YK-järjestöjen johtokunnissa vaikutettiin humanitaarisen reformin toimeenpanoon järjestelmän laajuisesti sekä EU:n piirissä yhteiseen kannanmuodostukseen.

Oikeusministeriö

Demokratian toimivuus, perusoikeudet ja hyvä hallinto Hallituksen esitys laiksi Suomen perustuslain muuttamisesta hyväksyttiin ja vahvistettiin tulevaksi voimaan 1.3.2012. Annettiin perustuslain tarkistuksen edellyttämä hallituksen esitys kansalaisaloitelaiksi. Samalla annettiin Euroopan unionin kansalaisaloiteasetuksen täytäntöönpanon edellyttämät kansalliset säännökset. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen joulukuussa. Lepäämässä ollut ehdotus valmiuslaiksi hyväksyttiin.

Pääministeri Kataisen hallitusohjelmassa mainitun kansallisen ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelu käynnistettiin kesällä 2011. Valmistelussa huomioidaan erityisesti yhdenvertaisuusnäkökulma.

Kielellisiä oikeuksia edistettiin muun muassa neuvoin ja suosituksin. Oikeusministeriö osallistuu hallitusohjelman mukaisen kansallisen kielistrategian valmisteluun.

Demokratiaa ja osallistumista edistettiin kiinnittäen erityistä huomiota nuoriin. Keväällä 2011 muun muassa toimitettiin kouluille demokratia-aineisto yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa ja tehtiin selvitys nuorisovaaleista. Syksyllä 2011 myönnettiin ensimmäinen demokratiapalkinto ansioituneille vapaaehtoistoimijoille. Sähköisen osallistumisympäristön ja kansalaisaloitteen käyttöönottoa valmisteltiin. Oikeusministeriön kansalaisyhteiskuntalinjauksen valmistelut käynnistettiin.

Oikeushallinnon puhelinnumerouudistus saatiin päätökseen marraskuussa. Uudistus takaa hallintolain mukaisen maksuttoman neuvonnan kaikista hallinnonalan virastoista.

Pohjoismaista saamelaissopimusta koskevat sopimusneuvottelut aloitettiin Suomen, Ruotsin ja Norjan kesken maaliskuussa 2011. Saamelaiskäräjien vaalit toimitettiin syyskuussa. Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksen (Sajos) uudisrakennus valmistui lokakuussa ja otettiin käyttöön vuoden 2012 alusta. Saamelaiskäräjien saamelaiskäräjälain mukaisesti laatima kertomus toimitetaan eduskunnalle valtion tilinpäätöskertomukseen sisältyvän oikeusministeriön tuloksellisuusraportin liitteenä.

Vaalit ja puolueet Huhtikuussa 2011 järjestettiin eduskuntavaalit. Kehitettiin vaalitiedotusta ja kokeiltiin sähköistä vaaliluetteloa eräissä kunnissa. Puoluetuen valvontaa kehitettiin yhteistyössä valtioneuvoston kanslian ja valtiontalouden tarkastusviraston kanssa. Valtioneuvoston asetus puoluelain 9 a §:ssä tarkoitetussa tilityksessä annettavista tiedoista tuli voimaan maaliskuussa 2011.

Säädösvalmistelun kehittäminen Valmisteltiin ehdotus lainvalmistelun ohjauksen mallista ja tarkennettiin lainvalmistelun työvaiheiden mallia Sujuvampaan lainvalmisteluun -hankkeessa yhteistyössä Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran kanssa. Asetettiin yhdessä valtioneuvoston kanslian kanssa säädöspolitiikan yhteistyöryhmä uuden hallituksen säädöspolitiikan toimeenpanoa ja seurantaa varten.

EU ja kansainvälinen yhteistyö Vaikutettiin EU:n asiakirjajulkisuutta koskevan sääntelyn valmisteluun erityisesti Euroopan parlamentin valiokunnissa ja yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Pyrittiin vaikuttamaan ennalta tulevaan, eurooppalaista hallintotapaa koskevaan säädökseen. Suomen tavoitteet ja näkemykset otettiin esille muun muassa toimielinvierailujen yhteydessä sekä Euroopan parlamentin järjestämässä konferenssissa pidetyssä esityksessä. Suomi tuki neuvostossa aktiivisesti niiden ohjeiden laatimista, jotka koskevat perusoikeuksien huomioon ottamista EU:n lainsäädäntöprosessissa. Työryhmämietinnöt rikosrekisteritietojen vaihtamista sekä eurooppalaista valvontamääräystä koskevien puitepäätösten täytäntöönpanosta valmistuivat ja olivat lausuntokierroksella. Lisäksi osallistuttiin

useisiin oikeusturvaa koskeviin lainsäädäntöinstrumenttien sekä eurooppalaista rikosoikeutta koskeviin neuvotteluihin Euroopan unionissa.

Arjen oikeussuhteet Perheoikeuden alalla hyväksyttiin joulukuussa uusi adoptiolainsäädäntö, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2012. Velvoiteoikeuden alalla asetettiin uudistetun maksuviivästysdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa ja saatavien perinnästä annetun lain uudistamista valmisteleva työryhmä maaliskuussa. Työryhmä luovutti mietintönsä joulukuussa. Yhtiöoikeuden alalla asetettiin joulukuussa työryhmä valmistelemaan säätiölain kokonaisuudistusta.

Oikeusturvan kehittäminen Vuoden 2010 alusta voimaan tullutta käräjäoikeusuudistusta jatkettiin keskittämällä toimintoja yhteen kansliaan. Vuoden 2010 alun 17 tilapäisestä kansliasta on vuoden 2011 loppuun mennessä lakkautettu neljä.

Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä suunnitteleva toimikunta antoi mietintönsä maaliskuussa 2011. Rakenneuudistuksen valmistelua jatkettiin toimikunnan ehdotuksen pohjalta siten, että lakkautetaan yksi hovioikeus ja kaksi hallinto-oikeutta. Tuomioistuinten vähentämisen kohdentuminen ratkaistaan erikseen vuoden 2012 alkupuolella.

Hallintolainkäyttöjärjestelmän kehittämistä jatkettiin hallintolainkäyttötoimikunnan ja sen alatyöryhmien mietintöjen pohjalta. Valmisteltiin hallituksen esitystä oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain soveltamisen laajentamiseksi hallintotuomioistuimiin sekä hallituksen esitystä oikeussuojakeinoista viranomaisen ollessa passiivinen.

Käynnistettiin selvitys oikeusavun toimivuudesta, tulevaisuuden tarpeista ja vaihtoehdoista. Oikeusaputoimistoverkostoa kehitettiin ja annettiin asiaa koskeva asetus. Julkisen oikeusavun laadun arviointijärjestelmää pilotoitiin kyselyillä ja vertaisarvioinnilla. Pilotointia on päätetty edelleen jatkaa.

Muutoksenhakua ja menettelyä hovioikeudessa koskeva uudistus, ml. jatkokäsittelyä koskevat säännökset, tulivat voimaan vuoden 2011 alusta. Jatkokäsittelylupamenettelyn käyttöönottoa seurattiin tilastollisesti ja muilla tavoin.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vakuutusoikeuslain muuttamisesta muun muassa prosessin avoimuuden lisäämiseksi raukesi eduskunnassa keväällä 2011. Asian valmistelua jatkettiin ja uusi hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2012.

Hallituksen esitys päällikkötuomareiden toimivallan laajentamiseksi nimitysasioissa hyväksyttiin ja lait tulivat voimaan. Marraskuussa asetettiin työryhmä uudistamaan tuomioistuimia ja tuomareita koskevia säädöksiä tavoitteena yksi yhteinen tuomioistuinlaki.

Myös esitys tuomioistuinharjoittelun laajentamisesta hovi- ja hallinto-oikeuksiin hyväksyttiin ja lakimuutokset tulivat voimaan.

Hallituksen esitys laiksi riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa hyväksyttiin ja laki tuli voimaan. Hallituksen esitys laiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista hyväksyttiin ja vahvistettiin tulevaksi voimaan vuoden 2013 alusta.

Hallituksen esitys pysäköinninvalvontaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi hyväksyttiin siten, että julkista pysäköinninvalvontaa koskeva osuus vahvistettiin tulevaksi voimaan vuoden 2012 alusta. Sen sijaan yksityistä pysäköinninvalvontaa koskeva osuus hylättiin eduskunnassa. Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti valmistelua laiksi yksityisestä pysäköinninvalvonnasta kuitenkin jatkettiin.

Hallituksen esitys tuomittujen siirtoa EU:ssa koskevan puitepäätöksen sekä valvontatoimenpiteiden ja vaihtoehtoisten seuraamusten siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäätöksen kansallista täytäntöönpanoa ja soveltamista koskeviksi laeiksi hyväksyttiin ja lait tulivat voimaan.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta siten, että asianomistajan ensisijaisesta oikeudesta vaatia julkista tehtävää suorittavan tuomitsemista rangaistukseen luovutaan 1.3.2012 lukien.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti aloitettiin oikeusturvaohjelman valmistelu kokoamalla asiaan liittyvät aiemmat toimenpidesuunnitelmat ja selvitykset sekä ajankohtaiset ulkopuolisten tahojen lausumat. Näitä kaikkia tarkasteltiin ministeriön sisäisessä ryhmässä. Ehdotukset kootaan alustavaksi koosteeksi, joka lähetetään lausuntokierrokselle alkuvuodesta 2012.

Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka Velkajärjestelylain uudistamista valmistellut työryhmä antoi loppumietintönsä ja se oli lausuntokierroksella. Todistelutoimikunta jatkoi työtään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännösten uudistamiseksi.

Erikoisperinnän laajentaminen koko maan kattavaksi toteutettiin kesällä 2011. Valtakunnanvoudinvirasto antoi vuoden lopussa oikeusministeriölle ehdotuksensa ulosottolaitoksen toimipaikkaverkoston tiivistämiseksi.

Kriminaalipolitiikka Esitykset esitutkinta ja pakkokeinolakien kokonaisuudistuksesta hyväksyttiin eduskunnassa ja ne vahvistettiin tulevaksi voimaan 1.1.2014.

Esitykset lahjusrikoksia, rahanpesua, metsästysrikoksia ja raiskausta koskevista muutoksista rikoslakiin hyväksyttiin eduskunnassa ja ne tulivat voimaan. Esitys rasismin ja muukalaisvihan vastaisen Euroopan Neuvoston lisäpöytäkirjan ja Euroopan unionin samaa aihepiiriä koskevan puitepäätöksen täytäntöönpanosta hyväksyttiin ja lait tulivat voimaan. Samoin Euroopan Neuvoston yleissopimuksen täytäntöönpanoa koskeva esitys lasten suojelemiselta seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä hyväksyttiin ja lainsäädäntö tuli voimaan.

Esitys rikoslain muuttamisesta niin, että suojaamattoman langattoman lähiverkon (WLAN) ja vastaavan tyyppisen langattoman tietoverkon käyttäminen sekä sen kautta tapahtuvan internet-yhteyden luvattoman käytön rangaistavuus nimenomaisesti suljettiin pois, hyväksyttiin ja laki tuli voimaan.

Asetettiin työryhmät valmistelemaan lainmuutoksia sananvapauteen liittyvien rikoslain säännösten uudistamiseksi sekä eräiden törkeiden rikosten valmistelun kriminalisoimiseksi.

Sakon muuntorangaistuksen muutostarpeita ryhdyttiin selvittämään yhdyskuntaseuraamustoimikunnassa, mutta pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaiset varsinaiset linjaukset odottavat toimikunnan työn valmistumista ja siitä saatavia lausuntoja.

Ulkomaisten vankien siirtämistä suorittamaan rangaistuksensa kotimaassaan tehostettiin saattamalla voimaan EU:n vankien siirtoa koskeva puitepäätös. Vankilatilojen peruskorjaamista jatkettiin ja Kuopion vankilan peruskorjaus valmistui. Vankien keskimäärä on edellisen vuoden tasolla mutta vähentynyt noin 600:lla vuodesta 2005. Uusi sähköisesti valvottava seuraamus valvontarangaistus otettiin käyttöön.

Ahvenanmaa Laki Ahvenanmaan itsehallintolain 59 a §:n muuttamisesta, joka koskee Ahvenanmaan maakuntapäivien asemaa EU:n jäsenvaltioiden kansallisille parlamenteille kuuluvassa toissijaisuusvalvonnassa, tuli voimaan. Työryhmä antoi ehdotuksensa Ahvenanmaan

asemasta säädösvalmistelussa ja EU-asioissa annettujen ohjeiden päivittämiseksi kansallisen lainvalmistelun osalta.

Tuottavuuden ja taloudellisuuden kehittäminen hallinnonalalla Oikeusministeriö on toteuttanut hallituksen tuottavuusohjelmaa hallinnonalan oman, koko tuottavuusohjelmakauden 2007−2011 voimassa olleen, runsaat 30 tuottavuushanketta sisältäneen tuottavuusohjelman pohjalta. Hankkeista pääosa on kokonaan tai tarkoituksenmukaiseksi katsotuilta osin toteutettu, taikka hankkeet ovat siirtyneet toimeenpanovaiheeseen. Pieni osa hankkeista on edelleen selvitys- tai suunnitteluvaiheessa, taikka hankkeesta on selvitysvaiheen jälkeen luovuttu. Hallinnonalan monet keskeiset tuottavuushankkeet, esimerkiksi toimintaprosessien uudistamishankkeet oikeuslaitoksessa, vaikuttavat työmääriin ja henkilöstötarpeeseen vasta varsin pitkällä aikavälillä, minkä vuoksi hankkeista saatavat hyödyt realisoituvat vasta tuottavuusohjelmakauden jälkeen.

Hallinnonalan henkilöstömäärä on tuottavuusohjelmakaudella alentunut nettomääräisesti (hallinnonalojen väliset henkilöstösiirrot ja tehtävämuutokset ym. pois lukien) noin 700 henkilötyövuodella, kun tuottavuusohjelmakauden tavoitteeksi oli asetettu 685. Rikosseuraamuslaitoksen osuus hallinnonalan henkilöstövähennyksestä on lähes puolet. Erityisesti oikeuslaitoksessa henkilöstön määrän alentumiseen on tuottavuustoimenpiteiden ohella huomattavasti vaikuttanut määrärahatilanteen kireys, kuten esimerkiksi valtiontalouden tarkastusvirasto on tuloksellisuustarkastuskertomuksessaan 232/2011 todennut.

Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asianhallinnan kehittämishanketta (AIPA) jatkettiin. Jatkettiin myös rikostuomiosovelluksen (RITU) valmistelua tavoitteena järjestelmän käyttöönotto vuoden 2012 lopulla. Mahdollistettiin sähköinen vireillepano summaarisissa velkomusasioissa internetin kautta. Maahanmuuttoviraston ja hallintotuomioistuinten välisten sähköisen asiointijärjestelmän luomista jatkettiin (UMA-hanke). Perustettiin projekti sähköisen tiedoksiantojärjestelmän luomiseksi hallinto-oikeuksista verohallinnon veronkantoyksikköön. Jatkettiin videoneuvottelujärjestelmien käytön laajentamista tuomioistuimissa ja asetettiin videoneuvottelun käytön kehittämistyöryhmä.

Yleisen edunvalvonnan asianhallintaohjelma on otettu käyttöön vuoden 2011 aikana ja siihen liittyvän raportointijärjestelmän kehittäminen on aloitettu. Yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmä on antanut hyvän edunvalvontatavan kehittämiseksi suosituksia. Osa oikeusaputoimistoista on kilpailuttanut yleisen edunvalvonnan palveluita ja päättänyt hankkia palveluja ostopalveluina.

Sisäisen valvonnan kehittäminen Hallinnonalan sisäisen valvonnan uudistettujen rakenteiden toimivuutta on kehitetty sisäisen tarkastuksen yhteistyöverkostossa, jonka toimikautta on jatkettu vuoteen 2013.

Sisäasiainministeriö

Poliisitoimi Poliisiapu kiireellisissä hälytystehtävissä erityisesti väestökeskittymissä on pystytty turvaamaan hyvin myös vuonna 2011. Yleistä turvallisuutta kuvaava katuturvallisuusindeksi kuitenkin heikkeni johtuen muun muassa pahoinpitelytapausten kasvusta.

Poliisille ilmoitettujen rikosten kokonaismäärä kasvoi runsaalla 2,5 prosentilla, 948 799 rikokseen vuonna 2011. Rikosten selvitysasteet ovat laskeneet. Poliisi on kuitenkin kyennyt selvittämään aiempaa enemmän rikoslakirikoksia, vaikka niiden määrä on kasvanut viidellä prosentilla, 525 725 rikokseen. Rikoslakirikoksista henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä kasvoi noin 20 prosentilla, lievien pahoinpitelyjen määrä 15 prosentilla ja tavallisten pahoinpitelyjen määrä 24 prosentilla. Poliisin tehtävien kannalta on huomattava myös se, että perheväkivaltaan liittyvien hälytystehtävien, yleisten paikkojen järjestyshäiriöiden, lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan määrä sekä hälytystehtävien määrä on kasvussa. Pahoinpitelyrikollisuuden lisääntyminen näkyy myös hälytystehtävien määrässä. Poliisi vastaanotti vuonna 2011 yli 2 300 pahoinpitelytehtävää enemmän kuin vuotta aiemmin.

Väkivaltarikollisuutta on torjuttu tietojohtoisella poliisitoiminnalla ja rasistisiin sekä muihin viharikoksiin on puututtu matalalla kynnyksellä. Lähisuhdeväkivallan lievää tekomuotoa koskevan lainmuutoksen myötä poliisin toimintapa on terävöitynyt. Moniammatillinen riskienarviointi (MARAK -pilottiprojekti) lähisuhdeväkivallan uusiutumisriskin kartoittamiseksi on toteutettu. Rikostiedusteluun tietoverkoissa on osallistunut entistä enemmän poliisin henkilöstöä.

Omaisuusrikoksissa ulkomaalaisten henkilöiden tekemien rikosten määrä on lisääntynyt erityisesti varkausrikosten osalta. Huumausaineen käyttörikosten määrä on noussut ja kannabiskasvin kotikasvatus lisääntynyt. Poliisille ilmoitettujen talousrikosten määrä vähentyi kahdeksalla prosentilla.. Verkostomainen työskentely on tehostanut talousrikosten tutkintaa ja vuonna 2011 päätettyjä talousrikoskokonaisuuksia oli 40 kappaletta enemmän. Haltuun saadun omaisuuden yhteisarvo nousi 26 miljoonasta eurosta lähes 32 miljoonaan euroon.

Poliisin myöntämien lupien kokonaismäärä kasvoi seitsemän prosenttia, lähes 1,2 miljoonaan lupaan. Eniten kasvoivat passien ja erityisesti henkilökorttien määrät, mutta aseiden hallussapitolupien myöntömäärä pieneni neljä prosenttia, hieman yli 70 000:stä 67 096:een. Aselupien peruutuksia tehtiin 3 290 kappaletta.

Poliisi on tehostanut EU:n poliisiyhteistyön kehittämiseen liittyvää ennakkovaikuttamista erityisesti operatiivisen poliisiyhteistyön sekä tiedonvaihdon parantamiseksi jäsenvaltioiden välillä sekä EU:n ja kolmansien maiden välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Poliisin perustutkintokoulutuksesta valmistui vuonna 2011 yhteensä 173 uutta poliisia. Poliisien määrä vuoden 2011 lopussa oli noin 7 624 henkilötyövuotta.

Poliisitoimessa on varauduttu tulevien vuosien määrärahatilanteeseen jo vuoden 2011 aikana vähentämällä kulutusmenoja ja jättämällä avoimeksi tulevia virkoja täyttämättä. Sisäasiainministeriö asetti vuoden 2011 lokakuussa hankkeen, jonka tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti tehdä esitys poliisin tulosohjauksen ja voimavarojen kohdentamisen linjauksista sekä valmistella poliisin resursseista pidemmän aikavälin kokonaissuunnitelma hallituksen hyväksyttäväksi.

Rajavartiolaitos Rajaturvallisuustilanne valtakunnan rajoilla ja Rajavartiolaitoksen valvomilla rajanylityspaikoilla on säilynyt vakaana. Rajanylitysliikenne koko itärajalla oli vuoden 2011 aikana erittäin voimakkaassa kasvussa. Henkilöliikenteen kasvuprosentti oli itärajalla noin 29 %. Pääosa kasvusta aiheutui venäläisten aikaisempaa runsaammasta matkustamises-

ta. Tämä on lisännyt Rajavartiolaitoksen tarvetta kohdentaa lisä-resursseja rajatarkastustehtäviin. Vuonna 2011 itärajan rajanylitysliikenteen määrä oli suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Rajavartiolaitoksen karkeiden arvioiden mukaan rajanylitysliikenne kasvaa 1,5−2 kertaa suuremmaksi kaakkoisrajalla noin vuosikymmenessä. Vaalimaan rajanylityspaikan uudistamisen rahoitus on kunnossa ja hanke käynnissä. Imatran rajanylityspaikkahanke on sisällytetty Rajavartiolaitoksen kehysesitykseen vuosille 2013–2016. Muiden rajanylityspaikkojen kehittämisen osalta tarkempi suunnittelu on vielä käynnissä.

Rajavartiolaitoksella on meneillään historian laajin vartio- ja ilma-alusten investointiohjelma. Toimeenpano on Rajavartiolaitokselle suuri haaste. Investointihankkeiden toimeenpano on edennyt hyvin. Vanhenevan ilma-alus- ja aluskaluston uudistaminen on käynnissä (partioveneet, helikopterit, lentokoneiden valvontatekniikka). Uuden ulkovartiolaivan tilaussopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2011. Keskiraskaan SuperPuma helikopterin uudistamisesta on tarpeen päättää kehyspäätöksessä. Hallituksen päätösten toimeenpano jatkuu 2010-luvun puoleen väliin saakka.

Rajavartiolaitoksen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta on parannettu kehittämällä toimintamahdollisuuksia Rajavartiolaitoksen tehtäväpiiriin kuuluvissa rikostorjuntatehtävissä sekä laaja-alaisissa turvallisuustehtävissä HARVA -alueella.

Rajavartiolaitos on osallistunut aktiivisesti EU:n yhdennetyn rajaturvallisuusjärjestelmän ja yhteisen meripolitiikan kehittämiseen. Rajavartiolaitoksen panos EU:n rajaturvallisuusviraston toimintakyvyn kehittämisessä ja sen koordinoimissa operaatioissa on ollut vahva.

Rajavartiolaitos on jatkanut toimintansa sisäistä tehostamista. Vuoden alusta alkaen on lakkautettu johtoportaana 18 rajavartio- ja merivartioaluetta. Vuoden 2012 alkuun mennessä lakkautetaan yhteensä 24 rajavartio- ja merivartioasemaa ja Vaasan meripelastuslohkokeskuksen toiminnot siirretään Turun meripelastuskeskuksen yhteyteen. Voimavaroja on kohdennettu kasvavan rajaliikenteenhallintaan. Strategian uudistaminen käynnistyi vuoden aikana ja uusi päivitetty strategia vahvistetaan kevättalvella 2012.

Pienenevät määrärahat, yleinen kustannusten nousu ja lisääntyvät tehtävät asettavat Rajavartiolaitoksen merkittävän haasteen eteen. Lähitulevaisuuden keskeisin haaste on kasvavan rajaliikenteen sujuvuuden ja turvallisuuden varmistaminen kaakkoisrajalla ja pääkaupunkiseudulla. Tähän haasteeseen Rajavartiolaitos ei kykene vastaamaan ilman lisäresursseja.

Pelastustoimi ja hätäkeskukset Pelastuslaki tuli voimaan 1.7.2011. Lakiin liittyen on annettu kaksi valtioneuvoston asetusta (VNA pelastustoimesta ja VNA väestönsuojista) ja neljä sisäasiainministeriön asetusta (SMA erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisesta pelastussuunnitelmasta, SMA väestönsuojien teknisistä vaatimuksista ja väestönsuojan laitteiden kunnossapidosta, SMA pelastustoimen virkapuvusta ja pelastusviranomaisen virkakortista ja SMA tiedottamisessa säteilyvaaratilanteissa). Pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) nojalla on annettu valtioneuvoston asetus väestönsuojan laitteista ja varusteista. Valtioneuvoston asetus poistumisturvallisuusselvityksestä annettiin syksyllä. Pelastuslaitosten tulee laatia uuden lain mukaiset valvonta-suunnitelmat 30.6.2012 mennessä.

Pelastuslain ja sitä tarkentavan asetustasoisen sääntelyn uudistaminen edellyttää myös annettujen ohjeiden sisällöllistä arviointia ja mahdollisia toimenpiteitä niiden saattamiseksi vastaamaan uutta säädöspohjaa. Sisäasiainministeriö on arvioinut annetut ohjeet ja tehnyt suunnitelman ohjeiden päivittämisestä.

Pelastusalan koulutuksen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan järjestämisvaihtoehtoja selvittävä työryhmä on arvioinut tutkintorakennetta ja opetussuunnitelmien kehittämistarvetta. Selvityksessä on otettu huomioon onnettomuuksien ehkäisyn näkökulma. Samalla työryhmä on selvittänyt täydennyskoulutuksen tarpeita ja tutkimustoiminnan järjestämistä.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishanke (TOTI) on aloitettu syksyllä 2008. Hätäkeskuslaitos on 10.6.2011 allekirjoittanut hätäkeskustietojärjestelmän toimitussopimuksen. Hätäkeskustietojärjestelmän toimitusvaihe (TOTI-3) on alkanut. Hätäkeskuslaitokseen on rakennettu uutta organisaatiota. Hätäkeskuslaitoksen uusi työjärjestys annettiin 5.10.2011 ja se tuli voimaan 13.10.2011. Sisäasiainministeriö on 8.12.2011 päättänyt hätäkeskusuudistuksen jatkamisesta. Itä- ja Kaakkois-Suomen alueen hätäkeskuksen sijaintipaikaksi on 8.12.2011 päätetty Kuopio. Kouvolan hätäkeskus lakkautetaan viimeistään vuoden 2012 lopussa. Kouvolaan sijoitetaan valtiovarainministeriön johdolla valmisteltu kansalaisten neuvontapalvelu samanaikaisesti, kun Kouvolan hätäkeskuksen toiminta lakkaa.

Sisäasiainministeriö on asettanut 22.12.2011 arviointiryhmän arvioimaan hätäkeskusuudistuksen toteutumista. Työryhmän toimikausi on vuoden 2013 huhtikuun loppuun. Ryhmän tehtävä on seurata uudistuksen toteutumista ja valmistella mahdolliset toimenpide-ehdotukset. Arviointiryhmä arvioi hätäkeskusuudistusta turvallisuuden ja alueellisen yhdenvertaisuuden sekä henkilöstön näkökulmasta. Arvioinnissa tarkastellaan hätäkeskuspalveluiden laatua, asiantuntemusta ja toimintavarmuutta. Arviointiryhmä koostuu hallituspuolueiden edustajista.

Sisäasiainministeriö on osallistunut aluehallintovirastojen strategiseen ohjaukseen ja huolehtinut toimialansa osalta aluehallintovirastojen toiminnallisesta ohjauksesta.

Maahanmuuttohallinto Kansainvälisen talouden kehitysnäkymien epävarmuudesta huolimatta ihmisten liikkuminen Euroopan unionissa ja EU:n ulkopuolelta jatkui. Maahanmuuttovirastossa tuli vireille vuonna 2011 noin 50 400 asiaa. Vireille tulleiden oleskelulupahakemusten määrä väheni hieman edelliseen vuoteen verrattuna, mutta opiskelijoiden oleskelulupien määrä lisääntyi. Perheenyhdistämisasioiden määrä väheni hieman ja kansainvälistä suojelua hakevien määrä aleni edelliseen vuoteen verrattuna lähes neljänneksen.

UMA -järjestelmää kehitettiin edelleen ja UMA:n aikaisempaa laajempien tilastointiominaisuuksien käyttöönoton myötä mittareita, seurantaa ja raportointia kehitetään vastaamaan lisääntyvää maahanmuuttoa palveleviksi. Sähköisiä asioiden vireille tuloon ja päätöksen tiedoksiantoon liittyviä palveluja testattiin vuoden aikana ja sähköinen asiointi otettiin käyttöön joulukuun lopussa 2011 aluksi opiskelijan oleskeluluvissa. Myös biometristen oleskelulupakorttien käyttöönotto tapahtui vuoden vaihteessa ja UMA -järjestelmään on lisätty biometriikan käyttöönoton vaatimat ominaisuudet, kuten sormenjälkien tallentaminen ja korttien tilausjärjestelmä.

Tehtyjen päätösten osalta Maahanmuuttoviraston tulostavoite ylitettiin, sillä ratkaistut asiat suhteessa vireille tuleviin asioihin olivat 104 %. Hakemusten käsittelyajoissa ei pystytty saavuttamaan asetettuja tavoitteita. Kansalaisuushakemusten käsittelyajat olivat tavoitetta pidemmät. Myös turvapaikkamenettelyssä olevien hakemusten käsittelyajat olivat tavoitetta pidempiä, mutta nopeutetun menettelyn käsittelyaikatavoite lähes saavutettiin (tavoite enintään 90 vuorokautta, toteuma 97 vuorokautta Maahanmuuttoviraston päätösten määrä henkilötyövuotta kohti (päätöstä/htv) oli 183, kun tavoite oli 174, eli tavoite ylitettiin viidellä prosentilla.

Laki ulkomaalaislain 48 §:n muuttamisesta (57/2011) tuli voimaan 1.7.2011. Lain muutoksella erillinen inkerinsuomalaisten paluumuuttojärjestelmä lakkautetaan.

Laki kansalaisuuslain muuttamisesta (579/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lakimuutokseen sisältyy muun muassa, että kansalaisuuteen edellytettävää asumisaikaa lyhennettiin viiteen vuoteen nykyisestä kuudesta vuodesta, kun kyse on yhtäjaksoisesta asumisesta Suomessa. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Uudella lailla selkiytettiin vastaanoton sääntelyä ja tuetaan vastaanottopalveluiden yhdenmukaisuutta.

Turvapaikanhakijamäärän vähentymisen seurauksena vastaanottokapasiteettia ollaan sopeuttamassa määriä vastaavalle tasolle.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011. Uuden lain soveltamisala laajeni koskemaan kaikkia maahanmuuttajia. Valtion kotouttamisohjelman valmistelu käynnistyi. Ohjelman tavoitteena on asettaa nykyistä järjestelmällisemmin valtakunnalliset kotouttamisen tavoitteet sekä tehostaa kotouttamistoimenpiteiden valtakunnallisen tason suunnittelua ja seurantaa.

Maahanmuuttohallinnon sektorilla annettiin lisäksi hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 37/2011), jolla saatetaan voimaan niin sanotun Euroopan unionin erityisosaajadirektiivin vaatimukset.

Lisäksi annettiin hallituksen esitys laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 45 §:n muuttamisesta (HE 49/2011), jonka mukaisesti valtio maksaa kunnalle laskennallista korvausta kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumistoimista jatkossa pääsääntöisesti kolmen vuoden ajalta. Pakolaiskiintiössä Suomeen otetuista henkilöistä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta. Lainmuutos tulee voimaan 1.1.2012.

EU:n paluudirektiivin täytäntöönpanoa koskeva ulkomaalaislain muutos (195/2011) tuli voimaan 1.4.2011. Biometristen tunnisteiden käyttöönottoa oleskeluluvissa koskevat ulkomaalaislain, ulkomaalaisrekisteristä annetun lain ja löytötavaralain muutokset (631,632,633/2011) vahvistettiin kesäkuussa ja lakien muutokset tulevat voimaan 1.1.2012.

Muut keskeiset toimenpiteet Sisäisen turvallisuuden ohjelman väliarviointi toteutettiin ja käynnistettiin uuden ohjelman valmistelu hallitusohjelman päätösten mukaisesti. Väliarviointi valmisteltiin laajassa yhteistyössä toimeenpanoon osallistuneiden tahojen kanssa. Paikallisen turvallisuussuunnittelun painopisteet 2011–2015 valmisteltiin valtakunnallisessa turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmässä.

Vuonna 2011 on panostettu erityisesti aktiiviseen ja tehokkaaseen ennakkovaikuttamiseen EU-asioissa. Sisäasiainministeriön tavoitteet ja vaikuttamissuunnitelma EU-asioissa on määritelty puolivuosittain kullekin EU-puheenjohtajakaudelle.

Erityistä huomiota on kiinnitetty siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien strategiseen ohjaukseen. Ministeriön sisäistä, kansallista ja EU-tason koordinaatiota on tehostettu painottaen erityisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteyksiä. Naisten määrää siviilikriisinhallintatehtävissä on kasvatettu.

SOLID -rahastojen osalta on pyritty rahastojen optimaaliseen hyödyntämiseen Suomessa ja erityisesti on panostettu rahastojen kansallisen hallinnointiprosessin kehittämiseen. Rahastoprosessit on pyritty kytkemään mahdollisimman tiiviisti ministeriön budjetti- ja kehysprosessiin.

On koordinoitu kansallista syrjinnän seurantajärjestelmää, jonka toimeenpanon keskeinen rakenne on laajapohjainen Syrjinnän seurantaryhmä. Valmistautumista Kieku-tietojärjestelmän käyttöönottamiseksi jatkettiin.

Puolustusministeriö

Puolustuspolitiikka ja hallinto *Toimintaympäristön kehitys ja Suomen turvallisuus* Vuoden 2008 lopulla alkaneen talouskriisin seurauksena julkisen talouden rahoitusasema on heikentynyt monissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Osa vaikutuksista näkyy jo nyt, osa vasta pidemmällä aikavälillä. Talouskriisin seurannaisvaikutukset pakottavat arvioimaan myös puolustukseen käytettävien resurssien määrää. Tavoite on monilla valtioilla yhteinen: kustannus- ja menopaineiden hallinta sekä resurssien vapauttaminen organisaation ylläpidosta suorituskykyjen kehittämiseen. Kriisi- ja konfliktialueista kansainvälisen yhteisön huomio on kohdistunut Afganistanin ohella Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan nopeasti edenneisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, joiden seurauksia on vaikea ennakoida. Afganistanissa käynnistettiin kesällä turvallisuusvastuun siirto kansainväliseltä yhteisöltä afgaaniviranomaisille, joka on tarkoitus toteuttaa asteittain vuoden 2014 loppuun mennessä. Kansainvälisen läsnäolon tarve jatkuu myös tämän jälkeen. Turvallisuusympäristömme kehitykseen lähialueella vaikuttavat olennaisesti Venäjän pysyvät intressit lähialueillamme sekä pohjoismaisen yhteistyön kehittyminen. Muutostekijöitä ovat muun muassa Naton ja Venäjän suhteiden kehitys ohjuspuolustuskysymyksissä, Baltian maiden Venäjä-suhteen kehitys, energia ja energiaturvallisuus Itämeren alueella sekä pohjoisen alueen luonnonvarojen ja kuljetusreittien hyödyntäminen, nyt ja tulevaisuudessa.

Puolustuspolitiikka Puolustuspolitiikassa noudatettiin hallitusohjelman linjauksia, joiden mukaan Suomen tulee jatkossakin huolehtia omasta uskottavasta puolustuksestaan ja osallistua kehittyvään eurooppalaiseen turvallisuus- ja puolustusyhteistyöhön sekä kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan. Hallitusohjelman mukaisesti käynnistettiin laajan puolustusvoimauudistuksen valmistelu. Uudistuksen tavoitteena on Suomen puolustuskyvystä huolehtiminen ja pysyvien kustannussäästöjen aikaansaaminen, ja sen lähtökohtana ovat kriisiajan puolustusvoimien mitoitus ja tehokas toiminta. Hallitusohjelman mukaisten säästövelvoitteiden täyttämiseksi käynnistettiin toimet puolustusvoimien toiminnan sopeuttamiseksi.

Puolustushallinto osallistui Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiseen ja ulkoisen toiminnan kokonaisvaltaisuuden edistämiseen. YTPP:n sisältökysymyksiä edistettiin ns. Weimarin aloitteen puitteissa. Suorituskykyjen osalta pääpaino oli suorituskykyjen yhteiskäytön ja omistuksen kehittämisessä (ns. pooling and sharing – työ). Puolustushallinto osallistui hankkeeseen aktiivisesti osallistumalla eri hankkeiden eteenpäin viemiseen (esim. johtovaltiona MARSUR-hankkeessa) sekä tarjoamalla asiantuntija-apua EDA:n puitteissa tehtävään selvitystyöhön. Suorituskykyjen käytön osalta puolustushallinto tuki EU:n pysyvän ja kokonaisvaltaisen suunnittelu- ja johtamiskyvyn kehittämistä. Uuden kyvyn avulla pyritään lisäämään YTPP-operaatioiden kokonaisvaltaisuutta ja EU:n ulkoisen toiminnan koherenssia.

Puolustushallinto osallistui Naton rauhankumppanuusyhteistyöhön sekä kumppanuus- ja yhteistyöohjelmien kehittämiseen. Naton rauhankumppanuusohjelman suunnittelu- ja arviointi-prosessissa (PARP) puolustushallinto vastasi suunnittelukyselyyn. Sen perusteella Suomelle laadittiin maakohtainen arvio, jota käsiteltiin monenvälisessä kuulemisessa Naton päämajassa kesäkuussa. Lokakuussa puolustushallinto osallistui yhdessä muiden kansallisten viranomaisten kanssa Naton CMX 11-harjoitukseen, jossa Nato-maat ja kumppanit harjoittelivat päätöksentekoa ja konsultaatioita. Lisäksi jatkettiin valmistautumista koskien Suomen osallistumista Naton nopean toiminnan joukkoja (NRF) täydentävään toimintaan. Suomen NRF-joukkopooliin vuodeksi 2012 nimeämä Suojelun erikoisosasto osallistui kertomusvuonna NRF-harjoitustoimintaan.

Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (NORDEFCO) vuonna 2009 hyväksyttyjen uusien rakenteiden vakiinnuttamista jatkettiin tarkasteluvuoden aikana. NORDEFCO-yhteistyöllä tuettiin puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä laatimalla muun muassa yhteispoh-

joismainen tarkastelu suorituskykyvajeiden määrittämiseksi. Siinä konkretisoidaan osaltaan niitä mahdollisuuksia, joilla pohjoismainen yhteistyö voi tukea kansallisten suorituskykyjen rakentamista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Operaatioita koskevan yhteistoiminnan painopisteeksi on asetettu yhteistyö ISAF-operaatiossa. Pohjoismaat ovat myös selvittäneet mahdollisuutta yhteiseen kontribuutioon YK:n rauhanturvaoperaatiossa. Selvityksen mukaan yhteistyö lähivuosina ei ole mahdollista. Pohjoismaat jatkoivat tukeaan Itä-Afrikan rauhanturvavalmiuksien kehittämiselle.

Meri- ja ilmatilannekuvayhteistyötä kehitettiin edelleen. Itämeren alueen SUCBAS-meritilannekuvayhteistyö sekä Euroopan laajuinen MARSUR-meritilannekuvahanke etenivät kohti operatiivista käyttöä. Samoin ASDE-ilmatilannekuvayhteistyö Suomen, Ruotsin, Norjan, Baltian maiden ja Naton kesken eteni.

Asevalvonnan toimialalla jatkettiin valmisteluja jalkaväkimiinat kieltävän Ottawan sopimukseen liittymiseksi vuonna 2012. Hallituksen esitys Ottawan sopimukseen liittymiseksi annettiin eduskunnalle syyskuussa 2011. Eduskunta äänesti sopimukseen liittymisen puolesta joulukuussa 2011. Sopimuksen liittymisasiakirjat toimitetaan YK:lle tammikuussa 2012 ja sopimus astuu voimaan kesällä 2012. Puolustushallinto osallistui myös YK:n alaisen CCW-sopimuksen puitteissa käytäviin rypäleaseiden rajoittamista koskeviin neuvotteluihin, jotka päättyivät neljä vuotta kestäneiden neuvotteluiden jälkeen tuloksettomina. Lisäksi puolustushallinto osallistui eri asevalvontaprosesseihin joukkotuhoaseiden, -materiaalien sekä niihin liittyvän tietotaidon leviämisen estämiseksi, kuten biologiset ja toksiiniaseet kieltävän sopimuksen tarkastelukonferenssiin joulukuussa 2011.

Asevientipolitiikka Suomi noudatti puolustustarvikkeiden viennissä Euroopan unionin asevientiä koskevaa yhteistä kantaa. Vientilupapäätöksissä huomioitiin pyrkimys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamiseen myös puolustustarvikkeiden viennissä. Puolustusministeriö valmisteli maastavientilainsäädännön uudistustyön. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 93/2001 vp) saatettiin eduskunnan käsittelyyn syksyllä 2011. Uudessa laissa toimeenpannaan vuonna 2008 hyväksytty direktiivi koskien EU:n sisäisiä puolustusmateriaalisiirtoja.

Sotilaallinen huoltovarmuus Kansallista sotilaallista huoltovarmuutta edistävien toimien lisäksi kansainvälinen verkottuminen on tärkeää. Puolustusmateriaalihankinnoille asetettu kaluston yhteensopivuusvaatimus mahdollistaa Suomen kansainvälisen huoltovarmuusyhteistyön. Huoltovarmuutta varmistetaan sekä kahden- että monenvälisillä sopimusjärjestelyillä. Huoltovarmuuteen liittyviä kysymyksiä on selvitetty myös liittyen eurooppalaiseen puolustus- ja turvallisuushankintasääntelyyn. Hankintasäädösten puitteissa on jatkossakin mahdollista ottaa huomioon huoltovarmuusnäkökohtia. Euroopan puolustusviraston (EDA) huoltovarmuustyöryhmän yhteydessä on luotu puolustusviraston osallistujamaiden laajuinen huoltovarmuusyhteyshenkilöiden verkosto ja informaatiosivusto. Pohjoismaiden välisen NORDEFCO-yhteistyöhankkeen yhteydessä ollaan myös päivittämässä sopimusta Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä pohjoismaisen puolustusmateriaaliteollisuuden teollisuuden ylläpitämisestä ja tukemisesta sotilaallisen huoltovarmuuden varmistamiseksi. Puolustusministeriön johtama työryhmä selvitti maanpuolustusta tukevaa varmuusvarastointia.

Lainsäädäntö Edellä todetun puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lakiesityksen lisäksi hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista (HE 76/2011 vp). Uudella lailla pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi puolustusvoimien ravitsemispalvelujen yhtiöittämisestä (HE 109/2011 vp). Lailla valtioneuvosto oikeutetaan luovuttamaan puolustusvoimien hallinnassa olevaa, ravitsemispalvelujen tuottamiseen liittyvää omaisuutta ja toimintaa perustettavalle osakeyhtiölle, joka on Suomen valtion kokonaan omistama ja kuuluu valtioneuvoston kanslian hallinnonalaan. Puolustusvoimien ruokahuollon palvelukeskuksen henkilöstö siirtyi uuden osakeyhtiön palvelukseen.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen sotilaskurinpitolain uudistamisesta (HE 142/2011 vp). Esityksen mukaan varusmiesten oikeusturvaa parannettaisiin ja muutoksenhakuoikeutta laajennettaisiin. Lisäksi muun muassa yhtenäistettäisiin seuraamuslajeja. Hallitus antoi myös lakiesityksen rikostorjunnasta puolustusvoimissa (HE 143/2011 vp). Laki korvaisi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain. Rikoksen ennalta estämis- ja paljastamistehtävä erotettaisiin nykyistä selkeämmin rikosten selvittämistehtävästä. Rikostorjuntaa puolustusvoimissa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista sekä tietojen saamisesta muilta viranomaisilta ja henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin täsmällisemmin ja kattavammin. Uutena asiana säädettäisiin poliisin antamasta avusta.

Hallinnon kehittäminen Puolustusministeriö uudisti vuoden 2011 aikana toimintaansa. Ministeriön kehittämisen painopisteet ovat henkilöstön työhyvinvointi, johtaminen ja johtoryhmätyö, toimintojen ja organisaation uudistus.

Puolustushallinnon kumppanuusstrategia valmistui keväällä 2011. Strategian tarkoituksena on edistää ja tukea puolustushallinnon ja yksityisen sektorin yhteistyön rakentamista puolustusvoimissa. Strategian jalkauttamiseen liittyen tehtiin selvitys puolustushallinnon kumppanuustoiminnan nykytilasta ja kokemuksista. Selvitystyö on pohjana puolustusvoimien tukitoimintojen kattavalle ja suunnitelmalliselle kokonaistarkastelulle. Puolustusvoimien ruokahuollon yhtiöittäminen valtion kokonaan omistamaksi osakeyhtiöksi oli osa kumppanuusstrategian toimeenpanoa. Puolustusvoimien ampumatarvike- ja räjähdealan uudelleenjärjestelyt päätettiin toteuttaa puolustusvoimien oman toiminnan kehittämisenä vuoden 2013 alusta lukien. Vaihtoehtona oman toiminnan kehittämiselle tarkasteltiin laajaa kumppanuutta alan teollisuuden kanssa. Puolustusministeriön hallinnonalan henkilötyövuosimäärä väheni vuoden 2011 loppuun mennessä valtion tuottavuusohjelman ensimmäisen vaiheen tavoitteen mukaisesti 1 890 henkilötyövuotta. Hallinnonala käynnisti omalta osaltaan valtion tuottavuusohjelman korvaavan uuden vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman toteuttamista koskevan suunnittelun.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminta Puolustushallinnon rakennuslaitoksen palvelutuotannon volyymissa ei tapahtunut suuria muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Puolustusministeriön hallinnonalalla siirryttiin valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti Hansel Oy:n kilpailuttamaan sähkönhankintaan. Rakennuslaitoksen henkilöstömäärä on vähentynyt valtion tuottavuusohjelman mukaisesti 850 henkilötyövuoteen. Vähentäminen on toteutettu luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen. Rakennuslaitoksen jatkokehittämisen lähtökohdiksi on otettu poikkeusolojen tarpeiden huomioon ottaminen, laitoksen mukauttaminen puolustusvoimauudistukseen liittyen, sopimuskäytännön ja kustannustehokkuuden kehittäminen sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen ja laitoksen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Rakennuslaitoksen keskusyksikön alueellistaminen Haminaan toteutettiin 1.5.2011 lukien.

Sotilaallinen maanpuolustus *Valmius ja suorituskyky* Puolustusvoimat saavutti sopeutetuilla resursseilla aluevalvonnalle, valmiudelle ja suorituskyvylle asetetut tavoitteet. Osa aluevalvontaan liittyvistä toiminnallisista tavoitteista jatkuu ajallisesti seuraaville vuosille. Sotilaallisen suorituskyvyn johtamiskykyä, valmiutta ja käyttöä on ylläpidetty päivittämällä operatiiviset suunnitelmat sekä valtakunnallisella harjoitustoiminnalla.

Asevelvollisten koulutus Puolustusvoimat koulutti kertausharjoituksissa noin 25 000 reserviläistä. Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattiin lisäksi sotilaallista koulutusta puolustusvoimille asetetun 16 000 koulutusvuorokauden vähimmäistavoitteen mukaisesti. Varusmiespalveluksen aloitti kertomusvuonna noin 26 500 henkilöä. Puolustusvoimat on pyrkinyt aktiivisesti vähentämään varusmiespalveluksen keskeyttäneiden lukumäärää. Varusmieskoulutuksen peruskoulutuskauden kokonaispoistuman kasvu näyttäisi pysähtyneen. Varusmiespalveluksen suoritti loppuun noin 23 000 varusmiestä, joista naisia oli noin 300. Kotiutuneiden varusmiesten maanpuolustustahto ja palvelusmotivaatio ovat edelleen hyvällä ta-

solla. Puolustusvoimat jatkoi toimenpiteitä asevelvollisuuden toimivuuden ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden turvaamiseksi mm. soveltamalla käytäntöön Siilasmaan työryhmän toimenpidesuosituksia. Keskeisenä tavoitteena on säilyttää asevelvollisuus yksilöä motivoivana ja myönteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia lisäävänä. Uudistustyö keskittyi vuonna 2011 varusmiespalveluksessa saatavan osaamisen hyväksi luettavuuden, liikunta-aktiivisuuden ja asevelvollisten informaation lisäämiseen.

Materiaalihankinnat Puolustusvoimien materiaalihankinnoilla tuettiin suorituskykyjen rakentamista. Ilmapuolustuksen suorituskykyä kehitettiin torjuntahävittäjien elinjaksopäivitystyötä jatkamalla. Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen kykyä kehitettiin raskaan raketinheitinjärjestelmän ammunnanhallintaohjelmiston päivityksillä. Johtamisen kansallista suorituskykyä ja kotimaista osaamista parannettiin ohjelmistoradioon liittyvällä kotimaisella hankinnalla. Operatiivisen toiminnan Leijona-tietojärjestelmän ja puolustusvoimien keskeisen toiminnanohjausjärjestelmän (PVSAP) kehittämistä jatkettiin. Liikkuvuutta ja suojaa parannettiin 6x6-maastokuorma-autojen ja kriisinhallintajoukoille tarkoitettujen suojattujen RG32M-maasto-ajoneuvojen hankinnoin. Jalkaväkimiinojen korvaamisen hankkeita jatkettiin mm. päättämällä telamiinan modernin laukaisimen hankinnasta.

Henkilöstö Puolustusvoimat jatkoi henkilöstörakenteen kehittämistä. Aliupseerien henkilöstö- ja koulutusjärjestelmää kehitettäessä on painotettu käytännönläheistä sotilasammatillista osaamista. Henkilöstöjärjestelmän kustannustehokkuutta on parannettu jatkamalla henkilötyövuosimäärän vähentämistä, henkilötyövuosia kertyi vuonna 2011 noin 14 700. Valtion tuottavuusohjelmassa puolustusvoimille asetettua henkilötyövuosien vähentämisvelvoitetta noudatettiin. Samalla perusyksiköiden kouluttajahenkilöstön määrän lisääminen on kuitenkin ollut suunniteltua hitaampaa. Kriisinhallintatehtäviin rekrytoinnissa onnistuttiin.

Tilahallinta ja ympäristönsuojelu Puolustusvoimien alueisiin, toimitiloihin ja ympäristöön liittyviä toimintaedellytyksiä kehitettiin taloudellisten resurssien puitteissa alue-, tila- ja ympäristöhankkeilla turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon, puolustushallinnon strategisen suunnittelun ja viranomaismääräysten mukaisesti. Tilahallinnan painopiste oli terveysperusteisissa peruskorjauksissa sekä räjähdevarastorakentamisessa. Muut investoinnit liittyivät pääasiassa puolustusvoimien suorituskyvyn ylläpitämisen edellyttämiin hyväksyttyihin kehittämisohjelmiin. Merkittävimmät valmistuneet toimitilahankkeet olivat muun muassa Hartolan ja Ähtärin varastoalueiden suunniteltujen vaiheiden toteutus, kasarmi-, majoitus- ja toimistotilojen peruskorjaukset ja perusparannukset Kouvolassa, Jyväskylässä, Niinisalossa, Turussa, Helsingissä ja Haminassa. Räjähdevarastointirakentaminen eteni vuoden aikana suunnitelmien mukaisesti. Vuoden aikana ilmeni tarve aiempaa suunnitelmaa laajempaan varastorakentamiseen, minkä mukainen suunnittelu käynnistettiin. Käytössä olevista toimitiloista ei luovuttu merkittävässä määrin kertomusvuoden aikana. Ympäristönsuojelun erityinen painopiste oli ampumaratojen sekä ampuma- ja harjoitusalueiden ympäristönsuojelun kehittämisessä.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen Poliisin ja puolustusvoimien välinen yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin, ja myös muiden keskushallintoviranomaisten kanssa jatkettiin sopimusten valmistelua. Maavoimien NH90 -kuljetushelikopterit olivat ympärivuorokautisessa päivystysvalmiudessa, ja niitä käytettiin eri viranomaisten tukemiseen. Puolustusvoimat antoi virka-apua lähes 500 eri tehtävässä.

Hallinnon turvallisuusverkko (TUVE) -hankkeen tavoitetilaa muutettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 12.5.2011. Muutos kohdistui lähinnä puolustusvoimien ja Hallinnon Tietotekniikkakeskuksen sekä Suomen Erillisverkot Oy:n tuleviin vastuisiin. Hankkeen strategiatyöryhmä laati turvallisuusverkkostrategian. Turvallisuusverkon rakentamisprojekteilla täydennettiin ja laajennettiin puolustusvoimien viestintäverkkoa mm. ulottamalla verkko valtakunnan ylimpiin päättäjiin.

Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan Kriisinhallintajoukkojen evaluointia ja sertifiointia jatkettiin suunnitelmien mukaisesti. Suomi osallistui neljään YK-johtoiseen, kolmeen EU-johtoiseen ja kahteen Nato-johtoiseen kriisinhallintaoperaatioon. Kriisinhallinnan painopiste oli Afganistanissa ISAF-operaatiossa, jossa palveli pääosa Suomen kriisinhallintatehtävissä olleista sotilaista. Kaikkiaan Suomella oli operaatioissa keskimäärin noin 250 sotilasta. ISAF-operaatiossa Suomen kontingentin vahvuus oli enintään 195 henkeä. Näistä ANAa (Afghan National Army) mentoroivissa OMLT-ryhmissä (Operational Mentoring and Liaison Team) toimi noin 30 suomalaista. Naton koulutusmissiossa (NTM-A) oli yhteensä neljä suomalaista kouluttajaa, joista kaksi pioneerikoulussa ja kaksi viestikoulussa. Ruotsin ja Suomen muodostaman PRT MeS:in rakenteen muutokseen liittyen suomalainen jääkärikomppania aloitti toimintansa maaliskuussa 2011. Kosovossa KFOR-operaatiossa palveli vuonna 2011 enintään 50 sotilasta, käytännössä vahvuuden ollessa noin 20. EU-operaatioista Suomi osallistui Somalian turvallisuusjoukkojen EUTM-koulutusoperaatioon Ugandassa ensin neljällä henkilöllä, ja myöhemmin, EU:n päätettyä jatkaa operaatiota, seitsemän sotilaan kouluttajaryhmällä. Suomi osallistui alusyksiköllä EU:n ATALANTA-operaatioon Somalian rannikkovesille vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla ja on jatkanut osallistumistaan esikuntaupseereilla. Bosnian ALTHEA-operaatioon osallistumista on jatkettu kahdeksalla esikuntaupseerilla. Suomi on jatkanut osallistumistaan YK:n rauhanturvaoperaatioihin Lähi-idässä, Kashmirissa sekä Afrikassa sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla yhteensä noin 20 sotilaalla. Lisäksi Suomi asettaa YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa osaksi Irlannin pataljoonaa enintään 200 sotilasta toukokuusta 2012 alkaen.

Valtiovarainministeriö

Talouskehitys Maailmantalous kasvoi noin 4 % v. 2011. Euroalueella kokonaistuotanto lisääntyi noin 1,5 %. Talouskasvu hidastui Euroopassa syksystä alkaen velkakriisin aiheuttaman epävarmuuden ja julkisen talouden vakautustoimien vuoksi. Maailmantalouden kasvun painopiste oli kehittyvissä talouksissa. Myös Suomessa taloudellinen toimeliaisuus hiipui vuoden loppua kohden ja koko vuonna bruttokansantuote lisääntyi 2,9 %. Kotimainen kysyntä tuki talouskasvua; yksityinen kulutus lisääntyi 3,3 % ja investoinnit 4,6 %. Vienti sen sijaan supistui 0,8 % kysynnän heikkenemisen sekä markkinaosuuksien menettämisen vuoksi. Työttömyysaste aleni 7,8 prosenttiin ja työllisyysaste nousi 68,6 prosenttiin.

Julkisen talouden alijäämä oli 0,8 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja julkinen velka kohosi 48,6 prosenttiin. Julkisen talouden alasektoreista erityisesti valtion rahoitusasema oli edelleen reilusti alijäämäinen, mutta myös paikallishallinto oli lievästi alijäämäinen.

Valtiontalous Varsinaisen talousarvioesityksen lisäksi eduskunnalle annettiin neljä lisätalousarvioesitystä. Hallituksen talousarvioesityksen määrärahojen yhteismäärä oli 50 468 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 59 milj. eurolla. Lisätalousarvioissa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 890 milj. eurolla. Kehyksen piiriin luettavat menot pysyivät vaalikauden kehyksen puitteissa.

Varsinaisessa talousarviossa budjettitalouden alijäämä arvioitiin 8 071 milj. euroksi. Neljännen lisätalousarvion jälkeen se oli 6 429 milj. euroa. Lisätalousarvioissa tuloarvioita korottivat etenkin aiemmilta vuosilta tilinpäätöksistä kertyneen ylijäämän käyttö (1 797 milj. euroa) ja verotuloarvioiden korotus (nettomääräisesti 433 milj. euroa). Tuloarviot nousivat nettomääräisesti 2 532 milj. eurolla. Valtionvelan määrä kasvoi noin 4,5 mrd. eurolla vuoden 2011 aikana ja sen määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen pysyi ennakkotietojen mukaan noin 42 prosentissa.

Euroopan unionin vuoden 2012 talousarvion maksumäärärahat ovat 129,1 mrd. euroa ja maksusitoumusmäärärahat 147,2 mrd. euroa. Maksumäärärahatason kasvu on 2,02 % vuoteen 2011 verrattuna.

Tuottavuus Valtion sisäisen hallinnon tehostamista on jatkettu talous- ja henkilöstöhallinnon, toimitilojen ja hankintojen osalta. Seitsemältä hallinnonalalta (70 % valtionhallinnosta) selvitettiin vuonna 2004 aloitetun talous- ja henkilöstöhallinnon uudistuksen etenemistä ja voitiin todeta, että vuosina 2008—2010 tuottavuudessa on edetty mutta aiempia vuosia hitaammin. Lisäksi kehitys ollut hyvin erilaista eri hallinnonaloilla ja virastoissa. Joissakin virastoissa tuottavuuskehitys on pysähtynyt tai jopa heikentynyt.

Hallitusohjelman mukaisesti valtion tuottavuusohjelma korvattiin uudella vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmalla. Tuottavuuden ja tehokkuuden ohella palveluiden saatavuus, laatu ja vaikuttavuus nostetaan esiin. Toimintojen tehokkuuden lisäämiselle asetettujen tavoitteiden taloudellisen kokonaisvaikutuksen mittaluokka säilyy ennallaan. Tuottavuusohjelmaan kuuluneet hyvät hankkeet jatkuvat suunnitellun mukaisesti.

Verotus Inflaation ja ansiotason nousun verotusta kiristävää vaikutusta kompensoitiin lieventämällä ansiotulojen veroperusteita noin 400 milj. eurolla vuoden 2011 veroperusteisiin verrattuna. Pienituloisten verotuksen keventämiseksi työtulovähennystä ja kunnallisverotuksen perusvähennystä kasvatettiin kumpaakin 200 milj. eurolla. Lisäksi ansiotuloveroperusteita lievennettiin raamisopimukseen liittyen siten, että palkansaajien työeläkemaksujen vuoden 2012 noususta 0,2 prosenttiyksikön suuruinen osuus kompensoitiin. Pääomatulon verokanta nostettiin 30 prosenttiin ja verotus muutettiin progressiiviseksi siten, että pääomatulon verokanta on 50 000 euroa ylittävältä osalta 32 %. Yhteisöverokanta alennettiin 24,5

prosenttiin. Yhteisöverokannan alentamisen kuntien ja seurakuntien verotuloja pienentävä vaikutus kompensoitiin korottamalla kuntien ja seurakuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotettiin väliaikaisesti vuosille 2012 ja 2013 viidellä prosenttiyksiköllä ja seurakuntien osuutta korotettiin 0,40 prosenttiyksiköllä. Raamisopimuksen mukaan palkansaajille maksettavasta kertakorvauksesta seurakunnille aiheutuvat kustannukset kompensoitiin myös seurakuntien yhteisövero-osuutta korottamalla vuodelle 2012. Yhteisetuuksien verokanta nostettiin 28 prosenttiin. Muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadun verovapaan osingon euromääräinen yläraja alennettiin 60 000 euroon. Lähdeverokantoihin tehtiin vastaavat muutokset.

Vakituiseen asuntoon kohdistuvan velan koron vähennysoikeutta rajattiin siten, että koroista on vähennyskelpoista 75 % verovuodesta 2014 alkaen. Velan vähennyskelpoisuuden rajaaminen toteutetaan vaiheittain siten, että verovuonna 2012 vähennyskelpoista on 85 ja verovuonna 2013 vähennyskelpoista on 80 %. Kotitalousvähennyksen vähennettävää prosenttiosuutta kustannuksista alennettiin ja vähennyksen enimmäismäärä alennettiin 2 000 euroon. Luonnollisten henkilöiden lahjoitusvähennyksen voimassaoloaikaa jatkettiin vuodella. Kestävän metsätalouden rahoituslain nojalla saatujen tukien verovapaus poistettiin. Kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annettu laki jatkettiin koskemaan myös vuosina 2012 ja 2013 tehtäviä investointeja. Ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain soveltamista jatkettiin vuosina 2012—2015 alkaneeseen työskentelyyn.

Perintö- ja lahjaverotuksessa I veroluokassa otettiin käyttöön progressiivisen veroasteikon uusi ylin porras siten, että yli 200 000 euron ylittävästä pesäosuudesta, testamentista tai lahjasta vero olisi 16 %. Arpajaisveroprosentti korotettiin 12 prosenttiin. Rakennusalan työsuhde- ja verovalvontaa tehostettiin ottamalla käyttöön työmailla veronumero pakollisessa kuvallisessa tunnistekortissa.

Vuoden 2012 talousarvioesitykseen liittyen lähes kaikkia valmisteveroja korotettiin. Alkoholin, tupakan, makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien veroja korotettiin noin 200 milj. eurolla. Oluen ja muiden mietojen alkoholijuomien sekä savukkeiksi käärittävän irtotupakan veroja korotettiin muita alkoholijuomia ja tupakkatuotteita enemmän. Moottoribensiinin ja dieselöljyn veroa korotettiin noin viisi prosenttia painottaen hiilidioksidiveron osuutta. Maataloudelle myönnettävää energiaveropalautusta muutettiin siten, ettei palautus koske enää hiilidioksidiveroa. Autoveron tasoon tehtiin tarvittavat muutokset keskimääräisten hiilidioksidipäästöjen alenemisen tuottovaikutuksen korjaamiseksi ja ohjausvaikutuksen tehostamiseksi. Myös ajoneuvoverotuksen ympäristöperusteista veromallia tehostettiin. Työmarkkinajärjestöjen raamisopimukseen liittyen valmisteltiin hallituksen esitys energiaintensiivisten toimialojen energiaverotuksen alentamiseksi EU-säännösten sallimille minimitasoille. Valmiste- ja autoverotuksen prosessiuudistusten valmistelu käynnistettiin.

Arvonlisäverotuksessa tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien verokantaa korotettiin 0 prosentista 9 prosenttiin vuoden 2012 alusta. Alennetun verokannan soveltamisen kokeilu eräisiin työvaltaisiin palveluihin päättyi. Postin yleispalvelut vapautettiin verosta unionin oikeuden mukaisesti. Käännetty verovelvollisuus otettiin käyttöön rakennusalalla.

EU:n tullikoodeksin soveltamisen aloittamiseksi tarvittavan soveltamissäännöstön valmistelua jatkettiin. Tullilain kokonaisuudistusta jatketaan eriyttäen valmistelu lakiin henkilötietojen käsittelystä tullilaitoksessa ja tullirikostorjuntalakiin. HE-luonnos tullilaitoksen organisaation muuttamisesta yhdeksi virastoksi lähetettiin lausuntokierrokselle.

Verosopimusverkoston kehittämistä jatkettiin uudistamalla nykyiset sopimukset Barbadosin, Itävallan, Malesian ja Saksan kanssa sekä tekemällä sopimukset Hongkongin ja Uruguayn kanssa. Tietojenvaihtoa veroasioissa koskevia sopimuksia tehtiin lisäksi 10 valtion kanssa.

Kansainväliset rahoituslaitokset Talouskriisin seurauksena keskustelu kansainvälisen finanssiarkkitehtuurin instituutioiden uudistamisesta on jatkunut G20-ryhmässä. Samalla kriisi on vauhdittanut Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Maailmanpankin äänivalta- ja hallintouudistuksille joiden tavoitteena on nykyistä paremmin huomioida nousevien talouksien kasvanut merkitys maailmantaloudessa. IMF lisäsi vuoden aikana kriisirahoitusta erityisesti Kreikalle, Irlannille ja Portugalille. Eurooppalaisten maiden osuus IMF:n lainasalkusta nousikin vuoden kuluessa peräti n. 85 prosenttiin. Suomi sitoutui osaltaan tarvittavaan IMF:n rahoituspohjan laajentamiseen. Vuonna 2010 tehtyjen Maailmanpankin, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Pohjoismaiden investointipankin pääomankorotusten Suomen osuudet pantiin toimeen.

Rahoitusmarkkinoiden sääntely Finanssikriisi ja valtioiden velkakriisi ovat johtaneet mittavaan rahoitusmarkkinoiden sääntelyn ja valvonnan uudistamisprosessiin. Keskeisin tavoite on lisätä rahoitusmarkkinoiden vakautta, läpinäkyvyyttä ja sen infrastruktuurin toimivuutta. EU:ssa oli vuonna 2011 vireillä noin 20 eri rahoitusmarkkinoiden sääntelyn uudistushanketta, joista osaa käsiteltiin neuvoston työryhmässä. Strategisesti merkittävimpiä ovat hankkeet, joissa pyritään vähentämään uusien kriisien todennäköisyyttä sekä hallitsemaan toteutuvia kriisejä tehokkaammin ja vähemmin yhteiskunnallisin kustannuksin. Tällainen on erityisesti luottolaitosten vakavaraisuussääntelyn uudistushanke (niin sanottu CRD IV), jossa tiukennetaan pankkien pääoma- ja maksuvalmiusvaatimuksia ja jota koskevan sääntelyehdotuksen komissio antoi heinäkuussa 2011. Odotettu komission ehdotus pankkikriisien hallinnasta ja ratkaisemisesta on venynyt rahoitusmarkkinoiden hermostuneisuudesta johtuen, etenkin koska ehdotus tulee sisältämään sääntelyä joukkovelkakirjojen haltijoiden asemasta kriisipankeissa. Vuoden 2011 aikana saavutettiin kuitenkin edistystä Euroopan markkinarakennetoimija-asetuksen, talletussuojadirektiivin muutoksen sekä sijoittajien korvausrahastodirektiivin muutoksen neuvotteluissa ja niistä onkin saavutettavissa sopu jo alkuvuonna 2012. Loppuvuonna 2011 käynnistyi neuvottelu monesta uudesta EU-säädöksestä. Näitä ovat rahoitusvälineiden markkinat direktiivin muutos, markkinoiden väärinkäyttöä koskevan direktiivin muutos ja muuttaminen asetukseksi, avoimuusdirektiivin muutos, luottoluokituslaitoksista annetun asetuksen II muutos, riskipääomarahastoja koskeva uusi direktiivi sekä direktiivi sosiaalisista yritysrahastoista.

Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin. Ensimmäisessä vaiheessa valmisteltava hallituksen esitys (kevätistuntokaudella 2012) sisältää ehdotukset uudeksi arvopaperimarkkinalaiksi, sijoituspalvelulaiksi, laiksi rahoitusvälineiden kaupankäynnistä, laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta, ehdotukset Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta sekä ehdotuksen uudeksi laiksi arvopaperitileistä. Hankkeen toisessa vaiheessa (toukokuun 2012 loppuun mennessä) arvioidaan mahdollisuuksia kehittää arvopaperien moniportaista hallintaa. Lisäksi selvitetään kansainväliseen yhteistyöhön ja verotietojen vaihdon parantamiseen liittyviä kysymyksiä ja valmistellaan ehdotukset omistuksen julkisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Sijoitusrahastodirektiivin 4. muutos ja sen yhteydessä toteutetut kansalliset sijoitusrahastolainsäädännön uudistukset pantiin täytäntöön. Vuoden 2012 voimaan tulleiden säännösten mukaan suomalainen rahastoyhtiö saa perustaa sijoitusrahaston muuhun ETA-valtioon ja vastaavasti muusta ETA-valtiosta oleva rahastoyhtiö saa perustaa sijoitusrahaston Suomeen..

Rahoitusmarkkinat Kreikan ongelmien kärjistyessä sovittiin euroalueen talouspolitiikan koordinaation pikaisesta tehostamisesta, johon liittyen päätettiin eurooppalaisesta vakauttamispaketista. Samalla päätettiin EU:n yhteisen Euroopan rahoitusvakausmekanismin ERVM (European Financial Stability Mechanism) perustamisesta. Mekanismista voitaisiin myöntää lainoja maille, jotka muuten voisivat ajautua vakaviin taloudellisiin ongelmiin. Lisäksi euroalueen valtiot sopivat Euroopan rahoitus-vakausvälineen ERVV (European Financial Stability Facility) perustamisesta. Se voisi hankkia markkinoilta rahoitusta euroalueen valtioiden takauksilla ja kanavoida luottoja rahoitusta tarvitseville valtioille. Euromaat sopivat antavansa ERVV:n lainanotolle takauksen 440 mrd. euron määrään saakka.

Joulukuussa 2010 euroalueen valtioiden hallitukset ja valtionpäämiehet päättivät pysyvästä kriisinhallintamekanismista, Euroopan vakausmekanismista EVM, jonka avulla pyritään ennaltaehkäisemään uudet kriisit, ja jolla luodaan pelisäännöt kriisiin ajautuneen maan talouden vakauttamiseksi. Uuden kriisinhallintamekanismin on tarkoitus korvata ERVM ja ERVV, kun sen toiminta loppuu. EVM -sopimus on tarkoitus hyväksyä kevättalvella 2012.

Kreikan jälkeen taloutensa tasapainottamiseksi ja rahoituksen saatavuuden turvaamiseksi muiden rahoitustukeen ovat euromaista joutuneet turvautumaan Irlanti joulukuussa 2010 ja Portugali kesäkuussa 2011. Rahoitustukea ovat antaneet sekä Kansainvälinen valuuttarahasto IMF, ERVM että ERVV. Euroopan velkakriisin leviäminen euroalueen suuriin valtioihin kuten Espanjaan ja Italiaan on kasvattanut kriisiin liittyviä riskejä. Kreikan toukokuussa 2010 tehty sopeutusohjelma osoittautui kesällä 2011 riittämättömäksi. IMF, komissio ja Euroopan keskuspankki ovat neuvotelleet Kreikan kanssa uudesta sopeutusohjelmasta ja siihen liittyvästä rahoitustuesta. Tukipaketin yksi keskeinen osa on yksityisen sektorin osallistuminen Kreikan velkojen leikkaamiseen vapaaehtoisen velkajärjestelyn kautta. Vuoden 2011 lopussa neuvottelut tulevasta järjestelystä olivat edelleen kesken.

Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti Suomen linja talouskriisien hoitamisessa on muuttunut ja tiukentunut. Suomi on linjannut harkitsevansa ERVV:n lainamuotoisen tuen hyväksymistä vain sillä ehdolla, että Suomi saa takausosuudelleen vakuudet kyseiseltä maalta. Kreikka ja Suomi ovat sopineet vakuusjärjestelystä neuvottelun kohteena olevan Kreikan uuden järjestelyn osana.

Eduskunta hyväksyi lokakuussa 2011 ERVV:n uuden puitesopimuksen, jonka tavoitteena on lisätä euromaiden ”tulivoimaa” ja parantaa ”palomuuria” velkakriisin hallitsemiseksi. Muutetun puitesopimuksen mukaan ERVV voi pyynnöstä annettavan tukilainan sijasta sopia rahoitustukijärjestelystä. ERVV:lle annettavien takausten luonne muuttui samalla kokonaistakauksesta taattavan varainhankinnan takaukseksi. Korot sisältyivät aiemmin kokonaistakaukseen. Korot kuuluvat edelleen takauksen piiriin, mutta niitä ei oteta huomioon laskettaessa puitesopimuksen mukaista enimmäistakausvelvollisuutta. Parhaimman mahdollisen luottoluokituksen varmistamiseksi sovittu ylitakaus nousi 20 prosentista enintään 65 prosenttiin. Toisaalta samalla luovuttiin ERVV:n käteispuskureista. Enimmäistakauksen puitteissa ERVV:n kapasiteettia on lisäksi pyritty kasvattamaan ns. vivutuksen avulla. Euroryhmä hyväksyi marraskuun lopussa 2011 vivutukselle kaksi eri käytännön toimintamallia.

Muutoksella takaajien ERVV:n varainhankinnalle annettavien takausten kokonaismäärää korotettiin 440 mrd. eurosta 780 mrd. euroon. Tästä 726 mrd. euroa on käytettävissä olevia takauksia, koska Kreikka, Irlanti ja Portugali väistyvinä takaajina eivät anna takauksia. Suomen puitesopimuksen mukainen enimmäistakausvastuu kasvoi tällöin noin 7,9 mrd. eurosta noin 14 mrd. euroon.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka Valtion virkamieslakiin on sisällytetty säännökset virkamiesten asemasta valtionhallinnon sisäisissä organisaatiomuutoksissa ja liikkeenluovutuksessa. Samalla valtion talousarviossa eriteltävien virkojen määrää on vähennetty. Muutostilanteita varten on järjestetty yhteisiä tukipalveluja ja kehitetty ammattimaista henkilöstöjohtamista. Kaikilla hallinnonaloilla on nyt käytettävissä johtamissopimusmalli, joka mahdollistaa tulospalkkioiden maksamisen. Ylimmän johdon kelpoisuusvaatimuksia on uudistettu valtioneuvoston ohjesäännöllä. Valtiokonttorissa sijaitseva Valtion henkilöstöpalvelut -yksikkö tukee henkilöstömuutosten hallittua toteuttamista sekä henkilöstön uudelleensijoittumista organisaatiomuutosten yhteydessä.

Valtion sopimuskauden 2010—2012 toiselle vuodelle 2011 sovittiin maaliskuussa 2011 yleisen, verrattain maltillisen linjan mukaisista palkankorotuksista. Marraskuussa 2011 sovittiin valtion sopimusratkaisu (ns. raamisopimus) kaudelle 2012—2014 (31.3.2014 saakka). Sopimukseen sisältyvät palkankorotukset vuosille 2012 ja 2013, mukaan lukien vuoden

2012 kertaerä. Ratkaisun taso oli raamisopimuksen mukaisesti jonkin verran edellistä kautta korkeampi, mutta kuitenkin suhteessa pitkään sopimuskauteen. Mikäli työmarkkinoiden keskusjärjestöt sittemmin yhdessä arvioisivat, että talouden kehitys poikkeaa erittäin merkittävästi raamisopimuksen tekohetkellä arvioidusta ja suosittelisivat alakohtaisten sopimusten irtisanomista, voitaisiin valtionkin alalla neuvotella ja sopia tarvittavista toimenpiteistä sekä myös irtisanoa sopimus.

Julkisen hallinnon ICT-toiminta Valtiovarainministeriöön on perustettu 1.4.2011 lukien julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekninen toiminto (JulkICT-toiminto). Hallituskauden alussa laaditaan hallitusohjelman tavoitteisiin perustuva julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä käsittelevä strategia. Osana strategian valmistelua toimeenpannaan hallituksen tavoitteita julkisen hallinnon ICT-säästöistä sekä ICT-palvelukeskusten toimialariippumattomien tehtävien kokoamista yhteen. Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman toimikautta pidennetään vuoden 2015 loppuun saakka.

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tehostaa julkisen hallinnon toimintaa sekä parantaa julkisia palveluja ja niiden saatavuutta. Laissa säädetään julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta ja tietojärjestelmien yhteen toimivuuden edistämisestä. Hallinnon turvallisuusverkon organisoinnista ja hallinnon järjestämisestä valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen 12.5.2011. Tavoitteena on käynnistää turvallisuusverkkotoiminta vuoden 2013 alusta.

Kunnat Kuntalain uudistustarpeita valmistelivat kunnallishallinnon rakenne ja kunnan talous -työryhmät, joiden toimeksiantoja muutettiin 2.9.2011 hallitusohjelman perusteella. Selvitys kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta annettiin tehtäväksi kunnallishallinnon rakenne -työryhmälle. Tammikuun 2012 lopussa valmistuva selvitys on pohjana hallitusohjelman mukaisen kuntauudistuksen toteuttamiselle.

Keväällä 2011 voimaan tulleessa kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun puitelain muutoksessa valtioneuvosto sai toimivallan velvoittaa kunnan yhteistoimintaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan väestöpohjavaatimuksen täyttämiseksi sekä velvoittaa kunnat siirtämään laissa määritellyt sosiaalihuollon tehtävät hoidettavaksi väestöpohjavaatimuksen mukaisessa yhteistoiminnassa, mikäli kunnat eivät ole määräaikaan mennessä tehneet asiaa koskevia päätöksiä. Hallitusohjelman mukainen kuntauudistus ja siinä toteutettava rakennelaki tulee korvaaman puitelain.

Vuoden 2012 alusta tuli voimaan yksi kuntien osaliitos, lisäksi tulee voimaan muutamia pienempiä rajansiirtoja. Kuntajakolain mukaisia erityisiä selvityksiä määrättiin toimitettavaksi yksi., valmistuneita selvityksiä oli kaksi. Esiselvitysavustusta kuntien yhdistymistä koskeviin selvityksiin myönnettiin kuudelle hakijalle, yhteensä 161 720 euroa. Kuntien yhteistoiminta-avustusta myönnettiin neljälle hankkeelle yhteensä 391 388 euroa.

Valtionosuutta kunnille peruspalvelujen järjestämiseen maksettiin 8 109,2 milj. euroa. Kuntajakolain mukaisiin laskennallisiin yhdistymisavustuksiin ja valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen käytettiin 112,2 milj. euroa. Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta myönnettiin 31 kunnalle yhteensä 20 milj. euroa. Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia koskeva menettely käynnistettiin kahdessa kunnassa. Vuonna 2010 kahdessa kunnassa käynnistynyt arviointi valmistui.

Tuottavuusohjelmatyötä 20 suurimman kaupungin kanssa jatkettiin. Peruspalveluohjelma vuosille 2012—2015 annettiin eduskunnalle valtiontalouden teknisen kehyspäätöksen yhteydessä ja hallitusohjelman perusteella tehtyyn kehyspäätökseen sisältyi peruspalveluohjelma vuosille 2013—2015. Peruspalvelubudjettitarkastelu sisällytettiin valtion vuoden 2012 talousarvioesitykseen. Eduskunnalle annettiin HE evankelis-luterilaisen kirkon eläkeasioiden siirtämisestä kunnalliseen eläkelaitokseen, HE kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

annetun lain muuttamisesta koskien mm. verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasausjärjestelmän muutoksia sekä valtionosuusprosentin muutoksella toteutettavia valtionosuuksien leikkauksia, HE Euroopan neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirjan lisäpöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta.

Keskus-, alue- ja valtion paikallishallinto Toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamistoimia pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin oli vuoden 2011 lopussa noin 4 250 henkilötyövuotta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisten alueiden välillä on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta eli alueellistamistoimet ovat koskeneet yhteensä noin 5 250 henkilötyövuotta.

Julkisen hallinnon asiakaspalvelun kehittämishankkeessa selvitetään yhteispalvelun kehittämismahdollisuudet hallitusohjelman linjausten mukaisesti ja tehdään yhteispalvelua ja julkisen hallinnon asiakaspalvelua koskevat kehittämisehdotukset vuoden 2013 puoliväliin mennessä. Maakunnalliset toimintasuunnitelmat yhteispalvelupisteiden määrää koskevan tavoitteen saavuttamiseksi ovat käynnissä. Etäpalveluhanke on käynnistetty tekemällä SADe-ohjelman mukainen esiselvitys. Kansalaisen yleisneuvontapalvelun SADe-ohjelman mukainen esiselvitys on käynnistetty.

Selvitystyö maanmittaustoimistojen yhdistämisestä aluehallintovirastoihin on toteutettu. Aluehallintouudistuksen seurantaryhmä valmistelee eduskunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä annettavaa selontekoa aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteuttamisesta.

Tilastolain ja muun valtion tilastojen tuotantoa ja käyttöä koskevan lainsäädännön uudistamista valmistelleen työryhmän loppuraportti on valmistunut. Loppuraportti sisältää ehdotuksen hallituksen esitykseksi laeiksi tilastolain ja maaseutuelinkeinotilastoista annetun lain muuttamisesta. Suomen ja Viron välillä solmittiin joulukuussa 2011 sopimus apostille-vaatimusten poistamisesta väestörekisteriasiakirjojen laillistamisessa. Aluehallintovirastojen toimivaltaan kuuluvien kanteluasioiden (hallintokantelu) käsittelyä koskevan lainsäädännön uudistamista sekä aluehallintovirastojen eräiden tehtävien uudelleen organisoinnin edellyttämiä säädösmuutosehdotuksia on valmisteltu. Maistraattien toimialueita laajentava valtioneuvoston asetus tuli voimaan 1.1.2012. Maistraattien määrä väheni kahdestakymmenestäneljästä yhteentoista.

Valtiovarain controller -toiminto Vuotta 2010 koskeva valtion tilinpäätöskertomus annettiin eduskunnalle toukokuussa. Valtion tilinpäätöskertomuksen ja hallituksen toimenpidekertomuksen yhdistämiseen tähtäävää työtä jatkettiin. Tavoitteena on antaa eduskunnalle vuonna 2013 yhdistetty kertomus, joka tietosisällön kärsimättä selkeyttää ja yksinkertaistaa valtioneuvoston raportointia eduskunnalle.

Uusi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta ollaan asettamassa, edellisen toimikausi päättyi keväällä 2011. Valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä oleva Euroopan unionin rakennerahastojen tarkastusviranomainen raportoi Euroopan komissiolle tarkastusten havainnoista vuotuisilla tarkastuskertomuksilla. Tarkastusten perusteella arvioitu menojen virhetaso jäi alle 2 prosentin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Yleissivistävä koulutus Voimavaroja suunnattiin perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopistealueina ovat olleet perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen. Perusopetuksen vieraiden kielten valintojen monipuolistamisen kehittämistoimintaa jatkettiin. Käynnistettiin perusopetuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon uudistaminen hallitusohjelman linjauksen mukaisesti. Huomiota kiinnitettiin koulukiusaamisen ehkäisyyn, perusopetuksen ylempien vuosiluokkien ja toisen asteen nivelvaiheen opetus- ja työmuotojen kehittämiseen, oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Käynnistettiin säädösvalmistelutyö yhteistyössä STM:n kanssa varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelun, hallinnon ja ohjauksen siirtämiseksi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Toimeenpantiin tehostettua ja erityistä tukea sekä henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevat säädösmuutokset. Vakiinnutettiin kouluyhteisön turvallisuutta edistävän Kiva-koulu- toimenpideohjelma perusopetuksen koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteisen peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvaikeuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitettiin edelleen ja laajennettiin tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista. Tuettiin perusopetuksen laatukriteereiden toimeenpanoa suuntaamalle opetuksen järjestäjille valtionerityisavusta laatukriteereiden käyttöönottamiseksi. Käynnistettiin lukion opinto-ohjauksen kehittämishanke. Tavoitteena on kehittää opiskelijan henkilökohtaista ohjausta sekä yhteistyötä alueen yliopistojen korkeakoulujen, työvoimaviranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa.

Ammatillinen koulutus Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisättiin 500 opiskelijalla 1.1.2011 lukien. Lisäykset kohdennettiin koulutuksen järjestäjien hakemusten perusteella alueellisen työvoimatarpeen ja koulutuskysynnän mukaan kasvukeskuksia painottaen. Lisäksi talousarviossa tarkoitukseen varatun määrärahan täysimääräisen käytön mahdollistamiseksi 21 koulutuksen järjestäjän järjestämisluvan enimmäisopiskelijamäärää nostettiin tilapäisesti vuotta 2011 koskien yhteensä 700 opiskelijalla. Tällä pyrittiin ensisijaisesti turvaamaan nuorten koulutukseen pääsyyn, nuorisotyöttömyyden alentamiseen ja syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseen liittyvät toimenpiteet. Ammatillisen koulutuksen palvelukyvyn vahvistamiseen ja rakenteelliseen kehittämiseen tähtäävää vauhdittamishanketta jatkettiin. Vuoden alusta lukien toteutui 3 järjestäjäfuusiota ja yksi ylläpitäjä-vaihdos. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki lisäksi järjestämislupapäätökset vuoden 2012 alkuun ajoittuvasta kahdesta järjestäjäfuusiosta. Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää kehitettiin ns. TUTKE-hankkeen esitysten pohjalta ja ECVET-järjestelmän käyttöönottoa valmisteltiin. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma käynnistettiin. Vuoden 2011 talousarviossa tarkoitukseen varattu neljän miljoonaa euron määräraha kohdennettiin 14 laajalle koulutuksen järjestäjien verkostohankkeelle eri puolilla maata. Ammatillisen peruskoulutuksen uudistettu tulosrahoitus otettiin käyttöön ja ammatillisen lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahoituksen mittariston jatkokehittämistyö käynnistettiin.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut Käynnistettiin hallitusohjelman korkeakoulupoliittisten toimenpiteiden valmistelu sekä ammattikorkeakoulujen taloudellisen ja hallinnollisen aseman uudistamistyö. Ammattikorkeakoulujen rahoitus- ja säädösohjausta uudistetaan vauhdittamaan ammatti-korkeakoulujen rakenteellista uudistumista ja toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamista ja toimiluvat uudistetaan vuoden 2014 alusta. Valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen aikataulussa arvioidaan, miten toteutetaan ammattikorkeakoulujen rahoituksen siirto kunnilta valtiolle sekä oikeushenkilöaseman muutos.

Ministeriö ja yliopistojen työryhmä teki ehdotuksen yliopistojen rahoitusmallin uudistamiseksi. Keskeisenä uudistuksena verrattuna vuosien 2010–2012 rahoitusmalliin työryhmän ehdotus korostaa laatua, tuloksellisuutta ja kansainvälistymisen tärkeyttä.

Korkeakouluille annettiin kirjallinen palaute korkeakoulujen toiminnasta, jossa kiinnitettiin huomiota erityisesti rakenteellisen kehittämiseen, koulutus- ja tutkimustoimintaan sekä korkeakoulun asemoitumiseen korkeakoulukentässä. Palautteen antamisen yhteydessä käynnistettiin yliopistojen sopimuskauden 2013−2016 valmistelu. Ammattikorkeakouluihin kohdistuvista merkittävistä määrä-rahasäästöistä osa toteutetaan koulutustarjontaa vähentämällä ottaen huomioon koulutustarve-ennakointien tulokset. Palautteen yhteydessä esitettiin ministeriön näkemys aloituspaikkojen ammattikorkeakoulukohtaisesta kohdentumisesta ottaen huomioon korkeakoulujen profiilit, painoalat sekä alueiden kehittämistarpeet ja ikäluokkakehitys.

Käynnistettiin yhdessä Kuvataideakatemian, Teatterikorkeakoulun ja Sibelius-Akatemian kanssa näistä muodostuvan taideyliopiston valmistelu. Taideyliopiston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2013 alusta. Taideyliopiston toimintaedellytykset turvataan.

Valmisteltiin korkeakoulujen opiskelijavalintojen ja korkeakouluopintojen rakenteiden uudistamista nopeuttamaan korkeakoulutukseen pääsyä. Korkeakoulujen päävalinnat varataan ensimmäistä opiskelupaikkaansa hakeville. Nykyiset ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen hakujärjestelmät yhdistetään ja uusi sähköinen hakujärjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2013 valinnoissa.

Valtioneuvosto päätti ajalla 1.1.–30.6.2011 yliopistojen keräämien yksityisten lahjoitusten perusteella yliopistoille maksettavasta valtion vastinrahoituksesta. Yliopistojen peruspääomaan siirtyy valtion pääomasijoituksina yhteensä noin 195 miljoonaa euroa yliopistojen varainhankinnan perusteella.

Tiedepolitiikka Painopisteitä olivat tutkimuksen laadun, tutkijanuran ja tutkijakoulutuksen vahvistaminen, tutkimusinfrastruktuurien kehittäminen sekä kansainvälistyminen. Suomen tiedepoliittisia tavoitteita edistettiin osallistumalla aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen sekä EU:n tutkimuksen ja innovaatioiden uuden puiteohjelman (Horizon 2020) valmisteluun. Tutkimus- ja innovaationeuvosto asetettiin hallituskaudeksi. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta ja sen jaostot lakkautettiin ja neuvottelukunnan tehtävät sektoritutkimuksen suuntaamisen ja rakenteellisen kehittämisen osalta siirrettiin tutkimus- ja innovaationeuvoston koordinoitaviksi. Eduskunta hyväksyi lain Kotimaisten kielten keskuksesta. Lakiuudistuksen tavoitteena on siirtää mm. osa laitoksen henkilötyövuosista yliopistoihin. Kansalliskirjaston kansainvälinen arviointi valmistui ja sen pohjalta käynnistettiin jatkotoimenpiteiden valmistelu asettamalla Varastokirjaston yhdistämistä Kansallis-kirjastoon selvittävä työryhmä. Ammattikorkeakoulujen tkitoimintaa koskevan kansainvälisen arvioinnin väliraportti valmistui. Käynnistettiin Suomen Akatemian kansainvälisen arvioinnin valmistelutyö ja asetettiin hankkeelle tukiryhmä. Suomen Akatemian asettaman tutkijakoulutukiryhmän ehdotukset tohtorikoulutuksen ja tutkijakoulujärjestelmän kehittämiseksi valmistuivat.

Tutkimusinfrastruktuuripolitiikan toimeenpanovastuu osoitettiin Suomen Akatemialle. Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitos (FAIR) -yleissopimus ja loppuasiakirja hyväksyttiin. Käynnistettiin jatkovalmistelut tutkimuksen sähköisten tietoaineistojen saatavuuden ja säilytyksen kehittämistä koskevan tiekartan ehdotusten toteuttamiseksi. Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen koko-naisarkkitehtuurin päivittäminen ja tarkentaminen käynnistyi.

Aikuiskoulutus Jatkettiin ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa toteuttamalla oppilaitos- ja oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen määräaikaisia opiskelijavolyymin lisäyksiä ja kohdentamalla ne taantuman vaikutusten lieventämiseen. Aikuiskoulutusta suunnattiin alueellisten ja alakohtaisten osaamistarpeiden, maahanmuuttajien työllistymisen ja integraation edellyttämällä tavalla sekä opetushenkilökunnan osaamisen varmistamiseen. Koulutukseen osallistumisasteen nostamiseksi lisättiin erityisesti vailla ammatillista koulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa ole-

vien, yrittäjien sekä pk-yritysten henkilöstön ja yli 55-vuotiaiden koulutusmahdollisuuksia. Oppisopimuskoulutuksen laadunvarmistuksen kehittämishanke saatettiin loppuun ja käynnistettiin koulutuksen järjestäjän ja kansallisen tason ehdotusten toimeenpano osana ammatillisen koulutuksen laatustrategian toimeenpanoa. Eduskunnan edellyttämä oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän selvittämistyö saatettiin loppuun. Käynnistettiin ammatillisen lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahoitusjärjestelmän jatkokehittämistyö. Toteutettiin oppisopimuskoulutuksen toiminnan ja talouden tarkastuksia.

Opintotuki Opintotukea kehitettiin päätoimiseen ja suunnitelmalliseen opiskeluun kannustavaksi 1.8.2011 lukien muuttamalla opintotuen myöntämiskäytäntö korkeakoulujen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaiseksi, tehostamalla opintojen edistymisen seurantaa sekä parantamalla opintotuen riittävyyttä: harjoittelupalkan tai oppilaitoksen maksaman apurahan perusteella tehtävä erillinen tarveharkinta poistui, lainatakaus ryhdyttiin myöntämään korkeakouluopiskelijalle nykyistä automaattisemmin, lukiolaisten lainatakausoikeus laajeni, ulkomailla opiskelevien lainatakaus nousi 160 eurolla ja korkoavustuksen tulorajat nousivat 54 prosentilla. Lisäksi asumislisäkuukausi ryhdyttiin laskemaan tukiaikaan ja jatkoopintojen tukiaikaa rajattiin. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus koulumatkatukeen laajeni. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea nostettiin 10 sentillä ateriaa kohden ja muulla kuin korkeakoulujen tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle maksettavaa ylimääräistä avustusta 16 senttiä ateriaa kohden.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen opintotukilain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määräaikaa kahdella kuukaudella, tarkennettavaksi korkeakouluopiskelijoiden opintotuen kaksiportaiseen myöntämiseen liittyviä säännöksiä sekä tehtäväksi eräitä muita teknisluonteisia muutoksia. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2012. Opintorahan ja asumislisän vapaaehtoisen palauttamisen määrä-aikaa koskevat muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

Taide- ja kulttuuripolitiikka Toimeenpantiin Kulttuuripolitiikan strategiaa 2020 ottaen huomioon eduskunnan hyväksymän kulttuurin tulevaisuutta koskevan selonteon linjaukset. Jatkettiin valmistelua Taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi Taiteen edistämiskeskukseksi. Käynnistettiin Valtion taidemuseon säätiöittämistä koskeva valmistelu. Valmisteltiin Valtion elokuvatarkastamon muuttumista vuoden 2012 alusta lähtien Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi. Museoviraston organisaatiouudistus valmistui. Laadittiin selvitys Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin asemasta ja tehtävistä.

Käynnistettiin kuntien kulttuuritoimintaa koskeva kehittämishanke sekä peruspalveluiden arviointi kulttuuritoimen osalta. Käynnistettiin valmistelu teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtion-osuusjärjestelmän kannustavuuden lisäämiseksi sekä valtakunnallista erikoismuseotoimintaa koskeva selvitystyö. Selvitys vapaan kentän ammattilaisryhmien toimintaedellytysten parantamiseksi sekä paikallismuseotoiminnan kehittämishanke valmistuivat. Kulttuuriaineistojen saatavuutta ja säilyttämistä parannettiin Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeessa. Toimeenpantiin Maaseudun kulttuuriohjelmaa 2010−2014. Jatkettiin poikkihallinnollisia toimia taidekasvatuspalveluiden tarjonnan tehostamiseksi sekä lasten ja nuorten kulttuurikompetenssin vahvistamiseksi kansallisesti ja EU:n tasolla.

Jatkettiin nuorten kulttuurin ja taiteen alan ammattilaisten työllistämishankkeita. Käynnistettiin Luova talous työssä -hanke taiteen ja kulttuurin työelämälähtöisistä toimintamalleista. Käynnistettiin selvitys vaihtoehtoisista tavoista edistää julkisen rakentamisen ns. prosentti taiteeseen -periaatetta. Laadittiin analyysi kulttuuritoimijoiden, luovan talouden ja palvelutuotannon toiminta-edellytyksistä Suomessa alueittain. Kulttuurin kansantaloudellista merkitystä kuvaavassa kulttuurin satelliittitilinpidossa aikasarjaa otettiin käyttöön uusi toimialaluokitus.

Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa laadittiin toimintamalli luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämiseksi sekä saatettiin päätökseen Finpron luovien alojen vienninedistämisohjelma Luovimo ja käynnistettiin ohjelman jatkon valmistelu. Käynnistettiin CreaDemo -ohjelma. Kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007−2011 saatettiin loppuun. Valmisteltiin strategia Suomen esittäytymiselle Frankfurtin kirjamessujen teemamaana 2014.

Tehtiin selvitystyötä vironkielisten, venäjänkielisten, romanien sekä vammaisten henkilöiden kulttuuriosallistumisesta Suomessa sekä Suomessa asuvien siirtolaisten osallistumisesta kulttuurialan päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Saamen kielen elvyttämisohjelma valmistui.

Suomen puheenjohtajuudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa päätettiin Pohjoismaisen kulttuuri- ja taideohjelman (2012−2016) ja Pohjoismaiden ja Baltian maiden kulttuurin liikkuvuusohjelman (2012−2014) uusista kausista. Toteutettiin pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden Pohjoismaiden kulttuurifoorumi, ja Suomi nimitettiin kulttuurikumppanuuden ohjausryhmän puheen-johtajamaaksi vuodeksi 2012.

Edistettiin Kirjastopolitiikka 2015 -ohjelman ja yleisten kirjastojen laatusuosituksen tavoitteiden toteutumista. Tuettiin kirjasto- ja tietopalvelujen tuottamista asukkaiden lähi- ja peruspalveluina ja yleisten kirjastojen yhteisten verkkopalvelujen kehittämistä. Edistettiin kirjastoverkon yhteisluettelon toteuttamista ja sähköisten verkkosisältöjen käyttöönottoa yleisissä kirjastoissa.

Tuettiin mediakasvatushankkeita. Jatkettiin elokuvatuotannon vahvistamista ja aloitettiin audiovisuaalisen kulttuurin poliittisten linjausten valmistelu vuosille 2012−2015.

Aineettomien oikeuksien strategiassa (IPR) keskityttiin tekijänoikeutta koskeviin toimenpiteisiin. Sivistyspoliittisen ministerityöryhmän päätöksen mukaisesti hyvitysmaksujärjestelmän uudistamiseen ryhdytään vuonna 2012. Tekijänoikeudellista tiedotusta, neuvontaa ja koulutusta tuettiin. Tekijänoikeustoimikunnassa arvioitiin kysymyksiä, jotka liittyvät verkkotallennuspalveluihin ja kaupalliseen linkitykseen sekä laittomille verkkosivustoille pääsyn estämistä.

Liikuntapolitiikka Toteutettiin valtionneuvoston periaatepäätöstä liikunnan edistämisen linjoista. Elämänkaaren mittaisen liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi myönnettiin avustuksia (28 milj. euroa) ensisijaisesti laajoja käyttäjäryhmiä palvelevien liikuntapaikkojen rakentamiseen huomioiden mm. esteettömyysnäkökulmat. Kuntien liikuntatoimintaan osoitettiin valtionosuuksia (19 milj. euroa).

Liikunnallista elämäntapaa ja etenkin liikunnan harrastamisen tasa-arvoa edistettiin Liikkuva koulu -ohjelman, Lasten ja nuorten liikunnan kehittämisohjelman, Kunnossa kaiken ikää -ohjelman sekä terveyttä edistävän liikunnan hankkeiden tukemisella. Jälkimmäiseen sisältyi myös työyhteisöliikunnan edistäminen. Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla -kehittämisohjelman puitteissa myönnettiin avustuksia kunnille (8,7 milj. euroa).

Matalan kynnyksen seuratoiminnan kehittämistä edistettiin avustamalla seuratoiminnan kehittämis-ohjelmaa (2,7 milj. euroa). Liikunnan kansalaistoiminnan tukemiseksi myönnettiin yleisavustuksia valtakunnallisille ja alueellisille liikuntajärjestöille (41 milj. euroa). Huippuurheilun toimintaedellytysten parantamiseksi tuettiin huippu-urheilun muutosprojektin toteuttamista.

Liikuntatieteellisen tutkimuksen avustuksia suunnattiin yhteiskuntakäyttäytymistieteelliseen tutkimukseen sekä liikuntapoliittista päätöksentekoa palveleviin selvitys- ja tutkimushankkeisiin. Valtion liikuntaneuvosto julkaisi liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin ja valtioneuvoston periaatepäätöksen toteutumisen arvioinnin. Liikunta-alan vapaan

sivistystyön koulutusta on tuettu valtionosuuksin. Osaamisen ja tietopohjan kehittämiseksi osoitettiin valtionavustuksia (n. 25 milj. euroa).

Nuorisopolitiikka Valmisteltiin valtioneuvoston lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012−2015. Ohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa 8.12.2011. Vuosien 2007−2011 kehittämisohjelman toimeenpanoa jatkettiin ja Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta toteutti ohjelman arvioinnin. Lapsi- ja nuorisopolitiikkaa kehitettiin yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman kanssa.

Tuettiin 137 valtakunnallista nuorisojärjestöä (68), nuorisotyön palvelujärjestöä sekä nuorisotyötä tekevää järjestöä (69). Järjestettiin ELY -keskusten ja kuntien kanssa vuoden 2011 alusta voimaan tullutta nuorisolain muutosta (693/2010) koskevia alueellisia koulutustilaisuuksia. Nuorisolain lisäykset velvoittavat kuntia monialaisessa viranomaisyhteistyössä. Samalla säädettiin myös etsivästä nuorisotyöstä ja siihen liittyvästä tietojen käsittelystä.

Tuettiin nuorten työpajatoimintaa. Nuorten työpajojen määrä on kasvanut noin 200:aan, ja toiminta kattaa 80 % koko maasta. Nuorten työpajatoimintaan osallistuu yli 13 000 alle 29-vuotiasta nuorta, joista valtaosa on alle 25-vuotiaita. Koska suurimmalta osalta pajanuoria (65 %) puuttuu peruskoulun jälkeinen tutkinto, eniten nuoria ohjataan jatko-opintoihin

Käynnistettiin etsivän nuorisotyön toimintamuoto lakisääteisenä. Ennen lakisääteisyyttä vuonna 2010 etsivä nuorisotyö oli kontaktissa lähes 11 000 nuoreen. Näistä yli 5 700 nuorta oli pidempään etsivän nuorisotyön asiakkaana. Viranomaisista eniten etsivän nuorisotyön apua tavoittaa nuori pyysivät toiseen asteen ammattioppilaitokset, kuntien sosiaalitoimet sekä peruskoulut. Vuonna 2011 etsivän nuorisotyön valtionavustusta myönnettiin toimintaan, joka kattaa 223 kuntaa eli 70 % koko maasta (pl. Ahvenmaa).

Kuntien nuorisotyön peruspalveluja tuettiin nuorisotyön valtionosuudella sekä nuorisotilojen rakentamiseen, peruskorjaukseen ja varustamiseen myönnetyillä valtionavustuksilla. Valtionavustuksia myönnettiin myös nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden sekä verkkomedioiden kehittämiseen. Tieto- ja neuvontapalveluita järjestetään 244 kunnassa, ja niiden piirissä on 85 % maamme 13−24 -vuotiaista nuorista. Nuorten kuulemisjärjestelmä on käytössä 144 kunnassa.

Osana Suomen pohjoismaisen puheenjohtajakauden ohjelmaa järjestettiin lasten ja nuorten elinoloja koskenut indikaattoriseminaari. Osallistuttiin Euroopan neuvoston lasten ja nuorten kuulemisen pilottihankkeeseen ja sitä seuranneen eurooppalaisen suosituksen valmisteluun. Osallistuttiin Euroopan neuvoston ja Euroopan komission välisen nuorisoalan kumppanuussopimuksen toimeenpanoon. Käynnistettiin uuden EU-ohjelmakauden 2014−2020 kansallinen valmistelu nuorisoalalla.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maatalous ja maaseudun kehittäminen EU:n komissio antoi 12.10.2011 lainsäädäntöehdotuksensa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisesta vuoden 2013 jälkeen. Niissä pyritään vastaamaan eurooppalaisen maatalouden ja maaseutualueiden tulevaisuuden haasteisiin - ruokaturvan ylläpitämiseen, ympäristönsuojelun tehostamiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja siihen varautumiseen sekä maaseutualueiden talouden ja työllisyyden ylläpitämiseen. Suomelle erityisen tärkeitä kysymyksiä ovat epäedullisten alueiden luonnonhaittakorvauksen kansallisen osarahoituksen säilyminen, maatalouden ympäristötuen kehittäminen ja EU:n kokonaan rahoittamien tuotantoon sidottujen tukien jatkuminen. Lisäksi tukijärjestelmiä on pystyttävä yksinkertaistamaan. Nykyistä vihreämpi maatalouspolitiikka perustuisi edelleen kahteen ns. pilariin, mutta eri tukijärjestelmien kohdentumista tarkistettaisiin. Markkinatoimet säilytettäisiin turvaverkkoina. Suomi on jo käynyt useita keskusteluja komission kanssa Suomen erityistarpeista. Päätös uudistuksesta tapahtuu yhteispäätösmenettelyssä ja on todennäköistä, että keskustelut EU:n eri toimielimissä jatkuvat vuoden 2012 lopulle saakka, mahdollisesti jopa vuoden 2013 puolelle. Kansallista valmistelua varten on asetettu laajapohjaisia valmisteluryhmiä.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellisen uudistukseen (terveystarkastus) liittyen alettiin vuonna 2011 maksaa teuraskaritsan laatupalkkiota sekä valkuais- ja öljykasvipalkkiota vuonna 2010 aloitettujen nauta- ja lypsylehmäpalkkioiden lisäksi. Myös tärkkelysperunan tuotantoa tuetaan vuodesta 2012 alkaen tuotantosidonnaisella erityistuella. Naudanlihan tuotantoa tuetaan koko maassa, mutta tukea painotetaan Etelä-Suomen taloudellisesti herkille alueille. Lypsylehmistä maksettava erityistuki on suunnattu muun muassa maitokiintiöjärjestelmän muutoksista aiheutuvan erityishaitan torjumiseksi yksinomaan Etelä-Suomen taloudellisesti herkille alueille. EU:n suoria tukia maksettiin 539 milj. euroa.

Kansallisia tukia sovellettiin tukimuotojen ja tukitasojen osalta pääosin aikaisempien vuosien tapaan. Tosin kansallinen siementuotannon tuki päättyi kasvukauden 2010 jälkeen ja perunantuotannon tuki kasvukauden 2011 jälkeen. Siemensektorin ja ruoka- ja ruokateollisuusperunan strategiat valmistuivat ja niissä etsittiin mm. tulevaisuuden menestystekijöitä muuttuvassa toimintaympäristössä. Lisäksi käynnistettiin siementuotannon ja perunantuotannon kehittämisohjelmat. Pohjoisen tuen viisivuotisraportti ja arviointikertomus toimitettiin komissiolle. Kansallisia tukia maksettiin noin 557 milj. euroa.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuutta voidaan edelleen tehostaa päättyneiden tutkimusohjelmien (esim. HYÖTYLANTA) ja käynnissä olevien tutkimusten tulosten avulla. Maatalouden vesiensuojeluun etsitään tilakohtaisia ratkaisuja TEHO Plus -hankkeessa. Lisäksi on testattu tarjouskilpailun hyödyntämistä maatalouden ympäristönsuojelussa. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (MYTVAS 3) väliraportin mukaan maatalouden typpi- ja fosforikuormitus on vähentynyt maataloudessa käytettävien keinolannoitteiden määrän vähentyessä. Myönteistä on myös se, ettei ympäristötuki ole heikentänyt sadon määrää tai laatua. Ympäristötuki on edistänyt maatalousluonnon monimuotoisuutta paikallisesti esimerkiksi perinnebiotooppien, kosteikkojen ja luonnonhoitopeltojen ansiosta.

Maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksia on voimassa noin 15 000 tilalla lähes 330 000 hehtaarin alalla. Eläinten hyvinvointia edistäviä sitoumuksia on voimassa lähes 5 000 tilalla, joista 87 % on nautatiloja ja 13 % sikatiloja. Ympäristötukea ja eläinten hyvinvointitukea maksettiin yhteensä noin 360 milj. euroa ja luonnonhaittakorvausta noin 422 milj. euroa.

Maa- ja puutarhatalouden viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1 878 milj. euroa eli noin 0,9 % vähemmän kuin edellisvuonna.

Maa- ja porotalouden rakennetta parannettiin aloitus- ja investointitukitoimin. Hakemusten määrä ja myönnetyn tuen määrä jäivät kuitenkin edelleen pitkän aikavälin arvioitua tarvetta pienemmiksi mm. taloudellisesta epävarmuudesta johtuvasta yrittäjien investointiaktiivisuuden heikentymisestä johtuen. Merkittävimmät tukikohteet olivat edelleen kotieläintalouden ja puutarhatuotannon rakentamisinvestoinnit sekä nuorten viljelijöiden aloitustuki. Rakennetukijärjestelmää kehitettiin mm. niin, että lypsykarjatalouden investointitukien maitokiintiövaatimus poistui vuoden 2011 viimeisellä hakukierroksella vireille tulleista hakemuksista lähtien, valtiontakausjärjestelmää laajennettiin 6.4.2011 lähtien koskemaan lypsy- ja nautakarjatalouden lisäksi muita keskeisiä investointitukikohteita ja maatilainvestointeihin liittyvien hankintojen kilpailutusmenettelyä helpotettiin laki- ja asetusmuutoksin. Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitettiin lisärahoitusta 34,34 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti tehtiin eduskunnalle esitys vuokrausvaihtoehdon poistamiseksi luopumistuesta. Muutos tulee voimaan vuoden 2012 alusta alkaen.

Bioenergiatuotannon avustusjärjestelmän kautta edistettiin mm. biokaasulaitosinvestointeja ja maatilojen energiasuunnitelmien tekoa. Suunnitelmat ovat osa vapaaehtoista Maatilojen energiaohjelmaa, jolla edistetään EU:n energiapalveludirektiivissä asetettujen energiatehokkuustavoitteiden toteutumista maataloussektorilla. Lisäksi maatalousperäisten energialähteiden tuotantoa edistettiin mm. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden avulla.

Maa- ja metsätalousministeriö on valmistellut yhteistyössä Elintarvikeketjun neuvottelukunnan kanssa Ruokaketjun toimenpideohjelman. Toimenpideohjelma pohjautuu ruokapoliittiseen selontekoon ja "Huomisen ruoka" -strategiaan. Hallitus on ottanut maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi lähi- ja luomuruoan osuuden kääntämisen vahvaan nousuun. Maa- ja metsätalousministeriössä on syksyllä 2011 aloitettu hallitusohjelman mukaisten erillisten luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien valmistelu.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2007–2013 toimenpiteiden toteutusta maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseksi jatkettiin. Nykyisellä ohjelmakaudella kehittämishankkeita ja yritysinvestointeja on toteutettu yhteensä noin 10 700 kappaletta ja myönnetyn tuen (EU ja valtio) osuus on yhteensä noin 500 miljoonaa euroa. Vuonna 2011 käynnistyi edelleen uusia hankkeita mm. bioenergian tuotantoon ja bioenergian käytön liiketoimintamahdollisuuksien kehittämiseen sekä maidontuotannon kilpailukyvyn parantamiseen liittyen. Myös koulutushankkeita käynnistyi runsaasti mm. eläinten hyvinvointiin, maatalouden ympäristöasioihin ja energiantuotantoon, maiseman ja ympäristöhoitoon ja muuhun paikallisen osaamisen kasvattamiseen liittyen. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista "Laajakaista kaikille 2015" -hanketta toteutettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa yleishyödyllisinä investointeina. Ehdotuksia hankkeista on yhteensä 44 kpl. Yritystukirahoituksen osuus kaikesta alueellisesta ohjelman rahoituksesta on tällä hetkellä noin 30 %. Yritystukia voivat saada maaseudulla toimivat alle 10 henkilöä työllistävät yritykset ja pk-kokoluokan elintarvikeyritykset. Eniten tukea ovat hakeneet metalli-, bioenergia-, elintarvike- ja matkailualan yritykset, mutta kasvavasti myös hoiva-alan sekä muut palvelualan yritykset. Loppuvuonna yritysten näkymät heikkenivät talouskehityksen myötä, mikä näkyi rahoituksen kysynnässä.

Kertomusvuonna aloitettiin myös EU:n maaseudun kehittämisohjelman valmistelu kaudelle 2014–2020. Alueellisen ja paikallisen kehitystyön suunnittelu ja valmistelu käynnistyi toukokuussa, jolloin laajojen virallisten ja epävirallisten työryhmien työ sekä viestintä käynnistyi.

Valmisteltiin hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2012 alusta toteutettava MMM:n maatalousosaston maaseudun kehittämisyksikön maaseutupolitiikkajaoston siirto työ- ja elinkeinoministeriön alueiden kehittämisyksikköön. Samalla siirtyvät myös maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) toiminnat ja valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitus.

Elintarvikkeet ja terveys Elintarvikelakia muutettiin 1.9.2011 siten, että valvonnan riskiperusteisuutta vahvistetaan, yrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa vähennetään ja valvontatulosten julkisuutta lisätään. Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastuksen ja valvonnan järjestämisvastuu siirrettiin kunnilta Elintarviketurvallisuusvirastolle. Elintarvikelain muutoksen toimeenpanemiseksi uusittiin useita elintarvikevalvontaa ja -hygieniaa koskevia asetuksia. Uusittiin salmonellavalvontaa koskevia asetuksia. Unionitasolla saatiin valmiiksi uusi kuluttajainformaatioasetus. Komissio hyväksyi Itämeren kalojen dioksiini- ja PCB-yhdisteitä koskevan pysyvän järjestelyn, jolla kalankäytölle saadaan Suomessa suotuisat raja-arvot. Käynnistettiin elintarviketurvallisuudesta annetun selonteon toimeenpano.

Eläintautilain kokonaisuudistusta käsittelevän työryhmän työ saatettiin käytännössä valmiiksi. Valmiutta afrikkalaisen sikaruton varalta harjoiteltiin yhdessä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Uuden eläinlääkintähuoltolain toimeenpanoa jatkettiin ja kunnat ovat perustaneet 38 uutta valvontaeläinlääkärinvirkaa vastaamaan paikallisesta valvonnasta. Lihantuotantoa varten kasvatettavien kanojen hyvinvointia koskeva EU-direktiivi toimeenpantiin kansallisesti. Koe-eläinlain kokonaisuudistusta valmisteltiin.

Eläinsuojelun kokonaisuudistuksen valmistelua jatkettiin asettamalla valmisteluryhmä, teettämällä selvityksiä, sekä lähettämällä kyselyitä eri toimijoille ja sidosryhmille. EU:n sivutuotteita koskevat asetukset saatettiin kansalliseen lainsäädäntöön.

Eduskunta hyväksyi kasvinsuojeluainelain. Uudella lailla täytäntöön pantiin EU:n torjuntaaineiden kestävän käytön puitedirektiivi ja voimaan saatettiin EU:n kasvinsuojeluaineasetuksen edellyttämät muutokset. Rehulain muutoksella, joka tuli voimaan 1.2.2011, täsmennettiin määritelmiä sekä mm. rehuaineita ja erityisravinnoksi tarkoitettuja rehuja koskevia pykäliä uuden EU-asetuksen (767/2009) mukaiseksi, säädettiin loppukäyttäjille tarkoitettujen rehujen kielimerkinnöistä (poikkeukset kielilakiin), päivitettiin kohta, joka koskee alkutuotannon toimijoiden ilmoitusvelvollisuutta rekisteröintiä varten (uusien toimijoiden tulee ilmoittautua Elintarviketurvallisuusvirastoon) sekä lisättiin Elintarviketurvallisuusvirastolle valtuus kieltää rehun markkinoille saattaminen ja käyttö myös siinä tapauksessa, että rehun tuotantoympäristössä tai kuljetuskalustossa on todettu salmonella.

Metsätalous Aloitettiin tarkistetun Kansallinen metsäohjelma 2015:n toimeenpano. Ohjelma tarkistettiin toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta. Ohjelman toimeenpanossa korostuivat hallitusohjelman mukaiset toimenpiteet: metsälainsäädännön uudistaminen, puumarkkinoiden toiminnan tehostaminen sekä metsätilojen omistusjärjestelyjen vauhdittaminen. Valtioneuvosto asetti ohjelman toimeenpanon seurantaa ja edistämistä varten uuden metsäneuvoston. Metsäneuvosto toimii maa- ja metsätalousministeriön tukena laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä. Alueelliset metsäohjelmat vuosille 2012–2015 valmistuivat vuoden 2011 loppuun mennessä.

Metsälainsäädännön uudistamistyö jatkui. Valmisteltavan lakiuudistuksen tavoitteena on vähentää yksityiskohtaista metsien käsittelyä koskevaa säätelyä, mutta säilyttää kestävän metsänhoidon päälinjaukset, eli uudistamisvelvoite ja kasvava tuottotavoite. Metsälainsäädäntöön tehtävien muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2013.

Maa- ja metsätalousministeriön asettaman puumarkkinatyöryhmän toiminta jatkui puukaupan toiminnan edistämiseksi. Työryhmän tavoitteena on alan toimijoiden yhteistyönä edistää puumarkkinoiden toimivuutta ja vakautta. Työryhmän kannanottojen perusteella Metsäntutkimuslaitos aloitti puukaupan uutena apuvälineenä puutavaralajeittaisen kantohintaindeksin julkaisemisen. Lisäksi Metsäntutkimuslaitoksen julkaisemien puukaupan hintatilastojen sisältöä täsmennettiin.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama metsätilakoon ja rakenteen kehittämistä valmistellut työryhmä sai työnsä päätökseen. Työryhmä luovutti väliraporttinsa keväällä 2011 ja loppuraportin vuoden 2012 alussa. Työryhmän esittämistä toimenpiteistä toteutettiin vuonna

2011 pienten yhteismetsien hallinnon keventäminen sekä Metsähallituksen maiden käyttö yhteismetsien perustamisessa.

Yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöiden toteutus sekä energiapuun korjuu nuorista metsistä säilyivät korkealla tasolla. Valtion myöntämää ns. Kemera-tukea oli käytössä 82,3 milj. euroa, missä lisäystä edellisvuoteen oli 2 miljoonaa euroa. Eniten tukea käytettiin nuoren metsän hoitoon ja energiapuun korjuuseen. Määrärahan lisääntymisestä huolimatta 17 milj. euron edestä tukimaksatuksia siirtyi maksettavaksi vuoden 2012 määrärahasta. Valtion tukemien töiden työllisyysvaikutus oli yli 3 000 henkilötyövuotta.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteutusta jatkettiin. Valtion rahoitusta oli käytettävissä 11,3 milj. euroa, eli 1 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

Uusituvan energian käytölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi eduskunta hyväksyi lain pienpuun energiatuesta (101/2011). Uuden tukijärjestelmän tavoitteena on lisätä energiapuun korjuuta nuorista metsistä ja ensiharvennuskohteilta. EU:n komission notifiointikäsittelystä johtuen laki ei tullut voimaan vielä vuonna 2011, jolloin pienpuun energiakäytön edistäminen jatkui Kemera-tuella.

Eduskunta hyväksyi lait Suomen metsäkeskuksesta (418/2011) ja Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä (418/2011). Molemmat lait tulivat voimaan vuoden 2012 alussa. Suomen metsäkeskuksesta annetulla lailla 13 alueellista metsäkeskusta yhdistyivät valtakunnalliseksi metsäkeskukseksi, johon siirtyi myös osa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion tehtävistä ja henkilöstöstä. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Metsäkeskuksen keskusyksikkö sijoitettiin Lahteen. Yksittäistä metsänomistajaa palvellaan edelleen alueellisissa yksiköissä. Valtakunnallinen metsäkeskus yhdenmukaistaa ja tehostaa palveluiden tarjontaa.

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annettu laki on uusi ja sitä sovelletaan yksityisten metsänomistajien metsätiedon käsittelyyn metsäkeskuksessa. Lain tarkoituksena on parantaa metsätietojen hyödynnettävyyttä.

Metsähallituslain uudistamisen valmistelua jatkettiin. Uusi Metsähallitus on tarkoitus säilyttää yhtenäisenä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön tulosohjaamana organisaationa. Metsähallituksen liiketoiminnan kannattavuuden parantamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota ja Metsähallituksen tuloutustavoitetta nostettiin hallitusohjelman mukaisesti.

Durbanin ilmastokokouksen päätökset muuttivat metsien hiilinielujen laskentaa. Jatkossa metsien siirtymistä muuhun käyttöön ei voida kompensoida metsien hiilinieluvaikutuksella, joten metsäpinta-alan vähentyminen johtaa merkittävään laskennalliseen päästöön.

Euroopan metsäministerikonferenssissa päätettiin aloittaa neuvottelut Euroopan metsäsopimukseksi. Metsäsopimuksen odotetaan vahvistavan metsäsektorin toimintaedellytyksiä osana kestävän metsätalouden toteuttamista Euroopassa. Sopimus on tarkoitus saada valmiiksi vuonna 2013.

Joulukuun lopun myrskyissä puustoa kaatui ja vaurioitui eri puolella maata kaikkiaan noin 3,5 milj. kuutiometriä. Metsäkeskukset käynnistivät nopeasti myrskyn aiheuttamien metsätuhojen arvioinnin ja toimivat yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa tuhojen korjaamisessa. Maa- ja metsätalousministeriö toteutti ilmakuvauksen pahiten tuhoja kärsineillä alueilla.

Kala-, riista- ja porotalous Maatalous- ja kalastusneuvostossa tehtiin päätös mm. Itämeren saaliskiintiöistä vuodelle 2012. Pohjanlahden silakkakanta on suurempi kuin koskaan. Myös turskan pyyntimahdollisuudet kasvoivat, mutta kilohailin ja Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikantojen pienenivät. Suomi osallistui edelleen Itämeren valvonnan ja tarkastusten yhteisohjelmaan kalastuksen valvonnan tehostamiseksi. Unionin yhteisen kalastuspolitiikan uudistamisesta saatiin komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi.

Lounais-Suomen rannikkovesillä ja sisävesillä jatkettiin poistokalastusta kotimaisen kalan tarjonnan lisäämiseksi, kalakantojen rakenteen parantamiseksi ja ravinteiden poistamiseksi Itämerestä ja sisävesistä. Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman (2007–2013) täytäntöönpano jatkui suunnitellusti. Julkisesta rahoituksesta on sidottu noin 72 % ja maksettu lähes 51 %. Jalostuselinkeino on edelleen ollut eniten investointeja tehnyt toimiala.

Maa- ja metsätalousministeriö jatkoi kalastuslain kokonaisuudistusta työryhmän ja neljän jaoston avulla. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2011 lopussa. Jaostojen työ saatiin päätökseen vuoden 2011 aikana ja työryhmän työ pääpiirteissään. Saimaannorpan ja muiden uhanalaisten eläinten suojelemiseksi hyväksyttiin valtioneuvostossa kaksi asetusta. Lisäksi saimaannorpan kalastuksen sivusaaliskuolleisuuden vähentämiseksi tehtiin kalastusrahoituksia sopimalla.

Lisäksi vuoden aikana viimeisteltiin valtakunnallinen kalatiestrategia ja sovittiin Tenon kalastussopimusneuvotteluiden käynnistämisestä Norjan kanssa.

Riistataloudessa toimijoiden välistä yhteistyön tiivistämistä jatkettiin julkisen riistakonsernin puitteissa. Riistahallinnon uudistaminen saatettiin loppuun. Suomen riistakeskus aloitti toimintansa 1.3.2011. Metsästyslakiin tehtiin samalla osauudistus, jossa yksittäisiä lupaasioita keskitettiin Suomen riistakeskukselle. Suurpetojen laittoman tappamisen ehkäisemiseksi rikoslakiin lisättiin törkeän metsästysrikoksen rikosnimike. Hirvivahinkojen määrä väheni edellisestä vuodesta huomattavasti. Suurpetokantoja sekä hallikantaa säädeltiin vahvistettujen hoitosuunnitelmien pohjalta. Suurpetojen aiheuttamien vahinkojen määrä saatiin käännettyä laskuun. Maksetut korvaukset kuitenkin kasvoivat riistavahinkolain vaikutuksesta. Riistavahinkorekisterin valmistelu käynnistyi.

Poronlihan tuottajahinta jatkoi nousua varsin voimakkaan laskun jäljiltä. Valtioneuvoston asetus poronhoitovuodelta 2011/2012 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta annettiin. Porolaidunten kuluneisuus näyttäisi edelleen olevan paikoittainen ongelma.

Vesitalous Tulvariskien hallinnasta annetun lain (620/2010) mukainen tulvariskien alustava arviointi valmistui. Maa- ja metsätalousministeriö nimesi 22.12.2011 laissa tarkoitetut merkittävät vesistö- ja meritulvariskialueet ELY-keskusten tekemien ehdotusten pohjalta. Vuonna 2011 ei koettu pahoja tulvia.

Laki poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta (1001/2011) annettiin 26.8.2011 ja tulee voimaan siirtymäajan jälkeen 1.1.2014. Lain myötä vesistötulvista aiheutuvien rakennus- ja irtaimistovahinkojen korvaaminen valtion varoista päättyy.

Peruskuivatus- ja ojitustoimitustehtävien toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä kehitettiin vuoden 2010 lopulla perustetun verkoston ja laaturyhmän toimesta. Asetus peruskuivatustoiminnan tukemisesta saatettiin vastaamaan hallinnossa ja tukitoiminnassa tapahtuneita muutoksia.

Vesihuoltolain tarkistamiseen tähtäävää valmistelua jatkettiin toteuttamalla vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportissa ehdotetut lisäselvitykset. Käynnistettiin eduskunnan lausuman ja hallitusohjelman mukaisen viemäröintiohjelman valmistelu toteuttamalla hajaasutusalueiden viemäröinnin tarvekartoitus.

Pohjavesialueiden aiempaa tarkempaa rajaamista palveleva selvitystyö toteutettiin yli kymmenellä kiireelliseksi katsotulla pohjavesialueella. Osa selvityksistä johti pohjavesialueiden rajojen muutoksiin.

Vuosi 2011 oli Tornionjoen vesistöalueen vesienhoitoa ja -suojelua, tulvariskien hallintaa ja muuta rajavesistöyhteistyötä varten perustetun Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission ensimmäinen toimintavuosi. Tornion ja Haaparannan nimeämiset merkittäviksi tulvariskikohteiksi ovat osoitus Suomen ja Ruotsin yhteistyön toimivuudesta.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri Kiinteistötoimitustuotantoa tehostettiin ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuutta parannettiin 1.10.2011 voimaan tulleella lailla kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta (914/2011). Käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle siirtyneissä kiinteistöjen kirjaamistehtävissä prosessien suorituskyky, oikeusvarmuus ja asiakaspalvelun taso on pystytty säilyttämään. Valmisteltiin toimintamallit ilmakuvausten suorittamiseksi äkillisten metsätuhojen ja tulvien yhteydessä. Yleisiä kartastotöitä suunnattiin yleisten kartastotöiden strategian 2011–2020 linjausten ja julkisen tietohallinnon kehittämisen yleisten linjausten mukaan. INSPIRE-direktiivin toimeenpanoa jatkettiin. Paikkatietoasiain neuvottelukuntatyön avulla tuettiin kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä ja edistettiin olemassa olevien paikkatietovarantojen saatavuutta ja hyödynnettävyyttä. Uusjakojen tukemisvaroja suunnattiin pääosin peltotilusjärjestelyihin porrastamalla tukea hankkeen tuottaman hyödyn perusteella.

Luonnonvarat ja ilmastonmuutos Maa- ja metsätalousministeriössä jatkettiin ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanoa maa- ja metsätalouden osalta. Ministeriö jatkoi osallistumista YK:n uuden kansainvälisen ilmastosopimuksen valmisteluun maankäytön, maatalouden sekä metsien hiilinielujen osalta.

Jatkettiin ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumisstrategian toimeenpanoa hallinnonalalla ja kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumisen koordinointia. Valmisteltiin ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimintaohjelma maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Valmisteltiin valtioneuvoston periaatepäätöksiä kansalliseen vieraslajistrategiaan sekä kansalliseen soiden ja turvemaiden strategiaan liittyen. Osallistuttiin maa- ja metsätalousministeriön vastuualueiden osalta luonnon monimuotoisuutta koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen valmisteluun sekä osallistuttiin EU-tasolla ja kansainvälisesti biodiversiteettisopimuksen uusien linjausten toimeenpanoon.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne kohtaa 2010-luvulla suuria uusia haasteita. Liikenteen toimivuuden ja liikkumisen esteettömyyden takaaminen muuttuvissa oloissa, ilmastonmuutoksen hillintä ja ympäristötavoitteisiin vastaaminen, turvallisuuden parantaminen, Suomen kilpailukyvyn ja kestävän kasvun edistäminen sekä julkisten resurssien tehokas käyttö edellyttävät uusien innovatiivisten keinojen sekä erityisesti älyliikenteen käyttöönottoa ja uutta ajattelua koko liikennepolitiikkaan.

Liikenne- ja kuljetusmäärissä on näkynyt epävarman taloudellisen tilanteen vaikutus. Ennakkotietojen mukaan rautateiden kaukoliikenteen matkustajamäärät vähenivät noin prosentin mutta lähiliikenteen matkustajamäärä säilyi edellisvuoden tasolla. Lentoliikenteessä matkustajien määrä lisääntyi noin 15 %. Kotimaan matkustajamäärä kasvoi noin 20 %, ulkomaan matkustajamäärä noin 13 %. Henkilöautoliikenne on kasvanut noin 2 % pääteillä edellisvuoden tasosta. Laivaliikenteen matkustajamäärät kasvoivat alle 2 % (toteuma 1,7 % 11/2011). Tieliikenteessä kuljetettu tavaramäärä väheni 10,8 % ja kuljetussuorite 2,8 % (ennakkotieto). Rautatiekuljetukset vähenivät ennakkotietojen mukaan noin 9 3 %. Satamien kautta kuljetettu tavaraliikenne kasvoi noin 5 % edellisvuoteen verrattuna (toteuma 4,9 % 11/2011). Suomen ja Venäjän välisessä maantieliikenteessä liikennemäärät kasvoivat noin 20 % edellisvuodesta. Maantietransitio putosi alle puoleen sekä arvolla että volyymilla mitattuna. (Transitosta ei vielä tietoa).

Tieliikenteen myönteinen turvallisuuskehitys pysähtyi vuonna 2011. Kuolleiden määrän ennustetaan ennakkotietojen perusteella olevan 290:n tuntumassa, kun edellisenä vuonna kuoli 272 ihmistä. Henkilöautossa matkustavien osuus liikennekuolemista on edelleen suurin. Kohtaamisonnettomuuksissa henkilöautoissa kuoli runsaat 20 ihmistä enemmän kuin vuonna 2010. Polkupyöräilijöiden tieliikennekuolemat ovat vähentyneet selvästi kymmenen viime vuoden aikana. Vuonna 2011 liikenteessä menetti henkensä 15 polkupyöräilijää. Vuotta aiemmin vastaava luku oli 26.

Viestinnän ja tietoyhteiskuntapalveluiden markkinoiden kasvu jatkui. Kansalaisten päivittäisessä toiminnassa viestintäsektorin merkitys vahvistui ja viestintäpalveluiden käyttö kasvoi edelleen. Vuoden 2011 aikana huonontunut talouskehitys sekä viestintäteknologian nopea kehitys aiheuttavat epävarmuustekijöitä ja edellyttävät sopeutumista sekä viestintä- että tietoyhteiskuntapolitiikalta. Taloustilanne ei ole kuitenkaan merkittävästi vaikuttanut viestintäpalveluiden kysyntään.

Tietoyhteiskunnassa ollaan siirtymässä uuteen vaiheeseen, jossa viestintäpalvelut ovat helposti ajasta ja paikasta riippumatta käytettävissä. Perinteiset televerkot korvautuvat internetverkoilla, laajakaista, langattomat tekniikat ja siru- ja älykorttitekniikat yleistyvät ja halpenevat sekä verkot ja päätelaitteet muuttuvat yhä itseohjautuvammiksi. Tapahtuva kehitys luo tietoyhteiskuntapalveluiden tarjonnalle ja viestintämarkkinoille uusia mahdollisuuksia, mutta sisältää myös mm. yksityisyyden suojaan, tekijänoikeuksiin ja kuluttajasuojaan liittyviä haasteita.

Kansainväliset sopimukset Saimaan kanavaa koskeva valtiosopimus allekirjoitettiin Suomen ja Venäjän välillä 27.5.2010. Sopimus on ratifioitu molemmissa maissa joulukuussa. Vuokrasopimus tulee olemaan voimassa 50 vuotta.

Kahdenvälisiä lentoliikennesuhteita kehitettiin. Suomen ja Ruotsin välinen valtion rajat ja lentotiedotusalueiden rajat ylittävää toimintaa koskeva sopimus tuli voimaan 1.5.2011.

EU:n tuomioistuimen päätöksen johdosta EU:n jäsenmaiden ja Venäjän kahdenväliset lentoliikennesopimukset tulee osittain neuvotella uudelleen. Suomi ja Venäjä allekirjoittivat mai-

den välistä lentoliikennettä huomattavasti vapauttavan muutospöytäkirjan 26.9.2011 Moskovassa. Tällä pöytäkirjalla Suomesta tuli ensimmäinen valtio, jonka kanssa Venäjä on sopimuksen uudistanut.

Suomi johti vuonna 2011 neuvotteluja valtiosopimuksesta, jolla perustetaan pohjoiseurooppalainen toiminnallinen ilmatilan lohko NEFAB (North European Functional Airspace Block). Velvoite toiminnallisen ilmatilan lohkon muodostamiseen joulukuuhun 2012 mennessä tulee yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevasta EU-asetuksesta. Toiminnallisten ilmatilan lohkojen tarkoituksena on vähentää lentoliikenteen viiveitä ja kuluja, lisätä tehokkuutta sekä säästää ympäristöä. Yhteistyössä siviili- ja sotilaspuolen kanssa neuvoteltu valtiosopimus parafoitiin Helsingissä 9.12.2011.

Suomen ja Ruotsin välinen valtiosopimus jäänmurtoyhteistyöstä allekirjoitettiin elokuussa.

Liikennejärjestelmän kehittäminen Loppukesällä käynnistettiin hallitusohjelman mukaisesti toisen liikennepoliittisen selonteon valmistelu. Valmistelussa korostuu poikkihallinnollinen yhteistyö, jonka tavoitteena on kytkeä liikennepolitiikka kokonaisvaltaisesti elinkeinoelämän, talouden, työllisyyden ja alueiden kehittämisen kehykseen. Samassa yhteydessä on käynnistetty hallitusohjelman mukaisesti myös ulkomaan logistiikan kehittämistarpeita sekä liikenneinvestointien rahoitus- ja budjetointimalleja koskevat selvitykset.

Älyliikenne Älyliikenteen strategian toteuttamista on jatkettu älyliikenteen neuvottelukunnan ohjauksessa. Strategian päivittäminen yksityisen sektorin palvelutuotannon aktivoimiseksi ja tarkastelujakson 2015−2020 painopisteiden määrittämiseksi aloitettiin. Hallituksen linjauksen mukaisesti on edistetty myös toimialan aktiivista kansainvälistymistä mm. kansallisesti laajapohjaisella osallistumisella älyliikenteen maailmankonferenssiin lokakuussa Orlandossa. EU:n lisäksi yhteistyötä tiivistettiin myös Venäjän suuntaan solmimalla maiden välinen puitesopimus älyliikenneyhteistyöstä ja palvelujen kehittämisestä.

Liikenneverkko Vuoden aikana käynnistettiin kahdeksan uutta investointihanketta ja lisäksi tehtiin päätökset vuoden 2008 liikennepoliittisen selonteon investointiohjelman loppuunsaattamisesta käynnistämällä Tampereen rantaväylän toteuttaminen.

Hallitus jatkoi puukuljetusten turvaamisen toimenpiteitä. Puukuljetusten edellytysten parantamiseen osoitettiin 23 milj. euroa, joilla pystyttiin vähentämään muun muassa huonokuntoisten sorateiden määrää 100 kilometriä. Yksityisteille on myönnetty lisäavustusta vuosille 2009—2011 10 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on suunnattu erityisesti puukuljetusten kannalta tärkeille yksityisteille.

TEN-T-politiikan uudistamista on valmisteltu vuoden 2009 alusta lähtien. Hallitus on osallistunut vuoden 2011 aikana suuntaviivauudistuksen valmisteluun suuntaviivakomiteassa sekä käynyt kahdenvälisiä neuvotteluja komission kanssa. Suomi on korostanut erityisesti pohjoisten alueiden saavutettavuutta sekä Venäjän merkitystä liikennejärjestelmän kehittämisessä. Komissio antoi asetusehdotuksen uusiksi TEN-T -suuntaviivoiksi lokakuussa. Eduskunnalle on annettu komission ehdotuksesta E-kirje marraskuussa.

Rautatieliikenteen erityisesti kovista talvista johtuneisiin toimintavaikeuksiin on suunniteltu ja toteutettu useita kehittämistoimia. Matkustajainformaatiota on parannettu, kaluston kunnossapitoa tehostettu ja ennakkosuunnittelua lisätty. Pidemmän aikavälin toimenpiteistä mm. Helsingin alueen rautateiden liikenteenohjausjärjestelmien uusimisprojekti on käynnistynyt ja sen on määrä valmistua vuonna 2021.

PARAS -hankkeesta annetun selonteon mukaisia maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL)-aiesopimuksia on valmisteltu vuodesta 2010 Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun kaupunkiseuduille.

Turvallisuus Uusi ajokorttilaki vahvistettiin huhtikuussa. Lain autokoululupia ja M-luokan ajokortin suorittamista sekä muun muassa ajokortin terveysvaatimuksia ja ajokorttiseuraamuksia koskevat säännökset tulivat voimaan kesäkuun alusta. Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta on valmistellut uutta valtakunnallista tieliikenteen liikenneturvallisuussuunnitelmaa. Sen on määrä valmistua vuoden 2012 alkupuolella.

Lait alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen ja alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa tulivat voimaan 1.8.2011, mistä lähtien tilausajoina suoritettavissa koulu- ja päivähoitokuljetuksissa on ollut käytettävä alkolukolla varustettuja ajoneuvoja.

Vuoden alussa tuli voimaan luotsauslain muutos, joka liittyi Luotsausliikelaitoksen yhtiöittämiseen. Muutoksella saatettiin luotsausyhtiö rajoitetun vahingonkorvausvastuun piiriin. Lisäksi täsmennettiin luotsinkäyttövelvollisuudesta myönnettävien erivapauksien myöntämisperusteita. Lakimuutokseen liittyen keväällä annettiin uusi valtioneuvoston asetus luotsauksesta, jossa keskeiset uudistukset koskivat luotsin ohjauskirjojen ja luotsinkäyttövapautusten sekä luotsinkäyttövelvollisuudesta myönnettävien erivapauksien myöntämisperusteita.

Suomen merenkulkuhallinnossa suoritettiin syyskuussa auditointi. Lisäksi marraskussa Suomessa suoritettiin ensimmäistä kertaa Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) vapaaehtoinen auditointi, jossa arvioitiin Suomen toimintaa lippu-, ranta- ja satamavaltiona IMO:n velvoittavien yleissopimusten täytäntöönpanon osalta. Kansainvälisellä tasolla ministeriö on ollut aktiivinen EU:n Itämeristrategian prioriteettialue 13:n toteutuksessa. Suomella on prioriteettialueen vetovastuu yhdessä Tanskan kanssa.

Venäjä-yhteydet Helsingin ja Pietarin välisen rautatieliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet huomattavasti nopeajunaliikenteen alkamisen myötä ylittäen yli 304 000 matkustajan määrän. Lyhentyneen matka-ajan ja modernin kaluston lisäksi myönteiseen kehitykseen on vaikuttanut lisääntynyt päivittäinen junien vuoromäärä. Koko Venäjänjunaliikenteessä oli yhteensä noin 443 000 matkustajaa.

Suomen ja Venäjän liikenneministeriöt allekirjoittivat 26.9.2011 aiepöytäkirjan, jossa maat sitoutuvat älyliikenteen ja informaatioteknologian kehittämiseen liikennesektorilla

Pohjoisen ulottuvuuden (PU) liikenne- ja logistiikkakumppanuuteen liittyvä kumppanuusmaiden ja Pohjoismaiden investointipankin (NIB) välinen sopimus allekirjoitettiin 2010. Sihteeristösopimus astui voimaan joulukuussa 2011. Kumppanuussihteeristön kotipaikka on Helsinki, jossa isäntäorganisaationa toimii NIB.

Elinkeinopolitiikka ja liikennemarkkinat Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia on sovellettu 1.1.2008 ja sen jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Miehistötukea saavien lastialusten määrä oli vuoden lopussa xxx ja matkustajaalusten xx. Valtion vuoden 2011 talousarviossa kauppamerenkulun suoriin tukiin varattiin yhteensä 84,2 miljoonaa euroa.

Alusten ympäristötukiohjelmasta neuvoteltiin vuoden aikana Euroopan komission kanssa, ja komissio hyväksyi ohjelman 7.12.2011. Lisäksi Viking Line Abp:tä koskeva tukipäätös esinotifioitiin komissiolle heinäkuussa ja virallinen notifiointi tehtiin joulukuussa.

Harmaan talouden torjuminen Sekä kaupallisista tavarakuljetuksista tiellä annettuun lakiin että joukkoliikennelakiin on tehty muutoksia, jotka puuttuvat harmaaseen talouteen. Tavarakuljetusten osalta on valmisteilla uusi esitys, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2012.

Joukkoliikenne Itsekannattavaa liikennettä täydentävillä kannattamattoman liikenteen ostoilla, kaupunki- ja seutulippujärjestelmien avustamisella sekä joukkoliikenteen kehittämistoimilla on edesautettu alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon saavuttamista ja tuettu tasapainoista aluekehitystä. Erityisesti maaseudulla ja pienillä kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen kysyntä on vähentynyt ja kustannukset nousseet. Joukkoliikennelaki ja palvelusopimusasetus tulivat voimaan 3.12.2009. Lakiin sisällytettiin pitkät siirtymäsäännökset ja sen toimeenpano on menossa. Markkinaehtoisia reittiliikennelupia on myönnetty joukkoliikennelain voimaantulon jälkeen yhteensä 28 kpl. Liikenne- ja viestintäministeriö teki vuoden 2011 lopulla VR-Yhtymä Oy:n kanssa nelivuotiset sopimukset henkilöliikenteen kauko- ja lähijunaliikenteestä. Joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset määrittelivät joukkoliikennelain mukaisesti joukkoliikenteen tavoitteellisen palvelutason vuoden 2011 lopussa.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen valtakunnallinen strategia vuoteen 2020 valmistui maaliskuussa. Strategian mukainen toimenpideohjelma on valmisteilla.

Ympäristö EU:n taakanjakopäätöksen mukaan Suomen on vähennettävä kasvihuonekaasupäästöjä päästökaupan ulkopuolisilla toimialoilla (ml. liikenne) 16 % vuosina 2008–2020 verrattuna vuoteen 2005. Suomen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa liikenteelle asetettiin 15 % päästövähennystavoite. Keinot tavoitteeseen pääsemiseksi on linjattu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan ilmastopoliittisessa ohjelmassa (ILPO), joka valmistui maaliskuussa 2009. Keskeisimmät keinot päästöjen vähentämiseksi ovat biopolttoaineiden käytön lisääminen, henkilöautokannan uudistaminen, liikenteen energiatehokkuuden parantaminen, kulkumuotojakaumiin vaikuttaminen, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen sekä mahdollisesti myös liikenteen uudet taloudelliset ohjauskeinot (verotus tai tienkäyttömaksut).

ILPO-ohjelman toinen seurantaraportti valmistui joulukuussa. Seurannan mukaan kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt kasvoivat vuonna 2010 arviolta lähes 3 % verrattuna vuoteen 2009. Päästöt vähenivät vuosien 2008 ja 2009 taloudellisen taantuman aikana lähes 10 %. Keskeisin syy päästöjen kääntymisessä uuteen kasvuun vuonna 2010 lienee ollut elinkeinoelämän vilkastuminen ja raskaan liikenteen merkittävä lisääntyminen.

Liikenteen muiden ympäristökysymysten osalta jatkettiin uuden ympäristöstrategian valmistelutyötä. Ympäristöstrategian valmistelu linkitettiin kiinteäksi osaksi seurantavuonna alkanutta liikennepoliittisen selonteon valmistelua.

Laki lentoliikenteen päästökaupasta tuli voimaan 1.2.2010. Lailla toteutetaan EU:n lentoliikenteen päästökauppadirektiivi, jonka tavoitteena on vähentää ilmailun kasvihuonepäästöjä EU-alueella taloudellisesti ja tehokkaasti. Hallinnonalalla on valmistauduttu päästökaupan alkamiseen.

Euroopan komission antoi 15.7.2011 ehdotuksen direktiivin muuttamisesta meriliikenteessä käytettävien polttoaineiden rikkipitoisuuden osalta. Ehdotuksen käsittelyssä päävastuu on ympäristöministeriöllä, mutta liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut aktiivisesti asian käsittelyyn kansallisella ja EU-tasolla.

Merenkulussa IMO:n meriympäristön suojelukomitea hyväksyi heinäkuussa uusia aluksia koskevat energiatehokkuusvaatimukset. Lisäksi IMO:ssa tehdään työtä merenkulun kasvihuonekaasupäästöjä koskevien taloudellisten ohjauskeinojen kehittämiseksi. Suomi on osallistunut aktiivisesti työhön sekä kansainvälisellä että EU-tasolla.

Viestintäverkot Laajakaistayhteyksien määrä on kertomusvuonna kasvanut voimakkaasti. Kotitalouksista 88 prosentilla oli käytössään vähintään yksi laajakaistayhteys. Vuoden puolivälissä laajakaistaliittymiä oli 3,4 miljoonaa kappaletta, joista 1,8 miljoonaa liittymää oli mobiililaajakaistaliittymiä.

Eduskunta hyväksyi toukokuussa 2011 voimaan tulleet viestintämarkkinalain, radiolain ja sähköisen viestinnän tietosuojalain muutokset, joilla pantiin kansallisesti täytäntöön EU:ssa vuoden 2009 lopussa hyväksytyt sähköisen viestinnän direktiiveihin kohdistuvat muutokset.

Kansalaisilla on 1.7.2010 alkaen ollut oikeus 1 Mbit/s kohtuuhintaiseen laajakaistayhteyteen kaikissa vakinaisissa asuinpaikoissa. Viestintävirasto on nimennyt yhteensä 26 teleyritystä internet-yhteyspalvelujen tarjontaan velvollisiksi yleispalveluyrityksiksi. Yleispalveluvelvoite on asetettu noin 330 kunnan tai kunnan osan alueelle, eli lähes koko maahan. Viestintävirasto valvoo yleispalvelun toteutumista. Virastoon on vuoden aikana tullut noin 200 internet-yhteyden yleispalvelua koskevaa kirjallista yhteydenottoa kuluttajilta, jotka eivät kuitenkaan ole johtaneet Viestintäviraston valvontapäätöksiin.

Julkisesti tuetut haja-asutusalueiden 100 Mbit/s laajakaistahankkeet ovat rakenteilla. Kuusi pilotti-hanketta on jo valmistunut. Kesällä aloitettiin kymmenien päävaiheen hankkeiden rakentaminen. Viestintävirasto on tehnyt ensimmäiset tukipäätökset. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeesta laadittiin väliarviointi vuonna 2011. Hankkeen tilannetta ja kehittämistarpeita käsiteltiin laajalti keväällä laaditussa keskustelumuistiossa, joka oli kesällä 2011 laajalla lausuntokierroksella. Liikenne- ja viestintäministeriö ja eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta järjestivät 10.11.2011 eduskunnassa väliarvioinnin työpajan. Väliarvioinnin pohjalta laajakaistahankkeiden tukijärjestelmään tehtävistä muutoksista päätetään keväällä 2012.

Kesällä 2011 Suomi ja Venäjä sopivat 800 megahertsin taajuusalueen koordinoinnista. Taajuusalueen käyttöönotto mahdollistaa uuden sukupolven mobiililaajakaistan kustannustehokkaan rakentamisen myös haja-asutusalueille. 800 MHz taajuusalueen toimilupien myöntämismenetelmästä päätetään keväällä 2012 tehtävässä taajuuspoliittisessa periaatepäätöksessä.

Media Maanpäälliset digitaaliset television lähetysverkot kattavat 99,99 prosenttia väestöstä, muutoin vastaavat lähetykset voidaan ottaa vastaan satelliittivastaanottona. Kotitalouksista noin 47 % on liittynyt kaapelitelevisioverkkoon.

Kertomusvuonna myönnettiin ohjelmistotoimiluvat kanavanippuihin F, G sekä VHF C. Kanavanippuun F myönnettiin kuusi lupaa, kanavanippuun G neljä lupaa ja kanavanippuun VHF C 11 lupaa. Kanavanippuun A myönnettiin ohjelmistolupa SVT:n ohjelmistojen lähettämiseen. Kanavanippuja A, G, VHF A ja VHF B täydennettiin uudella ohjelmistolupahaulla. Uusia toimilupia myönnettiin yhteensä kuusi. Samassa yhteydessä myönnettiin VFH C – nipun verkkotoimilupa DNA Oy:lle.

Keväällä myönnettiin radiotoimiluvat toimilupakaudelle 1.1.2012–31.12.2019. Toimilupia myönnettiin yhteensä 67, joista 12 oli valtakunnallista toimilupaa.

Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus vuodeksi 2012 turvattiin korottamalla televisiomaksua kuudella prosentilla vuoden 2012 alusta. Yleisradio Oy:n rahoituksen uudistamisesta vuodesta 2013 alkaen saavutettiin poliittinen yhteysymmärrys joulukuussa 2011.

Kertomusvuonna lehdistötukea myönnettiin 500 000 euroa. Tuki on suunnattu ruotsin, saamen ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistuille sanomalehdille ja verkkojulkaisuille sekä ruotsinkieliselle uutispalvelulle.

Tietoyhteiskunta Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta toteutti tietoyhteiskunnan toimintaohjelmaa maaliskuuhun asti. Työryhmien toiminta on edennyt suunnitelmallisesti. Julkisen tiedon saatavuutta selvittänyt työryhmä antoi maaliskuussa esityksensä valtioneuvoston periaatepäätökseksi, joka hyväksyttiin. Sähköisen laskutuksen työryhmän esittämiä koh-

dennettuja toimia jatkettiin Verkkolaskufoorumin puitteissa. Sähköisen tunnistamisen kehittämisryhmä loi toimintamallia vahvan sähköisen tunnistamisen lain pohjalta.

Hallitusohjelman mukaan jokainen ministeriö laatii hallituskauden alussa älystrategian tavoitteineen ja ohjauskeinoineen. Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut älystrategioiden laadinnan koordinointityön pitäen lähtökohtana sitä, että kukin ministeriö laatii älystrategiansa oman alueensa substanssiasiantuntemukseen nojaten omista lähtökohdistaan.

Liikenne- ja viestintäministeriön ICT-älystrategian toteutus on aloitettu syksyllä. Tehtävän työn avulla määritetään digitaalisten palveluiden kehittämisalueita toiminnallisten verkostojen avulla. Tutkijoille ja yrittäjille on annettu toimeksiantoja ja valmisteltu nuorisofoorumin toimia digitaalisten kehityspolkujen luotaamiseksi. Työn tavoite on digitaalisten palvelujen ja innovaatioiden kasvun edistäminen rakentamalla uudenlaisia toimintamalleja ja osaamisaloja. Samalla on luotu toimintaa tukevaa verkostoa. Avoimen datan edistämistyötä on jatkettu annetun periaatepäätöksen mukaisesti.

Osallisuus TV-ja radiolakia muutettiin niin, että lapsen kehitykselle haitallisista ohjelmista ei enää säädetä tv- ja radiolaissa vaan opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä annetussa kuvaohjelmalaissa.

Esteettömyys Asetettiin esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä, jonka tehtävänä on esteettömien viestintäpalveluiden kehittäminen vuonna 2010 valmistuneessa toimenpideohjelmassa olevien viestintäpolitiikan alaan kuuluvien toimenpiteiden mukaan. Seurantaryhmä aloittaa työnsä vuonna 2012.

Postitoiminta Uusi postilaki tuli voimaan kesäkuussa. Sillä saatettiin voimaan EU:n kolmas postidirektiivi ja Maailman postiliiton (UPU) yleissopimus. Postin yleispalvelun rahoitusta selvittävä työryhmä aloitti toimintansa. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asetti lehtiasiain neuvottelukunnan pohtimaan lehdistön toimintaympäristöön liittyviä haasteita. Lehtijakelu ei ole postitoimintaa eikä siitä säädetä postilaissa, mutta sillä on postitoimintaan läheinen yhteys.

Omistajaohjaus Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa oli 20.11.2011 asti neljä valtion kokonaan omistamaa osakeyhtiötä: Finavia Oyj, Arctia Shipping Oy, Meritaito Oy ja Finnpilot Pilotage Oy. Finnpilot Pilotage Oy yhtiöittettiin vuoden 2011 alussa. Arctia Shipping Oy:n ja Meritaito Oy:n omistajaohjaus siirtyi valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastolle 21.11.2011, jonka jälkeen ministeriön omistajaohjaukseen jäivät valtion erityistehtäväyhtiöinä Finavia Oyj ja Finnpilot Pilotage Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Innovaatiopolitiikka ja yritysten kansainvälistyminen Kaikkien kuuden strategisen huippuosaamisen keskittymän (SHOK) toiminta on saatu täysimittaisesti käyntiin yhteistyössä keskeisten toimialojen yritysten kanssa.

Kysyntä- ja käyttäjälähtöisen innovaatiopolitiikan toimeenpanossa aktivoitiin käyttäjälähtöisten tuotteiden ja palvelujen kokeiluympäristöjä (living labs). Tekes uusi ohjelmatyötään tämän politiikan mukaisesti. Toteutettiin lähes 40 hanketta innovatiivisiksi julkisiksi hankinnoiksi.

Valtion periaatepäätös julkisen tiedon avaamisesta laadittiin yhdessä valtiovarainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen raamisopimuksessa on ilmaistu yhteinen tahto joko t&k-verokannustimen tai yksityissijoittajien luovutusvoiton verotukseen kohdistuvan kannustimen käyttöönotosta. TEM on jatkanut t&k- ja pääomasijoitustoiminnan verokannustimen käyttöönoton valmistelua. Päätös tehtäneen keväällä 2012.

Uusien, innovatiivisten yritysten varhaisen kasvun vauhdittamiseksi käynnistetty Vigo-yrityskiihdyttämöohjelma on kerännyt rahoitusta 60–70 milj. euroa. Pääosa on saatu yksityisiltä sijoittajilta Suomesta ja ulkomailta. Sijoituksia on tehty noin 40 nuoreen kasvuyritykseen ja ne työllistävät arviolta 350 henkilöä. Hanketta on tarkoitus laajentaa.

Osana innovaatiojärjestelmän rakenteen kehittämistoimintaa tehtiin päätös ulkomaisia investointeja Suomeen hankkivan Invest in Finlandin tehtävien siirrosta osaksi Finpron toimintaa.

Uusi kaivoslaki tuli voimaan 1.7.2011. Sen myötä kaivosviranomaistoiminnot siirrettiin ministeriöstä Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painottuivat työttömyyden alentaminen, yritysten toiminnan kehittäminen ja palvelujen vahvistaminen.

Työ- ja elinkeino (TE)-toimistoissa oli työnhakijoina tammi-marraskuussa keskimäärin 470 716 henkilöä, joista työttöminä 242 822. Tammi–marraskuun aikana päättyi 703 006 työttömyysjaksoa, joista 300 087 avoimille työmarkkinoille. TE-toimistoissa oli tammi–kesäkuun aikana avoinna 331 995 työpaikkaa, joista täyttyi 88 %. Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus nousi 30 prosenttiin työvoimaa hakeneista toimipaikoista. Työpaikkojen avoinna olon kesto oli tammi-kesäkuussa 14 vuorokautta. Kolme kuukautta ylittäneiden työttömyysjaksojen osuus alkaneista työttömyyksistä aleni 30 prosenttiin. Vaikeasti työllistyvien työttömien määrä oli tammi-marraskuussa keskimäärin 142 587.

Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimiin oli käytettävissä 563,8 miljoonaa euroa, jonka lisäksi työttömien aktivointiin kohdennettiin myös muiden hallinnonalojen resursseja. Aktiivitoimenpiteisiin osallistui tammi–marraskuussa keskimäärin 109 561 henkilöä, jolloin aktivointiasteeksi muodostui 31,1 prosenttia. Työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa oli keskimäärin 30 548 ja työllistämistoimenpiteissä keski-määrin 35 739 henkilöä. Työllistetyistä pitkäaikaistyöttömiä oli 6 695 ja vajaakuntoisia 16 121. Työ-markkinatuen aktiivikäytön osuus toimenpiteistä oli 17 740, kuntouttavan työtoiminnan 9 146 ja työttömien omaehtoisen opiskelun osuus 14 915 henkilöä. Vuorotteluvapaapaikkaan oli sijoitettuna keskimäärin 6 376 henkilöä.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvisti maaliskuussa 2011 rakennetyöttömyyden alentamista koskevat kehittämislinjaukset, joiden toimeenpano on käynnistynyt TE-toimistoissa. Linjaukset koskevat työvoiman kysynnän lisäämistä työnantajien palveluja parantamalla, ammatillisen koulutuksen lisäämistä palvelu-tarjonnassa, välityömarkkinoiden vaikuttavuuden parantamista, palveluprosessin tehostamista ja moniammatillisen verkostotyön kehittämistä ja laajentamista.

Työttömien työkyvyn arviointi- ja terveyspalvelujen järjestämismalli uudistettiin. Tarkoituksena on, että työvoimapalvelut, kunnalliset sosiaali- ja terveyspalvelut ja ammatillisen kuntoutuksen palvelut nivoutuvat nykyistä paremmin yhteen ja tukevat työttömien työhön kuntoutumista ja työllistymistä.

Osana hallituksen kärkihankkeita käynnistettiin Rakennemuutos ja työmarkkinoiden toimivuus -hanke. Siinä tarkastellaan, miten työvoimapolitiikan keinoin voidaan vastata talouden, työmarkkinoiden ja työ-elämän rakennemuutokseen. Hallitusohjelman mukaisesti käynnistettiin valmistelu nuorten yhteiskunta-takuun toteuttamiseksi vuoden 2013 alusta lähtien. Osana pitkäaikaistyöttömyyden alentamisen toimenpidekokonaisuutta aloitettiin hallitusohjelman linjauksen mukaisesti kuntakokeilun valmistelu. Laajapohjaisessa yhteistyössä käynnistettiin työelämän kehittämisen strategiatyö, jonka tavoitteena on parantaa työllisyysastetta, työelämän laatua, työhyvinvointia ja työn tuottavuutta.

Valtion erityisrahoituksella on nykyisessä haastavassa taloustilanteessa varauduttu myös viennin heikkenemiseen ja taantumaan. Uusi luottomuotoinen vienninrahoitusjärjestelmä tulee voimaan vuoden 2012 alusta. Finnvera Oyj:n suhdannerahoitusjärjestelmää sekä Teollisuussijoituksen vakautusrahoitusohjelmaa päätettiin jatkaa vuoden 2012 loppuun. Valmistelussa ovat hallitusohjelman linjausten pohjalta myös vientitakuutoiminnan riskinoton lisääminen tietyissä tilanteissa sekä lisäriskinoton mahdollistaminen kotimaan rahoituksessa.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen kilpailulaiksi, jonka keskeisimmät muutokset koskevat seuraamusjärjestelmää, vahingonkorvausta, kilpailuasioissa noudatettavaa menettelyä ja yrityskauppavalvontaa. Eduskunta hyväksyi myös lain sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintamenettelystä. Kilpailulaki tuli voimaan marraskuun alussa ja sähköisiä menettelyjä koskeva laki lokakuun alussa. Komissio antoi joulukuun lopussa päätöksen ja tiedonannon yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun (SGEI) tuottamisesta. Säädöskokonaisuus on saatettava voimaan vuoden 2014 tammi-kuun loppuun mennessä. Komissio antoi joulukuun lopussa myös uudet ehdotukset hankintadirektiivien kokonaisuudistukseksi.

Suomi liittyi patenttikäännösvaatimuksia koskevaan Lontoon sopimukseen ja samalla hyväksyttiin patenttilain muutokset englannin kielen käyttämiseksi kansallisessa patenttihakemusten käsittelyssä. Tavaramerkkilain uudistaminen käynnistettiin muun muassa lain EU-oikeuden mukaisuuden varmistamiseksi. Tehtiin selvitykset digitaalisten sisämarkkinoiden merkityksestä Suomelle ja tekijänoikeuksien arvonmäärityksestä. Käynnistetyllä tilintarkastajajärjestelmän uudistamisella tähdätään tilintarkastuksen laadun parantamiseen yksinkertaistamalla järjestelmää ja turvaamalla valvonnan riippumattomuus. Yritys- ja yhteiskuntavastuusta annettiin valtioneuvoston periaatepäätös, jolla parannetaan yhteiskuntavastuuasioiden koordinaatiota valtionhallinnossa ja edistetään vastuullisuuden vahvistumista yritysten liiketoiminnan osana.

Vuosille 2012–2015 tarkoitetun kuluttajapoliittisen ohjelman valmistelu käynnistettiin.

Kertomusvuonna TEM on valmistellut kuluttajaturvallisuuslain ja lain lelujen turvallisuudesta. Kuluttaja-turvallisuuslaki selkeyttää säännöksiä niin toiminnanharjoittajien kuin viranomaisten ja kuluttajien kannalta. Laki tehostaa erityisesti riskialttiiden kuluttajapalvelujen valvontamahdollisuuksia. Laissa lelujen turvallisuudesta asetetaan täsmällisiä vaatimuk-

sia eri elinkeinonharjoittajille ja vahvistetaan valvontaviranomaisten toimintamahdollisuuksia muun muassa parantamalla lelujen tehokasta jäljitettävyyttä. Molemmat lait tulivat voimaan vuoden 2012 alusta. Heinäkuussa voimaan tulleen mittauslaitelain tavoitteena on turvata mittauslaitteiden toiminnan ja mittaustulosten luotettavuus. Laki on mittaamisen yleissäädös Suomessa. Lailla saatettiin voimaan menettelyjä, joilla pyritään vahvistamaan kuluttajan suojaa ja kansalaisten perusoikeuksia sekä tervettä kilpailua.

Yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen toimintaohjelman täytäntöönpano jatkui keskittyen raskaimmiksi arvioituihin säädösalueisiin ja sähköisen asioinnin kehittämiseen. Harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi arvioitiin käytössä olevien toimenpiteiden toimivuutta ja valmisteltiin toimenpide-ehdotukset harmaan talouden torjumiseksi rakennusalalla ja majoitus- ja ravitsemisalalla.

Merimieslain korvaava merityösopimuslaki tuli voimaan. Uudistuksella muun muassa vahvistettiin merityötä koskevat kansainväliset vähimmäisvaatimukset. Käynnistyneessä opintovapaalain kokonaisuudistuksen valmistelussa selvitetään lain toimivuutta ja uudistamistarpeita työntekijän, työnantajan ja työyhteisön kannalta.

Osana yhdenvertaisuuslain kokonaisuudistusta työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan työelämän syrjinnän kieltoa ja työnantajan velvollisuuksia koskevat säännökset. Hallituksen esitys työsopimuslain muutoksista vuokratyödirektiivin täytäntöön panemiseksi annettiin eduskunnalle.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö käynnistivät yhdessä poikkihallinnollisen hankkeen, jossa selvitetään työmarkkinoiden ja yritystoiminnan muutostrendejä ja rakennemuutoksia sekä arvioidaan niiden vaikutuksia työn tekemisen muotoihin, työvoiman käyttötapoihin ja työaikakysymyksiin. Tilaajavastuulain osittaisuudistusta koskevassa työryhmän mietinnössä esitettiin sääntelyn tiukentamista rakennusalalla. Muutosten tavoitteena on tehostaa tilaajavastuulain toimivuutta ja tarjoaa tilaajalle paremmat mahdollisuudet varmistaa sopimuskumppanin luotettavuus.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka Työ- ja elinkeinoministeriö asetti hallitusohjelman mukaisesti työryhmän valmistelemaan ohjelmaa Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämiseksi. Ohjelmassa määritellään kehittämisstrategia ja -toimenpiteet sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan rooli tässä työssä.

Valtioneuvosto asetti kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän hallituksen toimikaudeksi. Ryhmä käsittelee kaupunkipolitiikalle periaatteellisesti merkittäviä asioita. Tavoitteena on edistää kaupunkiseutujen uudistumis- ja kilpailukykyä, sosiaalista kestävyyttä sekä kykyä vastata ilmastonmuutoksen haasteisiin.

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueiden kehittämistavoitteista. Tavoitepäätös sisältää tällä hallituskaudella noudatettavat valtioneuvoston toimivallassa olevat aluepoliittiset linjaukset ja kehittämistoimien painopisteet.

Valtioneuvosto nimesi saaristokunniksi kahdeksan kuntaa ja lisäksi saaristo-osakunniksi 37 kuntaa ja niiden saaristo-osaa. Valtioneuvoston asiasta antama asetus on voimassa vuoden 2015 loppuun.

Osana julkisen talouden säästötoimia alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO) lopetettiin kansallisena aluekehittämisen erityisohjelmana vuoden 2011 lopussa.

Valtioneuvoston nimeämiä äkillisen rakennemuutoksen alueita oli vuonna 2011 yhteensä 11. Kahden alueen määräaika päättyi vuoden 2011 lopussa. Alueiden lisäksi meriteollisuus on nimetty äkillisen rakennemuutoksen toimialaksi vuoden 2012 loppuun saakka.

Rakennerahasto-ohjelmien toimeenpano sopeutettiin vallitsevaan talouden ja työllisyyden tilanteeseen. Euroopan Aluekehitysrahaston ohjelmissa rahoitettiin edelleen teollisen rakennemuutoksen kohteeksi joutuneita alueita eri puolilla maata. Euroopan Sosiaalirahaston ohjelmissa jatkuivat kasvavaan työttömyyteen reagoivat työvoimapoliittiset toimet sekä osaamisen, yrittäjyyden ja työvoiman sopeutumisen tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Vuoden aikana saatiin komission ehdotus EU:n rahoituskehyksiksi vuosille 2014 – 2020 sekä koheesiopoliittiset asetusehdotukset. Työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä käynnistettiin uuden ohjelmakauden kansallinen valmistelu. Syrjäisen sijainnin huomioiminen ja harvaanasuttujen alueiden erityisaseman turvaaminen ovat Suomelle rakennerahastopolitiikan avainkysymyksiä. Tavoitteena on harvaan asuttujen alueiden erityisrahoituksen säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla Pohjois- ja Itä-Suomen osalta.

Toisena toimintavuotenaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) jatkoivat vuosille 2010–2011 laadittujen strategisten tulossopimusten toteuttamista. Tulossopimusten toteumatietojen, sidos-ryhmäkyselyn, henkilöstöbarometrin tulosten ja CAF -itsearviointien perusteella ELY-keskukset onnistuivat toiminnassaan varsin hyvin. TEM ja viisi muuta ohjaavaa ministeriötä jatkoivat ELY-keskusten toiminnan edellytysten parantamiseen tähtäävää poikkihallinnollista kehittämistyötä, minkä tuloksena aikaansaatiin vuosien 2012–2015 toimintaa määrittävä ELY strategia-asiakirja.

Energiapolitiikka Hallitus asetti uuden energia- ja ilmastopoliittisen työryhmän päivittämään vuonna 2008 hyväksytyn strategian.

EU:n kolmanteen energiasisämarkkinapaketin toimeenpanemiseen liittyen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n omistuksesta enemmistöosuus hankittiin sähköntuottajilta valtiolle.

Valtioneuvoston vuonna 2010 tekemän energiatehokkuustoimenpiteitä koskevan periaatepäätöksen toimeenpano jatkui vuonna 2011 ja toimenpiteet ovat pääosin käynnissä. Kuluttajien energianeuvonta-järjestelmää kehitettiin toteuttamalla 24 pilottihanketta. Energiapalveludirektiivin edellyttämä kansallinen energiatehokkuussuunnitelma valmistui. Työ- ja elinkeinoministeriö vaikutti aktiivisesti siihen, että uutta energiatehokkuusdirektiiviesitystä kehitetään kustannustehokkuutta ja joustavuutta lisäävään suuntaan.

EU-velvoitteen mukaisesti Suomen on käytännössä lisättävä uusiutuviin energiamuotoihin perustuvaa energiantuotantoa vuoteen 2020 mennessä yhteensä 38 terawattituntiin. Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta (L 1396/2010) tuli kokonaisuudessaan voimaan maaliskuussa 2011. Lailla tuetaan erityisesti tuulivoimalla, metsähakkeella, biokaasulla ja puupolttoaineella tuotettua sähköä. Uusi tuki edistää keskeisesti uusiutuvan energian käyttöä kaukolämpöä tuottavissa voimalaitoksissa.

EU:n sisäisen päästökauppajärjestelmän kauden 2013–2020 toimeenpanoa jatkettiin sekä EU:n että kansallisella tasolla. Päästöoikeuksien harmonisoidut ilmaisjakosäännöt hyväksyttiin, huutokauppojen toimeenpano eteni sekä päästöjen tarkkailu- ja todentamisasetukset valmisteltiin. Laitoskohtaisten päästöoikeuksien jakaminen kaudelle 2013–2020 käynnistyi kansallisesti. Ministeriö on vaikuttanut aktiivisesti siihen, että harmonisoiduissa säädöksissä otetaan huomioon Suomelle keskeisten toimialojen kilpailukyky ja päästöoikeusmarkkinoiden toimivuus. Päästökauppaan vuodesta 2013 tehtävien muutosten kansalliseksi täytäntöön panemiseksi säädettiin päästökauppalain kokonaisuudistus.

Ydinenergialain muuttamisesta annettiin HE joulukuussa 2011. Keskeisimmät muutokset liittyvät Säteilyturvakeskuksen vastuulla olevan ydinturvallisuusvalvonnan kehittämiseen.

Ministeriön asettama ydinenergia-alan osaamistyöryhmä selvitti Suomen ydinvoima-alan osaamisen tilanteen sekä kartoitti henkilöresurssien ja ydinturvallisuustutkimuksen infra-

struktuurin kehittämistarpeita. Työryhmän raportti suosituksineen julkaistaan vuoden 2012 alussa. VTT:lle myönnettiin uusi Espoon Otaniemessä sijaitsevan tutkimusreaktorin käyttölupa vuoden 2023 loppuun.

It -hankkeet Hallinnonalaa koskeva tietoarkkitehtuurityö on käynnistetty. Suuntaus kohti mahdollisimman pitkälle vietyä sähköistä asiakaspalvelua vuorovaikutusjärjestelmineen on hallinnonalan strateginen kehittämiskohde. Julkisten yrityspalvelujen suurimmat tarjoajat Finnvera, Tekes, ELY-keskukset ja Finpro ovat aloittaneet yritysasiakastietojen yhteiskäyttöjärjestelmän käytön.

Hallituksen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman toiminta jatkui hallituskauden loppuun saakka. Politiikkaohjelma järjesti vuonna 2011 toista kertaa Timangi -kilpailun. Kilpailussa palkitaan nuoria yrittäjiä ja yrittäjätiimejä, jotka rohkealla ja innovatiivisella yrittäjyysteollaan ovat nostaneet yrityksensä kasvuun. Kilpailu jatkuu myös vuonna 2012. Hallituksen kaikkien kolmen politiikkaohjelman yhteinen loppuraportti julkistettiin maaliskuussa 2011. Raportissa esitetään arvio ohjelmien tavoitteiden toteutumisesta ja ohjelmien teemaan liittyvistä tulevista haasteista. Raportissa arvioidaan myös tähän saakka toteutetun politiikkaohjelmakonseptin kokemuksista ja jatkokehittämismahdollisuuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Yleistä Sosiaaliturvan lyhyen ja pitkän aikavälin haasteet kasvoivat. Väestön ikääntyminen on alkanut kasvattaa eläkemenoja. Lyhyen aikavälin epävarmuus on kasvanut, kun talouskasvu hidastui syksyllä maailmanlaajuisesti. Työllisten määrä kasvoi Suomessa silti vielä ja työttömien määrä väheni. Taloustilanne ei merkittävästi lisännyt työttömyys- ja toimeentuloturvamenoja. Pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys olivat edelleen korkeita.

Sosiaalimenojen pitkän aikavälin kasvupaineiden ja heikentyneen taloustilanteen vuoksi korostuivat hyvinvoinnin kestävä rahoitus, samoin sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden varmistaminen, väestöryhmien välisten hyvinvointierojen kaventaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy.

Sosiaalimenot olivat vuonna 2011 arviolta 57 miljardia euroa. Suhteessa bruttokansantuotteeseen menot säilyivät lähes ennallaan eli noin 30 prosentissa. Valtion talousarvion kautta sosiaalimenoista rahoitettiin noin kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan suurimpia menoeriä olivat eläkkeet, perhe-etuudet, työttömyysturva sekä sairausvakuutus.

Ministeriö valmisteli kertomusvuonna 24 hallituksen esitystä. Lainsäädännön painotuksina olivat sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat laajat lainsäädäntökokonaisuudet, mm. terveyden-huoltolain toimeenpano ja sosiaalihuoltolain kokonaisuudistus. Uusi hallitusohjelman sisältää runsaasti myös sosiaali- ja yksityisvakuutuksen uudistuksia.

Ministeriö julkisti vuoden alussa uuden sosiaali- ja terveyspolitiikan strategian ”Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020”. Sen kolme strategista linjausta ovat: hyvinvoinnille vahva perusta, kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta. Myös hallinnonalan virastot ja laitokset uusivat omat strategiansa. Ministeriön strategia ja uusi hallitusohjelma jäsensivät ministeriön suunnittelua ja seurantaa.

Hallinnonalan laitosten yhteistyötä tiivistettiin asetuksella asiantuntijalaitosten yhteistyöstä. Laitoksille on määritelty yhteinen tutkimuspoliittinen ohjelma. Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskuksen, Fimean, alueellistamisaikataulua Kuopioon pidennettiin siten, että laitoksen kaikki virat tulee siirtää Kuopioon vuoden 2018 loppuun mennessä.

Hyvinvoinnille vahva perusta Kertomusvuonna vahvistettiin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita ja terveyserojen kaventamistyötä kolmessa Kaste-ohjelman hankkeessa. Toukokuun alussa voimaantullut terveydenhuoltolaki painottaa terveysnäkökohtien huomioon ottamista eri politiikoissa sekä terveyserojen kaventamista ja ennalta ehkäisevää näkökulmaa. Painopisteinä ovat myös neuvolatoiminta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto. Lisäksi jatkettiin ehkäisevien terveyspalvelujen seuranta- ja valvontajärjestelmän kehittämistä ja ohjeistusta yhteistyössä Valviran ja THL:n kanssa.

Huumausainelakia uudistettiin siten, että Suomi voi valtioneuvoston asetuksella määritellä kansallisesti huumausaineeksi myös sellaisen aineen, joka ei sisälly YK:n huumausainesopimuksiin taikka EU:n päätöksiin.

Työurien pidentämiseksi on suunnattu työterveyshuoltoa uudelleen. Työpaikan ja työterveyshuollon yhteisen työterveystoiminnan kehittämiseksi käynnistettiin vaikuttavuustutkimusohjelma niin, että työssä käyvien terveyttä, toimintakykyä ja motivaatiota voidaan tukea entistä paremmin. Uusi hallitusohjelma sisältää useita työhyvinvointia koskevia tavoitteita. Työelämän kehittämistä toteutettiin yhdessä työmarkkinajärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Harmaan talouden torjunta alkoi eri viranomaisten yhteistyönä.

Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2020 vahvistettiin kolmikantavalmistelun jälkeen. Työsuojelustrategian seurantaraportin mukaan työolot eivät ole merkittävästi muuttuneet viime vuosina. Uusien linjausten konkreettiset tavoitteet koskevat ammattitautien ja työtapaturmien sekä fyysisen ja psyykkisen kuormituksen vähentämistä. Lähtökohtana on elinaikaisen työssäoloajan pidentäminen kolmella vuodella. Uuden hallitusohjelman mukaisesti valmisteltiin Työhyvinvointifoorumin uudistamista. Käytännön vastuu toiminnasta siirtyi Työterveyslaitokselle.

Aluehallintovirastoissa toimivat työsuojelun vastuualueet toteuttivat itsenäistä ja riippumatonta työsuojeluvalvontaa sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa. Ministeriö valmisteli työ-suojelun vastuualueiden tuloksellisen ja vaikuttavan toiminnan linjaukset kaudelle 2012 2015. Niillä tuetaan hallitusohjelman toteuttamista työurien pidentämisessä sekä työelämän pelisääntöjen noudattamisessa erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta. Työsuojeluvalvonnan resurssien riittävyydestä, tarkoituksenmukaisesta kohdentamisesta, toimivaltuuksista sekä hallinnollisista kehittämistarpeista käynnistettiin selvitys.

Työmarkkinajärjestöjen raamisopimukseen liittyi useita työttömyysturvaa koskevia uudistuksia, joihin liittyvät esitykset annettiin vuoden 2011 lopulla. Yksityisten alojen työeläkelakeja muutettiin. Osa-aikaeläkeläisen ansiotuloissa tapahtunut pysyvä muutos johtaa eläkkeen määrän tarkistamiseen vasta, kun tulot muuttuvat vähintään 15 prosenttia. Työeläkelaitosten vakavaraisuusrajan laskemista ja vastuuvelan kattamista koskeviin säännöksiin tehtiin useita muutoksia, joiden tavoitteena on parantaa riskien huomioon ottamista eläkelaitosten sijoitusten luokittelussa ja vakavaraisuusrajan laskemisessa.

Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin Pienituloisten eläkkeensaajien toimeentuloa parannettiin ottamalla käyttöön lakisääteinen takuueläke 1.3.2011. Täysimääräinen takuueläke on noin 714 euroa kuukaudessa 1.1.2012 lukien. Takuueläke nosti varsinkin pienituloisten naisten eläketuloa. Takuueläkettä sai vuonna 2011 arviolta 120 000 henkilöä.

Osana perusturvan parantamista hyväksyttiin toimeentulotuen korottaminen. Sen perusosa nousi 1.1.2012 lukien kuudella prosentilla ja yksinhuoltajille maksettavaa perusosa lisäksi kymmenellä prosentilla. Toimeentulotuen tasoihin tehtiin samasta ajankohdasta lukien lakisääteinen indeksitarkistus. Asumistuen tulorajoja korotettiin vastaamaan työmarkkinatuen korotusta ja tukea nostettiin vuokrien nousua vastaavasti.

Työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin sadalla eurolla kuukaudessa. Etuuksien indeksikorotuksen myötä peruspäiväraha nousi vuoden 2012 alusta 120 eurolla kuukaudessa. Peruspäivärahan korotus parantaa ansiosidonnaisia työttömyysetuuksia. Myös aikuiskoulutustukeen tehtiin vastaavat korotukset.

Työpankkikokeilua laajennetaan vuonna 2012 hallitusohjelman mukaisesti valtakunnalliseksi. Tavoitteena on työllistää 5000 lähinnä osatyökykyistä tai pitkäaikaistyötöntä hallituskauden aikana. Työpankkien tehtävänä on löytää heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille väylä työelämään.

Lomautuksen takia lyhennettyä työviikkoa tekeville maksetaan jatkossa lomautuspäiviltä täysi työttömyyspäiväraha sovitellun päivärahan sijasta. Menettely oli jo käytössä määräaikaisen säädöksen turvin, mutta nyt se vakinaistettiin. Osa-aikatyön määrittelyä lievennettiin nykyisestä. Osa-aikatyötä tekevillä työntekijöille tulee myös oikeus soviteltuun työttömyyspäivärahaan. Valtio osallistuu määräaikaisesti vuosina 2012 ja 2013 lomautusajalta maksettavien ansiopäivä-rahojen rahoitukseen.

Terveydenhuoltolaki tuli voimaan 1.5.2011 osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja rahoituksen kokonaisuudistusta. Lain toimeenpanon tueksi järjestettiin alueellisia tilaisuuksia keskeisten toimijoiden kanssa. Perusterveydenhuollon vahvistamista tuettiin

Toimiva terveyskeskus -hankkeessa. Painotuksina oli mm. henkilöstön jaksaminen, työnjako ja kroonisten sairauksien toimiva hoitomalli.

Lääkepolitiikka 2020 linjaukset valmistuivat keväällä 2011. Niillä linjattiin lääkepolitiikan kehittämistä 2010 -luvulla. Innokylähankkeen I vaihe päättyi. Hankkeessa on rakennettu uudenlaista , tiiviimpää yhteistyömallia, samoin teknologinen alusta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseksi.

Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvää sosiaalihuoltolain valmistelua jatkettiin. Vanhusten palveluja koskevan lain valmistelua jatkettiin saadun lausuntopalautteen ja uuden hallituksen linjausten pohjalta. Vammaisten palveluja koskevien lakien yhteensovittamisen II vaihe eteni suunnitelmien mukaan. Tämän vaiheen keskeisin tehtävä on ollut valmistella kehitysvammaisten yksilöllisen asumisen turvaamiseen liittyvä suunnitelma.

Päivähoidon hallinnonalasiirron valmistelu aloitettiin yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Adoptiolain uudistamiseen liittyen valmisteltiin adoptiolautakunnan siirtoa Valviraan.

Lastensuojelulain toimeenpanoa jatkettiin, uudistamalla mm. lastensuojelun laatusuositukset.

Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen on yksi pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman kolmesta strategisesta painopistealueesta. Politiikkakokonaisuuden toteuttamiseksi käynnistettiin syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, jota koordinoi STM.

Kaste-ohjelman hankkeiden painopisteinä olivat lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen, mielenterveys- ja päihdepalvelut ja pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen. Ohjelman ulkoista arviointia jatkettiin. Kaste 2012−2015 -ohjelman valmistelu käynnistyi laajapohjaisena yhteistyönä. Ohjelmaa valmisteltiin kuuteen osaohjelmaan perustuvana hallinnonalan pääohjelmana. Sillä kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen keskeiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, kehittämistä ja valvontaa koskevan lainsäädännön uudistuksen valmistelua jatkettiin. Peruslinjauksia valmistellut työryhmä jätti esityksensä kesällä 2011. Käynnistettiin kokeilulain toimeenpano. Ministeriö osallistui valtiovarainministeriön vetovastuulla olevan uuden hallitusohjelman edellyttämän kuntarakenneuudistuksen valmisteluun syksyllä 2011. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen aikataulu on sidoksissa kuntarakenneuudistuksen aikatauluun.

Terveydenhuollon kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden toimeenpanoa jatkettiin asiakastietolain ja eReseptilain mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tiedonhallinnan operatiivista ohjaamista vahvistettiin vuoden 2011 alusta THL:n yhteyteen perustetulla operatiivisen johtamisen yksiköllä. Sähköistä lääkemääräystä koskeva maksuasetus annettiin syksyllä 2011. Kansaneläkelaitokseen on perustettu syksyllä 2011 palvelurahasto Kansallisen Terveysarkiston eli KanTa -palvelujen käytön rahoittamiseksi. Sähköinen resepti on levitysvaiheessa ja eReseptejä on tehty noin 350 000 kpl. Sähköisen arkiston pilotointi alkoi marraskuussa 2011 Kuopion sosiaali- ja terveyskeskuksessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja osoitettiin sosiaali- ja terveysjärjestöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 275 milj. euroa. Valtiokonttorille osoitettiin sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin ja veteraanikuntoutukseen 99,3 milj. euroa.

Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta Sosiaali- ja terveysministeriö tuki Säteilyturvakeskusta Fukushiman ydinvoimalaonnettomuuden terveysvaikutusten arvioinnissa ja seurannassa sekä säteilytilanteesta yleisölle tiedottamisesta. Lisäksi varmistettiin, että lähialueyhteistyö ydinturvallisuuden osalta jatkuu Venäjän kanssa.

Yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä aluehallintovirastojen kanssa järjestettiin kuntakierros ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostumisesta. Alueita muodostuu Suomeen vuoteen 2013 mennessä 65.

Uuden hallitusohjelman tavoitteena on ottaa ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arviointi osaksi kaikkea suunnittelua ja päätöksentekoa. Tavoitteena on laatia kansallinen terveyden-suojeluohjelma. Käynnistettiin tavoitteiden edellyttämä valmistelu yhteistyössä THL:n kanssa. Huolehdittiin yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanosta hallinnonalalla sekä VAL-HA 2010-harjoituksen arvioinnista ja jatkotoimenpiteistä.

Edistetään sukupuolten tasa-arvoa Hallituksen tasa-arvo-ohjelma vuosille 2008−2011 päättyi. Kolmikantaisen samapalkkaisuus-ohjelman toiminnasta teetettiin keväällä 2011 kokonaisarviointi ja uusi hallitus asetti kolmannelle ohjelmakaudelle 2012−2015 uuden korkean tason johtoryhmän, samalla ohjelman hanke-toiminta jatkui. Uuden tasa-arvo-ohjelman valmistelu aloitettiin syksyllä. Tasa-arvolain muutosten valmistelua jatkettiin; painotuksena sukupuolivähemmistöt, peruskoulut ja lain valvonta. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaista valtioneuvostossa edistettiin tukemalla ministeriöiden tasa-arvotyöryhmien työtä.

Kansainvälinen toiminta Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston työtä jatkettiin Unkarin ja Puolan EU-puheenjohtajakausilla. Osana Eurooppa2020-strategiaa neuvostossa keskusteltiin köyhyysriskissä elävien EU-kansalaisten määrän vähentämisestä 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteen toteutus on meneillään jäsenmaissa. Puolan kaudella neuvostossa saavutettiin yhteisymmärrys sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta rajat ylittävissä tilanteissa. Neuvostossa keskusteltiin myös työntekijöiden suojelemisesta sähkömagneettiselta säteilyltä.

STM osallistui YK:n yleiskokouksen ei-tarttuvista tautien erityisistuntoon ja järjesti sen yhteydessä sivutapahtuman kouluruokailusta. Yleiskokous pyysi WHO:ta laatimaan vuoden 2012 aikana kansainväliset tavoitteet ja indikaattorit ei-tarttuvien tautien vähentämiseksi, erityisesti kehitysmaissa. WHO:n yleiskokous hyväksyi HIV/AIDS-strategian vuosille 2011−2015, sekä päätti aloittaa järjestöä koskevan laajan uudistusprosessin. Suomi oli UNAIDS:in ohjelmatoimi-kunnan jäsen vuosina 2010−2011. Pohjoismaisen ministerineuvoston puheenjohtajana Suomi isännöi sosiaali-, terveys- sekä tasa-arvoministereiden kokoukset. Lisäksi Suomi toimi Barentsin euroarktisen neuvoston sosiaali- ja terveystyöryhmän puheenjohtajana sekä Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelman varapuheenjohtajana. Venäjän kanssa allekirjoitettiin yhteistyömuistio.

Ympäristöministeriö

Ilmastonmuutos Kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa Durbanin osapuolikokouksessa (COP-17) saatiin aikaan sopimus, joka koostuu tiekartasta kohti kattavaa maailmanlaajuista sopimusta, Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta ja Cancúnissa vuonna 2010 tehtyjen päätösten toimeenpanon jatkamisesta ja tarkentamisesta. Neuvottelut uudesta sopimuksesta käynnistyvät välittömästi: tavoitteena on päättää neuvottelut viimeistään vuonna 2015 ja saattaa uusi sopimus voimaan vuonna 2020. Kioton pöytäkirjan toinen velvoitekausi alkaa 1.1.2013. Velvoitekauden pituudesta ei ole vielä päätetty.

Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen säilyivät keskeisenä kysymyksenä myös muiden kansainvälisten ympäristösopimusten neuvotteluissa sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä. Suomen arktinen strategia nostaa ilmastonmuutoksen lisäksi keskeisesti esiin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja ympäristön saastumisen estämisen.

EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano (muun muassa päästökauppadirektiivi ja vastuunjakopäätös) jatkui EU:n komitologiassa toimeenpanoa täsmentävien päätösten käsittelyllä. Päästökaupassa on päätetty päästöoikeuksien jakomenetelmistä sekä ilmaisjaossa että huutokaupassa. Komissio julkaisi maaliskuussa 2011 niin sanotun vähähiilitiekartan, johon sisältyy päästövähennyspolku vuoteen 2050. Keskustelut asiasta aloitettiin neuvostotasolla kesällä 2011 ja ne jatkuvat vuonna 2012.

Hallituksen pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian toteutusta on jatkettu ympäristöministeriössä eri tehtäväalueilla. Työ ilmasto- ja energiastrategia päivittämiseksi alkoi vuoden 2011 lopulla. Hallitusohjelman mukaisesti ryhdyttiin selvittämään EU:n tiukemman päästövähennystavoitteen vaikutuksia Suomen kannalta. Myös tiedemiehistä koostuva ilmastopaneeli asetettiin ja se aloitti työnsä. Samoin ilmastolain selvitystyö aloitettiin.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanossa Suomi oli kasvihuonekaasujen inventaariotietojen mukaan vuosina 2008–2010 yhteensä päästövähennysvelvoitteen alapuolella.

Muussa kansainvälisessä yhteistyössä näkyi valmistautuminen YK:n kestävän kehityksen (Rio+20) huippukokoukseen kesällä 2012. Kokouksen teemana ovat kestävän kehityksen institutionaalinen rakenne ja vihreä talous. Valmisteluprosessissa Suomi yhdessä EU:n kanssa ajaa voimakkaasti kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista.

Ympäristönsuojelu Ympäristöministeriö asetti 30.11.2011 hankkeen valmistelemaan hallitusohjelman mukaisesti ympäristönsuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta. Samassa yhteydessä huolehditaan teollisuuspäästödirektiivin toimeenpanosta. Valtioneuvosto antoi 21.1.2011 asetuksen ilmanlaadusta. Siinä on asetettu pienhiukkasille altistumisen vähennystavoite vuoteen 2020 mennessä. Asetuksessa on säännökset myös pienhiukkaspitoisuuksien yleisestä seurannasta.

Eduskunta hyväksyi maaliskuussa hallituksen esityksen uudeksi jätelaiksi, joka tulee voimaan toukokuussa 2012. Uudella lainsäädännöllä pannaan täytäntöön EU:n uusi jätedirektiivi. Lain hyväksymisen jälkeen jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta on jatkettu. Uudistettavana on noin 30 asetusta. Vuoden 2011 aikana valmistuivat ehdotukset valtioneuvoston asetukseksi jätteistä ja valtioneuvoston asetukseksi ympäristönsuojeluasetuksen muuttamisesta. Tarkoitus on, että asetukset tulevat voimaan 1.5.2012 samanaikaisesti uuden lain kanssa.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuoteen 2016 asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta valmistui ensimmäinen väliarviointi. Tavoitteiden toteutumista seurataan toimenpiteiden vastuutahoille tehtyjen kyselyiden ja asetettujen indikaattoreiden avulla.

Valmiussuunnitelma suurten alusöljyvahinkojen torjunnan järjestämisestä, johtamisesta ja viestinnästä valmistui. Merivoimien uusi avomerellä ja jääolosuhteissa toimintakelpoinen öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan monitoimialus Louhi valmistui keväällä 2011.

Kansallisen kemikaaliohjelman toimeenpanosuositusten toteutumistilanne selvitettiin ja perustettiin työryhmä arvioimaan ohjelman toteutumista ja tarkistamista. Eduskunta hyväksyi lokakuussa hallituksen esityksen EU:n elohopean vientikieltoasetuksen edellyttämistä kansallisista toimista.

Kansallisen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) uudistamista valmistelemaan asetettiin helmikuussa 2011 työryhmä. Ohjelmaehdotuksen valmistelua tukee joukko tutkimushankkeita, joissa arvioidaan yksityisen ja julkisen kulutuksen ympäristövaikutuksia, kulutuksen ohjauskeinojen vaikuttavuutta sekä niiden kehittämistarpeita.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen EU-ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä ja vuoden 2011 alusta hallinnoinnista on vastannut Motiva Services Oy.

Merenhoitoa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.3.2011. Merenhoitoa koskevat säännökset lisättiin vesienhoidosta annettuun lakiin, samalla lain nimi muutettiin laiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Valtioneuvoston asetus merenhoidon järjestämisestä tuli voimaan 1.9.2011, siinä annettiin tarkemmat säännökset merenhoidon järjestämisestä.

Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan) toimeenpanoa on edelleen jatkettu yhteistyössä kaikkien Itämeren valtioiden kanssa. HELCOM-yhteistyönä on valmisteltu alusten typpipäästöjen vähentämistä koskevaa hakemusta kansainväliselle merenkulkujärjestölle. Alusten rikkipäästöjen vähentämistä koskeva rikkidirektiivi on parhaillaan EU-neuvoston käsittelyssä.

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmassa (VELMU) on vahvistettu ohjelman koordinaatiota, tehostettu mallien kehitystyötä ja koottu menetelmäohjeistusta ja suunnattu vuodelle 2011 saatua lisärahoitusta kentällä tehtävään inventointityöhön.

Ympäristöministeriö on jatkanut vesienhoidon toimeenpanoa yhteistyössä muiden ministeriöiden ja toimijatahojen kanssa. Vesienhoidon toteutusohjelmasta 2010−2015 tehtiin valtioneuvoston periaatepäätös helmikuussa 2011. Lisäksi valmisteltiin vesienhoidon alueelliset toteutussuunnitelmat, vesienhoidon seurantajärjestelmä ja vesien kunnostusstrategiaehdotus.

Hallitus antoi Itämeri-huippukokouksessa 2010 sitoumuksen Saaristomeren tilan parantamisesta ja Suomen saattamisesta ravinteiden kierrätyksen mallimaaksi. Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä laati tiekartan toimenpiteistä, ja niiden toteuttamista varten on asetettu laajapohjainen työryhmä. Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on jatkettu ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella laajaa pilottihanketta (TEHO Plus) ja aloitettu turvetuotannon ja metsätalouden vesiensuojelun pilottihanke (TASO).

Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista käsittelevät ympäristönsuojelulain muutos (196/2011) ja valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011) tulivat voimaan maaliskuussa 2011. Säädösmuutosten toimeenpanon edistämiseksi on lisätty haja-asutuksen jätevesiin liittyvää tiedotusta ja järjestetty neuvontaa ja koulutusta sekä uusittu opasmateriaalia. Kiinteistökohtaista neuvontaa on

testattu kolmella alueella ja toiminta on tarkoitus laajentaa valtakunnalliseksi valtion talousarvioon vuosina 2011 ja 2012 sisältyvällä yhteensä 2 miljoonan euron avustusmäärärahalla.

Pohjavesien suojelua on edistetty vesienhoidossa tunnistetuilla selvitys- ja riskialueilla osoittamalla kunnille haettavaksi avustusta suojelusuunnitelmien laatimiseen. Ympäristöministeriö on asettanut työryhmän tarkastelemaan pohjavesiin liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeita.

Pietarin jätevesihuollon Neva-hanke on edennyt. Sen tarkoituksena on johtaa toistaiseksi puhdistamattomat jätevedet puhdistettavaksi. Suomen rahoitus hankkeessa on 6,1 miljoonaa euroa. Ympäristöministeriön Venäjä-yhteistyön tavoitteiden 2008–2011 arvioinnin mukaan kansainvälisen ympäristöyhteistyön edellytykset Venäjällä ovat osin parantuneet, joskaan ympäristönsuojelu ei edelleenkään ole keskeinen prioriteetti. Uudistetut tavoitteet vuoteen 2015 vahvistetaan kevätkaudella 2012. Keskeisiä asioita ovat Itämeri ja Suomenlahti, suuria hankkeita koskevan tiedonvaihdon parantaminen sekä biodiversiteetti- ja luonnonsuojeluyhteistyö. Hankemuotoisen yhteistyön vähentyessä korostuu entisestään viranomais- ja poliittinen yhteistyö.

Luonnonsuojelu Valtionmailla sijaitsevien noin 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen työohjelman toteutus aloitettiin. Kainuun alueelta valmisteltiin kaksi asetusluonnosta, joilla perustetaan luonnonsuojelualueiksi kaikkiaan 32 800 hehtaaria valtion alueita. Päätöksenteko lykkääntyi vuodelle 2012 Metsähallituksen tasejärjestelyjen vuoksi. Lisäksi valmisteltiin hallituksen esitykset Koloveden ja Petkeljärven kansallispuistojen laajentamisesta.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiaa (2006–2016) on tarkistettu laajassa yhteistyössä muiden ministeriöiden ja organisaatioiden kanssa. Valmistelutyö on ollut kansalaisten kommentoitavana sosiaalisen median keinoin. Vuoteen 2020 ulottuvan "Luonnon puolesta – Ihmisen hyväksi" -strategian valmistelu perustuu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Sen mukaan strategia tarkistetaan vastaamaan uusia kansainvälisiä tavoitteita.

Luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden kokonaisarvioinnin johtopäätökset ja suositukset on otettu huomioon luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman tarkistamisessa. Lainsäädännön uudistamisen ensimmäinen vaihe, johon sisältyy muun muassa Natura 2000 -verkoston toteuttamiseen liittyvän luonnonsuojelulain 68 §:n tarkistaminen vastaamaan paremmin yhteisölainsäädäntöä, on aloitettu syksyllä. Valtioneuvoston päätös Natura 2000 -verkoston täydentämisestä merialueiden osalta on valmisteltu.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta (METSO) on toteutettu tarkoituksena parantaa nykyistä suojelualueverkkoa ja kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Maanomistajien tekemien tarjousten pohjalta valtiolle hankittiin suojelutarkoituksiin 2 862 hehtaaria METSO-alueita. Yksityisiä luonnonsuojelualueita perustettiin ohjelman puitteissa 2 956 hehtaaria ja määräajaksi rauhoitettiin 194 hehtaaria. Alueiden arvo on yhteensä 24,4 miljoonaa euroa. Hallitus päätti vuonna 2011 jatkaa METSO-ohjelmaa vuoteen 2020 sekä tehostaa ohjelman toteuttamista valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöiden mailla.

Laji- ja luontotyyppien suojelua on edistetty aiempien uhanalaisuusarviointien pohjalta laatimalla toimintaohjelmat konkreettisten toimenpiteiden määrittämiseksi ja priorisoimiseksi. Saimaannorpan suojelun strategia ja toimenpidesuunnitelma on valmistunut marraskuussa 2011.

Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi valmistui helmikuussa. Strategiasta valmistellaan yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valtioneuvoston periaatepäätöstä vuodelle 2012.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisten valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointi on käynnistetty. Tavoitteena on valmistella niistä maankäyttö- ja rakennuslain valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen uusi päätös vuoteen 2015 mennessä.

Asuminen Vuonna 2011 asuntojen uudistuotanto ylitti 30 000 asuntoa. Valtion tukema tuotanto pysyi varsin korkealla tasolla, vaikka rakennusalan työllisyyttä tukevat elvytystoimenpiteet päättyivät vuoden 2010 lopussa ja vaikka vapaarahoitteinen asuntotuotanto nousikin selvästi edellisestä vuodesta. ARA teki korkotukilainoitettavien asuntojen aloituksen mahdollistavia päätöksiä yhteensä 6 655 asunnosta ja takauslainoituksen osalta 70 asunnosta. Normaalin korkotukivuokratuotannon päätöksiä oli 2 079 asuntoa, erityisryhmien asuntoja 3 206 ja asumisoikeusasuntoja 1 359. Asunnoista aiesopimuskuntiin kohdistui 3 407 asuntoa ja muihin kasvukeskuksiin 1 613 asuntoa.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman 2008−2011 asuntopaikkojen lisäämistavoitteet saavutettiin ja valtioneuvosto teki periaatepäätöksen 15.12.2011 jatkosta kaudelle 2012−2015 tavoitteena pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen. Vuonna 2011 valmistuneen EU-tason arviointiraportin mukaan ohjelma arvioitiin Euroopan mittakaavassa hyvin kehittyneeksi. Toteutettiin kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämisen ohjelmaa, joka sisältää toimenpiteitä asuntotarjontaan, asumiskustannusten hallintaan, laitoshoidon vähentämiseen ja asumispalveluiden kehittämiseen. Ohjelman tavoite 470 asunnon uustuotannosta ja 60 asunnon perusparantamisesta ARA-tuotannosta saavutettiin vuonna 2011. Kohteille varattu 30 miljoonan investointiavustus käytettiin kokonaan. Lähiöohjelma päättyi vuoden lopussa ja siinä toteutettiin 14 kaupungissa runsas 50 hanketta. Viihtyisyyden ja toimivuuden parantamiseksi on kehitetty muun muassa lähiökerrostalojen korjausta ja asukastilojen toimintaa sekä lähiöostoskeskusten ympäristöjä ja palveluita.

Valtiovallan roolia 2010-luvun asuntomarkkinoilla selvittänyt työryhmä luovutti työnsä helmikuussa 2011. Ryhmä esitti yhteensä 39 toimenpide-ehdotusta asuntomarkkinoiden parantamiseksi ja kolme linjausehdotusta asunto-olojen kehittämisestä annetun lain muuttamisesta. Väestöltään vähenevien alueiden asunto-ongelmia selvittänyt AKKU-työryhmä luovutti mietintönsä. Lokakuussa asetettiin työryhmä valmistelemaan valtioneuvoston asuntopoliittista toimenpideohjelmaa vuosille 2012–2015 uuden hallitusohjelman asuntopolitiikkaa koskevien linjausten mukaisesti.

Alueidenkäyttö Maakuntakaavoituksen ohjauksessa ympäristöministeriö on varmistanut valtioneuvoston hyväksymien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista ja niiden välittymistä kuntien kaavoitukseen. Vuoden aikana vahvistettiin neljä maakuntakaavaa ja ohjattiin vajaata 20 vireillä olevaa maakuntakaavaa. Ohjauksessa ovat painottuneet ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät kysymykset, erityisesti kaupunkiseutujen yhdyskuntarakennetta ja vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista sekä tuulivoimaa ja turpeenottoa koskevat alueidenkäytölliset ratkaisut. Keskeisellä sijalla ovat olleet myös eräät suuret liikenteen infrastruktuuriratkaisut.

Ympäristöministeriö on edistänyt hallituksen ilmasto- ja energiastrategian tavoitetta lisätä tuulivoimatuotantoa myöntämällä valtionavustusta tuulivoimarakentamista ohjaavien kaavojen laadintaan kunnille ja maakunnan liitoille sekä rahoittamalla ja ohjaamalla maakuntien tuulivoimaselvityksiä. Tuulivoimarakentamista koskeva maankäyttö- ja rakennuslain muutos tuli voimaan 1.4.2011. Sen mukaan rakennusluvan myöntämisen edellytysten täyttymi-

nen voidaan tietyin edellytyksin selvittää yleiskaavassa ja rakennusluvat myöntää suoraan yleiskaavan perusteella.

Ympäristöministeriö on osallistunut valtioneuvoston kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (PARAS) antaman selonteon kaupunkiseutulinjausten toimeenpanotyöryhmän työhön, joka päättyi lokakuussa 2011, sekä uuteen hallitusohjelmaan perustuvan kuntauudistuksen valmistelutyöryhmään. Maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimus Tampereen kaupunkiseudun kuntien ja valtion välillä allekirjoitettiin 2.3.2011. MAL-aiesopimuksia valmisteltiin myös Turun, Oulun ja Helsingin kaupunkiseuduilla, missä neuvottelut jatkuvat edelleen uuden hallitusohjelman kirjausten mukaisesti. Valtioneuvosto päätti metropolipolitiikan toteuttamisen periaatteista ja organisoinnista. Sisällöllisiksi painopisteiksi asetettiin hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maankäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Metropolipolitiikan neuvottelukunta ja sihteeristö on asetettu, ja näiden ensimmäisiä tehtäviä on metropolipolitiikan sisällöllisten painopisteiden täsmentäminen kärkihankkeiksi ja muiksi keskeisiksi tehtäväkokonaisuuksiksi.

Kaupan sijainninohjausta koskevat maankäyttö- ja rakennuslain muutokset tulivat voimaan 15.4.2011 ja lakimuutoksiin liittyvän ohjeiston valmistelu on käynnistynyt. Muutoksilla selkeytetään vähittäiskaupan ohjauksen periaatteita laissa ja saatetaan ohjausjärjestelmä vastaamaan muuttuneita ja muuttuvia olosuhteita. Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisarvioinnin valmistelu on aloitettu hallitusohjelman mukaisesti ja se valmistuu vuoden 2013 aikana.

Valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kiinteistövarallisuuden omistuksen ja hallinnoinnin järjestämistä kehitetään valtion kiinteistöstrategian pohjalta. Ympäristöministeriö on osallistunut asiaa selvittävän valtiovarainministeriön johtaman työryhmän työskentelyyn.

Rakentaminen Maaliskuussa annettiin uudisrakentamisen energiatehokkuutta parantavat uudet rakentamismääräykset, jotka tulevat voimaan 1.7.2012. Määräysten keskeinen muutos on siirtyminen kokonaisenergiatarkasteluun, joka koskee kaikkea rakennuksessa tapahtuvaa energiankulutusta. Eri energiamuodoille on annettu kertoimet, jotka kuvaavat luonnonvarojen käyttöä. Ne kannustavat käyttämään kaukolämpöä sekä uusiutuvia energialähteitä. Määräysten tiukennus tarkoittaa keskimäärin 20 prosentin parannusta nykyisten määräysten vaatimaan energiatehokkuuteen.

Vuoden aikana on valmisteltu rakennusten energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanoon liittyen muun muassa energiatodistusmenettelyn uudistamista ja korjausrakentamisen energiatehokkuusmääräyksiä. Olemassa olevan rakennuskanta korostuu jatkossa energiatehokkuuden parantamisessa ja päästöjen vähentämisessä. Keväällä 2011 julkaistiin verkkopalvelu Korjaustieto.fi. Kertomusvuonna otettiin käyttöön uusi energia-avustus, jolla on tuettu siirtymistä sähkö- tai öljylämmityksestä pääasiassa uusiutuvaa energiaa hyödyntävään päälämmitysjärjestelmään. Tuen avulla toteutetaan noin 15 000 lämmitystapamuutosta.

Ympäristöministeriö antoi 15.4.2011 asetuksen rakennusten palomääräyksistä. Määräysmuutoksilla laajennettiin puun käyttömahdollisuuksia rakentamisessa. Valtakunnallisissa kosteus- ja hometalkoissa on paneuduttu erityisesti koulutuskysymyksiin ja osaamiseen liittyviin asioihin sekä pätevyydentoteamisjärjestelmiin.

Energiaviisaan rakennetun ympäristön aika (ERA17) -ohjelma on edistänyt uudella tavalla alan toimijoiden voimien kokoamista yhteisen tavoitteen ympärille. Ympäristöministeriön erityisenä roolina on energiatehokkuustavoitteiden toteutumisen varmistaminen kehittämällä maankäytön ja rakentamisen ohjausta normien, informaatio-ohjauksen ja jossain määrin myös tukien kautta. Asumisen ja rakentamisen ePalvelut -hankkeessa tuotetaan asumiseen ja rakennettuun ympäristöön liittyviä sähköisiä palveluita erilaisten lupien ja tukien hakemi-

seen sekä tieto- ja analyysitarpeisiin. Ensimmäisiä palveluja saadaan käyttöön ja kokeiltaviksi vuoden 2012 aikana.

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

Suomen turvallisuus, hyvinvointi ja menestyksen edellytykset perustuvat laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Suomen ulkopolitiikan tavoitteena on kansainvälisen vakauden, turvallisuuden, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen vahvistaminen sekä oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen Euroopan unionissa ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön osana kansainvälistä yhteisöä.

Suomi jatkoi aktiivista toimintaa ja vaikuttamistyötä ulko-, turvallisuus-, kehitys- ja kauppapoliittisten tavoitteidensa ja etujensa ajamiseksi kahdenvälisesti, EU:n ja muun monenkeskisen yhteistyön kautta.

1. Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta

1.1 Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP)

Suomi osallistui aktiivisesti Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (YTPP) kehittämiseen. Lissabonin sopimuksen rakenteellisten ja sisällöllisten uudistusten toimeenpanoa EU:n yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa jatkettiin. Työ siviili-sotilaskoordinaation edelleen kehittämiseksi, kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa jatkui. Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:lle laadittaisiin ulko- ja turvallisuuspoliittinen strategia, ja edisti kertomusvuonna keskustelua tämän tavoitteen saavuttamiseksi muun muassa järjestämällä aihetta käsittelevän kansainvälisen tutkijaseminaarin kesäkuussa Roomassa.

Ulkoasiainneuvosto hyväksyi joulukuussa yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevat päätelmät, jotka ohjaavat sen toimintaa ja kehittämistä. Päätelmät vievät eteenpäin Ranskan, Saksan ja Puolan alulle panemaa nk. Weimarin aloitetta, jonka tavoitteena on vahvistaa EU:n kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtamiskykyä sekä edistää sotilaallisten suorituskykyjen yhteiskäyttöä ja -omistusta ja EU:n taisteluosastojen joustavampaa käyttöä sekä kehittää EU-Nato -yhteistyötä. Päätelmissä korostetaan, että YTPP:n kehittäminen edellyttää operaatioiden suunnittelun ja johtamisen tehostamista sekä yhä parempaa siviili- ja sotilastoimijoiden välistä yhteistyötä. Ne sisältävät useita toimeksiantoja EU:n ulkosuhdehallinnolle työn viemiseksi eteenpäin. Keskeisin päätös koskee EU:n operaatiokeskuksen aktivointia. Brysselissä oleva EU:n operaatiokeskus pyritään aktivoimaan lähiaikoina perustettavan Afrikan sarven alueen merivalvontakyvyn kehittämisoperaation ja jo käynnissä olevan EUTM Somalia -koulutusoperaation suunnittelun tukemiseen ja YTPP-toimen koordinaation vahvistamiseen.

Suomi osallistui aktiivisesti sotilaallisten suorituskykyjen yhteiskäyttöä ja omistusta käsitteleviin kartoituksiin (ns. pooling and sharing -työ). Suomi johti EDAn hanketta yhteiseurooppalaisen meritilannekuvan kehittämiseksi (Maritime Surveillance, MARSUR). Suomen edustaja osallistui EDAn korkean tason asiantuntijaryhmän toimintaan, joka kartoitti yhteistyötä edistäviä ja haittaavia seikkoja Suomi jatkoi tukeaan Euroopan puolustusviraston työlle sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi, puolustusmateriaalimarkkinoiden edelleen avaamiseksi, Euroopan puolustusteollisen pohjan vahvistamiseksi sekä puolustustutkimuksen tukemiseksi.

Tukea EU:n voimavaratyölle jatkettiin myös siviilikriisinhallinnan alalla. Joulukuun 2011 neuvoston päätelmissä korostetaan tarvetta vahvistaa ja ylläpitää EU:n siviilikriisinhallinnan voimavaroja. Henkilöstön saatavuus oli edelleen merkittävä haaste EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioille.

Työtä synergioiden lisäämiseksi EU:n siviili- ja sotilaallisen voimavaratyön välillä jatkettiin. Vuoden 2011 alkupuoliskolla identifioituja yhteistyöalueita pyrittiin tarkentamaan ja konkretisoimaan. Yhteistyötä pyrittiin tiivistämään myös YTPP:n sekä oikeus- ja sisäasioita koskevan politiikan välillä paremman koherenssin aikaansaamiseksi. Yhteistyön tiivistäminen on tärkeää muun muassa riittävien resurssien turvaamiseksi unionin siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä kolme sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota ja kymmenen siviilikriisinhallintaoperaatiota. EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan painopistealueena kertomusvuonna oli Afrikan sarvi ja siviilikriisinhallinnan painopistealueina Kosovo, Afganistan, Georgia ja Palestiinalaisalueet. Suomi jatkoi aktiivista osallistumista sekä EU:n sotilaallisiin että siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

Afrikan sarven alueella jatkettiin EU:n merirosvouden vastaista Atalanta-operaatiota Somalian rannikolla sekä EUTM Somalia -koulutusoperaatiota Ugandassa. EUTM-operaatiota uudistettiin syyskuusta 2011 alkaen siten, että se keskittyy jatkossa antamaan Somalian turvallisuusjoukoille johtajakoulutusta ja parantamaan koulutusvalmiuksia. Osana EU:n kokonaisvaltaista lähestymistapaa Afrikan sarven alueelle valmisteltiin alueellisen merivalvontakyvyn kehittämistä tukevaa siviilikriisinhallintaoperaatiota.

EU päätti kertomusvuoden keväällä EUFOR Libya -operaation perustamisesta siltä varalta, että YK:n humanitaarisen avun toimisto OCHA olisi pyytänyt sotilaallisia voimavaroja tukemaan humanitaarista avustustoimintaa alueella. EU:n operaatioesikunta perustettiin Roomaan. Operaatiota ei kuitenkaan käynnistetty. EUFOR Libyasta tehty päätös kumottiin syksyllä ja EU:n operaatioesikunta Roomassa suljettiin marraskuussa 2011.

Suomi osallistui EU:n kriisinhallinnan suunnittelu- ja päätöksentekomenettelyjä koskevaan harjoitukseen (CME11) marras-joulukuussa 2011. Harjoituksen eräänä tavoitteena oli saada kokemuksia EU:n ulkosuhdehallinnon uusien toimielinten yhteistyöstä kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelussa ja käynnistämisessä.

Suomi jatkoi tukeaan EU-Nato -yhteistyön tiivistämiselle. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa EU ja Nato toimivat samoilla operaatioalueilla, kuten Afganistanissa ja Kosovossa. EU:n ja Naton yhteistyön ongelmat liittyvät erityisesti Turkin ja Kyproksen suhteisiin, joissa ei ole tapahtunut edistystä. EU:n ja YK:n yhteistyötä kriisinhallinnassa kehitettiin edelleen. Kertomusvuoden aikana tarkasteltiin mahdollisuuksista vahvistaa EU:n tukea YK:n rauhanturvaamiselle sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan alalla. Lisäksi edistettiin myös EU:n ja Afrikan kumppanuutta rauhan ja turvallisuuden alalla. Suomi jatkoi tukeaan Afrikan unionin kriisinhallintarakenteiden kehittämistä tukevalle koulutusohjelmalle (Amani Africa) EU:n yhteistyöohjelman puitteissa.

1.2 Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato), Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC) ja rauhankumppanuus (PfP)

Suomi antoi aktiivisen panoksensa Naton kumppanuusuudistukseen esittämällä näkemyksiään kumppanuuspolitiikan kehittämisestä. Uudistuksen tarjoamia mahdollisuuksia on pyritty hyödyntämään Nato-yhteistyössä. Lisäksi kertomusvuonna Suomi osallistui kumppanimaana Naton päätöksenteko- ja konsultaatioprosesseja koskevaan CMX-11 -harjoitukseen.

Vuosina 2008 ja 2010 tehdyt linjaukset osallistua Naton nopean toiminnan joukkoja (NRF) täydentävään toimintaan ovat mahdollistaneet NRF:n joukkopooliin ilmoitetun suojelun erikoisosaston osallistumisen kertomusvuoden aikana NRF-harjoituksiin. Rauhankumppanuuden suunnittelu- ja arviointiprosessissa (PARP) arvioitiin Suomen kumppanuustavoitteiden toteutumista.

Naton tärkeimmät kriisinhallintaoperaatiot kertomusvuonna olivat Afganistanin ISAF-operaatio, Kosovon KFOR-operaatio sekä Libyan OUP-operaatio. Suomi jatkoi osallistumistaan ISAF- ja KFOR- operaatioihin. Suomi osallistui Naton ulkoministeri- ja puolustusministerikokousten yhteydessä järjestettyihin ISAF-kokouksiin. Lisäksi Suomi on kertomusvuonna jatkanut aktiivista osallistumistaan Naton siviilivalmiustoimintaan sekä osallistunut Naton puitteissa toimiviin vapaaehtoisrahastoihin, kuten Afganistanin armeijan ylläpitoa ja kouluttamista tukevaan rahastoon. Suomi jatkoi myös yhteistyön tiivistämistä Naton alaisten virastojen ja Naton osaamiskeskusten kanssa.

1.3 Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Suomen sotilaallisen kriisinhallintatoiminnan painopiste vuonna 2011 oli Afganistanissa sekä siviilikriisinhallinnan osalta myös Kosovossa ja Georgiassa. Osallistumistaso sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa laski kertomusvuoden lopussa noin 250 sotilaaseen. Joulukuussa tehtiin kuitenkin päätös Suomen osallistumisesta YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa yhdessä Irlannin kanssa enintään 200 sotilaalla toukokuusta 2012 lähtien. Siviilikriisinhallintatehtävissä toimi kertomusvuonna keskimäärin 150 Suomen lähettämää asiantuntijaa.

Vuonna 2010 tehdyn päätöksen mukaisesti suomalaisten sotilaiden määrää YK:n valtuutuksella toimivassa Naton ISAF-operaatiossa Afganistanissa nostettiin siten, että kokonaisvahvuus oli enintään 195 sotilasta. Eduskunnalle annettiin loppuvuodesta selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Selonteossa linjattiin, että osallistumista ISAF -operaatioon vähennetään vuonna 2012 toteuttamalla vuonna 2010 päätetyn 50 sotilaan lisäjoukon kotiuttaminen. Suomi jatkoi myös osallistumistaan Afganistanin armeijan mentorointiin ja kouluttamiseen. OMLT -tehtävissä (Operational Mentoring and Liaison Team) ja Naton koulutusmissiossa työskenteli noin 30 suomalaista sotilasta. Suomi jatkoi tukeaan Afganistanin armeijan kehittämiselle myös Naton vapaaehtoisrahastojen kautta noin miljoonalla eurolla.

Siviilikriisihallinnan painopisteenä säilyi EU:n poliisioperaatio EUPOL Afghanistan. Kertomusvuonna Suomen osallistumistaso operaatiossa oli noin 35 asiantuntijaa. Operaation johdossa jatkoi prikaatikenraali Jukka Savolainen. Suomi saattoi loppuun EUPOL:ia tukevan, Afganistanin poliisi- ja syyttäjäviranomaisille tarkoitetun koulutusohjelman ensimmäisen vaiheen.

Vuoden 2011 alkupuoliskolla Suomi osallistui kahteen EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon. Suomalaiset sotilasosastot olivat korkeassa valmiudessa osana Ruotsin johtamaa Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostamaa EU:n pohjoismaista taisteluosastoa sekä Alankomaiden johtamaa Alankomaiden, Suomen, Saksan, Itävallan ja Liettuan muodostamaa taisteluosastoa 1.1.–30.6.2011. Korkea valmius koski Suomen osalta yhteensä noin 300 sotilasta.

Vuoden 2011 alkupuolella (1.2.–30.4.2011) Suomi osallistui miinalaiva Pohjanmaalla EU:n Atalanta-operaatioon Somalian rannikolla. Suomen osallistumisen kokonaisvahvuus oli noin 100 sotilasta. Tehtäviin kuului muun muassa Maailman elintarvikeohjelman WFP:n kuljetusten saattaminen. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun Suomi osallistui aluksella merelliseen kriisinhallintaoperaatioon. Miinalaiva Pohjanmaan päätettyä tehtävänsä operaatiossa Suomen osallistumista jatkettiin esikuntaupseereilla.

Afrikan sarven alueella jatkettiin osallistumista Somalian turvallisuusjoukkojen kouluttamista tukevaan EUTM Somalia -koulutusoperaatioon. Suomi osallistui operaation ensimmäiseen vaiheeseen kolmella sotilaalla ja yhdellä ihmisoikeus- ja tasa-arvoasioiden neuvonantajalla. Lokakuusta 2011 alkaen Suomi on osallistunut operaatioon kuuden sotilaan kouluttajatiimillä ja yhdellä esikuntaupseerilla.

Suomalainen kenraalimajuri Juha Kilpiä valittiin keväällä 2011 YK:n UNTSO-operaation (United Nations Truce Supervision Organization) johtoon Lähi-idässä. Syksyllä YK nimitti UNMOGIP-operaation (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan) apulaiskomentajaksi eversti Pekka Holopaisen. Kyseisissä operaatioissa toimii myös suomalaisia sotilastarkkailijoita. Suomen osallistuminen YK-operaatioihin käsitti kertomusvuonna sotilastarkkailijoita, esikuntaupseereita ja asiantuntijoita. Lisäksi Suomi tuki YK:n rauhanturvatoimintaa koulutustuen kautta.

EUFOR Libya -operaatiota varten perustetussa EU:n operaatioesikunnassa Roomassa työskenteli kertomusvuonna yhteensä neljä suomalaista esikuntaupseeria. Suomi valmistautuu tukemaan Libyaa konfliktin jälkeisissä toimissa siviilikriisinhallinnan asiantuntijoilla muun muassa kuolinsyytutkimuksen ja rajavalvonnan alalla.

Länsi-Balkanilla Suomi jatkoi osallistumistaan Naton KFOR-operaatioon Kosovossa noin 20 sotilaalla ja EU:n Althea-operaatioon Bosnia-Hertsegovinassa kahdeksalla sotilaalla. Myönteisen turvallisuuskehityksen ansiosta kriisinhallintaosallistumisen painopiste Länsi-Balkanilla on siirtynyt siviilikriisinhallintaan. Suomi jatkoi osallistumista Kosovon poliisi-, oikeus- ja tullijärjestelmän kehittämistä tukevaan EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioon (EULEX Kosovo) noin 50 asiantuntijalla. Osallistumista Bosnia-Hertsegovinassa toimivaan EU:n poliisioperaatioon (EUPM) supistettiin osana operaation alasajoa.

Yksi siviilikriisinhallinnan painopisteistä on edelleen EU:n tarkkailijaoperaatio Georgiassa. Osallistumista operaatioon jatkettiin noin 20 asiantuntijalla. Suomen panos säilyi vahvana myös EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioissa Palestiinalaisalueilla. Suomalaisia asiantuntijoita toimi Etyjin kenttämissioissa Bosnia-Hertsegovinassa ja Kirgisiassa. Lisäksi Suomi lähetti asiantuntijoita kansainvälisten järjestöjen sihteeristöihin. EU:n vaalitarkkailutehtäviin osallistui kertomusvuonna 17 suomalaista ja Etyjin vaalitarkkailutehtäviin 25 suomalaista.

Kokonaisvaltaisen näkökulman vahvistamista kriisinhallinnassa jatkettiin Suomen kokonaisvaltaisen kriisinhallintastrategian pohjalta. Ulkoasiainministeriön asettama pysyvä strategisen tason koordinaatioryhmä jatkoi työtään eri hallinnonalojen välisen koordinaation tehostamiseksi. Suomi korosti johdonmukaisesti kokonaisvaltaisen lähestymistavan tarvetta myös kansainvälisellä tasolla, erityisesti YK:ssa ja EU:ssa.

Pohjoismainen yhteistyö ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla kehittyi kertomusvuoden aikana edelleen. Kriisinhallintaoperaatioita koskevan yhteistoiminnan painopisteenä oli yhteistyö ISAF-operaatiossa. Pohjoismaat jatkoivat tukeaan kriisinhallintavalmiuksien kehittämiselle Itä-Afrikassa.

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1325 perustuvan kansallisen ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -toimintaohjelman (2008–2011) toimeenpanoa jatkettiin ulkoasiainministeriön ja muiden vastuutahojen toimesta. Ulkoasiainministeriön johtama laaja-alainen 1325-seurantaryhmä arvioi ensimmäisen toimintaohjelmakauden tuloksia ja valmisteli toimintaohjelman päivittämistä. Edistystä saavutettiin etenkin siviilikriisinhallinnassa, jossa yli kolmannes Suomen lähettämistä asiantuntijoista on naisia. Päätöslauselman 1325 tavoitteita edistettiin muun muassa jatkamalla kahdenvälistä 1325-hanketta Kenian kanssa ja käynnistämällä uudet yhteistyöhankkeet Afganistanissa ja Nepalissa. Ulkoministeriö järjesti naiset ja Pohjois-Afrikka -aiheisen kansalaisjärjestöjen kuulemistilaisuuden.

1.4 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)

Keskustelua Euroopan turvallisuudesta jatkettiin Astanassa vuonna 2010 pidetyn huippukokouksen pohjalta. Suomi jatkoi painopisteidensä edistämistä korostaen erityisesti Etyjin vahvistamista konfliktisyklissä, pitkittyneiden konfliktien ratkaisua, rajat ylittävien uhkien vastaista työtä, ihmisoikeuksien edistämistä sekä sotilaallisten luottamusta ja turvallisuutta

lisäävien toimien tehostamista. Etyjin Vilnan ministerikokouksen tavoitteena oli sitoumusten toimeenpanon tehostaminen sekä Etyjin vahvistaminen kokonaisvaltaisena turvallisuusjärjestönä, mikä ainakin inhimillisen ulottuvuuden osalta jäi toteutumatta.

Suomi osallistui luottamusta lisääviä toimia koskevan Wienin asiakirjan uudelleenjulkaisemiseen. Suomi toimi loppuvuoden sotilaallisia tarkastuslentoja käsittelevän Avoin taivas -sopimusta tulkitsevan toimikunnan (Open Skies Consultative Commission) puheenjohtajana.

Suomi osallistui Etyjin vaalitarkkailuun kaikissa merkittävissä vaaleissa. Suomi tuki hankevaroin muun muassa raja- ja pienasehankkeita sekä Laajemman Euroopan aloitteen (LEA) puitteissa useita ihmisoikeushankkeita painopisteinä oikeusvaltiotoiminta, naisten oikeudet ja vähemmistöt.

1.5 Kansainvälinen rauhanvälitystoiminta

Suomi vahvisti kertomusvuonna edelleen rooliaan rauhanvälityksessä. Hallitusohjelman mukaisesti ulkoministeriö valmisteli rauhanvälityksen toimintaohjelman. Ohjelman luonnostelussa huomioitiin muiden viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen näkemyksiä. Tavoitteena on lisätä suomalaista osaamista rauhanvälityksessä ja etsiä uudenlaisia voimavaroja sekä lisätä naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja välitystehtäviin.

Suomen ja Turkin aloitteesta hyväksyttiin kesäkuussa 2011 YK:n yleiskokouksessa koko YK-järjestelmän ensimmäinen rauhanvälitystä koskeva päätöslauselma, jolla edistetään poliittisen ja taloudellisen tuen lisäämistä YK:n rauhanvälitystoiminnalle. Suomen yhdessä Turkin kanssa perustamaan rauhanvälityksen ystäväryhmään (Friends of Mediation) kuuluu jäseniä kaikista maanosista. Ystäväryhmä tekee kansainvälistä rauhanvälitystä tunnetuksi ja edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Suomi tuki alueellisten järjestöjen rauhanvälityskapasiteetin kehittämistä. Erityishuomiota kiinnitettiin EU:n rauhanvälitystoimintaan liittyvien instrumenttien ja unionin välitystoiminnan kapasiteetin vahvistamiseen mm. osana EU:n rauhanvälitystoimintaa koskevan konseptin (2009) edistämistä sekä EU:n turvallisuusstrategian toimeenpanoa.

1.6 Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta

Asevalvonnan ja aseidenriisunnan alalla jatkui pääosin myönteinen ilmapiiri. Yhdysvaltain ja Venäjän edellisenä vuonna tekemä uusi START-sopimus strategisten ydinaseiden rajoittamisesta tuli voimaan helmikuussa. Sopimuksen edellyttämiä tarkastuksia ja muita toimenpiteitä alettiin heti panna täytäntöön. Myös edellisenä vuonna pidetyn ydinsulkusopimuksen tarkastelukonferenssin päätösten toimeenpano edistyi. Tärkeää oli, että toimet, joita päätös Lähi-idän joukkotuhoaseetonta vyöhykettä koskevan konferenssin järjestämisestä vuonna 2012 edellyttävät, saatiin käynnistetyksi. Suomen kannalta erityisen merkittävää oli, että YK:n pääsihteeri ja ydinsulkusopimuksen tallettajavaltiot nimittivät Suomen konferenssin isäntämaaksi ja alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan konferenssin valmistelua johtavaksi fasilitaattoriksi. Suomi aloitti valmistelutyön ja käynnisti tehtävän edellyttämät konsultaatiot alueen maiden, tallettajavaltioiden, YK:n ja muiden relevanttien kansainvälisten järjestöjen ja tahojen kanssa.

Myös ydinturvan alalla tehty työ myötävaikutti hyvän ilmapiirin säilymiseen. Suomi jatkoi aktiivista toimintaansa presidentti Obaman aloitteesta käynnistetyssä ydinturvahuippukokousprosessissa, joka tähtää kaiken ydinmateriaalin turvaamiseen laittomilta haltuunotoilta. Suomi isännöi lokakuussa korkean virkamiestason kokouksen, joka valmisteli seuraavaa, vuonna 2012 pidettävää ydinturvahuippukokousta. Suomen saamaa aktiivista roolia on pidettävä osoituksena Suomen osaamisesta turvallisen ydinvoiman kehittäjänä sekä kansalli-

sesti että kansainvälisessä yhteistyössä. Suomi osallistui myös YK:n pääsihteerin koolle kutsumaan ydinturvallisuus- ja ydinturvahuippukokoukseen syyskuussa New Yorkissa. Suomea edustivat tasavallan presidentti ja ulkoasiainministeri.

Toisaalta ilmapiiriä asevalvonnan ja aseidenriisunnan alalla heikensi se, että Geneven aseidenriisuntakonferenssi (CD) ei ole edelleenkään saanut sovittua neuvottelujen aloittamisesta. CD pääsi vuonna 2009 sopuun työohjelmasta, joka sisältää myös Suomen ja EU:n prioriteetteihin kuuluvat neuvottelut asekelpoisen hajoavan materiaalin tuotantokieltosopimuksesta. Jäsenmaiden väliset erimielisyydet CD:n fokuksesta ovat kuitenkin estäneet työohjelman toimeenpanon. Suomi esitti YK:n yleiskokouksen aseidenriisuntakomiteassa pitämässään puheenvuorossa huolensa CD:n tulevaisuudesta ja korosti CD:n työn uudelleen aloittamisen tärkeyttä. Suomi toimii CD:n puheenjohtajana touko-kesäkuussa 2012.

Huoli ydinaseiden mahdollisesta leviämisestä nykyisten ydinasevaltojen ulkopuolelle oli esillä useilla kansainvälisillä foorumeilla. Kansainvälisessä atomienergiajärjestössä IAEA:ssa käsiteltyjä keskeisiä ulkopoliittisia aiheita olivat kuluneenakin vuonna Iranin ydinohjelma sekä Pohjois-Korean, Syyrian ja Lähi-idän tilanteet. Suomi jatkoi tukeaan IAEA:n toiminnalle. Suomen pysyvä edustaja johti IAEA:n budjettineuvotteluja poikkeuksellisesti jo toisen peräkkäisen vuoden ja sai ne jälleen onnistuneeseen päätökseen hallintoneuvostossa kesäkuussa.

Suomi kuuluu ydinkoekieltosopimuksen CTBT:n ns. ystävämaaryhmään ja osallistui aktiivisesti sopimuksen voimaantulon edistämiseen. Ulkoasiainministeri edusti Suomea sopimuksen voimaantuloa koskeneessa kansainvälisessä kokouksessa New Yorkissa syyskuussa.

Suomi jatkoi tukeaan joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseksi ja ydinaineiden turvaamiseksi myös käytännön tasolla. Suomi tuki edelleen Norjan johtamaa hanketta Venäjän merenkulkumajakoiden radioaktiivisten virtalähteiden korvaamiseksi Suomenlahdella. Kaikki virtalähteet saatiin korvatuksi vuoden 2011 aikana. Suomi jatkoi tukeaan Kirgisiassa Yhdysvaltojen johtamalle hankkeelle, jolla pyritään parantamaan Kirgisian rajanylityspaikkojen valmiuksia estää ydin- ja radioaktiivisen materiaalin salakuljetusta. Suomi aloitti tuen antamisen vastaavalle hankkeelle Ukrainan ja Slovakian välisellä rajalla. Lisäksi Suomi tuki yhdysvaltalaisen tutkimuslaitoksen Stimson Centerin hanketta, jolla pyritään edistämään joukkotuhoaseiden leviämisen vastaista työtä ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1540 toimeenpanoa erityisesti kehitysmaissa.

Myös kansainvälistä kiitosta saanutta kemiallisen aseen kieltosopimuksen täytäntöönpanoa tukevaa koulutusta kehitysmaiden kemisteille jatkettiin. Koulutuksen järjestämisestä vastaava Kemiallisen aseen kieltosopimuksen instituutti VERIFIN antoi vahvan asiantuntijapanoksensa myös sopimuksen valvontajärjestössä OPCW:ssä. Biologisten aseiden sektorilla Suomi osallistui Genevessä joulukuussa järjestettyyn BTWC-sopimuksen tarkastelukonferenssiin.

Suomi osallistui aktiivisesti kansainvälisen asekauppasopimuksen (Arms Trade Treaty, ATT) valmisteluihin sekä EU:n puitteissa että sopimusta valmistelevan komitean kokouksissa. Valmistelukomitea käsitteli sopimuksen sisällön muodostavia elementtejä ja pääsi vaiheeseen, jossa varsinaiset sopimustekstineuvottelut voidaan aloittaa. Suomi osallistui myös aktiivisesti asekauppasopimukseen liittyvään kansalaisjärjestötoimintaan ja järjesti sopimusta käsitelleen kansainvälisen seminaarin helmikuussa Helsingissä.

Suomen pysyvä edustaja toimi YK:n yleiskokouksen aseidenriisuntakomitean puheenjohtajana. Komitea kokoontui lokakuussa. Keskeisiä asioita olivat ydinaseriisunta, Lähi-itää koskevat kysymykset sekä CD:n tila ja tulevaisuus. Suomen puheenjohtajuutta pidettiin yleisesti onnistuneena.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumistaan pienaseiden laittoman leviämisen ehkäisemiseen tähtäävään työhön niin YK:ssa kuin Etyjissäkin. EU otti johdonmukaisesti esille pienaseiden laittoman leviämisen estämisen kolmansien maiden kanssa tehtävissä sopimuksissa.

Hallituksen esitys Suomen liittymiseksi vuonna 2012 jalkaväkimiinat kieltävään Ottawan sopimukseen annettiin eduskunnalle elokuussa. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen marraskuussa ja tasavallan presidentti päätti liittymisestä joulukuussa. Suomi osallistui marraskuussa pidettyyn Ottawan sopimuksen osapuolikokoukseen tarkkailijana ministeritasolla. Rypäleaseita koskevat neuvottelut jatkuivat Genevessä eräitä tavanomaisia aseita koskevan CCW-sopimuksen puitteissa. Marraskuussa pidetyssä CCW:n tarkastelukonferenssissa ei asiasta päästy ratkaisuun. Neuvotteluja päätettiin olla enää jatkamatta.

2. Euroopan unioni

2.1 Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta

Lissabonin sopimuksen täytäntöönpano jatkui EU:ssa. Keskeisiä asiakokonaisuuksia olivat Euroopan ulkosuhdehallinnon toiminnan käynnistäminen vuoden 2011 alussa ja sen vakiinnuttaminen sekä unionin ulkoiseen edustautumiseen liittyvät kysymykset.

EU:n ulkoinen toiminta kattaa välineitä kauppapolitiikasta ja kehityspolitiikasta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Lissabonin sopimuksessa myös sisäisten politiikkojen ulkoiset ulottuvuudet on määritelty osaksi ulkoista toimintaa. Lissabonin sopimuksella toteutettiin EU-historian suurimpiin kuuluva uudistus unionin ulkoisen toiminnan tehostamiseksi sekä sen vaikutusvallan ja näkyvyyden parantamiseksi globaalina toimijana. EU:n puheenjohtajavaltio väistyi unionin ulkoisesta toiminnasta ja keskeisiksi toimijoiksi tulivat Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja ja korkea edustaja. Lissabonin sopimuksella haluttiin vahvistaa EU:n ulkoisten toimien johdonmukaisuutta. Ulkoasiainneuvoston kokoonpanoissa (ulkosuhteet, kauppa, kehitys, puolustus) puheenjohtajana korkealla edustajalla on tässä keskeinen rooli.

Euroopan ulkosuhdehallinto järjestäytyi ja sai rekrytointinsa pääosin tehtyä. Suomi on jäsenmaavertailussa onnistunut varsin hyvin saamaan ulkosuhdehallintoon osaavia suomalaisia Suomen EU- ja ulkopoliittisia tavoitteita vastaaviin tehtäviin.

Suomi hyödynsi unionia oman ulkopolitiikkansa ajamisessa ja korosti Lissabonin sopimuksen täysimääräistä toimeenpanoa. Ongelmia esiintyi unionin ulkoisessa edustautumisessa, kuten EU-puheenvuorojen pitämisessä kansainvälisissä järjestöissä. Suomi tuki vahvasti EU:n roolin vahvistamista ulkosuhteissa, ja osallistui aktiivisesti myös EU:n ulkosuhdehallinnon kehittämisestä käytävään keskusteluun. Eurooppa-neuvoston pysyvän puheenjohtajan sekä ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan työtä tuettiin unionin yhtenäisen ulkopolitiikan toteuttamiseksi.

Dialogia strategisten kumppaneiden kanssa jatkettiin, erityispainopisteenä Brasilia, Etelä-Afrikka ja Intia. Eurooppa-neuvoston vuosittaista tarkastelua strategisista tavoitteista ei tarkasteluvuotena toteutettu.

2.2 Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) tavoitteena on suojella unionin yhteisiä arvoja ja intressejä, vahvistaa unionin turvallisuutta ja edistää kansainvälistä yhteistyötä. EU:n toimille kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi oli vuonna 2011 kysyntää yhä laajemmin.

Lissabonin sopimuksella uskottiin EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistuvan. EU:n ulkosuhdehallinnon toiminnan aloitus vuoden 2011 alussa oli yksi merkittävä virstanpylväs kehityksessä. Kertomusvuonna Suomi tuki aktiivisesti ulkosuhdehallinnon työtä ja osallistui sen kehittämiseen. Uuden ulkoasiainhallinnon kautta on toivottu saavutettavan unionille Suomenkin ajamaa koordinoidumpaa ja johdonmukaisempaa toimintatapaa. Kertomusvuonna EU:n kokonaisvaltaisen Sahel-strategian hyväksyminen oli yksi esimerkki uudesta toimintakulttuurista. Institutionaalisista uudistuksista huolimatta YUTP on edelleen vahvasti valtioiden välistä toimintaa. Tämä näkyi kertomusvuonna monenkeskisillä foorumeilla, joilla EU:n perinteisiä YUTP-puheenvuoroja jäi pitämättä yhden jäsenmaan määritellessä uudestaan YUTP:n sisältöjä. Suomi pyrki osaltaan rakentavasti varmistamaan unionin äänen kuulumisen monenkeskisillä foorumeilla.

EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osa-alueilla Suomi näkyi erityisen vahvasti niin YTPP:n kehittäjänä kuin osallistujana eri operaatioihin. YTPP:n vahvistaminen, ml. EU:n siviili- ja sotilasvoimavarojen kehittäminen, oli Suomen keskeisiä painopistealueita. Joulukuun 2011 ulkoasiainneuvosto hyväksyi päätelmät, joiden pohjalta mm. kehitetään Suomen tärkeänä pitämää EU:n kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtokykyä.

Suomen panos oli merkittävä myös EU:n toiminnassa Länsi-Balkanilla. Suomi on aktiivisesti hakenut EU:ssa ratkaisuja vielä auki oleviin ongelmiin sekä kontribuoinut merkittävästi EU:n siviilikriisinhallintaan. EU:n tuella aloitettiin dialogi Kosovon ja Serbian välillä.

YUTP:n keskeinen tavoite on ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokratian vahvistaminen yleismaailmallisesti. Suomi oli aktiivinen toimija EU:ssa näiden periaatteiden, erityisesti ihmisoikeuksien ja naisten poliittisten oikeuksien edistämisessä. Suomen aktiivisuus vaikutti mm. EU:n toimintaan Pohjois-Afrikassa.

Niin sanottu Arabikevät oli esimerkki EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan onnistumisesta Lissabonin sopimuksen jälkeisessä tilanteessa. Ulkoasiainneuvostoissa Suomi vaikutti osaltaan siihen, että EU:n eteläisen naapurialueen arabimaiden murrosvaiheeseen vastattiin hyödyntämällä EU:n laajaa keinovalikoimaa. Naapuruuspolitiikassa Suomi korosti panostuksia niin eteläisiin kuin itäisiin naapureihin. Lähi-idän rauhanprosessissa EU:n KE Ashtonin vetovastuu nk. Kvartetin (YK, EU, Venäjä, Yhdysvallat) fasilitoimassa prosessissa nosti odotuksia EU:n kykyä kohtaan toimia prosessin välittäjänä. Kertomusvuonna EU nimesi useita eritysedustajia (EUSR) fasilitoimaan alueellisia ongelmia ja kriisejä. Suomi tuki erityisedustaja-instrumentin käyttöä, mikä osaltaan edistää myös rauhanvälitykselle asetettuja tavoitteita. Suomi tuki KE Ashtonin työtä ja korosti tarvetta EU:n yhtenäiseen esiintymiseen. Kertomusvuonna YUTP-instrumenteista EU:n sanktioita laajennettiin merkittävästi ensin Libyassa, sitten Syyriassa ja Iranissa. Libyan osalta sanktiot pääosin jo purettiin. Suomi korosti EU:n autonomisten toimien vaikuttavuuden jatkuvaa kehittämistä ja arviointia.

2.3 Euroopan unionin laajentuminen

Suomi jatkoi johdonmukaista tukeaan Euroopan unionin laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista sekä annettujen sitoumusten täyttämistä. Joulukuussa unionin neuvosto vahvisti laajentumisprosessin jatkamisen vuonna 2006 saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta, joka perustuu sitoumusten kunnioittamiseen, ehdollisuuden noudattamiseen ja parempaan kommunikaation sekä huomioi myös EU:n kapasiteetin integroida uusia jäseniä.

Kroatian neuvottelut päätettiin kesäkuussa ja Kroatian liittymissopimus allekirjoitettiin joulukuussa Brysselissä. Kroatian on määrä liittyä EU:n jäseneksi 1.7.2013 sen jälkeen kun liittymissopimus on ratifioitu kaikissa EU-maissa ja Kroatiassa. Komissio monitoroi Kroatian

jäsenyysvelvoitteiden täyttämistä tehostetusti liittymiseen asti, erityisesti oikeusvaltiollisuuden ja kilpailupolitiikan osalta.

Turkin EU-jäsenyysneuvotteluissa oli vuoden lopussa avattu 13 lukua, joista yksi suljettu ehdollisesti. Vuonna 2011 ei avattu yhtään neuvottelulukua. Turkki jatkoi poliittisia reformeja ja jäsenyysvalmisteluja. Se ryhtyi uuden perustuslain valmisteluprosessiin. Suomi tuki Turkin EU-jäsenyystavoitetta ja korosti jäsenyysneuvotteluiden merkitystä Turkin kehitykselle.

EU:n ja Islannin lainsäädännön vertailu, joka on jäsenyysprosessin ensimmäinen vaihe, saatiin vuoden aikana lähes päätökseen. Islannin ensimmäiset neuvotteluluvut avattiin kesäkuussa. Vuoden lopussa oli avattu 11 neuvottelulukua, joista 8 on suljettu ehdollisesti. Suomi tuki Islannin valmistautumista neuvotteluihin suorilla virkamiestason yhteyksillä.

Komissio suositteli lokakuussa jo kolmannen kerran jäsenyysneuvottelujen aloittamista Makedonian (FYROM) kanssa, mutta päätöstä ei vieläkään pystytty tekemään, sillä Kreikka edellyttää, että maiden välinen kiista Makedonian nimestä on ratkaistu, ennen kuin se hyväksyy jäsenyysneuvottelujen aloittamisen. Suomi tuki komission suositusta. Nimikiista on kahdenvälinen kysymys, jonka ratkaisun ei pidä olla Makedonian EU-etenemisen ehtona. Suomi tuki jäsenyysneuvottelujen avaamista myös Montenegron kanssa komission suosituksen mukaisesti. Joulukuussa Eurooppa-neuvosto katsoi, että jäsenyysneuvottelut voidaan avata kesäkuussa 2012. Sitä ennen Montenegron on osoitettava lisäedistymistä keskeisissä kysymyksissä kuten korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.

Komissio suositti lokakuussa Serbian jäsenyyshakemuksesta antamassaan lausunnossa EU-ehdokasmaa-aseman myöntämistä edellyttäen, että Serbia jatkaa maaliskuussa 2011 aloitettua dialogia Kosovon kanssa ja toimeenpanee dialogissa saavutetut tulokset. Eurooppa-neuvosto teki joulukuussa päätöksen Serbian ehdollisesta ehdokasmaa-asemasta. Serbian ja Kosovon välisen dialogin edellytetään jatkuvan ja jo sovittujen asioiden toimeenpanossa tulisi edistyä. Päätökseen ehdokasmaa-asemasta palattaneen maaliskuussa 2012.

Bosnia-Hertsegovinan ja Albanian poliittinen tilanne jatkui vaikeana ja niiden EU-lähentyminen eteni hitaasti. Suomi tukee Kosovon EU-lähentymistä, mutta sen EU-jäsenyysperspektiivi on vielä kaukana.

Länsi-Balkanin maiden, Turkin ja Islannin EU-lähentymistä tuettiin komission liittymistä valmistelevan tukivälineen (Instrument for Pre-accession Assistance, IPA) avulla. IPA-tuki kohdistuu muun muassa julkishallinnon ja lainsäädännön uudistamiseen EU-tasolle, raja-alueyhteistyöhön, maaseudun kehittämiseen ja alueellisen yhteistyön tukemiseen.

2.4 Euroopan naapuruuspolitiikka

Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) itäisen kumppanuuden puitteissa tiivistettiin EU:n suhteita Armenian, Azerbaidzhanin, Georgian, Moldovan, Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa painottaen kunkin maan omaa edistymistä. Itäisen kumppanuuden huippukokous syyskuussa vahvisti EU-maiden tuen itäiselle kumppanuudelle ja kumppanimaiden EU-lähentymiselle.

Suomi painotti EU:n ja itäisten kumppanimaiden välisten assosiaatiosopimusneuvottelujen edistämistä ja kumppanuuden monenvälisen yhteistyön kehittämistä. Suomelle tärkeitä aiheita olivat assosiaatiosopimuksiin sisältyvät vapaakauppa-alueet ja ihmisten liikkuvuuden helpottaminen sekä kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen. Suomi osallistui itäisen kumppanuuden temaattisiin kokouksiin ja asiantuntijapaneeleihin.

EU-Ukraina-huippukokouksessa joulukuussa julistettiin EU:n ja Ukrainan välinen assosiaatiosopimusteksti valmiiksi. EU:n ja Moldovan väliset neuvottelut assosiaatiosopimuksesta

edistyivät nopeasti. EU:n ja Etelä-Kaukasian maista (Armenia, Azerbaidzhan ja Georgia) välisistä neuvotteluissa eteni parhaiten Georgia. Viisumihelpotus- ja takaisinottosopimus Georgian kanssa astui voimaan. Vastaavia sopimuksia Armenian ja Azerbaidzhanin kanssa alettiin neuvotella. Vapaakauppa-alueneuvottelut päätettiin aloittaa Georgian kanssa vuonna 2012.

Tunisiasta alkunsa saanut yhteiskunnallinen kuohunta Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä vauhditti Euroopan naapuruuspolitiikan (ENP) uudistamista. Uudet linjaukset olivat Suomen toiveiden mukaisia. Pääpaino on demokratiaan ja sosiaalisesti kestävään taloudelliseen kehitykseen tähtäävien uudistusten edistämisessä. Kunkin kumppanin erityispiirteet pyritään ottamaan entistä paremmin huomioon vahvistamalla maakohtaista tarveharkintaa. Uusien linjausten mukaisesti uudistuksissa nopeasti eteneviä voidaan palkita 'more-for-more' -periaatteen mukaisesti; vastaavasti voidaan reagoida uudistusten hidastumiseen arvioimalla yhteistyötä uudelleen.

EU lisäsi tukeaan demokratiaa vahvistaville uudistuksille ja kansalaisyhteiskunnalle. Unionin ja eteläisten kumppanimaiden välisen taloudellisen yhteistyön laajentamista pyrittiin nopeuttamaan mm. hyväksymällä neuvottelumandaatit laajojen ja syvien vapaakauppasopimusten (Deep and Comprehensive Free Trade Agreements) neuvottelemiseksi Marokon, Tunisian, Egyptin ja Jordanian kanssa. Ihmisten vapaata liikkuvuutta edistävistä liikkuvuuskumppanuuksista käytäviä neuvotteluja pyrittiin vauhdittamaan. EU:n demokratiatuen ja muun eteläisen naapuruston kanssa tehtävän yhteistyön toteutumiseen vaikuttaa merkittävästi se, että kumppanimaiden sisäinen kehitys on hyvin erilaista. Arabimaissa osittain yhä jatkuva kuohunta vaikuttaa maiden kehitykseen vielä pitkään.

EU:n Välimeri-politiikkaa varten luotu Välimeren Unioni jatkoi toimintaansa pyrkien myös saamaan yksityistä sektoria paremmin mukaan Pohjois-Afrikan taloudelliseen ja sosiaaliseen kehittämiseen, mutta alueen poliittiset ongelmat vaikeuttivat sen täysipainoista toimintaa.

2.5 Twinning- ja TAIEX-yhteistyö Euroopan unionin laajentumis- ja naapuruuspolitiikan maiden kanssa

Euroopan Unioni tukee kaikkiaan 25 laajentumis- ja naapuruuspolitiikan piirissä olevan maan julkisen hallinnon kehittämistä ja lainsäädännön sekä standardien mukauttamista unionin lainsäädäntöön liittymistä valmistelevasta tukivälineestä (IPA) ja eurooppalaisen naapuruuden ja kumppanuuden välineestä (ENPI) rahoitettavilla Twinning -hankkeilla ja TAIEX-asiantuntija-avulla. Ulkoasiainministeriö ohjaa ja koordinoi kansallisesti Suomen julkisen hallinnon viranomaisten menestyksellistä osallistumista näihin toimintoihin edunsaajamaissa.

Kertomusvuonna Suomen ministeriöt ja virastot tarjosivat asiantuntemustaan 18 hankkeeseen, joiden kokonaisarvo oli vajaat 21 miljoonaa euroa. Kertomusvuoden lopussa oli käynnissä 12 suomalaisvoimin toteutettavaa hanketta Makedoniassa, Turkissa, Kosovossa, Armeniassa, Ukrainassa, Jordaniassa ja Tunisiassa. Merkittävimpiä näistä olivat Kosovossa laaja poliisi- ja turvallisuustoimen hanke (Sisäasiainministeriö), Makedoniassa käynnistyneet rakennerahastojärjestelmää (Työ- ja elinkeinoministeriö) ja ilmanlaadun mittausta (Ilmatieteen laitos) koskevat hankkeet sekä Jordaniassa alkanut korruption torjunnan hanke (Sisäasiainministeriö/HAUS). Länsi-Balkanin maista Twinning -yhteistyö on toistaiseksi ollut aktiivisinta Kroatian kanssa ja naapuruuspolitiikan maista Armenian kanssa.

Suomi aloitti vuonna 2011 menestyksekkäästi eteläisellä naapuruusalueella kaksi hallinnon kehittämishanketta. Twinning-hankkeessa Tunisiassa pyritään parantamaan kestävän kehityksen rakenteita Suomen ympäristökeskuksen tuella ja Jordaniassa Twinning-hankkeella

pyritään tukemaan korruption vastaista taistelua hallinnon kehittämiskeskuksen (HAUS) ja Suomen poliisin avulla. Hankkeitten yhteisarvo on 2,7 miljoonaa euroa.

TAIEX-toiminta laajeni huomattavasti kertomusvuonna etenkin EU:n itäisissä naapurimaissa. Liittymistuen piiriin vuonna 2011 tullut Islanti on pyytänyt Suomesta asiantuntemusta mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan, maatalouden ja aluekehityksen aloilla. Suomen hallinnon eri toimialoille suuntautui laajentumispolitiikan ja naapuruspolitiikan maista kaikkiaan 60 TAIEX-yhteistyöaloitetta.

2.6 EU-tuomioistuinasiat ja rikkomusmenettelyt

Suomi osallistui vuonna 2011 lähes viidenkymmenen unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyn kirjalliseen tai suulliseen vaiheeseen. Komissio nosti Suomea vastaan kaksi rikkomuskannetta, josta molemmat koskivat arvonlisäverotusta. Muut asiat koskivat muun muassa välitöntä ja välillistä verotusta, julkisia hankintoja, lentomatkustajien oikeuksia, tekijänoikeuksia ja asiakirjajulkisuutta.

Unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin antoivat kertomusvuonna tuomionsa noin 30 asiassa, joiden käsittelyyn Suomi osallistui. Tuomiot koskivat muun muassa verotusta, tullien kantamista, tekijänoikeuksia, julkisia hankintoja, asiakirjajulkisuutta ja EU:n ja sen jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa ulkosuhteissa.

Suomi vastasi kertomuskautena yli kahdeksaankymmeneen Euroopan komission Suomea vastaan käynnistämässä rikkomusmenettelyssä annettuun viralliseen huomautukseen tai perusteltuun lausuntoon. Kolmea virallista huomautusta ja kahta perusteltua lausuntoa lukuun ottamatta asiat koskivat direktiivien täytäntöönpanon viivästystä. Komissio antoi kertomusvuonna päätöksensä kahdessa valtiontukea koskevassa muodollisessa tutkintamenettelyssä.

2.7 Terrorismin ja väkivaltaisen radikalismin vastainen yhteistyö

Terrorisminvastainen kansainvälinen yhteistyö jatkui tiiviinä Suomen kannalta keskeisimpien toimijoiden, EU:n ja YK:n, puitteissa. EU:ssa hyväksyttiin neuvoston päätelmät 9/11 – terrori-iskujen vuosipäivän yhteydessä. EU korostaa niissä sitoutumistaan terrorisminvastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Neuvottelut YK:n kokonaisvaltaisesta terrorisminvastaisesta yleissopimuksesta jatkuivat edelleen. Suomi on tukenut niiden loppuunsaattamista, mutta toistaiseksi sopimusneuvotteluissa on otettu tauko.

EU:n terrorisminvastaisen ulkosuhdetoiminnan kautta käydään vuoropuhelua keskeisten strategisten kumppaneiden kanssa. Suomi painottaa johdonmukaisesti ihmisoikeuksien, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja pakolaisoikeuden kunnioittamista kaikessa terrorisminvastaisessa toiminnassa. Suomi pitää tärkeänä, että terrorisminvastaisessa työssä puututaan sen syntyyn vaikuttaviin syihin, kuten köyhyyteen, syrjäytymiseen ja epätasa-arvoon.
Hallitusohjelmassa on sovittu kolmannen sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelusta linjauksineen ohjelman tavoitteista ja keskeisestä sisällöstä. Ohjelman valmistelee sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä, johon kuuluvat mm. kaikki ulkoasiainministeriön ministerit. Hanketta varten on asetettu asiantuntijaryhmä toimenpideohjelman laatimiseksi väkivaltaisen ekstremismin ennalta ehkäisemiseksi ottaen huomioon laajasti eri ääriajatteluun perustuva, väkivaltaa käyttävä ekstremismi sekä muu vakava väkivalta. Ulkoasiainministeriöllä on edustajansa sisäministeriön johdolla toimivassa asiantuntijaryhmässä. Sisäisen turvallisuuden ohjelma vuosille 2011−2015 on määrä valmistua toukokuuhun 2012 mennessä.

EU-komissio perusti vuonna 2011 eurooppalaisen verkoston radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin estämiseksi ja sille osoitettiin myös rahoitusta. Tällä pyritään tukemaan jäsenvaltioita, jotta useampi EU-maa laatisi toimintaohjelman väkivaltaisen ekstremismin

estämiseksi. Tutkijoiden ja asiaan perehtyneiden henkilöiden tietojen ja kokemusten vaihdon toivotaan olevan avuksi tässä tehtävässä.

3. Ihmisoikeudet

3.1 Suomen ihmisoikeuspoliittinen toiminta

Suomen ihmisoikeuspoliittinen toiminta kertomusvuonna oli aktiivista ja aloitteellista. Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon sekä hallitusohjelman toimeenpanoa jatkettiin kahdenvälisessä yhteistyössä, EU:n kautta sekä kansainvälisissä järjestöissä. Erityisesti arabimaissa tapahtuneet kansannousut lisäsivät kansallista ja kansainvälistä keskustelua ihmisoikeuksien ja demokratian roolista ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Merkittäviä edistysaskeleita saavutettiin muun muassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän nostamisessa esiin kansainvälisillä areenoilla. Ministeriön johdolla valmisteltiin Suomen eurooppalaisen romanipolitiikan käsikirja ”Suomen tavoitteet eurooppalaisen romanipolitiikan edistämiseksi”. Yhteistyötä ulkoasiainministerin erityisedustajaksi nimitetyn rap-artisti Signmarkin kanssa jatkettiin vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Lapsiköyhyyteen kiinnitettiin huomiota tilaamalla Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijatiimiltä selvitys lapsiköyhyydestä ulkopolitiikan haasteena. Ulkoministeriön johdolla aloitettiin valmistautuminen Suomen ihmisoikeustilanteen tarkasteluun YK:n yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa vuonna 2012.

Hallitus jatkoi aktiivista vuoropuhelua ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Ulkoasiainministeriön yhteydessä toimiva ja vuoden 2007 lopussa kahdeksannelle toimikaudelleen asetettu kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK) jatkoi vuoden aikana toimintaansa.

3.2 Euroopan unionin ihmisoikeustoiminta

Kertomusvuonna EU:ssa jatkettiin keskustelua unionin ihmisoikeuspolitiikasta ja sen toimeenpanosta niin yleisellä tasolla kuin maakohtaisesti. Keskustelussa Suomi korosti muun muassa ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, jakamattomuutta, keskinäistä riippuvuutta sekä velvoittavuutta; koherenssia unionin sisäisen ja ulkoisen ihmisoikeuspolitiikan välillä; kansalaisyhteiskunnan ja muiden valtioiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin yhtenäisyyden merkitystä; sekä neuvoston ihmisoikeustyöryhmän työn tehostamista Brysselkokoonpanon avulla. Korkea edustaja Ashton ja komissio antoivat joulukuussa yhteisen tiedonannon ”Ihmisoikeudet ja demokratia keskeisenä osana EU:n ulkoisia toimia – kohti tehokkaampaa lähestymistapaa” Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Tiedonannon pohjalta neuvosto jatkaa strategista keskustelua vuoden 2012 puolella.

Vuonna 2011 aloitettiin EU:n lapsen oikeuksia sekä kuolemanrangaistusta koskevien suuntaviivojen päivittäminen. EU:n kidutusvälineiden kaupan kieltävää asetusta muutettiin asettamalla mm. tietyt anesteettiset tuotteet, joita voidaan käyttää myös teloituksissa, vientiluvan alaisiksi viennin suuntautuessa maahan, joka ei vielä ole poistanut kuolemanrangaistusta. Suomi oli aktiivisesti mukana muutoksen puolesta toimineiden jäsenmaiden joukossa.

Vahvistaen EU:n vuonna 2009 antamansa sitoumuksen ulkoasiainneuvosto hyväksyi helmikuussa päätelmät uskontoon tai vakaumukseen perustuvasta suvaitsemattomuudesta, syrjinnästä ja väkivallasta. Ihmisoikeudet olivat keskeisiä myös monissa EU:n ulkoasiainneuvoston maakohtaisissa päätelmissä. Arabimaissa vahvistuneet vaatimukset demokratiasta ja ihmisoikeuksista korostivat tätä kehitystä vuonna 2011. EU:n tuen kohdentaminen enemmän ihmisoikeuksien ja demokratian alalle näkyi vuonna 2011 erityisesti kehitettäessä EU:n kehitys- ja naapuruuspolitiikkaa. EU vahvisti useissa maissa (ml. Iran ja Valko-Venäjä) sank-

tiopolitiikkaansa ihmisoikeuksien alalla mm. asettamalla ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneitä henkilöitä maahantulokieltoon.

3.3 Euroopan neuvosto ja Etyj

Suomi pyrki vahvistamaan Euroopan neuvoston (EN) roolia ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion edistämiseen keskittyvänä järjestönä ja tuki edelleen EN:n pääsihteeriä tämän uudistuspyrkimyksissä järjestön työn selkeyttämiseksi ja tehostamiseksi. Etyjin inhimillisen ulottuvuuden puitteissa Suomi korosti muun muassa ihmisoikeussitoumusten tehokasta täytäntöönpanoa ja gender-kysymyksiä. Suomi pyrki osaltaan vaikuttamaan EN:n, EU:n ja Etyjin välisen yhteistyön vahvistamiseen tavoitteena lisätä synergiaa näiden kolmen, osittain samoilla alueilla ja samoin tavoittein toimivan eurooppalaisen järjestön välillä. Suomen painopistealueita olivat muun muassa naisten, lasten ja vähemmistöjen - kuten romanien ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden -oikeudet.

Suomi allekirjoitti Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumisesta ensimmäisten valtioiden joukossa toukokuussa 2011. Ulkoasiainministeriö asetti työryhmän yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämien toimenpiteiden selvittämiseksi. Tavoitteena on ratifioida yleissopimus kuluvan hallituskauden aikana. Laaja-alainen yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista väkivaltaa vastaan tuli kansallisesti voimaan lokakuussa 2011. Marraskuussa eduskunnalle annettiin hallituksen esitys (HE 122/2011 vp) ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn yleissopimuksen hyväksymisestä.

Suomi tuki Euroopan neuvoston toimintaa nk. romanimediaattorien (jotka toimivat usein kouluavustajina) kouluttamiseksi ja rahoitti sihteeristön työtä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjinnän vastaisessa työssä. Suomi tuki aktiivisesti EU:n liittymisneuvotteluja Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Neuvottelut saatiin päätökseen kesäkuussa 2011.

Suomen sopimusvelvoitteeseen perustuva ulkoasiainministeriön maksuosuus EN:lle oli vuonna 2011 noin 2,9 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi Suomi myönsi 530 000 euroa vapaaehtoisrahoituksena Suomen ihmisoikeuspoliittista profiilia ja tavoitteita tukeville toiminnoille ja hankkeille. Suomi rahoitti vuoden aikana kahden asiantuntijan työtä EN:n sihteeristössä Strasbourgissa. Suomen lähettämä asiantuntija pääsihteerin uudistusta tukevassa EN-sihteeristön sisäisen tarkastuksen ja evaluoinnin yksikössä oli osa Suomen panostusta pääsihteerin uudistushankkeen tukemiseksi.

Etyjissä Suomi tuki puheenjohtajamaata pyrkimyksessä uudistaa ja vahvistaa Etyjin inhimillistä ulottuvuutta. Suomi järjesti lokakuussa Etyjin inhimillisen ulottuvuuden tärkeimmässä kokouksessa Varsovassa sivutapahtuman, jonka aiheena oli YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 ja naisten rooli rauhanprosesseissa ja jälleenrakennuksessa. Pääpuhujana oli kansanedustaja Pekka Haavisto.

Suomi tuki ihmisoikeustyötä myöntämällä noin 45 000 euroa kansalaisjärjestötoiminnalle, jonka voidaan katsoa edistävän Etyjin kokonaisvaltaista turvallisuuskäsitystä. Etyjin hanketoimintaa tuettiin Laajemman Euroopan aloitteen määrärahalla Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maiden turvallisuuden ja vakauden sekä kestävän kehityksen vahvistamiseksi – vuonna 2011 näihin hankkeisiin käytettiin hieman yli 500 000 euroa.

Neuvottelut EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen jatkuivat tiiviisti koko vuoden. Suomi on edustettuna ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolia edustavassa Euroopan neuvoston neuvotteluryhmässä, jonka kanssa komissio käy neuvotteluita. Neuvottelut saatiin päätökseen kesäkuussa 2011. Herkän tasapainon muodostanut liittymissopimusluonnos ei ollut eräiden neuvotteluissa mukana olleiden EU:n jäsenmaiden hyväksyttävissä. Tästä syystä EU on pyrkinyt löytämään unionin yhteisen kannan eräisiin avoinna oleviin kysy-

myksiin. Neuvotteluprosessia voidaan jatkaa vasta EU:n yhteisen kannan muodostamisen jälkeen.

Euroopan neuvostolle annettiin 2011 Suomen kuudes raportti uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanosta. Suomi jatkoi vuoropuhelua kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanoa valvovan neuvoa-antavan komitean kanssa vastaamalla komitean laatimaan Suomea koskevaan raporttiin.

3.4 Ihmisoikeuskysymykset Yhdistyneissä kansakunnissa

YK:n ihmisoikeusfoorumeilla Suomi kohdensi toimintaansa vuoden 2011 aikana edelleen valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa linjattuihin temaattisiin painopisteisiin niin kansallisesti kuin EU-koordinaation ja pohjoismaisen yhteistyön kautta. Suomi jatkoi yhteistyötä YK:n ihmisoikeustoimielinten kanssa antamalla rahallista tukea YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimistolle (OHCHR) ja useille YK:n rahastoille ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä osallistumalla keskusteluihin YK:n ihmisoikeustoiminnan kehittämisestä.

Suomi pyrki toiminnallaan vahvistamaan taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS-oikeudet) oikeudellista velvoittavuutta. Vuonna 2011 Suomi järjesti yleiskokouksen III komitean yhteydessä yhdessä Saksan ja riittävää asumistasoa tarkastelevan erityisraportoijan kanssa oheistapahtuman riittävän asumistason turvaamisesta luonnononnettomuuksien jälkeen.

Vuoden aikana saatettiin päätökseen YK:n ihmisoikeusneuvoston työn ja toimintojen tarkastelu, josta sovittiin neuvoston perustamisen yhteydessä vuonna 2006. Sen myötä neuvoston toimintamuotoihin ja menettelytapoihin tehtiin joitakin tarkistuksia. Suomi johti ihmisoikeusneuvoston erityismekanismien (temaattiset ja maakohtaiset erityisraportoijat, itsenäiset asiantuntijat ja työryhmät) toiminnan kehittämiseen liittyviä neuvotteluja saavuttaen mekanismien itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaavan ratkaisun.

YK:n ihmisoikeusfoorumeilla käsiteltiin aiempaa aktiivisemmin ja monipuolisemmin maakohtaisia ihmisoikeustilanteita. Ihmisoikeusneuvosto ja yleiskokouksen III komitea reagoivat Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän alueen kansannousujen yhteydessä nähtyjen ihmisoikeustilanteiden heikentymisien lisäksi mm. Iranin, Valko-Venäjän, Myanmarin ja Sudanin ihmisoikeustilanteisiin.

YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) ensimmäinen, nelivuotinen, kaikki YK:n jäsenvaltiot käsittävä tarkastelukierros saatiin päätökseen lokakuussa. Suomi osallistui aktiivisesti maakohtaisiin tarkasteluihin esittäen erityisesti ihmisoikeuspolitiikkansa painopistealueisiin liittyviä kysymyksiä ja suosituksia ihmisoikeustilanteen kehittämisestä eri valtioille.

Vuoden aikana saavutettiin merkittävää edistystä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien nostamisessa esiin YK:ssa. Maaliskuussa Kolumbia esitti 85 valtion puolesta ihmisoikeusneuvostossa julkilausuman seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoliidentiteettiin perustuvan väkivallan ja muiden ihmisoikeusloukkausten lopettamisesta. Kesäkuussa ihmisoikeusneuvostossa hyväksyttiin historiallinen päätöslauselma seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämisestä.

Yleiskokous hyväksyi 66. istunnossaan lapsen oikeuksien yleissopimuksen uuden valinnaisen pöytäkirjan yksilövalitus-, valtiovalitus- ja tutkintamenettelystä. Suomi oli vahvasti mukana neuvotteluissa uudesta pöytäkirjasta tavoitellen toteutunutta kunnianhimoisempaa lopputulosta. Suomi profiloitui lapsen oikeuksien edistäjänä myös osallistumalla aktiivisesti neuvotteluihin lapsen oikeuksien päätöslauselmista ihmisoikeusneuvostossa ja yleiskokouk-

sessa sekä järjestämällä maaliskuussa ihmisoikeusneuvostossa oheistapahtuman kaduilla asuvien ja/tai työskentelevien lasten asemasta yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Suomi osallistui erittäin aktiivisesti ihmisoikeusneuvostossa ja yleiskokouksen III komiteassa neuvotteluihin alkuperäiskansojen oikeuksia koskevista päätöslauselmista. YK:n pysyvän alkuperäiskansojen foorumin yhteydessä Suomi järjesti yhdessä Saamelaiskäräjien, pysyvän foorumin suomalaisjäsenen Eva Biaudet'n sekä Ecuadorin kanssa oheistapahtuman oikeudesta osallistua päätöksentekoon, erityisesti koulutuksen näkökulmasta. Ihmisoikeusneuvostossa Suomi osallistui vuoropuheluun YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien erityisraportoijan kanssa.

Suomi osallistui aktiivisesti naisten asemaa ja oikeuksia sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa koskeviin keskusteluihin YK:ssa. Suomi korosti päätöslauselmaneuvottelujen yhteydessä erityisesti naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyttä koskevia oikeuksia ja naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista toimintaa sekä naisten poliittista ja taloudellista osallistumista. Suomi kolminkertaisti tukensa kolmeen miljoonaan euroon YK:n uudelle tasa-arvojärjestölle (UN Women) sekä tuki aktiivisesti työtä järjestön toiminnallistamiseksi. Suomi on UN Women-järjestön johtokunnan jäsen vuoden 2012 ajan.

Rasismin vastainen toiminta nousi esille etenkin YK:n yleiskokouksen avajaisviikolla nk. Durbanin julistuksen ja toimintaohjelman 10-vuotismuistotilaisuuksissa, joihin myös Suomi osallistui.

Suomi antoi YK:n TSS-komitealle kuudennen määräaikaisraporttinsa TSS- oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta heinäkuussa 2011 ja ihmisoikeuskomitealle kuudennen määräaikaisraporttinsa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta elokuussa 2011. Marraskuussa 2011 annettiin Suomen yhdistetty 20., 21. ja 22. määräaikaisraportti kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta YK:n rotusyrjinnän vastaiselle komitealle.

Kesäkuussa 2011 Suomi osallistui kahteen YK:n sopimusvalvontaelimen julkiseen, suulliseen kuulemistilaisuuteen. YK:n kidutuksen vastainen komitea käsitteli Suomen yhdistetyn viidennen ja kuudennen määräaikaisraportin kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta. Lapsen oikeuksien komitea käsitteli Suomen neljännen määräaikaisraportin lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanosta.

3.5 Ihmisoikeustuomioistuinasiat

Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin noin 200 eri vaiheissa vireillä olevan asian käsittelyyn sekä tuomioiden ja päätelmien täytäntöönpanoon.

Kertomusvuonna ihmisoikeustuomioistuin antoi 23 Suomea koskevaa tuomiota ja päätöstä. Näistä viidessä tapauksessa todettiin ihmisoikeusrikkomus ja ne ovat tällä hetkellä Euroopan neuvoston ministerikomitean käsittelyssä niiden täytäntöönpanon valvontaa varten. Lisäksi kaksi valitusta poistettiin asialistalta tehdyn sovinnon ja yksi hallituksen antaman yksipuolisen julistuksen johdosta sekä kaksi olosuhteiden muutoksista johtuneista syistä ja kaksi valittajan pyynnöstä. Ihmisoikeustuomioistuin myönsi ulkomaalaisasioissa yhteensä 17 uutta väliaikaismääräystä.

Suomea vastaan tehtiin Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealle kaksi järjestökantelua. Nämä ovat ensimmäiset sellaiset järjestökantelut, jotka on tehty Euroopan sosiaalisen peruskirjan järjestökanteluita koskevan lisäpöytäkirjan 2 artiklan nojalla (erityistä asiantunte-

musta omaavan, sopimusvaltion lainkäyttövallan piirissä olevan edustavan kansallisen kansalaisjärjestön oikeus jättää kanteluja sopimusvaltiota vastaan).

YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa oli vireillä yhteensä viisi Suomea koskevaa tapausta, joista yhden käsittely lopetettiin valittajan pyynnöstä. YK:n ihmisoikeuskomiteassa oli vireillä yksi Suomea koskeva tapaus. Muissa kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä ei tullut vireille uusia tapauksia.

3.6 Pakolais- ja maahanmuuttokysymykset

Suomi toi kansainvälisillä foorumeilla aktiivisesti esiin pakolaisten ja maahanmuuttajien oikeudenmukaisen ja tasavertaisen kohtelun tärkeyttä, pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan kokonaisvaltaisuutta sekä ihmisoikeuksien kunnioittamista. Suojelun tarve on keskeinen kriteeri pakolaiskysymyksissä, joiden ratkaisemiseen Suomi osallistuu vastaanottamalla vuosittain 750 kiintiöpakolaista YK:n pakolaispäävaltuutetun toimiston (UNHCR) esitysten pohjalta. Suomen ja UNHCR:n välinen yhteistyö on tiivistä. Toukokuussa 2011 Helsingissä järjestettiin Euroopan alueellinen dialogi, jossa pakolaisnaiset esittivät näkemyksiään kotoutumisen parantamiseksi. YK:n pakolaispäävaltuutettu António Guterres vieraili Helsingissä kesäkuussa 2011.

Suomi osallistui maahanmuuttokäytäntöjen edistämiseen Euroopan unionissa. Yhteistyötä maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa kehitettiin osana EU:n ulkosuhteita. Yhteistyö kolmansien maiden kanssa koski muun muassa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien henkilöiden tunnistamista.

4. Kehityspolitiikka

4.1.1 Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano

Uuden hallitusohjelman mukaiset linjaukset ja uuden hallituksen kehityspoliittisen toimenpideohjelman valmistelu uudistivat toimintaa syksyn aikana, vaikka kehitysyhteistyön toimeenpano jatkuikin vielä suurelta osin edellisen kehityspoliittisen ohjelman sekä alue- ja sektorikohtaisten toimintaohjelmien viitoittamana vuoden 2011 aikana. Ulkoasiainministeriö osallistui kertomusvuoden kuluessa aktiivisesti kehitysyhteistyön kansainvälisten toimintatapojen kehittämiseen. Keskeisimpiin prosesseihin kuului Etelä-Korean Busanissa järjestetty kehitysyhteistyön tuloksellisuutta käsittelevä korkean tason foorumi 29.11.–1.12., johon kehitysministeri Hautala osallistui.

Kertomusvuoden toimintaa leimasivat ennen muuta hallituksenvaihdos ja uuden kehityspoliittisen toimenpideohjelman valmistelu. Vuoden 2012 alussa valmistuva kehityspoliittinen toimenpideohjelma uudistaa Suomen kehityspolitiikkaa ja -yhteistyötä niin, että se vastaa muuttuvan toimintaympäristön ja tulevaisuuden tarpeisiin. Samalla Suomi jatkaa ja vahvistaa aktiivisesti keskustelua siitä, mitkä ovat kehitystavoitteet sen jälkeen kun vuosituhattavoitteiden määräaika vuonna 2015 täyttyy.

Taloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseksi on korostettu kaupan ja kehityksen yhteyksien sekä yksityisen sektorin toimintaedellytysten vahvistamista. Suomi edistää kehitysmaiden taloudellisesti kestävää kehitystä muun muassa kauppaa tukevalla kehitysyhteistyöohjelmallaan (Aid for Trade, AfT), jonka tavoitteena on kehitysmaiden integroiminen kansainväliseen kauppajärjestelmään sekä niiden tuotannollisen kapasiteetin kehittäminen ja valmiuksien kasvattaminen kaupankäyntiin. Suomi on edellisen hallituskauden loppuajan panostanut etenkin maa- ja metsätalouden, kestävän energiantuotannon ja informaatioyhteiskuntakehityksen tukemiseen. Uuden hallituksen kehityspoliittisten tavoitteiden myötä Suomi on vahvistanut ihmisarvoisten työpaikkojen luomisen, nuorisotyöttömyyden vähen-

tämisen, naisten taloudellisen tukemisen sekä vihreän talouden roolia kauppaa tukevassa kehitysyhteistyössään. Yksityisen sektorin toimintaedellytysten parantaminen ja yrittäjyyden edistäminen, erityisesti naisyrittäjyyttä, mikro- ja pienyrityshautomoita, yrittäjyyskoulutusta sekä maaseudun elinkeinotoimintaa vahvistamalla, ovat olleet tärkeitä teemoja. Kaupan ja kehityksen kysymysten integroiminen sektorikohtaiseen yhteistyöhön on kasvanut systemaattisesti koko päättyneen hallituskauden ajan.

Suomen kauppaa tukeva kehitysyhteistyö evaluoitiin vuonna 2011. Evaluaation mukaan toimintasuunnitelma on toiminut hyvänä tausta-asiakirjana, kauppaa tukevan kehitysyhteistyön agendalla on yleisesti ottaen ollut laajapohjainen tuki ja Suomen asiantuntemus on ollut erinomaista. Kehittämishaasteiksi evaluaatio mainitsi työn kehittämisen entistä systemaattisemmaksi, ymmärtämyksen ja tiedon kasvattamisen, yhteistyön pirstaleisuuden vähentämisen sekä tulosjohtamisen ja läpileikkaavien tavoitteiden vahvistamisen.

Kansainvälisen finanssikriisin ja maataloustuotteiden hinnannousun myötä ruokaturvasta on tullut yksi kansainvälisen kehityspolitiikan keskeisimmistä aiheista. Suomi on jatkanut panostustaan ruokaturvaan kehityspoliittisen toimenpideohjelman valmistelun yhteydessä.

Suomen kehityspolitiikkaa ohjaavien läpileikkaavien tavoitteiden (HIV ja AIDS terveydellisenä ja yhteiskunnallisena ongelmana, yhteiskunnallinen ja sukupuolten välinen tasa-arvo sekä helposti syrjäytyvien ryhmien oikeudet) toteuttamista on vuoden 2011 aikana jatkettu erityisesti kouluttamalla ministeriön henkilöstöä ja varmistamalla läpileikkaavien tavoitteiden sisällyttäminen hankehallintaa koskevaan ohjeistukseen, mukaan lukien seurantaan ja raportointiin. Läpileikkaavia tavoitteita on pyritty tuomaan yhä vahvemmin esille kaikessa kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä kärkihankkeiksi muodostuneiden esimerkkien valossa.

Ympäristönäkökulmasta tarkasteltuna keskeisiä yhteistyön teemoja kertomusvuonna ovat olleet kehitysmaiden tukeminen ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja muutokseen sopeutumisessa. Ilmastosopimuksen Kööpenhaminan sitoumuksessa teollisuusmaat lupasivat kehitysmaille vuosina 2010–2012 niin sanottua lyhyen aikavälin ilmastorahoitusta, josta Suomen osuus on 110 miljoonaa euroa samalla ajanjaksolla. Kertomusvuonna Suomi on jatkanut maksuosuutensa täyttämistä suunnitellusti kasvaneen kehitysyhteistyönsä puitteissa.

Vuonna 2011 ulkoministeriö sai päätökseen ilmastokestävöittämistyökalun laatimisen. Sen tehtävänä on tukea hankesuunnittelun laatua huomioimalla ilmastonäkökulma tehokkaasti suunnittelu- ja toteutusvaiheessa läpileikkaavana teemana. Työkalun käyttöönotto tapahtuu vuoden 2012 aikana kehitysyhteistyön asianhallintajärjestelmän käyttöönoton myötä. Pitkän aikavälin tavoitteena on saada kehityspolitiikan toteutus kokonaan mahdollisimman matalahiiliseksi.

Kehitysyhteistyön laadun vahvistamiseen on panostettu evaluointia kehittämällä. Kehitysyhteistyöevaluoinnin uudistettu normi kattaa sekä hajautetun että keskitetyn evaluoinnin ja määrittelee muun muassa evaluoinnin tehtävän ja toimintakentän sekä menettelytavat ja tulosten seurannan. Tulosten täytäntöönpanon muodollinen päätös- ja seurantamenettely on vakiinnutettu. Seurantaraporteista näkyi selkeästi, että evaluointien tulokset olivat olleet oikea-aikaisia ja hyödyllisiä ja johtaneet käytännön tason kehittämiseen. Evaluointien antamaa tietoa hyödynnettiin myös kehityspoliittisen toimenpideohjelman laatimisessa. Kansainvälisesti osallistuttiin yhteistyöhön muun muassa Euroopan komission evaluointiyksikön kanssa sekä OECD/DAC:n, EU:n ja Nordic+-evaluaatioverkostojen puitteissa.

Vuoden aikana valmistui kuusi evaluointia. Kuntatason yhteistyön kaksiosainen evaluointi toi esille monia ongelmakohtia kuntatasolla työskenneltäessä. Kuntatason hallintokapasiteetti on heikko ja parhaiten sitä voidaan vahvistaa integroimalla kuntakehitys isompiin sektorihankkeisiin. Kemiallisten aseiden koulutusohjelman evaluointi totesi ohjelman olleen tehokkaasti toteutettu. Ohjelmaa voitaisiin vielä paremmin hyödyntää kehitysmaiden ympäris-

tön kemiallisen tilan seurantaan, mikäli koulutus tapahtuisi kumppanimaissa ainakin osaksi. Nicaraguan ja Nepalin maaohjelmien evaluoinnit painottivat poliittisen dialogin tärkeyttä vaikeinakin aikoina. Nepalin tapauksessa tämä oli ollut erityisen onnistunutta. Kaupan ja kehityksen evaluointia on käsitelty edellä, ja nuorten asiantuntijoiden monenvälisen ohjelman evaluointia luvussa 5.5.

4.1.2 Euroopan unionin kehityspolitiikka

EU on Suomelle keskeisin kehityspoliittisten sitoumusten ja niiden toimeenpanon viiteryhmä. Kertomusvuonna jatkettiin tavoitteellista ja priorisoitua EU-vaikuttamista vuonna 2009 hyväksytyn kehityspoliittisen EU-vaikuttamislinjauksen pohjalta, ensin vuonna 2007 hyväksytyn kehityspoliittisen ohjelman ja sitten kesäkuussa 2011 hyväksytyn hallitusohjelman mukaisesti. Läpileikkaavat tavoitteet ovat ohjanneet näiden kysymysten esilletuomista poliittisessa vuoropuhelussa sekä EU:n yhteisiä kantoja muodostettaessa.

Lissabonin sopimuksen voimaan astumisen myötä köyhyyden vähentäminen ja lopulta poistaminen sekä kestävän kehityksen edistäminen tulivat osaltaan vahvistetuksi kaiken EU:n ulkoisen toiminnan tavoitteena. Samoin EU:n globaalin roolin vahvistaminen erityisesti EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) toiminnan käytännön käynnistymisen myötä nousi uudella tavalla esille kertomusvuoden alusta.

Kokonaisuudessaan vuosi 2011 merkitsi tammikuusta joulukuuhun vilkasta osallistumista kahteen merkittävään suureen asiakokonaisuuteen: yhtäältä EU:n kehityspolitiikan tulevan suunnan luomiseen ja toisaalta alustavaa vaikuttamista sen toimeenpanon järjestämiseen tulevien vuosien 2014–2020 rahoituskehysten kautta.

Komission tiedonanto ”Muutoksen Agenda” EU:n kehityspolitiikan vaikuttavuuden lisäämisestä ja sitä täydentävä tiedonanto budjettituesta kolmansille maille julkaistiin lokakuussa 2011 laajamittaisten konsultaatioiden jälkeen. Suomi on tukenut komission esityksiä EU:n kehitysyhteistyön kohdentamisesta köyhimpiin maihin, EU-koordinaation tiivistämisestä sekä EU:n yhteisohjelmointia. Suomi on ollut aktiivisesti vaikuttamassa EU:n kehitysyhteistyön keskittämiseen tukemaan ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja demokratiaa sekä inhimilliseen kehitykseen tähtäävää osallistavaa ja kestävää kasvua. Samalla Suomi on toistuvasti tuonut esille tarpeen kehityksen kannalta mahdollisimman kokonaisvaltaiseen EU-politiikkaan, jossa ulkosuhteiden johdonmukaisuus on yksi tärkeä, mutta ei riittävä tekijä. EU:n sisäisten politiikkojen (esimerkiksi kauppa, maatalous, energia, ilmasto, siirtolaisuus, tutkimus) ulkoisten ulottuvuuksien johdonmukaisuus kehitystavoitteiden kanssa korostuu kasvavassa määrin. Tämä tulee esille myös muun muassa Rio+20-konferenssiin valmistauduttaessa.

Komissio antoi instrumenttikohtaiset asetusesitykset ulkosuhderahoituksesta joulukuussa 2011. Suomen ajaman linjan mukaisesti komissio esittää, että niin kutsuttujen perinteisten kehitysrahoitusvälineiden eli kehitysyhteistyöinstrumentti DCI:n ja budjetin ulkopuolisen Euroopan Kehitysrahaston (EKR) päätavoitteina pysyy köyhyyden vähentäminen ja lopulta sen poistaminen, mikä on linjassa vuosituhattavoitesitoumusten kanssa. Suomi on korostanut, että olennaista on apuinstrumenttien käytännön toimivuus ja vaikuttavuus, mukaan lukien jo edellisissä kehyksissä tehty instrumenttien määrän vähentäminen ja rahoitusarkkitehtuurin virtaviivaistaminen. Suomi on myös tukenut EU:n avun eriyttämisperiaatetta: erilainen suhtautuminen eri tulotason maihin on usein perusteltua, huomioiden myös kansalliset voimavarat ja tulonjaon kysymykset.

Kertomusvuoden ensimmäisellä puoliskolla, Unkarin EU-puheenjohtajuuskaudella, yksi keskeisimpiä asioita oli EU:n valmistautuminen ja yhteisen kannan sopiminen YK:n vähiten kehittyneitä maita (LDC) koskevaan YK-konferenssiin Istanbulissa toukokuussa 2011. Toinen merkittävä virstanpylväs oli ensimmäisen vuosittaisen julkista kehitysapua (ODA) kos-

kevan raportin laatiminen Eurooppa-neuvostolle edellisenä vuonna esitetyn pyynnön pohjalta. Vaikka kokonaisuudessaan EU:n kehitysmäärärahat kasvoivat, vuodelle 2010 asetettua yhteistä tavoitetta 0,56 % BKT:sta ei saavutettu. Suomi puolestaan näyttäytyi raportissa yhtenä yhdeksästä EU:n jäsenmaasta, jotka saavuttivat vuoden 2010 ODA-tavoitteensa (0,51 % BKT:sta). Kesäkuussa 2011 Eurooppa-neuvosto uudelleen vahvisti 0,7 %:n tavoitteen vuoteen 2015 mennessä. Ympäristöneuvostossa hyväksyttiin päätelmät EU:n vesistrategian laadinnasta, jossa oli esillä Suomenkin kannattama vahva kehitysulottuvuus.

Kehityspolitiikan uudistamista ja monivuotista rahoitusta koskevien neuvottelujen siirtyessä vuoden 2012 puolelle Puolan heinäkuussa 2011 alkaneen puheenjohtajuuskauden suurin haaste oli EU:n yhteisen kannan neuvotteleminen Busanin 4. korkean tason tuloksellisuusfoorumiin. Myös Suomelle Busan oli kertomusvuoden tärkein kehityspoliittinen kokous ja vaikuttamisen prioriteetti EU:n sisällä.

Suomi pyrki osaltaan edistämään avun tuloksellisuutta myös transatlanttisessa kehitysvuoropuhelussa, erityisesti EU-USA-työohjelman valmistelun yhteydessä. Suomi osallistui pitkälle omasta aloitteestaan vuonna 2009 käynnistyneen kumppanuuden kehittämiseen aktiivisesti korostaen sekä käytännön yhteistyötä kentällä että politiikkakoordinaatiota.

EPA-talouskumppanuussopimusten (Economic Partnership Agreements) neuvotteluissa eri alueellisten maaryhmien kanssa ei tapahtunut merkittävää edistystä vuonna 2011. Varsinainen EPA-sopimus on allekirjoitettu vain Karibian alueen (Cariforum) kanssa, mutta senkin toimeenpano on edennyt hitaasti. Yleisesti haasteena jatkuvat erinäiset tekniset kysymykset, kuten myös päällekkäisyydet ja erimielisyydet tiettyjen maaryhmien ja alueellisten organisaatioiden välillä. Samalla komissio pyrkii vauhdittamaan neuvotteluita yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) ja markkinoillepääsyasetuksen (MAR) muutosesitysten kautta. Näiden esitysten vaikutukset ylemmän keskitulon maihin ja niiden mahdolliseen tippumiseen etuusjärjestelmien piiristä tulevat olemaan keskeisiä kysymyksiä neuvotteluprosessien tulevassa etenemisessä tai sen puutteessa. Suomi on korostanut riittävän joustavuuden ja asymmetristen myönnytysten tarvetta kehitysmaille.

Kertomusvuoden lopulla ilmestyivät komission raportit kehityspoliittisesta johdonmukaisuudesta ja EU:n tasa-arvokysymyksiä koskevan toimintasuunnitelman toimeenpanosta, joihin molempiin Suomi on antanut aktiivisen panoksensa. Niiden molempien tarkempi käsittely jää seuraavalle vuodelle.

4.2 Julkinen kehitysrahoitus ja laajat kehitysresurssit

Kansainvälisen talous- ja finanssikriisin jälkimainingeissa julkisen kehitysrahoituksen merkitys kehitysmaille on kasvanut entisestään. Suomi on onnistunut lisäämään julkisia kehitysyhteistyövaroja aikana, jolloin useat muut avunantajat ovat niitä leikanneet. Kertomusvuonna julkisen kehitysyhteistyön määrärahat olivat yhteensä noin 1 074 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 0,56 %:n osuutta ennustetusta BKTL:sta. Edellisenä vuonna määrärahat olivat noin 966 miljoonaa, ja BTKL-osuus 0,55 %, eli kasvua oli noin 108 miljoonaa, mikä merkitsi 0,01-prosenttiyksikön kasvua BKTL-osuudessa. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat kertomusvuonna noin 100 miljoonaa euroa ja nousivat 835 miljoonaan euroon.

Valtion talousarviossa 2012 kehitysyhteistyömäärärahojen taso säilyy 0,56 %:ssa (noin 1 120 miljoonaa euroa) ennakoidusta BKTL:stä vuonna 2012. Valtioneuvoston kehyspäätöksessä on otettu huomioon hallitusohjelman mukainen kehitysyhteistyömäärärahojen jäädytys siten, että vuosien 2013 ja 2014 varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahataso on euromääräisesti sama kuin vuonna 2012. Jotta pysyttäisiin 0,7 %:n BKTL-uralla ohjataan kuitenkin päästöoikeuksien huutokaupasta saatavia tuloja ilmastorahoitukseen ja kehitysyhteistyöhön hallituskauden loppupuolella. Tässä yhteydessä tavoitteena on kehitysyhteistyömäärärraho-

jen bruttokansantulo-osuuden nousu hallituskaudella. Suomi on sitoutunut Eurooppaneuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,7 %:n bruttokansantulo-osuus vuoteen 2015 mennessä.

Määrärahojen merkittävää nousua pystyttiin hyödyntämään vahvistamalla Suomen asemaa ja profiilia kansainvälisessä yhteistyössä, mukaan lukien Suomen YK-turvallisuusneuvoston jäsenyyskampanja. Määrärahojen noustessa kehitysyhteistyöhallinnon riittävien henkilöstöresurssien ja laadun varmistaminen on koettu haasteeksi valtionhallinnon henkilötyövuosirajoitusten ja kasvavien osaamisvaatimusten takia.

4.3 Kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla

Kansainvälisessä kehityspolitiikassa Suomen keskeiset vaikuttamiskanavat ovat YK-järjestelmä, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset, Euroopan unioni ja OECD:n kehitysapukomitea.

Suomi tukee YK:n aseman vahvistamista kansainvälisen kehityspolitiikan tärkeimpänä toimijana. YK:ssa Suomi vaikutti aktiivisesti erityisesti talous- ja sosiaalineuvostossa (ECOSOC) ja YK:n 66. yleiskokouksen taloudelliseen ja kestävään kehitykseen liittyviä asioita käsittelevässä II-komiteassa. Suomi vaikutti aktiivisesti YK:n kehitysohjelma UNDP:n ja YK:n väestörahasto UNFPA:n johtokunnissa painottaen YK:n reformia ja UNDP:n työssä hyvää hallintoa sekä kriisien ennaltaehkäisyä ja jälleenrakentamista sekä UNFPA:n työn osalta seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia. Suomen tavoitteena oli järjestöjen varojen ohjaaminen erityisesti vähiten kehittyneille ja köyhille maille. Suomi osallistui aktiivisesti myös YK:n lastenrahaston UNICEF:n johtokunnan työskentelyyn.

OECD:n kehitysapukomitea DAC (Development Assistance Committee) on luonteeltaan ainutlaatuinen foorumi kehitysyhteistyön rahoittajien dialogille sekä kehitysyhteistyön laadun arvioinnille ja kehittämiselle. Suomi näkee DAC:n lisäarvon erityisesti sen ydintoiminnoissa, joita ovat kehitysyhteistyön tilastointi, jäsenmaiden vertaisarviot, kehitysyhteistyön tuloksellisuuden vahvistaminen sekä politiikkaohjeistus. Suomi osallistui aktiivisesti OECD:n 50-vuotisjuhlaministerikokouksen valmisteluun, jonka pääteemoina olivat kehitys ja vihreä kasvu. Ministerikokous hyväksyi uuden, laajapohjaisemman kehitysajattelun ja käynnisti koko OECD:n laajuisen kehitysstrategian valmistelun, mihin. Suomi aktiivisesti osallistui. DAC:n rooli ja lisäarvo tulivat myös keskeisesti esille Busanissa, Etelä-Koreassa loppuvuodesta pidetyn avun tuloksellisuusfoorumin valmisteluiden luotsaamisessa. OECD:n aktiivisesti edistämä kehitystä tukeva politiikkajohdonmukaisuus on tärkeä Suomen kehityspolitiikan toimeenpanoa ohjaava periaate ja kuului siten myös Suomen vaikuttamistavoitteisiin OECD:ssa. DAC:n työryhmätasolla Suomi vaikutti köyhyyttä, ympäristöä sekä tasa-arvoa käsittelevien työryhmien puheenjohtajistoissa. Kehitysyhteistyön tuloksellisuuden osalta Suomi on ollut aktiivinen erityisesti kehitysrahoituksen ennakoitavuuden kehittämistyössä.

Neljäs kehitysyhteistyön tuloksellisuutta käsittelevä korkean tason foorumi järjestettiin Etelä-Korean Busanissa 29.11.–1.12.2011. Se oli jatkoa Roomasta 2003 alkaneelle tuloksellisuusprosessille, joka pohjautuu Pariisin julistuksen (2005) periaatteille ja seurantamekanismeille. Kokousta edelsivät pitkälliset valmistelut OECD:n isännöimässä laajapohjaisessa avun tuloksellisuutta käsittelevässä (Working Party on Aid Effectiveness) työryhmässä. Busanissa tarkasteltiin sitä, missä määrin yhteisten periaatteiden pohjalta on edistytty avun tuloksellisuuden suhteen. Kokous joutui toteamaan, että vaikka edistystä on saavutettu, niin asetetuista tavoitteista useimmat ovat jääneet totetutumatta. Yhdeksi kokouksen keskeiseksi tavoitteeksi oli asetettu, että niin sanotut uudet toimijat, kuten Kiina saadaan mukaan tuloksellisuustyöhön. Lopputulemana oli, että nämä niin sanotussa etelä-etelä-yhteistyössä toimivat avunantajat sitoutuivat myöskin Busanin loppuasiakirjan määrittelemiin periaatteisiin vapaaehtoispohjalta. Busanissa perustettiin kehitystuloksellisuutta koskeva globaali kump-

panuus (Global Partnership on Development Effectiveness). Sen toimintatavoista ja rakenteista neuvotellaan vuoden 2012 aikana.

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osalta Suomi vaikutti politiikkaohjaukseen muun muassa aktiivisella johtokuntatyöllä sekä vaikuttamalla lisärahoituskausien painopisteiden muodostamiseen. Painopiste on ollut kehitysvaikutusten parantamisessa ja avun tuloksellisuudessa sekä osallistavan kehityksen edistämisessä. Erityisteemoja ovat olleet hauraat valtiot, sukupuolten tasa-arvo, ilmastonmuutos, kriisirahoitus ja työllisyys.

4.4 Kansalaisjärjestöyhteistyö

Ulkoministeriön tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle vuonna 2011 oli kaikkiaan 88 miljoonaa euroa, joka on noin 10 prosenttia varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoista. Ministeriö tukee noin 200 järjestön kehitysyhteistyöhankkeita 90 maassa, myös maissa, joissa Suomella ei ole edustustoa. Valtaosa järjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista toimii opetuksen, terveyden, hyvän hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan aloilla. Suurin osa avusta kohdistuu Afrikkaan ja Aasiaan. Suurimpia kohdemaita ovat Etiopia, Tansania, Kenia, Somalia, Intia ja Nepal. Lisäksi ministeriö tukee lähes sadan suomalaisen järjestön kehitysviestintä- ja kasvatushankkeita Suomessa.

Vuonna 2011 toteutettiin kehityspoliittista kansalaisyhteiskuntalinjausta tiiviissä yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Päätavoitteena on vähentää kehitysmaiden köyhyyttä kestävällä tavalla. Tavoitteen saavuttamiseksi linjauksessa kiinnitetään eritystä huomiota kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien kapasiteetin vahvistamiseen. Linjaus korostaa Pariisin julistuksen ja Accran toimintaohjelman toimeenpanon merkitystä ja mahdollisuuksia avun tuloksellisuuden parantamiseksi. Tavoitteena on kumppanuuksien luominen kansalaisyhteiskunnan, julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin välillä. Samoin suomalaisen kansalaisyhteiskunnan keskinäisen yhteistyön tiivistäminen asetetaan linjauksen yhdeksi päämääräksi. Tavoitteita edistetään myös uusien innovaatioiden ja hyvien käytäntöjen jakamisen kautta.

Kertomusvuonna saatiin valmiiksi hanketuen ohjeistus, valmisteltiin sähköisen haun käyttöönottoa, järjestettiin kaksi kansalaisjärjestöseminaaria ja seminaari rauhanvälityksestä ja rauhanrakentamisesta kansalaisjärjestöyhteistyössä sekä osallistuttiin aktiivisesti samanmielisten avunantajamaiden yhteistyöhön avun ehtojen yhdenmukaistamiseksi.

5. Yhdistyneet kansakunnat, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset ja globaalikysymykset

5.1 Suomen YK-politiikka

Suomi jatkoi aktiivista, laajan turvallisuuden käsitteeseen perustuvaa YK-politiikkaansa hallitusohjelman, ulkoasiainhallinnon YK-strategian ja monenkeskisen yhteistyön linjauksen sekä kehityspoliittisen ohjelman pohjalta. Suomi pyrki osaltaan vaikuttamaan YK:n aseman ja legitimiteetin vahvistamiseen muuttuvassa globaalihallinnossa. Suomi toimi YK:ssa korkealla kansallisella profiililla ja samalla osana Euroopan unionia. Myös Pohjoismaat muodostavat edelleen YK-asioissa tärkeän viiteryhmän. Yhteistyötä tehtiin lisäksi Pohjoismaiden ja Baltian maiden ns. NB8-kokoonpanossa.

EU:n asema YK:n yleiskokouksessa vahvistui muodollisesti keväällä 2011, jolloin yleiskokouksen päätöslauselman perusteella EU:lle myönnettiin puheoikeus yleiskokouksessa. Lissabonin sopimuksen mukaisten järjestelyjen käytännön toimeenpanossa YK:ssa oli kuitenkin myös haasteita.

Suomi jatkoi ponnisteluja suomalaisten saamiseksi YK-virkoihin. Kertomusvuonna nimitettiin YK:n pääsihteerin varaedustajaksi Libyaan Georg Charpentier ja YK:n aselevon valvontaoperaation (UNTSO, Lähi-itä) päälliköksi kenraalimajuri Juha Kilpiä. YK:n pääsihteeri ja ydinsulkusopimuksen kolme tallettajavaltiota (Iso-Britannia, Venäjä ja Yhdysvallat) nimittivät lokakuussa alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan valmistelemaan Lähi-idän joukkotuhoaseetonta vyöhykettä käsittelevää kokousta. Joulukuussa järjestettiin Helsingissä pääsykoe YK-tehtäviin pyrkiville nuorille.

Suomi osallistui aktiivisesti kesäkuussa 2012 järjestettävän YK:n kestävän kehityksen konferenssin (Rio+20) valmisteluprosessiin. Suomi vaikutti EU:n kantaan sekä lokakuussa hyväksyttyihin ympäristöministerineuvoston päätelmiin. Kansallisen tason valmisteluja jatkettiin.

Vuonna 2011 Suomi tuki aktiivisesti YK:n pääsihteerin kestävän kehityksen paneelin toimintaa. Paneelin toisena rinnakkaispuheenjohtajana toimi tasavallan presidentti Tarja Halonen. Paneeli järjesti kertomusvuonna neljä kokousta, yhden niistä Helsingissä. Paneelin raportti valmistuu vuoden 2012 alussa.

Suomen ja Tansanian ulkoministerien välisessä tapaamisessa YK:n yleiskokouksen avajaisviikolla sovittiin Helsinki-prosessi +10 -konferenssin (HP +10) järjestämisestä Helsingissä 13.–14.2.2012.

Kansalaisjärjestökenttä osallistui YK-politiikan valmisteluun vuosittain järjestettävän ulkoasiainministerin ja kehitysministerin kuulemisen kautta.

5.2 YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto

Suomen painopisteet YK:n 66. yleiskokouksessa olivat Suomen YK-strategian mukaisesti vuosituhattavoitteiden saavuttaminen, kestävän kehityksen vahvistaminen, ympäristö- ja ilmastokysymykset, rauhanvälitys, naisten aseman edistäminen konflikteissa, rauhanrakennustoiminta, hyvän hallinnon ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen sekä rauhanturvatoiminnan vahvistaminen. Suomen valtuuskuntaa johti Tasavallan presidentti Tarja Halonen. Valtuuskuntaan kuuluivat lisäksi ulkoasiainministeri Tuomioja ja kehitysministeri Hautala. Yleiskokouksen avajaisviikon aikana järjestettiin useita korkean tason kokouksia, joihin Suomi osallistui.

Suomi panosti kertomusvuonna voimakkaasti YK:n rauhanvälityskapasiteetin vahvistamiseen. YK:n yleiskokous hyväksyi Suomen ja Turkin aloitteesta rauhanvälitystä koskevan YK-päätöslauselman kesäkuussa 2011. Kyseessä on YK-järjestelmän ensimmäinen päätöslauselma rauhanvälityksestä. Suomen ja Turkin johdolla toimiva rauhanvälityksen ystäväryhmä kokoontui toiseen ulkoministerikokoukseensa New Yorkissa syyskuussa 2011 pohtimaan edellytyksiä entistä tehokkaammalle rauhanvälitykselle. Yleiskokouksen puheenjohtaja Qatar nosti rauhanvälityksen YK:n yleiskokouksen avajaisviikon pääteemaksi ja yhdeksi koko 66. istuntokauden prioriteeteista.

Suomi seurasi aktiivisesti turvallisuusneuvoston työskentelyä. Keskeisiä alueellisia kysymyksiä neuvoston agendalla kertomusvuonna olivat Libya, Syyria, Norsunluurannikko, Jemen, Sudan/Etelä-Sudan, ja Somalia sekä muut Afrikan kriisit. Kaikille jäsenmaille avoimia temaattisia keskusteluita järjestettiin kertomusvuonna mm. rauhan ja turvallisuuden yhteydestä, siviilien suojelusta, rauhanturvaamisesta, 1325/naiset, rauha ja turvallisuus sekä lapset aseellisissa konflikteissa -teemoista. Suomi käytti avoimissa istunnoissa useita kansallisia tai yhteispohjoismaisia puheenvuoroja EU:n yhteisten puheenvuorojen täydennykseksi. Suomi kanssasuositti turvallisuusneuvoston heinäkuussa hyväksymää päätöslauselmaa 1998 Lapset aseellisissa konflikteissa.

YK:n rauhanturvatoiminnan uudistamistyö jatkui edelleen vuonna 2009 julkistetun New Horizon -aloitteen pohjalta. Helmikuussa 2011 julkistettiin siviilipuolen toiminnan kehittämiseen ja YK:n siviilikapasiteettien vahvistamiseen tähtäävä raportti. Kertomusvuonna Suomi panosti YK:n rauhanturvaamistoiminnan ja kriisinhallinnan konseptuaaliseen kehittämiseen painottaen YK:n kriisinhallintatoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä, korostaen mm. gender-näkökulman ja oikeusvaltiokehityksen huomioimista sekä YK:n ja alueellisten järjestöjen yhteistyötä. Suomi korosti myös rauhanturvaamisen ja rauhanrakentamisen yhteyttä sekä rauhanrakentamistoiminnan vahvistamista YK:ssa mm. tukemalla YK:n rauhanrakennusrahastoa.

5.3. Suomen ehdokkuus YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi 2013–2014 ja valmistautuminen mahdolliseen jäsenyyteen

Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston (TN) vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2013–14. YK:n länsiryhmän maiden vaali toimeenpannaan YK:n yleiskokouksessa lokakuussa 2012. Ulkoasiainministerin erityisedustajan johtama kampanjaryhmä jatkoi kertomusvuonna toimintaansa jäsenyystavoitteen tukemiseksi ja mahdollisimman laajan tuen saamiseksi ehdokkuudelle. Keskeisiä toimintamuotoja olivat ministerin erityisedustajan kahdenväliset vierailut ja konsultaatiot, Suomen turvallisuusneuvostoehdokkuuden yhtenäinen ja johdonmukainen esilletuominen hallitustenvälisessä kanssakäymisessä sekä Suomen kansainvälisen näkyvyyden lisääminen.

Suomen ehdokkuus turvallisuusneuvostoon oli korkealla tasolla esillä YK:n yleiskokouksen avajaisviikolla New Yorkissa syyskuussa Tasavallan Presidentin johtaessa Suomen valtuuskuntaa ja ministeritasolla muun muassa Afrikan unionin ulkoministeri- ja huippukokouksessa tammikuussa, CMI-järjestön 10-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä Helsingissä huhtikuussa, Istanbulin LDC-konferenssissa toukokuussa ja Busanin kehitysyhteistyön vaikuttavuuden huippukokouksessa marraskuussa.

Suomen kampanja YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi perustui valtionjohdon, ulkoasiainhallinnon ja edustustoverkon sekä sektoriministeriöiden kansainvälisten yhteistyöverkostojen tehokkaaseen käyttöön Suomen tunnettavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi YK-järjestelmässä. Myös eduskunnan kansainvälisessä yhteistyössä huomioitiin turvallisuusneuvostoehdokkuuden tukeminen. Turvaneuvostokampanjassa keskeinen toimija oli Suomen YK-edustusto New Yorkissa.

Valmisteluja Suomen mahdollista turvallisuusneuvostojäsenyyttä varten jatkettiin kertomusvuonna. Valmistelujen päätavoitteena on varmistaa, että Suomella on kyky aktiivisesti vaikuttaa neuvoston koko laajaan asialistaan ja valmius ottaa nopeasti kantaa esiin nouseviin kriisitilanteisiin jäsenyyden alusta lähtien. Valmisteluja pohjustettiin vuoden 2011 aikana käymällä keskusteluja neuvoston jäseninä olevien tai hiljattain olleiden samankaltaisten maiden kanssa sekä muiden keskeisten tahojen kanssa. Lisäksi vuoden aikana käynnistettiin mahdollisen jäsenyyden kärkihankkeiden ja painopistealueiden alustava valmistelu ja sisäinen koulutus entisestään syventämään osaamista kaikista neuvoston asialistalla olevista kysymyksistä.

5.4 YK:n talous- ja sosiaalisektori

Suomi tuki aktiivisesti YK:n kehityssektorin reformia ja YK-järjestelmän kautta kanavoitavan avun tuloksellisuutta. Tukea YK-järjestöille kanavoitiin mm. UNFPA:n, UNICEF:n ja UNDP:n kautta. Tuki vuoden alusta toimintansa käynnistäneelle UN Womenille kolminkertaistettiin. Suomi oli aktiivinen toimija ja rahoittaja myös monissa terveyden edistämisen kannalta keskeisissä järjestöissä ja osallistui aktiivisesti niin kesäkuun HIV/AIDS -huippukokoukseen kuin ei-tarttuvia tauteja koskevaan korkean tason kokoukseen syyskuussa. FAO:n kautta rahoitettiin mm. metsä- ja ilmastokysymysten kannalta keskeisiä hankkei-

ta. YK:n neljännen vähiten kehittyneitä maita koskevan konferenssin valmisteluissa Suomella oli tärkeä rooli Suomen pysyvän YK-edustajan toimiessa loppuasiakirjaneuvotteluiden puheenjohtajana.

5.5 YK:n apulaisasiantuntijatoiminta

YK:n apulaisasiantuntija- ja vapaaehtoistoimintaa tuettiin noin kahdeksalla miljoonalla eurolla. Suomalaisia apulaisasiantuntijoita toimi kertomusvuoden lopussa 100 ja YK-vapaaehtoisia 43 henkilöä 30:ssä eri YK-järjestössä ympäri maailman. Suomen apulaisasiantuntijaohjelmasta valmistuneessa riippumattomassa evaluoinnissa todettiin Suomen vahva panos ja vaikutus YK-järjestelmään tämän ohjelman avulla. Samalla kuitenkin havaittiin, että suomalaiset jäävät merkittävästi muita maita vähemmän monenvälisten järjestöjen palvelukseen, vaikkakin sijoittuvat myöhemmin kehitysyhteistyöhön liittyviin tehtäviin.

5.6 Korruption vastainen toiminta

Kertomusvuonna Suomi tuki YK:n korruptionvastaisen sopimuksen (UNCAC eli UN Convention Against Corruption) sopimuksen toimeenpanoa sekä YK:n Wienissä toimivan UNODC:n (UN Office of Drugs and Crimes) korruptionvastaista toimintaa. YK:n korruptionvastaisen sopimuksen mukainen vertaisarviointi käynnistyi kertomusvuonna. Suomi arvioitiin ensimmäisten joukossa, ja arvioinnin myönteiset tulokset löytyvät kokonaisuudessaan oikeusministeriön ja UNODC:n verkkosivuilta.

Ulkoasiainministeriö osallistui aktiivisesti Suomen kansainvälisen korruptionvastaisen ohjelman toteutukseen muun muassa Suomen kansallisen korruptionvastaisen verkoston jäsenenä ja tiivisti myös ministeriön sisäistä verkottumista ohjelman toteuttamiseksi.

5.7 YK-reformit

Neuvottelut YK:n turvallisuusneuvoston uudistamisesta jatkuivat edelleen yleiskokouksessa, mutta varsinaisissa neuvotteluissa ei tapahtunut edistystä. Reformiprosessin vauhdittamiseksi eräät pysyvää turvallisuusneuvostopaikkaa tavoittelevat maat (ns. G4-maat) tekivät aloitteen, joka ei kuitenkaan saanut riittävää jäsenmaiden tukea taakseen. Suomi katsoo turvallisuusneuvoston uudistamisen olevan olennainen osa koko YK-järjestelmän uudistamista. Uudistuksen myötä tulisi pyrkiä saamaan aikaan työmenetelmiltään uudistunut ja nykyistä kansainvälistä järjestelmää aidosti heijastava elin.

YK-järjestelmän sisäisen koherenssihankkeen (System-wide Coherence, SWC) tarkoituksena on parantaa YK:n kehitys-, humanitaarisen ja ympäristösektorin toimijoiden välistä koordinaatiota ja toiminnan johdonmukaisuutta niin maa-, alue- kuin päämajatasolla. Vuoden alusta toimintansa käynnistäneen UN Womenin myötä yhdistettiin YK:n tasa-arvotoimintoja, mikä oli merkittävä edistysaskel myös YK-reformien näkökulmasta.

Kenttätoimintaan kohdistuvalla Yksi YK -aloitteella (One UN Initiative) pyritään eri järjestöjen työskentelyyn yhden ohjelman, yhden johtajan, yhden budjetin ja yksien toimitilojen puitteissa. Aloitteen kahdeksasta ns. Delivering as One -pilottimaasta valmistui evaluaatiot.

5.8 YK:n alainen tiede- ja kulttuuritoiminta

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon toimialoilla Suomi pyrkii edistämään kestävää kehitystä, rauhan vahvistamista, kulttuurien välistä vuoropuhelua sekä tasa-arvoa koulutuksen, kulttuurin, viestinnän sekä tieteiden tarjoamin keinoin. Suomi pitää erittäin tärkeänä Unescon toiminnasta tehdyn ulkopuolisen evaluaation tulosten ja suositusten tehokasta toimeenpanoa, joka tähtää Unescon työn entistä parempaan keskittämiseen, Unescon

kenttätoimintojen uudistamiseen, YK-yhteistyön vahvistamiseen, hallinnon parantamiseen sekä kumppanuusstrategian kehittämiseen.

Unescon yleiskokous hyväksyi Palestiinan järjestön 195. jäseneksi 31.10.2011 suoritetussa äänestyksessä. Suomi äänesti Palestiinan jäsenyyshakemuksen hyväksymisen puolesta. Pohjoismaiden ja EU–maiden kannat hajosivat Palestiinan jäsenyyskysymystä koskien. Palestiinan jäsenyys astui voimaan 23.11.2011 Palestiinan allekirjoitettua UNESCOn perussopimuksen. Palestiinan jäsenyyden hyväksymisen jälkeen Unesco ajautui rahoituskriisiin Yhdysvaltain ja joidenkin muiden valtioiden jätettyä jäsenmaksuosuuksiaan suorittamatta.

Suomi tuki Unescon Education for all (EFA) -ohjelmaa 500 000 eurolla, International Programme for the Development of Communication (IPDC) -ohjelmaa 200 000 eurolla, sekä myönsi tukea Unescon kansainväliselle koulutussuunnitteluinstituutille (IIEP) 200 000 euroa sekä tilastoinstituutille (UIS) 200 000 euroa.

YK:n pääsihteerin alaisuuteen kuuluvan YK:n Sivilisaatioiden Allianssin toiminta alkoi v. 2006 jolloin myös Suomi liittyi sen ystävämaiden jäseneksi. Allianssin päätavoite on vuorovaikutuksen ja dialogin edistäminen nuorisoa, mediaa, kasvatusta ja maahanmuuttoa koskevilla toimialoilla. Suomi tukee sekä poliittisesti että taloudellisesti Allianssin toimintaa. Kertomusvuonna Suomi osallistui Allianssin neljänteen korkean tason foorumiin joulukuussa Dohassa monipuolisella eri toimijatahoja edustavalla valtuuskunnalla. Allianssin korkea edustaja presidentti Jorge Sampaio vieraili Suomessa syyskuussa ja tapasi Tasavallan Presidentin ohella useita ministereitä, eduskunnan, elinkeinoelämän, median, kansalaisyhteiskunnan, nuorison ja uskontotaustaisten toimijoiden edustajia.

Suomi tuki Allianssin nuorisorahaston monikulttuurista ymmärtämistä koskevia hankkeita Afrikassa ja valmisteli Dialogue Cafe -toiminnan tukemista erityisesti Pohjois-Afrikassa. Suomi nimesi asiantuntijoita Allianssin kansainväliseen asiantuntijarekisteriin erityisesti nopeaa toimintaa vaativien, kuten islamilaista maailmaa ja länsimaita koskevien dialogikysymysten käsittelyä varten.

5.9 Globaalihallinta ja kansainvälisen arkkitehtuurin muuttuminen

Suomi näkee perinteisten monenkeskisten instituutioiden tehtäväksi hakea yhteisiä ratkaisuja globaalisti kaikkia koskettavien ongelmien hallinnan parantamiseksi ja vakaan kehityksen turvaamiseksi. Kertomusvuonna Suomi edisti osaltaan kansainvälisen yhteistyöarkkitehtuurin uudistamista eri järjestöjen päätöksentekoelimissä. Suomi seurasi tiiviisti uudenlaisia yhteistyöjärjestelyjä kuten G20-ryhmää, johon voidaan vaikuttaa parhaiten Euroopan unionin yhteisen politiikan kautta.

YK:n jäsenmaiden piirissä on kannettu huolta järjestön merkityksen säilyttämisestä monenkeskisen yhteistyöjärjestelmän keskiössä. Suomi katsoo, että YK on edelleen keskeisin monenkeskisen yhteistyön väline, jonka toimintaan kaikki valtiot osallistuvat ja toimi kertomusvuonna tämän periaatteen mukaisesti. Suomi liittyi syksyllä 2011 ns. 3G-ryhmään (Global Governance Group). Ryhmä koostuu noin 30 valtiosta ja se etsii keinoja globaalihallinnan tehostamiseen etenkin kehittämällä yhteistyötä YK-järjestelmän ja G20-ryhmän välillä.

5.10 Kyberturvallisuus ja tietoyhteiskunta

Kyberuhat ovat nousseet keskeiseksi kansalliseksi ja kansainväliseksi kysymykseksi. Kansallisesti Suomessa ollaan luomassa kattavaa kyberturvallisuusstrategiaa. Kansainvälisesti kyberasioita käsitellään useissa eri monenkeskisissä järjestöissä kuten EU, YK, Etyj, Euroopan neuvosto ja Nato. Pohjoismaiden kesken on sovittu kansallisten tietoturvaviranomaisten yhteistyöverkoston perustamisesta. Suomi osallistui marraskuussa Lontoossa järjestettyyn

mittavaan kansainväliseen kyberkonferenssiin, joka aloitti pohdinnan kybertoimintaympäristössä sovellettavista laajemmista kansainvälisistä periaatteista.

Suomi jatkoi aktiivista toimintaa YK:n tietoyhteiskuntahuippukokousten (World Summit on Information Society, WSIS) toimeenpanossa ja seurantamekanismeissa. Tietoyhteiskuntasektori on yksi kehitysyhteistyön tärkeistä osaamis- ja kohdealueista, jonka vuosittainen arvo on n. 25–30 milj. euroa. Vuoden 2011 aikana järjestettiin yhdessä Maailmanpankin kanssa Helsingissä 'Global Forum on Innovation & Technology Entrepreneurship' -tapahtuma. Tunnustuksena Suomen tekemälle työlle Tasavallan Presidentti Tarja Haloselle myönnettiin kuluneena vuonna ITU:n tietoyhteiskuntapalkinto.

5.11 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka

Suomi korosti edelleen kertomusvuonna kehityspolitiikassaan ilmasto- ja ympäristökysymyksiä ja tuki erityisesti köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden kehitystä sekä edisti niiden sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin. Suomi panosti kehitysmaiden osaamisen ja kapasiteetin vahvistamiseen kansainvälisessä neuvotteluprosesseissa ja keskeisten ympäristösopimusten toimeenpanossa.

Naisten aseman edistämistä kansainvälisessä ilmasto- ja ympäristöpolitiikassa tuettiin edelleen hanketasolla. Kansallista päästöyksiköiden osto-ohjelmaa vietiin eteenpäin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Suomi kiinnitti erityistä huomiota tasa-arvoon, tavoitteena edistää naisten asemaa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa – Durbanin ilmastokokouksessa tämä onnistuttiin sisällyttämään taas moniin uusiin työohjelmiin.

Suomi myötävaikutti osana EU:ta Durbanin ilmastokokouksen tulokseen, joka loi tiekartan kohti kattavaa maailmanlaajuista sopimusta, sopi Kioton pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta ja Cancúnissa vuonna 2010 tehtyjen päätösten toimeenpanemisesta ja tarkentamisesta. Rahoitus pysyi edelleen ilmastoneuvottelujen yhtenä keskeisimpänä kysymyksenä. Durbanissa edistyttiin vihreään ilmastorahastoon, pysyvään komiteaan ja pitkän aikavälin rahoitukseen liittyvissä kysymyksissä.

Suomi toimi kertomusvuonna aktiivisesti kansainvälisten ympäristösopimusten toteutusta tukevan Maailmanlaajuisen ympäristörahaston (GEF) lisärahoitusneuvotteluissa sovittujen uudistusten toimeenpanossa.

Suomi osallistui kertomusvuonna YK:n metsäfoorumin 9. istuntoon, jonka keskeisenä teemana olivat kestävän metsätalouden sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset sekä köyhyyden vähentäminen. Istunnon yhteydessä käynnistettiin YK:n Kansainvälinen metsävuosi 2011.

Suomi osallistui lokakuussa 2011 YK:n aavikoitumissopimuksen 10. osapuolikokoukseen Korean tasavallassa. Kokous vahvisti sopimuksen 10-vuotisstrategian (2008–2018) toimeenpanoa tulospohjaista ohjelmointia soveltaen ja tehostamalla sen puitteissa tehtävää tieteellistä työtä ja päätöksentekoa puhtaan kehityksen mekanismiin liittyvissä asioissa. Ulkoasiainministeriö osallistui aktiivisesti kahden Aasian kehityspankin hiilirahaston Asia Pacific Carbon Fundin ja Future Carbon Fundin toimintaan johtokunnan jäsenen roolissa sekä Nefcon Nefco Carbon Fund -hiilirahaston ja Maailmanpankin Prototype Carbon Fund -hiilirahaston hallinnointiin sijoittajista koostuvien kokousten kautta. Kahdenvälisten CDM-hankkeiden osalta Suomi teki tiivistä yhteistyötä valtion mekanismikonsulttina toimivan yrityksen kanssa hankkeiden edistämiseksi ja päästöyksiköiden kotiuttamiseksi.

Osana YK-reformia Suomi jatkoi kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista tavoitteenaan YK:n ympäristöjärjestön (UNEO) perustaminen. Suomi jatkoi UNEP:n toiminnan vahvistamista myös ympäristödiplomatian ja konfliktien jälkeisen toiminnan alueilla ja edis-

ti sen ympäristöturvallisuusasiantuntemuksen laajempaa hyödyntämistä. Erityisesti kehitysmaiden kestävään kaupungistumiseen liittyviä kysymyksiä käsittelevän YK-asuinyhdyskuntaohjelman (UN-Habitat) toimintaan ja työhön on vaikutettu hallintoneuvostossa ja pysyvien edustajien kokouksissa sekä kahdenvälisissä tapaamisissa.

5.12 Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten piirissä Suomen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat Maailmanpankkiryhmä, Afrikan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan alueelliset kehitysrahoituslaitokset sekä Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto (IFAD). Suomi vaikutti kaikissa näissä politiikkamuodostukseen, tavoitteisiin ja toimintaan osallistumalla laitosten strategiseen päätöksentekoon pääomankorotusneuvottelujen ja rahastojen lisärahoitusneuvottelujen yhteydessä sekä rahoituslaitosten johtokuntien kautta (pääsääntöisenä yhteistyöryhmänä muut Pohjoismaat).

Erityisesti Suomi ajoi kehitysrahoituslaitoksissa niiden tuloksellisuuden vahvistamista sekä osallistavan kehityksen ja kasvun edistämistä. Maailmanpankissa Suomi keskittyi edellisenä vuonna tehtyjen hallintouudistusten ja uuden strategian toimeenpanon seurantaan ja siihen liittyvään vaikuttamistyöhön. Uuden strategian mukaisesti pankki keskittyy entistä tiiviimmin kehitysmaiden köyhyyden vähentämiseen erityisesti Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ilmastonmuutoksen vastaisiin ja siihen sopeuttaviin toimiin, ruokaturvan varmistamiseen, hyvän hallintotavan vahvistamiseen ja korruption vastaiseen taisteluun sekä erilaisten kriisien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan tukemalla kehitysmaiden kriisien sieto- ja hallintakykyä erilaisin politiikka- ja rahoitustoimin. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseen Suomi on vaikuttanut sekä rahoituslaitosten politiikkaohjauksella että monenkeskisten velkahelpotusaloitteen (MDRI) ja raskaasti velkaantuneiden kehitysmaiden velkahelpotusaloitteen HIPC:n kautta. Suomi on osallistunut myös innovatiivisia kehitysrahoitusmekanismeja edistävien maiden ryhmän toimintaan (Leading Group on Innovative Financing for Development).

Pohjoismainen kehitysrahasto (NDF) suuntaa jatkossa kaiken rahoituksensa lahjamuotoiseen ilmastorahoitukseen vuonna 2009 tehdyn päätöksen mukaisesti. NDF:n uuden mandaatin mukainen toiminta on käynnistynyt nopeasti ja Pohjoismaat ovat sen kautta vaikuttaneet kehitysrahoituslaitosten hankkeiden ilmastokestävyyteen käytännön tasolla.

Kumppanuussopimukset monenkeskisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa tukevat valtioneuvoston kehityspoliittisen toimenpideohjelman temaattisia painopistealueita. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen sekä kestävä kehitys korostuvat. Perusrahoituksen lisäksi Suomi vaikuttaa pankkien toimintaan erilaisten rahastojen kautta, esimerkiksi Maailmanpankin kestävän kehityksen rahasto (ESSD) sekä metsä-hiilirahasto (Forest Carbon Partnership Facility, FCPF). Myös Latinalaisen Amerikan kehityspankissa Suomi tukee ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tähtäävää rahastoa. Maailmanpankin ihmisoikeusrahaston (Nordic Trust Fund, NTF) kautta tuetaan puolestaan ihmisoikeusnäkökulman huomioimista pankin toiminnassa. NTF järjesti Suomen kanssa Helsingissä lokakuussa 2011 koulutusseminaarin. Osana ulkoministeriön ruokaturvan ja ilmastomuutoksen pitkän aikavälin ohjelmia jatkettiin Suomen tukea Kansainväliselle maataloustutkimusjärjestelmälle (CGIAR) ruokaturvan parantamiseksi.

5.13 Humanitaarinen toiminta

Humanitaariseen apuun kanavoitiin kertomusvuonna yhteensä 91 miljoonaa euroa, joka on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämä johtui Afrikan Sarven ja erityisesti Somalian tilanteesta, jossa pitkäaikainen konfliktitilanne yhdistettynä kuivuuteen koko Afrikan sarven alueella aiheutti monilla alueilla nälänhädän ja pakolaistulvan naapurimaahan Keniaan. Af-

rikka oli kertomusvuonna jälleen suurin humanitaarisen avun vastaanottaja, yli 51 miljoonaa euroa, josta Afrikan Sarven alueelle ohjattiin yli 21 miljoonaa euroa.

Arabikevät aiheutti uusia humanitaarisen avun tarpeita, mukaan lukien Libyasta Tunisian puolelle paenneiden libyalaisten ja maassa toimineiden siirtotyöläisten avustaminen. Tukea kohdistettiin myös Pakistanin tulva- sekä Sri Lankan konflikti-alueille.

Useiden pitkäaikaisten, ratkaisemattomien konfliktien aiheuttamat humanitaariset tarpeet jatkuivat. Esimerkiksi Lähi-idässä ja Sudanissa sisäisten pakolaisten avun tarve on edelleen suuri.

Suomi kanavoi rahoituksensa YK-järjestöjen, Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen ja kokeneiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen kautta. Keskeisiä rahoituskanavia ja yhteistyökumppaneita olivat UNHCR, WFP, UNICEF, UNRWA, FAO ja WHO, YK:n keskitetty humanitaarisen avun rahasto CERF, Punaisen Ristin kansainvälisen komitea sekä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun Liitto. Suomalaistoimijoista apua annettiin Kirkon Ulkomaanavun, FIDA:n ja Suomen Punaisen Ristin kautta.

Katastrofiriskien vähentäminen ja valmiuskapasiteetin vahvistaminen otettiin vahvemmin esille kehitysyhteistyön suunnittelussa, sen mukaisesti kuin vuoden aikana (sisäministeriön johdolla) valmistellussa luonnononnettomuuksien vahinkojen rajoittamiseen tähtäävässä kansallisessa toimintaohjelmassa todetaan.

Rahoituksen lisäksi Suomi on panostanut vaikuttamistyöhön. Suomi on edistänyt Afrikan sisäpakolaisten asemaa tukemalla niin sanottua Kampala-sopimuksen ratifiointia ja toimeenpanoa. Suomi järjesti Länsi-Afrikan maille yhteistyössä AU:n, ECOWAS:n ja YK:n pakolaisavun järjestön UNHCR:n kanssa sopimusta koskevan ministeritason konferenssin Nigeriassa heinäkuussa 2011.

Suomi on aktiivisesti edistänyt humanitaarisen avun uudistusprosessin jalkauttamista YK-järjestöissä. Tätä on tehty johtokuntavaikuttamisen ja rahoittajafoorumeilla käytävän vuoropuhelun kautta sekä lisäämällä yhteistyötä erityisesti YK:n humanitaarisen avun osaston OCHA:n kanssa. Suomen edustaja CERF:n neuvoa antavassa ryhmässä jatkoi toimintaansa kertomusvuonna.

Humanitaariseen miinatoimintaan kohdennettiin kertomusvuonna 5,3 miljoonaa euroa.

6. Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ja kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen

6.1 Maailman kauppajärjestö (WTO)

Maailman kauppajärjestön (WTO) Dohan kehityskierroksen (DDA) käynnistymisestä tuli kertomusvuonna kuluneeksi 10 vuotta. Vuonna 2010 asetettiin tavoitteeksi päättää neuvottelut kertomusvuoden loppuun mennessä. Lopullinen neuvottelutulos tuli hyväksyä WTO:n ministerikokouksessa joulukuussa. Neuvottelut päättyivät kuitenkin tuloksettomina huhtikuussa 2011. Kesän kuluessa pyrittiin yhteisymmärrykseen vähiten kehittyneille maille tarkoitetusta ”minipaketista”, mutta nämäkin neuvottelut kariutuivat tuloksettomina. Suomi tuki ”minipaketin” sisältöä osana EU-rintamaa. Dohan kierroksen jatkosta ei ole tietoa. Säännönmukainen WTO-työ neuvostoissa ja komiteoissa kuitenkin jatkuu normaaliin tapaan.

Suomen ja EU:n tavoitteena Dohan neuvotteluissa on ollut kunnianhimoinen, tasapainoinen, kaikki neuvottelualueet kattava lopputulos, joka vapauttaa kauppaa Suomen vientiteollisuudelle tärkeissä tuotteissa ja varmistaa maataloudemme toimintaedellytykset. Suomelle on ol-

lut tärkeää, että DDA:ssa pyritään vahvistamaan myös WTO:n sääntöjärjestelmää ja kehitysmaiden integroitumista kansainväliseen talouteen. Kevään 2011 DDA-neuvottelut painottuivat teollisuustuotteisiin. Suomi oli aktiivinen markkinoillepääsykysymyksissä, erityisesti teollisuuskoneita, kemiaa, elektroniikkaa ja metsätuotteita koskevissa sektorineuvotteluissa. Suomi vaikutti yhdessä EU:n kanssa myös ympäristöteknologiaa koskevissa neuvotteluissa. WTO:n 8. säännönmukainen ministerikokous järjestettiin Genevessä 15.–17.12.2011. Ministerikokouksessa ei neuvoteltu Dohan kierroksesta, mutta aihe oli kokouksen asialistalla. Kokouksessa keskusteltiin lisäksi monenkeskisen kauppajärjestelmän haasteista sekä kaupasta ja kehityksestä.

WTO:n julkisia hankintoja (GPA) koskevat neuvottelut tiivistyivät vuoden 2011 aikana. Sopimusmuutoksista päästiin yhteisymmärrykseen joulukuun ministerikokouksessa. Sopimus parantaa suomalaisyritysten pääsyä muiden GPA-osapuolten julkisiin hankintoihin. Sopimusteksti vastaa nykyajan vaatimuksia kattaen myös sähköiset hankinnat, parantaa avoimuutta ja tekee sopimuksen entistä kiinnostavammaksi kehitysmaille.

Venäjän WTO-liittymisneuvottelut jatkuivat kertomusvuonna tiiviinä huipentuen liittymistyöryhmäraportin hyväksymiseen marraskuussa. Venäjän jäsenyys hyväksyttiin joulukuun ministerikokouksessa. Kertomusvuoden aikana Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kannanmuodostukseen asiassa. Suomen kaupalliset intressit, esimerkkinä puutullit, on huomioitu hyvin jäsenyyspaketissa. Venäjän tulee ratifioida liittymisasiakirjat viimeistään 15.6.2012. Jäsenyys astuu voimaan 30 päivän kuluttua ratifiointiasiakirjojen tallettamisesta WTO:hon.

6.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

Suomi osallistui aktiivisesti OECD:n järjestövision uusimiseen. Vision mukaan järjestö tavoittelee vastaisuudessakin kestavän taloudellisen kasvun ja sosiaalisen edistyksen polun osoittajan roolia sekä taloudellisen globaalihallinnan analyytikon, taustoittajan ja politiikkasuosittelijan roolia vahvuusalueillaan. OECD pyrki edelleen lähentämään Kiinaa, Intiaa, Indonesiaa, Etelä-Afrikkaa ja Brasiliaa sisältötyönsä rakenteisiin ja standardien yhteiseen kehittelyyn tiivistetyn kanssakäymisen kumppanuusstatuksella. Kertomusvuonna vihreän kasvun strategia hyväksyttiin ja kehitysstrategian uusiminen käynnistettiin G20:n antaman mandaatin pohjalta. Suomi hyödynsi naapurituntemustaan osallistumalla eri komiteoissa aktiivisesti Venäjän jäsenyysehtojen täyttymisen arviointiin.

Suomi esitti omien haasteidensa valossa sisältötyön suunnittelua ja budjetointia koskevat painopistetoivomukset vuosia 2013–14 varten. Uuden hallitusohjelman toimeenpanon helpottamiseksi koottiin tiedot hallitusohjelman kolmeen prioriteettialaan liittyvästä tuoreesta ja tekeillä olevasta OECD:n sisältötyöstä.

6.3 EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut

EU jatkoi kertomusvuonna vapaakauppaneuvotteluja useiden eri neuvottelukumppanien kanssa. Hallitus osallistui aktiivisesti EU:n sisäiseen kannanmuodostukseen.

EU:n ja Ukrainan väliset vapaakauppaneuvottelut edistyivät kertomusvuonna nopeasti ja ne saatiin teknisellä tasolla päätökseen. Intia- ja Kanada-neuvotteluja jatkettiin intensiivisesti tavoitteena niiden päättäminen alkuvuodesta 2012. Vapaakauppaneuvottelut Singaporen ja Malesian kanssa jatkuivat myös aktiivisina. Singapore-neuvottelut saataneen päätökseen vuoden 2012 aikana. Malesia-neuvotteluissa ollaan puolivälissä. EU:n ja Mercosurin vapaakauppasopimusneuvotteluissa käytiin kertomusvuonna neljä neuvottelukierrosta. Edistystä saavutettiin kaikilla neuvottelualueilla, mutta markkinoillepääsytarjousten vaihtoon ei vielä päästy.

Venäjän WTO-jäsenyyden toteutuminen luo pohjan mahdollisten EU:n ja Venäjän välisten vapaakauppasopimusneuvottelujen aloittamiselle. Käytännössä tilannetta mutkistaa kuitenkin Venäjän, Valko-Venäjän ja Kazakstanin välisen tulliliiton syveneminen, joka siirtää osan Venäjän kauppapoliittisesta toimivallasta tulliliiton yhteisille elimille. EU pyrkii neuvottelemaan mahdollisimman pitkälle menevistä kauppa- ja investointisäännöistä EU-Venäjä-perussopimusneuvotteluissa ennen vapaakauppasopimusneuvottelujen käynnistymistä. EU:n esitykset vastaavat hyvin Suomen tavoitteita.

EU neuvottelee paraikaa myös kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta Kiinan kanssa. Sopimuksella pyritään vahvistamaan kahdenvälisiä kauppa- ja investointisuhteita sekä yhteistyötä. Kauppaa merkittävien kumppanien kuten Intian, Brasilian, Yhdysvaltojen, Kiinan ja Japanin kanssa pyritään helpottamaan sääntely-yhteistyön ja -dialogien muodossa.

Vuonna 2010 allekirjoitettua EU:n ja Etelä-Korean välistä vapaakauppasopimusta ryhdyttiin soveltamaan väliaikaisesti 1.7.2011. Sopimus astuu lopullisesti voimaan kansallisten voimaansaattamistoimien päätyttyä. EU:n sisäistä työtä EU:n ja Perun ja Kolumbian sekä EU:n ja Keski-Amerikan maiden välisten vapaakauppasopimusten voimaan saattamiseksi jatkettiin ja sopimukset allekirjoitettaneen alkuvuodesta 2012.

Komissio sai joulukuussa 2011 valtuutuksen aloittaa kahdenväliset neuvottelut Euro-Välimeri-assosiaatiosopimusten laajentamiseksi ja pitkälle menevien ja laaja-alaisten vapaakauppa-alueiden perustamiseksi Egyptin, Jordanian, Marokon ja Tunisian kanssa.

6.4 Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE)

Hallituksen VKE-toiminta tukee suomalaisyritysten vientiponnisteluja ja kansainvälistymistä sekä pyrkii turvaamaan yrityksille yhdenvertaiset edellytykset kilpailijoihin nähden maailmalla. Uusi hallitus nosti taloudellisten ulkosuhteiden kokonaisuuden tarkastelun kohteeksi päättämällä hallinnonalojen rajat ylittävän Suomen taloudellisten ulkosuhteiden toimintaohjelman laatimisesta.

Ulkoasiainhallinnon edustustoverkon VKE-palveluja verkottajana, kumppanuuksien edistäjänä ja yleisen markkinakehityksen seuraajana saatettiin kertomusvuonna entistä tehokkaammin suomalaisen elinkeinoelämän käyttöön. Uudessa hallitusohjelmassa kiinnitettiin huomiota suomalaisten VKE-toimijoiden yhteistyön kehittämiseen Suomen ulkomaanedustustoihin tukeutuvan Suomi-talo -toimintakonseptin pohjalta. Suomi-taloa koskeva selvitystyö käynnistettiin keskeisten kansliapäälliköiden johdolla hallitusohjelman kirjauksen pohjalta.

Korkean tason vienninedistämismatkoja järjestettiin kertomusvuonna muun muassa Lähi-Itään, Intiaan, Kiinaan, Venäjälle ja Japaniin. Tasavallan Presidentin Mongolian-vierailulle osallistui korkean tason yritysvaltuuskunta. Suomeen suuntautuneet vierailut muun muassa Brasiliasta tarjosivat vastaavasti tilaisuuden suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen tukemiseen sekä yritysten toiminnan esittelyyn kotimaassa.

Suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota maailmantalouden epävarmassa tilanteessa. Yritysten kohtaamien ongelmien ratkaisemiseksi toimittiin aktiivisesti sekä kansallisesti että hyödyntäen Euroopan komission tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia unionin markkinoillepääsystrategian puitteissa. Eräitä ongelmia onnistuttiin ratkaisemaan. Kaupanestetyötä tehostettiin erityisesti vienninedistämismatkojen yhteydessä.

6.5 Investointien edistäminen ja suoja

Suomi osallistui aktiivisesti investointeja koskevaan kansainväliseen sisältötyöhön taloudellisen yhteistyön järjestössä (OECD). Hallitus pyrki edistämään kansainvälisen investointiympäristön kehitystä Suomen liike-elämän kannalta edulliseen suuntaan tavoitteena ympäristö, joka mahdollistaa nykyistä paremmin suomalaisyritysten osallistumisen globaaliin talouteen yritysostojen ja investointien kautta sekä tukee Suomen investointitavaravientiä lisäämällä kansainvälisiä investointeja.

Hallitus vaikutti Lissabonin sopimuksen myötä syntyneen uuden eurooppalaisen investointipolitiikan sisällön kehittämiseen. Hallituksen tavoitteena oli yhtäältä varmistaa, että uusi politiikka rakentuu mahdollisimman pitkälti Suomen omissa kahdenvälisissä investointien edistämistä ja suojaamista koskevissa sopimuksissa hyviksi havaituille periaatteille. Tavoitteena oli myös varmistaa, että Suomen omat kahdenväliset investointien edistämistä ja suojaamista koskevat sopimukset tarjoavat oikeudellisen suojan suomalaisille sijoituksille kunnes sopimukset korvataan EU:n sopimuksilla tai muulla kansainvälisellä järjestelyllä, jonka osapuolia unioni ja sen jäsenmaat ovat. Uuden investointipolitiikan kehittäminen jatkuu vuonna 2012.

6.6 Tuontipolitiikka

Suomen tuontipolitiikan tavoitteena on turvata suomalaisen teollisuuden raaka-aineiden saatavuus, elinkeinoelämän ja kuluttajien tuontiin liittyvät intressit sekä kauppa- ja kehityspoliittisten tavoitteiden yhteensovittaminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Suomi vaikutti kertomusvuonna eri tuontijärjestelmiä koskeviin sääntelyuudistus- ja neuvotteluprosesseihin, joista keskeisimpiä olivat EU:n etuusalkuperäsääntöuudistus, tuontisuojainstrumenttien uudistus, yleisen tullietuusjärjestelmän (Generalized System of Preferences, GSP) uudistus sekä EU:n aloittamat uudet vapaakauppa- ja talouskumppanuussopimusneuvottelut. Raaka-aineiden saantiin liittyvissä kysymyksissä merkittävää edistystä saavutettiin Venäjän sitouduttua osana WTO-jäsenyyspakettia poistamaan ja alentamaan eräiden Suomelle tärkeiden raaka-aineiden vientitulleja.

6.6.1 Kehitysmaatuonnin helpottaminen ja kauppaa tukeva kehitysyhteistyö

Suomi jatkoi aktiivista vaikuttamistyötään kauppa ja kehitys -kysymyksissä EU:n, YK-järjestelmän, WTO:n ja OECD:n puitteissa. Suomi vaikutti EU:n komission tulevan kauppa ja kehitys tiedonannon muotoilemiseen. Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri sekä kehitysministeri allekirjoittivat lokakuussa seitsemän samanmielisen jäsenmaan kauppa- ja kehitysministerien kanssa kirjeen EU:n kauppa- ja kehityskomissaareille koskien tulevan tiedonannon sisältöä.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumistaan kansainväliseen Aid for Trade -aloitteeseen. Suomi oli näkyvästi esillä WTO:ssa heinäkuussa 2011 järjestetyssä kolmannessa globaalissa Aid for Trade -seurantakokouksessa. Suomi osallistui myös aktiivisesti YK:n kauppa ja kehityskonferenssin (UNCTAD) 13. ministerikokouksen neuvotteluihin. Tasavallan presidentti Halonen toimii rinnakkaispuheenjohtajana UNCTAD:n ja kehitysmaiden roolia globaalissa taloudessa pohtivassa UNCTAD:n pääsihteerin kutsumassa paneelissa.

Suomi jatkoi rahoitustukeaan monenkeskisille kauppa ja kehitys -järjestöille Aid for Trade -aloitteen puitteissa tavoitteena erityisesti vähiten kehittyneiden maiden kaupankäyntivalmiuksien vahvistaminen. Suomen keskeisiä tukikohteita olivat WTO, UNCTAD, Kansainvälinen kauppakeskus ITC, Enhanced Integrated Framework -ohjelma sekä YK:n teollisen kehityksen järjestö UNIDO.

6.6.2 Kauppapoliittiset suojainstrumentit

Kauppapoliittisten suojainstrumenttien (polkumyynti-, tasoitustulli- ja suojatoimi-instrumentti) käyttö kansainvälisessä kaupassa lisääntyi talouskriisin johdosta, joskin odotettua vähemmän. Kolmansien maiden aloittamien tutkintojen osalta ongelmana ovat usein alhaiset standardit, transparenssin puute ja suojatoimi-instrumentin runsas käyttö. Hallitus on suhtautunut kriittisesti EU:n asettamiin polkumyynti- ja tasoitustullitoimiin pyrkien vaikuttamaan siihen, ettei toimia aseteta tarpeettomasti eikä väärin perustein esimerkiksi talouskriisin varjolla. EU ei asettanut suojatoimia vuonna 2011.

EU asetti kertomusvuonna historiansa ensimmäisen tasoitustullin Kiinasta peräisin olevalle päällystetylle hienopaperille. EU ei ole aiemmin käyttänyt kyseistä instrumenttia ei-markkinatalousmaasta peräisin olevaan tuotteeseen, koska tasoitustullitutkintoihin kyseisten maiden osalta liittyy useita käytännön ongelmia. Kiina on nostanut esiin markkinatalousstatuksen saamisen mahdollisena edellytyksenä osallistumiselleen EU:n talouskriisitalkoisiin. Markkinatalousstatuksen myötä polkumyynti- ja tasoitustulleja saatettaisiin käyttää jossain määrin maltillisemmin Kiinaa kohtaan. Tällä hetkellä Kiina on EU:n asettamien polkumyyntitoimien suurin kohdemaa. Suomi on ilmaissut olevansa valmis neuvottelemaan markkinatalousstatuksen myöntämisestä Kiinalle ennen kuin se saa sen automaattisesti vuoden 2016 alussa, mutta tällöin Kiinalta tulisi saada vastineeksi myönnytyksiä kauppapolitiikan osalta.

Vuoden 2011 lopulla saatiin tieto, että EU:ssa aloitetaan kauppapoliittisten instrumenttien modernisointiin tähtäävä uudistamisprosessi. Instrumentteja uudistettiin viimeksi vuonna 1995, minkä jälkeen yritysten kohtaama liiketoimintaympäristö on muuttunut suuresti. Suomi kannattaa uudistuksen käynnistämistä.

6.6.3 Sektorikohtaiset kauppapoliittiset erityiskysymykset

Hallitus pyrki kertomusvuoden kuluessa turvaamaan suomalaisen terästeollisuuden toimintaedellytyksiä vaikuttamalla vientimarkkinoiden avoimuuteen ja varmistamaan aktiivisella tuontipolitiikalla raaka-aineiden saannin ja markkinoiden häiriöttömän toiminnan.

Teräs ja tekstiilit ovat EU:n kauppapoliittisessa järjestelmässä erityisasemassa muihin teollisuustuotteisiin nähden johtuen niiden perinteisesti vahvasta asemasta unionissa sekä terässektorin osalta suhdanneherkkyydestä. Rajoitus- ja tarkkailutoimenpiteitä on viime vuosina karsittu, mutta tietyt erityisjärjestelyt ovat edelleen voimassa. EU soveltaa määrällisiä tuontirajoituksia enää Valko-Venäjään ja Pohjois-Koreaan (tekstiilit) sekä Venäjään ja Kazakstaniin (teräs). Rajoitustoimet poistuvat automaattisesti maiden tullessa WTO:n jäseniksi.

Raaka-aineiden ja muiden tuotantopanosten saanti nousi kertomusvuonna keskeiseksi kysymykseksi myös mineraali-, elektroniikka-, kemian- ja metsäsektorilla. Suomi toimi aktiivisesti sekä kahdenvälisesti että EU:n raaka-ainestrategian puitteissa elinkeinoelämän etujen turvaamiseksi. EU määritteli strategian puitteissa 41 mineraalia kriittisiksi unionin etujen kannalta. EU on monen raaka-aineen osalta riippuvainen tuonnista.

Vuoden 2010 aikana raaka-aineiden saatavuus, vientirajoitukset ja erityisesti Kiinan toimet olivat esillä useilla foorumeilla. Maailman kauppajärjestön riitojenratkaisupaneeli totesi Kiinan mineraalien vientirajoitukset WTO-velvoitteiden vastaisiksi. Paneelikäsittelyn ohella esillä olivat Kiinan toimet harvinaisten maametallien viennin rajoittamiseksi. Kiina vastaa tällä hetkellä noin 97 % harvinaisten maametallien tuotannosta maailmassa. Kyseisiä metalleja käytetään erityisesti high-tech-tuotannossa ja niiden kysyntä on kasvanut viime vuosina merkittävästi.

EU:n metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa (Forest Law Enforcement, Governance and Trade, FLEGT) koskevan toimintasuunnitelman ja sen nojalla annettujen neuvoston ja komission asetusten täytäntöönpano jatkui kertomusvuonna. Hallitus osallistui myös aktiivisesti WTO:n informaatioteknologiasopimuksen (Information Technology Agreement, ITA) uudistamista koskevaan valmisteluun Euroopan komission kanssa. EU:n tavoitteet vastaavat hyvin Suomen näkemyksiä. Neuvottelut sopimuksen uudistamisesta aloitetaan 2012.

6.7 Vientivalvonta

Vuoden 2011 'arabikevät' vaikutti myös suomalaisyritysten korkean teknologian vientiin. Vientilupaharkinnassa jouduttiin ottamaan huomioon muuttuneet olosuhteet asianomaisissa maissa sekä arvioimaan kaksikäyttötuotteiden väärinkäytön todennäköisyyttä uudessa tilanteessa. Lisäksi EU:n Iranin ja Syyrian vastaiset pakotteet kohdistuivat myös kaksikäyttötuotteiden vientiin. Hallitus panosti vientiyritysten, teollisuuden ja intressiryhmien neuvontaan kaksikäyttötuotteiden lupa-asioista ja uusista pakotteista.

Ulkoasiainministeriö otti kertomusvuonna käyttöön kaksikäyttötuotteiden vientiluvituksen sähköisen asiointipalvelun, mikä nopeutti ja modernisoi vientilupahakemusten vireillepanoa ja käsittelyprosessia merkittävästi. Kehitystyötä jatkettiin edelleen tavoitteena koko vientiluvitusprosessin saattaminen sähköiseen muotoon yhteistyössä tullin kanssa. Vuoden kuluessa käsiteltiin noin 320 kaksikäyttötuotteita koskevaa vientilupahakemusta. Lisäksi kaksikäyttötuotteita sekä puolustustarvikkeita ja siviiliaseita käsittelevän vientivalvontatyöryhmän välityksellä annettiin lausunto noin 260 vientilupahakemuksesta, joista noin 160 koski puolustustarvikkeita ja siviiliaseita ja noin 100 kaksikäyttötuotteita.

EU:n neuvostossa päästiin kertomusvuonna yhteisymmärrykseen unionin uusista kaksikäyttötuotteiden sektorikohtaisista yleisvientiluvista, joista oli neuvoteltu jo vuodesta 2007 alkaen. Hallitus osallistui myös aktiivisesti neuvotteluihin EU:n kaksikäyttötuotteiden valvontalistojen päivittämistä koskevasta delegointialoiteesta komissiolle. Komissio käynnisti kertomusvuonna myös unionin vientivalvontajärjestelmän kehittämisen julkaisemalla asiasta vihreän kirjan. Ulkoasiainministeriö laati hallituksen vastauksen komissiolle. Komissio valmistelee jäsenmailta ja niissä sijaitsevilta yrityksiltä ja intressitahoilta saatujen vastausten pohjalta esitystä unionin vientivalvontajärjestelmän kehittämisestä vuonna 2012.

Suomi osallistui kertomusvuonna aktiivisesti tavanomaisten aseiden ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontajärjestelyn eli Wassenaarin järjestelyn toimintaan ja kehittämiseen.

6.8 Ilmastoneuvottelujen kauppapoliittinen ulottuvuus

Hallituksen ilmastopoliittisena päämääränä on sitova ja kattava kansainvälinen ilmastosopimus. Kauppapoliittisena päämääränä on, että EU-toimijat säilyttävät kilpailukykynsä kohtuullisena suhteessa unionin ulkopuolisiin toimijoihin nähden. Suomi tukee vapaata kauppaa ja torjuu protektionismin uhkaa.

Vuoden 2011 lopulla Durbanin ilmastoneuvotteluissa Suomi ja EU saavuttivat tavoitteensa hyvin. Osapuolet sopivat, että vuoteen 2015 mennessä tehdään periaatteessa kaikkia maita ja kaikkia kasvihuonepäästöjä koskeva sitova sopimus kasvihuonekaasupäästöjen tasosta. Sopimus toimeenpantaisiin vuonna 2020.

Hallitus jatkoi ilmastoneuvotteluissa aktiivista vaikuttamista EU:n linjaan teollis- ja tekijänoikeuksien turvaamiseksi teknologiansiirtokysymyksissä. Suomi korosti, ettei oikeuksia tule heikentää osana ilmastosopimusta, vaan niistä tulee tarvittaessa neuvotella Maailman henkisen omaisuuden järjestössä (World Intellectual Property Organization, WIPO) ja WTO:ssa

osana järjestöille kuuluvaa toimivaltaa. Durbanin joulukuussa 2011 sovitussa osapuolipäätöksessä teollis- ja tekijänoikeuksia ei mainita.

6.9 Energian ulkosuhteet

Suomi tuki komission antamaa tiedonantoa EU:n energiapolitiikan ulkosuhdeulottuvuudesta sekä päätösehdotusta jäsenmaiden kolmansien maiden kanssa tehtävien ja tehtyjen energiaa koskevien sopimusten tiedonvaihtomekanismista, jotka neuvosto päätelmissään 24.11.2011 hyväksyi.

Suomi otti aktiivisesti osaa EU:n ja Venäjän väliseen energiadialogiin. EU:n ja Venäjän välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen korvaavan uuden sopimuksen energiaosuuden EU-osapuolen ehdotukseen tehtiin Suomen puolelta useita sisältö- ja muotoiluehdotuksia. Tavoitteena on, että Venäjällä sovellettaisiin EU:n energiasisämarkkinoiden periaatteita.

Suomi osallistui myös aktiivisesti EU:n energiainfrastruktuurin kehittämistä koskevaan keskusteluun, josta Suomen kannalta tärkeimpänä BEMIP (Baltic Energy Market Interconnection Plan) on jo johtanut konkreettisiin hankkeisiin, mm. Suomen ja Viron välille rakennettava EstLink2 merikaapeli, jota myös komissio rahoittaa 100 milj. €:lla.

7. Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset

YK:n yleiskokous valitsi jäsenet kansainvälisen oikeuden toimikuntaan viisivuotiskaudelle. Pohjoismaista toimikunnassa on Ruotsin edustaja. Yleiskokouksen VI-komiteassa keskeisiä kysymyksiä olivat universaalitoimivallan ulottuvuus ja soveltaminen, kansainvälisen terrorismin vastaiset toimet, kansainvälisen oikeuden toimikunnan raportin hyväksyminen sekä oikeusvaltioperiaatteen edistäminen. Oikeusvaltioperiaatteen osalta sovittiin syyskuussa 2012 pidettävän korkean tason kokouksen järjestelyistä.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) Rooman perussäännön sopimusvaltioiden kokous valitsi joulukuussa 2011 tuomioistuimelle uuden syyttäjän, Gambian Fatou Bensoudan, sekä kuusi uutta tuomaria. ICC:n käsiteltävänä on parhaillaan seitsemän tilannetta. Aikaisempien tilanteiden lisäksi ICC:n käsiteltäväksi tuli vuonna 2011 kaksi uutta tilannetta.

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi helmikuussa yksimielisesti päätöslauselman, jolla se päätti siirtää Libyan tilanteen ICC:n tutkittavaksi. Lokakuussa 2011 syyttäjä päätti lisäksi omasta aloitteestaan ottaa tutkittavaksi Norsunluurannikon tilanteen. Kolmessa tilanteessa on edetty oikeudenkäynteihin, joita on käynnissä kuutta syytettyä vastaan. Tuomioistuimen ensimmäistä tuomiota odotetaan julkistettavaksi vuoden 2012 alkupuolella Kongon demokraattisen tasavallan tilanteen osalta vireillä olevassa Lubanga-tapauksessa. Useita tuomioistuimen antamia pidätysmääräyksiä on kuitenkin edelleen täytäntöönpanematta (mukaan lukien Sudanin presidentti).

Entisen Jugoslavian ja Ruandan ad hoc -sotarikostuomioistuinten toiminta pyritään saattamaan päätökseen vuoden 2014 loppuun mennessä. Tuomioistuimille perustetaan pienimuotoisempi seuraaja, jonka toiminta käynnistyy Haagissa kesällä 2013 ja Arushassa kesällä 2012. Tähän ns. ad hoc -tuomioistuinten residuaalimekanismiin valittiin 25 tuomaria joulukuussa 2011 YK:n yleiskokouksessa pidetyissä vaaleissa. Sierra Leonen erityistuomioistuimen toiminta on tarkoitus saada päätökseen helmikuussa 2012. Käsiteltävänä on edelleen oikeudenkäynti Charles Tayloria vastaan.

Kansainvälinen humanitaarinen oikeus oli näkyvästi esillä Kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen 31. konferenssissa. Neljän vuoden välein pidettävä konferenssi on poikkeuksellisen merkittävä ja laaja-alainen humanitaaristen asioiden foorumi.

Suomi piti siellä esillä uhrien aseman vahvistamista. Samoin Suomi painotti humanitaarisen oikeuden täytäntöönpanon tehostamista, mille konferenssi kokonaisuudessaan antoi tukensa. Suomi ilmaisi myös tukensa ns. Montreux -asiakirjalle, joka koskee yksityisiä turvallisuus- ja puolustusalan yrityksiä ja niitä koskevaa kansainvälisoikeudellista säätelyä.

Suomi on jatkanut johdonmukaisia toimiaan kansainvälisten pakotteiden kohteena olevien yksityishenkilöiden ja yhteisöjen prosessuaalisen oikeusturvan kohentamiseksi. YK:n turvallisuusneuvoston ns. Al-Qaida -pakotekomitean yhteyteen perustetun pakoteasiamiehen (Ombudsperson) toimivaltuuksia laajennettiin kesäkuussa 2011.

EU:n neuvosto ja komissio ovat valittaneet EU:n yleisen tuomioistuimen syyskuussa 2010 antamasta ns. Kadi II -tuomiosta, jossa tuomioistuin katsoi oikeusturvakeinojen olevan riittämättömiä myös pakoteasiamiehen tehtävän perustamisen jälkeen. Suomi on tehnyt tapauksessa väliintulon neuvoston ja komission puolella ja korostanut kirjallisessa lausumassaan erityisesti sitä, että tuomiossa ei riittävällä tavalla otettu huomioon YK:n tasolla tapahtunutta kehitystä.

YK:n turvallisuusneuvosto määräsi helmi-maaliskuussa 2011 päätöslauselmillaan 1970 ja 1973 Libyaan kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä. Pakotteet purettiin suurilta osiltaan syyskuussa 2011 väkivaltaisuuksien rauhoituttua. Turvallisuusneuvosto ei sen sijaan ole toistaiseksi päässyt yhteisymmärrykseen Syyrian tilanteen johdosta määrättävistä toimista, ja EU onkin toukokuussa 2011 ottanut käyttöön omia autonomisia pakotteitaan reaktiona maan hallituksen siviiliväestöön kohdistamiin tukahduttamistoimiin. Pakotteita tiukennettiin joulukuussa 2011. Myös Iraniin kohdistettavien pakotteiden laajentamisesta on päätetty EU:n ulkoasiainneuvostossa.

Ulkoasiainministeriön johtamassa työryhmässä valmisteltiin kansallista hallinnollista varojenjäädytysmenettelyä koskeva lainsäädäntöhanke, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2012. Menettely mahdollistaisi terroritekoihin osallistuvien tai niitä edistävien tahojen varojen jäädyttämisen YK:n turvallisuusneuvoston hyväksymän päätöslauselman 1373(2001) edellyttämällä tavalla myös siltä osin, kuin se ei EU-säädöksin ole nykytilanteessa mahdollista.

Merioikeuden alalla ajankohtaiset kysymykset koskivat erityisesti elollisen luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestävää käyttöä aavalla merellä sekä kansainvälisen merirosvouksen vastaisia toimia. Suomi tuki taloudellisesti YK:n huumeiden ja rikosten torjunnasta vastaavan järjestön UNODC:n merirosvouksen vastaista ohjelmaa.

Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys koskien sopimusta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä EU:n edun vuoksi vaihdettujen turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamisesta. Luxemburgin kanssa allekirjoitettiin kahdenvälinen tietoturvallisuussopimus joulukuussa ja sopimusneuvottelut saatiin päätökseen Alankomaiden, Ison-Britannian ja Sveitsin kanssa. Vuoden 1991 tietoturvallisuussopimuksen ajantasaistamista koskevat neuvottelut jatkuivat Yhdysvaltojen kanssa.

Suomi hyväksyi Saimaan kanavan vuokrasopimuksen helmikuussa. Sopimuksen voimaantulon edellytyksenä olevat ratifiointikirjat on vaihdettu vuoden 2012 alussa. Venäjän kanssa neuvoteltu rajat ylittävää yhteistyötä koskeva sopimus, joka voimaan tullessaan kumoaa vuodelta 1992 olevan lähialueyhteistyösopimuksen, parafoitiin 16.12.2011. Osapuolten tavoitteena on, että sopimus tulisi voimaan vuoden 2012 kuluessa.

Etelämannersopimuksen osapuolten vuosittainen konsultatiivikokous Buenos Airesissa keskittyi toiminnan edelleen tehostamiseen. Kokous hyväksyi myös sopimuksen voimaantulon 50-vuotisjuhlajulistuksen, jossa kiitettiin sopimuksen merkittävyyttä ja toimivuutta sekä ko-

rostettiin mantereen käyttöä rauhanomaiseen tieteelliseen tarkoitukseen, sen ympäristön suojelua korostaen.

Arktisen neuvoston ministerikokous päätti Nuukissa Grönlannissa toukokuussa 2011 hyväksymässään julistuksessa pysyvän sihteeristön perustamisesta neuvostolle. Sihteeristö on tarkoitus perustaa Tromssaan Norjaan ja sen toiminnan on tarkoitus alkaa vuonna 2013.

YK:n ilmastosopimuksen 17. ja Kioton pöytäkirjan 7. osapuolikokouksissa Durbanissa EU sai päätöksen tiekartasta kohti kattavaa maailmanlaajuista sopimusta vastineeksi Kioton pöytäkirjan toiselle velvoitekaudelle. Sovitun tiekartan mukaan vuonna 2012 tehtäisiin joukko päätöksiä, joilla neuvottelut ns. pitkän tähtäimen yhteistyö (LCA) -raiteella saataisiin päätökseen ja samalla käynnistyisi uusi neuvotteluraide kohti uutta pöytäkirjaa, muuta oikeudellista instrumenttia tai sovittua lopputulosta, jolla on oikeudellista vaikutusta. Tässä sopimuksessa olisivat mukana kaikki osapuolet. Neuvottelut uudesta sopimuksesta on tarkoitus päättää 2015 mennessä ja saattaa sopimus voimaan 2020. Kioton pöytäkirjan toinen velvoitekausi puolestaan alkaa 1.1.2013 ja sen pituudesta päätetään vuoden 2012 lopussa Qatarissa. Myös varsinaiset päästövähennysmäärät on tarkoitus sopia Qatarissa. EU:n lisäksi yksitoista maata on ilmoittautunut liittyvänsä toiseen velvoitekauteen. Ensimmäisen velvoitekauden maista Venäjä, Japani ja Kanada ovat kuitenkin jättäytyneet pois.

Euroopan metsäministerit päättivät Euroopan oikeudellisesti sitovan metsäsopimuksen neuvottelujen käynnistymisestä kesäkuussa metsäministerikonferenssissa Oslossa. Ensimmäinen varsinainen neuvottelukierros on ajoitettu vuoden 2012 alkupuolelle. Neuvotteluja vetää suomalainen metsäasiantuntija. Sopimus on tarkoitus saada valmiiksi vuonna 2013. Euroopan metsäsopimuksen odotetaan vahvistavan metsäsektorin toimintaedellytyksiä osana kestävän metsätalouden toteuttamista Euroopassa, neuvotteluissa on mukana 47 Euroopan maata mukaan luettuna Venäjä.

Ulkoasiainministeriössä valmisteltiin ja annettiin eduskunnalle kertomusvuonna 6 valtiosopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä: Serbian vakautus- ja assosiaatiosopimus, EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 136 artiklan muutos, Ottawan jalkaväkimiinat kieltävä sopimus, EU:n tietoturvallisuussopimus, EN:n ihmiskaupan vastainen sopimus ja YK:n pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja -pornografiasta. Vuonna 2011 saatettiin Suomessa voimaan kaikkiaan 36 monenvälistä, 29 kahdenvälistä, 1 pohjoismainen ja 5 kansainvälisen järjestön kanssa tehtyä valtiosopimusta tai – sopimuksen muutosta. Lisäksi kumottiin kaksi kahdenvälistä sopimusta, Albanian TTT-sopimus ja Intian kauppasopimus.

Neuvottelut EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen jatkuivat tiiviisti koko kertomusvuoden. Suomi on edustettuna ihmisoikeussopimuksen sopimuspuolia edustavassa Euroopan neuvoston neuvotteluryhmässä, jonka kanssa komissio käy neuvotteluita. (ks. 3.3)

8. Edustustoverkko

Suomen edustustoverkko koostui 96 toimipisteestä. Suomen edustustoverkon aktiivinen toiminta oli äärimmäisen tärkeää. Julkisen talouden paineet pakottivat ulkoministeriön säästötoimenpiteisiin, joista se ei pysty suoriutumaan ilman rakenteellisia muutoksia suurlähetystöverkossa ja supistamatta tuloksellista toimintaa. Edustustoverkon kehittämistä jatkettiin tavoitteena keskittää voimavaroja erityisesti maihin ja alueisiin, joiden poliittinen ja taloudellinen merkitys on Suomen kannalta kasvamassa. Alueellisia painopisteitä tarkastellaan jatkuvasti ja rajallisia resursseja kohdennetaan joustavasti uudelleen. Edustustojen lakkautusten yhteydessä vapautuvia henkilöresursseja suunnataan aliresursoituihin edustustoihin keskeisissä maissa. Erityisesti huomioidaan mahdollisen YK:n turvaneuvostojäsenyyden aiheuttamat tarpeet. Lisäksi lievennetään työvoimapulaa sellaisissa edustustoissa, joiden konsuli- ja maahantuloasioihin liittyvä työmäärä on voimakkaasti kasvanut.

Kertomusvuonna suljettiin Suomen suurlähetystö Caracasissa, Venezuelassa sekä toimipiste Kapkaupungissa, Etelä-Afrikassa, ja pääkonsulaatti Göteborgissa, Ruotsissa muutettiin kunniapääkonsulaatiksi. Vuonna 2011 valmisteltiin asetuspäätös, jonka mukaan Suomen suurlähetystö Islamabadissa, Pakistanissa ja pääkonsulaatti Kantonissa, Kiinassa suljetaan vuoden 2012 aikana, ja Las Palmasin konsulaatti muutetaan kunniakonsulaatiksi. Suomen läsnäoloa Yhdysvaltojen länsirannikolla päätettiin uudistaa Suomi-talo-toimintaperiaatteen pohjalta. Keskittämällä toimintaa parannetaan yhteistyötä ja luodaan edellytyksiä verkottumiselle ja paremmalle koordinaatiolle.

Edustustoyhteistyön tiivistämistä Pohjoismaiden kesken jatkettiin. Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä haettiin kansliayhteistyön lisäksi etenkin passi- ja konsuliasioiden hoidossa. Pohjoismaiden ja Baltian maiden ulkoministerit hyväksyivät elokuussa 2011 puitesopimuksen yksittäisen diplomaatin sijoittamisesta toisen sopimusmaan edustustoon. Puitesopimus luo perustan edustustoyhteistyön laajentamiselle.

9. Kansalaispalvelut

9.1 Konsulipalvelut

Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten odotukset ulkoasiainministeriön tarjoamia kansalaispalveluita kohtaan pysyivät korkealla tasolla. Suomalaiset liikkuvat, asioivat, opiskelevat ja työskentelevät entistä enemmän ulkomailla. Tilastokeskuksen mukaan suomalaiset tekevät vuosittain noin 6,5 miljoonaa ulkomaanmatkaa. Finanssialan keskusliiton tutkimuksen mukaan noin kolmasosa suomalaisista matkustaa ulkomailla ilman matkavakuutusta. Suomen suurlähetystöt hoitavat tilastojen mukaan vuosittain noin 40 000 suomalaisten avustustapausta ulkomailla, mukaan lukien sairas- ja kuolemantapaukset, rikoksen uhriksi joutuminen, isyys-, elatusapu ja muut perheoikeudelliset avustusasiat sekä kaikki notaariasiat.

Ulkoministeriössä viime vuosina tehty systemaattinen kriisivalmiuksien kehitystyö joutui vuonna 2011 kovalle koetukselle. Arabikevääseen liittyvät konsulikriisitilanteet Tunisiassa, Egyptissä, Libyassa ja muualla Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä sekä Japanin tsunami testasivat ministeriön ja edustustojen reagointi- ja toimintakykyä poikkeustilanteissa. Yleisellä tasolla voidaan todeta ulkoasianhallinnon selviytyneen hyvin näistä haasteista. Kehitystyö kuitenkin jatkuu aktiivisena, ja vuoden 2011 kriisitilanteista on saatu arvokkaita kokemuksia ja opetuksia tulevaisuutta varten.

Matkustusturvallisuuteen liittyvät palvelut ovat ylivoimaisesti ulkoasiainministeriön internet-sivujen luetuin osio. Kansalaisia palvelevia matkustustiedotteita päivitettiin vuoden aikana yli 1000 kertaa. Konsuliasioiden yksikkö on edelleen tiivistänyt yhteistyötä kansallisella tasolla turvalliseen matkailuun laajasti liittyvien organisaatioiden kanssa. Konsuliasioiden yksikkö kokoontuu säännöllisesti muun muassa matkanjärjestäjien, Suomen matkatoimistoalan liiton, vakuutusyhtiöiden, poliisin sekä Suomi-seuran kanssa. Lisäksi vuoden 2011 aikana jatkettiin uuden, kattavamman ja tehokkaamman matkustusilmoitusjärjestelmän valmistelua. Tavoitteena on ottaa uusi järjestelmä käyttöön vuoden 2012 aikana.

Suomalaisten ulkomailla liikkuvuuden myötä myös kansainväliset perheoikeudelliset tapaukset ovat lisääntyneet. Yhteistyötä muiden suomalaisten viranomaisten kanssa on myös tiivistetty mm. lapsikaappaustapausten ennaltaehkäisemiseksi. Konsuliasioiden yksikkö on vastannut eduskuntavaalien ennakkoäänestyksen järjestämisestä ulkomailla yhteensä 91 maassa. Suomen edustoissa kävi äänestämässä yli 35 henkilöä.

Median kiinnostus konsuliasioiden yksikön toimialaan kuuluviin kysymyksiin on jatkunut korkeana.

EU-jäsenvaltioiden sekä pohjoismaiden välinen yhteistyö konsuli- ja erityisesti konsulikriisiin liittyvissä asioissa on vuoden 2011 aikana tiivistynyt - konkreettisten kriisitilanteiden hoito yhdessä on vaatinut myös yhteistyön tehostamista. Erityisesti tietojenvaihto on parantunut, eikä vähiten EU-konsuliverkoston intranetin (EU Consular Online) kehittymisen ja lisääntyneen käytön myötä. Jäsenmaiden välisen yhteistyön parantuminen on nostanut uudella tavalla esiin myös EU:n ulkosuhdehallinnon mahdollisen roolin konsuliasioissa. EU:n ulkosuhdehallinto ei lyhyellä eikä keskipitkälläkään tähtäimellä muuta Suomen edustustoille konsulipalvelulaissa säädettyä vastuuta hädänalaisten suomalaisten auttamisesta ulkomailla, mutta pidemmällä tähtäimellä EU:n edustustot voisivat mahdollisesti täydentää kansallista edustustoverkkoa erityisesti niissä maissa, joissa Suomella ei ole omaa edustustoa. Komissio antoi 14.12.2011 direktiiviesityksen konsuliviranomaisten unionin kansalaisille ulkomailla antamasta suojelusta. Sen käsittely jatkuu vuonna 2012.

9.2 Viisumipolitiikka

Viisumihakemusten käsittelyn kehittäminen on jatkunut. Suomen suurimmissa viisumiedustustoissa Pietarissa, Moskovassa, Petroskoissa ja Kiovassa on otettu käyttöön sähköinen viisumihakemus- sekä ajanvarausjärjestelmä. Järjestelmän käyttöönottoa eräissä muissakin edustustoissa on alettu valmistella. Viisumitoimintojen osittainen ulkoistaminen toteutettiin Pietarissa, johon perustettiin Schengenin suurin hakemusten vastaanottokeskus. Viisumihakemusten määrä kasvoi Venäjällä reilusti lähes 1,2 miljoonaan (+27 %).

EU:n ja Venäjän välinen viisumivapausprosessi eteni kun ns. ”yhteiset askelmerkit” hyväksyttiin.

Suomi ryhtyi 5.4.2011 EU:n viisumisäännöstön velvoitteiden mukaisesti soveltamaan viisumihakijoiden muutoksenhakuoikeutta.

EU:n yhteinen viisumitietojärjestelmään VIS otettiin käyttöön ensimmäisellä levitysalueella Pohjois-Afrikassa, ja sen myötä Suomikin ryhtyi ottamaan viisumihakijoiden sormenjäljet alueella sijaitsevissa edustustoissaan 11.10.2011 alkaen.

Edustustot osallistuvat maahantulolupa-asioihin liittyvällä toiminnallaan unionin neliportaisen rajaturvallisuusmallin toteutukseen laittoman maahanmuuton lähtö- ja kauttakulkumaissa. Ne estävät osaltaan laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa, alipalkattujen työntekijöiden hyväksikäyttöä sekä rikollisuuden ja terrorismin leviämistä Schengen-alueelle.

10. Julkisuusdiplomatia ja viestintä

Pohjois-Afrikan ja Japanin kriisit nostivat kriisiviestinnän keskiöön vuonna 2011. Ulkoministeriö hyödynsi laajasti sosiaalista mediaa kriisiviestinnässään ja näin vakiinnutti samalla asemansa sosiaalisen median eri kanavilla.

Suomen turvaneuvostoehdokkuus on keskeinen ulkopoliittinen tavoite, jota viestinnällä ja julkisuusdiplomatialla tuetaan monipuolisesti. Turvaneuvostoehdokkuuden tukiviestinnän kannalta merkittäviä ovat myös kansainväliset toimittajavierailut. Lisäksi tiedotusta ulko- ja turvallisuuspolitiikan ajankohtaisaiheista lisättiin taustatilaisuuksilla toimittajille.

Kansalaiskeskustelun syventämiseksi ja aktivoimiseksi EU-kysymyksistä järjestettiin eri puolilla Suomea useita keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia sekä seminaareja. Lisäksi järjestettiin erilaisia luentotilaisuuksia, osallistuttiin messuille ja asiakaspalvelua toteutettiin aikaisempien vuosien mukaisesti eri maakunnissa kautta koko Suomen. Käynnistettiin EU-kansalaisviestinnän uudistushanke, jonka tavoitteena on modernisoida Eurooppatiedotuksen toiminta ja keskittää se Helsinkiin vuoden 2013 alkuun mennessä.

Kehitysviestinnässä keskityttiin viestimään kattavasti, avoimesti ja läpinäkyvästi kehitysyhteistyömäärärahojen käytöstä ja tuloksista. Kehitysviestinnässä ja globaalikasvatuksessa tehtiin tiivistä yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen kanssa, jotta globaalit kehityskysymykset ovat laajasti esillä suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisten osallistumisen ja yhteiskunnallisen keskustelun lisäämiseksi jatkettiin vaikuttajaohjelmaa sekä toimittajien kehityspolitiikan perehdyttämisohjelmaa Kehitys-akatemiaa. Kansainvälisen kehityspoliittisen viestinnän osana lisättiin vuorovaikutusta ja verkottumista kansainvälisten ja erityisesti afrikkalaisten toimittajien kanssa.

Maakuvan kehittämistyötä jatkettiin rakentamalla kansainvälistä viestintää maabrändivaltuuskunnan työn pohjalta Finland Promotion Boardin puitteissa. Ulkomaisten Suomitoimijoiden yhteistoiminnan tiivistämiseksi käynnistyi Suomi-taloa koskeva selvitystyö keskeisten kansliapäälliköiden johdolla (ks. myös 6.4).

Julkisuusdiplomatiaan panostettiin erityisesti Venäjällä: vuonna 2011 toimittaja- ja vaikuttajavieraita Venäjältä oli yhteensä 77 henkilöä. Julkisuusdiplomatiaan panostettiin lisäksi 11 muussa kohdemaassa, joissa toteutettiin maakuvan keskeisiin vahvuuksiin perustuvaa viestintää, kulttuuritapahtumia ja muuta promootiota. Toimintaa koordinoitiin julkisuusdiplomatian maaohjelmilla, joihin kuului lähes 200 promootiotapahtumaa ulkomailla ja noin 200 ulkomaisten toimittajan vierailu Suomeen.

11. Alueellinen yhteistyö

11.1 Yhteistyö pohjoismaiden ministerineuvostossa

Suomi toimi vuonna 2011 Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Puheenjohtajuusohjelman ”Vihreä Pohjola - taitava ilmastotoimija” läpileikkaava teema oli ilmastonmuutoksen hallinta. Muita painopistealueita olivat rajaestetyö, lasten ja nuorten osallistuminen, kielikysymys sekä panostaminen puheenjohtajuuskauden viestintään.

Pääministeri käynnisti puheenjohtajuuden kansainvälisessä alue- ja paikallistason ratkaisuihin keskittyvässä kestävän kehityksen konferenssissa Turussa vuoden alussa. Puheenjohtajuuskauden merkittävimmäksi ilmasto-aiheiseksi tapahtumaksi nousi alkusyksystä järjestetty ilmastofestivaali Nordic Climate Festival @ Aalto, jonka puitteissa satakunta pohjoismaisten korkeakoulujen opiskelijaa kutsuttiin etsimään tuoreita ratkaisuja ilmastonmuutoksen haasteisiin Aalto-yliopiston johdolla.

Pohjoismaiden pääministerit tapasivat Pohjoismaiden neuvoston istunnon alla Kööpenhaminassa loppuvuodesta, jolloin järjestettiin myös pääministerivetoinen globalisaatiofoorumi. Pääministerit keskustelivat erityisesti tarpeesta vahvistaa ja vaalia Pohjoismaiden avoimuuteen ja laajaan osallisuuteen perustuvaa yhteiskuntamallia vastauksena Norjan traagisiin joukkosurmiin. Avoin Pohjola oli myös pääministereiden ja parlamentaarikkojen teemakeskustelun aihe Pohjoismaiden neuvoston istunnossa. Pääministerit keskustelivat tapaamisessaan myös muun muassa yhteistyöstä kansainvälisissä kriisinhallintaoperaatioissa sekä kansainvälisten ilmastoneuvotteluiden tilanteesta. Globalisaatiofoorumissa keskityttiin ns. vihreän talouden kasvumahdollisuuksiin ja päätettiin tältä pohjalta yhteispohjoismaisesti kehittää konkreettista yhteistyötä kahdeksalla vihreän kasvun alueella.

Yhteistyöministerit tapasivat vuoden aikana kolme kertaa virallisessa kokouksessa: Pietarissa helmikuussa, Vaasassa syyskuussa ja Kööpenhaminassa marraskuussa. Yleiseen budjettiprosessiin ja eri temaattisten kokonaisuuksien hankkeisiin liittyvän päätöksenteon lisäksi Suomen puheenjohtajuusvuoden merkittäviin päätöksiin kuuluivat muun muassa uusi arktinen yhteistyöohjelma vuosille 2012–14, suuntaviivat yhteistyölle läntisten naapureiden kanssa vuosille 2012–16 ja lukuisat puheenjohtajuusrahastosta tuettavat hankkeet. Lisäksi

vuoden aikana työstettiin ministerineuvoston budjettirakenteiden uudistusta ja erityisen prioriteettirahaston perustamista. Vuoden aikana oli käynnissä 16 globalisaatiohanketta, mukaan lukien pohjoismainen huippututkimushanke TFI joka on kasvanut kaikkien aikojen suurimmaksi yhteispohjoismaiseksi tutkimus- ja innovaatiopanostukseksi.

Suomen lanseeraaman käytännön mukaisesti yhteistyöministerikokouksissa syvennyttiin varsinaisen kokousagendan lisäksi myös tiettyyn eritysteemaan ja käytiin tutustumassa kokouspaikkakuntien pohjoismaisiin toimijoihin. Pietarissa pureuduttiin lähialueyhteistyöhön ja erityisesti Luoteis-Venäjään, Vaasassa puolestaan rajaesteproblematiikkaan. Puheenjohtajuuskauden avanneen kestävän kehityksen konferenssin yhteydessä yhteistyöministerit keskustelivat epävirallisen lounastapaamisen merkeissä kestävän kehityksen pohjoismaisesta työstä ja osallistuivat paneelikeskusteluun kestävän kehityksen haasteista.

Suomen puheenjohtajuuskaudella onnistuttiin ratkaisemaan 13 rajaestettä. Yhteistyöministereiden säännöllisten keskustelujen lisäksi pyrittiin siihen, että myös kaikki muut ministerineuvostot ja niiden alaiset virkamieskomiteat käsittelisivät rajaesteitä vuoden aikana. Kansallisiin ministeriöihin nimettiin vuoden aikana omat rajaestekontaktinsa yhteydenpidon parantamiseksi. Rajaesteet olivat Pohjoismaiden neuvoston istunnon keskusteluissa yksi pääaiheista ja ministeri Ole Norrbackin johtaman Rajaestefoorumin työ rajaesteiden ehkäisemiseksi ja poistamiseksi jatkui.

Pohjoismaisesta yhteistyöstä keskusteltiin lasten ja nuorten kanssa vierailemalla oppilaitoksissa maakuntakierroksen merkeissä. Pohjoismaisille nuorisojärjestöille järjestettiin tilaisuus käsitellä avoimuuteen ja yhteiskunnalliseen vuoropuheluun liittyviä kysymyksiä lokakuussa Norjan joukkosurmien jälkeen. Kielikysymystä pidettiin esillä ministerineuvoston loppusyksystä 2011 päättyneen kielikampanjan avulla. Kampanjaa toteutettiin Suomessa kouluihin suuntautuneen Svenska NU -ohjelman puitteissa. Puheenjohtajuuskauden viestintää tehtiin muun muassa verkkosivujen, kuukausittaisen uutiskirjeen, Facebook-sivujen ja eri kohderyhmille järjestettyjen tietoiskujen avulla.

11.2 Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö

Suomi toimi vuonna 2011 myös epävirallisen pohjoismaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön puheenjohtajana. Vuoden aikana jatkettiin pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistämistä vuonna 2009 julkaistun Norjan entisen ulko- ja puolustusministeri Thorvald Stoltenbergin selvityksen suositusten pohjalta. Ulkoministerikokouksia järjestettiin kolme, huhtikuussa Helsingissä, syyskuussa New Yorkissa ja marraskuussa Kööpenhaminassa.

Pohjoismaiden välinen solidaarisuusjulistus valmisteltiin Suomen johdolla kevään 2011 aikana ja hyväksyttiin Helsingissä huhtikuun alussa. Lissabonin sopimukseen sisältyvän solidaarisuuslausekkeen myötä Suomi on jo sitoutunut auttamaan muita EU:n jäsenmaita ja pohjoismaisessa julistuksessa vahvistetaan, että myös EU:n ulkopuoliset Pohjoismaat Norja ja Islanti kuuluvat samantyyppisen yhteisvastuun piiriin. Vastavuoroisesti tämä pätee ao. maiden osalta myös Suomeen ja Ruotsiin. Julistuksen taustalla on pohjoismainen arvoyhteisö ja maantieteellinen läheisyys sekä kaikkien maiden halu edistää alueellista vakautta.

Tietoturvallisuusyhteistyö eteni ja sovittiin pohjoismaiden kansallisten tietoturvaviranomaisten yhteistyöverkoston perustamisesta. Verkoston perustamista suositteli Pohjoismaiden Ministerineuvoston yhteydessä toiminut työryhmä ja se toteutunee vuoden 2012 aikana. Norja teki vuoden lopussa esityksen laajemmasta yhteistyöstä kyberturvallisuuden alalla ja asiaan palataan vuonna 2012.

Mahdollisuuksia syventää ulkoasiainhallintojen yhteistyötä kartoitettiin edelleen. Kaikki pohjoismaat ovat kiinnostuneita yhteistyön laajentamisesta ja kehittämisestä erityisesti edus-

tustoverkon osalta. Tehdyn pohjatyön perusteella ollaan luomassa luettelo asemapaikoista, joissa voidaan harkita voimien yhdistämistä ja yhteistilojen käyttöönottoa. New Yorkin syyskuun ulkoministerikokouksessa Suomi esitteli suunnitelman pohjoismaisesta rauhanvälitysverkostosta. Työtä jatketaan virkamiestasolla Norjan puheenjohtajuuskaudella.

Pohjoismaiden ulkomaankauppaministerit kokoontuivat Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä marraskuussa. Pääaiheet olivat WTO ja monenkeskisen kauppajärjestelmän tila sekä Venäjän WTO-jäsenyys, Tanskan EU-puheenjohtajuuskauden kauppapoliittiset prioriteetit sekä pohjoismainen raja-esteyhteistyö. Tanskan tulevan EU-puheenjohtajuuskauden kauppapoliittiset prioriteetit saivat vahvaa tukea kaikilta Pohjoismailta.

Puolustusalan yhteistyössä on siirrytty uuteen kokonaisvaltaiseen yhteistyörakenteeseen (Nordic Defence Cooperation, NORDEFCO). Ruotsi oli yhteistyön puheenjohtaja vuoden 2011 ajan. NORDEFCO jakautuu viiteen yhteistoiminta-alueeseen, joilla järjestäydyttiin ja laadittiin toimintasuunnitelmat. Lähtökohta on ollut, että Suomi osallistuu vain sellaisiin työryhmiin, joiden toiminta palvelee puolustusvoimien toimintojen kehittämistä. Suomen tällä hetkellä johtamassa suorituskyky-yhteistyössä on toteutettu kansallisten kehittämissuunnitelmien vertailu ja identifioitu ns. top ten -kärkihankkeet, joista Suomi johtaa kahta kärkihanketta.

NORDEFCO-yhteistyössä operaatioita koskevan yhteistoiminta-alueen painopisteeksi on asetettu yhteistyö ISAF-operaatiossa. Pohjoismaat selvittivät mahdollisuutta yhteiseen kontribuutioon YK:n rauhanturvaoperaatioissa lähivuosina, mutta tämän edellytykset todettiin kuitenkin vähäisiksi. Pohjoismaat ovat jatkaneet tukea afrikkalaisten rauhanturvavalmiuksien kehittämiselle.

11.3 Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen yhteistyö

Suomen koordinaatiorooli Pohjoismaiden ja Baltian maiden NB8-yhteistyössä toimintavuonna kasvatti toiminnan näkyvyyttä ja lisäsi ryhmän vuoropuhelua kolmansien maiden kanssa. Suomen koordinaatiotoiminnan ohjenuorana oli NB-yhteistyön edistäminen ja laajentaminen säilyttäen samalla sen epävirallinen luonne.

Vuonna 2010 valmistuneen viisaiden miesten raportin (Birkavs ja Gade) Suomen vastuulla olleiden suositusten toimeenpano eteni hyvin. Elokuun NB8 -ulkoministerikokouksessa allekirjoitettiin aiesopimus koskien diplomaattien sijoittamista toisen NB-maan ulkomaan lähetystöihin. Lisäksi kokouksessa esiteltiin Suomen aloite NB-maiden yhteisen ydinturvaharjoituksen järjestämisestä vuonna 2013.

Baltian maiden itsenäistymisen 20-vuotisjuhlallisuudet tarjosivat hyvän mahdollisuuden pohtia kahdeksan maan epävirallisen yhteistyön tulevaisuutta. Tämä oli teemana myös elokuun ulkoministerikokouksen yhteydessä järjestetyssä korkean tason juhlaseminaarissa. NB-maat tapasivat pääministeri- ja puolustusministeritasolla Britannian ja ulkoministerit kävivät dialogia Ukrainan kanssa. Lisäksi kahdeksan maan pääministerit tapasivat perinteisesti Pohjoismaiden Neuvoston kokouksen yhteydessä.

11.4 Itämeren alueen yhteistyö ja kahdenväliset suhteet sen rantavaltioihin

Euroopan komissio julkaisi kesäkuussa kertomuksen EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanossa saaduista kokemuksista ja esitti niiden pohjalta toimeenpanon tehostamiseen tähtääviä suosituksia. Komission arvio strategialla aikaansaaduista tuloksista oli kaiken kaikkiaan myönteinen. Sen nähtiin jo nyt johtaneen konkreettisiin toimiin ja voimavarojen rationaalisempaan käyttöön, uusien työskentelytapojen ja verkostojen käyttöönottoon sekä useiden aloitteiden kehittämiseen.

Suomi otti aktiivisesti osaa komission suositusten pohjalta käynnistyneeseen strategian uudistamistyöhön vaikuttamalla jo alkuvuodesta tiiviillä yhteydenpidolla sekä komission että puheenjohtajamaan edustajiin ja osallistuen aloitteellisesti ja rakentavasti kaikkien ao. työryhmien työskentelyyn. Sen tuloksena yleisten asiain neuvosto hyväksyi marraskuussa strategian kehittämistä koskevat päätelmät. Niissä esitetään komission kertomuksen kanssa samansuuntaisia suosituksia koskien tarvetta vahvistaa poliittista sitoutumista ja horisontaalista koordinaatiota eri politiikkalohkojen välillä, tehostaa hallinnointia ja rahoituksen kohdentamista, selkiyttää ja vahvistaa keskeisten toimijoiden rooleja, luoda seurantajärjestelmä mukaan lukien indikaattorit ja niille asetettavat tavoitteet, parantaa tiedottamista ja lisätä näkyvyyttä, vahvistaa yhteensovittamista Itämeren alueen monenkeskisten järjestöjen ja verkostojen kanssa sekä EU:n Tonavan alueen strategian kanssa, ja lisätä yhteistyötä kolmansien maiden kanssa. Päätelmissä kehotetaan jäsenmaita ja komissiota sisällyttämään em. suositukset strategian täytäntöönpanoon vuoden 2012 kuluessa. Edelleen komissiota pyydetään uudistamaan strategia em. suositusten mukaisesti alkuvuodesta 2012 ja vastaavasti strategian toimintasuunnitelma pian sen jälkeen.

Strategian toimeenpano sen toimintasuunnitelman kaikilla 15 painopistealueella jatkui entisellä mallilla. Suomi vastasi edelleen yhteensovittamisesta neljällä painopistealueella: rehevöitymisen vastaiset toimenpiteet, kestävä maa-, metsä- ja kalatalous, turvallinen merenkulku ja sisäisen turvallisuuden vahvistaminen. Ulkoasiainministeriö on vastannut Suomen strategiatyöhön osallistumisen koordinoinnista kotimaassa, hoitanut yhteydenpidon Itämeren alueen EU-maihin ja Euroopan komissioon ja osallistunut alueen maiden Itämerikoordinaatiosta vastaavien virkamiesten yhteiskokouksiin Euroopan komission kanssa.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumista Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) toimintaan. Pihkovan EuroFaculty-hankkeen jatkosta uudelle kolmivuotiskaudelle sovittiin osana alueellista koulutusalan yhteistyötä. Suomi korosti alueellisten yhteistyörakenteiden työnjaon kehittämistä.

Työtä Itämeren puhdistamiseksi jatkettiin vuonna 2010 käynnistetyn, yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyöhön pohjautuvan BSAS-prosessin (Baltic Sea Action Summit) puitteissa. Huippukokouksen vuosipäivänä helmikuussa Helsingissä pidetyssä seurantatapahtumassa päähuomio kohdistui valtiollisten sitoumusten seurantaan. BSAS:n jatkuvuuden kannalta merkittävintä oli Venäjän tarjoutuminen isännöimään seuraava huippukokous Venäjällä 2012. BSAS-prosessin toteuttamisesta käytännössä vastaa Elävä Itämeri Säätiö, jota ulkoasiainministeriö avusti valtiollisten yhteyksien kehittämisessä ja ylläpitämisessä.

Suomen ja Ruotsin välisen erityissuhteen kehittäminen jatkui. Merkkivuonna 2009 Hämeenlinnassa järjestetyn hallitusten yhteiskokouksen loppuraportti valmistui toukokuussa ja pääministerit tapasivat Tukholmassa kesäkuussa. Kahdenvälisessä yhteistyössä päätettiin kohdistaa erityishuomio viiteen kärkihankkeeseen. Nämä ovat Itämeren ja Pohjanlahden ekologisen tilan kohentaminen, ydinjätteiden loppusäilytys, kaivannais- ja metsäteollisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisumallien kehittäminen sekä rajaesteiden poistaminen ja rajaseutuyhteistyön ja liikkuvuuden edistäminen.

Suomen ja Viron kahdenvälisen yhteistyön tiivistäminen pääministerien vuonna 2009 sopimissa prioriteettiteemoissa eteni hyvin. Henkilöiden liikkuvuuden helpottamiseksi maidemme välillä, Suomi ja Viro allekirjoittivat sopimuksen väestörekisteriasiakirjojen laillistamisvaatimuksen poistamisesta. Viro liittyminen euroalueeseen 1.1.2011 tiivisti yhteistyötä EU-asioissa entisestään. Tieto- ja viestintäteknologiayhteistyön tiivistämisessä jatkettiin hyvää yhteistyötä, joka heijastui myös EU2020-strategian digitaaliagendan kehittämisessä. Suomi toivotti tervetulleeksi Viron, Latvian ja Liettuan päätöksen perustaa erityinen yhtiö vastaamaan Rail Baltic -rautatielinjahankkeesta. Rail Baltic on osa Baltian-Adrian korridooria, jota EU:n komission on esittänyt yhdeksi liikenteen ydinverkkokäytävähankkeeksi. Energia-alalla yhteistyö on jatkunut tiiviinä. EstLink2-merikaapeliyhteyden rakentamistyö

aloitettiin. Tavoitteena on saada tasasähköyhteys kaupalliseen käyttöön vuoden 2014 alkupuolella.

Erityisesti EU:n talouskriisin hoidossa korkean poliittisen johdon yhteydenpito Saksaan oli vilkasta toimintavuoden aikana. Pääministeri, ulkoministeri ja valtiovarainministeri kävivät keskustelut Berliinissä syyskuussa ja Saksan valtiovarainministeri vieraili Tampereella marraskuussa. Ulkoministeriö ja Berliinin suurlähetystö tukivat aktiivisesti yhteydenpitoa.

Suhteet Puolaan vilkastuivat useiden ministerien vieraillessa Puolassa maan puheenjohtajuuskauden epävirallisissa EU -kokouksissa. Suomen ja Puolan pääministerien tapaamisessa Varsovassa 19.12. hyväksyttiin yhteinen julkilausuma koskien maiden välisen taloudellisen ja poliittisen yhteistyön tiivistämistä. Keskeisiksi yhteistyösektoreiksi määriteltiin talous, energia, ympäristö, informaatioyhteiskunta, turvallisuuspolitiikka, koulutus sekä EU:n itäinen naapurusto. Pääministerit sopivat tärkeimpien sektoriministerien tapaavan ja hahmottelevan merkittävimpiä kysymyksiä, joissa yhteistyötä tiivistetään.

11.5 Pohjoinen ulottuvuus

Pohjoisen ulottuvuuden korkean tason kokouksessa Reykjavikissa marraskuussa todettiin kuluneen vuoden aktiivinen kehitys pohjoisen ulottuvuuden yhteistyössä. Ympäristökumppanuuden 10-vuotisjuhlaa vietettiin kesäkuussa Pietarissa. Suomi täydensi ympäristökumppanuuden rahastoa 3 miljoonalla eurolla. Sosiaali- ja terveyskumppanuuden vuosikokouksessa marraskuussa allekirjoitettiin sihteeristösopimus, joka antaa kumppanuuden sihteeristölle oikeudellisen aseman. Liikenne- ja logistiikkakumppanuuden sihteeristö aloitti toimintansa Helsingissä Pohjoismaiden investointipankin yhteydessä. Kumppanuuden korkean tason kokouksessa marraskuussa Moskovassa sovittiin rahaston perustamisesta tukemaan kumppanuuden hanketoimintaa. Kulttuurikumppanuuden sihteeristön toiminta käynnistyi Kööpenhaminassa Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön yhteydessä. Suomi tuki aktiivisesti uusien kumppanuuksien toimintaa. Pohjoisen ulottuvuuden instituutin tutkimustoiminta käynnistyi. Ensimmäinen selvitys julkaistiin marraskuussa. Pohjoisen ulottuvuuden yritysneuvosto edisti aktiivisesti elinkeinoelämän ja hallinnon yhteyksiä Itämeren piirissä.

11.6 Barents- ja Arktinen yhteistyö

Kesäkuussa 2011 hyväksytty hallitusohjelma painottaa suomalaisen osaamisen hyödyntämisen edistämistä arktisella alueella, Suomen arktisen strategian toimeenpanon tehostamista sekä yhteistyön lisäämistä alueen valtioiden kesken alueen elinkeinomahdollisuuksien paremmaksi hyödyntämiseksi ja ympäristöuhkien torjumiseksi. Alueen luonnonvaroja hyödynnettäessä tulee kunnioittaa ekologista kestävyyttä ja alkuperäiskansojen oikeuksia. Suomen tavoitteena on vahvistaa EU:n arktista politiikkaa ja saada EU:n arktinen tiedotuskeskus Rovaniemelle.

Arktinen neuvottelukunta jatkoi valtioneuvoston vuonna 2010 laatiman arktisen strategian yleisseurannan toteuttamista. Myös ulkoasiainministeriö toteutti seurantaa omilla vastuualueillaan Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston ja Barentsin alueneuvoston piirissä.

Suomi teki konkreettisia esityksiä Arktisen neuvoston vahvistamiseksi. Neuvoston ulkoministerikokouksessa Nuukissa toukokuussa 2011 allekirjoitettiin ensimmäinen neuvoston puitteissa valmisteltu jäsenmaita juridisesti sitova sopimus, lento- ja meripelastussopimus, päätettiin neuvoston pysyvän sihteeristön perustamisesta Tromssaan sekä neuvoston uusiin tarkkailijahakijoihin sovellettavista kriteereistä. Lisäksi päätettiin perustaa työryhmä käynnistämään arktisen alueen öljyonnettomuuksien ehkäisyä ja torjuntaa koskevan instrumentin laadinta. Arktisen neuvoston tunnettuuden lisäämiseksi päätettiin käynnistää neuvoston uuden viestintästrategian laadinta.

Suomen puheenjohtajuus arktisessa parlamentaarisessa pysyvässä komiteassa päättyi 2011.

Suomen ja Venäjän presidenttien aloitteesta käynnistyi vuonna 2011 maiden välinen arktinen kumppanuus, jonka tarkoituksena on kartoittaa molempia osapuolia kiinnostavat arktiset yhteistyöteemat ja toimijat. Kumppanuuden ensimmäisessä seminaarissa helmikuussa Pietarissa yhteistyöteemoiksi esitettiin poliittisen tason dialogia sekä yritysten, parlamenttien, viranomaisten, tutkijoiden ja alueiden välistä vuoropuhelua. Seminaarissa sovittiin seuraavan seminaarin järjestämisestä Suomessa vuoden 2012 aikana.

Toimintavuoden aikana käytiin aktiivisesti keskusteluja EU:n arktisen tiedotuskeskuksen perustamisesta. Suomi tuki EU:n hyväksymistä Arktisen neuvoston tarkkailijaksi osana neuvoston vahvistamista. Toimintavuonna valmistui Euroopan parlamentin unionin kestävää arktista politiikkaa käsittelevä linjaus.

Suomen edustajat osallistuivat useiden Barentsin euroarktisen neuvoston ja Barentsin alueneuvoston alaisten työryhmien työskentelyyn. Suomi toimi Barentsin euroarktisen neuvoston terveys- ja sosiaalialan työryhmän puheenjohtajana loppuvuoteen 2011. Marraskuussa Suomelle siirtyi neuvoston ympäristötyöryhmän puheenjohtajuus kahdeksi vuodeksi. Suomi vastasi toimintavuonna myös Barentsin alueellisen liikennetyöryhmän puheenjohtajuudesta.

11.7 Lähialueyhteistyö

Lähialueyhteistyön ensisijaisena kohdealueena oli Luoteis-Venäjä ja erityisesti Suomen rajan läheisyydessä sijaitsevat alueet. Osaa hankkeista toteutettiin lisäksi Venäjän keskushallinnon kanssa.

Lähialueyhteistyössä tavoitteena oli tukea Suomen lähialueiden taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä sekä edistää suomalaisten viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisten yhteistyöedellytyksiä lähialueilla. Suomen ja Venäjän välisessä hankeyhteistyössä painopisteenä oli taloudellisen yhteistyön edistäminen, jossa aiheina olivat mm. innovaatioyhteistyö, energiatehokkuus ja rajat ylittävä yritysten verkostoituminen. Lisäksi tuettiin erityisesti Itämeren suojelua edistävää ympäristöalan yhteistyötä ja ydinturvallisuuden parantamista sekä ehkäistiin Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten järjestäytynyttä rikollisuutta ja huumeiden ja tartuntatautien leviämistä. Hankkeilla edistettiin myös hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistamista.

Uudessa hallitusohjelmassa lähialueyhteistyöhön käytettäviä määrärahoja vähennettiin ja keskeisiksi tavoitteiksi määriteltiin ydinturvallisuus, ympäristön tilan parantaminen sekä tartuntatautien ehkäiseminen. Loppuvuonna 2011 käynnistettiin toimet, joilla yhteistyömuotoja Venäjän raja-alueiden kanssa uudistetaan. Venäjän kanssa sovittiin nykymuotoisen kahdenvälisen lähialueyhteistyön saattamisesta päätökseen vuoden 2012 loppuun mennessä. Jatkossa tärkeimpänä yhteistyömuotona ja rahoituslähteenä rajat ylittäville hankkeille tulevat olemaan EU:n ja Venäjän väliset rajat ylittävän yhteistyön ohjelmat (ENPI CBC). Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla neuvoteltiin Venäjän kanssa näiden ohjelmien toimeenpanoa tukeva uusi hallitustenvälinen rajat ylittävää yhteistyötä koskeva puitesopimus, jonka astuessa voimaan vuoden 1992 lähialueyhteistyösopimuksen voimassaolo lakkaisi.

Vuoden 2011 talousarviossa osoitettiin lähialueyhteistyöhön yhteensä 17,2 miljoonaa euroa, joista 16 miljoonaa euroa ulkoasiainministeriön pääluokassa. Suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketoimintaa lähialueilla tuettiin vuoden aikana 1,2 miljoonalla eurolla. Suomalaisten pk-yritysten etabloitumishankkeiden valmisteluun Venäjällä osoitettiin 0,8 miljoonaa euroa.

12. Länsi- ja Keski-Eurooppa

12.1 Suhteet muihin EU:n jäsenmaihin

Tiivistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa jatkettiin EU-jäsenmaiden kanssa keskeisten EU-kysymysten osalta. Eduskuntavaalien ja hallitusneuvottelujen aiheuttamasta tauosta huolimatta edistettiin Suomen näkemyksiä ja hankittiin tukea Suomen EU-kannoille aktiivisella poliittisen tason vuoropuhelulla hallituksen eri ministerien toimesta. EU-kysymyksistä keskeisesti olivat esillä euron velkakriisi ja talouspoliittinen koordinaatio, Schengen, Lissabonin sopimuksen täytäntöönpano, rahoituskehykset ja laajentuminen. Korkean poliittisen tason vierailujen lisäksi tiiviillä virkamiestason vierailuvaihdolla edistettiin Suomen tavoitteita. Vierailujen suunnittelua, tavoitteenasetantaa, tuloksellista läpivientiä ja seurantaa pyrittiin tehostamaan. Tapaamisten taustoitusta pyrittiin yhdenmukaistamaan ja operationalisoimaan kohdentamalla ja selkeyttämällä tausta-aineistoa.

Suomen kattavaan edustustoverkkoon Euroopassa kohdistui suuria paineita ja odotuksia osana koko hallituksen EU-vaikuttamista. Euroopan unionin päätöksentekokyky ja yhtenäisyys olivat koetuksella talouskriisin sekä joidenkin jäsenmaiden kasvavan EU-kriittisyyden vuoksi. Suurlähetystöjen vastuulla oli edistää asemamaissaan Suomen etuja ja strategisia tavoitteita. Edustustoverkosto toimi tehokkaasti tiedonhankinnan ja vaikuttamisen kannalta. Edustustojen raportointi talouskriisistä ja asemamaiden toimista ja kannoista tähän liittyen oli hyödyllistä varsinkin talouskriisin keskeisistä maista. Suomen tavoitteita ja kantoja talouskriisin eri vaiheissa välitettiin vierailujen ohella myös edustustojen kautta suoraan pääkaupunkeihin. Edustustot toimivat aktiivisesti eritoten asemamaidensa kannalta merkittävissä kysymyksissä, kuten Kreikassa ja Portugalissa talouskriisin kriittisimmissä vaiheissa, Kyproksen neuvottelutilanteen seurannassa ja Romanian ja Bulgarian Schengen-jäsenyysasiassa. Tämän lisäksi erityishuomiota kiinnitettiin vaikuttamiseen niihin jäsenmaihin, joiden rooli ja painoarvo unionin päätöksenteossa on erityisen suuri, kuten Ranskaan, Iso-Britanniaan ja Hollantiin.

Päätöksenteko 27 jäsenmaan unionissa on entistä sirpaloituneempaa, minkä vuoksi tehokas ja kohdennettu ennakkovaikuttaminen ja seuranta EU-jäsenmaissa koko valtioneuvostokentän kattavissa asioissa on yhä tärkeämpää. Edustustoverkon rooli tässä toiminnassa on ollut keskeinen ja sen tuoma lisäarvo on merkittävä. Edustustot panostivat myös kahdenvälisiin suhteisiin Suomen EU-tavoitteiden tueksi.

12.2 Suhteet Euroopan talousalueeseen ja Sveitsiin

Keskustelut Sveitsin ja EU:n välisten suhteiden kehittämisestä jatkuivat, mutta niissä ei saavutettu juurikaan edistystä. Sveitsille oli edelleen ongelmallisista erityisesti institutionaalisiin kysymyksiin liittyvät asiat. Kantapaperi Suomen alustavista tavoitteista EU:n muotoutumassa olevan Sveitsi-politiikan suhteen hyväksyttiin ulkosuhdejaostossa helmikuussa.

Mikrovaltioiden (Andorra, San Marino ja Monaco) EU-suhteita käsittelevä puheenjohtajan raportti hyväksyttiin kesäkuussa. Raportti kehotti komissiota ja ulkosuhdehallintoa antamaan väliarvion pienten maiden ja EU:n suhdejärjestelyistä, tämän osalta työ jatkuu vielä.
Sopimus Bulgarian tasavallan ja Romanian liittymisestä Euroopan talousalueeseen tuli voimaan kaikkien jäsenvaltioiden ratifioitua sopimuksen. Presidentin voimaansaattamisasetus sopimuksen voimaantulosta annettiin Helsingissä marraskuussa.

12.3 Suhteet Länsi-Balkanin maihin ja Turkkiin

Suomen ja Länsi-Balkanin maiden välisen vierailuvaihdon päätavoitteena on tukea alueen maiden EU-lähentymistä ja kehittää kahdenvälisiä suhteita. Suomea arvostetaan Länsi-

Balkanilla EU:n laajentumiselle antamamme johdonmukaisen tuen ansiosta. Kauppavaihto Suomen ja Länsi-Balkanin maiden kanssa on toistaiseksi vaatimatonta. Ulkoministeri Tuomioja vieraili lokakuussa Kroatiassa ja Serbiassa. Kroatian presidentti vieraili Suomessa toukokuussa.

Suomi tuki myös kahdenvälisen kehitysyhteistyön keinoin kehitystä Länsi-Balkanilla toimeenpanemalla aluetta koskevaa kehityspoliittista puiteohjelmaa (2009–2013). Sen temaattiset painopisteet ovat vakaus ja turvallisuus, kauppa ja kehitys, ympäristö ja yhteiskunnallinen kestävyys. Maakohtainen painopiste Länsi-Balkanilla on Kosovo ja alueellisen yhteistyön painopisteenä on ympäristö. Kertomusvuoden aikana tehtiin rahoituspäätökset yhdeksän hankkeen osalta kokonaisarvoltaan n. 5,9 miljoonaa euroa. Alueen edustustoilla, mukaan lukien Ankaran suurlähetystö, oli käytettävissään paikallisen yhteistyön määrärahoja 790 000 euroa.

Suomen ja Turkin kahdenväliset suhteet vahvistuivat edelleen ja maiden välillä jatkettiin tiivistä vierailuvaihtoa ministeri-, virkamies- ja asiantuntijatasolla. Maiden välinen kauppavaihto jatkoi kasvuaan. Suomi toi aktiivisesti esille Turkin kasvavan alueellisen roolin merkityksen myös EU:lle. Suomen ja Turkin välinen ulkopoliittinen yhteistyö jatkui aktiivisena YK:ssa, jossa Suomen ja Turkin aloitteesta hyväksyttiin YK-järjestelmän ensimmäinen rauhanvälitystä koskeva päätöslauselma. Rauhanvälityksen ystäväryhmä jatkaa toimintaansa Suomen ja Turkin johdolla.

13. Venäjä sekä Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

13.1 Venäjä

Suomen ja Venäjän kahdenvälinen yhteistyö oli tiivistä ja laajaa. Korkean tason vuoropuhelu ja vierailuvaihto jatkuivat vilkkaana. Kauppavaihto kasvoi. Venäjä oli Suomen suurin ulkomainen kauppakumppani. Suomalaisen elinkeinoelämän kiinnostus ja luottamus Venäjän markkinoita kohtaan jatkui vahvana. Suomen ja Venäjän välistä taloudellista yhteistyötä edistettiin muun muassa talouskomission puitteissa, korkean tason tapaamisten ja vienninedistämismatkojen kautta. Työtä suomalaisyritysten Venäjän markkinoilla kohtaamien kaupanesteiden ja investointikysymysten ratkaisemiseksi jatkettiin aktiivisesti. Talouskomission kokouksen yhteydessä 14.3.2011 Suomi ja Venäjä allekirjoittivat kahdenvälisen modernisaatiokumppanuusjulistuksen, joka tukee EU:n ja Venäjän välistä modernisaatioyhteistyötä.

Kansalaistason kontaktit Suomen ja Venäjän välillä lisääntyivät. Suomi on Schengenin suurin viisuminantaja Venäjällä, ja määrät kasvoivat varsinkin Pietarissa. Vuonna 2011 Suomi myönsi Venäjällä yhteensä lähes 1,2 miljoonaa viisumia ja Suomen ja Venäjän välinen raja ylitettiin 10,6 miljoonaa kertaa. Suomi pyrki kehittämään viranomaisten välistä yhteistyötä perheoikeudellisissa ja sosiaalisektorin kysymyksissä. Suomi on myös kannustanut Venäjää liittymään näitä kysymyksiä koskeviin monenkeskisiin sopimusjärjestelyihin, joten Venäjän päätös liittyä Haagin lapsikaappaussopimukseen kesäkuussa 2011 oli tärkeä edistysaskel tällä sektorilla.

EU-Venäjä-suhteissa vuosi 2011 oli tuloksekas, ja myös Suomi toimi aktiivisesti Euroopan unionin Venäjä-politiikan kehittämiseksi. Kaikkiaan 18 vuotta kestäneet neuvottelut Venäjän jäsenyydestä Maailman kauppajärjestössä (WTO) saatiin päätökseen loppusyksystä, ja Venäjän jäsenyys vahvistettiin WTO:n ministerikokouksessa joulukuussa. Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kannanmuodostukseen liittymisneuvotteluissa, ja Suomen kaupalliset intressit, kuten puutullit, huomioitiin hyvin jäsenyyspaketissa.

Vuonna 2003 käynnistyneessä EU:n ja Venäjän välisessä viisumivapausprosessissa otettiin konkreettinen edistysaskel, kun joulukuun EU-Venäjä-huippukokouksessa hyväksyttiin ns. yhteiset askelmerkit viisumivapauden ehdoista. Yhteisten askelmerkkien toteuttaminen on edellytyksenä viisumivapausneuvottelujen käynnistämiselle myöhemmässä vaiheessa. Suomi on ollut liikkuvuuden edistämiseen liittyvässä EU-Venäjä-politiikassa edelläkävijä. Prosessin hallittu eteneminen on Suomelle Venäjän rajanaapurina tärkeää.

Suomi vaikutti tuloksellisesti EU:n vuosien 2014–2020 rahoituskehyksen valmisteluun EU:n ja Venäjän välisten rajat ylittävän yhteistyön ohjelmien (nyk. ENPI CBC) riittävän rahoituksen ja joustavan toimeenpanon turvaamiseksi seuraavan rahoituskehyksen puitteissa.

Suomen Venäjä-politiikan koordinaatiota vahvistamaan perustettu hallituksen ministerityöryhmä piti ensimmäisen kokouksensa joulukuussa 2011.

13.2 Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

Suomi jatkoi suhteiden kehittämistä Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maihin kahdenvälisesti ja EU:n puitteissa. Kahdenvälisiä suhteita tiivisti vilkas vierailuvaihto alueen maiden kanssa. Suomi edisti vientiä alueen maihin, joihin kohdistui suomalaisyritysten mielenkiintoa. Kiinnostus erityisesti Kazakstanin markkinoita kohtaan kasvoi.

Suomen ja alueen maiden kahdenväliset suhteet ovat monipuolistuneet ja syventyneet kehityspoliittisen puiteohjelman, Laajemman Euroopan aloitteen, toimeenpanon myötä. Puiteohjelma kattaa Itä-Euroopan (Moldova, Ukraina, Valko-Venäjä), Etelä-Kaukasian (Armenia, Azerbaidzhan, Georgia) ja Keski-Aasian (Kazakstan, Kirgisia, Tadzhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) ja tukee kehitysyhteistyön keinoin alueen laaja-alaista vakautta sekä taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan suomalaista osaamista. Aloitteen evaluaatio ja jatkosuunnittelu käynnistettiin vuoden lopulla.

EU:n ja Ukrainan välinen assosiaatiosopimusteksti on viimeistelty, mutta toistaiseksi allekirjoittamatta. EU:n ja Moldovan neuvotteluissa assosiaatiosopimuksesta edistyttiin, ja päätös vapaakauppaneuvottelujen käynnistämisestä tehtiin vuoden lopulla. EU:n ja Valko-Venäjän välisissä suhteissa palattiin pakotepolitiikan tielle joulukuun 2010 vilpillisten vaalien ja sitä seuranneiden väkivaltaisuuksien ja pidätysten seurauksena.

Armenian, Azerbaidzhanin ja etenkin Georgian EU-lähentyminen eteni, mutta Etelä-Kaukasian maiden kehitystä jarruttavat alueen pitkittyneet konfliktit. Myönteinen askel oli Georgian ja Venäjän tekemä kahdenvälinen sopimus Venäjän WTO-liittymisneuvottelujen yhteydessä.

EU jatkoi Keski-Aasian maiden kumppanuusstrategian toimeenpanoa ja aloitti Kazakstanin kanssa neuvottelut uudesta kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta.

14. Aasia ja Oseania

Suomen suhteet Aasiaan ja Oseaniaan kehittyivät myönteisesti. Vierailuvaihto oli korkeatasoista ja edisti Suomen ulkopoliittisia ja taloudellisia tavoitteita. Itä-Aasiassa keskeisintä oli kaupallistaloudellinen yhteistyö Kiinan ja Japanin kanssa. Suomalaisen elinkeinoelämän kannalta tasavallan presidentin ja yritysvaltuuskunnan virallinen vierailu Mongoliaan oli merkittävä avaus.

Suomen ja Intian välisiä kaupallistaloudellisia suhteita kehitettiin edelleen ja maiden välinen sopimus taloudellisesta yhteistyöstä astui voimaan. Maiden välinen laaja yhteiskomitean kokous järjestettiin marraskuussa 2011.

Afganistanin osalta hallitus esitti eduskunnalle laajan Afganistan-selonteon joulukuussa 2011. Sen perusteella Suomi jatkaa kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä Afganistanin tukemista. Suomen kehitysyhteistyöpanosta Afganistaniin lisätään merkittävästi.

Myös suhteiden vahvistaminen Kaakkois-Aasian ja Oseanian maiden kanssa eteni myönteisesti muun muassa korkean tason vierailuvaihdon kautta.

14.1 Etelä-Aasia

Hallitus valmisteli Afganistan-selonteon, jonka puitteissa Suomi toimeenpanee kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä tukeaan Afganistanin vakauttamiseksi kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin. Kehitysyhteistyörahoituksen määrää kasvatetaan suunnitelmallisesti ja merkittävästi tulevina vuosina samalla kun turvallisuusvastuun siirto eli transitio etenee Afganistanissa. Suomi tulee kiinnittämään erityisesti huomiota demokratian, hyvän hallinnon kehittämiseen, ihmisoikeuksien ja tasa-arvon edistämiseen sekä tukemaan maan kykyä hyödyntää kestävällä tavalla luonnonvaroja elinkeinoelämän vahvistamiseksi.

Merkittävä osa Suomen kehitysyhteistyöstä kanavoitiin edelleen maan pohjoisosaan Mazar-e-Sharifin alueelle, jossa myös suomalaiset rauhanturvaajat toimivat.

Tasavallan presidentti vieraili Afganistanissa tammikuussa. Suomi on aktiivisesti mukana Afganistanin vakautuksen kansainvälisessä koordinaatiossa ja osallistui ulkoministeritasolla joulukuussa Bonnissa järjestettyyn Afganistan-ministerikokoukseen. Konferenssissa kansainvälinen yhteisö sitoutui tukemaan Afganistania pitkäjänteisesti, myös vuoden 2014 jälkeen, jolloin transition kansainvälisiltä joukoilta Afganistanin omille turvallisuusviranomaisille on määrä olla valmis. Suomi korosti ihmisoikeuksia ja erityisesti naisten ja tyttöjen aseman tärkeyttä transition ja mahdollisen rauhanprosessin edetessä.

Suomi jatkoi yhteistyösuhteiden kehittämistä Intiaan, jonka merkitys suomalaiselle elinkeinoelämälle nousee jatkuvasti. Intiaan tehtiin useita ministeritason vierailuita. Myös ministeri Hautala vieraili Intiassa ja Nepalissa. Suomen ja Nepalin välistä kehitysyhteistyötä jatkettiin opetus-, metsä-, ilmastonmuutos-/ympäristö sekä vesi- ja sanitaatiosektoreilla. Erityistä huomiota kiinnitettiin ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksiin sekä rauhanprosessiin.

14.2 Itä-Aasia

Suomen suhteissa Itä-Aasiaan painottui kaupallis-taloudellinen yhteistyö. Tasavallan presidentti ja ministeri Stubb tekivät elokuussa virallisen vierailun Mongoliaan korkean tason yritysvaltuuskunnan kanssa. Yhteistyö kaivosalalla, kestävän metsätalouden alalla ja poronhoidossa vahvistui. Ministeri Stubb teki lokakuussa lähinnä meriklusteriin keskittyneen vienninedistämismatkan Shanghaihin. Marraskuussa ministerit Stubb ja Häkämies tekivät yhteisen vienninedistämismatkan Japaniin energiasektoriin painottuvan yritysvaltuuskunnan kanssa. Näiden vierailujen kautta Suomi profiloitui korkean tason toimijana uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden alalla ja matkat edistivät konkreettisesti merenkulku-, energia- ja ympäristöalan sekä luovien alojen yhteistyömahdollisuuksia Kiinassa ja Japanissa.

Suomi avusti Japania maaliskuisen maajäristyksen, tsunamin ja ydinvoimalaonnettomuuden jälleenrakennustyössä.

Kiina-toimintaohjelman konkreettista toimeenpanoa jatkettiin, ja valtionhallinnon sekä elinkeinoelämän yhteen tuovan Kiina-verkoston toiminta säilyi aktiivisena. Kiinasta Suomeen tekivät vierailun parlamentin varapuhemies Sang Guowei, varakauppaministeri Jiang Zengwei sekä tiede- ja teknologiaministeri Wan Gang, missä yhteydessä allekirjoitettiin nanotek-

nologian yhteistyöpöytäkirja. Myös Hongkongin kaupunkisuunnitteluministeri Carrie Lam vieraili Suomessa syksyn aikana.

Heinäkuun alussa voimaan tullut EU:n ja Etelä-Korean välinen vapaakauppasopimus tarjoaa uusia mahdollisuuksia myös suomalaiselle yrityselämälle. Pohjois-Korean vallanvaihto käynnistyi vuoden lopulla ja sen mahdollisia alueellisia ja turvallisuuspoliittisia vaikutuksia arvioitiin tarkasti.

14.3 Kaakkois-Aasia ja Oseania

Suhteita Kaakkois-Aasian ja Oseanian maihin vahvistettiin, mukaan lukien ministerivierailut. Kehitysministeri Hautala osallistui Ottawan jalkaväkimiinoja koskevan sopimuksen osapuolikokoukseen Phnom Penhissä marraskuussa ja ilmoitti Suomen liittymisestä sopimukseen.

Alueelle tehtiin lisäksi useita korkean virkamiestason vierailuita ja vienninedistämismatkoja. Erityisesti uusiutuvan energian ja puhtaan teknologian aloilla on voimakasta kiinnostusta suomalaiseen osaamiseen ja teknologiaan. ASEANin yhteinen ulkoministerikokous pidettiin kesäkuussa Unkarissa, johon Suomi osallistui hallitusneuvotteluiden keskeneräisyydestä johtuen korkealla virkamiestasolla.

Burmassa tapahtui nopeasti melko myönteisiä poliittisia muutoksia, kuten poliittisen opposition toiminnan salliminen, joiden vahvistamiseksi Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Burma/Myanmar–politiikan aktivointiin.

Suomi jatkoi kehitysyhteistyötä Mekong-joen alueella. Pääteemoina Mekongin alueella ovat luonnonvarat, maaseutukehitys ja uusiutuva energia.

EU:n ja Australian välillä aloitettiin komission johdolla neuvottelut kattavasta puitesopimuksesta. Suomi osallistui aktiivisesti neuvotteluohjeiden laatimiseen sekä seuraa neuvotteluprosessia aktiivisesti. EU:n ja Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön.

15. Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka ja Karibia

15.1 Pohjois-Amerikka

Poliittisen tason yhteydenpito Suomen ja Yhdysvaltojen välillä oli tiivistä. Yhteydet Yhdysvaltojen hallintoon vahvistuivat. Varapresidentti Joe Biden vieraili Suomessa maaliskuussa. Ulkoministeri Stubb ja opetusministeri Virkkunen tapasivat amerikkalaiskollegoitaan New Yorkissa ja Washingtonissa keväällä 2011. Kehitysministeri Heidi Hautala vieraili Washingtonissa syksyllä 2011. Yhteistyötä jatkettiin myös Yhdysvaltain kongressin kanssa kongressiavustajien vierailulla Suomeen.
Suomi julkaisi laaja-alaiset Yhdysvallat- ja Kanada-toimintaohjelmat, jotka sisältävät konkreettisia toimenpiteitä transatlanttisten suhteiden edelleen vahvistamiseksi.

Suomen ja Yhdysvaltojen väliset taloussuhteet olivat aktiiviset. Yhdysvallat oli edelleen Suomen tärkein Euroopan ulkopuolinen kauppa- ja investointikumppani. Konkreettisia yhteistyöaloja ovat mm. energia-, ympäristö sekä bioteknologia-alat.

Myös kehityspolitiikan alalla yhteistyö vahvistui. Suomi allekirjoitti rahoitussopimuksen, jolla se liittyi Yhdysvaltain aloitteeseen kehitysmaiden kotitalouksien pääsemiseksi puhtaamman energiankäytön piiriin.

Loppuvuodesta järjestetyssä EU-USA-huippukokouksessa päätettiin perustaa korkean tason työryhmä, jonka tavoitteena on tehdä esityksiä talousyhteistyön tiivistämiseksi. Yhteistyötä lisättiin niin sanotun Arabikevään saavutusten tukemiseksi. Suomen aloitteesta käynnistynyttä transatlanttista kehityspoliittista vuoropuhelua tiivistettiin uutena teemana kehitys ja turvallisuus. Matkustajatietojen (PNR) luovutuksista päästiin sopimukseen ja käynnistettiin neuvottelut kattavasta tietosuojasopimuksesta.

Suomi edisti voimakkaasti Suomen ja Kanadan kahdenvälistä yhteistyötä innovaatio- sekä tutkimus- ja kehityssektoreilla. Yhteistyötä on tehty erityisesti Albertan ja Ontarion provinssien kanssa, niin julkishallinnon kuin tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen osalta.

Suomi seurasi aktiivisesti EU:n ja Kanadan välisten talous- ja kauppasopimusneuvotteluiden edistymistä. Kauppaneuvottelujen ohella EU ja Kanada käynnistivät uudistetun puitesopimuksen neuvottelut. Puitesopimus kattaa laajan kirjon EU-Kanada-yhteistyön aloja. Sekä kauppa- että puitesopimusneuvottelut on tarkoitus saattaa päätökseen vuoden 2012 aikana.

Syksyllä järjestetyssä Pohjois-Amerikan kunniakonsuleiden kokouksessa kehitettiin yhteistyön lisäämistä kaikkien toimijoiden kesken Suomi-talo -hengessä.

15.2 Latinalainen Amerikka ja Karibia

Suomen ja Latinalaisen Amerikan maiden väliset suhteet kehittyivät myönteiseen suuntaan. Ministeri Väyrynen johti yritysvaltuuskuntaa Argentiinaan, Uruguayhin ja Peruun. Lisäksi kauppasuhteita edistettiin Chilessä ja Kolumbiassa korkealla virkamiestasolla. Suomessa vierailivat Paraguayn ja Nicaraguan ulkoministerit sekä Kolumbian varaulkoministeri.

Taloudelliset yhteistyösuhteet Brasiliaan kehittyivät myönteisesti mm. korkean tason vierailuvaihdolla meri- ja offshore-teknologiassa ja uusiutuvia energiavaroja koskevassa tutkimusyhteistyössä.

Suomen ja Meksikon välistä teknistä yhteistyötä tiivistettiin solmimalla yhteistyöpöytäkirjat sekä metsä- että vesialan yhteistyöstä. Kansalaisaktivisti Jaakkolan surmatutkimukset Meksikossa etenivät hitaasti Suomen ja EU-maiden ponnisteluista huolimatta.

Yhteistyösuhteita Karibian alueen maiden kanssa tiivistettiin perustamalla Venezuelan ja Karibian alueen kiertävän suurlähettilään tehtävä. Haitin jälleenrakennusta jatkettiin painopisteeksi valitulla opetussektorilla.

Assosiaatiosopimusneuvottelut EU:n ja Keski-Amerikan ja kauppaneuvottelut EU:n ja Perun ja Kolumbian kanssa saatiin päätökseen.

EU:n ja Mercosurin väliset neuvottelut hidastuivat kansainvälisen taloustilanteen vaikeutumisen ja vaalien takia niin Latinalaisessa Amerikassa kuin Euroopassa.

Nicaraguan kanssa jatkui kehitysyhteistyö terveydenhuollon, maaseudun ja hallinnon kehittämisen aloilla. Huolestuttavan demokratiakehityksen johdosta kehitysyhteistyötä pyrittiin kuitenkin ohjaamaan yhä enemmän kansalaisyhteiskunnan kautta.

Keski-Amerikassa alueellinen kehitysyhteistyö suunnattiin ohjelmiin, joiden tavoitteena on edistää kestävää kehitystä ja auttaa alueen maita sopeutumaan ja hidastamaan ilmastonmuutosta. Alueellista yhteistyötä jatkettiin energia- ja ympäristökumppanuushankkeen ja ympäristön kannalta kestävän metsäyhteistyön puitteissa.

Andien alueellisessa kehitysyhteistyössä keskeisinä painopisteinä pysyivät ilmastonmuutos, metsä ja uusiutuva energia. Alueelliset metsä- sekä energia- ja ympäristökumppanuusohjel-

mat käynnistettiin. Luonnonvarojen kestävää käyttöä ja hallintaa, sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat yhteistyösuunnitelmat saatiin toteutusvalmiuteen.

16. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

Tunisiasta joulukuussa 2010 alkunsa saanut yhteiskunnallinen kuohunta on johtanut vallanvaihdoksiin useissa Pohjois-Afrikan maissa ja uudistusvaatimuksiin käytännössä kaikissa arabimaissa. Alueella on käynnissä syvällinen murrosvaihe, jonka lopputuloksia on vielä mahdoton tietää. Uskonnollispohjaiset poliittiset ryhmittymät ovat menestyneet hyvin Tunisian, Marokon ja Egyptin vaaleissa ja nousseet valtaan myös Libyassa sisällissodan jälkeen. Kunkin maan kehitys noudattaa paikallisia erityispiirteitä, vaikka niiden välillä tiettyjä yhtäläisyyksiä onkin.

Suomi on yhdessä muun kansainvälisen yhteisön kanssa antanut tukensa uudistuksille, jotka vahvistavat demokratiaa ja sosiaalisesti oikeudenmukaista taloudellista kehitystä. Suomi on tukenut uudistuksia poliittisesti muun muassa YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla sekä virkamies- ja korkean tason vierailujen kautta. Esimerkkeinä mainittakoon ulkoministerin vierailu Egyptissä, Tunisiassa ja Libyassa marraskuussa 2011 sekä Tunisian tasa-arvoministeri Labidin vierailu Suomessa syyskuussa 2011.

Suomi on osallistunut aktiivisesti päätöksentekoon Euroopan unionin toimista uudistusten tukemiseksi. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kysymykset ovat olleet keskeisesti esillä vuoden 2011 aikana niin Eurooppa-neuvostojen kuin ulkoasiainneuvostojen työssä. EU on vahvistanut tukeaan demokratiaa ja yhteiskunnallisesti oikeudenmukaista talouskehitystä edistäville uudistuksille mm. terävöittämällä naapuruuspolitiikkaansa, päättämällä aloittaa neuvottelut laajoista ja kattavista vapaakauppasopimuksista Jordanian, Egyptin, Tunisian ja Marokon kanssa ja kanavoimalla lisäresursseja alueelle muun muassa Euroopan investointipankin kautta. Suomi on tukenut myös Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin toiminnan laajentamista Pohjois-Afrikkaan.

Arabikevät aiheutti myös tarpeen uuden transitiotuen suunnittelulle ja toteuttamiselle erityisesti Pohjois-Afrikassa. Suomi on laatinut yhteistyösuunnitelman ja lisännyt tähän tarkoitukseen alueelle suunnattavia kehitysyhteistyömäärärahoja. Suomi edistää tuellaan itselleen tärkeitä arvoja: demokratiaa, vahvaa kansalaisyhteiskuntaa, tasa-arvoa, hyvää hallintoa ja ihmisoikeuksia. Erityisen suuri painoarvo on annettu naisten aseman vahvistamiselle. Tämän transitiotuen lisäksi Suomi antoi Libyan sisällissodan aiheuttaman humanitaarisen kriisin lievittämiseen 2,85 miljoonaa euroa. Jo aiemmin käynnistettyjä alueellisia yhteistyöhankkeita on jatkettu.

Arabikevään vaikutukset alkoivat näkyä Syyriassa mielenosoituksina maaliskuussa 2011. Syyrian hallinto vastasi pääosin rauhanomaisiin mielenosoituksiin väkivallalla. EU asetti ensimmäisen kerran toukokuussa 2011 Syyrian hallinnon vastaisia pakotteita, joita laajennettiin myöhemmin kesän ja syksyn aikana. Suomi tuki alusta asti vahvojen EU-pakotteiden asettamista korostaen, että pakotteet tulee kohdentaa mahdollisimman tarkasti väkivallasta vastuussa olevaan Syyrian hallintoon. Suomi pyrki osana EU:ta vaikuttamaan siihen, että YK:n turvallisuusneuvosto tuomitsisi Syyrian hallinnon toimet. Syyrian tilanne heijastui negatiivisesti naapurimaa Libanonin turvallisuustilanteeseen mm. välikohtauksina Syyrian ja Libanonin rajalla. Mielenosoituksia nähtiin keväällä ja kesällä 2011 myös Jordaniassa. Kuningas Abdullah II onnistui kuitenkin patoamaan tyytymättömyyttä ryhtymällä taloudellisiin ja poliittisiin uudistuksiin. Loppuvuodesta mielenosoitukset lisääntyivät ja niissä ilmaistiin tyytymättömyyttä erityisesti hallintoon juurtunutta korruptiota vastaan. Joulukuussa 2011 Jordanian Ammanissa avattiin EU:n rahoittama korruptionvastainen Twinning-hanke, jonka Suomi toteuttaa.

Vuonna 2011 Lähi-idän rauhanprosessin näkymät pysyivät heikkoina ja jopa heikkenivät huolimatta Lähi-idän kvartetin ja EU:n ponnisteluista. Palestiinalaiset jättivät jäsenhakemuksensa YK:hon. YK:n alajärjestö Unescossa Palestiinan jäsenyyshakemus tuli hyväksytyksi muun muassa Suomen äänestäessä puolesta. Suomi jatkoi muun EU:n tavoin Palestiinan valtioperspektiivin tukemista sekä jatkoi merkittävää tukeaan palestiinalaispakolaisia avustavalle UNRWA:lle. Suomi osana EU:ta tuomitsi Israelin siirtokuntien laajentamiset, joita pidetään esteenä rauhanprosessille ja uhkana koko kahden valtion ratkaisulle. Lisäksi Suomi osana EU:ta tuomitsi Israelin siviiliväestöä kohtaan Gazasta tehdyt rakettihyökkäykset. Suomi korotti Palestiinan Helsingin edustuston päällikön asemaa antamalla hänen käyttää suurlähettilään nimikettä.

IAEA julkaisi marraskuun alussa raportin Iranin ydinohjelmasta, joka vahvisti entisestään sen rauhanomaisuutta koskevia epäilyjä. Iran ei edelleenkään ole osoittanut valmiutta neuvotella ydinohjelmastaan tai ottaa käyttöön luottamusta lisääviä toimia. Koska uusien pakotteiden toteuttaminen YK:n turvallisuusneuvoston tasolla ei näyttänyt mahdolliselta, paine uusille EU:n ja Yhdysvaltain toimille kasvoi. EU aloittikin joulukuussa valmistelutyön uusien alojen ottamiseksi pakotteiden piiriin ja täydensi aikaisempia, 2010 hyväksyttyjä pakotteitansa. Suomi on jo pidempään tukenut EU3+3 -ryhmän (Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa) noudattamaa ns. kahden raiteen politiikkaa, jonka mukaisesti pakotteilla tapahtuvan painostuksen ohella Iranille pidetään ovea auki neuvotteluille. Iranin huono ihmisoikeustilanne on ollut aktiivisen huomion kohteena niin kahdenvälisesti kuin myös EU:n kautta.

Irakissa Suomen, EU:n ja YK:n tavoitteena on maan sisäisen vakauttamisen tukeminen. Eräänä esimerkkinä EU:n toimista tämän tavoitteen toteuttamiseksi toimii EU:n ja Irakin välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus, joka neuvoteltiin allekirjoituskuntoon loppusyksystä. Suomi jatkaa osallistumista EU:n oikeusvaltio-operaation (EUJUST LEX) toimeenpanoon. Irakissa on haasteena turvallisuustilanteen kehittyminen amerikkalaisjoukkojen vetäydyttyä maasta joulukuussa. Irakin saatua uuden hallituksen toteutti ulkomaankauppaministeri huhtikuussa liikemiesvaltuuskunnan kanssa ensimmäisen ministeritason vierailun Bagdadiin sitten vuoden 1985.

Arabimyllerrys heijastui myös Persianlahden alueelle muun muassa siten, että shiiat Bahrainissa ja Saudi-Arabian itäprovinssissa vaativat itselleen poliittisia oikeuksia. Bahrainin ja Saudi-Arabian monarkit saivat kuitenkin tukahdutettua tämän liikehdinnän. Kuitenkin Jemenissä hallituksen vastainen liikehdintä johti marraskuussa allekirjoitettuun sopimukseen, jolla 33 vuotta vallassa ollut presidentti Saleh luopuu vaiheittain vallasta syytesuojaa vastaan.

Lähi-idän ja Persianlahden alueen maiden kaupallistaloudellinen merkitys Suomelle pysyi suurena. Ministeritason vierailuita tehtiin aktiivisesti. Muun muassa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri vieraili tammikuussa Saudi-Arabiassa, Arabiemiraateissa ja Kuwaitissa. Koulutusyhteistyö Arabiemiraattien kanssa on jo edennyt konkreettiseen vaiheeseen ja Saudi-Arabiassakin avattiin loppuvuodesta ensimmäinen suomalaisen mallin mukainen peruskoulu.

Lähi-idän tilanteen vuoksi EU-Välimeri-yhteistyössä ei ole päästy eteenpäin eikä konkreettisiin tuloksiin toivotulla tavalla. Poliittisen tason kokouksia ei ole voitu järjestää Israelin ja arabimaiden tulehtuneiden suhteiden johdosta. Vuonna 2011 järjestettiin kuitenkin kaksi onnistunutta sektoriministerikokousta.

17. Afrikka

Suomi jatkoi kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä toimintaansa Afrikassa Afrikka Suomen ulkopolitiikassa - linjauksen mukaisesti. Ulkoministeri vieraili Afrikan unionin huippukokouksessa Addis Abebassa tammikuussa 2011. Somalian ja Sudanin kysymykset pysyivät Suomen ulkopoliittisina painopisteinä Afrikassa ja Suomi osallistui aktiivisesti niitä koskevaan kannanmuodostukseen EU:ssa ja YK:ssa.

Afrikka säilyi Suomen kehitysyhteistyön tärkeimpänä kumppanina. Viisi kahdeksasta pitkäaikaisesta yhteistyömaasta on Afrikassa. Lisäksi toteutetaan mittavaa alueellista yhteistyötä. Hallituksen vuoden 2007 kehityspoliittisen ohjelman pohjalta laadittujen maa- ja aluekohtaisten kehitysyhteistyöohjelmien toteutus pääsi kertomusvuonna täyteen vauhtiin pitkäaikaisissa yhteistyömaissa Etiopiassa, Keniassa, Mosambikissa, Sambiassa ja Tansaniassa. Kaupallistaloudellisesti Saharan eteläpuolisen Afrikan merkitys on kasvanut, mikä näkyy myös Suomen toiminnan tavoitteissa.

17.1 Itä- ja Länsi-Afrikka

Suomen toimet rauhanprosessien edistämiseksi, konfliktien estämiseksi ja kriisien hallitsemiseksi kohdistettiin erityisesti Afrikan sarven alueelle Etelä-Sudaniin, Sudaniin ja Somaliaan. Suhteita Länsi-Afrikkaan kehitettiin muun muassa tasavallan presidentin matkan seurannan ja YK:n turvallisuusneuvostokampanjan kautta. Länsi-Afrikassa kaupallista kiinnostusta Suomella on erityisesti Nigeriaan ja Ghanaan. Afrikan sarvi naapurimaineen, Keski-Afrikka ja Afrikan Suuret järvet ovat myös Suomen humanitaarisen avun pääkohdealueita. Koko mantereelle kohdennettiin humanitaarista apua 51 miljoonaa euroa, josta Afrikan sarven alueelle liki 21 miljoonaa euroa.

Etiopiassa kehitysyhteistyötä on laajennettu siten, että yhteistyöohjelma kattaa nykyisin vesihuollon lisäksi myös vesivarojen ja luonnonvarojen kestävän käytön sekä maaseutukehityksen. Vesi- ja ympäristöohjelmassa on Suomen tuella kehitetty tehokas yhteisörahoitusmalli, jota ollaan laajentamassa koko Etiopian vesisektorin käyttöön. Lisäksi Suomi jatkoi opetuksen laadun kehittämisohjelman tukemista avunantajien yhteisrahaston kautta. Maiden välisessä dialogissa Suomi korosti erityisesti Etiopian demokratia- ja ihmisoikeuskehityksen tärkeyttä.

Suomen ja Kenian välisen bilateraalisen yhteistyön suurten ohjelmien toimeenpano luonnonvara- ja maaseutukehityssektoreilla jatkui kuluneen vuoden aikana. Suomen harjoittaman kehitysyhteistyön kolmas painopiste Keniassa on ollut tuki perustuslain uudistukselle ja muille käynnissä oleville yhteiskunnallisille reformeille. Tärkeä yhteistyöalue on ollut myös Suomen käynnistämä twinning-yhteistyö YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (”Naiset, rauha ja turvallisuus”) toimeenpanemiseksi Keniassa.

Tansaniassa Suomen tuki on keskittynyt kestävään luonnonvarapolitiikkaan etenkin metsä- ja maataloussektoreilla, alueelliseen ja paikalliskehitykseen sekä köyhyydenvähentämisen budjettitukeen. Uusimmat yhteistyöohjelmat tukevat tietoyhteiskunnan kehittämistä, Dar es Salaamin sähköverkon perusparannusta ja perunanviljelyn kehittämistä sekä kestävän kehityksen johtajatason koulutusta Tansaniassa. Yhteistyön keskeisinä teemoina ovat myös yritystoiminnan, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien ja kansalaisyhteiskunnan kehittäminen.

Suomi osallistui aktiivisesti pitkäaikaisten kumppanimaiden kehitystä koskeviin keskusteluihin osana kussakin maassa toimivia kansainvälisten yhteistyökumppaneiden ryhmiä. Esimerkkinä tällaisista keskusteluista voidaan mainita Tansaniassa joulukuussa käyty kansallinen politiikkadialogi ja sitä seurannut kehityspartnereille tarkoitettu budjettituen vuosiarvio.

Korkean tason vierailuvaihto Suomen ja alueen maiden välillä oli suhteellisen vilkasta. Yksi merkittävistä vierailuista oli kehitysministeri Hautalan vierailu Etiopiaan ja Sansibarille.

Suomen keskeiset toimet rauhanprosessien edistämiseksi ja konfliktien estämiseksi Afrikan sarven alueella (mukaan lukien Etelä-Sudan ja Sudan) sekä Länsi-Afrikan ja Suurten järvien alueella ovat osa EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa. Suomi toimi näillä alueilla tiiviissä yhteistyössä AU:n ja YK:n sekä alueellisten järjestöjen kanssa. Suomi on lähettänyt siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita sekä Sudanin yhteiseen Darfurin rauhanturvaoperaatioon (UNAMID) että Etelä- ja Pohjois-Sudanin välisen rauhansopimuksen (CPA) toimeenpanoa valvovaan YK:n rauhanturvaoperaatioon (UNMIS). UNMIS päättyi 2011. Lisäksi Suomi osallistui lähettämällä esikuntaupseereita EU NAVFOR Atalanta-operaatioon merirosvouden torjumiseksi Somalian rannikolla ja lähetti operaatioon miinalaiva Pohjanmaan kolmeksi kuukaudeksi keväällä 2011. Suomi osallistuu myös EUTM Somalia -operaatioon, jossa koulutetaan Somalian turvallisuusjoukkoja Ugandassa. Suomesta operaatioon on lähetetty seitsemän sotilaskouluttajaa sekä tasa-arvo- ja ihmisoikeusasiantuntija. Ulkoministerin Afrikan sarven erityisedustaja Pekka Haavisto jatkoi tehtävässään lokakuun loppuun asti edustaen Suomea Afrikan sarvea ja Sudania ja Etelä-Sudania koskevissa kansainvälisissä kokouksissa sekäpitänyt yhteyttä alueen eri toimijoihin. Haavisto on erityisesti edistänyt Suomen suhteita YK:n suuntaan ja pyrkinyt aktiivisesti etsimään keinoja, joiden avulla Suomi voisi tukea YK:ta Somalian rauhanprosessissa.

Suomi tunnusti Sudanista 9.7. itsenäistyneen Etelä-Sudanin. Suomi on tukenut rahallisesti Afrikan unionin korkean tason Sudan-paneelin työtä. Suurten järvien alueella Suomi osallistui alueen rauhanprosessien tukemiseen osana EU:ta sekä yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa. Suomi tuki konfliktin ehkäisyä sekä siviilikriisinhallinnan ja siviilisotilasyhteistyön kehittämistä alueella EU:n kautta. Kaksi suomalaista vaalitarkkailijaa osallistui myös EU:n vaalitarkkailuoperaatioon Kongon demokraattisen tasavallan presidentin- ja parlamenttivaaleissa.

17.2 Eteläinen Afrikka

Zimbabwen vallanjakosopimuksen toimeenpanossa saavutettiin jossain määrin edistystä, mutta monet olennaiset uudistukset ovat edelleen aloittamatta tai kesken ja ihmisoikeuksia loukataan edelleen. EU:n ja Zimbabwen välinen dialogi ei myöskään ole edistynyt merkittävästi. Kansainvälinen yhteisö, mukaan lukien Suomi, tuki Zimbabwen kansalaisia kansainvälisten järjestöjen kautta ja on valmis tukemaan Zimbabwen jälleenrakentamista, kun edellytykset siihen ovat olemassa. EU:n jäsenmaiden piirissä äänenpainot EU:n Zimbabween kohdistuvien rajoittavien toimenpiteiden ainakin asteittaiseksi purkamiseksi voimistuivat.

Sambiassa Suomi pyrkii ohjelmakokonaisuuteen, joka tukee yksityissektoripohjaista tuotannon ja kaupan kehitystä luonnontaloudellisesti kestävällä tavalla. Apu kanavoitiin yksityissektorin tukiohjelmien, maaseutukehityshankkeen, julkishallinnon kehittämisohjelman, yleisen budjettituen ja Afrikan kehityspankin hallinnoiman kastelujärjestelmähankkeen kautta. Suomi toimi hallitukseen päin ympäristö- ja luonnonvarasektorin avun koordinoijana. Sambian vaalien ja ministeriöiden uudelleenjärjestelyjen jälkeen ympäristösektorin tulevien vuosien yhteistyön uudelleenarviointi käynnistyi loppuvuonna 2011.

Mosambikissa Suomen avun päätavoitteena on tukea maan köyhyydenvähentämisohjelman toimeenpanoa. Apu kanavoitiin yleiseen budjettitukeen sekä opetukseen, maaseutukehitykseen ja laajaan tiede-, teknologia-, ja innovaatioalan yhteistyöohjelmaan. Uutena aloitteena käynnistyi varhaiskasvatuksen hankkeen valmistelu osana Mosambikin opetussektorin sektoriohjelmaa.

Suomen ja Etelä-Afrikan kahdenvälisten suhteiden kehittäminen jatkui aktiivisena. Suhteissa panostettiin erityisesti tietoyhteiskunta-alan ja tiede- ja teknologia-alan kumppanuuksiin. Maittemme väliset poliittiset konsultaatiot pidettiin lokakuussa 2011 Helsingissä.

Angolaan suuntautunut VKE-matka ulkomaankauppaministerin johdolla toteutettiin helmikuussa 2011. Mukana seurasi laaja yritysvaltuuskunta. Matkalla sovittiin Angolan ja Suomen välistä kaupallis-taloudellista yhteistyötä koskevan yhteistyöasiakirjan valmistelun käynnistämisestä. Suomen ja Namibian suhteita vahvistettiin kaupan ja investointien aloilla. Esimerkkinä Namibian Suomelta tilaama merentutkimusalus joka rahoitetaan korkotukiluotolla. Institutionaalista yhteistyötä valmisteltiin ja käynnistettiin usealla eri hallinnon alalla. Tasavallan presidentti teki valtiovierailun Namibiaan helmikuussa.

Laajan eteläisen ja itäisen Afrikan alueellisen ohjelman toteutus jatkui muun muassa käynnistämällä alueen tullilaitosten kapasiteetin kehittämishanke. Energia ja ympäristökumppanuusohjelma EEP laajeni huomattavasti Iso-Britannian liityttyä ohjelmaan vuosille 2011–2015. Alueellinen innovaatiohanke SAIS käynnistyi huhtikuussa Namibiassa, Sambiassa, Mosambikissa ja Botswanassa.

Valtioneuvoston kanslia

Valtion omistajapolitiikka
HE 80/2007 vp — EV 143/2007 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2007, että valtio ottaa omistajapolitiikassaan huomioon suurten teollisuusyritysten työllisyys- ja aluetaloudelliset vaikutukset.

2. Eduskunta edellytti, että valtion osakemyynneistä saamia tuloja kohdennetaan myös uuden yritystoiminnan aikaansaamiseen ja kasvuyritysten rahoitukseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus antaa talousvaliokunnalle selvityksen valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain toimivuudesta ja omistajapolitiikan toteutuksesta kuluvan vaalikauden aikana.

1. Valtioneuvosto on omistajapolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessään 7.6.2007 tehnyt seuraavan linjauksen, joka on eduskunnan lausuman mukainen:

"Kaikissa omistusjärjestelyissä yleisenä lähtökohtana on parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Kriteerinä ei ole yksinomaan yhtiön tai osakkeiden myyntihinta, vaan huomiota kiinnitetään erityisesti kansantalouden kilpailukyvyn ja talouden kilpailullisuuden parantamiseen, kotimaisen teollisuuden ja talouselämän toimialakohtaisten toimintaedellytysten turvaamiseen, osaamisen säilyttämiseen ja lisäämiseen sekä työllisyyden turvaamiseen.

Omistusjärjestelyjen ja osakemyyntien tavoitteena on myös mahdollisimman vakaan omistuspohjan turvaaminen. Kotimaisten instituutioiden ja piensijoittajien sekä kyseisen yhtiön henkilöstön mahdollisuuksia tulla osakkeenomistajiksi ja osallistua osakemyynteihin edistetään soveltuvin tavoin."

Periaatepäätöksen mukainen arviointi tehdään jokaisessa tapauksessa erikseen. Viime vaalikaudella toteutetuista valtion osakemyynneistä Kemira Oyj:n osakkeiden myynti (2007) kotimaiselle teolliselle sijoittajalle korosti nimenomaan vakaan omistuspohjan ja yhtiön pitkäjänteisen kehittämisen tärkeyttä.

3. Hallitusohjelman mukaan hallitus raportoi omistajapolitiikasta eduskunnalle vuosittain vuodesta 2008 alkaen. Ensimmäinen selvitys on annettu syksyllä 2008 ja sen jälkeen kesällä 2009 ja 2010. Eduskunta on syksyllä 2009 tehnyt ensimmäiset uuden lain mukaiset päätökset yhtiökohtaisten omistusrajojen muuttamisesta. Uuden lain toimivuutta pidetään tähänastisten kokemusten perusteella hyvänä.

Solidium Oy:n toiminta on käynnistetty eduskunnan myötävaikutuksella joulukuussa 2008 ja yhtiölle on siirretty valtion vähemmistöosuudet kaikkiaan yhdeksässä pörssinoteeratussa yhtiössä. Yhtiö toimii valtioneuvoston hyväksymien omistajapoliittisten linjausten mukaisesti pitkäjänteisenä ja vastuullisena suomalaisena omistajana.

Tikkurila Oyj:stä tuli maaliskuussa 2010 Solidiumin kymmenes sijoituskohde Tikkurilan listautuessa NASDAQ OMX Helsingin pörssiin. Tikkurilan omistus syntyi Kemiran jakaessa 86 prosenttia Tikkurilan osakkeista Kemiran osakkeeomistajille eriyttääkseen Tikkurilan omaksi pörssiyhtiökseen. Solidium myi marraskuussa 2010 koko Tikkurila-omistuksensa eli 14,7 prosenttia yhtiön oskekannasta kotimaisille ja kansainvälisille instituutiosijoittajille.

Myynnin jälkeen Tikkurilan pääomistus on edelleen kotimaisilla tahoilla.

Keväällä 2010 Solidium Oy hankki kaiken kaikkiaan 10,0 prosentin omistuksen Tieto Oyj:n osakkeista tullen Tieto Oyj:n suurimmaksi osakkeenomistajaksi. Vuoden 2011 aikana Solidium on ostanut runsaat 5 % Talvivaara Oyj:n osakkeista. Yhtiö on merkittävin pörssilistautunut suomalainen kaivosyhtiö, jolla nähdään olevan myös yleisempää merkitystä kaivossektorin kehittymisen kannalta.

Solidium vähensi marraskuussa 2010 omistustaan Sponda Oyj:ssä 34,3 prosentista 15,2 prosenttiin. Merkittävän osan osakkeista ostivat Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen ja Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma ja loput osakkeista myytiin kotimaisille ja kansainvälisille sijoittajille.

Kohtaan 2. vastaus on valtiovarainministeriön osuudessa.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 24.10.2007 mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellytti valtioneuvostolta selontekoa Itämeripolitiikasta.

Valtioneuvosto antoi kesäkuussa 2009 eduskunnalle selonteon Itämeren haasteista ja Itämeri-politiikasta (VNS 6/2009 vp—EK 4/2010 vp). Hallituksen Itämeripolitiikka seurataan jatkossa tämän selonteon yhteydessä.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2008 vp — EK 1/2009
Ulkoasiainvaliokunta

> 1. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 Ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon Itämeripolitiikasta kevätistuntokauden 2009 aikana.

Vastaus lausumaan on edellä olevan lausuman Hallituksen Itämeripolitiikka K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp yhteydessä.

Hallituksen esitykset, versioiden samansisältöisyys
K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp
Perustuslakivaliokunta

> Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2008 perustuslakivaliokunta ehdotti eduskunnan hyväksyttäväksi mm. kannanoton:
> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että hallituksen esitysten painetut ja sähköiset versiot ovat samansisältöisiä ja että sähköisiä versioita voidaan käyttää valiokunta-asiakirjoissa sekä eduskunnan vastausten laadinnassa ja antaa asiasta selvityksen perustuslakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

Selvitys annettiin perustuslakivaliokunnalle joulukuussa 2010.

Valtioneuvoston kanslia valmistelee ministeriöiden ja eduskunnan kanssa yhteistyössä valtioneuvoston päätösasiakirjojen valmistelun uudistamista. Tavoitteena on vuoden 2013 alus-

sa ottaa käyttöön xml-rakenteet asiakirjojen valmistelussa, mikä parantaa asiakirjojen yhteiskäyttöä erityisesti ministeriöiden, eduskunnan ja valtioneuvoston tieto- ja päätöksentekojärjestelmien välillä. Samalla kehitetään asiakirjojen julkaisu- ja tulostusominaisuuksia ja siten niiden saatavuutta ja käytettävyyttä kansalaisille. Hankkeen käyttöönotto on viivästynyt eduskunnalle aikaisemmin ilmoitetusta ajasta (vuoden 2012 alku).

Valtioneuvoston kanslia pitää hyvänä asiakirjojen sähköisten muotojen vakiinnuttamista siten, että asioiden käsittely voidaan aloittaa eduskunnassa sähköisen asiakirjan pohjalta, käsittely voidaan suorittaa sähköisen asiakirjan pohjalta ja eduskunnan vastauksen viralliseksi muodoksi vastaavasti hyväksyttäisiin sähköinen muoto. Valtioneuvoston työssä on sähköisen version rinnalla käytettävä myös paperiversiota. Silloin, kun paperiversion on oltava painettu, eikä sähköisen version tuloste riitä, painetulle versiolle edellytetyistä nykyisistä tiukoista aikatauluista olisi mahdollista joustaa.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä jatketaan ja että valtioneuvosto ryhtyy välittömiin toimiin menettelyn kehittämiseksi ottaen huomioon mietinnössä esitetyt näkemykset mukaan lukien laajan turvallisuuskäsityksen määritelmä.

2. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkien turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen kehittämistä, mukaan lukien voimavarat.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan jatkossakin tukemaan selonteon valmistelua.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon seikkaperäisen arvion, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettaviksi tulevilla selontekokausilla. Näin tulee tehdä varsinkin jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi talous- ja finanssikriisin johdosta.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

6. Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan tarpeen mukaan selvitys pohjoismaisen puolustusalan kehittämistä ja syventämistä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

1. Valtioneuvosto on ottanut vuonna 2009 asetetun ja joulukuussa 2010 mietintönsä antaneen yhteiskunnan kokonaisvaltaista varautumista käsitelleen komitean esitykset turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon kehittämiseksi tarkempaan tarkasteluun joulukuussa 2011.

Tehtyjen päätösten mukaisesti turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä jatketaan ja komitean esille nostama laajan turvallisuuskäsitteen suuri merkitys huomioidaan selontekomenettelyssä.

2. Yhteiskunnan kokonaisvaltaista varautumista käsitelleen komitean mietinnössä komitea linjaa, että laajan turvallisuusajattelun omaksuminen ja varautuminen myös uudentyyppisiin ja ennakoimattomiin uhka- ja häiriötilanteisiin edellyttää selonteon laajentamista uudentyyppisten turvallisuuskysymysten tarkasteluun. Näin selonteko voisi nykyistä paremmin antaa eduskunnan tukemia lähtökohtia muiden ohjausasiakirjojen laatimiselle sekä selkeyttää myös näiden alempien ohjauskeinojen keskinäistä hierarkiaa.

Tavoitteena on, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä jatketaan ja komitean esille nostama laajan turvallisuuskäsitteen suuri merkitys huomioidaan selontekomenettelyssä. Kokonaisturvallisuus-käsite otetaan käyttöön kuvaamaan laaja-alaista turvallisuuskäsitettä.

3. Seurantaryhmän asettamisesta päätetään, kun seuraavan selonteon valmistelu aloitetaan.

Kohtiin 4. ja 6. vastaus on puolustusministeriön osuudessa ja vastaus kohtaan 5. on sisäasiainministeriön osuudessa.

EU-politiikka
VNS 4/2009 vp — EK 7/2009 vp
Suuri valiokunta

> Eduskunta hyväksyi 27.5.2009 selonteon johdosta suuren valiokunnan kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän mietinnössä esitettyihin toimenpiteisiin.

Selonteon jatkotyönä valtioneuvoston kansliassa laadittiin EU-vaikuttamisselvitys, jossa linjataan, miten Suomi voi vaikuttaa entistä paremmin EU:n päätöksiin ja toimintaan.

Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka, valtioneuvoston selonteko
VNS 6/2009 vp — EK 4/2010 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 10.3.2010 selonteon johdosta seuraavat kannanotot, joissa edellytetään, että:
>
> 1. Hallitus tehostaa Itämeren suojelun ja tutkimuksen koordinaatiota sekä suojelutoimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia.
>
> 2. Hallitus sitoutuu Itämeren hyvän tilan saavuttamiseksi HELCOMin Itämeren toimintaohjelman tavoitteisiin (ravinnekuormitus, meriturvallisuus, biodiversiteetti ja haitalliset aineet) ja edistää Itämeren valtioiden toimintaohjelmaan sitoutumista sekä toteuttaa välttämättömät kansalliset toimenpiteet kattavasti ja suunnitelmallisesti.
>
> 3. Hallitus parantaa maatalouden ympäristötukitoimenpiteiden vaikuttavuutta ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi kohdentamalla tukitoimia alueellisesti sekä tila- ja lohkokohtaisesti kustannustehokkaalla tavalla kytkien yhteen uusiutuvan energian hyödyntämisen ja ravinteiden kierrätyksen.

4. Hallitus sitoutuu Itämeren meriturvallisuuden kehittämiseen edelleen sekä meriliikenteen ohjaus- ja ilmoittautumisjärjestelmän laajentamiseen koko Itämeren kattavaksi ja turvaa öljyntorjunnan riittävät resurssit.

5. Hallitus sitoutuu tehostamaan yhdyskuntajätevesien typenpoistoa Itämeren vaikutusalueella sijaitsevilla kotimaisilla jätevedenpuhdistamoilla sekä nopeuttaa tarvittavia toimenpiteitä.

6. Hallitus ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin Itämeren rannikkoalueiden vähäarvoisten kalakantojen poistokalastuksessa ammattikalastusta hyödyntäen.

7. Hallitus ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin eduskunnan aikaisemmin edellyttämän nykyistä laaja-alaisemman Merikeskuksen perustamiseksi sekä turvaa merentutkimuksen ja erityisesti vedenalaisen luonnon monimuotoisuutta koskevan tutkimuksen riittävät resurssit.

Valtioneuvoston EU-sihteeristö vastaa hallituskauden ajaksi perustetusta Itämeripolitiikan koordinaatioryhmästä, jonka tehtävänä on muun muassa Suomen Itämeripoltiikkaa koskevien linjausten yhteensovittaminen. Kukin toimivaltainen ministeriö kuitenkin vastaa Itämeriasioiden hoitamisesta omalla hallinnonalallaan.

1. Valtioneuvosto teki 23.11.2006 periaatepäätöksen ”Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015”. Ohjelmassa määritellään toimia, joiden tavoitteena on saavuttaa vesien hyvä tila ja estää tilan heikkeneminen. Ohjelma koskee sisävesiä, rannikkovesiä ja pohjavesiä. Suuntaviivat tukivat vuonna 2009 hyväksyttyjen alueellisten vesienhoitosuunnitelmien laatimista. Suuntaviivat, vesienhoitosuunnitelmat ja niiden toimeenpano-ohjelmat tukevat myös EU:n meristrategiadirektiivin ja HELCOMin toimintaohjelman toimeenpanoa.

Tavoitteiden saavuttamiseksi toimitaan kuudella päätavoitealueella. Nämä ovat rehevöitymistä aiheuttavan ravinnekuormituksen vähentäminen, haitallisista aineista aiheutuvien riskien vähentäminen, vesirakentamisen ja vesistöjen säännöstelyn haittojen vähentäminen, pohjavesien suojelu, vesiluonnon monimuotoisuuden suojelu sekä vesien kunnostus.

Meristrategiadirektiivin toimeenpanemiseksi on 1.4.2011 tullut voimaan laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä ja 1.9.2011 asetus merenhoidon järjestämisestä. Ympäristöministeriön johdolla on valmisteltu merenhoitosuunnitelmaa, jonka ensimmäisessä vaiheessa on tehty alustavaa arviota meren nykytilasta sekä määritetty meren hyvää tilaa ja asetettu indikaattoreita ja ympäristötavoitteita. Lisäksi on tehty taloudellinen ja sosiaalinen analyysi vesien käytöstä ja meriympäristön tilan huonontumisesta johtuvista kustannuksista.

Itämeren suojelun ja tutkimuksen koordinoimiseksi ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä opetusministeriö asettivat työryhmän toimikaudelle 15.5.2009–33.3.2011. Työryhmä luovutti 15.4.2011 ohjausryhmälle ehdotuksensa merien tutkimuksen kansallisesta strategiasta. Strategiaehdotus on ollut lausunnolla keväällä 2011. Työtä jatkamaan on perustettu uusi kansallinen merentutkimuksen koordinaatioryhmä (15.2.2012−15.6.2013).

Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman (VELMU) toteutusta on edistetty. Työhön on kohdennettu vuosien 2011 ja 2012 valtion talousarviossa Itämerimomentille ja Itämeren suojeluun osoitettuja varoja yhteensä 2,6 milj. euroa.
2. Suomi on hyvin sitoutunut toimimaan sekä kansallisesti että HELCOM-yhteistyössä Itämeren maiden kanssa Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.

Suomi panee HELCOMin toimintaohjelmaa täytäntöön valtioneuvoston hyväksymillä tavoite- ja toimenpideohjelmilla sekä voimassa olevalla lainsäädännöllä. Näissä valtakunnallisis-

sa ohjelmissa on asetettu meriensuojelun tavoitteet ja esitetty toimet, joilla niihin pyritään. Lisäksi on vesienhoitoalueittain hyväksytty EU:n vesipuitedirektiivin mukaiset vesienhoitosuunnitelmat. Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitosuunnitelma kattaa HELCOMin toimintaohjelman alueen. Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitosuunnitelmassa on esitetty toimet, joilla parannetaan Saaristomeren vesien tilaa. Suomelle HELCOM:ssa asetetun ravinteiden vähentämistavoitteen saavuttaminen on erityisesti fosforipäästöjen osalta osoittautumassa erittäin vaikeaksi. Kuormituksen vähentäminen tulee vaatimaan tehostettuja ja ongelma-alueille kohdennettuja toimia erityisesti hajakuormituksesta (maatalous, haja-asutus ja metsätalous). Vaarallisten aineiden osalta HELCOMin toimintaohjelmaa pannaan toimeen sekä EU-lainsäädännön että kansainvälisten sopimusten kautta, joissa tavoitteet ovat yhteneväisiä.

Myös EU:n Itämeren alueen strategian ja meristrategiadirektiivin toimeenpanolla edistetään HELCOMn toimintaohjelman toteutusta ja Itämeren hyvän tilan tavoitteen saavuttamista. Suomi koordinoi yhdessä Puolan kanssa EU:n Itämeren alueen strategian rehevöitymisen painopistealuetta ja osallistuu aktiivisesti strategian uudistamiseen.

Hallitus sitoutui Itämeri-huippukokouksessa vuonna 2010 tekemään Suomesta ravinteiden kierrätyksen esimerkkialueen. Lisäksi Suomi sitoutui tehostamaan toimia Saaristomeren hyvän tilan saavuttamiseksi vuoteen 2020 mennessä. Ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä esitti maaliskuussa 2011 yli 80 konkreettista toimenpidettä ravinteiden kierrättämiseksi. Ravinteiden kierrätyksen ohjelma edistää osaltaan ehdotettujen toimien toteutumista.

3. Itämeri-selontekoa laadittaessa oletettiin, että valtaosa ympäristötuen perustukisitoumuksista uusittaisiin vuoden 2012 alusta viideksi seuraavaksi vuodeksi. Suomi valmisteli alkuvuoden 2010 aikana ravinnetasetoimenpiteen, joka olisi ollut nykyistä kehittyneempi, mutta olisi edellyttänyt ympäristötukisitoumusten laajaa muuttamista. Komissio kuitenkin ilmoitti kesällä 2010, että jäsenvaltioiden tulisi mieluummin jatkaa nykyisiä 5-vuotisia sitoumuksia ohjelmakauden loppuun vuosina 2012 ja 2013 kuin tehdä uusia 5-vuotisia sitoumuksia. Kahden vuoden välein tapahtuvaa tukiehtojen laajaa muuttamista ei voida pitää tarkoituksenmukaisena myöskään toimenpiteiden tehokkaan ja pitkäaikaisen toteutuksen kannalta.

Edellä kuvattujen syiden takia vuonna 2012 päättyvien ympäristötukisitoumuksien voimassaoloaikaa päätettiin jatkaa kahdella vuodella. Vastaavasti vuonna 2013 päättyviä sitoumuksia jatkettaisiin yhdellä vuodella. Näin seuraavan kauden ympäristötuki pystytään aloittamaan "puhtaalta pöydältä". Sitoumuksen voimassaoloajan pidentäminen on luonteeltaan tekninen toimenpide, johon ei voi sisältyä isoja sitoumusehtojen tai tukitasojen muutoksia. Selonteon linjauksia noudatetaan edelleen tehtäessä erityistukisopimuksia kuluvan ohjelmakauden aikana sekä valmisteltaessa ympäristötukijärjestelmää uudelle ohjelmakaudelle.

Ympäristötukijärjestelmän vaatimukset tulevat muuttumaan huomattavasti seuraavalla ohjelmakaudella niin kansallisten kuin kansainvälistenkin suunnitelmien perusteella. Komission uutta kautta koskevien asetusehdotusten mukaan suoriin tukiin lisättäisiin ympäristöelementti, millä on vaikutuksia myös ympäristötuen toimenpiteisiin.

Uuden ympäristötuen valmistelu on aloitettu Suomessa vuoden 2011 alussa Itämeri-selonteon ja vesienhoitosuunnitelmien ja toteutusohjelman linjausten mukaisesti. Käytettävissä ovat myös Teho-, Hyötylanta- ja Tarveke -hankkeista ja seurantatutkimuksista saadut tulokset ja suositukset. Keskeisiä toimenpiteitä ovat lannoituksen oikea taso ja ravinnetaseiden hyödyntäminen, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja muokkauksen vähentäminen sekä suojavyöhykkeet ja kosteikot.

4. Suomi on osallistunut aktiivisesti sekä Itämeren piirissä että eurooppalaisessa viitekehyksessä tapahtuvaan meriturvallisuutta parantavaan toimintaan. Suomi koordinoi yhdessä

Tanskan kanssa EU:n Itämeristrategian prioriteettialuetta 13. Prioriteettialueen alla toimii useita lippulaivahankkeita, joissa Itämeren alueen eri toimijat toteuttavat käytännön tason hankkeita meriturvallisuuden parantamiseksi. Prioriteettialue on käynnistänyt selvityksen, jossa on tarkoitus kartoittaa ennusteita merenkulun turvallisuuden kehityksestä Itämeren alueella tulevina vuosina. Selvityksen on tarkoitus valmistua syyskuussa 2012.

Suomi on pannut täytäntöön EU:n alusliikenteen seuranta- ja tietojärjestelmän perustamista koskevan direktiivin muutoksen, jossa on muun muassa yksityiskohtaiset säännökset EU:n alusliikenteen seurantajärjestelmästä, SafeSeaNet, ja sen hallinnoinnista. Järjestelmä on ollut käytössä jo vuodesta 2007 ja sen avulla jäsenvaltiot vaihtavat tietoa EU:n alueella olevien kauppa-alusten satamakäynneistä, sijainnista, vaarallista lasteista sekä onnettomuuksista ja vaaratilanteista. SafeSeaNetin avulla ylläpidetään myös Euroopan turvallisuusviraston (EMSA) valvontakeskuksessa reaaliaikaista meriliikennekuvaa EU:n alueella olevista kauppa-aluksista. Suomen kansallinen tietojärjestelmä, Portnet, jota ylläpitää Liikennevirasto on yhdistetty SafeSeaNetiin kuten myös kansallinen AIS verkko ja niiden avulla Suomi vaihtaa tietoja muiden jäsenmaiden kanssa direktiivin edellyttämällä tavalla meriliikenteen turvallisuuden varmistamiseksi ja ympäristön suojelun edistämiseksi. Direktiivin muutosten täytäntöönpanolla alusliikenteen valvonta ja viranomaisten toiminta onnettomuustapauksissa tehostuu kaikilla EU:n merialueilla, myös Itämerellä.

EU:n laajuista merellisten viranomaisten yhteistä tiedonvaihtoympäristöä kehitetään komission ohjaamana. Komissio julkaisi 21.10.2010 (COM(2010) 584) tiekartan jatkokehitystyön ohjaamiseksi. EU:n merialan tiedonvaihtoympäristön kehittämisen kannalta Itämeristrategian keskeisimmät projektit ovat olleet Baltic Sea Maritime Functionalities (BSMF)- projekti ja EU komission Pohjois-Euroopan merialueiden merivalvonnan pilottiprojekti MARSUNO (Maritime Surveillance in the Northern European Sea Basins). BSMF -hankkeen päämääränä oli kuvata merialan viranomaistoiminnallisuuksia yhden valtion näkökulmasta sekä sen toiminnallisuuksien kytkeytymistä kansainväliseen tiedonvaihtoon. Hankkeessa kyettiin luomaan yhtenäisiä toiminnallisuuksia jo olemassa olevien Itämeren alueen yhteistyömuotojen välille tiedonvaihdon kehittämiseksi sekä tunnistettiin yksittäisiä tarpeita alueellisen yhteistyön kehittämiselle. Hankkeen asettajana toimi Suomen merellisten viranomaisten yhteistyön (METO) valtakunnallinen johtoryhmä. Kansallisten toimijoiden lisäksi hankkeeseen ovat osallistuneet Venäjän, Viron ja Puolan rajaviranomaiset, Puolan ja Ruotsin meriturvallisuusviranomaiset sekä Ruotsin laivasto. Hanketta on tukenut Itämeren Neuvosto (CBSS). MARSUNO on EU:n yhdennettyyn meripolitiikkaan liittyvä hanke, jonka päämääränä oli kehittää merialan valvontaan liittyvää viranomaisten yhteistyötä ja erityisesti yhteistyöhön liittyvää tiedonvaihtoa pohjoisien merialueiden näkökulmasta. Hankkeen loppuraportti valmistui vuoden 2011 lopulla.

Lisäksi EU:n meripolitiikan kehittämisessä on keskeisessä roolissa olemassa olevat yhteistyömuodot ja niiden kehittäminen. Rajavartiolaitoksen kannalta niistä tärkein on jo vuodesta 1997 käynnissä ollut Itämeren alueen rajavalvontayhteistyö (Baltic Sea Recion Border Control Cooperation, BSRBCC). Itämeren rajavalvontayhteistyö on osa Suomen Euroopan unionissa esittämää pohjoisten ulottuvuuden hanketta. Päivittäiseen yhteydenpitoon koordinaatiokeskusten välillä on käytetty jo vuosikymmenen käytössä ollutta Suomen ylläpitämää Coastnet- järjestelmää.

Puolustushallinto osallistuu myös Itämeren alueen SUCBAS meritilannekuvayhteistyöhön. Hankkeen esisopimus on allekirjoitettu vuonna 2009 ja vuoden 2011 aikana on tarkoitus käynnistää operatiivinen vaihe. Lisäksi puolustushallinto osallistuu Euroopan puolustusviraston johtamaan MARSUR meritilannekuvahankkeeseen. Operatiivinen vaihe käynnistyi 1.6.2011.

SUCBAS ja MARSUR hankkeet eivät luo uutta infrastruktuuria, vaan yhteen liittävät olemassa olevien valvontasensorien tuottamaa tietoa ja tilannekuvaa. Molemmat hankkeet

käyttävät samaa teknologiaa, eivätkä ne kilpaile keskenään. Myös Euroopan rajavalvontaviraston (FRONTEX) merivalvontaan liittyvä hankeen tekninen määrittely hyödyntää samoja vaatimuksia kuin MARSUR.

Euroopan meriturvallisuusvirasto (EMSA) on tehnyt uuden Pohjois-Itämerta koskevan sopimuksen suomalaisen varustamoliikelaitoksen Arctia Shipping Oy:n kanssa jäänmurtaja Kontiosta, joka on käytettävissä öljyntorjuntaan Pohjoisella Itämerellä heinäkuusta 2010 alkaen 31.3.2013 asti ja mahdollisesti vielä lisäksi kolmen vuoden ajan.

Merivoimien käyttöön hankittiin uusi monitoimialus vuoden 2011 alussa. Monitoimialus pystyy huolehtimaan sellaisista vaativista ympäristövahinkojen torjunta- ja pelastustehtävistä, joista nykyiset öljyntorjunta-alukset eivät selviydy tai selviytyvät vain avovesikautena.

Rajavartiolaitos on tilannut yhden uuden avomerellä ja jäissä toimintakelpoisen monitoimialuksen (öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan kykenevä ulkovartiolaiva). Alus valmistuu suunnitelmien mukaan vuoden 2013 lopussa.

5. Yhdyskuntajätevesiasetuksessa on säädetty vähimmäisvaatimukset, jotka jätevesien käsittelyn tulee täyttää. Typpeä on poistettava silloin, kun typpikuorman vähentämisellä voidaan parantaa vesien tilaa. Lupaehdoissa on tällöin yleisesti käytetty typenpoistolle vähintään 70 prosentin puhdistusvaatimusta.

Suomen Itämeren suojeluohjelman toteuttamisen seurauksena jätevesien typenpoisto on parantunut ja jätevesistä aiheutuva typpikuormitus vesiin on alentunut.

Jätevedenpuhdistamoiden typenpoistoa on toteutettu valtioneuvoston vuonna 2002 Suomen Itämeren suojeluohjelmasta antamansa periaatepäätöksen mukaisesti siten, että enintään 30 % yli 10 000 asukkaan jätevedenpuhdistamoille tulevasta typestä saa kulkeutua vesialueille, joissa typpi säätelee rehevöitymistä. Tämän periaatteen toteuttaminen sisältyy myös valtioneuvon hyväksymään vesien suojelun suuntaviivoihin vuoteen 2015, jotka on otettu huomioon vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmissa, jotka valtioneuvoston hyväksyi vuoden 2009 lopussa. Jätevedenpuhdistamon typenpoiston tehostamistarpeen tarkastelussa voidaan ottaa huomioon jätevedenpuhdistamolla poistuvan typen lisäksi myös typen poistuminen vesistä sellaisilla vesialueilla, joissa rehevöitymistä säätelee fosfori. Typestä rehevöityviksi merialueiksi ohjelmassa määriteltiin Merenkurkusta etelään olevat merialueet, ellei ympäristölupahakemuksen tutkimuksin ole voitu toisin osoittaa. Edellä mainittuja ohjelmien periaattteita on toteutettu määrätietoisesti jätevedenpuhdistamoiden ympäristölupien tarkistuksissa.

Suomenlahden, Saaristomeren ja Selkämeren rannikoilla ja sinne suoraan laskevien jokien varsilla oleville yli 10 000 asukkaan jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvissa on säännöllisesti niiden tarkistamisen yhteydessä asetettu vaatimukset typen poistolle.

Tehostettujen vaatimusten toteuttaminen edellyttää poikkeuksetta puhdistamoiden muutos- ja laajentamisinvestointeja, joiden toteuttaminen on jatkuvasti toiminnassa olevalla puhdistamolla usein vuosia kestävä vaativa rakennushanke.

Jätevesien vuosittaisen typpikuormituksen on arvioitu alenevan tasaisesti vaikka tulokuormitus puhdistamoilla jatkuvasti lisääntyy muuttoliikkeen sekä lisääntyvien hajaasutusalueiden jätevesilietteiden määrän vaikutuksesta.
Tammikuussa 2012 ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto ja Vesilaitosyhdistys allekirjoittivat yhdyskuntajätevesiä käsittelevän suositussopimuksen, jonka toimenpitein vesihuoltolaitoksia kannustetaan tehostamaan vapaaehtoisesti jätevesien käsittelyä. Sopimuksen tavoitteena taajamajätevesien vuosittaisen kokonaistyppikuormituksen vähentäminen alle

9400 tonnin vuoteen 2015 mennessä. Tavoite alittaa aiemmin Itämeri-selonteossa esitetyn kuormitustavoitteen 9 500 tonnia.

6. Vajaahyödynnettyjen särkikalojen nk. poistokalastusta koskevaa pilottihanketta on toteutettu keväästä 2010 alkaen. Laajamittaisen vesien laatua parantavan poistokalastuksen aloittamiselle sisävesillä ja merialuilla myönnettiin 1,4 miljoonaa euroa vuoden 2011 budjetissa. Määrärahoja on jaettu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille käytettäviksi ammattikalastajien toteuttamaan poistokalastukseen. Poistokalastuksen tukijärjestelmä käynnistyi keväällä 2011 ja toteutuu laajamittaisena keväästä 2012.

7. Vuonna 2009 toteutettu meriasioiden ja merentutkimuksen siirto Suomen ympäristökeskukseen ja toisaalta Ilmatieteen laitokseen on toteutettu onnistuneesti ja laitosten välinen yhteistyö on toimivaa SYKEn uuden toimitilan rakentamista Viikkiin on myös edistetty. Olisi tärkeää, että uudet toimitilat saataisiin käyttöön mahdollisimman pian, ja että nyt kolmeen eri toimipisteeseen hajautettu merentutkimus saataisiin koottua yhteen.

Ilmasto- ja energiapolitiikka
VNS 8/2009 vp — EK 45/2010 vp
Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin, ja samalla

2. Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikka nostetaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen osaksi.

3. Eduskunta edellyttää, että Suomen on tavoiteltava vihreää kasvua, jossa säästetään energiaa ja lisätään energiankäytön hyötysuhdetta sekä huolehditaan energian hinnan kohtuullisuudesta.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus suhteellisuus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden lähtökohdista tietoisena ilmastonmuutoksen aidoista ratkaisun mahdollisuuksista varautuu myös meistä riippumattomista syistä johtuvaan ilmastosopimuksen viivästymiseen, sen alueelliseen tai muuhun osittaiseen toteutukseen taikka hylkäämiseen.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa yhdeksi ilmastopolitiikkansa painopisteeksi metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnan. Hallituksen tulee toimia EU:ssa ja YK:n ilmastoneuvotteluissa niin, että hiilinielujen vahvistamista ja kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä kohdellaan yhä yhdenmukaisemmin.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti käynnistää maahiili-inventaarion. Jotta Suomen erilaisten metsätyyppien muodostamat hiilinielut ja hiilivarastot tulisivat lasketuksi tarpeellisella tarkkuudella, tarvitaan riittävän pitkin aikavälein toistettavia maahiili-inventaarioita.

7. Eduskunta edellyttää hallitukselta toimia puutuotealan tuotannon ja viennin edistämiseksi sekä erityisesti puurakentamisen osaamisen ja työpaikkojen lisäämiseksi.

8. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee edistää olemassa olevan talokannan energiatehokkuuden parantamista ja korjaustöiden laajamittaisempaa käynnistämistä erityisesti puun käyttöä lisäten.

Valtioneuvosto päätti 24.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vastaus kannanottoon on työ- ja elinkeinoministeriön osuudessa.

Hallituksen toimenpidekertomus 2009
K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 1.3.2011 perustuslakivaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisena kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta, mutta eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä perustuslakivaliokunnan mietintöön että sen liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen,

että hallituksen toimenpidekertomukseen sisältyy vastaisuudessa eri hallinnonalat kattava kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumisen seuranta ja että toimenpidealoite (TPA 81/2009 vp) otetaan huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetyllä tavalla,

että EU-koordinaatiota käytetään säännönmukaisesti ja tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteuttamiseksi,

että kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan vahvistamiseksi eduskunnalle tulisi laatia vaalikauden alussa kehityksen ja turvallisuuden strateginen toimintalinjaus ja

että valtioneuvosto selvittää seuraavan vaalikauden alussa ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriöiden yhteisen vakautusrahaston perustamismahdollisuuden.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vastaus kannanottoon on ulkoasiainministeriön osuudessa.

Valtion omistajaohjaus, raportointi
M 9/2010 vp — EK53/2010 vp
Tarkastusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 9.3.2011 valiokunnan mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle vuotuisen kertomuksen valtion omistajaohjauksesta.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus sisällyttää eduskunnalle annettavaan uudistettuun omistajaohjauskertomukseen sekä markkinaehtoiset yhtiöt että valtion erityistehtäviä toteuttavat yhtiöt ja niitä koskevat tiedot. Kertomuksen sisällön tulee olla riittävän informatiivinen sekä sisältää tiedot myös siitä, miten yhteiskuntavastuuseen liittyviä periaatteita ja tavoitteita on edistetty.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtiovarain controller -toiminnon toimintaedellytysten turvaamiseksi siten, että valtion omistajaohjauksesta ehdotettu raportointi voidaan toteuttaa.

Valtioneuvosto päätti 4.8.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto laatii vuosittain kesäkuun loppuun mennessä vuosikertomuksen sen toimialalle kuuluvien kaupallisten yritysten[1] toiminnasta ja niitä koskevista tiedoista. Tämä kertomus lähetetään tiedoksi eduskuntaan. Kertomus ei ole perustuslain 46 §:ssä tarkoitettu eduskunnalle vuosittain annettava kertomus.

Valtion tilinpäätöskertomuksessa on ollut erillinen selvitys valtion yhtiöomistuksista hallituksen tuloksellisuuskertomusosassa. Tällaista selvitystä on pyydetty annettavaksi myös vuodelta 2011. Valtioneuvoston kanslia laatii selvityksen toimialalleen kuuluvista kaupallisista yhtiöistä ja toimittaa sen valtiovarainministeriölle. Muut ministeriöt laativat selvitykset toimialoillaan toimivista valtion erityistehtäviä toteuttavista yhtiöistä ja toimittavat tiedot valtiovarainministeriölle. Valtiovarainministeriö kokoaa näiden tietojen perusteella selvityksen valtion yhtiöomistuksesta.

Valtion tilinpäätöskertomus on perustuslain 46 §:ssä tarkoitettu kertomus eduskunnalle valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta. Valtioneuvosto antaa lisäksi perustuslain 46 §:n mukaisesti vuosittain eduskunnalle kertomuksen hallituksen toiminnasta ja niistä toimenpiteistä, joihin se on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt. Kertomus on nimeltään Hallituksen toimenpidekertomus.

Valtioneuvostossa on vireillä hanke, jonka tavoitteena on yhdistää Valtion tilinpäätöskertomus ja Hallituksen toimenpidekertomus yhdeksi eduskunnalle vuosittain keväällä annettavaksi Hallituksen vuosikertomukseksi hallituksen toiminnasta ja taloudesta. Tavoitteena on, että ministeriöille ei aseteta uusia raportointivelvoitteita, mutta eduskunta saisi yhtenäisempää tietoa hallituksen toiminnasta, toiminnan vaikuttavuudesta sekä taloudesta.

Valtion omistajaohjausta koskevaa raportointia on tarkoitus kehittää kertomusmenettelyn uudistamistyön osana. Tarkoituksena on, että kaupallisia yhtiöitä ja valtion erityistehtäviä toteuttavia yhtiöitä koskevat tiedot esitettäisiin jatkossa uudessa Hallituksen vuosikertomuksessa. Valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto jatkaa edelleen vuosikertomuksen tekemistä keskitetyn omistajaohjauksen piiriin kuuluvien kaupallisten yhtiöiden osalta.

Nykyisten Valtion tilinpäätöskertomuksen ja Hallituksen toimenpidekertomuksen yhdistäminen edellyttää talousarviolain ja -asetuksen muuttamista. Lisäksi on tarkoitus säätää valtiovarainministeriön toimivallasta yhdistetyn kertomuksen toimittamisessa. Säädösmuutoksia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2012 kuluessa. Ensimmäinen tällainen Valtion tilinpäätöskertomuksen, Hallituksen toimenpidekertomuksen ja yhtiöitä koskevat tiedot yhdistävä kertomus on suunniteltu annettavaksi eduskunnalle kertomusvuodesta 2012.

Yhdistetyn kertomuksen sisältöä koskevaa kehitystyötä tehdään vuonna 2012 valtiovarainministeriön ja valtioneuvoston kanslian johdolla yhteistyössä ministeriöiden kanssa muun muassa valmistelemalla ministeriöille ohjeet tietojen toimittamisesta yhdistettyä kertomusta varten kertomusvuodesta 2012. Tässä yhteydessä ohjeistetaan ministeriöitä myös kaupallisia yhtiöitä ja valtion erityistehtäviä toteuttavia yhtiöitä koskevien tietojen toimittamisesta valtiovarainministeriöön.

Ensimmäisen yhdistetyn kertomuksen valmistelun antamat kokemukset, eduskunnan tähän mennessä esittämät kannanotot sekä mahdollinen uusi palaute huomion ottaen jatketaan valtiovarainministeriön johdolla kertomuksen sisällön kehittämistä yhteistyössä ministeriöiden

---

[1] Valtion omistajapolitiikkaa koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä 3.11.2011 nämä yhtiöt määritellään kaupallisiksi yhtiöiksi, minkä vuoksi termiä ”markkinaehtoinen yhtiö” ei käytetä.

kanssa, sekä työn vaatimien resurssien suunnittelua. Työ tulee jakautumaan usealle vuodelle ja sen etenemistä seurataan vuosittain.

Ulkoasiainministeriö

Suomalaisten ehdokkaiden sijoittuminen avaintehtäviin YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä, tukeminen
K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp
Ulkoasiainlakivaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.3.2010 seuraavan kannanoton:

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tukee aktiivisesti suomalaisten ehdokkaiden sijoittumista avaintehtäviin YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä.

Ulkoasiainministeriön johtoryhmä asetti jo vuonna 2008 osastojen välisen työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys siitä, miten UM voi tehokkaammin tukea suomalaisten hakijoiden sijoittumista kansainvälisiin järjestöihin.

Työryhmän selvitys kattaa ne prioriteettisektorit, joille suomalaista asiantuntemusta tuetaan. Suomen kansallisessa intressissä on edustautuminen Suomen ulkopolitiikan tavoitteiden kannalta tärkeillä sektoreilla. Näitä ovat mm. kriisinhallinta; erityisesti korkean tason siviili- ja sotilastehtävät (EU, YK, ETYJ). Painopisteitä ovat lisäksi ympäristö, ilmasto, turvallisuus ja kehitys, viestintäala sekä kansainvälisen oikeuden osalta kansainväliset rikostuomioistuimet, Euroopan neuvosto ja YK-elimet. Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä keskeisenä vaikutuskanavana on lisäksi EU:n ulkosuhdehallinto.

Työryhmä suositteli priorisoitujen järjestöjen ja kenttätehtävien osalta edustustoverkoston aktivoimista kartoittamaan avoimeksi tulevia korkean tason tehtäviä, joiden osalta ulkoasiainministeriö arvioi yhdessä sektoriministeriöiden kanssa mahdollisuudet löytää niihin suomalaisia ehdokkaita. Sektoriministeriöt ja ko. alan viranomais-tahot ovat keskeisessä asemassa sopivien ehdokkaiden löytämiseksi.

YK:n avaintehtävien osalta vuonna 2011 nimitettiin YK:n pääsihteerin varaedustajaksi Libyaan Georg Charpentier ja YK:n aselevon valvontaoperaation (UNTSO, Lähi-itä) päälliköksi kenraalimajuri Juha Kilipiä. YK:n pääsihteeri ja ydinsulkusopimuksen kolme talletta-javaltiota (Iso-Britannia, Venäjä ja Yhdysvallat) nimittivät lokakuussa alivaltiosihteeri Jaakko Laajavan valmistelemaan Lähi-idän joukkutuhoaseetonta vyöhykettä käsittelevää kokousta.

Ulkoasiainministeriö ja sen alaiset ulkomaanedustustot työskentelivät aktiivisesti valintojen toteutumiseksi. Vuonna 2011 käynnistyi myös eräitä korkean tason hakuprosesseja, joiden lopputulos ei ole tätä laadittaessa tiedossa.

Suomi on edelleen toiminut aktiivisesti suomalaisten saamiseksi Suomen EU- ja ulkopoliittisia tavoitteita vastaaviin merkittäviin EU-tehtäviin. Euroopan ulkosuhdehallinnon Itä-Euroopan työryhmän puheenjohtajaksi valittiin vuonna 2011 Petteri Vuorimäki.

Suomen ihmisoikeuspolitiikka, valtioneuvoston selonteko
VNS 7/2009 vp — EK 3/2010 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 3.3.2010 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän seuraaviin toimenpiteisiin:

1. Valtioneuvosto toiminnallaan ja taloudellisten voimavarojen kohdentamisella toteuttaa aktiivisesti selonteossa linjattuja tavoitteita; valtioneuvosto muun muassa varmistaa riittävät resurssit ja muut käytännön edellytykset sille, että Suomella on kyky ratifioida uudet kansainväliset ihmisoikeussopimukset poliittisen harkinnan jälkeen viivytyksettä.

2. Valtioneuvosto etenee ripeästi valmisteluissa kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamiseksi.

3. Valtioneuvosto hyväksyy seuraavan vaalikauden alussa kansallisen toimintaohjelman perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa.

4. Valtioneuvosto antaa seuraavan vaalikauden lopulla eduskunnan käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon Suomen ihmisoikeuspolitiikasta, joka painottuu Suomen kansainvälisen toiminnan tavoitteisiin, mutta sisältää myös arvion edistyksestä kansallisen toimintaohjelman toteuttamisessa.

5. Valtioneuvosto käsittelee kohdassa 4 tarkoitetussa selonteossa myös voimavarojen kohdentamista ihmisoikeuspolitiikkaan.

1. Valtioneuvoston eduskunnalle syyskuussa vuonna 2009 antamassa Suomen ihmisoikeuspolitiikan selonteossa linjataan Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan painopisteiksi naisten, lasten, alkuperäiskansojen, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistäminen. Valtioneuvosto on selonteon mukaisesti kohdentanut ihmisoikeuspoliittista toimintaansa ja Suomen antamaa rahoitusta näille painopistealueille ja toiminut aktiivisesti linjausten toteuttamiseksi sekä EU:ssa, YK:ssa että muilla kansainvälisillä foorumeilla ja kahdenvälisissä suhteissaan tämän toimenpidekertomuksen II osassa tarkemmin selostetun mukaisesti. Vuonna 2011 saavutettiin YK:ssa edistystä erityisesti seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää koskevissa kysymyksissä ja lapsen oikeuksissa lapsen oikeuksien yleissopimukseen tehdyn, yksilövalitus- ja tutkintamenettelyn sisältävän valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisen myötä sekä Euroopan neuvostossa romanien tilanteen osalta. EU:ssa Suomi oli yksi aktiivisista jäsenmaista unionin ihmisoikeuspolitiikan kehittämistyössä.

Valtioneuvoston voimavaroja koskevat yleiset rajoitukset ovat edelleen asettaneet rajoituksia riittävien voimavarojen kohdentamiselle kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ratifiointitehtäviin. Vuonna 2011 aloittaneille valtiopäiville annettiin kaksi hallituksen esitystä ihmisoikeussopimusten hyväksymisestä ja jatkettiin hallitusten esitysten valmistelua tarkoituksena antaa useita esityksiä vuonna 2012.

2. Valtioneuvosto eteni valmisteluissa kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamiseksi. Lakia eduskunnan oikeusasiamiehestä täydennettiin ihmisoikeuskeskusta koskevalla 3a-luvulla (535/2011) toukokuussa 2011. Lain voimaantulopäiväksi määrättiin 1.tammikuuta 2012, jolloin myös ihmisoikeuskeskus aloittaa toimintansa. Keskuksen tehtävät yhdessä oikeusasiamiehen laillisuusvalvontatehtävien kanssa muodostavat YK:n vahvistamien Pariisin periaatteiden mukaisen kansallisen ihmisoikeusinstituution tehtäväkokonaisuuden. Oikeusasiamiehen laillisuusvalvontatehtävät muodostavat Pariisin periaatteiden mukaisen valinnaisen kantelutehtävän.

3. Oikeusministeriö asetti 9. syyskuuta 2011 eri ministeriöiden ja ylimpien laillisuusvalvojien edustajista koostuvan työryhmän valmistelemaan eduskunnan edellyttämää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista koskevaa kansallista toimintaohjelmaa. Työryhmän tukena on toiminut 14. lokakuuta asetettu ihmisoikeustoimijoista kuten ihmisoikeusjärjestöjen sekä perus- ja ihmisoikeustutkimuksen ja -valvonnan edustajista koostuva paneeli. Toimintaohjel-

maa valmistellessaan työryhmä on kuullut laajasti sekä hallintoa että kansalaisyhteiskuntaa. Työryhmän ehdotuksen on määrä valmistua tammikuun 2012 loppuun mennessä.

4. Kuten eduskunta on edellyttänyt, valtioneuvosto antaa tämän vaalikauden lopulla eduskunnan käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon Suomen ihmisoikeuspolitiikasta. Selonteko painottuu Suomen kansainvälisen toiminnan tavoitteisiin, mutta sisältää myös arvion edistyksestä kansallisen toimintaohjelman toteuttamisessa.

5. Valtioneuvosto tarkastelee kyseisessä selonteossa myös voimavarojen kohdentamista ihmisoikeuspolitiikkaan.

Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumisen seuranta
K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:
>
> 1. että hallituksen toimenpidekertomukseen sisältyy vastaisuudessa eri hallinnonalat kattava kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutumisen seuranta ja että toimenpidealoite (TPA 81/2009) otetaan huomioon mietinnössä esitetyllä tavalla,

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vuoden 2011 hallitusohjelmassa korostetaan kehityspolitiikassa johdonmukaisuutta, avun laatua ja tuloksellisuutta. Ohjelman mukaan hallitus tukee Euroopan unionin kehityspolitiikan johdonmukaisuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä. Hallituskaudella on myös tarkoitus antaa selonteko kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta. Hallituksen kehityspoliittista toimintaa ohjaamaan ollaan parhaillaan laatimassa kehityspoliittista toimenpideohjelmaa, jossa tullaan tarkemmin linjaamaan toimintaa myös kehityspoliittisen johdonmukaisuuden osalta. Selvitettävänä on mm. OECD:n luomien johdonmukaisuutta koskevien työkalujen parempi hyödyntäminen ja mahdollinen temaattisen pilottihankkeen käynnistäminen.

Ulkoasiainministeriö on pyytänyt vuosittaista kehityspolitiikkaa- ja yhteistyötä koskevan vuosikertomuksen laadinnan yhteydessä muilta ministeriöiltä kontribuutioita kertomukseen. Kehityspoliittisesta johdonmukaisuudesta raportoidaan säännöllisesti myös EU:lle. Komission tuorein yhteenveto jäsenmaiden toimista tällä saralla julkistettiin joulukuussa 2011.

Toimenpidealoitteessa (TPA 81/2009) esitettiin, *”että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin edistääkseen läpileikkaavien teemojen toteutumista Suomen kehityspolitiikassa käynnistämällä prosessin läpileikkaavien teemojen strategian laatimiseksi.”*

Läpileikkaavat tavoitteet on johdettu hallitustenvälisistä ihmisoikeuksiin liittyvistä yleissopimuksista, joiden toimeenpanoon sekä Suomi että kehitysmaakumppanimme (joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta) ovat sitoutuneet.

Ulkoasiainministeriö laati jo vuonna 2009 hallinnollisen normin (toimintaohjeen), jonka mukaan läpileikkaavia tavoitteita voidaan edistää kolmella eri tavalla:

1. Valtavirtaistamalla - eli liittämällä ihmisoikeus- ja tasa-arvotavoitteet osaksi kaikkea kehityspolitiikkaa, -tavoitteita, -hankkeita ja toiminnan suunnittelua, toteutusta, seurantaa ja arviointia.
2. Täydentämällä tätä tasa-arvo- ja ihmisoikeustavoitteisiin kohdennetuin toimin tai hankkein, jos pelkällä valtavirtaistamisella ei saada aikaan riittäviä vaikutuksia, esimerkiksi syrjinnän vähentämistä.
3. Liittämällä läpileikkaavat tavoitteet osaksi poliittista vuoropuhelua, maaneuvotteluja, monenvälistä ja EU-yhteistyötä sekä viestintää.

Ulkoasianministeriö perusti vuonna 2009 ministeriön neuvonantajista koostuvan Läpileikkaavien tavoitteiden tiimin, joka ohjaa ja tukee kaikkien kehitysyhteistyöhallinnossa työskentelevien ammattilaisten työtä tasa-arvo- ja ihmisoikeusvaikutusten vahvistamiseksi Suomen kehitysyhteistyössä.

Läpileikkaavat tavoitteet on systemaattisesti sisällytetty Ulkoasianministeriössä vuosina 2009−2012 laadittuihin hankehallinnon uusiin ohjeisiin, käsikirjoihin ja malliasiakirjoihin. Erityisen tärkeäksi on todettu, että ihmisoikeus- ja tasa-arvotavoitteita koskeva arviointi ja suunnittelu on aloitettava mahdollisimman varhain hankesyklin alkuvaiheissa, eli jo maaohjelmoinnin, hankeidentifioinnin ja hankesuunnittelun aikana.

Läpileikkaavista tavoitteista on laadittu UM:n internet -sivusto, joka tarjoaa tietoa, ohjeistusta ja työkaluja kehitysyhteistyön parissa toimiville. Ohjesivuston on helposti löydettävissä UM:n verkkosivuilta, osoitteesta www.formin.fi/lapileikkaavat. Ohjeistossa on esitelty työtapoja, joilla tasa-arvon ja ihmisoikeuksien edistäminen sekä haavoittuvuuden ja eriarvoisuuden vähentäminen saadaan rakennettua keskeiseksi osaksi kehitysyhteistyötä. Samalla läpileikkaavia tavoitteita koskevaa koulutusta ministeriön ja edustustojen henkilökunnalle on lisätty. On katsottu, että ulkoasiainministeriön antama sisäinen toimintaohje sekä erityisen läpileikkaavien tavoitteiden tiimin ohjausvaikutus kattavat riittävästi läpileikkaavien tavoitteiden huomioinnin kaikessa kehitysyhteistyössä.

Vuoden 2011 hallitusohjelmassa todetaan, että *”Suomi korostaa omassa kehitysyhteistyössään oikeusvaltiokehitystä, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja kestävää kehitystä. Erityisiä painopistealueita ovat koulutus, ihmisarvoinen työ, nuorisotyöttömyyden vähentäminen sekä naisten ja lasten aseman parantaminen”* Parhaillaan laadittavana oleva hallituksen uusi kehityspoliittinen toimenpideohjelma mahdollistaa entistä vahvempien puitteiden luomisen myös läpileikkaavien tavoitteiden toimeenpanolle.

EU-koordinaation käyttäminen kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteuttamiseksi
K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:
>
> 2. että EU-koordinaatiota käytetään säännönmukaisesti ja tehokkaasti kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteuttamiseksi,

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Lissabonin sopimus vahvisti olennaisesti politiikkajohdonmukaisuuden (PCD) oikeudellista perustaa ja roolia EU:n kehityspolitiikassa. Sopimukseen kirjattu tavoite globaalin kestävän kehityksen edistämisestä ja köyhyyden poistamisesta on riippuvainen eri sektoripoliittisten toimien yhteisvaikutuksesta. Käytännön tuloksia voidaan saavuttaa vain kiinnittämällä

huomiota eri sektoripolitiikkojen kehitysvaikutuksiin sekä EU-tasolla että kansallisesti eri jäsenmaissa.

Vuoden 2011hallitusohjelman linjauksen mukaisesti Suomi on korostanut EU-yhteistyössä tarvetta linkittää ulko-, turvallisuus-, kehitys-, kauppa-, ja ympäristöpolitiikka vahvemmin toisiinsa erityisesti näiden EU:n eri sisäisten politiikkojen johdonmukaisuuden varmistamiseksi. Samalla Suomi on painottanut EU:n sisäisten politiikkojen ulkoisten ulottuvuuksien entistä parempaa huomioimista EU:n ulkoisessa toiminnassa, missä mm. maatalous-, energia- ja tutkimuspolitiikalla merkittävä roolinsa. Valtionhallinnon EU-valmistelumekanismi tarjoaa kanavan eri politiikka-alojen johdonmukaisuuden kehityksen kannalta varmistamiseen kansallisesti.

EU:n piirissä on vuoden 2011 kuluessa eletty vielä organisatoristen muutosten aikaa sekä komission että ulkosuhdehallinnon piirissä. Olennaista on riittävän kiinnostuksen ja resurssien turvaaminen ennen muuta komission koskien eri politiikkojen globaaleja kehitysvaikutuksia. Samoin ulkosuhdehallinnon piirissä on turvattava riittävä tuntemus aiheesta.

Kertomusvuonna annettiin valtionhallinnon vastaus EU:n politiikkajohdonmukaisuusraporttiin (Policy Coherence for Development, PCD), joka julkaistiin joulukuussa 2011. Raportin käsittely neuvostossa tapahtuu 2012 keväällä. Raportin keskeisinä sektoreina ovat kauppa, ilmastonmuutos, siirtolaisuus, turvallisuus ja ruokaturva. EU:n PCD-työohjelman 2010−2013 toimeenpano ja seuranta jatkuu, missä komission, EU:n ulkosuhdehallinnon ja jäsenmaiden tiivis yhteistyö on ensisijaisen tärkeää kuten myös vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Komission lokakuussa 2010 julkaisema kehityspolitiikan uudistamista käsittelevä tiedonanto ”Muutoksen Agenda” käsittelee politiikkajohdonmukaisuutta kehityksen kannalta Suomen näkökulmasta liian suppeasti ymmärrettynä. Tiedonanto keskittyy lähinnä vain ulkosuhteiden johdonmukaisuuteen, mainiten siirtolaisuuspolitiikan. Suomi on antanut sekä kirjallista että ministeritasolla neuvostossa suullista palautetta asiasta.

Kokonaisvaltainen kriisinhallinta, kehityksen ja turvallisuuden strategian toimintalinjaus

K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:
>
> 3. että kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan vahvistamiseksi eduskunnalle tulisi laatia vaalikauden alussa kehityksen ja turvallisuuden strategian toimintalinjaus

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitusohjelmassa painotetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa kehitysyhteistyö, humanitäärinen apu, diplomatia sekä sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta toimivat saumattomasti yhdessä. Erityistä huomiota kiinnitetään hauraiden valtioiden tukemiseen. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan hengessä kehitysyhteistyövaroja voidaan lisätä laajan turvallisuuden edistämiseksi niille alueille, joissa Suomi tukee rauhanvälitys- ja kriisinhallintatehtäviä.

Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan tavoitteiden edistämistä sekä turvallisuuden ja kehityksen välisiä kytköksiä tarkastellaan vaalikauden alussa muun muassa laaja-alaiseen turvalli-

suuskäsitteeseen perustuvassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa sekä kehityspoliittisessa toimenpideohjelmassa. Joulukuussa 2011 julkaistiin myös aihepiiriin liittyvä Suomen rauhanvälityksen toimintaohjelma.

Ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakautusrahaston perustamismahdollisuuden selvittäminen
K 5/2010 vp — EK 56/2010 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.3.2011 käsitelleessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2009:

4. että valtioneuvosto selvittää seuraavan vaalikauden alussa ulkoasiain-, puolustus- ja sisäasiainministeriön yhteisen vakautusrahaston perustamismahdollisuuden.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitusohjelman mukaisesti selvitetään mahdollisuutta voimavarojen joustavaan käyttöön esimerkiksi vakauttamismekanismin kautta.

Afganistanin tilanne ja Suomen osallistuminen ISAF-operaatioon, valtioneuvoston selonteko
VNS 1/2010 vp — EK 6/2010 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 9.4.2010 valtioneuvoston selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Eduskunta hyväksyy suomalaisten joukkojen väliaikaisen vahventamisen, mutta edellyttää, että valtioneuvosto täydentää suomalaisen joukon tehtäviin ja sijoittumiseen liittyviä tietoja suunnitteluvaiheen jälkeen antamalla niistä ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää jatkossa käynnissä olevia kriisinhallinta-operaatioita koskeviin selontekoihin tai selvityksiin arvion kriisinhallinnan vaikuttavuudesta.

Vuoden 2011 alussa sotilaiden määrää ISAF-operaatiossa nostettiin selonteon mukaisesti 50 sotilaalla siten, että kokonaisvahvuus nousi enintään 195 sotilaaseen. Joulukuussa 2011 hallitus antoi eduskunnalle selonteon Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Selonteon mukaisesti Suomi vähentää ISAF-osallistumistaan vuonna 2012 kotiuttamalla vuonna 2010 päätetty 50 sotilaan lisäjoukko.

Suomen osallistuminen EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon EUNAVFOR Atalantaan
VNS 5/2010 vp — EK 28/2010 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 26.11.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

Eduskunta hyväksyy suomalaisten joukkojen osallistumisen operaatioon.

Suomi osallistui EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon EUNAVFOR Atalantaan Somalian rannikolla ja sen läheisillä merialueilla miinalaiva Pohjanmaalla ja alustarkastusosastolla kokonaisvahvuutena noin 100 sotilasta toimien operaatioalueella 1.2.−30.4.2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2011, Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Alankomaiden, Suomen, Saksan, Itävallan ja Liettuan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2011
VNS 8/2010 vp — EK 35/2010 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.12.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle seuraavan hallituskauden alussa hallitusohjelmaan perustuvan kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan tavoitelinjauksen.

Suomalainen sotilasosasto oli korkeassa valmiudessa osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostamaa EU:n taisteluosastoa (noin 200 sotilasta) sekä osana Alankomaiden, Suomen, Saksan, Itävallan ja Liettuan muodostamaa EU:n taisteluosastoa (noin 100 sotilasta) valmiusjakson ajan 1.1.–30.6.2011. Valmiudessa olleita joukkoja ei käytetty operaatiossa. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan poliittisia ja strategisia painopisteitä ja tavoitteita tarkastellaan seuraavassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa, joka hallitusohjelman mukaan annetaan vaalikauden alussa.

Jalkaväkimiinat
HE 15/2011 vp — EV 47/2011 vp
Ulkoasiainvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto toteuttaa jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamiseen tarkoitetut ohjelmat puolustusmenojen leikkaamisesta huolimatta.

2. Eduskunta edellytti, että jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteuttamisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille.

4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä, muun muassa Euroopan unionin kautta.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Hallitus linjasi vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä Suomen liittyvän Ottawan sopimukseen vuonna 2012 ja hävittävän jalkaväkimiinansa sopimuksen määräysten mukaisesti vuoteen 2016 mennessä. Tehtyjen linjausten yhteydessä puolustusvoimille myönnettiin 200 miljoonan euron (sis. alv) lisärahoitus korvaavien järjestelmien rahoittamiseen. Lisäksi sovittiin, että puolustushallinto käyttää korvaushankkeeseen

100 miljoonaa euroa omia määrärahojaan. Vuonna 2004 tehdyt linjaukset vahvistettiin uudelleen vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa.

Jalkaväkimiinojen suorituskyvyn korvaamisen suunnittelu aloitettiin puolustusvoimissa vuonna 2004. Korvaavat hankinnat käynnistyivät vuonna 2009 ja ne päättyvät suunnitelman mukaisesti vuonna 2016.

2. Jalkaväkimiinojen korvausohjelman toteutumisesta annetaan vuosittain selvitys ulkoasiain- ja puolustusvaliokunnille. Ensimmäinen selvitys annetaan vuonna 2012.

4. Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä on tuettu sekä Suomen kansallisissa puheenvuoroissa että EU:n puheenvuoroissa kaikissa tavanomaisia aseita käsittelevissä kokouksissa ja konferensseissa. Ottawan sopimuksen kattavuus on ollut yhtenä aiheena EU:n kahdenvälisessä asevalvontadialogissa kolmansien maiden kanssa. Suomi on tukenut EU:n työryhmätasolla Ottawaan sopimuksen kattavuuden tärkeyttä keskusteluaiheena. Suomi edistää Ottawan sopimuksen kattavuuden ja tehokkuuden lisäämistä myös jatkossa sekä kansallisesti että EU:n kautta.

Kansainvälinen humanitaarinen miinatoiminta
HE 15/2011 vp — EV 47/2011 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 3. Eduskunta edellytti 25.11.2011, että valtioneuvosto jatkaa kansainvälisen humanitaarisen toiminnan tukemista miinoista aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Humanitaarisen miinatoiminnan tukemiseen käytettiin kertomusvuonna yhteensä 5.3 miljoonaa euroa. Apu kohdennettiin YK-järjestelmän sekä suomalaisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kautta kuuteen maahan (Afganistan, Angola, Irak, Kambodzha, Somalia ja Tsad).

Humanitaarisen miinatoiminnan avulla tuetaan maan omaa kehitystä. Sen avulla edistetään mm. maaseutu-kehitystä vapauttamalla viljelyskelpoista maata hyötykäyttöön sekä pakolaisten paluumuuttoa. Humanitaarinen miinatoiminta sisältää miinojen ja muiden sodan räjähtämättömien jäänteiden raivauksen, uhrien avustamisen, onnettomuuksia ehkäisevän koulutuksen ja tiedottamisen sekä kansallisen kapasiteetin kehittämisen. Suomen rahoituksella tuetaan miinatoiminnan kaikkia osa-alueita.

Tavoitteena on nostaa apu kuuteen miljoonaan euroon/vuosi vuoteen 2014 mennessä.

Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä
HE 36/1992 vp.
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsäädäntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset yhtenäistetään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takaisinperintään.

Uusi hallintolaki (434/2003) tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Alun perin tarkoituksena oli ottaa tähän lakiin yleisiä säännöksiä myös muun muassa julkisoikeudellisista saatavista. Tällaisten säännösten tarve jätettiin kuitenkin erikseen selvitettäväksi. Takaisinperinnästä säädetään nykyisin eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Vuonna 2001 annettu valtionavustuslaki (688/2001) sisältää lisäksi yleisiä säännöksiä, joita noudatetaan perittäessä takaisin harkinnanvaraisia valtionavustuksia.

Oikeusministeriössä on vuonna 2004 valmistunut selvitys julkisoikeudellisiin velkasuhteisiin sovellettavan yleislainsäädännön tarpeesta ja mahdollisista tuossa yleislaissa säänneltävistä kysymyksistä. Selvityksen perusteella yleislailla olisi tarpeen säännellä julkisoikeudellisten saatavien korosta, vanhentumisesta, kuittaamisesta sekä perusteettoman edun palauttamisesta erityisesti niissä tilanteissa, joissa ei ole voimassa sovellettavissa olevaa muuta lainsäädäntöä. Lausuntokierroksella yleislainsäädännön näin muotoiltua alaa on pidetty lähtökohtaisesti kannattavana.

Suunniteltu lainsäädäntö olisi soveltamisalaltaan merkittävästi rajatumpi kuin ponnessa tarkoitettu yleislainsäädäntö. Asian valmistelu tullee kuitenkin kestämään useita vuosia, sillä resurssien vähäisyyden vuoksi valmistelua ei ole kyetty vielä aloittamaan.

Uuden lainsäädännön valmistelu ei estä yhdenmukaistamasta eri hallinnonalojen tukien takaisinperintää koskevaa sääntelyä, jos tätä pidetään tarpeellisena lainsäädännön selkeyden parantamiseksi. Tällaisesta valmistelusta vastaa kukin ministeriö omalla hallinnonalallaan.

Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka
HE 57/2000 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.9.2000, että selvitetään, voidaanko Helsingissä ja muualla maassa sijaitsevien tuomioistuinten välisiä juttujakaumia tasapainottaa siten, että eri syistä yhteen tuomioistuimeen sijoitettuja asiaryhmiä siirretään käsiteltäväksi muualla kuin Helsingissä sijaitseviin tuomioistuimiin.

Hovioikeuksien tuomiopiireistä annettua valtioneuvoston päätöstä muutettiin 1.1.2005 lukien. Muutoksella pyrittiin helpottamaan ruuhkautuneiden hovioikeuksien, erityisesti Helsingin hovioikeuden, työtilannetta ja tasaamaan käsittelyaikaeroja. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen vuoksi myös hovioikeuksien tuomiopiirejä muutettiin vastaamaan uutta käräjäoikeusorganisaatiota.

Vuonna 2006 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (202/2006) laiksi valitusasioiden siirtämiseksi toisessa hovioikeudessa käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Esitys kuitenkin raukesi eduskunnassa. Yksinkertaisten velkomusasioiden (ns. summaaristen asioiden) käsittelyn tehostamista selvittänyt työryhmä esitti vuonna 2006 oikeuspaikkasäännöstön muuttamista siten, että em. asioita olisi mahdollista siirtää ruuhkaisista tuomioistuimista vähemmän ruuh-

kautuneisiin. Lausuntokierroksen perusteella päädyttiin siihen, että riidattomien velkomusasioiden siirtely tuomioistuimesta toiseen ei ole toteuttamiskelpoinen ehdotus.

Toukokuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleella autoverolain muutoksella (267/2008) näiden asioiden käsittely hajautettiin kaikkiin alueellisiin hallintotuomioistuimiin. Oikeusministeriö on tehnyt valtiovarainministeriölle aloitteita lainvalmistelun käynnistämiseksi arvonlisäveroasioita koskevien valitusten käsittelyn hajauttamiseksi kaikkiin alueellisiin hallinto-oikeuksiin. Oikeusministeriön asettaman hallintolainkäytön tasotyöryhmän mietinnössä Tehtävien jako hallintotuomioistuinten kesken (OM 78/2010) on arvonlisäveroasioiden hajauttamisen lisäksi ehdotettu harkittavaksi myös valmisteveroa, ajoneuvoveroa ja polttoainemaksua koskevien asioiden hajauttamista Helsingin hallinto-oikeudesta kaikkiin hallinto-oikeuksiin. Lisäksi on ehdotettu turvapaikkaa ja muuta kansainvälistä suojelua koskevien asioiden hajauttamista Helsingin hallinto-oikeudesta useampaan kuin yhteen hallinto-oikeuteen.

Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä suunnitteleva toimikunta jätti mietintönsä maaliskuussa 2011. Oikeusministeri linjasi toimikunnan ehdotuksen mukaisesti hovioikeuksia vähennettäväksi yhdellä ja hallinto-oikeuksia kahdella. Tuomioistuinten sijaintipaikkakunnista tehdään erikseen ratkaisu vuoden 2012 alkupuolella. Rakennemuutoksen tavoitteena on muun ohella asiamääriltään ja rakenteeltaan mahdollisimman tasakokoiset hovi- ja hallinto-oikeudet. Myös tätä kautta haetaan ratkaisuja juttukantojen tasapainottamiseksi ja luodaan paremmat edellytykset erityisasiantuntemusta vaativien asioiden hajauttamiseen Helsingin hallinto-oikeudesta muihin hallinto-oikeuksiin.

Asia ei anna enemmälti aihetta toimenpiteisiin.

Rikesakkolainsäädäntö, blankorangaistussäännökset, syyntakeisuus
HE 44/2002 vp — EV 261/2002 vp
Lakivaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 31.1.2003, että hallitus selvittää, täyttääkö blankorangaistussäännökset rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön uudistamiseksi.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon.

2. Rikesakkorikkomuksia koskeva lainsäädäntö on uudistettu niin, että rikesakkorikkomuksista sekä niistä seuraavien rikesakkojen rahamääristä säädetään tyhjentävästi laissa (L rikesakkorikkomuksista 756/2010), eikä enää asetuksessa (ks. PeVL 31/2002 vp s. 2-3; vrt. HE 94/2009 vp ja PeVL 7/2010 vp s. 4/II).

Laintarkastuksessa säännönmukaisesti katsotaan, että blankorangaistuksia koskevat säännösehdotukset täyttävät perustuslain ja perustuslakivaliokunnan sille tarkemmin määrittelemät edellytykset. Erityisesti kiinnitetään huomiota valtuusketjujen täsmällisyyteen ja siihen, että rangaistusuhan sisältävässä säännöksessä ja niissä säännöksissä, joihin ensiksi mainitussa viitataan, on riittävän täsmälliset kuvaukset rangaistavaksi säädettävästä menettelystä. Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

3. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamisesta vuonna 2006 valmistuneen sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistion pohjalta (STM:n työryhmämuistioita 2005:20). Työryhmä ehdotti mielenterveyslakia muutettavaksi siten, että niin sanottu kriminaalipotilas voitaisiin määrätä tahdosta

riippumattomaan hoitoon myös muun vakavan mielenterveyden häiriön kuin mielisairauden perusteella. Lainmuutoksia valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä.

Vuoden 2010 alussa tuli voimaan lainsäädäntö, joka mahdollistaa rangaistukseen tuomitsematta jätetylle määrätyn psykiatrisen sairaalahoidon siirtämisen järjestettäväksi siihen valtioon, jonka kansalainen hoitoon määrätty on tai jossa hänellä on kotipaikka.

Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet
HE 44/2003 vp — EV 95/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.12.2003, että hallitus valmistelee esityksen sellaiseksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa lähtökohtana on suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjintäperusteiden asettaminen samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin.

1. Oikeusministeriö asetti 25.1.2007 toimikunnan uudistamaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa nykyistä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on yhdenvertaisuuden suojan vahvistaminen siten, että lainsäädäntö kattaa nykyistä selkeämmin eri syrjintäperusteet, soveltuu yhdenmukaisemmin eri elämänaloihin ja asettaa erilaiset syrjintätilanteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkistetaan tarvittavassa määrin myös syrjintäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämä tehdään ottaen huomioon Suomen nykyinen perus- ja ihmisoikeusvalvonta kokonaisuutena sekä tällaiselle valvonnalle asetetut kansainväliset vaatimukset.

Uudistuksen yhteydessä otetaan huomioon voimassa olevaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöön, erityisesti naisten ja miesten tasa-arvosta annettuun lakiin (609/1986) ja yhdenvertaisuuslakiin (21/2004) liittyvät erityispiirteet. Lähtökohtana on, ettei yhdenmukaisempaa lainsäädäntöä valmisteltaessa nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä nykyisiin lakeihin kirjattuja seuranta-, valvonta- ja edistämisvelvoitteita ja niihin liittyviä toimivaltuuksia kavenneta, vaan niitä pyritään edelleen vahvistamaan.

Toimikunta antoi toimeksiantonsa mukaisesti välimietinnön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarpeesta ja -vaihtoehdoista 31.1.2008. Toimikunnan määräaikaa jatkettiin 14.4.2008 ja 3.11.2009. Toimikunnan mietintö valmistui 15.12.2009. Mietintö sisälsi ehdotuksen uudeksi yhdenvertaisuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Valmistelutyötä jatkettiin mietinnön pohjalta, mutta uudistuksen vaatimia lisäresursseja ei saatu järjestetyiksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus valmistelee yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa esityksen uudeksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa otetaan huomioon eurooppalainen lainsäädäntökehitys ja joka turvaa tehokkaasti yhdenvertaisuuden syrjintäperusteesta riippumatta sekä vahvistaa valvontaa ja tehostaa hallintoa lainsäädännön toimeenpanemiseksi. Yhdenvertaisuuslaki ja tasa-arvolaki säilyvät jatkossakin erillisinä lakeina. Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää ja valmistelee työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuussääntelyä koskevat muutokset. Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut 28.9.2011 kansalaisjärjestöjen edustuksella täydennetyn kolmikantaisen työryhmän valmistelemaan asiaa. Työryhmän määräaika päättyy 31.5.2012. Hallitus jatkaa muutoinkin asian valmistelua.

Perintätoimeksiantojen rajoitukset
HE 21/2004 vp — EV 247/2004 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.12.2004, että hallitus selvittää saatavien perinnästä annetun lain 9 §:ään sisältyvien, perintätoimeksiantoja koskevien rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden.

Oikeusministeriön maksuviivästystyöryhmä on selvittänyt asiaa. Työryhmä on 21.12.2011 julkaistussa mietinnössään katsonut, ettei toimeksiantorajoituksia ole perusteita poistaa. Oikeusministeriö päättää jatkotoimista mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen perusteella keväällä 2012.

Isyyslain voimaanpanolain säännös kanneajasta
HE 56/2004 vp — EV 27/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus selvittää, millaisia ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentista aiheutuu, ja antaa eduskunnan käsiteltäviksi tämän selvityksen perusteella mahdollisesti tarpeellisiksi osoittautuvat lakiehdotukset.

Isyyslainsäädännön uudistaminen on kirjattu pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Oikeusministeriö on teettänyt uudistamistarpeesta arviomuistion (OM:n selvityksiä ja ohjeita 37/2011), jossa on muun muun muassa selvitetty isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentista aiheutuneita ongelmia. Arviomuistiossa esitetään kyseisen lainkohdan muuttamista. Muistio on ollut laajalla lausuntokierroksella syksyllä 2011. Oikeusministeriö tulee asettamaan työryhmän valmistelemaan isyyslain kokonaisuudistusta arviomuistion ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta keväällä 2012.

Automaattinen liikennevalvonta
HE 16/2005 vp — EV 164/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2005, että automaattisen liikennevalvonnan vaikutuksia seurataan ja että tällaisen valvonnan lisäämisen ohella myös perinteisen liikennevalvonnan suorittamiseen osoitetaan voimavaroja.

Eduskunnan lausuma liittyy huhtikuussa 2006 voimaan tulleeseen niin sanottuun rikosoikeudelliseen haltijavastuumenettelyyn (jäljempänä kevennetty menettely). Se mahdollistaa automaattisessa liikennevalvonnassa paljastuneesta ylinopeudesta tai joukkoliikennekaistalla ajosta määrättävän rikesakon lähettämisen suoraan ajoneuvon rekisteriin merkitylle omistajalle tai haltijalle. Jos rikesakkoa vastustetaan, poliisi suorittaa esitutkinnan kuljettajan selvittämiseksi.

Automaattista liikennevalvontaa on viime vuosien aikana laajennettu. Kokemukset siitä ja kevennetystä menettelystä ovat erityisesti vuonna 2007 valtakunnallisesti käyttöönotetun toimistosovelluksen myötä olleet myönteisiä. Suomessa toimii seitsemän liikenneturvallisuuskeskusta, joiden sijoituspaikat ovat Helsinki, Hyvinkää, Lahti, Pori, Tampere, Leppävirta ja Oulu.

Vuonna 2011 (joulukuun 13 päivään mennessä) automaattisessa liikennevalvonnassa paljastuneista liikennerikoksista on lähetetty 205 033 huomautusta ja 168 450 kevennetyn menettelyn rikesakkoa postitse ajoneuvon omistajalle tai haltijalle. Sen lisäksi poliisi on antanut

henkilökohtaiseksi tiedoksi rikkomuksen tehneelle kuljettajalle 33 485 rikesakkoa ja 15 936 rangaistusvaatimusta. Automaattisessa liikennevalvonnassa on käsitelty yhteensä 422 904 seuraamusta.

Vuoden 2010 vastaavan aikaan verrattuna huomautusten määrä pysyi samana, kevennetyn menettelyn rikesakot lisääntyivät 15 961 (10 %), rikesakot vähenivät 1 658 (-5 %) ja rangaistusvaatimukset lisääntyivät 1 809 (13 %).

Vuoden 2011 alussa tulivat voimaan säännökset ajoneuvon käyttövastaavasta, joiden mukaan ajoneuvoliikennerekisteriin merkitään tiedot käyttövastaavasta, jos ajoneuvolle ei ole rekisteröity omistajaksi tai haltijaksi luonnollista henkilöä. On tärkeää, että tietojenvaihdosta Trafin ja poliisin välillä huolehditaan, jotta poliisi saa käyttöönsä kevennetyssä menettelyssä tarvitsemansa tiedot käyttövastaavasta.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Biometriset tunnisteet
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Tarvittavat yleiset säännökset biometristen tunnisteiden käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen
HE 192/2005 vp — EV 186/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005, että uuden rikosvahinkolain vaikutuksia seurattaessa arvioidaan surmansa saaneiden läheisten asemaa sekä tarvetta säätää heille oikeus korvaukseen kokemastaan kärsimyksestä ja että samassa yhteydessä arvioitavaksi otetaan myös vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a § ja sitä koskeva soveltamiskäytäntö.

Oikeusministeriössä on vuonna 2009 tehty selvitys, jossa on arvioitu surmansa saaneen läheisten korvaussuojaa. Selvityksen ja siitä saadun lausuntopalautteen perusteella surmansa saaneen läheisten korvaussuojaa on parannettu rikosvahinkolain muuttamisesta annetulla lailla (95/2011), joka on tullut voimaan 1.3.2011.

Oikeusministeriö seuraa jatkuvasti rikosvahinkolain mukaisen korvausjärjestelmän toimivuutta. Tässä yhteydessä oikeusministeriö seuraa myös tehdyn lainmuutoksen vaikutuksia erityisesti surmansa saaneen läheisten korvaussuojan kannalta.

Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ja ulosoton asiamieskielto
HE 83/2006 vp — EV 275/2006 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 31.1.2007, että hallitus seuraa alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn edelleen kehittämiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista ja myös velallisten oikeusturva ja heidän maksettavakseen tulevat perintäkustannukset huomioon ottaen perusteltua sallia asiamiehen käyttäminen julkisten saatavien ulosotossa.

1. Alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2008. Oikeusministeriö on sopinut maistraattien toiminnan kehittämisestä vastaavan yksikön kanssa siitä, että ulosotto ilmoittaa maistraatille, onko alaikäisen velka maksettu ulosotossa. Jos näin on, maistraatin ei tarvitse ryhtyä asiassa muihin toimiin. Täten voidaan säästää maistraatteja turhilta yhteydenotoilta. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

2.Oikeusministeriön maksuviivästystyöryhmä on selvittänyt asiaa. Työryhmä on 21.12.2011 julkaistussa mietinnössään katsonut, ettei ulosoton asiamieskieltoon ole perusteltua tehdä muutoksia. Oikeusministeriö päättää jatkotoimista mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen perusteella keväällä 2012.

Terrorismin ennaltaehkäisy
HE 81/2007 vp — EV 107/2007 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus selvittää, ovatko rikoslainsäädäntöön nykyisin sisältyvät valmistelutyyppisiä tekoja koskevat rangaistussäännökset johdonmukaisia ja vastaavatko ne riittävästi vakavien rikosten torjunnan asettamia vaatimuksia.

Rikosten ennalta estäminen ja rikosten valmistelun rangaistavuus kuuluvat kysymyksinä asiallisesti yhteen, koska tehokas ennalta estävä toiminta vähentää osaltaan tarvetta kriminalisointien ulottamiseen hyvin varhaiseen valmisteluvaiheeseen.

Oikeusministeriö on 17.3.2008 antanut eduskunnan lakivaliokunnalle lausunnon törkeän ryöstön valmistelun säätämistä rangaistavaksi koskevasta lakialoitteesta LA 124/2007 vp. Lausunnossa on myös yleisesti selvitetty valmistelun kriminalisointiin liittyviä rikosoikeudellisia kysymyksiä ja ongelmia.

Oikeusministeriössä 16.3.2011 valmistuneessa arviomuistiossa (Eräiden törkeiden rikosten valmistelun kriminalisointi, oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 12/2011) katsotaan, että törkeimpien rikosten valmistelu on mahdollista kriminalisoida vain tarkasti määritellyin ehdoin ja rajauksin.

Oikeusministeriö on 3.10.2011 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti laatia hallituksen esityksen luonnos vakavimpien rikosten valmistelun kriminalisoinnista.

Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen
HE 164/2007 vp — EV 79/2008 vp
Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että poliisin sakotusohjetta päivitetään ensi tilassa ottaen huomioon muun muassa viimeaikainen oikeuskäytäntö sekä tarpeen mukaan muutoinkin selkeytetään, ja että valmistellaan tarvittavat ehdotukset sääntelyksi, jolla rajataan rangaistusmääräysmenettelyn käyttö pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä, annettavaksi eduskunnalle rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen yhteydessä taikka tarvittaessa erillisenä esityksenä niin, että esitys on mahdollista saattaa voimaan samanaikaisesti nyt hyväksytyn lakiehdotuksen kanssa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää viipymättä yhdyskuntaseuraamuksen kehittämistä koskevan kokonaistarkastelun ja huolehtii, että sen yhteydessä tai erillisenä työnä valmistellaan oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, kuntasektorin sekä muiden asiaan kuuluvien toimijoiden yhteistyönä vuoden 2009 loppuun mennessä eduskunnalle antamista varten tarvittavat ehdotukset sakon muuntorangaistusjärjestelmän ulkopuolelle jääville soveltuvaksi yhdyskuntaseuraamukseksi tai muuksi muuntorangaistuksen korvaavaksi toimeksi.

3. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi sakon muuntokiellosta aiheutuvia vaikutuksia kiinnittäen huomiota muiden seikkojen ohella sakkovankien määrän kehitykseen, sakkotulojen määrään, sakkorangaistuksen uskottavuuteen rikosoikeudellisena seuraamuksena sellaisissa tapauksissa, joissa henkilö syyllistyy toistuvasti vähäisiin rikoksiin, vaikutuksiin rikollisuuteen kokonaisuutena, vaikutuksiin kaupan alan yritysten kannalta sekä käräjäoikeuksien, kuntien ja muiden asianomaisten viranomaisten toimintaan ja että oikeusministeriö antaa asiasta selvityksen lakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

1. Oikeusministeriön asettama työryhmä selvitti sakon muuntorangaistusjärjestelmän uudistamista 30.10.2009 valmistuneessa mietinnössä. Työryhmä ehdotti muun muassa sakkorikosten toistuvuuden ottamista muuntoperusteeksi rangaistusmääräysmenettelyssä määrättyjen sakkojen muuntokiellosta huolimatta. Tämän järjestelyn arvioidun vankimäärän kasvun vuoksi työryhmän ehdotuksen mukaisen esityksen antamisesta luovuttiin. Oikeusministeriön tammikuussa 2010 asettama yhdyskuntaseuraamustoimikunta selvittää asiaa ja ottaa siihen kantaa ehdotuksessaan helmikuussa 2012.

2. Kohdassa 1 todettu työryhmä selvitti myös mahdollisuutta ottaa käyttöön nimenomaan sakkovangeille tarkoitettu yhdyskuntaseuraamus. Toteuttamiskelpoista vaihtoehtoa muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle vankilassa ei kuitenkaan löydetty. Selvitystyötä on jatkettu kohdassa 1 todetun toimikunnan työssä. Toimikunta on tutkinut eri vaihtoehtoja ja selvittää mahdollisesti sakon muuntorangaistuksena käytettävissä olevan, niin kutsutun sakkopalvelun sisällön yksityiskohtia sekä käyttöönoton edellytyksiä. Toimikunnan toimikausi päättyy 29.2.2012.

3. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvitys sakon muuntorangaistuksen vähentämisen vaikutuksista valmistui joulukuussa 2010. Selvitys on toimitettu eduskunnalle alkuvuonna 2011.

Valmiuslakia koskeva kokonaisarvio
HE 3/2008 vp — EV 71/2010 vp
LJL 1 /2011 vp — EK 28 /2011 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 9.12.2011, että valtioneuvosto laatii kokonaisarvion valmiuslain suhteesta perustuslain uuteen 23 §:ään perustuslakivaliokunnan esittämät näkökohdat huomioon ottaen.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi valmiuslaki ja perustuslain 23 §:n muutos tulevat voimaan 1.3.2012. Valmiuslaissa säädetään viranomaisten erityistoimivaltuuksista poikkeusoloissa. Perustuslainmuutoksen myötä poikkeusoloissa voidaan tilapäisistä perusoikeuspoikkeuksista säätää vastaisuudessa paitsi lailla myös soveltamisalaltaan täsmällisesti rajatun valtuuden nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Valmiuslain uudistamista valmisteltiin kaikkiaan yli kahdeksan vuoden ajan. Valtioneuvoston piirissä uudistuksen valmisteluun osallistuivat kaikki ministeriöt ja eduskuntakäsittelyn aikana kaikkiaan 11 valiokuntaa antoi lausunnon lakiehdotuksesta. Valmiuslain uudistaminen oli näin ollen poikkeuksellisen laaja ja pitkäaikainen lainsäädäntöhanke.

Uuden valmiuslain ja perustuslain 23 §:n välistä suhdetta koskevan kokonaisarvion laatiminen on mittava selvitystyö. Sen suunnittelua ei ole vielä ollut mahdollista käynnistää.

Viestintärauha
HE 232/2008 vp — EV 94/2009 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että oikeusministeriö yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa laatii vaalikauden loppuun mennessä kokonaisvaltaisen selvityksen oikeussuojakeinoista modernilla viestintäteknologialla toteutettavaa yksityisyyteen kohdistuvaa häirintää ja ilkivaltaa vastaan sekä ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin.

Oikeusministeriö on 30.9.2011 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti arvioida sananvapausrikoksia koskevan lainsäädännön tarkistustarpeet Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön pohjalta. Työryhmän tehtävänä on myös arvioida rikoslainsäädännön tarkistustarpeita modernilla viestintäteknologialla toteutettavaa yksityisyyteen kohdistuvaa häirintää ja ilkivaltaa vastaan.

Hissin jälkiasennuksen kustannukset
HE 24/2009 vp — EV 206/2009 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.12.2009, että hallitus huolehtii siitä, että yhtiöiden ja niiden osakkeenomistajien käytettävissä on internetpohjainen palvelu, jonka avulla yksittäinen yhtiö ja sen osakkaat voivat helposti selvittää, miten hissin jälkiasennuksen kustannukset jakautuvat rahamääräisesti kyseisessä yhtiössä.

Oikeusministeriö on selvittänyt internetpohjaisen palvelun toteuttamista yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, Patentti- ja rekisterihallituksen, Asumisen ra-

hoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n, Suomen Kiinteistöliiton ja Suomen isännöintiliiton kanssa. Tavoitteena on, että palvelu tulisi käyttöön tammikuussa 2012.

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit
HE 277/2009 vp — EV 355/2010 vp
Ympäristövaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 11.3.2010, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamiseksi siten, että lainsäädäntöehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään vuonna 2017.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

1. Eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoaminen merkitsee vesilain mukaisen käyttöoikeuksien perustamista koskevan järjestelmän uudelleenarviointia, joka ulottaa vaikutuksensa myös vesilain mukaiseen lupaharkintaan. Asian valmistelu on tarkoitus käynnistää vuoden 2012 aikana.

2. Ympäristöministeriö asetti 28.9.2011 työryhmän, jonka tehtävänä on pohjavesien suojeluun liittyvän sääntelyn kehittäminen. Työryhmän tavoitteena on selvittää pohjavesialueiden kartoitukseen, luokitukseen ja käyttöön sekä pohjavesien suojelusuunnitelmiin liittyvät lainsäädännölliset ja menettelylliset kehittämistarpeet ja tehdä ehdotuksia kehittämisvaihtoehdoiksi pohjavesien suojelun tehostamiseksi ja eri toimijoiden oikeusturvan parantamiseksi. Työryhmän toimikausi päättyy 30.11.2012.

3. Ympäristöministeriö asetti 30.11.2011 ympäristönsuojelulain ja –asetuksen sekä eräiden muiden säädösten uudistamista valmistelevan hankkeen. Yksi hankkeen osaprojekteista keskittyy valvontaa koskevien säännösten uudistamiseen. Osaprojektin tehtävänä on laatia 29.2.2012 mennessä ehdotus valvonnan kehittämiseksi mukaan lukien ehdotukset valvonnan maksullisuuden toteuttamiseksi. Osaprojektin toimeksiannossa edellytetään, että ehdotuksia laadittaessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon niiden yhteys vesilain valvontaan ja että valvonnan voimavaroja tarkastellaan kokonaisvaltaisesti.

Esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäyntien joutuisuuden parantaminen
Hallituksen toimenpidekertomus v. 2008
K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp
Perustuslakivaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 18.3.2010 seuraavan kannanoton:
>
> 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaissuunnitelman esitutkinnan, syyteharkinnan ja oikeudenkäyntien joutuisuuden parantamiseksi.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö asettivat yhteisen työryhmän, joka sisällytti mietintöönsä suunnitelman toimista, joilla oikeudenkäyntien pitkittymistä voitaisiin ehkäistä. Eduskunnan edellyttämää kokonaissuunnitelmaa asetettiin työryhmän mietinnön pohjalta

laatimaan jatkotyöryhmä, jonka mietintö julkaistiin 10.3.2011. Mietintö saatettiin hallitusneuvottelijoiden käyttöön, ja jatkotyöryhmän ehdotuksia sisällytettiin pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan. Ohjelman mukaisesti ollaan laatimassa oikeusturvaohjelmaa oikeudenkäyntien kokonaiskeston lyhentämiseksi ja oikeusturvan laadun parantamiseksi, aiempien toimenpidesuunnitelmien pohjalta.

Valvontarangaistuksen käyttöönotto
HE 17/2010vp — EV 266/2010 vp

> 1. Eduskunta edellytti 19.1.2011, että valvontarangaistuksen käyttöönotolla ei aiheuteta kunnille lisäkustannuksia.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö antaa lakivaliokunnalle selvityksen valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta kahden vuoden kuluessa siitä, kun valvontarangaistusta koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan.

1. Valvontarangaistusta koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan 1.11.2011. Uuden seuraamuksen täytäntöönpanossa ei ole tarkoitus aiheuttaa kunnille lisäkustannuksia. Koska uusi seuraamus on ollut käytössä vain kaksi kuukautta, tietoja täytäntöönpanosta ei ole saatavilla.

2. Sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan 1.5.2011 ja valvontarangaistusta koskeva lainsäädäntö 1.11.2011. Oikeusministeriö tulee antamaan lakivaliokunnalle selvityksen lakien toimeenpanosta 1.11.2013 mennessä.

Pikaluottojen sääntely
HE 24/2010 vp — EV 89/2010 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 9.6.2010, että hallitus seuraa uuden lainsäädännön vaikutusta niin sanottuja pikaluottoja tarjoavien yritysten toimintaan ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimiin näiden luottojen aiheuttamien sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi.

Pikaluottoihin perustuvien velkomustuomioiden määrä on jatkanut kasvuaan vuonna 2011 uudesta lainsäädännöstä huolimatta. Oikeusministeriö on 2.12.2011 asettanut työryhmän valmistelemaan lainsäädännön tiukentamista pikaluotoista johtuvien velkaongelmien vähentämiseksi. Työryhmän tehtävänä on muun muassa valmistella ehdotus pikaluottojen tarjontaoikeuden rajoittamisesta sekä tarpeellisiksi katsomansa ehdotukset tarjottavien pikaluottojen luottoaikaisten kulujen ja maksulaiminlyönnistä aiheutuvien kulujen enimmäismäärien rajoittamiseksi nykyisestä. Työryhmän määräaika on 31.3.2012. Hallituksen esitys pyritään antamaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lausuntopalaute työryhmän mietinnöstä on käytettävissä.

Vaikutusvallan väärinkäyttö
HE 79/2010 vp — EV 373/2010 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Valtioneuvosto päätti 9.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus selvittää lainsäädäntövaihtoehdot vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi. Selvitys tullaan laatimaan hallituskauden loppupuolella.

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen
HE 222/2010 vp — EV 374/2010 vp
Lakivaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus selvittää, tulisiko nykyisen salaisten pakkokeinojen käyttöä koskevan valvontajärjestelmän lisäksi perustaa asiantuntijoista koostuva toimielin, joka valvoisi esitutkintaviranomaisten toimintaa ja pakkokeinojen käyttöä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

Uusi esitutkintalaki (805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) tulevat voimaan 1.1.2014. Ennen lakien voimaantuloa tehtävien valmistelevien toimenpiteiden (esimerkiksi asetusvalmistelu ja koulutus) yhteydessä on jo tarkoitus aloittaa lausumissa tarkoitettu selvitystyö. Neuvotteluja selvitysten käynnistämisestä ja niiden kohdentamisesta on käyty oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön edustajien välillä.

Tehostettu harmaan talouden torjunta
EK 42/2010 vp - M 8/2010 vp
Tarkastusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 3.2.2011 kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän harmaan talouden torjuntaan laajalla toimenpideohjelmalla. Toimenpiteiden aiheuttamat menot tulee nähdä sijoituksena, ei kustannuksena.

2. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämisohjelmiin sisältyvien hankkeiden toimeenpanosta ja niiden vaikutuksista ohjelmakauden päätyttyä. Harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaohjelmien vaikutusten analysoimiseksi on kehitettävä menetelmiä, joilla vaikutuksia pystytään mahdollisimman luotettavasti seuraamaan.

3. Eduskunta edellyttää hallituksen kohdentavan harmaan talouden torjuntaan riittävät voimavarat. Harmaan talouden torjunnan viranomaisresursointi on irrotettava tuottavuusohjelmasta. Viranomaistoimintoihin on suunnattava riittävästi määrärahoja koulutuksen ja erityisosaamisen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.

4. Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

5. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja tietojärjestelmiä sekä muita viranomaisyhteistyön edellytyksiä parannetaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rekisteritietojen ajantasaisuuden, luotettavuuden ja saatavuuden parantamiseksi. Tässä yhteydessä on arvioitava myös rekisterimerkintärikosta koskevan sääntelyn kehittämistarvetta, jotta kriminalisoinnilla voidaan tehokkaasti ennalta ehkäistä rekisteritietojen vääristely.

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin tarkistamiseksi muun muassa siten, että se kattaa työvoimahallinnon, työsuojelun sekä ulkomaalaisrekisteröinnin.

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tyyppihyväksyttyjä kassakoneita koskevan lainsäädännön valmistelemiseksi ja käyttöön ottamiseksi ohimyynnin kontrolloimiseksi ravintola-alalla. Ravintola-alalta saatujen kokemusten perusteella vastaavanlaisen lainsäädännön ulottamista muillekin käteistoimialoille on harkittava.

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus kiinnittää arvopapereiden moniportaisessa hallintarekisteröinnissä vakavaa huomiota verovalvontaan. Lisäksi lainsäädännön vaikutuksia tulee seurata erityisen tarkasti ja puuttua lainsäädännöllisin ja muin toimenpitein lainvastaisiin järjestelyihin.

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin törkeiden veropetosten ja muiden törkeiden talousrikosten enimmäisrangaistuksen koventamiseksi.

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa oikeushenkilön rangaistusvastuun arvioinnin kohteeksi. Oikeustilan arvioinnissa on pantava merkille yhteisösakon tuomitsemisen edellytykset yhtä lailla kuin yhteisösakon suuruus.

12. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta "ne bis in idem" -periaatteen soveltamista selkeytetään lainsäädäntötoimin ja ottaen samalla erityisesti huomioon sen, ettei näin heikennetä talousrikosten seuraamusjärjestelmän ennalta ehkäisevää vaikutusta.

13. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee säännöksen rikoslain 47 lukuun törkeästä kiskonnantapaisesta työsyrjinnästä.

14. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin voimavarojen turvaamiseksi poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksessa, jotta pimeää palkkaa koskevat rikosjutut voivat tulla asianmukaisesti käsitellyiksi.

15. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin, jotta veronumero liitetään rakennustyömailla käytettäviin tunnistekortteihin.

16. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi selvityksen siitä, miten ulkomaalaiset yritykset tulisi säätää velvollisiksi periä lähdevero tai toimittaa ennakonpidätys, vaikka yrityksellä ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa.

17. Eduskunta edellyttää hallituksen käynnistävän välittömästi selvityksen siitä, minkälaisia ongelmakohtia liiketoimintakiellosta annettuun lakiin ja sen soveltamiskäytäntöön sisältyy. Tämän jälkeen on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta liiketoimintakiellosta muodostuu uskottava harmaan talouden torjuntakeino.

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää menettämisseuraamuksen tuomitsemisen osalta käännetyn todistustaakan käyttökelpoisuuden, jotta turvataan rikoshyödyn poissaaminen.

19. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää välittömästi hallinnollisten seuraamusmaksujen käytön laajentamista nykyisestä erityisesti aloilla, joilla harmaa talous on laajaa.

20. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta käteisrahan ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen myös Euroopan sisärajaliikennettä koskevaksi selvitetään pikaisesti.

21. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ylipitkien talousrikosprosessien lyhentämiseksi. Samalla on nostettava arvioinnin kohteeksi se, että nykymuotoinen esitutkinnan toimittamisvelvollisuus säädettäisiin joustavammaksi, jotta esitutkintaviranomaiset voisivat keskittää voimavarojaan nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla.

22. Eduskunta edellyttää hallituksen lainsäädäntösuunnitelman laadinnassa nostavan harmaan talouden torjunnan nimenomaisesti esille sekä strategiatasolla että merkittäviä säädöshankkeita valittaessa.

23. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

24. Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

25. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1-24 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta ensimmäisen kerran vuodelta 2011 annettavassa tilinpäätöskertomuksessa.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä on laatinut tehostetun harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelman vuosille 2012–2015, jossa on kokonaisvaltaisesti arvioitu myös eduskunnan lausumien asiakokonaisuuksia ja otettu ne tarkoituksenmukaiseksi katsotussa laajuudessa ja muodossa osaksi mainittua torjuntaohjelmaa.

Toimintaohjelmalla toteutetaan hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta harmaan talouden tehostetusta torjunnasta. Hallitusohjelman mukaan harmaan talouden torjunta on hallituksen kärkihankkeita. Ohjelman tavoitteena on vähentää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta sekä tukea laillista yritystoimintaa ja tervettä kilpailua. Ohjelmalla turvataan verojen ja muiden maksujen kertymistä, julkisten palveluiden säilymistä ja varmistetaan julkisten palveluiden rahoituspohjaa. Toimintaohjelmalla tuetaan tervettä yrittäjyyttä ja työllisyyttä.

Ohjelman hankkeet ennaltaehkäisevät harmaata taloutta ja niiden toteuttamisella vähennetään rikoksentekomahdollisuuksia, korotetaan kiinnijäämisriskiä ja lisätään viranomaisten reagointivalmiutta harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa. Seuraamusjärjestelmän muutokset ja rikoksella saadun hyödyn tehostuva poisottaminen lisäävät kokonaisvaikuttavuutta. Hallituskauden aikana tehtävillä lainsäädäntömuutoksilla ja muilla toimenpiteillä korostetaan myös yrityksien vastuuta harmaan talouden torjunnassa ohjaamalla yrityksiä valitsemaan luotettavia ja lakisääteiset velvoitteet hoitavia yhteistyökumppaneita.

Harmaan talouden torjunnan ministerityöryhmä seuraa ohjelman toteutumista ja niiden vaikuttavuutta ja ryhtyy tarvittaessa lisätoimenpiteisiin. Lisäksi virkamiehistä koostuva talousrikostorjunnan johtoryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen eri viranomaisten suunnitelmia harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa sekä seurata ja raportoida säännöllisesti

ministerityöryhmälle torjuntaohjelman etenemisestä ja mahdollisesti tarvittavista uusista toimenpide-ehdotuksista. Hallitus raportoi sopivalla tavalla eduskunnalle periaatepäätökseen sisältyvien hankkeiden etenemisestä ja toimeenpanosta.

Sisäasiainministeriö

Henkilötietojen suojaa koskeva yleissääntely
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Valtioneuvosto päätti 20.7.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biometristen tunnisteiden tai muiden sähköisten tunnistamiskeinojen ja -välineiden käyttöä on arvioitava henkilötietolain (523/1999) mukaan. Biometrisiin tunnisteisiin ja niiden käyttöön liittyvän henkilötietojen suojaa koskevan yleislainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön toimialaan ja tarkempi vastaus tältä osin löytyy oikeusministeriön hallinnonalan osasta.

Sisäasiainministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 234/2008 vp), joka annettiin eduskunnalle 29.1.2009. Ehdotuksessa esitettiin muun muassa passin haltijan sormenjälkitiedon lisäämistä passin tietosiruun. Laki astui voimaan 29.6.2009. Mahdolliset esitykset biometristen tunnisteiden käyttöönotosta henkilökorteissa tehdään myöhemmin. Biometristen oleskelulupakorttien käyttöönottoa koskeva hallituksen esitys (HE 104/2010) ulkomaalaislain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle 16.7.2010 ja lait tulivat voimaan 1.1.2012.

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen
HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Sisäasiainministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa asettanut 3.11.2009 päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää toimivaltaan liittyvinä kysymyksinä viranomaisten toimivaltuuksien rajat sekä erityisesti päihtyneiden säilyttämiseen ja kuljettamiseen liittyvät ongelmat. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää mahdollisuudet perustaa selviämisasemia. Hankkeen tavoitteena on selvittää kokonaisvaltaisesti päihtyneiden kiinniottamiseen, kuljettamiseen, säilyttämiseen ja hoitoon liittyvät vastuu-, toimivalta- ja resurssikysymykset ja tehdä asiassa konkreettiset esitykset.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Rahankeräykset
HE 102/2005 vp — EV 203/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet, rahankeräysten tehokkaan valvonnan ja väärinkäytösten torjunnan sekä arvioivan erikseen mahdolli-

suutta erityisestä syystä myöntää evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Valtakunnallisiin rahankeräyksiin liittyvät tehtävät siirrettiin 1.1.2010 lääninhallitusten lakkauttamisen yhteydessä rahankeräyslain muuttamisesta annetulla lailla (505/2009) Poliisihallitukselle. Paikallisten poliisilaitosten toimivalta myöntää lupia omalla toimialueellaan toimeenpantaville rahankeräyksille pysyi uudistuksen yhteydessä ennallaan. Eduskunnan edellyttämä seurantatyö aloitettiin jo ennen organisaatiouudistusta sisäasiainministeriön poliisiosaston arpajais- ja asehallintoyksikössä ja seurantatyötä on jatkettu uudistuksen jälkeen Poliisihallituksen lupahallintoyksikössä. Rahankeräyslain soveltamiskäytäntö ei ole kaikilta osin ollut yhtenäistä liittyen kirkkokuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien mahdollisuuteen toimeenpanna rahankeräyksiä. Tulkinnalliseksi kysymykseksi on noussut erityisesti yleishyödyllisyyden määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet. Sisäasiainministeriö on 23.11.2011 asettanut hankkeen, jonka tehtävänä on arvioida mahdolliset rahankeräyslain muutostarpeet edeltä mainituin osin. Lisäksi työryhmä arvioi eduskunnan lausuman mukaisesti mahdollisuutta myöntää erityisestä syystä kirkkokunnille taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Rahankeräysten valvontaa varten on kehitteillä poliisin pitämä valtakunnallinen rahankeräysten valvontatiedosto. Poliisihallituksessa on käynnissä hanke rahankeräysten valvontarekisteriksi. Hankkeen tavoitteena on saada valvontarekisteri käyttöön vuoden 2012 lopulla tai vuoden 2013 alkupuolella.

Kotouttamislain kehittäminen
HE 166/2005 vp — EV 214/2005 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kotouttamislain kehittämiseksi ja tarkistamiseksi ainakin siten, että erityistä huomiota kiinnitetään sääntelyn täsmällisyyteen, johdonmukaisuuteen ja normien välisiin suhteisiin siltä osin kuin kysymys on maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista, viranomaisten vastuista ja toimivaltuuksista sekä yksilön oikeusturvaan liittyvistä seikoista ja muista hyvän hallinnon takeista.

Hallitus ottaa hallintovaliokunnan lausuman huomioon valtioneuvoston 19.10.2006 päättämän hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyvän lainsäädännön valmistelussa.

Hallitus antoi kotouttamislain toimeenpanosta eduskunnalle selonteon (VNS 4/2008 vp) lokakuussa 2008, johon kesäkuussa 2009 antamassaan vastauksessa eduskunta totesi ehdotetun kotouttamislain kokonaisuudistuksen tarpeelliseksi. Edellinen kotouttamislaki oli valmisteltu ja tullut voimaan aikana, jolloin pakolaisuus ja muut humanitaariset syyt olivat merkittävimmät maahanmuuton perusteet. Kotouttamisen haasteita oli tarkasteltava uudelleen, koska maahanmuutto Suomessa on kasvanut huomattavasti ja maahanmuuton perusteet ovat myös moninaisemmat kuin ennen. Sisäasiainministeriö asetti 14.4.2009 hankkeen kotouttamislain kokonaisuudistukseksi. Lakiehdotus valmisteltiin sisäasianministeriössä virkatyönä. Hankkeen tukena oli laaja-alainen eri ministeriöiden, alue- ja paikallistason ja järjestöjen edustajista sekä muista toimijoista koostuva ohjausryhmä, joka kokoontui yhteensä kahdeksan kertaa. Ohjausryhmä asetti valmistelunsa tueksi myös viisi erillistä alatyöryhmää. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämiseksi annettiin 15.10.2010. Eduskunta hyväksyi lain kotoutumisen edistämisestä 8.12.2010 ja laki vahvistettiin 30.12.2010. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011.

Uuden kotoutumislain soveltamisala laajeni koskemaan kaikkia maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi laissa säädetään kotoutumisen alkuvaiheen palveluista, kuten kaikille annettavasta perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta, alkukartoituksen perusteella laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutumiskoulutuksesta. Perustietoaineisto ja alkukartoitus ovat uusia toimenpiteitä. Lisäksi laissa kiinnitetään erityishuomiota nuorten, kotiäitien ja haavoittuvassa asemassa olevien kotoutumiseen. Lain perusteella laadittavan valtion kotouttamisohjelman valmistelu käynnistyi syksyllä 2011. Ohjelman tavoitteena on asettaa nykyistä järjestelmällisemmin valtakunnalliset kotouttamisen tavoitteet sekä tehostaa kotouttamistoimenpiteiden valtakunnallisen tason suunnittelua ja seurantaa.

Laissa kotoutumisen edistämisestä säädetään Osallisena Suomessa -kokeilusta. Kokeilulla kehitetään maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukselle selkeä ja johdonmukainen toimintamalli, jolla luodaan edellytykset kaikkien maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukselle. Kokeilu toteutetaan sisäasiainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön, Suomen Kuntaliiton, Suomen Kulttuuri-rahaston ja Svenska Kulturfondenin yhteistyöllä ja yhteisrahoituksella. Kokeilu päättyy vuoden 2013 loppuun mennessä. Kokeilun arvioinnin perusteella selvitetään edellytykset ottaa kokeilun toimenpiteitä osaksi lainsäädäntöä valtakunnallisena, pysyvänä kotoutumiskoulutuksen mallina. Tällöin pyritään huomioimaan paremmin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja lähtökohdat sekä selkiyttämään eri toimijoiden roolia kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti maahantuloon liittyvät asiat ovat sisäministerin vastuulla ja kotouttamistoimien johto on työministerin vastuulla. Vuoden 2012 alusta vastuu maahanmuuttajien kotouttamistoimista siirtyy sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön ja myös kotouttamisasioita hoitavat virkamiehet siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriöön. Muutoksen myötä kotouttaminen liitetään vahvemmin osaksi työllisyyskysymyksiä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kansainvälistä suojelua koskevien säädösten soveltaminen ja seuranta
HE 166/2007 vp — EV 4/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.2.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan 1) tilapäisen oleskeluluvan saaneiden määriä ja asemaa, 2) maasta poistamisen esteiden päättymistä ja maasta poistamisen tehokkuutta tilapäisten oleskelulupien perusteiden lakatessa, 3) kansainvälistä suojelua koskevien säännösten soveltamista eri vaikutuksineen ja 4) koko ulkomaalaislain ja maahanmuuton erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia taloudelliset vaikutukset mukaan lukien. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen 5) toimivan yhtenäisen kansainvälistä suojelua koskevan eurooppalaisen politiikan edistämiseksi ja 6) ryhtyvän seurannasta johtuviin tarpeellisiin toimenpiteisiin muun muassa lainsäädännön muuttamiseksi.

1–2. Ulkomaalaislain 51 §:ssä säädetään tilapäisen oleskeluluvan myöntämisestä maasta poistamisen estymisen vuoksi. Vuonna 2009 turvapaikkamenettelyssä myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien määrä oli vähäinen; vuoden loppuun mennessä Maahanmuuttovirasto myönsi 19 tällaista oleskelulupaa. Vuosina 2010 ja 2011 tällaisia lupia myönnettiin vuosittain alle kymmenen. Maahanmuuttoviraston käytäntö tilapäisten oleskelulupien myöntämisessä 51 §:n perusteella on muuttunut siksi, että maalinjauksia on muutettu niiden lähtömaiden osalta, joista valtaosa aikaisemmin oleskeluluvan 51 §:n perusteella saaneista turvapaikanhakijoista on saapunut Suomeen. Linjausten muutoksen vuoksi poliisi on lähettänyt ulkomaalaislain 210 §:n nojalla muutamia kymmeniä jatkolupahakemuksia ratkaistavaksi Maahanmuuttovirastoon. Jatkolupaharkinnassa virasto on tutkinut, voidaanko henkilölle

myöntää uusi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa vai onko maasta poistamisen esteen päätyttyä määrättävä henkilö poistettavaksi maasta. Vuonna 2009 tehtiin yksi kielteinen jatkolupapäätös henkilölle, joka oli saanut ensimmäisen oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä ulkomaalaislain 51 §:n perusteella. Myös vuonna 2010 valtaosa päätöksistä oli myönteisiä. Vuonna 2011 jatkolupahakemuksia tuli Maahanmuuttovirastoon vain muutama.

3–4. Vuoden 2009 aikana toteutettiin Vanhasen II hallituksen puoliväliarviossaan edellyttämä turvapaikkaselvitys, jossa tarkasteltiin Suomen kansainvälistä suojelua koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä etenkin suhteessa muihin Pohjoismaihin. Selvitykseen sisältyi myös tiettyjen perheenyhdistämissäännösten ja palautuskäytäntöjen vertailu. Lisäksi selvitettiin säännösten ja käytäntöjen tehokkuutta turvapaikanhakijamäärien kasvaessa ja etsittiin keinoja perusteettomien hakemusten vähentämiseksi. Selvityksessä ehdotettuja toimenpiteitä, joilla järjestelmää voidaan tehostaa ja etenkin turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskea, on toteutettu vuoden 2009 lopulta. Maahanmuuttoviraston, poliisin, rajaviranomaisten ja vastaanottokeskusten yhteistyötä on tiivistetty turvapaikkaprosessin sujuvuuden lisäämiseksi. Sekä Maahanmuuttovirasto että poliisi ovat tehostaneet turvapaikkahakemusten seulontaa sellaisten hakemusten priorisoimiseksi, jotka on todennäköisesti mahdollista ratkaista nopeasti. Helsingin vastaanottokeskuksissa on kehitetty erityisesti ruokapalveluja tarjoavaa transit-majoitusta tukemaan nopeutetussa menettelyssä ratkaistavien turvapaikkahakemusten käsittelyä. Etätulkkauksen ja -puhuttelun teknisiä valmiuksia on vahvistettu ja uusi tekniikka on otettu käyttöön. Kielianalyysejä ja lääketieteellisiä ikätutkimuksia on teetetty selvästi entistä enemmän.

5. Vuosina 2009–2011 käsiteltiin EU:n neuvostossa komission muutosehdotuksia lähes kaikkiin niihin EU-säädöksiin, jotka muodostavat yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän. Suomi toimi aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla ja tuki puheenjohtajavaltion ponnisteluja säädösten hyväksymiseksi vuoden 2012 määräajassa. Etenkin EU:n turvapaikkaasioiden tukiviraston käytännön toiminnan alkaminen kesällä 2011 oli tärkeä askel kohti entistä yhtenäisempää järjestelmää. Lisäksi eri yhteyksissä korostettiin jäsenvaltioiden velvollisuutta noudattaa jo sovittuja yhteisiä säännöksiä, mitä edellyttää myös Dublin-järjestelmän soveltaminen. Kysymys Kreikan turvapaikkajärjestelmän puutteista ja niiden korjaamisesta sekä siihen liittyvästä Dublin-siirtojen keskeytymisestä nostettiin esiin paitsi EU- ja pohjoismaisella tasolla, myös Kreikan viranomaisten ja poliittisen johdon kanssa.

6. Hallitus antoi eduskunnalle 13.11.2009 turvapaikkaselvitykseen liittyvän ulkomaalaislain muutosehdotuksen (HE 240/2009 vp). Lakiehdotus hyväksyttiin toukokuussa 2010 ja muutokset tulivat voimaan 1.8.2010. Muutokset koskevat perheen yhdistämissäännöksiä ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi lakiin lisättiin säännökset iän selvittämisestä. Maaliskuussa 2010 eduskunnalle annettiin muutosehdotus lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Esityksessä ehdotettiin, että Suomesta turvapaikkaa hakeneet EU-kansalaiset eivät enää kuuluisi turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun he ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen. Lakiehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2010 ja lainmuutokset tulivat voimaan 1.7.2010, minkä jälkeen EU-kansalaisten jättämien hakemusten määrä romahti. Sisäasiainministeriössä on myös valmisteltu maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain kokonaisuudistus. Syyskuun alussa 2011 voimaan tulleen kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (746/2011) tarkoituksena on turvata hakijoille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut. Lain merkittävimmät muutokset koskevat turvapaikanhakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta hakijoille maksetaan vastaanotto- ja käyttörahaa. Muutoksella pyritään vähentämään tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi tehostetaan yhteistyötä ja otetaan käyttöön maahanmuuttoviranomaisten moniviranomaismalli eli Maahanmuuttoviraston, poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminta -malli (MPR). Yhteis-

työmallin käyttöönottamiseksi on asetettu hanke, jonka toimikausi on vuoden 2013 toukokuun loppuun. Lisäksi on asetettu Maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantaminen työryhmä vuoden 2014 loppuun asti. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää tekijät, jotka hidastavat turvapaikkapäätöksentekoa ja niiden toimeenpanoa sekä laatia suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano
VNS 3/2007 vp - EK 4/2008 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 10.4.2008 seuraavan kannanoton:
> 1. Hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp mukaisesti.
>
> 2. Valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle hätäkeskusuudistuksen toimeenpanosta perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.
>
> 3. Hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp perusteluissa lausuttuun viitaten valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys, mikäli hätäkeskusten aluejakoa aiotaan muuttaa.

Sisäasiainministeriö asetti 11.11.2008 hätäkeskustoiminnan kehittämishankkeen, jonka tuli tehdä esitys Hätäkeskuslaitoksen keskeisistä strategisista linjauksista vuoden 2009 aikana. Hanke antoi hätäkeskustoiminnan kehittämisestä loppuraportin 17.3.2009 (Strategiatyöryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 7/2009). Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista 15.5.2009.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishanke (TOTI) on aloitettu syksyllä 2008. Hätäkeskuslaitos on 10.6.2011 allekirjoittanut hätäkeskustietojärjestelmän toimitussopimuksen. Hätäkeskustietojärjestelmän toimitusvaihe (TOTI-3) on alkanut.

Valtioneuvosto teki päätöksen hätäkeskusten aluejaosta 13.1.2010 ja sisäasiainministeriö päätöksen hätäkeskusten sijaintipaikkakunnista 9.3.2010. Laki ja valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta tulivat voimaan 1.1.2011. Pohjois-Suomen ja Lapin hätäkeskus aloitti toimintansa Oulussa 8.11.2011. Muiden uusien hätäkeskusten tekninen muutossuunnittelu on valmisteltu siten, että ne voivat aloittaa toimintansa sijaintipaikkapäätöksen mukaisessa aikataulussa. Itä- ja Kaakkois-Suomen alueen hätäkeskuksen sijaintipaikaksi on 8.12.2011 päätetty Kuopio. Hätäkeskusuudistus on toteutettu vuoteen 2015 mennessä.

Sisäasiainministeriö on asettanut 22.12.2011 arviointiryhmän arvioimaan hätäkeskusuudistuksen toteutumista. Työryhmän toimikausi on vuoden 2013 huhtikuun loppuun. Ryhmän tehtävä on seurata uudistuksen toteutumista ja valmistella mahdolliset toimenpide-ehdotukset.

Hätäkeskuslaitos asetti linjattujen muutosten toteuttamiseen oman strategisen muutoshankkeensa (HAKMU 1.4.2010–31.12.2015). Hankkeen toimikausi päätettiin kuitenkin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen 31.12.2011. Hätäkeskusuudistuksen toteuttaminen jatkuu Hätäkeskuslaitoksen uudistetussa organisaatiossa.

Kannanoton kohtaan 2 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 30.9.2010.

Kannanoton kohtaan 3 liittyvä perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle 29.10.2009. Hallintovaliokunta antoi hätäkeskusten aluejaosta lausunnon HaVL 27/2009 vp–MINS 5/2009 vp.

Siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehdot
HE 46/2008 vp — EV 53/2008 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että henkilöstöä edustavilla valtion pääsopijajärjestöillä on käytettävissään sellaiset neuvottelu- ja osallistumisjärjestelmät, jotka takaavat näille henkilöstöjärjestöille aidon mahdollisuuden vaikuttaa siviilikriisinhallinnan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin.

Sisäasiainministeriön 31.3.2009 asettaman siviilikriisinhallinnan neuvottelukunnan toimikausi päättyi 31.3.2011. Sisäasiainministeriö on uudelleen asettanut siviilikriisinhallinnan neuvottelukunnan ajalle 1.1.2012–31.3.2015. Henkilöstöä edustavat valtion pääsopijajärjestöt (Pardia, JUKO, JHL) ovat edustettuina neuvottelukunnassa.

Sisäasiainministeriön asetus kriisinhallintaan osallistuvan siviilihenkilöstön palvelussuhteen ehdoista annetun sisäasiainministeriön asetuksen muuttamisesta (36/2011) annettiin 18 päivänä tammikuuta 2011. Järjestöjen edustajia kuultiin asetuksen valmistelussa, mikä on mahdollistanut järjestöjen vaikuttamisen asiantuntijoiden palvelussuhteen ehtoihin.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Ampumarataverkoston toteuttaminen ja ampuma-aserekisterin uudistaminen
HE 106/2009 vp — EV 149/2010 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 27.10.2010 hallituksen edistävän käytettävissä olevilla eri keinoilla riittävän kattavan ampumarataverkoston toteuttamista.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ampuma-aserekisterin uudistaminen toteutetaan kiireellisenä, niin nopeasti kuin se on teknisesti käytännössä mahdollista suorittaa ja että uudistamistyöhön varataan sen edellyttämä riittävä rahoitus.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö asetti 16.8.2011 aseturvallisuustyöryhmän selvittämään aseturvallisuuden kehitysnäkymiä Suomessa. Työryhmän toimikausi päättyi 31.12.2011. Työryhmän loppuraportti luovutetaan sisäasiainministerille tammikuussa 2012. Työryhmän työskentelyssä huomioitiin eduskunnan vastauksen tehtävänanto.

Edellä todettujen toimenpiteiden lisäksi sisäasiainministeriössä on jatkettu sisäistä esiselvitystyötä pääministeri Kiviniemen hallituksen edellyttämällä tavalla. Pohjana työskentelylle on valtioneuvoston 25.6.2009 antama lausuma.

Ympäristöministeriö asetti toukokuussa 2010 ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta valmistelevan työryhmän, jonka toimikausi oli 1.4.2010–31.12.2010. Työryhmän toimikautta jatkettiin 30.6.2011 saakka. Työryhmä on laatinut ampumaratojen ympäristölupaohjeistusta koskevan oppaan. Työryhmä ehdotti lisäksi useita eri ampumaratoihin ja niiden ympäristölupiin liittyviä esityksiä, joista merkittävin lienee työryhmän ehdotus ampumaratanormin laatimisesta.

Ympäristöministeriö on asettanut marraskuussa 2011 ympäristönsuojelun uudistamishankkeen (30.11.2011/YM038:00/2011), jonka yhteydessä käsitellään myös työryhmän esityksiä.

Aserekisterin korvaavan asejärjestelmän kehitystyö on meneillään ja uusi asejärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön kesäkuussa 2012.

Kokonaisvaltainen ja systemaattinen selvitys voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta
HE 240/2009 vp — EV 79/2010 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.5.2010, että valtioneuvosto antaa hallintovaliokunnalle ennen 16 päivää lokakuuta 2010 kokonaisvaltaisen ja systemaattisen selvityksen voimassa olevista ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännöksistä ja niiden soveltamisesta,
>
> 1) joka kattaa oleskeluluvan myöntämisedellytysten arvioinnin lisäksi Suomeen muuttoon ja kotouttamiseen liittyvät taloudelliset ja sosiaaliset tekijät sekä erilaisiin etuuksiin ja toimenpiteisiin liittyvät kustannukset,
>
> 2) jossa arvioidaan, olisiko perheen yhdistämiselle tarpeen asettaa kotoutumista tukevia edellytyksiä, kuten asuntoedellytys ja perheenkokoajan asumisaikaedellytys, ja
>
> 3) jossa verrataan Suomen nykyisiä perheen yhdistämistä koskevia säännöksiä ja käytäntöjä muiden EU- ja pohjoismaiden vastaaviin sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle ja humanitäärisluonteiselle maahanmuutolle.

Sisäasiainministeriö antoi hallintovaliokunnalle selvityksen 22.12.2010 saatuaan lisäaikaa sen antamiseen. Siinä käsiteltiin ensin Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevaa säännöstä ja Euroopan unionin perheenyhdistämisdirektiiviä sekä kerrottiin pohjoismaiden ja eräiden EU-maiden käytännöistä. Vertailun tuloksena voitiin havaita, että pakolaisten ja toissijaista suojelua saaneiden sekä työn tai elinkeinon harjoittamisen perusteella maahan muuttaneiden perheiden yhdistämisen edellytykset ovat olennaisilta osiltaan samanlaiset Suomea lähellä olevissa maissa, erojen kasvaessa mentäessä kauemmaksi. Mitä tulee humanitaarista suojelua ja yksilöllisistä inhimillisistä syistä oleskeluluvan saaneiden perheenjäsenten maahanmuuton edellytyksiin vertailu on vaikeaa, sillä muiden maiden lupakategorioista ei ole riittävän tarkkaa tietoa saatavissa. On ilmeistä, että ne vaihtelevat eri maissa. Näitä kysymyksiä ei oikeastaan ole käsitelty EU:n piirissä tai muilla kansainvälisillä forumeilla.

Selvityksessä tuotiin esille se, kuinka perhe-elämän suojaa koskevia sääntöjä tulee tarkastella erikseen eri tilanteissa: perheenkokoaja asuu Suomessa pysyväisluontoisesti / tilapäisluontoisesti; on kyseessä ydinperhe / muu omainen; on kyseessä aikaisemmin vietetyn mutta keskeytyneen perhe-elämän jatkaminen / uuden perhe-elämän aloittaminen eli perheen muodostaminen. Ulkomaalaislaissa edellytykset vaihtelevat Suomessa olevan perheenkokoajan mukaan esimerkiksi seuraavissa ryhmissä: Suomen kansalaisen, EU-kansalaisen tai nk. inkeriläisen perheenjäsen.

Selvityksessä keskityttiin Suomessa pysyväisluontoisesti asuvan kolmannen maan kansalaisen ydinperheen jäsenen perheen yhdistämisen edellytyksiin, joka on perustavaa laatua oleva tilanne. Yleisenä lähtökohtana Suomessa on toimeentuloedellytys, josta on erinäisiä poikkeuksia. Vanhasen II ja Kiviniemen hallitukset selvittivät myös asumisaikavaatimuksen

käyttöönottoa, mutta tästä luovuttiin lausuntokierroksella saadun kielteisen palautteen johdosta.

Vanhasen II ja Kiviniemen hallitusten aikana tehtiin tiukennuksia perheenyhdistämiskäytäntöihin. Nykyään edellytetään toimeentuloedellytyksen täyttämistä kansainvälistä suojelua saaneen uuden perheenjäsenen maahanmuutolta. Kotouttamislakia uudistettaessa luovuttiin myös perheenjäsenen Suomeen muuttomatkojen korvaamisesta lukuun ottamatta pakolaiskiintiössä otettujen perheenjäseniä.

Selvityksessä kerrottiin lisäksi maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvien erityispalveluiden taloudellisista kustannuksista, kunnalle maksettavista laskennallisista korvauksista ja muista kustannuksista. Lisäksi kuvattiin perusopetukseen valmistavaa opetusta ja kielikoulutuksia sekä kotoutumiskoulutusta ja näiden kustannuksia.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Suomen perheenyhdistämiskäytäntöjen tulee olla samansuuntaisia muiden Pohjoismaiden kanssa. Kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisen kriteereitä voidaan tarkentaa EU:n perheenyhdistämisdirektiivin säännökset huomioon ottaen niin, että ehtoihin sisältyy täysi-ikäisille perhettä kokoaville kohtuullinen asunto- ja toimeentuloedellytys.

Perheenyhdistämissäännöksiä tarkastellaan parhaillaan sisäasiainministeriössä käynnissä olevassa hankkeessa. Hankkeessa pyritään ensi sijassa selvittämään pohjoismaisia käytäntöjä ja ne rajat, jotka kansainväliset ja EU-velvoitteet asettavat kansalliselle politiikalle. Hankkeen toimikausi päättyy helmikuun 2012 lopussa. Sisäasiainministeriö tulee hankkeen toimikauden jälkeen arvioimaan, onko nykyisiä säännöksiä ja/tai käytäntöä tarpeellista muuttaa.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 5. Eduskunta edellytti 17.6.2009, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

Siviilikriisinhallinnan kansallinen strategia (v. 2008) asetti tavoitteeksi nostaa Suomen osallistumisen vuositasolla 150 siviilikriisinhallinnan asiantuntijaan (tavoitteellinen asiantuntijoiden vähimmäistaso). Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määritellään tavoitteeksi kasvattaa huomattavasti eri siviilikriisinhallintaoperaatioissa palvelevien suomalaisten asiantuntijoiden määrää nykyisestä noin 150:stä. Selonteossa myös todetaan, että tämä edellyttää määrärahojen lisäämistä sekä asiantuntijoiden lähettämiseen että siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen. Selonteon mukaan kotimaan valmiuksien kehittäminen ja riittävän tason ylläpitäminen on edellytys Suomen osallistumisen laajentamiselle kansainvälisiin siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

Vuoden 2011 aikana Suomen siviilikriisinhallintaosallistuminen on nostettu siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle (vuositasolla 150 henkilötyövuotta).

Kotimaan valmiuksien osalta operatiiviset tehtävät kuuluvat sisäasiainministeriön alaiselle Kriisinhallintakeskukselle, joka kouluttaa ja rekrytoi siviilikriisinhallinnan asiantuntijat sekä huolehtii rekrytointiin liittyvästä henkilöstöhallinnosta, materiaalista ja logistiikasta sekä tutkimuksesta ja kehittämisestä. Kriisinhallintakeskus toimii valtiotyönantajan edustajana

lähetetyille siviilikriisinhallinnan asiantuntijoille ja ylläpitää operaatioihin liittyvää tilannekuvaa ja päivystysjärjestelmää. Kriisinhallintakeskus on operatiivisten tehtävien osalta toimeenpannut ja toteuttanut siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian tavoitteita. Tavoitteiden toteutus on osa keskuksen ja ministeriön välistä tulossopimusta.

Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen tärkein viitekehys on Euroopan unioni. Siviilikriisinhallintaoperaatioiden toimintaympäristöt ovat yhä enenevämmissä määrin vaativia, mikä asettaa uusia haasteita myös kotimaan valmiuksille, mukaan lukien kouluttaminen, varustaminen ja terveydenhuolto erityisesti asiantuntijoiden turvallisuuteen liittyvästä näkökulmasta.

Kriisinhallintakeskuksen koulutus on vakiinnutettu tasolle, joka vastaa Suomen osallistumista siviilikriisinhallintaa. Vuoden 2011 aikana Kriisinhallintakeskus on järjestänyt useita siviilikriisinhallinnan kursseja ja muita koulutustapahtumaa, joissa on koulutettu yli 400 asiantuntijaa. Siviilikriisinhallinnan koulutuksia on järjestetty yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen, Poliisiammattikorkeakoulun sekä Raja- ja merivartiokoulun kanssa. Kansainvälisen pelastustoimen henkilöstöä on koulutettu 365 henkeä.

Suomi on asettanut vuonna 2011 eri operaatioihin ehdolle noin 120 uutta asiantuntijaa, joista joka toinen on valittu operaatioon. Asiantuntijoista naisten osuutta on määrätietoisesti lisätty, naisten osuus on vuoden 2011 aikana ollut noin 36 prosenttia. Vastaavasti kaikkien EU:n jäsenmaiden lähettämien asiantuntijoiden joukossa naisten osuus oli ainoastaan 13 prosenttia. Ehdolle asetettavien siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden määrän ja taustan tulee vastata Suomen osallistumispäätöksiä ja osallistumisessa painotettuja asiantuntemusalueita. Kotimaan valmiuksien näkökulmasta suurin haaste on koulutetun henkilöstön saatavuus nykyisen osallistumistason ylläpitämiselle yhä monipuolisemmissa siviilikriisinhallinnan tehtävissä.

Kataisen hallitusohjelmassa edellytetään, että siviilikriisinhallinnan kansallinen strategia päivitetään. Nykyisessä strategiassa asetetut tavoitteet ovat suurimmaksi osaksi jo toteutettu. Toimintaympäristöissä tapahtuneet muutokset ja kansainväliset kriisitilanteet edellyttävät uusia näkökulmia ja tavoitteiden asettelua kotimaan valmiuksille.

Siviilikriisinhallintaa rahoitetaan kahdelta eri budjettimomentilta. Ulkoasiainministeriön siviilikriisinhallintamomentilta (24.10.21) rahoitetaan asiantuntijoiden lähettämisestä syntyvät kustannukset, joista suurimpana ovat palkat ja olosuhdekorvaukset. Vuonna 2011 ulkoasiainministeriön määräraha oli noin 18,3 miljoonaa euroa, josta osoitettiin asiantuntijoiden kuluihin 17,615 miljoonaan euroa. Vuoden 2011 aikana siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden määrä oli strategian mukaisesti 150 henkilötyövuotta, asiantuntijoiden määrän vaihdellessa kuukausitasolla 120:sta 170:aan. Ulkoasiainministeriön asiantuntijoiden lähettämiseen suunniteltu määräraha ei täysin riittänyt kattamaan osallistumisesta aiheutuneita kustannuksia, vaikka asiantuntijoiden määrä asettui 150 henkilötyövuoden vuositasolle.

Ulkoasiainministeriön vuoden 2012 määrärahalla voidaan ylläpitää noin 130−135 asiantuntijan osallistumistaso huomioiden sen yhä haastavammat toimintaympäristöt kuten Afganistan.

Vuonna 2011 kotimaan valmiuksista aiheutuvat kustannukset rahoitettiin sisäasianministeriön toimintamenomomentilta (26.01.01). Vuonna 2012 talousarviossa kotimaan valmiuksille on perustettu uusi momentti (26.01.21). Määrärahasta ministeriö ohjaa suurimman osan tulossopimuksella alaiselleen Kriisinhallintakeskukselle.

Vuoden 2011 siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien määräraha oli 1 890 000. Määräraha on mahdollistanut Kriisinhallintakeskuksen koulutustason säilyttämisen samalla tasolla kuin vuonna 2010. Koulutuksen vetovoima on tähän asti ollut hyvä, kaikista hakijoista aino-

astaan viidesosa on voitu valita kursseille. Havaittavissa on kuitenkin hakijamäärän laskua kaikkein kriittisimmillä aloilla; erityisesti poliisien koulutukseen tullaan kiinnittämään enemmän huomiota ja syventämään yhteistyötä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa. EU-edustustoon lähetettävän asiantuntijan kustannuksiin myönnettiin 200 000 euron määräraha vuodelle 2011, mutta vastaavaa määrärahaa ei sisällytetty kehysmäärärahaan. Vaikuttavuusanalyyseihin ja kokemukseen perustuen asiantuntijan lähettämistä ainoastaan vuoden ajaksi EU-edustustoon ei ole nähty asianmukaiseksi. Määräraha osoitettiin Kriisinhallintakeskuksen perustoimintoihin, mikä mahdollisti mm. lisäkoulutuksen järjestämisen siviilikriisinhallintatehtäviin hakeutuville ja asiantuntijoiden turvallisuuteen liittyvän tilannekuvan kehittämisen huomioiden esimerkiksi Kabulin levottomuudet.

Kotimaan valmiuksien määräraha mahdollistaa siviilikriisinhallintatehtävissä palvelevien asiantuntijoiden määrän pitämisen enimmillään 150 henkilön tasolla vuonna 2012. Se ei mahdollista turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa mainittua suomalaisten asiantuntijoiden määrän huomattavaa lisäämistä tästä vähimmäistasosta kansainvälisissä siviilikriisinhallintaoperaatioissa.

Ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikan seuranta
HE 185/2010 vp — EV 239/2010 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.12.2010 hallituksen antavan eduskunnalle vaalikausittain ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta selonteon, jossa muun ohella verrataan Suomen maahanmuuttoa koskevia säännöksiä, käytäntöjä ja taloudellisia etuuksia muihin EU-maihin muun muassa sen arvioimiseksi, muodostavatko Suomen säännökset, käytännöt tai taloudelliset etuudet vetovoimatekijöitä turvapaikan hakemiselle tai humanitaariselle maahanmuutolle.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan turvapaikkamenettelyn nopeuttamisesta käsittelyaikojen lyhentämiseksi olennaisesti ja pysyvästi.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa valtion talousarvioesityksiin riittävän rahoituksen kotoutumisen edistämisestä annettavan lain tehokkaaseen ja kattavaan toimeenpanoon kuntakorvausten korottaminen mukaan lukien.

4. Eduskunta edellytti hallituksen antavan vuoden 2011 loppuun mennessä hallintovaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan
1) asetetaanko kotoutumisen edistämisestä annettavassa laissa tarkoitetun perustietoaineiston omaksuminen Suomen kansalaisuuden saamisen edellytykseksi hakijoille tehtävässä testissä,
2) voidaanko kotoutumistukea maksaa maahanmuuttajille kieli- ja muiden opintojen edistymisen perusteella ja
3) onko syytä ohjata maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen koulutusta nykyistä suuremmassa määrin ja pitkäjänteisemmin kansalais-, työväen- ja kansanopistojen tehtäväksi.

1. Hallitus antaa eduskunnalle vaalikauden lopulla selonteon ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta ja sen toimivuudesta.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on ensisijaisesti ollut varmistaa, että kotoutumisen edistämistä koskevan lain (1386/2010) tultua voimaan vastaanottotoiminnalla on sen vaatima lainsäädännöllinen perusta. Lain tarkoituksena on myös turvata kansainvälistä suojelua hakeville ja tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskaupan uhreille yhdenmukaiset ja riittävät vastaanottopalvelut.

Lain merkittävimmät muutokset koskevat vastaanottokeskusten maksaman taloudellisen tuen irrottamista yleisestä toimeentulotuesta. Toimeentulotuen sijasta aikuisille maksetaan vastaanottorahaa ja ilman huoltajaa oleville lapsille käyttörahaa. Esimerkiksi yksinasuvalle ja yksinhuoltajalle maksettavan vastaanottorahan perusosa on 290 euroa kuukaudessa, ateriapalvelut tarjoavassa vastaanottokeskuksessa 85 euroa kuukaudessa. Ilman huoltajaa olevan alle 16-vuotiaan lapsen käyttöraha on 25 euroa kuukaudessa ja 16 vuotta täyttäneen 45 euroa kuukaudessa. Käyttöraha voi olla myös tätä pienempi, jos se on perusteltua lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden.

Hakijoille maksettavan taloudellisen tuen irrottaminen yleisestä toimeentulotuesta yksinkertaistaa jossakin määrin tuen myöntämismenettelyä ja rakennetta. Muutoksella pyritään vähentämään taloudellisen tuen houkuttelevuutta perusteettomien hakemusten jättämiseen. Kansainvälistä suojelua hakeva oleskelee Suomessa laillisesti, mutta aina hakemuksensa ratkaisemiseen asti kuitenkin väliaikaisesti. Hakija saa osan toimeentulosta ja huolenpidosta hyödykkeinä vastaanottokeskuksesta, jolloin rahana maksettava osuus aina alhaisempi kuin toimeentulotukeen oikeutetulla maassa asuvalla henkilöllä.

2. Maahanmuuttovirasto sai määräaikaisesti 80 henkilön lisäyksen vuodelle 2010 purkamaan turvapaikkahakemusten ruuhkaa. Vuonna 2011 jatkettiin turvapaikkapäätöksenteossa määräaikaisen 40 käsittelijän virkasuhteita talousarvioon sisältyneellä lisämäärärahalla. Myös vuonna 2012 talousarvioon sisältyy määräaikaisena lisäyksenä 2,7 milj. euroa viraston määräaikaisen henkilöstön palkkauksen jatkamiseen turvapaikkapäätöksenteossa. Kyseisen määrärahan avulla virastossa turvapaikkapäätöksenteko pystytään pitämään sujuvana (noin 4 000 turvapaikkapäätöstä vuodessa) ennakoidulla turvapaikanhakijamäärällä (noin 3 000 hakijaa vuonna 2012). Tavoitteena on, että turvapaikkahakemusten käsittely nopeutuu ja aikaisempien vuosien kasvaneista turvapaikanhakijamääristä aiheutunut hakemusten ruuhkautuminen saadaan purettua.

Poliisi on antanut virka-apua ja Maahanmuuttoviraston pyynnöstä suorittanut turvapaikkapuhuttelut EU-kansalaisille yhtäjaksoisesti jo kesäkuun lopulta 2009 lähtien. Ulkomaalaislain (301/2004) 97 §:n 2 momentin mukaan poliisi voi Maahanmuuttoviraston pyynnöstä suorittaa turvapaikkapuhuttelun, jos hakemusten määrä on voimakkaasti lisääntynyt tai erityisesti syystä muulloinkin. Maahanmuuttovirasto on pyytänyt 12.12.2011 poliisia suorittamaan turvapaikkaa hakeneiden EU-kansalaisten turvapaikkapuhuttelut (vainon perusteet) myös vuonna 2012. Maahanmuuttoviraston edellinen pyyntö ja poliisin suostumus olivat voimassa 31.12.2011 asti.

Turvapaikkaa hakeneiden EU-kansalaisten määrä on kesäkuusta 2010 lähtien vähentynyt huomattavasti. Syynä tähän on ollut poliisin ja Maahanmuuttoviraston tehokas yhteistyö ja nopea päätöksenteko sekä 1.7.2010 voimaan tullut lainmuutos koskien EU-kansalaisten oikeutta oleskella vastaanottokeskuksessa ja saada toimeentulotukea kielteisen päätöksen jälkeen. Tällä toiminnalla on saatu turvapaikkapäätöksentekoon riittävää nopeutta ja sen avulla on saatu pidettyä EU-kansalaisten hakemusten käsittely hallinnassa. Tämä yhteistoiminta on omalta osaltaan vähentänyt uusien perusteettomien hakijoiden halua jättää turvapaikkahakemuksia sekä vähentänyt myös vastaanotosta muodostuvia menoja. EU-kansalaisten turvapaikanhakijoiden määrä on laskenut selvästi ja yksittäisiä hakijoita tulee vain silloin tällöin, mutta on edelleen perusteltua saada näiden yksittäistenkin hakijoiden hakemukset ratkaistua mahdollisimman pian, koska vähänkin kasvava käsittelyaika voi heijastua uusien hakijoiden määrän lisääntymisenä. Maahanmuuttovirasto katsoo, että ulkomaalaislain 97 §:n 2 momentin perusteet pyynnölle ovat edelleen olemassa ja tätä menettelyä on syytä jatkaa vuoden 2012 loppuun asti tilannetta tietysti seuraten ja tarvittaessa muutoksia sovittuun tehden.
Maahanmuuttovirasto on pyytänyt poliisia suorittamaan myös turvapaikkaa hakeneiden Serbian kansalaisten turvapaikkapuhuttelut 30.6.2012 asti. Serbian kansalaiset ovat viisumivapaita Suomeen. Vuonna 2010 serbialaisten turvapaikkahakemukset lisääntyivät merkittäväs-

ti EU-maissa ja etenkin Ruotsissa, jonne tuli syksyllä 2010 noin 1 000−1 200 hakijaa viikossa. Suomessa tämä ei ole suuremmin näkynyt. EU:n rajaturvallisuusvirasto Frontexin arvion mukaan serbialaisten turvapaikanhakijoiden määrä on jälleen kasvanut EU-maihin syksystä 2011 alkaen. Suomeen saapuneet serbialaiset turvapaikanhakijat ovat tulleet pääasiassa Ruotsin kautta. Maahanmuuttovirastolla on mahdollisuus jättää heidän hakemuksensa tutkimatta ja palauttaa heidät vastuunmäärittämisasetuksen mukaisesti Ruotsiin. Prosessi on nopea, mutta tehokkainta on tutkia hakemukset pikaisesti Suomessa ja tehdä heti päätökset sekä palauttaa perusteettomat hakijat suoraan kotimaahansa. Näin menettelevät myös eräät muut valtiot. Nopea tutkinta ja päätöksenteko sekä tehokas palauttaminen estävät perusteettomien hakemusten jättämisen laajenemisen.

Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamiseksi tehostetaan yhteistyötä ja otetaan käyttöön maahanmuuttoviranomaisten moniviranomaismalli eli Maahanmuuttoviraston, poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminta -malli (MPR). Yhteistyömallin käyttöönottamiseksi on asetettu hanke, jonka toimikausi on vuoden 2013 toukokuun loppuun. Lisäksi on asetettu Maahanmuuttohallinnon tuloksellisuuden parantaminen työryhmä vuoden 2014 loppuun asti. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää tekijät, jotka hidastavat turvapaikkapäätöksentekoa ja niiden toimeenpanoa sekä laatia suunnitelma näiden tekijöiden poistamiseksi tai vähentämiseksi.

3. Uudessa, 1.9.2011 voimaan tulleessa laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, kotoutumislaki) säädetään maahanmuuttajan kotoutumista edistävistä toimenpiteistä siten, että ne muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi laissa säädetään kotoutumisen alkuvaiheen palveluista, kuten kaikille annettavasta perustiedosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, alkukartoituksesta, alkukartoituksen perusteella laadittavasta kotoutumissuunnitelmasta ja kotoutumiskoulutuksesta. Perustieto sisältää myös tietoa mahdollisuudesta osallistua alkukartoitukseen ja muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin. Perustietoaineisto ja alkukartoitus ovat 1.9.2011 voimaan tulleessa kotoutumislaissa uusia toimenpiteitä.

Perustietoaineisto on valmisteltu Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Aineistoa kehitetään edelleen vuonna 2012 myös Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella, jonka jälkeen perustietoaineiston päivittäminen ja jakelu edellyttää määrärahan varaamista tarkoitukseen valtion talousarviossa. Kotoutumislain säädös alkukartoituksesta on uusi, mutta alkukartoituksia on tehty osana työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti. Työ- ja elinkeinotoimisto laatii alkukartoituksen työnhakijaksi rekisteröityneille ja ne rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta momentilta 32.30.51, Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet. Kunta laatii alkukartoituksen toimeentulotukiasiakkaille ja sitä pyytäville muille maahanmuuttajille. Valtion korvaa kunnille alkukartoituksen laatimisesta aiheutuneet kustannukset laskennallisena korvauksena. Tarkoitukseen on varattu määräraha sisäasiainministeriön pääluokassa momentilla 26.40.30, Kunnille maksettavat korvaukset (vuonna 2012 työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa momentilla 32.70.30).

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kunnille kansainvälistä suojelua saavista maksettavien laskennallisten korvausten tasoa nostettiin 1.1.2011 lukien 10 %. Uudessa kotoutumislaissa korvausaikaa pidennettiin kolmesta vuodesta neljään vuoteen. Lain 45 §:ää muutettiin 16.12.2011 siten, että valtio korvaa 1.1.2012 lukien kunnalle laskennallista korvausta ulkomaalaislaissa tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetuista henkilöistä vastaanotosta ja kotoutumistoimista neljän vuoden ajan ja muiden kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan (1313/2011).

4. Hallitus antaa hallintovaliokunnalle selvityksen alkuvuodesta 2012.

1) Perustietoaineiston omaksumisesta Suomen kansalaisuuden edellytyksenä hallituksen selvityksessä viitataan sisäasiainministeriössä kansalaisuuslain muutostarpeista tehtyyn selvitykseen. Selvitystä käytettiin valmistelun pohjana kansalaisuuslain uudistusta valmisteltaessa. Eduskunta hyväksyi lakiesityksen 19.1.2011 (579/2011). Sisäasiainministeriön selvityksessä otettiin kantaa myös testien merkitykseen Suomen kansalaisuuden myöntämisen edellytyksenä sekä muun muassa tarkasteltiin kansainvälisiä käytäntöjä. Selvityksen johtopäätöksenä omaksuttiin lähtökohta, jonka mukaan mahdollisuus saada Suomen kansalaisuus tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tästä syystä hallituksen esitykseen ei sisällytetty yhteiskunta- ja historiatietoutta tai arvoja mittaavia testejä. Tämänkaltaisten testien ei nähty toimivan maahanmuuttajan yksilöllisen kotoutumisprosessin tukena. Lisäksi testiin liittyvät hallinnolliset, oikeudelliset, pedagogiset ja hakijoiden yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset eivät sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan tukeneet testin käyttöönottoa Suomessa.

2) Kotoutumislain (1386/2010) valmistelussa tarkasteltiin erilaisia mahdollisuuksia tukea maahanmuuttajaa kotoutumiskoulutuksen aikana. Valitussa perusratkaisussa kotoutumistuki on useimmiten sidottu työmarkkinatukeen, ja sen pohjalla olevaan lainsäädäntöön. Työvoimaan kuulumattomien osalta kotoutumistuki voi olla sidottu toimeentulotukeen.

Työmarkkinatuen maksaminen kotoutumistukena edellyttää, että maahanmuuttajan ensimmäinen kotikunta Suomessa on merkitty väestötietojärjestelmään ja että hän noudattaa kotoutumissuunnitelmaa. Lisäksi edellytetään, että maahanmuuttaja on taloudellisen tuen tarpeessa ja täyttää muutoinkin työmarkkinatuen saamisen edellytykset. Kotoutumistukena maksettavaan työmarkkinatukeen sovelletaan samoja säännöksiä kuin normaaliin työmarkkinatukeen. Edellytyksenä on toisin sanoen muun muassa se, että hänen voidaan katsoa asuvan Suomessa soveltamisalalain mukaisesti.

Kotoutumisen edistämisestä annettua lakia valmisteltaessa haluttiin korostaa maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta kotoutumisprosessissa, erityisesti kielen opiskelussa. Lain 17 §:n 3 momenttiin otettiin tämän vuoksi säännös, jonka mukaan maahanmuuttajan on noudatettava suunnitelmaansa sekä hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti kotoutumissuunnitelmaan sisältyvään suomen tai ruotsin kielen opetukseen ja muihin suunnitelmassa sovittuihin toimenpiteisiin ja palveluihin. Kotoutumiskoulutuksessa keskeinen osa on suomen tai ruotsin kielen oppimisella. Maahanmuuttajan kieltäytyessä ilman pätevää syytä osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuun toimenpiteeseen, hänen oikeuttaan kotoutumistukena maksettavaan etuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään tai alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään. Sanktiot ovat vastaavia kuin työstä, työvoimapoliittisesta toimenpiteestä, aktivointisuunnitelman laadinnasta tai esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäydyttäessä. Lienee perusteltua, että seuraamukset ovat ainakin joltain osin yhteismitallisia.

Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Oikeus koskee kaikkia ja sen tarkoituksena on turvata ihmisarvoisen elämän edellytysten vähimmäistaso (HE 309/1993 vp., s. 69/II). Säännöksellä jokaiselle on perustettu subjektiivinen oikeus, jolla on läheinen yhteys toimeentulotukeen. Perustuslakivaliokunta on muun muassa katsonut, että toimeentulotukea voidaan käytännössä pitää perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun ihmisarvoisen elämän edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon takuuna siltä osin kuin turvaa annetaan rahamääräisinä suorituksina (PeVL 31/1997 vp, s. 2/II, PeVL 20/1998 vp, s. 2/II, PeVL 18/2001 vp, s. 4/I). Perustuslain 19 §:n 1 momentin subjektiivisen oikeuden perustavasta luonteesta ja perustuslain 22 §:ssä julkiselle vallalle asetetusta perusoikeuksien turvaamisvelvoitteesta on kuitenkin johdettavissa lainsäätäjään kohdistuva velvoite järjestää tukijärjestelmä sellaiseksi, että yksilöillä on riittävät tosiasialliset mahdollisuudet päästä oikeuksiinsa (vrt. PeVL 31/1997 vp, s. 3/I).

Kotoutumissuunnitelmien edellytetään sisältävän kattavasti sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät kotoutumista ja soveltuvat yhteisesti sovittuun palvelukokonaisuuteen. Keskeinen väline kotoutumista edistävien ja tukevien taitojen saavuttamiseksi on kotoutumiskoulutus, jota järjestetään sekä työvoimapoliittisena että omaehtoisena koulutuksena.

Kotoutumiskoulutuksesta ei ole ollut omaa erillislainsäädäntöä. Aikuisten kotoutumiskoulutus järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin on otettu säännökset kotoutumiskoulutuksesta. Pääpaino koulutuksessa on kielen opiskelussa.

Kotoutumiskoulutuksena voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Opintojen seurantaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Julkisen työvoimapalvelulain 9 luvun 6 §:n mukaan työnhakijan on osallistuttava säännöllisesti koulutus- tai opintosuunnitelman mukaiseen opetukseen. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että työnhakija etenee opinnoissaan. Korkeakouluopintojen katsotaan etenevän riittävästi, jos työnhakija saa tutkintoonsa kuuluvia opintosuorituksia keskimäärin 5,5 opintopistettä opiskelukuukautta kohti. Muiden opintojen osalta edellytetään, että opinnot etenevät koulutus- tai opintosuunnitelmassa tarkoitetulla tavalla.

Mikäli maahanmuuttajan omaehtoisia opintoja ei tuettaisi enää työttömyysetuudella huonon opintomenestyksen takia, saisi hän jatkossakin edelleen kotoutumistukena maksettavaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea.

Kotoutumistuen saamisen edellytysten sitominen opintomenestykseen voisi saattaa kotoutumiskoulutuksessa olevat maahanmuuttajat eriarvoiseen asemaan, sillä maahanmuuttajien koulutustaustat eroavat varsin paljon toisistaan maahan tultaessa. Kyse on myös alkuvaiheessa monien maahanmuuttajien vähimmäistoimeentulosta riippumatta siitä maksetaanko kotoutumistuki työmarkkinatukena tai toimeentulotukena. Lähtökohtana henkilön vähimmäistoimeentulon sanktioinnissa tulee olla, ettei sanktiointi saa kuitenkaan vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa eikä olla muutenkaan kohtuutonta.

Kotoutumiskoulutusta kehitetään vuosina 2010–2013 Osallisena Suomessa -hankkeen puitteissa, ja hanketta ohjaa lain kotoutumisen edistämisestä 9 luvun säännökset kokeilusta. Tavoitteena on, että hankkeen tuloksena arvioidaan kokonaisuudessaan kotoutumiskoulutusta ja siihen liittyvää rahoitusta, tukimuotoja ja lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä tulevat arvioitaviksi myös kotoutumiskoulutuksen piirissä olevien etuusjärjestelmä, sekä mahdollisuudet sitoa taloudellista tukea opintomenestykseen.

3) Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Päävastuu työikäisten ja työvoimaan kuuluvien maahanmuuttajien neuvonnasta, ohjauksesta ja koulutuksesta on työ- ja elinkeinotoimistoilla (TE-toimisto), työvoimaan kuulumattomien maahanmuuttajien kotouttamispalvelujen järjestämisestä vastaavat kunnat.

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien kieli- ja yhteiskuntaan ohjaavaa koulutusta, kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiassa työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena, josta säädetään julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa (1295/2002). Maahanmuuttaja voi hakeutua myös opetushallinnon hallinnoimaan omaehtoiseen koulutukseen.

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sisältöä on kehitetty tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja sitä toteutetaan ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus” -suosituksen mukaan. Suositusta voidaan soveltaa työvoimapoliittiseen koulutukseen ja omaehtoisiin opintoihin. Suosituksen mukaan aikuisen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on antaa aikuiselle maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset, yhteiskunnalli-

set, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joiden avulla hän pystyy selviytymään jokapäiväisen elämän tilanteissa uudessa ympäristössään, toimimaan työelämässä, hakeutumaan jatko-opintoihin sekä toimimaan suomalaisen kansalaisyhteiskunnan aktiivisena, täysivaltaisena ja tasa-arvoisena jäsenenä.

Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku- ja kirjoitustaidon opintoja. Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutusta hankittaessa tulee ottaa huomioon ko. koulutusta koskeva opetushallituksen opetussuunnitelma.

Työvoimapoliittisella aikuiskoulutuksella parannetaan työikäisen väestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai pysyä työmarkkinoilla. Siksi työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on pääasiassa ammatillisia valmiuksia edistävää koulutusta. Valmentavan työvoimakoulutuksen ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen, vaan sen avulla ohjataan työnhakijoita valitsemaan sopivia ammatillisia koulutusvaihtoehtoja ja parannetaan esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisedellytyksiä. Hankittavaan koulutukseen voi käytännön ammatillisten valmiuksien parantamiseksi sisältyä työssä oppimista ja harjoittelua.

Työ- ja elinkeinohallinto hankkii maahanmuuttajien tarvitsemaa työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta valmentavana koulutuksena. Työvoimapoliittisena aikuiskoulutuksena järjestetty kotoutumiskoulutus ei ole riittänyt, eikä tulevaisuudessakaan riitä vastaamaan muodoltaan ja määrältään kaikkeen kieli- ja kotoutumiskoulutuksen tarpeeseen. Työvoimapoliittista kotoutumiskoulutusta ei myöskään ole välttämättä tarjolla jokaisessa yksittäisessä kunnassa.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaan työnhakijan omaehtoista opiskelua kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa ja muissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa voidaan tukea työttömyysetuudella. Omaehtoista opiskelua voidaan kotoutumislain mukaisesti tukea kotoutumistukena maksettavalla työmarkkinatuella. Omaehtoisella koulutuksella voidaan parantaa kotoutujien yksilölliset tarpeet ja voimavarat huomioonottavaa koulutustarjontaa. Myös paikkakunnilla, joilla maahanmuuttajien pienestä määrästä johtuen on ollut vaikeuksia hankkia kotoutumiskoulutusta työvoimapoliittisena koulutuksena, on kotoutujia voitu ohjata muutoin alueella toteutettaviin heille soveltuviin koulutuksiin.

Omaehtoisen koulutuksen määrät ovat viime vuosina kasvaneet, mutta kasvun myötä on kuitenkin syntynyt koulutukseen ohjaamiseen ja sen seurantaan liittyviä ongelmia. Kotoutumisprosessin etenemistä saattaa olla vaikea seurata, kun koulutuksen sisällöstä ja tavoitteista ei ole tarkkaa tietoa. Omaehtoisessa koulutuksessa on kotoutumistoimenpiteiden piiriin kuuluvien maahanmuuttajien lisäksi myös muita maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Nykyiset tilastointikäytännöt ja seurantajärjestelmät eivät mahdollista kotoutujien erillistä seurantaa.

Omaehtoisen koulutuksen tavoitteet määrittyvät kunkin koulumuodon mukaan. Kotoutumiskoulutukseen liittyvät työelämätaitojen osaamisen kehittymiseen liittyvät sisällöt eivät aina sisälly näihin koulutuksiin. Siksi omaehtoiseen koulutukseen osallistuvien ammatillisen osaamisen kartoittaminen, ammatillisen kehittymisen suunnitelmien teko tai työllistymisen tukeminen jää usein huomiotta.

Vapaan sivistystyön rahoitus on osa laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Vapaan sivistystyön valtionosuus on 57 %. Rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, mistä syystä opiskelijoilta perittävät maksut ovat oleellinen osa toiminnan rahoitusta. Opintoseteliavustuksilla lisätään oppilaitosten mahdollisuuksia olla perimättä tai alentaa maksuja niiltä kohderyhmiltä, joiden osallistumista vapaan sivistystyön opintoihin halutaan lisätä. Maahanmuuttajat ovat yksi kohderyhmistä.

Kotoutumiskoulutuksen sisältöön ja järjestämiseen liittyy monia kehittämistarpeita. Koulutuksen kehittäminen on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi. Vuoden 2013 lopussa päättyvässä Osallisena Suomessa -kokeilussa kehitetään uusia kotoutumiskoulutuksen sisältöjä ja -malleja. Kokeilun arvioinnin perusteella selvitetään edellytykset ottaa kokeilun toimenpiteitä osaksi lainsäädäntöä valtakunnallisena, pysyvänä kotoutumiskoulutuksen mallina. Tällöin pyritään huomioimaan paremmin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja lähtökohdat sekä selkiyttämään eri toimijoiden roolia kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä. Myös vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia kotoutumisen tukemisessa selvitetään Osallisena Suomessa -kokeilussa.

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset
HE 224/2010 vp — EV 371/2010 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.

2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö on 4.10.2011 asettanut työryhmän kehittämään poliisin tulosohjausta ja voimavarojen kohdentamista. Työryhmän toimikausi on 4.10.2011–29.2.2012. Tavoitteena on pääministeri Kataisen hallitusohjelman mukaisesti tehdä esitys poliisin tulosohjauksen ja voimavarojen kohdentamisen linjauksista sekä poliisin pidemmän aikavälin resursseista. Hallitusohjelman mukaan poliisipalvelut turvataan koko maassa.

Uusi poliisilaki (872/2011) tulee voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto ryhtyy lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Puolustusministeriö

Asevelvollisten taloudelliset etuudet
HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Pääesikunnassa laadittiin vuonna 2000 ensimmäinen Asevelvollisten etuusohjelma vuosille 2000−2004, jonka perusteella puolustusministeriö asetti Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa selvittävän työryhmän vuodeksi 2004. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä jatkoi puolustusministeriön koordinoiva poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä. Asiaa korostetaan myös ns. Siilasmaan työryhmän selvityksessä.

Yhteistyöfoorumin linjausten mukaisesti asevelvollisten taloudellisia etuuksia on parannettu vuosina 2006−2011 seuraavasti:

- Asevelvollisten päivärahoja korotettiin palvelusaikojen (6−9−12 kk) mukaan porrastettuna vuonna 2007 ja asevelvollisten päivärahoja ja erilliskorvauksia vuonna 2009. Vuonna 2011 korotettiin sekä asevelvollisten päivärahoja että erilliskorvauksia.

- Maksuttomien lomamatkojen määriä on korotettu vuosina 2006 ja 2008 siten, että käytännössä kaikki varusmiesten julkisin kulkuvälinein tekemät lomamatkat ovat maksuttomia.

- Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi vuonna 2011.

- Sotilasavustuslakia uudistettiin vuonna 2009 siten, että omaisuuden vaikutus sotilasavustuksen myöntämiseen poistui.

Asevelvollisten taloudellisen ja sosiaalisen aseman kehittämisalueita, jotka vielä ovat toteutumatta, ovat kotiuttamisraha, eläkkeen kertyminen varusmiespalvelusajalta ja varusmiespalveluksen hyväksiluettavuus siviiliopinnoissa. Puolustusministeriö pyrkii omalta osaltaan vaikuttamaan niihin ministeriöihin, joiden vastuulle kyseiset asiakokonaisuudet kuuluvat. Puolustusministeriö pitää näiden asevelvollisten taloudellis-sosiaaliseen asemaan ja samalla palvelusmotivaatioon liittyvien elementtien selvittämisen jatkamista välttämättömänä ns. perinteisten etuuksien kehittämistä unohtamatta. Nämä ehdotukset on kirjattu syyskuussa 2010 raporttinsa antaneen, asevelvollisuuden yhteiskunnallisia vaikutuksia selvittäneen Siilasmaan työryhmän raporttiin, johon tukeutuen yleistä asevelvollisuutta kehitetään pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman kirjauksen mukaisesti. Osa ehdotuksista on jo saatettu käytäntöön puolustusministeriön omin toimenpitein (mm. asevelvollisten päivärahojen korotukset). Muiden osalta tehdään tarvittavat lisäselvitykset.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon seikkaperäisen arvion, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettaviksi tulevilla selontekokausilla. Näin tulee tehdä varsinkin jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi talous- ja finanssikriisin johdosta.

6. Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan tarpeen mukaan selvitys pohjoismaisen puolustusalan kehittämistä ja syventämistä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

4. Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty puolustusvoimien rakenteita ja toimintatapaa koskevan uudistuksen valmistelut. Tarvittavien poliittisten linjausten jälkeen puolustusvoimauudistus toimeenpannaan vuoteen 2015 mennessä. Puolustushallinto osallistuu eduskunnalle annettavaan laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen perustuvan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laatimiseen vaalikauden alussa. Puolustusvoimauudistuksen toimenpiteet liittyvät osaksi selontekoa.

6. Pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön (NORDEFCO) vuonna 2009 hyväksyttyjen uusien rakenteiden vakiinnuttamista jatkettiin tarkasteluvuoden aikana. NORDEFCO-yhteistyöllä tuettiin puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämistä laatimalla muun muassa yhteispohjoismainen tarkastelu suorituskykyvajeiden määrittämiseksi. Siinä konkretisoidaan osaltaan niitä mahdollisuuksia, joilla pohjoismainen yhteistyö voi tukea kansallisten suorituskykyjen rakentamista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Operaatioita koskevan yhteistoiminnan painopisteeksi on asetettu yhteistyö ISAF-operaatiossa. Pohjoismaat ovat myös selvittäneet mahdollisuutta yhteiseen kontribuutioon YK:n rauhanturvaoperaatiossa. Selvityksen mukaan yhteistyö lähivuosina ei ole mahdollista. Pohjoismaat jatkoivat tukeaan Itä-Afrikan rauhanturvavalmiuksien kehittämiselle.

Valtiovarainministeriö

Valtion toimintojen sijoittaminen
HE 237/2001 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.4.2002 hallituksen huolehtivan siitä, että valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun sijasta maan eri osiin otetaan aina selvitettäväksi, kun perustetaan uusi yksikkö, olemassa olevaa toimintaa oleellisesti laajennetaan tai olemassa olevaa toimintaa organisoidaan merkittävästi uudelleen ja että sijoittamispäätöksessä painotetaan erityisesti alueellisia näkökohtia ja vaikutuksia.

Hallitus on menetellyt eduskunnan tarkoittamalla tavalla. Vuonna 2002 tulivat voimaan laki (362/2002) ja valtioneuvoston asetus (567/2002) valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta. Valtioneuvoston asetusta on muutettu vuosina 2006, 2008 ja 2011 (asetukset 201/2006, 349/2008 ja 350/2011). Näissä säädöksissä otetaan huomioon eduskunnan esittämät näkökohdat.

Aina kun on perustettu uusi yksikkö, olemassa olevaa toimintaa on oleellisesti laajennettu tai organisoitu merkittävästi uudelleen, on toimittu eduskunnan ja alueellistamissäädösten edellyttämällä tavalla.

Alueellistamistoimia — toteutetut, lisäksi päätetyt ja suunnitelmat — oli vuoden 2011 lopussa työpaikkasiirtoina pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin noin 4 250 henkilötyövuotta (nettoluku). Lisäksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella alueiden välisenä työpaikkasiirtymänä sijoituspaikkakunnille on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta. Alueellistamistoimet ovat siten koskeneet noin 5 250 henkilötyövuotta (bruttoluku).

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti:
— Valtion toimintojen alueellistamisen tulokset ja menettelytavat selvitetään ja sen pohjalta jatketaan alueellistamista.
— Valtion toimintojen alueellistamisen laatua ja kustannustehokkuutta arvioidaan. Arvioinnin perusteella alueellistamista voidaan jatkaa kokonaistaloudellisin perustein toimintojen uudelleenorganisoinnin tai uusien toimintojen perustamisen yhteydessä. Alueellistamisessa huomioidaan alueiden omat vahvuudet sekä hyvä henkilöstöpolitiikka.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä (HALKE) käsitteli 13.10.2011 alueellistamisen tilannetta ja jatkotoimia. Hallitusohjelman mukainen arviointi toteutetaan kokoamalla olemassa oleva tieto alueellistamisen tuloksista ja menettelytavoista sekä alueellistamisen laadun ja kustannustehokkuuden arvioista vuoden 2011 loppuun mennessä. Lisäksi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) testaa ja edelleen kehittää alueellistamisen taloudellisten vaikutusten arviointityöryhmän kustannus-hyötyanalyyttistä tarkastelukehikkoa vuoden 2012 aikana. Ministerityöryhmä käsittelee alueellistamisen jatkotoimia kevätkaudella 2012.

Lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Alueellistamishankkeet
VNS 3/2004 vp — EK 21/2004 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 28.10.2004 hallituksen huolehtivan siitä, että alueellistamistarkasteluun otetaan koko valtion hallinto — mukaan lukien muussakin kuin virastomuodossa hoidettavat valtion toiminnot — ministeriöiden ydinosia lukuun ottamatta ja siitä, että alueellistamistoimenpiteistä valtiolle siirtymävaiheessa aiheutuvien ylimääräisten menojen kattamiseen varataan vuosittain valtion talousarvioon riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että alueellisen kehittämisen kannalta merkittäviä taloudellisia voimavaroja kootaan yhteen, alueellistetaan ja lisätään sitomattomien maakunnallisten kehittämisvarojen osuutta sekä siitä, että maakunnan liittojen roolia aluekehityslain mukaisina aluekehitysviranomaisina vahvistetaan alueellistettujen ja alueellistettavien voimavarojen suuntaamisessa muun muassa lisäämällä maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien sitovuutta ja vaikuttavuutta.

3. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan tarkkaan alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvien toimintajärjestelmien ja menettelytapojen toimivuutta ja aluepolitiikan vaikuttavuutta sekä ryhtyvän seurannan edellyttämiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Muussa kuin virastomuodossa hoidettavia valtion toimintoja hoitavat lähinnä säätiöt, yhdistykset, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, valtionenemmistöiset ja valtion osakkuusyhtiöt sekä valtion liikelaitokset. Nykyisen alueellistamislain (362/2002) mukaan sitä ei sovelleta valtion liikelaitoksiin.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä selvitti vuoden 2010 loppuun mennessä muussa kuin virastomuodossa hoidettavien valtion toimintojen alueellistamismahdollisuuksia periaatteellisella tasolla. Työryhmä kartoitti muussa kuin virastomuodossa valtion tehtäviä hoitavat organisaatiot ja teki ehdotuksensa siitä, minkä organisaatioiden osalta voitaisiin ainakin tarkastella alueellistamismahdollisuuksia. Työryhmä katsoi, että aina kun alueellistamisasetuksen mukaiset ehdot täyttyvät, tulee harkita organisaation vaihtoehtoista sijoittumismahdollisuutta pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Vaihtoehtoista sijoitusmahdollisuutta harkittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueellistamisen taloudellisiin vaikutuksiin.

Valtioneuvosto antoi 20.10.2011 asetuksen Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön keskusyksikön toimipaikasta ja alueyksiköistä. Tässä yhteydessä Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun keskusyksikön toimipaikaksi tuli Lahti. Keskusyksikön sijoittaminen on esimerkki muussa kuin virastomuodossa hoidettavan valtion toiminnon alueellistamisesta.

Alueellistamishankkeita on rahoitettu:
— hallinnonalan kehyksessä ”lainana” hallinnonalan sisällä,
— käyttämällä hallinnonalan sisällä muodostuvaa, hallinnonalalle jäävää tuottavuuden kehittämisestä muodostuvaa säästöä,
— valtiovarainministeriön tuottavuusrahalla, kun kyseessä on valtiovarainministeriön tuottavuushankkeeksi hyväksymä hanke, esimerkiksi muodostettaessa tukipalveluista palvelukeskusta.

Valtiovarainministeriön pääluokassa momentilla 28.40.20 on ollut määräraha työhyvinvoinnin edistämiseen, mitä on voitu käyttää myös henkilöstön muutokseen sopeuttamisen tukemiseen alueellistamishankkeiden yhteydessä. Vuoden 2009 talousarviossa tarkoitukseen varattu 680 000 euron määräraha myönnettiin kokonaisuudessaan Valtiokonttorille sen henki-

löstöpalvelut -yksikön menoihin. Määräraha oli tarkoitettu muun muassa muutoshankkeiden edellyttämien henkilöstöpalvelujen järjestämiseen ja henkilöstön uudelleensijoittumisen tukemiseen. Vuosien 2010 ja 2011 talousarvioissa vastaava määräraha on varattu suoraan Valtiokonttorin toimintamenoihin.

2. Vuonna 2011 toteutettiin ensimmäisen kerran aluehallinnon uudistamisen (ALKU) lainsäädännön ja alueiden kehittämislain mukainen ELY-keskusten aito tulosohjausprosessi, joka perustui uuden hallituksen hallitusohjelma- ja muihin linjauksiin. Alueellisen kehittämisen voimavarojen kulkua on koottu ELY-keskusten ohjausprosessiin ja keskusten ohjausasiakirjoissa suunnataan suuri osa alueiden kehittämisen kannalta merkittävistä valtion talousarvion määrärahoista.

Ohjausprosessissa maakunnan liittojen laatimilla maakuntaohjelmilla on entistä suurempi merkitys voimavarojen alueellisessa suuntaamisessa sekä strategia-asiakirjojen ja strategisten tulossopimusten laadinnassa. Maakuntaohjelmat olivat pohjana, kun maakunnan liitot ja ELY-keskukset valmistelivat keskusten strategisen tulossuunnitelmaesityksen, josta neuvottelu käytiin ELY- keskuksia ohjaavien ministeriöiden kanssa. Maakunnan liitot olivat mukana myös neuvotteluissa. Maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien roolia tässä prosessissa ja toiminnallisessa tulossuunnittelussa on parannettu lainsäädännön mukaisesti.

Ministeriöt kokosivat valtioneuvoston ohjesäännön 4 § 3 kohdan mukaisesti valtioneuvoston päätettäväksi tulevat alueelliset määrärahajaot niin, että ne voitiin käsitellä yhdessä istunnossa. Valtioneuvosto päätti 20.1.2011 yhteensä lähes 1,2 miljardin euron jakamisesta alueviranomaisten käyttöön.

Ohjelmiin sitomattoman maakunnan kehittämisrahan määrää ja maakunnan liittojen päätösvaltaa määrärahan käytöstä on lisätty vuodesta 2010 alkaen. Vuoden 2011 talousarviossa sitomattoman määrärahan osuus kasvoi miljoonalla eurolla edellisvuodesta. Maakunnan liitot päättivät vuonna 2011 alueelliseen kilpailukyky- ja koheesio-ohjelmaan ja muihin alueiden kehittämishankkeisiin käytettävästä rahoituksesta heille myönnetyn määrärahan puitteissa.

3. EU:n alue- ja rakennepolitiikan uuden ohjelmakauden (2014+) valmistelu on käynnistynyt vuonna 2011. Hallitus on edellyttänyt rakennerahastotoiminnan toteuttamista integroidusti, tehokkaasti ja tuloksellisesti. Ohjelmakauden suunnittelussa lähtökohtina ovat varojen käytön selkeät tavoitteet, elinkeino- ja työllisyyspoliittinen vaikuttavuus sekä hallinnon yksinkertaisuus ja tehokkuus. Vuosien 2012—2013 aikana laaditaan komission kanssa investointi- ja kumppanuussopimus sekä rakennerahasto-ohjelmat, joissa täsmentyvät tavoitteet, seuranta ja hallintojärjestelmä. Alueiden kehittämislaki (1651/2009) ja rakennerahastolaki (1653/2009) uudistetaan muutosten vaatimalla tavalla. Kuluvalla ohjelmakaudella on kevennetty tuensaajien ja hanketoimijoiden hallinnollista taakkaa ottamalla käyttöön yksinkertaistettuja kustannusmalleja eli kiinteähintaisina ilmoitettavat välilliset kustannukset (flat rate) ja kertakorvaus.

Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus
HE 38/2005 vp — EV 71/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.6.2005, että hallitus saatuaan kokemuksia myös uudesta voimaantulevasta lainsäädännöstä ryhtyy valmistelemaan arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta siinä ilmenneiden tulkintaongelmien poistamiseksi.

Arvopaperimarkkinalainsäädäntö on ollut viime vuosina useiden osittaisuudistusten kohteena, joiden perustana on ollut EU:n rahoituspalveluiden toimintasuunnitelmaan sisältyneiden arvopaperimarkkinadirektiivien kansallinen täytäntöönpano. Valtiovarainministeriö asetti

2.2.2009 arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus -työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset uudeksi arvopaperimarkkinalaiksi, arvopaperien välillistä säilytystä koskevaksi lainsäädännöksi, arvo-osuuslainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi sekä muiksi tarvittaviksi säädöksiksi. Kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat arvopaperimarkkinalainsäädännön toimivuuden, selkeyden ja ymmärrettävyyden varmistaminen sekä se, että lainsäädäntö edistää Suomen markkinoiden kilpailukykyä. Työryhmä jätti muistionsa valtiovarainministeriölle helmikuussa 2011. Työryhmä ehdotti lukuisia arvopaperimarkkinalainsäädännön lakiteknistä laatua parantavia muutoksia sekä säännöksiä siirtymisestä arvopaperien moniportaisen hallintarakenteen käyttöön ja uutta lakia arvopaperitileistä, jossa säädettäisiin arvo-paperien välillisestä säilyttämisestä ja siihen liittyvistä tilinhaltijoiden oikeuksista. Muita työryhmän keskeisiä ehdotuksia olivat ehdotukset Finanssivalvonnan käytössä olevan hallinnollisen seuraamusjärjestelmän kehittämisestä, julkisten sisäpiirirekisterien keskittämisestä Finanssivalvontaan ja ehdotukset vahingonkorvausta koskevan sääntelyn täsmentämisestä. Työryhmän ehdotuksista järjestettiin keväällä 2011 laaja lausuntokierros, ja lausuntopyyntöön vastasi yhteensä 47 tahoa.

Kokonaisuudistuksen valmistelu on tämän jälkeen jatkunut valtiovarainministeriössä kahdessa erillisessä hankkeessa. Ensimmäisessä vaiheessa valmisteltava hallituksen esitys sisältää ehdotukset uudeksi arvopaperimarkkinalaiksi, sijoituspalvelulaiksi, laiksi rahoitusvälineiden kaupankäynnistä, laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta, ehdotukset Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta sekä ehdotuksen uudeksi laiksi arvopaperitileistä. Esitystä on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosastolla. Esitykseen sisältyvien lakiluonnosten uusista versioista on järjestetty julkinen lausuntokierros loppuvuonna 2011. Hallituksen esitys pyritään antamaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2012. Hankkeen toisessa vaiheessa arvioidaan mahdollisuuksia kehittää arvopaperien moniportaista hallintaa. Lisäksi selvitetään kansainväliseen yhteistyöhön ja verotietojen vaihdon parantamiseen liittyviä kysymyksiä ja valmistellaan ehdotukset omistuksen julkisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Asiaa valmistellaan virkatyönä valtiovarainministeriön rahoitusmarkkinaosaston, vero-osaston sekä verohallituksen yhteistyönä. Ehdotukset on määrä saada valmiiksi toukokuun 2012 loppuun mennessä.

Valtionosuusuudistus
HE 88/2005 vp — EV 191/2005 vp
Hallintovaliokunta

> 4. Eduskunta edellytti 13.12.2005hallituksen seuraavan ja arvioivan ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja uudistuksen vaikutuksia muun muassa järjestelmän läpinäkyvyyteen, koulutuksen tuloksellisuuteen ja laatuun sekä rahoitusperustaan, ja ensi tilassa ryhtyvän tarvittaessa seurannan ja arvioinnin perusteella tarpeellisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Valtionosuusuudistuksen toisen vaiheen lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2010 alusta. Kuntatalouden kiristymisen johdosta se toteutettiin niin, että vain välttämättömät perustemuutokset tehtiin. Kuntakohtaiset muutosvaikutukset ensimmäisen vaiheen perusteisiin eliminoitiin samasta syystä siirtymätasauksella. Siten ei ole tarvetta harkinnanvaraisella avustuksella tasata siirtymävaikutuksia. Myöskään lasten avohuollon tai muuta ennaltaehkäisevien kustannusten kerrointa ei kuntakohtaisten muutosvaikutusten johdosta tässä vaiheessa voitu sisällyttää järjestelmään. Vuonna 2009 on valmisteltu ammattikorkeakoulujen ohjauksen muutos vuoden 2010 alusta. Aloituspaikkasäätelyn sijasta sovitaan koulutusalakohtaisista tutkintotavoitteista.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta parannetaan. Tarkoitus on käynnistää uudistustyö vuonna 2012.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka
VNS 2/2005 vp - EK 6/2006 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.3.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuoden 2008 loppuun mennessä selvitys maamme keskus-, alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista sekä kehittämistarpeista.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että muun muassa valtiontalouden kehysmenettelyssä valtion henkilöstömäärä arvioidaan kaavamaisen laskentamallin sijasta ottaen huomioon valtion tehtävät sekä tuottavuutta tehostavien hankkeiden ja prosessien hyödyt.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuosittain selvitys alue- ja paikallishallinnolle asetetuista palvelutavoitteista ja niiden toteutumisesta, lääninhallitusten arvioinnin piiriin kuuluvien julkisten peruspalvelujen tilasta sekä peruspalveluohjelmasta.

1. Valtiovarainministeriö esitti 13.6.2008 hallintovaliokunnalle, että selvitys keskus-, alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä ja, saavutetuista tuloksista sekä kehittämistarpeista annettaisiin hallintovaliokunnalle vuoden 2009 lopussa, jotta selvitykseen saataisiin monien uudistusten, kuten esimerkiksi aluehallintouudistuksen, osalta parempi ja kattavampi kuva toimeenpanosta ja tuloksista. Hallintovaliokunta hyväksyi selvityksen antamisen uuden aikataulun. Selvityksen valmistelusta on vastannut valtiovarainministeriö. Selvityksen valmistelua varten ministeriöille lähetettiin kysely 26.6.2009. Ministeriötä pyydettiin raportoimaan vastauksissaan tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista ja kehittämistarpeista hallinnon rakenteissa, ohjausjärjestelmissä ja palvelutuotannossa. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän käsiteltyä selvitystä 10.12.2009 on selvitys ”Parempaa palvelua — tehokkaampaa hallintoa” toimitettu eduskunnan hallintovaliokunnalle.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Valtiontalouden kehyspäätökseen ei sisälly hallinnonalojen henkilöstömäärää vaan pelkästään tuottavuusohjelman mukaisista toimenpiteistä johtuva henkilötyövuositarpeen väheneminen hallinnonaloittain. Vuosittaisen talousarvion selvitysosissa hallinnonalojen henkilöstömäärä todetaan hallinnonalan ministeriön esittämässä muodossa. Ministeriön arviossa otetaan huomioon toteutunut kehitys, tuottavuusohjelman budjettivuotta koskevat tavoitteet sekä muista syistä johtuvat muutokset. Valtionhallinnon tuottavuutta parannetaan kaikilla hallinnonaloilla toteutettavilla toimilla. Kaavamaista laskentamallia tuottavuusohjelman henkilöstötavoitteille ei ole vaan tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövähennystavoitteita asetettaessa huomioidaan hallinnonalojen ehdotukset ja toimenpiteet sekä erilaiset tehtävät ja mahdollisuudet tuottavuuden edistämisessä. Henkilöstön luonnollinen vaihtuvuus otetaan huomioon. Hallitus on huomioinut osana tuottavuusohjelmaa työurien pidentämisen. Ohjelmassa on myös varmistettu sektoritutkimuslaitosten mahdollisuus ottaa vastaan muuta kuin valtion piiristä tulevaa tutkimusrahoitusta ja virastojen mahdollisuus käyttää harjoittelijoita. Henkilötyövuosiseurannan rinnalla seurataan myös henkilöstön työtyytyväisyyden, sairauspoissaolojen ja eläkkeelle jäämisen kehitystä. Niinpä tuottavuustavoitteet mitattuna henkilöstötarvetta pienentävänä vaikutuksena vaihtelevat hallinnonaloittain noin 3−24 %:n välillä kokonaishenkilöstömäärästä vuosina 2005−2015. Koko valtionhallinnossa vaikutus on keskimäärin noin 12 % suhteessa vuoden 2005 henkilöstömäärään. Kaikille valtionhallinnon virastoille tai toiminnoille ei ole kohdistettu tuottavuustavoitetta. Tuottavuustoimenpiteet ja

niiden henkilöstövaikutusten mitoitus, kohdentaminen ja ajoitus perustuvat ensisijaisesti ministeriöiden esityksiin.

Valtionhallinnon tuottavuusohjelma korvataan hallitusohjelman mukaisesti vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmalla. Tuottavuutta parannetaan mm. kehittämällä johtamista ja esimiesosaamista sekä lisäämällä työntekijöiden osaamista ja aitoja osallistumismahdollisuuksia. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman tavoitteena on aikaansaada tuloksellisuutta aidosti tuottavuutta lisäävin toimenpitein. Mittaluokaltaan toimintojen tehokkuuden lisäämiselle asetetut tavoitteet säilytetään taloudelliselta kokonaisvaikutukseltaan ennallaan.

3. Ministeriöt ovat asettaneet valtion paikallis- ja aluehallinnolle palvelujen saatavuutta koskevat konkreettiset ja mitattavat palvelutavoitteet vuodesta 2006 alkaen. Palvelutavoitteiden toteutumista käsitellään vuosittain ministeriöiden ja alaisen hallinnon välisissä tuloskeskusteluissa. Palvelutavoitteiden toteutumista seurataan Valtiokonttorin Netra-järjestelmän avulla. Aluehallintovirastot ovat yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa suorittaneet vuosittain peruspalvelujen alueellista arviointia. Aluehallintovirastoja ohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot määrittävät arviointikohteet. Aluehallintovirastot ovat valmistelleet valtakunnallisen arviointiraportin ja alueelliset arviointoraportit kevään 2011 aikana. Valtakunnallinen arviointiraportti on toimitettu hallintovaliokunnalle.

Lausuman kohdan 2 mukainen menettely valtion henkilöstömäärän arvioinnista sekä kohdan 3 edellyttämä palvelutavoitteiden toteutumisen seuranta ja selvitys peruspalvelujen alueellisen saatavuuden tilasta on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi, minkä vuoksi kyseiset kohdat ehdotetaan poistettaviksi.

Kiinteistörahastolainsäädäntö
HE 175/2008 vp — EV 46/2009 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus seuraa kiinteistörahastolainsäädännön toimivuutta ja soveltamisalan asianmukaisuutta, esimerkiksi kiinteistörahastotoiminnan laajentamismahdollisuuksia infrastruktuurihankkeisiin, ja tarvittaessa valmistelee muutokset lainsäädäntöön sekä antaa vuoden 2010 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen seurantansa tuloksista ja mahdollisista toimenpiteistä.

Kiinteistörahastolainsäädännön muutos tuli voimaan 1.1.2010, joten sen soveltamisesta ei ole kertynyt vielä kokemuksia. Sama koskee muutokseen liittyvää lakia eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta (299/2009) samoin kuin viimeksi mainitun lain muuttamisesta annettua lakia (919/2010), jotka tulivat voimaan 17.11.2010. Ensimmäinen veronhuojennuslain mukaista toimintaa harjoittava osakeyhtiömuotoinen kiinteistörahasto on perustettu ja sen ensimmäinen toimintavuosi päättyi vuodenvaihteessa.

Aluehallintouudistus
HE 59/2009 vp — EV 150/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnalle annetaan seikkaperäinen selonteko vuoden 2012 loppuun mennessä aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta ottaen huomioon muun ohella 1) uudistuksen eri tavoitteet, 2) virastojen ja keskusten toiminta-ajatus, toimiala ja tehtävät, 3) aluejakojen toimivuus, 4) asiakas- ja kansalaislähtöisyyden toteutuminen sekä palvelujen saatavuus kielelliset palvelut mukaan lukien, 5) ohjausjärjestelmä ja johtaminen, 6) taloudelliset resurssit ja henkilöstön asema, 7) tuottavuus ja vaikuttavuus,

8) asioiden käsittelyn riippumattomuus ja puolueettomuus sekä oikeusturva, 9) viranomaisyhteistyö eri hallinnon tasoilla ja niiden välillä ja 10) alueellisen tahdonmuodostuksen käytännön vaikuttavuus valtion toimenpiteissä sekä että tarvittaessa ryhdytään jo aikaisemmin uudistuksen seurannan edellyttämiin toimenpiteisiin.

HE 161/2009 vp — EV 205/2009 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) välittömästi ryhdytään selvittämään niitä kysymyksiä, jotka mahdollisesti liittyvät sisäisiin oikeudellisiin jännitteisiin päätösvallan ja muun puhevallan käyttämisessä uusissa aluehallinnon viranomaisissa ja että 2) samalla ryhdytään selvittämään uudistuksesta mahdollisesti johtuvia hallinto-oikeuksien alueellisen toimivallan sääntelyn epäselvyyksiä sekä, että 3) ensitilassa ryhdytään selvitystyön tai muutoin ilmenevien seikkojen edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtiovarainministeriö on asettanut 27.6.2011 työryhmän valmistelemaan selontekoa aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteuttamisesta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.8.2012. Työryhmän tehtävänä on valmistella yhteistyössä aluehallintovirastoja ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia ohjaavien ministeriöiden ja muiden tahojen sekä henkilöstöjärjestöjen kanssa ehdotus selonteoksi aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteuttamisesta ottaen huomioon eduskunnan lausuma (EV 150/2009 vp).

Valtiovarainministeriö on 21.1.2010 asettanut aluehallinnon uudistamishankkeen seurantaryhmä, jonka toimikausi on 21.1.2010—31.12.2012. Seurantaryhmän tehtävänä on:

1. Seurata ja edistää uudistuksen toimeenpanoa ja etenemistä sekä aluehallinnon uudistamishankkeelle asetettujen tavoitteiden toteutumista.
2. Tehdä seurannan perusteella ehdotuksia mahdollisista kehittämistoimenpiteistä.
3. Seurata Tampereen yliopiston arviointihankkeen etenemistä ja tuloksia sekä ottaa ne soveltuvin osin huomioon työryhmän työssä.
4. Osallistua eduskunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä annettavan selonteon laadintaan (EV 150/2009 vp.).
5. Koordinoida eduskunnan lausumassa (EV 205/2009 vp.) edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamista.
6. Tehdä selvitys ja tarvittavat toimenpide-ehdotukset uudistuksen ulkopuolelle jääneistä organisaatioista tai niille kuuluvista viranomaistehtävistä ja niiden kytkemisestä osaksi nyt perustettavaa valtion aluehallinnon viranomaisorganisaatiota hallituksen esityksessä (HE 59/2009 vp) tarkoitetulla tavalla
7. Ohjata Keski-Pohjanmaan maakunnan sijoittumista uusien aluehallintoviranomaisten toimialueisiin koskevaa yksityiskohtaista selvitystyötä.
8. Tehdä uudistusta koskevia muita tarvittavia selvityksiä ja kehittämisehdotuksia.

Seurantaryhmässä ovat edustettuina kaikki aluehallinnon viranomaisten toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvat ministeriöt, valtioneuvoston kanslia, puolustusministeriö, aluehallintovirastot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, maakunnan liitot, Suomen Kuntaliitto sekä asianomaiset henkilöstöjärjestöt.

Seurantaryhmän alaisuudessa työskennelleen Keski-Pohjanmaan sijoittamisen selvitystyöryhmän loppuraportti käsiteltiin Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä 23.9.2010. Valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tekemän esityksen pohjalta todettiin, ettei aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialueita muuteta.

Seurantaryhmän alaisuudessa työskennelleen toimintojen kokoamista aluehallintoviranomaisiin selvittäneen työryhmän ehdotukset käsiteltiin Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä 9.12.2010. Työryhmän ehdotusten valmistelua jatkettiin maanmittaustoimistojen tehtävien kokoamista aluehallintovirastoihin selvittäneessä työryhmässä. Se ehdotti loppuraportissaan 3.5.2011, että maanmittaustoimistot tehtävineen siirrettäisiin aluehallintovirastoihin vuoden 2014 alusta alkaen. Hallinto- ja kuntaministeri linjasi raportin luovutuksen yhteydessä, että maanmittaustoimistojen siirtämiseksi aluehallintovirastoihin ei ollut löydetty riittävää yhteisymmärrystä ja edellytyksiä.

Vuoden 2010 aikana valmisteltiin valtion virkaehtosopimuksen mukainen väliaikainen palkkausjärjestelmä, jonka avulla on saatu uusissa aluehallintoviranomaisissa uusien ja muuttuneiden tehtävien palkkaus vastaamaan tehtävien nykyistä vaativuutta. Valtiovarainministeriö antoi 20.12.2010 Eduskunnan hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten palkkausjärjestelmien valmistelutilanteesta. Tarkentava virkaehtosopimus uuden palkkausjärjestelmän käyttöönotosta aluehallintovirastoissa tehtiin 24.11.2011. Uusi palkkausjärjestelmä otetaan takautuvasti käyttöön 1.2.2011 lukien.

Tampereen yliopisto on valtiovarainministeriön toimeksiannosta seurannut aluehallintouudistuksen valmistelu- ja toteuttamisvaiheita. Tammikuussa 2011 valmistui aluehallinnon uudistuksen arviointi vuosilta 2009—2010. Tampereen yliopisto jatkaa uudistusten vaikutusten arviointia. Vaikutusarvioinnin on määrä valmistua 30.6.2013.

Eduskunnan vastaukseen (EV 205/2009 vp) liittyen aluehallinnon uudistamishankkeen seurantaryhmän tietoon ei ole toistaiseksi tullut sellaisia vastauksessa tarkoitettuja ongelmia tai epäkohtia, jotka olisivat vaatineet keskitetysti ohjattuja ja välittömiä toimenpiteitä. Eduskunnan vastauksessa edellytetty selvitystyö on aloitettu asianomaisissa ministeriöissä.

Edellä mainitun lausuman 1 kohdan osalta ympäristöministeriö on ilmoittanut, että yhteistyössä aluehallintovirastojen sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa on useissa eri yhteyksissä käsitelty puhevallan käyttämiseen ja toimivaltaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä sekä kiinnitetty huomiota ympäristöasioiden valvontatehtävien puolueettomaan hoitamiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuualueiden välillä ja keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen sisällä. Ympäristöministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että ympäristösuojeluviranomaiselle varmistetaan mahdollisuus hoitaa lakisääteiset tehtävät riippumattomasti. Huomiota on kiinnitetty myös ympäristöhallinnon resurssien turvaamiseen ja roolin vahvistamiseen mm. hallinnonalat ylittävien koordinaatiotehtävien hoitamisen turvaamiseksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisiin tulossopimuksiin liitettiinkin toteamus, että resurssien oikealla kohdentamisella tulee varmistaa laissa määrättyjen perustehtävien hoitaminen siten, että asiakkaiden yhdenvertaiset palvelutarpeet, yleinen etu ja asioiden edellyttämä riippumaton käsittely turvataan.

Edellä mainitun lausuman 2 kohdan osalta oikeusministeriö on ilmoittanut, että aluehallintoviranomaisten toimivallan ja hallinto-oikeuksien alueellisen toimivallan sääntelyyn liittyvät epäselvyydet ovat oikeusministeriön tiedossa ja asiaa on käsitelty työryhmämietinnössä Tehtävien jako hallintotuomioistuinten kesken (OM 78/2010). Asiaa on käsitelty valtiovarainministeriön asettamassa aluehallinnon uudistamisen seurantatyöryhmässä sekä oikeusministeriössä yhdessä aluehallintoviraston asiantuntijaedustajien kanssa. Tällöin on todettu, että hallinto-oikeuksien alueellisen toimivallan sääntelyyn kohdistuneet ongelmat ovat jo pääosin selkeytyneet säännösten tulkintaa koskevassa oikeuskäytännössä. Hallintolainkäyttölain yleisten forumsäännösten välittömään muuttamiseen ei siten näytä olevan tarvetta. Hallintolainkäyttöä koskevan uuden prosessilain säätämisen yhteydessä voidaan tarvittaessa selkeyttää forumsäännöksen sanamuotoa.

Lausuma (EV 205/2009 vp) ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kuntien valtionosuudet
HE 174/2009 vp — EV 223/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista jatketaan saattamalla valtionosuuksien määräytymisperusteet ajan tasalle vastaamaan kuntien erilaisia olosuhteita ja palvelutarpeita sekä siitä, että 2) samalla kustannusneutraliteettiperiaatteesta poiketen lisätään selkeästi valtionosuuksia kuntien lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi.

Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen valtionosuusjärjestelmän tarkistuksen toimivuutta ja valtionosuusperusteiden uudistamistarvetta arvioidaan järjestelmän kehittämisen jatkotyössä. Rahoitusta koskevat esitykset tehdään kehys- ja talousarvioesitysten antamisen yhteydessä.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta lisätään. Tarkoituksena on käynnistää uudistustyö vuonna 2012. Vuonna 2011 valmisteltiin osana valtion menosäästöjä valtionosuusprosentin tilapäinen muutos, joka vähentää valtionosuuksia vuonna 2012.

Arvonlisävero, soveltamiskäytäntö
HE 41/2010 vp — EV 111/2010 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.6.2010, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia soveltamiskäytäntöön ja arvioi sen pohjalta lain muutostarpeita sekä toimittaa tästä selvityksen valtiovarainvaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö on ryhtynyt yhteistyössä Verohallinnon kanssa selvitystyöhön liittyvien toimenpiteiden suunnitteluun.

Sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotus
HE 148/2010 vp — EV 189/2010 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.11.2010, että hallitus jatkaa sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotuksen kehittämistä siten, että terveysvaikutukset asetetaan nykyistä selkeämmin lain tavoitteeksi ja että erityisesti selvitetään tuotteiden sokeripitoisuuden käyttöönotto veron perusteena. Hallituksen tulee myös seurata nyt hyväksyttävän lain vaikutuksia kuluttajien terveyteen sekä kaupalle ja teollisuudelle. Samoin tulee seurata myös lain mahdollisia vaikutuksia harmaan talouden aiheuttamiin ongelmiin. Hallituksen tulee hyödyntää tehtäviä selvityksiä terveysvaikutteisten verojen käyttöönoton edistämiseksi Euroopan unionissa.

Hallitus jatkaa vuoden 2011 alusta käyttöönotetun makeisveron vaikutusten seurantaa. Lisäksi valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää sokeriveron käyttöönoton edellytykset. Samalla työryhmä kartoittaa nykyisen makeisveron lain toimivuutta ja mahdollisia epäkohtia sekä selvittää mahdollisuudet nykyisen makeisveron veropohjan laajentamiselle vaihtoehtona sokeriverolle. Työryhmän toimikausi päättyy 30.11.2012.

Lain julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta toimeenpanon seuranta
HE 246/2010 vp — EV 331/2010 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.3.2011 hallituksen seuraavan lainsäädännön tavoitteiden, kuten tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja kustannustehokkuuden, toteutumista sekä ryhtyvän tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli ilmenee, etteivät lainsäädännön tavoitteet toteudu. Eduskunta edellytti lisäksi, että hallintovaliokunnalle annetaan perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys saavutetuista tuloksista mukaan lukien vapaaehtoisen yhteistyön eteneminen seuraavan vaalikauden aikana.

Valtioneuvosto päätti 9.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) tuli voimaan 1.9.2011.

Ennen lain voimaantuloa valtiovarainministeriössä on valmisteltu julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuria. Valtiovarainministeriö pyysi lausuntoja arkkitehtuuriluonnoksista 6.4.2011. Saadut palautteet huomioivia kokonaisarkkitehtuurien kuvauksia valmistellaan valtiovarainministeriön Julkisen hallinnon ICT-toiminnossa.

Valtiovarainministeriö lähetti 7.9.2011 julkisen hallinnon organisaatioille kirjeen lain toimeenpanoon liittyvistä asioista. Kirjeessään valtiovarainministeriö korosti, että lain soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten tulee valmistautua lain toimeenpanoon sekä sen edellyttämään yhteistyöhön laissa edellytetyllä tavalla. Valtiovarainministeriö ilmoitti kirjeessään, että näitä velvoitteita koskevaa tarkentavaa ohjeistusta julkaistaan vaiheittain yhteisten suunnitelmien tarkennuttua.

Valtiovarainministeriö julkaisi 25.10.2011 yhteentoimivuusportaalin, jonka tarkoituksena on koota julkisen hallinnon yhteentoimivuutta edistävää suunnittelutietoa ja mahdollistaa suunnittelutiedon jakamista ja uudelleenkäyttöä.

Valtiovarainministeriö on vuoden 2010 aikana antanut kaksi lain 4 §:ssä tarkoitettua lausuntoa viranomaisen tietohallintoa koskevasta hankinnasta, jolla on laajaa toiminnallista merkitystä tai joka on taloudelliselta arvoltaan merkittävä.

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) alainen JHS-jaosto vastaa lain 5 §:ssä tarkoitettujen julkisen hallinnon tietohallintoa koskevien suositusten valmistelusta ja ylläpidosta. JHS-jaosto käynnisti JHS-suositusten valmistelua ja ylläpitoa ohjaavan JHS 136 Menettelytavat JHS-työssä -suosituksen päivitystyön 1.4.2011. Päivityksen pääpaino on JHS-järjestelmän kehittämisessä lain toimeenpanoa tukevaksi.

Velvollisuus tietojärjestelmien saattamisesta vastaamaan yhteentoimivuuden vaatimuksia on sidottu lain 9 §:n mukaan siihen, kun viranomainen olennaisesti muuttaa tietojärjestelmiään tai hankkii uusia tietojärjestelmiä ja palveluja tai muutoin kehittää tietojärjestelmiä taikka viimeistään silloin, kun tietojärjestelmiä koskevat palvelusopimukset päättyvät. Lain toimeenpanon avulla saavutettavissa olevaa tietojärjestelmien yhteentoimivuutta ei voida vielä tältä osin arvioida, koska tällaisia tilanteita ei ole lain voimassa ollessa juurikaan ollut.

Valtiovarainministeriö asetti tammikuussa 2012 julkisen hallinnon ICT-strategiaa valmistelevan hankkeen. Hankkeen tavoitteena on luoda ensimmäinen valtionhallinnon ja kuntasektorin yhteinen strategia. Strategian avulla konkretisoidaan julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniikkaa koskevat hallitusohjelman linjaukset ja laaditaan strateginen suunnitelma niiden toteuttamiseksi. Strategia tukee lain toimeenpanoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä
HE 73/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.1999, että hallitus selvittää opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuuden opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä uudistettiin 1.5.2000 lukien siten, että lapsiperheitä ja omistusasunnossa asuvia lukuun ottamatta kaikki opiskelijat kuuluvat saman asumisen tukijärjestelmän piiriin. Ne opiskelijat, jotka aikaisemmin ovat saaneet yleistä asumistukea, siirtyvät asumislisän piiriin liukuvasti asumistuen vuositarkistusten yhteydessä. Uudistuksen yhteydessä opintotuen asumislisän tukiprosentti korotettiin 67 prosentista 80 prosenttiin, mikä merkitsi olennaista tuen tason paranemista jo aiemmin opintotuen asumislisän piiriin kuuluneille opiskelijoille. Puolison tulot otetaan huomioon asumislisää myönnettäessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan uudistus on sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti parantanut ja yhtenäistänyt opiskelijoiden asumisen tukea.

Vuokraraja korotettiin viimeksi 214,44 eurosta 252 euroon 1.11.2005 lukien. Opetus- ja kulttuuriministeriön katsoo, että asumislisän riittävyyden takaamiseksi ja asumisentukijärjestelmien yhteensovittamiseksi olisi ensisijaista nostaa edelleen asumislisän vuokrarajaa vuokratason nousun perusteella. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa muiden asumisen tukijärjestelmien kehitystä ja pyrkii korottamaan tarvittaessa asumislisän vuokrarajaa. Puolison tulojen huomioonottamisesta luovuttiin asumislisää myönnettäessä 1.1.2009 lukien. Muutos parantaa opintotuen riittävyyttä ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä.

Opintotuen kehittämiskysymyksiä kartoitetaan 2.3.2009 asetetussa opintotuen kehittämisen johtoryhmässä. SATA-komitean alaisessa asumistuen kehittämistä valmistelevassa työryhmässä on arvioitu myös asumisen tukijärjestelmien yhdistämistä. Esitys tarkoittaisi osittain opintotuen asumislisäjärjestelmän lakkauttamista. Opintotuen kehittämisen johtoryhmän täsmennetyn toimeksiannon (30.7.2009) mukaisesti johtoryhmä otti kantaa asumisen tukien yhdistämiseen opiskelijoiden toimeentulon kannalta ja kartoitti asumislisän kehittämistarpeita elokuussa 2010 luovuttamassaan mietinnössä (Opintotuen rakenteen kehittäminen). Toisen asteen opintotuen ja opiskelijoiden asumisen tukemisen kehittämislinjaukset, opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:8).

Työryhmän johtopäätösten mukaan asumislisäjärjestelmän etuja ovat yksilökohtaisuus ja selkeys, mutta järjestelmän suurimpana heikkoutena nähtiin tuen tason riittämättömyys suhteessa todellisiin asumiskustannuksiin. Työryhmä ei ehdottanut kaikkien opiskelijoiden siirtämistä yleisen asumistuen piiriin, koska sen seurauksena merkittävä osa opiskelijoista ei saisi asumiseensa tukea tai tuen määrä pienenisi nykyisestään tuen ympärivuotisuudesta huolimatta. Tuen pienentyminen tai poistuminen johtuisi asumistuen opintotukea alhaisemmista tulorajoista ja siitä, että asumistuki myönnetään ruokakunnalle. Eniten pienenisi asumislisän piirissä olevien puolison kanssa asuvien opiskelijoiden tuki. Tehtyjen selvitysten perusteella ministeriö katsoo, että opiskelijoiden asumisen tukemisen keskeisin ongelma on, että opintotuen asumislisän vuokrakatto on alhainen verrattuna yleiseen vuokratasoon, eikä vuokrakattoa ole korotettu vuoden 2005 jälkeen. Sen jälkeen yleinen vuokrataso on sen jälkeen noussut noin 20 prosenttia. Asumislisän riittävyyttä olisi tarpeen parantaa tehokkaan opiskelun edellytysten parantamiseksi korottamalla asumislisässä huomioon otettavaa 252 euron rajaa 302 euroon.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä
HE 206/2002 vp — EV 306/2002 vp
Sivistysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien toiminnalle turvataan taloudelliset resurssit suuntaamalla opiskelijakunnille rahoitusta osana ammattikorkeakoulujen rahoitusta.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

2. Eduskunta hyväksyi lain ammattikorkeakoululain muutoksesta (413/2005), johon sisältyy säännökset ammattikorkeakoulun opiskelijakunnasta. Opiskelijakunnan tehtävien toteuttamisesta aiheutuvat menot suoritetaan opiskelijakunnan omaisuudesta ja toiminnasta saatavilla tuloilla sekä jäsenmaksuilla, joita opiskelijakunnalla on oikeus määrätä jäsentensä suoritettavaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuosittain myöntänyt Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK ry:lle valtionavustusta opiskelijakuntien toiminnan ja tehtävien tukemiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön kautta selvitetään vuonna 2011 alkavalla kokeilulla. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan, ohjaamaan ja seuraamaan ammattikorkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon kokeilua. Työryhmän toimikausi on 7.12.2010 - 1.12.2015.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen
HE 28/2004 vp — EV 100/2005 vp
Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.10.2005, että tekijänoikeuslain 25 i §:ään hyväksytyn korvaussäännöksen poistamisen vaikutuksia seurataan ja että tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet jatkossa turvataan Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämällä tasolla tilanteissa, joissa jakeluvelvoitteen alaa mahdollisesti muutetaan tai uusia tai uudentyyppisiä televisio- tai radiolähetysten välittämistapoja otetaan käyttöön tai vastaanottotavat merkittävästi muuttuvat.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Viestintämarkkinalain 134 §:n mukainen jakeluvelvoitteen alaisten televisio- ja radiolähetysten edelleen lähettämisen ala on vuonna 2006 pysynyt ennallaan. Tekijänoikeuslain 25 i §:ään tehdyt muutokset ja korvausoikeuden poistaminen eivät ole aiheuttaneet muutoksia tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien toteutumiseen.

Eduskunnan käsittelyssä on vuoden 2006 lopulla hallituksen esitys laiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta. DVB-H-verkossa tapahtuvan lähettämisen osalta esityksessä on kiinnitetty huomiota myös tekijänoikeuskysymyksiin. Opetusministeriö on sekä esitystä valmistelleelle liikenne- ja viestintäministeriölle että eduskunnassa asiaa käsitteleville valiokunnille ilmaissut kantanaan, että DVB-H-verkon lähetysoikeuksiin liittyviä kysymyksiä ei tule ratkoa lain säännöksillä vaan oikeudenhaltijoiden ja lähettäjäyritysten välisillä sopimuksilla.

Tammikuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleessa viestintämarkkinalain muutoksessa (1329/2007) televisio- ja radio-ohjelmien siirtovelvoitetta on rajoitettu niin, että velvoitteen piiriin kuuluvat Yleisradio Oy:n julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmistot sekä kaupalliset vapaasti vastaanotettavat valtakunnalliset televisio- ja radio-ohjelmistot. Maksulliset televisio-ohjelmistot eivät enää kuulu siirtovelvoitteen piiriin, vaan niiden edelleen lähettäminen on oikeudenhaltijoiden lisensioitavissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt lokakuussa 2009 luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamiseksi. Luonnoksen mukaan ohjelmistojen siirtovelvoitetta ehdotetaan rajoitettavaksi nykyisestä siten, että sen piiriin jäisivät julkisen palvelun ohjelmistojen lisäksi vain ne vapaasti vastaanotettavat ohjelmistot, joihin on liitetty suomen tai ruotsinkielisten ohjelmien tekstitys tai äänitekstitys. Jakeluvelvoitteen alasta poistuvien ohjelmistojen edelleen lähettäminen kaapelitelevisioverkoissa edellyttäisi sopimista oikeudenhaltijoiden kanssa ja korvausten maksamista.

Laki viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamisesta (732/2010) tulee voimaan 1.7.2011. Lain perustelujen pohjalta voidaan arvioida, että siirtovelvoitteen piiristä poistuu tällöin 4–5 kaupallista televisiokanavaa. Jatkossa näiden kanavien edelleen lähettäminen edellyttää asianomaisten oikeudenhaltijoiden lupaa. Tekijänoikeuslain 25 i §:ssä säädetyn tekijänoikeuden täysrajoituksen vaikutusala toisin sanoen kaventuu. Samaan aikaan siirtovelvoite kuitenkin laajenee lain perustelujen mukaan myös jollakin muulla kuin yleisesti kaapelitelevisioverkossa käytetyllä tekniikalla toteutettuun kaapelitelevisioverkkoon, jos verkkopalvelun tarjoaja myös tarjoaa katsojille laitteita, joiden avulla ohjelmistojen vastaanottaminen tavanomaisilla kuluttajalaitteilla on mahdollista. Siirtovelvoite laajenisi näin ollen ns. iptv-lähetyksiin.

Eduskunta on edellä mainitun viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamisen yhteydessä hyväksynyt lausuman, joka sisältyy eduskunnan vastaukseen EV 103/2010 vp – HE 13/2010 vp: "2. Eduskunta edellyttää, että jos verkko- ja palvelutarjonta vuosien 2011–2016 välisenä aikana kehittyy tavalla, jota ei voida nyt ennakoida, ja kehitys johtaa tekijöiden tai kansalaisten kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi."

3. Opetusministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. "Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvalain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen

suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia." (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaa toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusprinsiipeistä: suojaa saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslisenssisäännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvittelyssä on niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Valtioneuvoston asettaman tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaisesti antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Myös teosvalokuvien ja lain 49 a §:n mukaisten valokuvien suojaan liittyvät kysymykset voivat tulla neuvoston arvioitavaksi.

Edellä esitetyn perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Opintotuki, kehittäminen
HE 11/2005 vp — EV 57/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 1.6.2005 toimeentulotuen saamisen perusteita muutettavaksi siten, että opintolainan lisäys ei heikennä toimeentulon saamisen edellytyksiä perheellisillä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että suomalaista hyvää rakenteeltaan oikeansuuntaista opintotukijärjestelmää kehitetään opintorahapainotteisena ja vastaisuudessakin ohjataan varoja opintorahan ja opiskelijoiden asumislisän korottamiseen.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan toimeentulotukilainsäädännössä ei voi suosia jotain tiettyä asiakasryhmää. Menettely asettaisi keskenään erilaiseen asemaan paitsi toimeentulotuen saajat yleensä, myös vielä opiskelijat keskenään. Perheelliset tulee ottaa huomioon etuusjärjestelmissä muulla tavoin. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa perheellisten opiskelijoiden tilannetta ja arvioi saatujen kokemusten perusteella, tulisiko lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellista tukea kehittää erityisillä toimenpiteillä.

Hallitusohjelman mukaisesti opiskelijan omat tulorajat nousivat 30 prosenttia 1.1.2008 lukien ja opintorahoja korotettiin 15 prosenttia 1.8.2008 lukien. Lisäksi 1.11.2007 lukien vanhempien tulorajat nousivat 30 prosenttia, mikä paransi opintotukea niillä opiskelijoilla, joilla

tukea myönnettäessä otetaan huomioon vanhempien tulot. Ratkaisujen myötä opintotuen käyttöasteen oletetaan kohentuvan ja opintotuen määrärahat kasvavat yhteensä 41,8 miljoonalla eurolla vuonna 2009. Opintorahan reaalisen arvon kohentuminen ja opiskelijan omien tulorajojen korottaminen vuoden 1998 tapahtuneen ansiotasonkehityksen perusteella kohentavat tuntuvasti noin 300 000 opiskelijan toimentuloa siten, että heillä on aiempaa paremmat edellytykset keskittyä päätoimiseen opiskeluun.

Opetusministeriö asetti huhtikuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotuksia siitä kuinka opintotuen keinoin voitaisiin parantaa niiden opiskelijoiden taloudellista toimeentuloa ja opiskeluedellytyksiä, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Työryhmä luovutti mietinnön opetusministeriölle 7.4.2009.

Hallituksen politiikkariihessä asettaman työurien pidentämistavoitteen edistämiseksi 2.3.2009 asetetun opintotuen kehittämisen johtoryhmän ehdotukset valmistuivat vaiheittain; ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakouluissa valmistui joulukuussa 2009 ja muut opintotukijärjestelmää, eli toisen asteen tuen kehittämistarpeita koskevat kehittämisehdotukset 2010 elokuussa. Opintotuen kehittämisen johtoryhmän valmistelemien kehittämisehdotusten pohjalta laadittiin hallituksen esitys laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta käsiteltäväksi vuotta 2011 koskevan valtion talousarvion yhteydessä. Hallituksen esityksen mukaisesti 1.8.2011 lukien opintotuen myöntämiskäytäntö muuttui korkeakoulujen kaksiportaisen tutkintorakenteen mukaiseksi, opintojen edistymisen seurantaa tehostettiin sekä opintotuen riittävyyttä parannettiin: harjoittelupalkan tai oppilaitoksen maksaman apurahan perusteella tehtävä erillinen tarveharkinta poistui, lainatakaus ryhdyttiin myöntämään korkeakouluopiskelijalle nykyistä automaattisemmin, lukiolaisten lainatakausoikeus laajeni, ulkomailla opiskelevien lainatakaus nousi 160 eurolla ja korkoavustuksen tulorajat nousivat 54 prosentilla. Lisäksi asumislisäkuukausi lasketaan tukiaikaan ja jatko-opintojen tukiaikaa rajattiin. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus koulumatkatukeen laajeni.

Opintotukea on tarkoitus kehittää valtiontaloudellisten edellytysten puitteissa edelleen opintotuen kehittämisen johtoryhmän ehdotusten pohjalta. Korkeakoulututkintoa suorittavien opintolainavähennysjärjestelmän toimivuuden ja kehittämistarpeiden arviointia varten on tarkoitus asettaa työryhmä vuoden 2012 alkupuolella. Tavoitteena on kehittää järjestelmää nopeampaan valmistumiseen kannustavaan suuntaan. Lisäksi erityisesti toisen asteen opintotuen koulutukseen kannustavuutta on tarpeen parantaa. Tavoitteena on vanhempien tuloihin perustuvasta tarveharkinnasta luopuminen myönnettäessä opintorahaa 18−19-vuotiaille. Opintoihin keskittymisen ja tehokkaan opiskelun edistämiseksi selvitetään valtiontaloudelliset edellytykset tarkistaa opintorahan ja asumislisän tasoa kustannuskehityksen perusteella sekä ottaa käyttöön opintorahan huoltajakorotus.

Hallitusohjelman mukaisesti opintotuki sidotaan indeksiin 1.9.2014 lukien. Hallitus antaa vuotta 2014 koskevan talousarvion yhteydessä esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että opintoraha sidotaan kansaneläkeindeksiin 1.9.2014 lukien.

Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki
HE 9/2006 vp — EV 38/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.4.2006, että toisen asteen opiskelijoiden opintotukijärjestelmän toimivuus selvitetään pikaisesti kokonaisuutena ja varmistetaan opiskelijoiden välinen yhdenvertaisuus sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriön käynnistämä toisen asteen opiskelijoiden toimeentuloa koskevan kyselytutkimus valmistui kesällä 2007. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty toisen asteen tuen kehittämistarpeita arvioitaessa.

Opintotukea myönnettäessä huomioon otettavia vanhempien tulorajoja korotettiin 11.11.2006 lukien 15 prosentilla ja edelleen 1.11.2007 lukien 30 prosentilla. Tulorajojen korotus parantaa erityisesti alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintotukea. Vanhempien tuloihin perustuvan tarveharkinnan lieventymisen myötä opintoraha nousee nyt tuen piirissä olevilla keskimäärin 34 euroa ja asumislisä 67 euroa kuukaudessa. Uudet tuen piirin tulijat saavat opintorahaa keskimäärin 46 euroa ja asumislisää 86 euroa kuukaudessa.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahaa korotetaan 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla ja opiskelijan omia tulorajoja korotetaan 30 prosentilla, jotta opintotuki turvaisi päätoimisen opiskelun aikaista toimeentuloa, edistäisi tehokasta opiskelua ja tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Korotukset toteutuvat mahdollisimman tasapuolisesti eri-ikäisille, eri tavalla asuville ja eri koulutusasteilla opiskeleville. Toisen asteen pieniin opintorahoihin korotus toteutetaan tästä syystä pääsääntöisesti euromääräisenä.

Ratkaisun myötä esimerkiksi muussa kuin korkeakoulussa opiskelevan itsenäisesti asuvan 20-vuotiaan opintotuen enimmäismäärä nousee 648 eurosta 747,60 euroon, josta opintorahan ja asumislisän osuus on 60 prosenttia ja vanhempansa luona asuvan alle 18-vuotiaan opintotuen enimmäismäärä nousee 368 eurosta 500 euroon Lisäksi opiskelijalla voi olla muita tuloja opintotuen ohella nykyistä enemmän. Tyypillinen yhdeksän kuukautta tukea nostavan vuosituloraja nousee 2 760 eurolla 11 850 euroon. Nykyisin opiskelija ei ole oikeutettu tukeen lainkaan jos vuositulo ylittää 17 170 euroa. Tämä raja nousee 5 160 eurolla 22 330 euroon.

Opintotuen kehittämisen johtoryhmän luovutti toimeksiantonsa (30.7.2009) mukaisesti ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi muuta kuin korkeakoulutusta koskien elokuussa 2010. (Opintotuen rakenteen kehittäminen. Toisen asteen opintotuen ja opiskelijoiden asumisen tukemisen kehittämislinjaukset, opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:8).

Hallitus päätti vuotta 2011 koskevan talousarvion valmistelun yhteydestä tietyistä opintotuen rakenteen uudistamisehdotuksista ja antoi eduskunnalle esityksen laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta käsiteltäväksi vuotta 2011 koskevan valtion talousarvion yhteydessä. Hallituksen esityksen mukaisesti 1.8.2011 lukien toisen asteen opintotuki muuttui siten, että harjoittelupalkan tai oppilaitoksen maksaman apurahan perusteella tehtävä erillinen tarveharkinta poistui, lukiolaisten lainatakausoikeus laajeni, ulkomailla opiskelevien lainatakaus nousi 160 eurolla ja korkoavustuksen tulorajat nousivat 54 prosentilla. Lisäksi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden oikeus koulumatkatukeen laajeni.

Opintotukea on tarkoitus kehittää valtiontaloudellisten edellytysten puitteissa edelleen opintotuen kehittämisen johtoryhmän ehdotusten pohjalta. Erityisesti toisen asteen opintotuen koulutukseen kannustavuutta on tarpeen parantaa. Vanhempien tulojen vähentävästä vaikutuksesta opintorahaan luovutaan myönnettäessä opintorahaa 18−19-vuotiaille opiskelijoille. Tavoitteena on lisäksi, että pienin opintoraha voitaisiin nostaa esimerkiksi yhdestä lapsesta maksettavan lapsilisän tasolle.

Hallitusohjelman mukaisesti toisen asteen opintojen enimmäistukiaikaa rajataan 1.8.2014 lukien, mihin liittyen annetaan hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta vuoden 2012 aikana.

Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta
HE 33/2006 vp — EV 88/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.6.2006, että varataan riittävät voimavarat koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan tukemiseen valtakunnallisesti niin, että toimintaa voidaan kehittää turvaamaan oppilaille asianmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut sekä yhteydet tietovarantoihin.

Kirjasto- ja tietopalvelujen valtion aluehallintoviranomaiset ovat informaatio-ohjauksella ja täydennyskoulutuksella edistäneet vuosittain koulujen ja yleisten kirjastojen yhteistyötä oppilaiden ja opettajien kirjasto- ja tietopalvelujen parantamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopolitiikka 2015 Yleiset kirjastot -ohjelmassa painotetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyön tärkeyttä perus- ja toisen asteen oppilaiden kirjastopalvelujen järjestämiseksi. Ohjelman mukaisesti oppilaiden kirjastopalvelut voidaan ratkaista tehokkaasti ja taloudellisesti panostamalla suunnitelmalliseen yhteistyöhön ja yhteisten voimavarojen järkevään kohdentamiseen. Sekä koulutoimen että yleisen kirjastotoimen valtionrahoitus määräytyy laskennallisesti kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän perusteella. Harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla on tuettu kuntien koulutoimen ja kirjastotoimen yhteistyön kehittämishankkeita.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä
HE 126/2006 vp — EV 226/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämääräraha tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2009 valtion talousarvioon.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2010 valtion talousarvioon.

Entisestään vähentynyt liikkumavara valtion talousarvion kehyksissä ei ole mahdollistanut tarvittavaa määrärahan korotusta vuoden 2011 valtion talousarviossa.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Koulutuspoliittinen selonteko
VNS 4/2006 vp — EK 35/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 17.11.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että valtakunnallisessa koulutustarpeen ennakointi- ja mitoitussuunnittelussa otetaan nykyistä paremmin huomioon maakuntien ja alueiden laatimat koulutuksen mitoitussuunnitelmat.

Työvoima- ja koulutustarpeen ennakointijärjestelmää on uudistettu työn-, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman puitteissa toimineen ennakoinnin yhteistyöryhmän ehdotusten pohjalta. Ko. yhteistyöryhmä täsmensi alueellisen ennakoinnin vastuita alla esitetyllä tavalla.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) laatii keskipitkän ja pitkän aikavälin työmarkkinoiden rakenne-ennusteet koulutustarpeen ennakoinnin pohjaksi. VATT on laatinut ennusteet myös maakunnittain ja maakunnan liitot ovat voineet kommentoida analyysia jo sen valmisteluvaiheessa.

Osana alueiden kehittämistä koskevan lain uudistusta maakunnan liitoille annettiin tehtäväksi keskipitkän ja pitkän aikavälin koulutustarpeen ennakoinnin koordinaatio osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua. Opetushallitus tukee liittoja niiden ennakointityössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kävi maakunnan liittojen kanssa vuoropuhelua alueellisista koulutustarjonnan tavoitteista kevään ja kesän 2011 aikana.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lukion suullisen kielitaidon arviointi
HE 98/2008 vp — EV 207/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa lukion opiskelijan suullisen kielitaidon arviointia koskevan lainmuutoksen käytännön toteuttamista ja erityisesti sitä, saavatko opiskelijat yhtä paljon opetusta opiskelupaikasta riippumatta. Hallituksen tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos osoittautuu, ettei muutos ole tarkoituksenmukainen kieltenopetuksen syventävien opintojen tai opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa Helsingin yliopiston tekemän lukion suullisen kielitaidon kurssin toteutumisen seurantahankkeen, joka valmistuu vuonna 2013. Hankkeen tavoitteena on tuottaa palaute- ja tutkimustietoa arvioinnin toteutumisesta ja seurauksista. Tarkoituksena on kartoittaa, kuvailla ja analysoida lukion suullisen kielitaidon kurssin toimeenpanoa sekä opetussuunnitelman toteutumista eri puolilla maata. Lisäksi tavoitteena on kerätä ja muokata kieltenopettajien koulutukseen sopivia työmuotoja sekä monipuolistaa arviointia.

Väliraportti valmistui syyskuussa 2011. Väliraporttiin sisältyi opettajakysely. Kyselyn mukaan suulliselle kurssille on ollut lukiossa tarvetta. Opettajien mukaan suullisen kurssin tulisi olla kaikille pakollinen. Kyselyyn vastanneiden lukumäärä oli vähäinen. Tiedon luotettavuuden vahvistamiseksi loppuraporttiin sisällytetään asiaa koskeva jatkokysely. Toisessa opettajakyselyssä selvitetään mm. opettajien kokemuksia ja käsityksiä suullisen kurssin jär-

jestelystä ja toteutuksesta. Lisäksi toteutetaan erillinen opiskelijakysely vuoden 2012 kuluessa.

Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä
HE 119/2008 vp — EV 188/2008 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.12.2008, että oppisopimuskoulutuksen rahoitukseen tehtyjen muutosten vaikutuksia seurataan tarkoin ja ryhdytään välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli uudistus vääristää oppisopimuskoulutuksen tarjontaa aloittain tai muutoin selvästi hankaloittaa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä tarvetta vastaavasti. Opetusministeriön on annettava asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.

1. Tasavallan presidentti vahvisti 19.12.2008 lain opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Laki tuli voimaan 1.1.2009. Lailla muutettiin oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaa siten, että se on aiemman 77 prosentin asemesta 63,13 prosenttia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Muutoksen tarkoituksena oli yhtäältä saada oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta vastaamaan aikaisempaa paremmin koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita todellisia kustannuksia ja toisaalta varmistua, ettei valtion erikoisoppilaitosten siirto osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä lisää asukaskohtaista kunnan rahoitusosuutta.

Yksikköhintojen alentamista koskevan hallituksen esityksen (HE 119/2008) käsittelyssä eduskunta antoi lausuman, jonka mukaan VOS-2010 valtionosuusuudistuksen yhteydessä tulee selvittää mahdollisuudet ottaa oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä käyttöön oma kustannuspohja. Lisäksi aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmä otti toisessa väliraportissa (OPM 2009:11) kantaa oman kustannuspohjan käyttöön ottamiseksi oppisopimuskoulutuksen rahoituksen perusteena.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 12.2.2010 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän toimivuutta kokonaisuutena, oman kustannuspohjan soveltuvuutta rahoituksen määräytymisperusteena, opiskelijamäärien säätelyn ja kiintiöinnin uudistamistarpeita, rahoituksen perusteena olevien opiskelijamäärien laskennan uudistamistarpeita sekä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen toteuttamiseen tarkoitettujen koulutuskorvausjärjestelmän toimivuutta.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen
HE 7/2009 vp — EV 103/2009 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa yliopistouudistuksen toteutumista sekä vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa, miten yliopistot järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

4. Eduskunta edellytti, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi ja laadun turvaamiseksi yliopistolle turvataan riittävä perusrahoitus. Rahoitusta tulee kanavoida tasapuolisesti kaikille tieteenaloille.

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa yliopistojen toimintaa tilinpäätösten ja muun ministeriön edellyttämän raportoinnin kautta. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää vuosittain korkeakoulujen johdon seminaarin, jossa on mahdollisuus keskustella yliopistojen rehtoreiden kanssa mm. yliopistouudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointihankkeen. Ministeriön toimeksiannosta Gaia Consulting toteuttaa arvioinnin yhteistyössä Innovus Oy:n kanssa. Arvioinnissa pyritään erottelemaan lainsäädännön aiheuttamat muutokset ja yliopiston omaan päätösvaltaan liittyvät hallinnolliset ja toiminnalliset muutokset. Selvitys valmistuu keväällä 2012 siten, että hallitus voi antaa yliopistouudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

2. Vuonna 2009 opetusministeriön rahoittamassa, SYLin ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston KYKY-hankkeessa kartoitettiin ja koottiin yliopisto-opiskelijoiden opiskelukykyä (ml. fyysistä ja psyykkistä jaksamista tukeva yliopistoliikunta) edistäviä hyviä käytäntöjä ja laadittiin valtakunnalliset suositukset opiskelukyvyn edistämiseksi yliopistoyhteisöissä. Vuonna 2010 hankkeen tavoitteena levittää hyviä käytäntöjä ja suosituksia ja tukea opiskelukykymallin hyödyntämistä osana korkeakoulujen opetuksen kehittämistä.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus ovat yhteistyössä mm. Opiskelijoiden liikuntaliiton (OLL) ja ylioppilaskuntien kanssa tehneet Opiskelijan yliopisto -selvitykset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Selvitysten tavoitteena on ollut tuottaa tietoa yliopistojen opiskeluympäristöjen toimivuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakoululiikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista liikuntapalveluista. Työryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa helmikuussa 2011.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu on käynnistynyt vuoden 2010 alusta ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen ilmoituksen mukaan kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloittivat maksujen perimisen syksyllä 2010 yhteensä kymmenessä ohjelmassa. Vuonna 2011 maksujen periminen käynnistyy lisäksi kahdessa yliopistossa ja neljässä ammattikorkeakoulussa, yhteensä kahdessakymmenessä ohjelmassa. Vuonna 2012 maksujen periminen aloitetaan korkeakoulujen suunnitelmien mukaan vielä 20 muussa ohjelmassa. Tämän hetkisen arvion mukaan maksuja perittäisiin kokeilun aikana noin 50 ohjelmassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmän ensim-

mäinen väliraportti kokeilun käynnistymisvaiheesta valmistui 21.4.2011. Työryhmän loppuraportin tulee olla valmiina 31.3.2014.

4. Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Yliopistojen perusrahoituksen laskennallisella mallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Muutosvaiheessa vuosien 2010−2012 aikana tavoitteena on, että yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä teki marraskuussa 2011 esityksen yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2013 alkaen korostaen laatua, tuloksellisuutta sekä kansainvälistymisen tärkeyttä. Tarkoitus on, että tarvittavat säädösmuutokset valmistellaan siten, että yliopistojen valtion rahoitus vuonna 2013 kohdennetaan uudistetun rahoitusmallin mukaisesti.

Vuosien 2009, 2010 ja 2011 talousarvioiden yhteydessä on tehty lukuisia päätöksiä, joilla turvataan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Lisäksi yliopistokehystä on vuodesta 2011 lähtien korotettu kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Valtiontalouden merkittävistä menosäästöistä huolimatta yliopistoille osoitettava valtion rahoitus lisääntyy myös vuonna 2012. Yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi mahdollisesti tehtävistä muista pysyvistä tasokorotuksista tai kertaluonteisista erityispanostuksista tehdään päätökset tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

Viime kädessä yliopistot päättävät autonomiansa puitteissa, minkä rahoituksen ne katsovat eri toiminnoille tai yksiköille tarkoituksenmukaiseksi osoittaa ministeriön kanssa sovittujen ja yliopiston sisällä asetettavien omien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2010–2012 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia erityistehtäviä. Vuonna 2012 rahoitusta osoitetaan 700 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden. Yliopistoindeksin mukainen vuotuinen kustannustason nousu vaikuttaa myös yliopistokeskusten koordinaatiorahoitukseen. Valtakunnallisten erityistehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Yliopistokeskusten koordinaation edellyttämän rahoituksen huomioon ottaminen sisältyy edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän esitykseen yliopistojen rahoitusmalliksi vuodesta 2013 alkaen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen
HE 26/2009 vp — EV 102/2009 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen koulutusmääriä, koulutuksen sisällön kehittämistä ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille.

2. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakoulujen lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

3. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta seurataan.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa miten ammattikorkeakoulut järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö, ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ja ammattikorkeakoulut ovat sopineet ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen perusteena olevavasta opiskelijamäärästä sopimuskaudelle 2010–2012 koulutusaloittain. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa sopimuksen opiskelijamäärien suhdetta toteutuneisiin opiskelijamääriin. Seurannassa otetaan huomioon nuorten ja aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen, ammatillisten erikoistumisopintojen, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen ja maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen opiskelijat koulutusaloittain sekä opettajankoulutuksen opiskelijat.

Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta mitoitetaan työvoima- ja koulutustarveennakoinnin tuottamien tulosten pohjalta. Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksen aloittajatavoite on vuonna 2016 yhteensä 2 200 aloittajaa pienempi kuin vuoden 2009 tarjonta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on 5.10.2011 kirjallisessa palautteessaan ammattikorkeakouluille tehnyt esityksen aloituspaikkavähennyksiksi vuodesta 2013 lähtien.

Koulutuksen sisällön kehittämiseen liittyen korkeakoulujen arviointineuvosto jatkaa koulutuksen arviointitoimintaa. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään koulutuksen kehittämistyössä.

Opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille seurataan opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti sopimien tavoitteiden ja niihin liittyvien tunnuslukujen avulla sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakouluille antamassa kirjallisessa palautteessa. Työmarkkinoille sijoittumisessa käytetään apuna myös ennakointitoimintaa, jolla koulutusta pyritään sovittamaan työvoimatarpeiden mukaisesti.

2. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu käynnistyi vuoden 2010 alussa ja päättyy vuoden 2014 lopussa. Korkeakoulujen ilmoituksen mukaan kaksi yliopistoa ja kaksi ammattikorkeakoulua aloittivat maksujen perimisen syksyllä 2010 yhteensä kymmenessä ohjelmassa. Vuonna 2011 maksujen periminen käynnistyy lisäksi kahdessa yliopistossa ja neljässä ammattikorkeakoulussa, yhteensä kahdessakymmenessä ohjelmassa. Vuonna 2012 maksujen periminen aloitetaan korkeakoulujen suunnitelmien mukaan vielä 20 muussa ohjelmassa. Tämän hetkisen arvion mukaan maksuja perittäisiin kokeilun aikana noin 50 ohjelmassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti lukukausimaksukokeilun seurannasta kesäkuussa 2010 työryhmän valmisteleman seuranta- ja arviointisuunnitelman pohjalta. Seuranta- ja arviointisuunnitelman toteuttamisesta vastaa tätä tehtävää varten asetettu työryhmä. Olemassa olevan tilastoaineiston ja selvitysten lisäksi seurannassa kootaan määrällistä ja laadullista tietoa korkeakouluille ja opiskelijoille suunnatuilla kyselyillä. Käytännön kokemusten kartoittamiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä järjestää vuosittain teemakeskusteluja ja työseminaareja korkeakouluille ja sidosryhmille. Työryhmän ensimmäinen väliraportti kokeilun käynnistymisvaiheesta valmistui 21.4.2011. Työryhmän loppuraportin tulee olla valmiina 31.3.2014.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä Yliopiskelijoiden terveydenhuoltosäätiön (YTHS) mallin mukaisesti kokeillaan parhaillaan kolmi-

vuotisessa (2011—2014) kokeilussa sosiaali- ja terveysministeriön johdolla. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi. Valtion talousarviossa on rahoitus kolmivuotisen kokeilun toteuttamiseen kahdella paikkakunnalla, Lappeenrannassa ja Seinäjoella. YTHS-mallin kokeilun rahoitukseen osallistuvat myös kokeilupaikkakuntien ammattikorkeakouluopiskelijat, Kela ja kunnat. Kokeilun ja siitä tehtävä arvioinnin perusteella STM:n vetämä ohjausryhmä tulee esittämään jatkotoimenpide-ehdotukset.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukema Opiskelijoiden liikuntaliiton OLL ry:n, Suomen yliopistot yhdistys UNIFI ry:n ja Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEN korkeakululiikunnan asiantuntijaryhmä laati suosituksen korkeakoulujen toimivista liikuntapalveluista. Työryhmän työ julkistettiin opetus- ja kulttuuriministeriössä järjestetyssä seminaarissa vuoden 2011 helmikuussa.

SAMOK ry on toteuttanut opiskelijoiden opiskelukykyä edistävää Yhteinen ammattikorkeakoulu -hankketta vuosina 2010–2011.

Suomen Akatemia, lainuudistuksen toteutumisen seuraaminen
HE 27/2009 vp — EV 164/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2009, että hallitus seuraa Suomen Akatemiaa koskevan lainuudistuksen toteutumista ja vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

Laki Suomen Akatemiasta ja asetus tulivat voimaan 1.1.2010. Valtioneuvosto on 10.12.2009 nimittänyt Suomen Akatemian hallituksen jäsenet ja tieteellisten toimikuntien puheenjohtajat ja jäsenet toimikaudeksi 1.1.2010–31.12.2012. Akatemia uudisti johtosääntönsä vastaamaan uutta lainsäädäntöä 1.1.2010 alkaen. Akatemia toteutti 2009–2010 vuodenvaihteessa tarvittavat tutkijavirkamuutoksesta aiheutuneet toimenpiteet mm. toimintaohjeen Akatemian virkatutkijoille, päätöksen periaatteista lakkaavia virkoja korvaavissa rahoituspäätöksissä ja rahoituspäätökset. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy vuosittain sopimusneuvottelut tiedelaitosten kanssa. Näissä vuosittaisissa sopimusneuvotteluissa on mahdollista keskustella myös lainuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Keväällä 2010 opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välisissä tulosneuvotteluissa koskien vuotta 2011 sovittiin, että Akatemia raportoi ministeriölle 31.10.2011 mennessä Suomen Akatemian lakiuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Akatemia raportoi 12.12.2011 opetus- ja kulttuuriministeriölle. Suomen Akatemia teetti kesällä 2010 kyselyn akatemiaprofessoreille ja akatemiatutkijoille tutkijavirkamuutoksesta. Vastaukset olivat positiivisia ja kysely uusittiin vuonna 2011. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti syksyllä 2011 sidosryhmäorganisaatioille kyselyn Akatemialain vaikutuksista tausta-aineistoksi sivistysvaliokunnalle toimitettavaan selvitykseen. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää vuosittain yliopistojen tutkimusvararehtoreiden ja ministeriön väliset tapaamiset (1–2 krt/v.), joissa keskustellaan mm. tiedepolitiikan ajankohtaisista kysymyksistä, tutkijakoulutuksesta ja tutkijaurasta. Hallitus antaa lainuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

Ammatillinen koulutus, ammattistartin seuraaminen
HE 107/2009 vp — EV 138/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.11.2009, että opetusministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen pääsyä, koulutuksen määrää, alueellisen saatavuuden kattavuutta ja koulutuksen vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuonna 2012.

Opetusministeriö käynnisti syksyllä 2006 ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilun, ammattistartin myöntämällä kokeiluluvan 56 koulutuksen järjestäjälle. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien fuusiot ovat vähentäneet tasaisesti myös ammattistarttikokeilua järjestävien koulutuksen järjestäjien lukumäärää: vuoden 2009 alussa kokeilukoulutuksen järjestäjiä oli 48 ja vuoden 2010 alussa 43. Kokeilu päättyi syksyllä 2010.

Ammattistartti on tarkoitettu erityisesti perusopetuksen päättäneille nuorille, joilla ei vielä ole selkiintynyttä käsitystä ammatinvalinnastaan tai joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatkokoulutukseen hakeutumiseen tai opinnoista suoriutumiseen. Startilla madalletaan nuorten siirtymäkynnystä perusopetuksesta ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vähennetään opintojen alkuvaiheen keskeyttämistä ja parannetaan koulutuksen läpäisyä. Ammattistarttiin voivat osallistua myös ammatillisen koulutuksen tai lukion keskeyttäneet. Ammattistartista opiskelija voi hakea tai siirtyä joustavasti tutkintoon johtavaan koulutukseen, kun se on opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaista.

Ammattistarttikoulutus on löytänyt oman paikkansa perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen koulutusmuotona. Koulutuksen tulokset ja palautteet ovat olleet positiivisia. Koulutuksen järjestäjät ovat kehittäneet ja ottaneet käyttöön monia uusia toimintatapoja.

Ammattistarttikokeilun yhteydessä tehdyn seurantaselvityksen mukaan ammattistartin opiskelijoista noin 70 % jatkoi vuoden sisällä opintojaan joko ammatillisessa perustutkintoon johtavassa koulutuksessa, lukiossa tai muussa koulutuksessa tai oli siirtynyt työelämään. Ammattistarttia voidaan pitää toimivana perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen käytänteenä, joka tukee omalta osaltaan onnistuneita koulutussiirtymiä ja opiskelijoiden elinikäisten opinpolkujen jatkumoa.

Ammattistarttikoulutus vakinaistettiin vuoden 2010 alusta voimaan tulleella lailla syksyllä 2010 alkavasta koulutuksesta lukien. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 49 koulutuksen järjestäjälle luvan vakinaisen ammattistarttikoulutuksen järjestämiseen.

Syksyllä 2011 ammattistarttikoulutuksen aloitti noin 1 400 opiskelijaa, joista lähes 1 000 oli perusopetuksen samana keväänä päättäneitä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii loppuvuodesta 2012 sivistysvaliokunnan edellyttämän selvityksen ammattistarttikoulutukseen pääsystä, koulutusmääristä ja koulutuksen alueellisesta saatavuudesta sekä koulutuksen vaikuttavuudesta.

Oppimisen tukeminen
Erityisopetus
HE 109/2009 vp — EV 90/2010 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2010, että hallitus seuraa sitä, toteutuuko oppilaan oikeus erityiseen tukeen hänen oppimisedellytystensä mukaisesti, ja ryhtyy tarvittaessa toi-

menpiteisiin, jos osoittautuu, että oppilaan mahdollisuudet saada oppimiseen tukea tarpeen mukaan ja mahdollisuudet tuloksekkaaseen oppimiseen heikentyvät. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta sivistysvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevissa valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut kaksi erityisopetukseen liittyvää tutkimusta. Tarkoituksena on ensinnäkin selvittää, miten erityisopetus on järjestetty kunnissa ja millaiset tekijät vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen sekä erityisesti millä tavoin erityisopetusta ja erityisopetuksen rahoitusta koskevat lainsäädäntöuudistukset ja laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vaikuttavat erityisopetuksen järjestämiseen ja resurssointiin kunnissa. Toiseksi tutkitaan uudistetun perusopetuslainsäädännön vaikuttavuutta esi- ja peruskoulun oppilaiden opiskeluun, hyvinvointiin ja oppilaan oikeuksien toteutumiseen.

Valtion talousarviossa vuodelle 2011 kohdennettiin 17 milj. euroa tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen ja tukitoimien vahvistamiseen sekä oppimisvaikeuksien varhaisesta tunnistamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Vuonna 2012 valtion talousarvion mukaisesti kohdennetaan 15 milj.euroa perusopetuslain yleistä, tehostettua ja erityistä tukea koskevien säännösten toimeenpanoon

Vapaa sivistystyö, selvittäminen
HE 175/2009 vp — EV 232/2009 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää vapaan sivistystyön osalta,

onko avustuksina myönnettävä rahoitusmalli tarkoituksenmukainen vai tulisiko laatu- ja kehittämisrahoitus siirtää osaksi valtionosuusrahoitusta,

miten taiteen perusopetuksen järjestäminen kansalaisopistossa mahdollistetaan vain yleisen oppimäärän osalta ja

mahdollisuudet korottaa taiteen perusopetuksen yksikköhintaa niin, etteivät yksikköhintojen eroavaisuudet ohjaisi kuntien päätöksiä taiteen perusopetuksen järjestämisessä.

Hallituksen tulee antaa mahdollisesti tarvittavat esitykset säädösten muuttamiseksi eduskunnalle viivytyksettä.

Osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanoa on momentin 29.30.30 avustusrahoitusta uudistettu vuoden 2010 alusta niin, että avustukset muodostuvat vapaan sivistystyön 1) keskeisiä tavoitteita tukevista laatu- ja kehittämisavustuksista, 2) oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen kehittämistä tukevista avustuksista, 3) aliedustettujen ryhmien opiskelua tukevista opintoseteliavustuksista ja 4) ylimääräisistä avustuksista. Laatu- ja kehittämisrahoitus osoitetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksille vuosille 2010–2012 sovittujen tavoitteiden mukaisesti harkinnanvaraisina avustuksina. Laskennallisena valtionosuusrahoituksena jaettava laatu- ja kehittämisrahoitus edellyttää kattavaa tilasto- ja tietopohjaa. Opetusministeriön, sittemmin opetus- ja kulttuuriministeriön, asettama vapaan sivistystyön tilasto- ja tietopohjahanke on selvittänyt vapaan sivistystyön rahoituksen, ohjauksen, seurannan ja kehittämisen tietotarpeita. Loppuraportissaan 21.9.2011 hanke totesi, että henkilötietopohjai-

nen tiedonkeruu ei sovellu kaikille vapaan sivistystyön oppilaitoksille, joten valtionosuusrahoituksen edellyttämää kattavaa tilastotietoa ei siltä osin saada.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opetusministeriön 26.10.2009 asettama vapaan sivistystyön rahoitusryhmä on jättänyt ehdotuksensa ministeriölle 15.3.2010. Rahoitustyöryhmän tehtävänä oli muun ohessa selvittää vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, lähinnä kansalaisopistoissa, järjestettävän taiteen perusopetuksen asema ja rahoitus. Työryhmän ehdotusten ja saatujen lausuntojen pohjalta laadittu selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä kansalaisopistossa on annettu eduskunnalle 18.1.2011.

Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön valtionohjauksen kehittämistä pohtinut työryhmä on jättänyt muistionsa opetus- ja kulttuuriministeriölle 3.5.2011. Työryhmän esityksen pohjalta liikunnan koulutuskeskusten valtionosuusrahoituksen uudistamiseksi on aloitettu selvityshanke.

Saamen kielen elvyttäminen
Hallituksen toimenpidekertomus v. 2008
K 1/2009 vp — EK 5/2010 vp
Perustuslakivaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 18.3.2010 seuraavan kannanoton:
>
> 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tehostettuihin toimenpiteisiin saamen kielen elvyttämiseksi; erityistä huomiota on kiinnitettävä uhanalaisten inarinsaamen ja koltansaamen säilymisen turvaamiseen.

Suomen ihmisoikeuspolitiikasta eduskunnalle 3.9.2009 annetussa selonteossa (VNS 7/2009) hallitus on asettanut tavoitteekseen saamen kielen elvyttämisohjelman laatimisen. Selonteon mukaan ohjelmatyössä kartoitettaisiin jo toteutettavat toimet ja hankkeet sekä asetettaisiin tavoitteeksi nykyistä kokonaisvaltaisempi ja pitkäjänteisempi toiminta saamen kielten säilymisen ja kehittämisen varmistamiseksi. Erityishuomiota tulisi kiinnittää pienten kielten, inarin- ja koltansaamen, säilyttämiseen. Kielellisten oikeuksien turvaamisen kannalta keskeisiä ovat varhaiskasvatus, opetus, sosiaali- ja terveyspalvelut, kulttuuri ja media sekä elinkeinopolitiikka.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut 24.9.2010 työryhmän, jonka tehtävänä arvioida saamen kielten tilannetta ja sen parantamiseksi tehtyjä toimenpiteitä kaikkien kolmen Suomessa puhutun saamen kielen osalta sekä arviointiin perustuen laatia ehdotus kokonaisvaltaiseksi ja pitkäjänteiseksi saamen kielen elvyttämisohjelmaksi, sekä ohjausryhmän, joka seuraa ja ohjaa hankkeen etenemistä.

Asettamispäätöksen mukaan elvyttämisohjelman tulee sisältää ehdotuksia, jotka koskevat saamen kielten tutkimusta ja kielenhuoltoa, saamen kielen opetusta ja saamenkielistä koulutusta, saamenkielisen kulttuurin tukemista, saamenkielistä päivähoitoa ja kielipesätoimintaa sekä muita sellaisia yhteiskuntaelämän osa-alueita, joilla vahvistetaan saamelaisten oikeutta tosiasiallisesti vaalia ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan valtakunnallisesti. Työryhmä saa työnsä päätökseen 29.2.2012.

Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö

HE 164/2010 vp — EV 370/2010 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi opinto-ohjausta sekä opiskelijahuollon palveluja ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että kehitetään opiskeluterveydenhuoltoa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainsäädännön toimivuutta ja vaikutuksia. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyn oikeusturvalautakunnan avulla yhtenäinen käytäntö lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden yhdenvertaisuus toteutuu. Lisäksi opetus ja kulttuuriministeriön tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta tiedottamisesta opiskelijoille.

1. Asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998) määrittelee, että ammatilliseen koulutukseen kuuluu opinto-ohjausta (2§) ja että opiskelijalle kuuluu antaa henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta (4§), josta määrätään opetussuunnitelmassa. Ammatillisten tutkintojen perusteissa annetaan tarkemmat määräykset opinto-ohjauksen tavoitteista, opiskelijan oikeudesta opinto-ohjaukseen ja opinto-ohjauksen järjestämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansalliseksi elinikäisen ohjauksen strategiaksi 28.2.2011 mennessä. Strategian tuli käsittää kaikkien kouluasteiden ja - muotojen sekä työ- ja elinkeinohallinnon ja työelämän tarjoamat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Yhteistyöryhmän raportissa[2] kuvataan nykyinen ohjausjärjestelmä, sen ongelmakohdat ja esitetään ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet.

Tavoitteiksi riittävän opinto-ohjauksen varmistamiseksi eri kouluasteilla yhteistyöryhmä esitti raportissaan perusopetuksen oppilasmäärän rajaamista oppilaanohjaajaa kohti, oikeuden saada henkilökohtaista opinto-ohjausta lisäämistä lukiolakiin ja lukion sekä ammatillisen koulutuksen opinto-ohjauksen laatukriteerien laatimista. Lisäksi yhteistyöryhmä painotti ohjausosaamisen varmistamista kehittämällä opinto-ohjaajien peruskoulutusta ja lisäämällä mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen sekä ohjauksen laatujärjestelmän kehittämistä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2012−2016 edellyttää hyvän opinto-ohjauksen kriteerien laatimista lukio- ja ammatillisiin opintoihin niin, että ne ovat käytössä syyslukukaudella 2014. Ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit otetaan käyttöön osana laatustrategian toimeenpanoa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa edellytetään myös, että ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta kehitetään vastaamaan ohjaustyön lisääntyneitä vaatimuksia ja sähköisiä tieto-, neuvonta ja ohjauspalveluita kehitetään osana SADe-ohjelman Oppijan verkkopalvelua.

Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä toimeksianto laajeni käsittämään Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluihin -kehittämisohjelman (ESR) seuranta- ja koordinaatioryhmän. Uuden ohjaus- ja yhteistyöryhmän toimikausi on 1.9.2011−31.1.2015. Laajalla ohjauksen yhteistyöllä halutaan varmistaa ohjauspalveluiden kehittyminen vastaamaan kaikkien asiakkaiden, myös eri kouluasteiden oppilaiden ja opiskelijoiden palveluiden laatu ja saatavuus.

---

[2] Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15

Opetus- ja kulttuuriministeriö valitsi 12 hanketta eri puolilta Suomea 25.3.2011 käynnistyneeseen lukioiden opinto-ohjauksen kehittämishankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on osaltaan nopeuttaa nuorten siirtymistä korkea-asteen opintoihin ja kehittää yksilöllisiä ohjauksen menetelmiä opiskelijoiden tarpeisiin. Hankkeen rahoitusta voi käyttää opinto-ohjauksen kehittämiseen vuosina 2011−2012.

Syksyllä 2011 käynnistyi Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma (2011−2014), jossa ensisijaisesti mallinnetaan hyviä käytäntöjä ammatillisen tutkinnon loppuun suorittamiseksi tavoiteajassa. Yhtenä keskeisenä kehittämisalueena ovat opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon ennakoivien ja nykyistä yksilöllisempien toimintamallien rakentaminen.

Uuden, yhtenäisen opiskeluhuoltolain valmistelu käynnistettiin vuoden 2009 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän ehdotusten mukaisesti 2010. Valmistelu jatkuu yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Tavoitteena on yhdistää useissa eri laeissa olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat asiat yhteen lakiin opiskeluhuollon palveluiden tasapuolisen ja riittävän saatavuuden turvaamiseksi. Uuden opiskeluhuoltolain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2014 alusta.

Voimassa olevaan yliopistolakiin (558/2009) ja ammattikorkeakoululakiin (351/2003) ei sisälly opiskelijahuoltoa koskevia säännöksiä. Korkeakouluopintojen ja opintojen ohjauksen järjestämiseen liittyvät seikat kuuluvat yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oman päätösvallan piiriin. Opiskelijahuollon käsite sisältää korkeakouluissa erilaisia ohjaukseen liittyviä toimintoja. Korkeakouluopiskelijat ovat täysi-ikäisiä, jolloin korkeakoulujen rooli kytkeytyy erityisesti korkeakouluopintojen ohjaamiseen ja opintojen etenemisen seurantaan. Korkeakouluissa on ohjausta helpottavina työkaluina otettu käyttöön mm. opiskelijoille laadittavat henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS), ura- ja rekrytointipalvelut ja kansainvälistymiseen liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut.

Ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointia on tutkittu ja edistetty lähivuosina usein eri hankkein, joita ovat mm. opintopolkuja selvittänyt Opintourat-tutkimus, opiskelukykyä kehittänyt KYKY-hanke, kansainvälisiin opiskelijoihin keskittynyt VALOA, opiskelijoiden toimeentuloa, opintoja ja työssäkäyntiä selvittänyt Eurostudent, esteettömyyttä tukenut ESOK, syrjäytymisriskejä ja yhteisöllisyyttä tutkiva Campus Conexus.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö YTHS tarjoaa yleisterveyden, mielenterveyden ja suunterveyden palveluja yliopistoissa perustutkintoa suorittaville opiskelijoille. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä YTHS-mallin mukaisesti kokeillaan kolmivuotisessa kokeilussa vuosina 2011−2014. Tarkoituksena on selvittää ns. YTHS-mallin soveltuvuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistavaksi sekä esittää loppuarvioinnin perusteella jatkotoimenpide-ehdotukset. Opiskeluterveydenhuollon kehittäminen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

2. Opiskeluun soveltumattomuutta koskeva lainsäädäntö (SORA-lait) tuli voimaan 1.1.2012. Uuden lainsäädännön soveltamisesta ei vielä ole käytännön kokemuksia, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan sen toimivuutta ja vaikutuksia. Valtioneuvosto nimitti 21.12.2011 opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan ensimmäiselle toimikaudelle 1.1.2012–31.12.2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan myös opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan ratkaisukäytäntöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syksyllä 2011 laajan SORA-lainsäädännön koulutuskierroksen yhdessä aluehallintovirastojen, Opetushallituksen ja Valviran kanssa. Koulutusten tavoitteena oli esitellä kattavasti SORA-lainsäädäntöä oppilaitosten edustajille ja muille

SORA-säännösten kanssa toimiville tahoille ja näin osaltaan varmistaa, että oppilaitokset pystyvät asianmukaisesti tiedottamaan opiskelijoilleen SORA-lainsäädännön aiheuttamista muutoksista sekä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta. Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan hallintoasiat käsitellään opetus- ja kulttuuriministeriössä ja opiskelijat voivat saada tietoa lautakunnan toiminnasta muun muassa ministeriön internet-sivustolta.

Kuvaohjelmalainsäädäntö, lakiuudistuksen toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen
HE 190/2010 vp — EV 348/2010 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kuvaohjelmalain säätämisen johdosta Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukselle turvataan laajenevien velvoitteiden mukainen riittävä rahoitus niin, ettei lasten mediasuojelun kannalta merkittävän uudistuksen menestyksellinen toteutuminen vaarannu.

2. Eduskunta edellytti, että kuvaohjelmalainsäädännön toimivuus ja uudistuksen vaikutukset lapsille turvalliseen mediaympäristöön arvioidaan niin, että selvitys voidaan antaa sivistysvaliokunnalle kevätistuntokaudella 2014.

3. Eduskunta edellytti, että turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteyteen otetaan myös kuvaohjelmalainsäädännön tarkoittaman kuvaohjelmaluokittelijan rikostaustan selvittämiseen liittyvät valvonnalliset säännökset.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Uusi kuvaohjelmalaki (710/2011) ja Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta (711/2011) tulivat voimaan 1.1.2012. Lakiuudistuksen myötä Valtion elokuvatarkastamo muuttui Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi. Keskuksen tehtävänä on ylläpitää elokuvien, televisio-ohjelmien ja pelien ikärajojen luokittelujärjestelmää sekä valvoa kuvaohjelmamarkkinoita lasten suojelemiseksi. Lisäksi virastolle säädettiin kokonaan uusia mediakasvatukseen, kuvaohjelmaluokittelijoiden koulutukseen, tiedotukseen ja lasten mediaympäristön tutkimukseen liittyviä tehtäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö esitti valtiontalouden kehyksiin vuosille 2012–2015 vuosittaista määrärahan lisäystä Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen toimintamenoihin viraston uusien tehtävien hoitamiseksi. Esitettyä korotusta ei saatu sisällytetyksi vuoden 2012 talousarvioon.

2. Kuvaohjelmalainsäädäntö uudistettiin vastaamaan muuttunutta mediaympäristöä. Tarkoituksena on panostaa uudenlaisiin lasten turvallisuutta mediaympäristössä edistäviin toimenpiteisiin, kuten mediakasvatukseen sekä lasten huoltajille ja kasvattajille suunnattuun tiedottamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää selvitystyön uuden kuvaohjelmalainsäädännön vaikutuksista lapsille turvalliseen mediaympäristöön, kun lakien toimeenpanosta on saatu riittävästi kokemusta, viimeistään vuoden 2013 aikana.

3. Sivistysvaliokunnan ehdotuksesta kuvaohjelmalain 13 §:ään otettiin säännös, jonka mukaan Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksella on velvollisuus pyytää kuvaohjelmaluokittelijaksi hakeutuvalta nähtäväksi rikosrekisteriote ennen luokittelijaksi hyväksymistä koskevan päätöksen tekemistä. Myös rikosrekisterilain 6 §:n 2 momenttiin lisättiin viittaus kuvaohjelmalakiin. Valiokunta totesi lisäksi, että rikostaustan selvittämisen valvonnallisen ulottuvuuden säätäminen tulee tehdä vireillä olevan turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Hallituksen esitys turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksesta on tarkoitus antaa vuoden 2012 aikana. Turvallisuusselvityslainsäädäntö kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan.

Kulttuurin tulevaisuus
VNS 4/2010 vp — EK38/2010 vp
Sivistysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta kannanoton:

1. Kehitetään taiteilijoiden sosiaaliturvaa niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin.

2. Ratkaistaan kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa.

3. Vahvistetaan taito- ja taideaineiden asemaa perusopetuksessa ja opettajankoulutuksessa.

4. Valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi.

5. Edistetään Prosentti taiteeseen -periaatetta, jota voidaan toteuttaa rakentamis- ja perusparannuskustannuksiin sidottuna.

6. Päivitetään kansallinen muotoiluohjelma niin, että siinä otetaan huomioon palvelumuotoilu, käyttäjälähtöisyys ja kestävä kehitys.

7. Lisätään toimenpiteitä ns. nettipiratismin estämiseksi ja digitaalisen aineiston laillisen käytön edistämiseksi.

8. Kehitetään ja uudistetaan ns. hyvitysmaksujärjestelmää.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kohdat 1., 2., 5. ja 6.
Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset:
– Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve.
– Selkeytetään lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä.
– Edistetään julkisen rakentamisen ns. prosentti taiteeseen -periaatetta.
– Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma.

Kohdat 1. ja 2.
Hallituksen talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa on sovittu, että valmistelun vetovastuu on opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Ministeriö on käynnistänyt valmistelun ja kokoaa useilta hallinnonaloilta työryhmän, jonka selvitystyön on tarkoitus valmistua vuoden 2012 aikana.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon uudistamiseksi siten, että VN voi päättää tuntijaosta keväällä 2012. Kun Valtioneuvosto on päättänyt yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta päätetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista siten, että uudistetut opetussuunnitelman perusteet valmistellaan 31.12.2014 mennessä ja siten, että asetuksen

mukaiset opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön kaikkien perusopetuksen vuosiluokkien osalta 1.8.2016 lukien.

4. Eduskunta hyväksyi 20.1.2011 valtioneuvoston selonteon johdosta, että valmistellaan esitys taiteen keskustoimikunnan muuttamiseksi taiteen edistämiskeskukseksi. Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelman mukaan Taiteen keskustoimikunnasta muodostetaan Taiteen edistämiskeskus. Uudistuksessa säilytetään vertaisarvioinnin asema päätöksentekoprosessissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnistetty valmistelut Taiteen keskustoimikunnan muuttamisesta Taiteen edistämiskeskukseksi vuoden 2013 alusta lukien. Tarkoituksena on kehittää keskustoimikunnasta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluva ja ministeriön tulosohjauksessa toimiva taiteen ja kulttuurin edistämistehtäviä hoitava virasto. Tähän mennessä Taiteen keskustoimikuntauudistuksesta on toteutettu alueellisten taidetoimikuntien hallintohenkilöstön siirto sisäasiainministeriön toimialalta opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle 1.1.2008. Samalla myös alueellisten taidetoimikuntien tulosohjaus siirrettiin opetus- ja kulttuuriministeriöstä Taiteen keskustoimikunnalle. Lisäksi on toteutettu valtion taideteostoimikunnan siirto Taiteen keskustoimikunnan yhteydestä Valtion taidemuseon yhteyteen ja käynnistetty taiteilijaprofessorin virkojen (11) muuttaminen taiteilijaapurahoiksi 1.1.2012 alkaen.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tilannut Ympäristötaiteen säätiöltä selvityksen niistä vaihtoehtoisista tavoista, joilla valtio voisi edistää ns. prosenttiperiaatteen toteutumista. Selvitys tehdään yhteistyössä Arkkitehtuurikeskus ry:n kanssa vuoden 2012 aikana. Kuvataiteen edistämiseen tarkoitetuista määrärahoista on 335 000 euroa varattu käytettäväksi prosenttiperiaatteen kokeiluhankkeisiin vuonna 2012.

6. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa uuden kansallisen muotoiluohjelman vuoden 2012 aikana.

7. Hallitusohjelman mukaan "luovien aineistojen luvatonta käyttöä kitketään tiedotuksen keinoin sekä kehittämällä lainsäädäntöä ja tehostamalla sen täytäntöönpanoa".

Tekijänoikeustoimikunnassa on arvioitu lainsäädäntötarpeita, jotka liittyvät pääsyn estämiseen laitonta aineistoa yleisölle välittäville verkkosivustoille tai palveluihin. Toimikunta hyväksyi asiasta mietinnön joulukuussa 2011.

Tekijänoikeuksia koskevaa tiedotustoimintaa on tuettu.

8. Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun suuruutta ja maksun piiriin kuuluvia laitteita koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelun yhteydessä hallituksen sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä on sovittu siitä, että hallitusohjelmaan sisältyvää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamista koskevaa kirjausta ("Hyvitysmaksujärjestelmää uudistetaan turvaamaan alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa") ryhdytään panemaan toimeen vuonna 2012 niin, että uudistetun järjestelmän soveltaminen voidaan käynnistää vuoden 2013 alusta lähtien. Tavoitteena on järjestelmä, joka olisi nykyistä paremmin ennakoitavissa, takaisi reilun hyvityksen tason tekijöille, turvaisi kaupan ja työpaikkojen säilymistä Suomessa ja olisi hallinnollisesti mahdollisimman kevyt.

Kansalliskielten elinvoimaisuus
Vähemmistökielien tutkimus ja kielenhuolto
HE 97/2011 vp — EV 95/2011 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.12.2011, että hallitus huolehtii kulttuurisen identiteetin perustana olevien suomen ja ruotsin kielten tutkimuksen ja kielenhuollon riittävästä resursoinnista niin, että kansalliskieltemme elinvoimaisuus varmistetaan.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia saamen kielten, romanikielen ja viittomakielten tutkimukseen ja kielenhuoltoon ja tarvittaessa ryhtyy näiden vähemmistökielten säilymistä turvaaviin toimenpiteisiin. Viittomakielen osalta tulee muiden kielipoliittisten toimenpiteiden ja mahdollisen viittomakielilain valmistelun yhteydessä erityisesti tarkastella, ovatko tämän lainsäädännön yhteydessä toteutetut järjestelyt tarkoituksenmukaisia ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, joilla viittomakielten asema ja kehittäminen voidaan turvata.

Valtioneuvosto päätti 21.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta (1403/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Laki selkeyttää ja profiloi keskuksen asemaa suomen ja ruotsin kielenhuollon asiantuntijana. Lain mukaan keskuksen yhtenä tehtävänä on suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyö sekä kielenhuoltoon ja sanakirjatyöhön liittyvä tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan myös keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella.

2. Laki Kotimaisten kielten keskuksesta (1403/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla tarkennettiin keskuksen tehtäviä ja karsittiin päällekkäisyyksiä yliopistojen tutkimustoiminnan kanssa. Vähemmistökielten, kuten saamen ja romanin kielten tutkimusta vahvistettiin kokoamalla vähäisiä resursseja yhteen Oulun yliopistoon saamen kielten osalta ja Helsingin yliopistoon romanikielen osalta. Viittomakielen toiminnot ovat siirtyneet Kuurojen Liitolle osana viittomakielen kehittämistoimintaa. Em. vähemmistökielten kielilautakunnat toimivat edelleen Kotimaisten kielten keskuksessa. Näin turvataan niiden huomioiminen osana suomalaista kielipolitiikkaa ja kielen huoltoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käy Kotimaisten kielten keskuksen kanssa vuosittain tulosneuvottelut, jossa sovitaan keskuksen resursseista sekä tavoitteista tulossopimuskaudella. Sopimusneuvotteluissa tullaan keskustelemaan myös uuden lain toteutumisesta. Ministeriö kiinnittää tulevina vuosina huomiota vähemmistökielten huoltoon ja siihen liittyvään tutkimukseen.

Maa- ja metsätalousministeriö

Perunan rengasmätä
HE 87/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityksessä esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Perunan rengasmätää koskevat saastunnat on tehokkaiden torjuntatoimenpiteiden ansiosta saatu vähenemään niin alhaiselle tasolle, etteivät ne enää aiheuta näkyviä oireita. Vuosittain piilevä saastunta todetaan muutamalta ruokaperunaa tuottavalta tilalta kartoitusten yhteydessä otettujen mukulanäytteiden laboratoriotutkimuksissa. Piilevänä esiintyvää rengasmätää ei voida täysin hävittää Suomesta, mutta nykyiset torjuntatoimenpiteet riittävät pitämään tilanteen hallinnassa.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma ehdotetaan poistettavaksi.

Hukkakauran torjunnan tehostaminen
HE 50/2001 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2001 hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Valtion talousarvioesityksessä ei ole varattu rahaa hukkakauran torjuntakustannuksiin momentille 30.30.41 vuodelle 2012. Komission tulkinnan mukaan hukkakauran torjuntakustannuksiin ei voida maksaa korvauksia valtiontukena. Korvauksia voitaisiin maksaa de minimis-tukena. Tällöin on kuitenkin huomioitava myös muut tilan saamat de minimis-tuet viimeisten kolmen vuoden ajalta. Mikäli tila on saanut viimeisten kolmen vuoden ajan de minimis-korvauksia yhteensä 7 500 euroa, ei hukkakaurakorvauksia voida maksaa lainkaan. De minimis-tuki ei siten sovellu hukkakaurakorvausten maksamiseen. Hukkakaurakorvauksia on voitu maksaa viimeisten vuosien aikana keskimäärin 30 prosenttia haetuista korvauksista.

Maa- ja metsätalousministeriö teki selvityksen vuonna 2007 hukkakauralainsäädännön vaikutuksista. Tässä selvityksessä korostettiin hukkakauran torjuntasuunnitelmien olennaista merkitystä hukkakauran torjunnassa. Hukkakauran torjuntasuunnitelmien tekemiseen on budjetoitu 30 000 euroa vuodelle 2012, mikä on 10 000 euroa enemmän kuin vuodelle 2011.

Siemenperunakeskus
HE 70/2002 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan

vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa oleva tutkimuslaitos, joka saa tulonsa lähes kokonaisuudessaan valtion talousarviosta. MTT:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Omistusosuudella voidaan varmistaa jatkossakin, että Siemenperunakeskus tuottaa puhdasta siemenaineistoa kotimaisiin pohjoisiin olosuhteisiin. Valtioneuvoston asetuksen (344/2003) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.

Liito-oravan suojelu
HE 73/2003 vp, LA 154/2003 vp — EV 52/2004 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkistamiseksi Suomen ja liito-oravan osalta, mikäli liito-oravakannan osoitetaan olevan niin runsas ja vakaa, ettei sitä voida enää pitää kyseisessä liitteessä tarkoitettuna yhteisön tärkeänä pitämänä lajina, joka edellyttää tiukkaa suojelua.

2. Eduskunta edellytti, että liito-oravan suojeluun liittyvälle viranomaistoiminnalle asetettavista lisätehtävistä ja joutuisuusvaatimuksesta valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset otetaan asianmukaisesti huomioon talousarviota laadittaessa.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.

4. Eduskunta edellytti, että metsätalouden ympäristötukeen osoitettava määräraha mitoitetaan valtion talousarviota laadittaessa niin suureksi, että liito-oravan suojelusta aiheutuvat lisäkustannukset tulevan asianmukaisesti huomioon otetuiksi.

1. Ympäristöministeriö on rahoittanut vuonna 2003 alkanutta tutkimusta Suomen liito-oravakannan koon selvittämiseksi ja kannan seurannan järjestämiseksi. Alustava selvitys kannan koon arvioinnista valmistui vuoden 2006 alkupuolella. Tutkimuksen tulokset antavat nyt ensimmäistä kertaa tilastollisesti luotettavan kuvan Suomen liito-oravakannan suuruudesta. Vastaavantasoisen tiedon saaminen kannan pidempiaikaisesta kehityksestä edellyttää kuitenkin jatkotutkimuksia. Kannan kehityksen on raportissa arvioitu alustavasti olevan laskeva. Ympäristöministeriö on rahoittanut tähän liittyvää jatkotutkimusta. Tutkimuksessa käytettyä kartoitusruutuverkostoa käytetään jatkoseurannassa. Seurannan alustavien tulosten

perusteella vaikuttaa siltä, että kannan kehityksen suunta on edelleen laskeva. Seurantaa on kuitenkin tarpeen jatkaa.

Lajien uusin uhanalaisuuden tarkastelu "Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010" valmistui 1.12.2010. Liito-orava määritettiin edelleenkin vaarantuneeksi (Vulnerable, VU) lajiksi. Uhanalaisuuden syiksi ja lajia uhkaaviksi tekijöiksi katsottiin metsien uudistamis- ja hoitotoimet, puulajisuhteiden muutokset sekä lahopuun vähentyminen.

EU:n jäsenvaltiot ovat vuonna 2007 toimittaneet Euroopan komissiolle luontodirektiivin 17 artiklan edellyttämät raportit direktiivissä lueteltujen luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason arvioinnista ja kehityksestä. Komissio on vuonna 2009 laatinut jäsenvaltioiden laatimien raporttien pohjalta koko EU:n aluetta koskevan yhteenvedon. Tarkastelu koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia direktiivin liitteiden lajeja ja luontotyyppejä. Aloitteen tekeminen liitteiden mahdollisesta muuttamisesta kuuluu Euroopan komissiolle. Päätös mahdollisesta liitteiden muuttamisesta tehtäisiin todennäköisesti normaalissa lainsäädäntömenettelyssä.

Ministerineuvosto on Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 loppupuolella ja siis Suomen puheenjohdolla tekemissään päätelmissä (Biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä, 18.12.2006) muun ohella todennut, että luontodirektiivin liitteiden tarkasteluun ryhdyttäisiin vuonna 2010, kun riittävä luonnontieteellinen tieto lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta on olemassa. Biologista monimuotoisuutta koskevan EY:n toimintasuunnitelman loppuraportissa vuonna 2010 liitteiden tarkastelua ei ole kuitenkaan nostettu esiin. Ottaen huomioon vasta valmistuneen Suomen lajien uusimman uhanalaistarkastelun tulokset ja kannan kehitystä koskevat seurantatiedot, ympäristöministeriö ei katso perustelluksi ryhtyä enempiin toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV(a) muuttamiseksi lajin osalta.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

2. Liito-oravan suojeluun liittyvät tehtävät ovat metsäkeskuksen normaalia metsälain valvonta- ja tarkastustoimintaa. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma ja valtion menosäästöt ovat pienentäneet metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioiden valtionapua. Metsäkeskuksen lakisääteisten tehtävien hoitoon tarvittavat resurssit on kuitenkin pyritty turvaamaan.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

3. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö antoivat 30.6.2004 metsäkeskuksille (v. 2012 alusta lukien Suomen Metsäkeskus) ja alueellisille ympäristökeskuksille yhteisen ohjeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä. Tähän liittyen aiheesta on järjestetty kenttäkoulutusta sekä laadittu menettelyä koskevia prosessikaavioita ja päätösmalleja. Ympäristöhallinnolle kuuluvat em. päätösprosessit ovat olleet yhtenä ympäristöhallinnon laatujärjestelmän kehittämiskohteena vuoden 2005 aikana. Viranomaispäätöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että tarvittavat päätökset saataisiin aikaan ilman viivytystä, käytännössä on pyritty noudattamaan 30 vrk:n määräaikaa. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat pääosin muotoutuneet melko yhtenäisiksi. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen. Vuonna 2011 jatkettiin liito-oravatietojen siirron kehitystyötä. Tavoitteena on yhtenäistää ja nopeuttaa tiedon siirtoa ELY-keskusten ja metsäkeskuksen välillä.

Yhteiseen ohjekirjeeseen sisältyvät myös ohjeet liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yksityiskohtaiseksi määrittämiseksi. Määrittämistä koskevia, luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisia päätöksiä oli 1.10.2010 mennessä tehty alueellisissa ympäristökeskuksissa kaiken kaikkiaan 1 367 kappaletta. Päätösten mukaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen

yhteenlaskettu pinta-ala on 272 hehtaaria, joten nämä paikat ovat pinta-alaltaan varsin suppeita.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta maksettavan korvauksen edellytyksenä on, että suojelusta alueen omistajalle aiheutuva haitta on merkityksellinen. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2005 kiinnittänyt huomiota ympäristöministeriön näkemykseen em. haitankynnyksen euromääräisestä arvosta suhteessa esimerkiksi muuhun lainsäädäntöön sisältyvän huomattavan haitan vastaavaan euromääräiseen arvoon (YmVL 25/2006 vp). Valiokunta edellytti, että ministeriön tuli tarkistaa asiaa koskeva ohjeistuksensa.

Korvauskynnyksen yksityiskohtainen määrittyminen muotoutuu käytännössä oikeuskäytännön, ts. asiaa koskevien oikeustapausten kautta. Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojeluun liittyen toistaiseksi vain yksi tapaus on edennyt toimitusmiesten ja käräjäoikeuden (maaoikeuden) päätösten kautta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ei ottanut tuomiossaan suoraan kantaa korvauskynnyksen absoluuttiseen tasoon, vaan katsoi, että ko. tapauksessa merkityksellisen haitan kynnys oli ylittynyt. Korkein oikeus korosti tuomiossaan myös sitä, että yksittäistapauksissa ratkaisu jää monien arvionvaraisten seikkojen harkinnan varaan. Asia palautettiin lunastustoimikunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Viime aikoina on tullut vireille muitakin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyttämiseen liittyviä tapauksia, jotka ovat johtaneet korvaustoimituksiin. Korkeimman oikeuden tuomion ja vuoden aikana kertyneiden muiden korvaustapausten perusteella ympäristöministeriö on päättänyt luopua antamasta yleisiä ohjeellisia raja-arvoja merkitykselliselle haitalle. Näin ollen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan rajaamista ja metsänkäsittelyä koskevasta päätöksestä mahdollisesti maksettava korvaus jää ympäristökeskuksen ja maanomistajan välillä sovittavaksi siten, että kuhunkin tapaukseen liittyvät osatekijät voidaan ottaa huomioon. Korvauskynnystä koskeva oikeuskäytäntö tulee ajan myötä yhtenäistämään arviointia.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

4. Liito-oravan suojelua voidaan korvata metsätalouden ympäristötuella silloin, kun se sijaitsee kohteella, joka täyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 19 §:ssä asetetut edellytykset.

Metsätalouden ympäristötuen käyttö oli vuonna 2007 4,1 milj. euroa, vuonna 2008 4,4 milj. euroa, vuonna 2009 5,3 milj. euroa ja vuonna 2010 7,7 milj. euroa. Vuonna 2011 ympäristötuen käytöksi arvioidaan 5,1 milj. euroa.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Tilatukijärjestelmä
HE 17/2005 vp — EV 93/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 22.6.2005, että hallitus seuraa uudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi kansallisin toimin, jotta tukimenetykset eivät johda tilanteisiin, joissa tilojen toimeentulo ja kehittäminen vaarantuvat.

2. Eduskunta edellytti, että elintarvikeomavaraisuuden ja teollisuuden kotimaisen raaka-aineen saannin turvaaminen on jatkossakin keskeinen tavoite hallituksen maamme maa- ja elintarviketaloutta koskevassa päätöksenteossa.

3. Eduskunta edellyttää, että Euroopan yhteisön päätöksenteossa Suomen kannanottojen eräänä keskeisenä tavoitteena on maataloushallinnon byrokratian karsiminen ja että tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämiin organisaatio- ja henkilöstökustannuksiin osoitetaan varat siten, etteivät kustannukset rasita maataloustuottajille kohdennettavia tukivaroja.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla uusille, tuotantoansa laajentaville ja tuotantosuuntaansa vaihtaville viljelijöille taataan yhteisön säännösten puitteissa mahdollisuudet saada tukioikeuksia, siten, että viljelijöiden yhdenvertaisuus toteutuu.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ruokohelven ja muiden monivuotisten kasvien energiaviljelyn saattamiseksi tukikelpoiseksi tuotantomuodoksi luonnonmukaisen tuotannon yhteydessä tavanomaisella viljelymenetelmällä.

6. Eduskunta edellytti sen selvittämistä, aiheutuuko tilatukijärjestelmän tukioikeuksien siirtokelpoisuudesta vaikutuksia jo kiinnitettyjen maatalouskiinteistöjen vakuusarvoihin siten, että vakuuksien riittävyydestä syntyy epävarmuutta.

1. Tilatukimalli rakennettiin siten, että tukien kokonaismuutokset tiloilla, eri tuotantosuunnissa ja eri alueilla olivat mahdollisimman vähäiset, kun tarkastelussa otettiin huomioon myös kansalliset tuet, luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki.

Tilojen taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat useat tilatukiuudistuksen ulkopuoliset tekijät kuten markkinatuottojen, kustannusten ja muiden tukien muutokset. Tilat pyrkivät lisäksi sopeuttamaan mahdollisuuksien mukaan toimintaansa kulloiseenkin toimintaympäristöön. Tilatukiuudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia maatilojen taloudelliseen tilanteeseen voidaan karkealla tasolla arvioida esimerkiksi kannattavuuskirjanpitotilojen tulosten perusteella.

MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpidon tulosten mukaan maatalouden kannattavuus on vuosina 2008–2011 hieman matalammalla tasolla kuin ennen vuotta 2006. Tosin kannattavuuskehitys on ollut erilaista eri tuotantosuunnissa. Kuitenkin tilatukiuudistuksen vaikutusta tilojen kannattavuuteen on lähes mahdotonta erottaa muista kannattavuuteen vaikuttavista tekijöistä.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

2. Hallituksen tavoitteena on, että maataloustuotanto jatkuisi koko Suomessa ja kotimaiselle elintarvikeketjulle tuotettaisiin sen tarvitsema määrä korkealaatuista raaka-ainetta. Vuonna 2011 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2011 viljasadon kokonaismäärä oli samalla tasolla kuin viimeisen 10 vuoden aikana keskimäärin. Vehnäsato oli kaikkien aikojen suurin. Vuonna 2011 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa, ruista sekä öljy- ja valkuaiskasveja lukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet ja kansallisen tuen tukijärjestelmää rajoittavat komission päätökset.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

3. Suomen keskeisenä tavoitteena on maatalouden tukijärjestelmien yksinkertaistaminen ja maataloushallinnon byrokratian karsiminen silloin, kun se on mahdollista.

Suomi on aktiivisesti pitänyt esillä tarvetta yksinkertaistaa yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanoa. Suomi pitää tärkeänä, että lainsäädäntö ja tukijärjestelmät olisivat mahdollisimman selkeitä ja johdonmukaisia toimeenpano-ongelmien välttämiseksi ja viljelijöiden ja muiden maataloussektorin toimijoiden oikeusturvan varmistamiseksi.

Maataloustuottajille kohdennettavat tuet perustuvat yhteisösäädöksiin ja komission hyväksymiin tukiohjelmiin. Tuet maksetaan täysimääräisesti tuottajille. Tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämät organisaatio- ja henkilöstökustannukset rahoitetaan muista varoista.

Vuoden 2007 lopussa valmistui maa- ja metsätalousministeriön asettaman selvitysmiehen raportti maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmän yksinkertaistamisesta. Selvitysmiehen tehtävänä oli tarpeettoman byrokratian karsimiseksi arvioida maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmää kiinnittäen huomiota järjestelmän toimivuuteen tilatasolla ja viljelijän oikeusturvaan.

Maa- ja metsätalousministeriö asettama työryhmä on käsitellyt kaikki selvitysmiehen ehdotukset. Osaa ehdotuksista oli alettu valmistella jo ennen selvitysmiehen raportin julkistamista. Osa ehdotuksista on johtanut toimenpiteisiin vuosien 2008–2011 aikana (esimerkiksi sähköisen tukihaun käyttöönotto ja karttapalvelun kehittäminen). Työryhmän työ päättyi 31.12.2008 mennessä.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

4. Jäsenmaalla on oltava neuvoston suoria tukia koskevan asetuksen (EY) N:o 73/2009 artiklan 41 perusteella tilatukijärjestelmässä kansallinen varanto. Varannosta on myönnettävä tukioikeuksia tai niiden arvon korotuksia tietyissä erityistilanteissa oleville viljelijöille sekä jäsenmaan niin päättäessä ensisijaisesti uusille viljelijöille ja lisäksi rakenne- ja kehitysohjelmien piirissä oleville viljelijöille.

Vuosina 2010 ja 2011 kansallisesta varannosta voitiin myöntää tukioikeuksia seuraavin perustein: uusi viljelijä, vuokratun maan siirtyminen perilliselle, vuokratun maan ostaminen, tilusjärjestelyt, LUEL-, LUKL- ja LUTU -sitoumusalat, ympäristötuen erityistukisopimuksen (20 v.) päättyminen, tuomioistuimen päätös tai hallinnollinen määräys sekä ylivoimainen este tai poikkeuksellinen olosuhde. Vuoden 2011 lopussa varannossa oli varoja noin 1,2 miljoonaa euroa.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

5. Eduskunnan esittämä vaatimus on toteutunut. Valtioneuvoston asetuksella 277/2006 on muutettu valtioneuvoston asetusta (644/2000) luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta. Asetuksen 25 §:ää (sopimus luonnonmukaisesta tuotannosta) on muutettu siten, että luonnonmukaista tuotantoa harjoittava viljelijä voi viljellä ruokohelpeä tavanomaista tuotantotapaa noudattaen. Ruokohelpialalle ei kuitenkaan makseta luonnonmukaisen tuotannon erityistukea.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

6. Tukioikeuksia on voinut siirtää vuoden 2007 alusta alkaen. Tukioikeuksia on mm. voinut ostaa ja myydä tai vuokrata vastaavan peltoalan kanssa. Tukioikeuksien kauppahintoja ei kerätä viranomaisen puolesta, joten on mahdotonta arvioida tukioikeuksien vaikutusta pellon markkinahintaan ja sitä kautta vakuusarvoihin.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Lannoitevalmistelaki
HE 71/2005 vp — EV 51/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 23.5.2006, että maisemoinnista ja viherrakentamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset selvitetään siten, että erityistä huomiota kiinnitetään puhdistamolietepohjaisten maanparannusaineiden ja kasvualustojen aiheuttamien huuhtoutumien osuuteen vesistöihimme kohdistuvasta kokonaisravinnekuormituksesta.

2. Eduskunta edellytti, että lain vaikutuksia erityisesti lannoitevalmisteiden valmistukseen, tarjontaan ja käyttöön seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä.

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti huhtikuussa 2007 Viherrakentamisen ympäristövaikutukset – Envirogreen -tutkimushankkeen, jonka tavoitteena on selvittää viheralueiden kasvualustoista valumavesien mukana vesistöihin huuhtoutuvia typpi- ja fosforimääriä. Tutkimushankkeen toteuttivat Suomen ympäristökeskus ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Erityistä huomiota tutkimuksessa kiinnitettiin käsiteltyä puhdistamolietettä sisältävistä kasvualustoista huuhtoutuviin ravinteisiin ja niiden osuuteen kaikkien viherrakentamiskohteiden aiheuttamasta vesistöjen kokonaiskuormituksesta.

Tutkimuksen saatujen tulosten mukaan perinteisten, kivennäismaan, turpeen ja epäorgaanisen lannoitteen avulla rakennettujen kasvualustojen fosforipitoisuudet olivat yleensä vähintään puolta pienemmät kuin puhdistamolietepohjaisten kasvualustojen. Puhdistamolietekomposteista rakennettujen kasvualustojen fosforipitoisuuksien vaihtelu oli myös saman valmistajan tuotteiden sisällä suurempaa kuin turvepohjaisten kasvualustojen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Uuden lannoitevalmistelain vaikutuksia viherrakentamiseen ja kasvualustakauppaan kartoitettiin kyselytutkimuksilla. Eviran lannoitevalmistevalvonta käynnisti maa- ja metsätalousministeriön aloitteesta vuonna 2007 tuhkan lannoituskäyttöä selvittäneen hankkeen yhteistyössä silloisten TE-keskusten kanssa.

Toiminnanharjoittajille lähetetyn kyselyn perusteella lannoitevalmistelainsäädännön esitettiin palvelevan toiminnanharjoittajien tarpeita lähes poikkeuksetta jossain määrin vuonna 2007, mutta vuonna 2009 oli selväksi tullut jakauma siitä, että toisten tarpeita se palveli ja toisten ei. Enemmistönä olivat kuitenkin edelleen ne, joiden tarpeita lainsäädäntö palveli joko hyvin tai jossain määrin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maataloustuotanto
VNS 4/2005 vp — EK 20/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta lausui 16.6 2006: Koska kannattava maataloustuotanto ei ole mahdollista ilman ilmastollisia olosuhteita kompensoivaa tukijärjestelmää, eduskunta edellyttää, että koko maa tulee saada pitkäaikaisen ja vakaan kansallisen tukijärjestelmän piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pitkän aikavälin rahoitusvalmiutta parannetaan siirtämällä valtion talousarviosta vuosittain riittävä määrä rahastoon, mikä on valtiontalouden kannalta parempi ratkaisu kuin, että ra-

haston oma pääoma käytetään ensiksi kokonaisuudessaan ja sen jälkeen varaudutaan maatilatalouden investointien rahoitukseen pelkästään valtion talousarvion kautta.

3. Eduskunta edellytti, että maamme elintarvikehuoltovarmuusnäkökohdat otetaan nykyistä painokkaammin huomioon, sillä jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia kansalaistensa elintarvikkeiden saatavuudesta ja niiden turvallisuudesta.

4. Eduskunta edellytti, että elintarviketalouteen liittyvän tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan sekä neuvonnan riittävä rahoitus turvataan.

1. Keskeisten maataloustuotteiden tuotanto Suomessa ilman yhteiskunnan tukea ei ole nykyisessä laajuudessa mahdollista, koska EU:n sisämarkkinoilla maataloustuotteiden hintataso on pääsääntöisesti alle suomalaisten tuotantokustannusten. Tuotannon kannattavuuden turvaamiseksi maataloutta tuetaan sekä EU:n että kansallisin budjettivaroin. Keskeiset maatalouden tukijärjestelmät uudistuvat vuodesta 2014 alkaen. Suomen tavoitteena on vaikuttaa uudistuksen sisältöön siten, että Suomen maatalouden erityisolosuhteet tulisivat huomioitua EU:n yhteisen maatalouspolitiikan keinovalikoimassa. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan periaatteiden mukaisesti yhteisen maatalouspolitiikan keinot ovat ensisijaisia. Niiden soveltamisen jälkeen mahdollisesti jääviä ongelmia voidaan hoitaa komission hyväksymin kansallisin erityisjärjestelyin, joista Suomi käy neuvottelut komission kanssa sen jälkeen, kun uudistuksen sisältö on tiedossa.

2. Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makeran) varat ovat viime vuosina vähentyneet valtion talousarviosta tehdyistä budjettisiirroista huolimatta. Taustalla ovat rakennetukirahoituksen järjestämiseen liittyneet muutokset jo aiemmin 1990- ja 2000-lukujen aikana. Varatilanteen heikkenemistä on 2000-luvulla nopeuttanut Makeran valtionlainojen myöntämisen päättyminen vuonna 2004 muutamia rahallisesti vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta ja valtionlainojen korvaaminen pankkien pääomien varassa tapahtuvalla korkotukilainoituksella. Valtionlainoista luopuminen johtui siitä, että artiklan 141-ratkaisun kotieläintalouden ja kasvihuoneviljelyn korkeat investointitukitasot ovat pakottaneet avustusmuotoisen tuen osuuden lisäämiseen, mikä puolestaan on kasvattanut Makeran tasetta heikentävien kulutusmenojen osuutta. Samalla tuettavien hankkeiden koko on kasvanut.

Vuosina 2012–2016 Makeran käytettävissä olevien varojen arvioidaan vähentyvän niin, että vuonna 2016 ne olisivat enää noin 25 % vuoden 2011 tasosta. Käytettävissä olevien varojen määrä ei myöskään mahdollista arvioidun tarpeen mukaista rakennetukien rahoitusta vuosina 2013–2016. Vuosina 2004–2011 rahastoon on siirretty talousarvioissa ja lisätalousarvioissa yhteensä 318,11 miljoonaa euroa.

Rahoituskauden 2000–2006 aikana kertynyt "rahoitusrästi" on käytännössä saatu purettua muutamia yksittäisiä hakemuksia lukuun ottamatta. Vuonna 2008 voimaan tulleessa maatalouden rakennetukilaissa on varauduttu rakennetukivarojen niukkuuteen ja samalla estetty rastien syntyminen siten, että tukea myönnetään vain vuosittain käytettävissä olevien varojen rajoissa valintakriteerit parhaiten täyttäville hankkeille. Vuosina 2008–2011 ei kuitenkaan ole jouduttu tekemään valintaa rahoitettavien hankkeiden välillä, kun viljelijöiden investointihalukkuus on väliaikaisesti vähentynyt aiemmasta, minkä arvellaan johtuvan useiden maatalouden päätuotantosuuntien kannattavuuden heikentymisestä ja yleisen taloudellisen epävarmuuden lisääntymisestä.

Korkeiden investointitukitasojen käyttöä jatketaan maito- ja nautakarjatalouden sekä puutarhatuotannon rakentamisinvestoinneissa. EU:n komission edellyttämän liittymissopimuksen artiklan 141 soveltamista koskevan ratkaisun mukaisesti niiden tuotantosuuntien investoinneille, joille 141-päätöksen perusteella maksetaan tuotantoon sidottua tukea. Tämä 141-päätös jatkuu vuoden 2013 loppuun saakka. Nopean rakennekehityksen vuoksi investointitarpeen odotetaan pysyvän melko korkeana myös tulevina vuosina, joten tukivarojen tarve

pysyy suhteellisen suurena, vaikka taloudellinen epävarmuus ja maatalouden heikko kannattavuustilanne vaikeuttavat investointien toteuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö on marraskuussa 2011 asettanut hallitusohjelman mukaisen työryhmän, jonka tehtävänä on laatia selvitys Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuuden vaihtoehdoista ts. sen kehittämisvaihtoehdoista sekä niiden tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta toteuttamisesta.

3. Maataloustuotteiden tuotantomäärien kehitystä seurataan säännöllisesti. Vuonna 2011 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa, öljy- ja valkuaiskasveja sekä ruista lukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet ja kansallista tukea koskevat komission päätösten rajoitteet.

Vuonna 2011 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2011 viljasato oli keskimääräisellä tasolla.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan täydentävät ehdot velvoittavat tukea hakevat viljelijät pitämään huolta peltojensa kasvukunnosta. Vuonna 2011 oli aktiiviviljelyn ulkopuolella (kesantona, hoidettuna viljelemättömänä peltona tai viherlannoitusnurmena) runsaat 12 % peltoalasta, joka voidaan tarvittaessa palauttaa viljelyyn.

Suomen huoltovarmuuden perusta on kotimaisen maataloustuotannon ja tuotantokyvyn ylläpitäminen. Tätä päämäärää voidaan tukea muun muassa tukipolitiikan keinoin. Maatalouden kykyä sopeutua erilaisiin kriisitilanteisiin, kuten esim. sähkökatkoksiin, hoidetaan osana yleistä huoltovarmuutta ja energiahuoltoa. Elintarvikehuoltovarmuutta turvataan myös huoltovarmuusvarastoilla. Liittyen 1.9.2008 voimaan tulleeseen Valtioneuvoston päätökseen Huoltovarmuuden tavoitteista sovittiin MMM:n toivomuksesta ja yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, että Suomen elintarvikehuollon varmuusvarastojen tason ja riittävyyden arvioimiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asettaa työryhmän, jonka tulee työssään ottaa huomioon mm. maataloustuotteiden tuotantoa ja kysyntää koskevat ennusteet ja näiden vaikutukset Euroopan Unionin tuotantoon ja Suomen elintarvikkeiden huoltovarmuuteen. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää valkuaisen ja muiden tuotantopanosten saatavuuden turvaamiseen. Hallitus on lisäksi edistänyt kehittämis- ja tutkimushankkein erityisesti valkuaisomavaraisuutta.

4. Osa hallitusohjelman mukaisista maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan säästöistä osa on jouduttu kohdentamaan tutkimuksen ja neuvonnan rahoittamiseen. Näiden määrärahojen nykyinen taso on alhainen, jolloin pienikin leikkaus näihin määrärahoihin on merkittävä.

Vuoden 2011 maaseudun elinkeinoneuvontaan varattu määräraha oli tasoltaan 9 668 000 euroa. Valtionavun käytön tärkeimmät tavoitteet olivat:
1) Maaseutuyritysten kilpailukyvyn ja tuotteiden sekä toiminnan laadun parantaminen
2) Ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen sekä maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen
3) Maaseudun elinkeinojen monipuolistaminen, innovatiivisuuden lisääminen, maaseutuyritysten johtaminen ja yrittäjän jaksaminen sekä hyvinvointi

Näiden tavoitteiden lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on tulosohjauksessaan kiinnittänyt erityistä huomiota sekä tutkimuksen ja neuvonnan välisen tiedonsiirron edistämiseen että neuvontajärjestöjen keskinäisen yhteistyön lisäämiseen. Tämä on tapahtunut sekä tulossopimuksen että erillisten hankkeiden kautta.

Vuoden 2011 aikana maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin myös elinkeinoneuvonnan valtionapustrategia, jota toteutetaan 2012 valtionapujen jaon yhteydessä. Tämä työ pohjautui 'Neuvonnan pelikenttä 2020'-tutkimukseen, jossa selvitettiin neuvonnan tulevaisuuden haasteita. Valtionapustrategian avulla halutaan varmistaa valtionavun suuntaaminen niihin toimiin, jotka ovat elinkeinon tulevaisuuden ja kehittämisen kannalta kaikkein keskeisimpiä.

Julkisen talouden tila on johtanut siihen, että valtion suoran budjettirahoituksen osuus tutkimuslaitosten toiminnan rahoituksessa on supistunut. Esimerkiksi Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) kuluista vuonna 2011 katettiin budjettirahoituksella 60 %, kun osuus on aiemmin ollut 66–68 %. Valtaosa budjettirahasta käytetään tutkimusta palveleviin tehtäviin ja kansallisen tutkimusympäristön ylläpitoon, jota hyödyntää laajasti muukin kuin MTT:n tutkimus.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma edellyttää 154 henkilötyövuoden ja runsaan neljän miljoonan euron vähentämistä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen voimavaroista vuoden 2011 loppuun mennessä. Tämän lisäksi hallituksen lokakuun 2011 kehyspäätöksen johdosta MTT:n toimintamenomomentti leikkautuu reaalisesti noin 4 milj. euroa eli 11 % vuodesta 2013 alkaen verrattuna tasoon, jolla se on viime vuodet ollut. Vanhojen ja uusien kehysleikkausten seurauksena MTT joutuu tasapainottamaan talouttaan vuosina 2012 ja 2013 melkein 10 % (5 milj. euroa) verrattuna vuoteen 2011. Tämä tehdään toimintaa fokusoimalla, kannattavuutta parantamalla, lisätuloja hankkimalla ja kustannuksia leikkaamalla. Tasapainotusohjelma sisältää vuoteen 2014 mennessä arviolta 90 henkilön vähentämisen, mistä luonnollinen poistuma vastaa enintään puolta. Samalla henkilöstörakenne muuttuu edelleen tutkijavoittoisemmaksi.

MTT:n profiili koetoimintapainotteisena maataloustutkimuslaitoksena on ratkaisevasti muuttunut 2000-luvulla. Elintarviketutkimus, ympäristötutkimus, biotekniikkatutkimus sekä taloudellinen, aluetaloudellinen ja yhteiskunnallinen tutkimus ovat yhteiskunnan tarvehierarkiassa ja sen myötä tutkimustiedon kysyntämielessä muuttaneet rajusti MTT:n fokusta. Uudistetun strategian ja budjettileikkausten mukaisesti MTT suuntaa toimintaansa ja muuttaa toimintatapaansa, jotta päätehtävien hoitaminen varmistetaan myös tulevaisuudessa. Tiedon ja teknologian vaihto toteutetaan yhdessä sekä tulosten käyttäjien että innovaatioketjun muiden toimijoiden, kuten neuvonnan ja opetuksen, avulla. Tutkimus tehdään yhdessä muiden kansallisten ja kansainvälisten tutkimusorganisaatioiden kanssa. Yhteistyö Lynetin (Luonnonvara- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymä) sekä yliopistojen kanssa tukee toiminnan tehostamista. Lynet on vuonna 2010 toimintansa käynnistänyt, MMM:n ja YM:n hallinnonalojen tutkimuslaitokset kokoava yhteenliittymä, jolla kehitetään ja tehostetaan toimintaa. Lynetillä on yhteisiä tutkimusohjelmia sekä yhteistyötä tutkimusinfrastruktuurissa, sisäisissä palveluissa ja asiantuntijatehtävissä.

Maa- ja metsätalousministeriön sitomatonta tutkimusrahoitusta on jouduttu vähentämään merkittävästi. Kun yhteiskunnalliset haasteet edellyttävät yhä laaja-alaisempia ja monitieteisempiä hankekokonaisuuksia, tutkimushankkeiden valinta tulee entistäkin vaativammaksi, kun vain muutama erittäin korkeatasoinen hanke voi tulla rahoituksen piiriin. Samalla myös tutkimuksen tulisi antaa perusteita poliittisille päätöksille (evidence based policy).

Onkin erittäin tärkeää, että alan tutkimus menestyy paremmin kilpailtaessa muiden rahoituslähteiden, kuten Suomen Akatemian, Tekesin ja EU:n puiteohjelmien rahoituksesta, etenkin kun EU on seuraavassa puiteohjelmassaan (Horizon 2020) panostamassa huomattavasti entistä enemmän biotalouden tutkimukseen. Maa- ja elintarviketalouden rahoituksessa Makerasta tulevaa tutkimusrahoitusta on pyritty kohdistamaan ensisijaisesti hallinnolle tärkeisiin sekä elinkeinoa palveleviin tutkimushankkeisiin, kun elinkeinolla itsellään ei ole samanlaisia resursseja panostaa tutkimukseen kuin monilla teollisuuden aloilla.

Kasvinsuojeluaineet
HE 147/2006 vp — EV 164/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.11.2006, että kasvinsuojeluaineista annetun lain vaikutuksia erityisesti kasvinsuojeluaineiden tarjontaan seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2008 loppuun mennessä.

Markkinoilla olevien valmisteiden kokonaislukumäärässä on tapahtunut kasvua (28 %) uuden lain voimassaolon aikana. Kasvu on osaksi tuonut täysin uusia valmisteita markkinoille ja osaksi kasvu on tuonut samaa valmistetta uuden nimikkeen alla. Erityisesti rinnakkaistuontivalmisteiden määrä on lisääntynyt. Täysin uudet valmisteet tuovat uusia työkaluja viljelijöiden käyttöön, kun nimikkeiden lisäykset taas ovat saattaneet hyödyntää viljelijää lisääntyvän kilpailun muodossa. Rinnakkaistuontivalmisteiden markkinoilla olon oletetaan lisäävän kasvinsuojeluaineiden hintakilpailua. Kasvinsuojeluainerekisterissä uuden lain voimassaolon aikana tapahtuneet muutokset on esitelty oheisessa taulukossa.

Taulukko 1.

Eviran kasvinsuojeluainerekisteri	**1.1.2007**	**1.1.2008**	**1.1.2009**	**1.1.2010**	**1.1.2011**	**1.1.2012 tilanne 14.12.2011**
Hyväksyttyjä kasvinsuojeluaineita	290	313	317	341	354	372
Hyväksymishakemuksia vireillä	89	75	82	79	101	116
(joista 1.1.2007 jälkeen saapuneet)	(-)	(7)	(30)	(43)	(70)	(85)

	vuonna 2007	**vuonna 2008**	**vuonna 2009**	**vuonna 2010**	**vuonna 2011**
Hyväksyttyjä hakemuksia	26	29	46	26	31
- joista uusia	(16)	(16)	(19)	(7)	(7)
- identtisiä	(5)	(5)	(3)	(8)	(1)
- rinnakkaistuontivalmisteita	(5)	(8)	(24)	(11)	(23)
rekisteristä poistettuja kasvinsuojeluaineita	3	25	22	13	13

Kalatalousrahasto
HE 220/2006 vp — EV 205/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2006, ettei mitään Euroopan unionin neuvoston Euroopan kalatalousrahastosta antaman asetuksen (EY) N:o 1198/2006 mahdollistamaa tukimuotoa asetuksen minkään toimintalinjan osalta suljeta pois ja että tarvittaessa voidaan kalakantojen tilan mahdollisesti heiketessä tukea myös pyyntiponnistuksen vapaaehtoisia rajoittamistoimia.

Elinkeinokalatalouden toimintaohjelmassa on määritelty, mitkä kalatalousrahaston sallimat tukitoimet on tarkoitus ottaa käyttöön Suomessa sekä resurssit, joilla kyseiset toimet on tarkoitus toteuttaa. Minkään toimintalinjan mahdollistamaa tukimuotoa ei ole kategorisesti suljettu pois.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin. Lausuma esitetään poistettavaksi.

Elintarvikevalvonnan voimavarat
VNS 7/2006 vp — EK 47/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 24.1.2007, että elintarviketurvallisuuteen liittyvän tutkimustyön ja neuvonnan toimintaedellytyksistä huolehditaan ja riittävä rahoitus turvataan.

2. Eduskunta edellytti, että elintarvikevalvonnan voimavarat turvataan sekä valtionhallinnossa että kuntien elintarvikevalvonnassa.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvää tutkimusta rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksella (Elintarviketurvallisuusvirasto, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), maa- ja metsätalousministeriön sitomattomilla tutkimusvaroilla sekä yliopistojen ja korkeakoulujen rahoituksella. Lisäksi Euroopan Unionilla on elintarviketurvallisuuteen liittyvää rahoitusta 7. puiteohjelmassa. Edellä mainitulla rahoituksella on käynnistetty ja jatkettu elintarviketurvallisuuteen liittyviä tutkimushankkeita.

Keskeiset toimet elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi ovat elintarvikevalvonnan kokoaminen paikallisiin yhteistoiminta-alueisiin sekä valvonnan maksullisuuden laajentaminen. Paikallisten valvontayksiköiden määrä on laskenut vuoden 2011 alussa n. 85:een. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain toimeenpanon avulla yksiköiden määrä alenee edelleen niin, että vuoden 2013 alussa yksiköitä olisi enintään 65. Kunnat ovat tehtyjen selvitysten mukaan ottaneet valvontamaksut käyttöön melko varovaisesti.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon elintarviketurvallisuudesta vuonna 2010 (VNS 3/2010 vp). Selonteossa tarkastellaan mm. edellisen selonteon tavoitteiden toteutumista.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Rehulaki
HE 27/2007 vp — EV 119/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2007, että annettavan rehulain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö laati selvityksen rehulain (HE 27/2007 vp – EV 119/2007 vp) vaikutuksista vuoden 2009 loppuun mennessä ja se esitettiin rehulaki -lausumassa vuonna 2010. Sekä toimijoiden rekisteröityminen / hyväksyminen että toiminnan harjoittamiseen liittyvä HACCP -järjestelmän käyttöönottokoulutus ovat osa normaalia toimintaa, eivätkä täten aiheuta erityistoimenpiteitä.

Asia ei anna enää aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma ehdotetaan poistettavaksi.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano
HE 52/2007 vp — EV 201/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.12.2008 maa- ja metsätalousministeriön antavan maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä yksityiskohtaisen selvityksen

toimivuudesta ja vaikutuksista ottaen muun ohella huomioon, mitä perustuslakivaliokunta on asiasta antamissaan lausunnoissa esittänyt.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005), jäljempänä *tilatukilaki*, 20 §:ää muutettiin 1.1.2009 voimaan tulleella lailla siten, että 20 §:stä kumottiin aiemmin voimassa olleet 3 ja 4 momentti ja pykälään lisättiin uusi 3 momentti kumotun 3 momentin sijaan. Aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaan tilatukioikeus siirtyi pääsääntöisesti vuokranantajalle vuokrakauden päättyessä momentissa mainituin poikkeuksin. Tilatukilain 20 §:n muutoksen jälkeen näin ei enää ole, vaan voimassa olevan 20 §:n 3 momentin mukaan vuokrasopimusta voidaan sovitella, jos tukioikeuksiin siirtymisestä koskevan ehdon puuttuminen johtaisi kohtuuttomuuteen.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole tiedossaan yhtään tapausta, jossa vuokrasopimusta olisi soviteltu tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaisesti.

Aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaisia riita-asioita on tullut vireille tilatukilain voimaantulon 1 päivän elokuuta 2005 ja 31 päivän joulukuuta 2008 välisenä aikana joitain tapauksia. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta on ratkaissut noin kymmenen asiaa, jotka koskevat tilatukioikeuksien siirtämistä. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on vireillä yksi tilatukioikeuksien siirtoa koskeva asia. Asiasta odotetaan ratkaisua vuoden 2012 alussa. Korkein hallinto-oikeus on antanut tilatukioikeuksiin liittyen yhden ratkaisun, mutta siinä ei suoranaisesti ollut kysymys aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin soveltamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti yksityiskohtaisen selvityksen eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 29 päivänä tammikuuta 2010.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatalouden rakennetuet
HE 113/2007 vp — EV 121/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.12.2007, että nuoren viljelijän aloitustukea koskeville hakemuksille annetaan hakemusten käsittelyssä etusija muihin rakennetukia koskeviin hakemuksiin nähden siten, ettei valintamenettelyä tarvitse soveltaa nuoren viljelijän aloitustukea myönnettäessä.

2. Eduskunta edellytti, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee vain toisen heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset, mikäli Euroopan yhteisön säännökset eivät muuta edellytä.

3. Eduskunta edellytti, että maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

1. Nuoren viljelijän aloitustukea koskevia hakemuksia varten vuosina 2008–2011 annettiin kullekin ELY -keskukselle oma määrärahakiintiö, millä turvattiin aloitustuen myöntäminen kaikille aloitustuen ehdot täyttäville hakijoille.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee molempien heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset.

Maatalouden investointitukea ja nuoren viljelijän aloitustukea koskevan valtioneuvoston asetuksen (299/2008) mukaan riittävänä ammattitaitona pidetään tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukaista vähintään toisen asteen ammatillista luonnonvara-alan koulutusta tai sitä vastaavaa muuta koulutusta. Aloitustukea voidaan myöntää myös maatalousyrittäjälle, jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta sekä tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukainen vähintään 20 opintoviikon tai 30 opintopisteen koulutus. Tilanteissa, joissa tukea tilanpidon aloittamiseen hakevat puolisot yhdessä, katsotaan ammattitaitoa koskevan edellytyksen täyttyvän myös silloin, kun vain toinen puolisoista täyttää edellä mainitut kohdat, mutta tällöin toisella puolisolla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta. Ammattitaitovaatimuksen pitää täyttyä viimeistään kolmantena vuotena tuen myöntämisestä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia ja on toimittanut maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen uuden tukijärjestelmän toimivuudesta joulukuussa 2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Riistavahinkolain vaikutukset
HE 90/2008 vp — EV 198/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Selvityksessä todettiin, että riistavahinkolaissa ja -asetuksessa on otettu korostetusti huomioon erityisen merkittävien suurpetovahinkojen korvaaminen. Riistavahinkolain tuomat rakenteelliset uudistukset kuten vasahävikkikorvausjärjestelmä ja poikkeuksellisen suurten porovahinkojen korvaaminen luotiin erityisesti suurpetokantojen aiheuttamien vahinkojen aiempaa kattavamman korvauksen varmistamiseksi ja porotalouselinkeinon turvaamiseksi. Vaikka vahinkoa aiheuttaviin suurpetoihin kohdennetulla täsmäpyynnillä on saatu vahinkomäärät poronhoitoalueella kääntymään laskuun, korvausjärjestelmän laskennallisten elementtien johdosta mukaan lukien korvausten riippuvuus poronlihan markkinahinnasta, muutos korvattavissa summissa tulee näkymään vasta viiveellä. Toisin sanoen suurpetojen aiheuttamat vahinkotapaukset ovat merkittävästi vähentyneet, mutta korvaussumma on kasvanut huomattavasti.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma esitetään poistettavaksi.

Kalastuslain kokonaisuudistus
HE 17/2009 vp — EV 72/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.5.2010, että kalastuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä ammattikalastusta koskevia säännöksiä uudistetaan muuttamalla ammattikalastus luvanvaraiseksi toiminnaksi.

Kalastuslain kokonaisuudistusta on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön johdolla laajapohjaisessa työryhmässä ja sen neljässä jaostossa. Ammattikalastusta koskevat säännökset, mukaan lukien toiminnan luvanvaraisuus on käsitelty osana kokonaisuudistusta. Esityksessä on lähdetty siitä, että ammattikalastajien tulisi rekisteröityä ELY-keskuksen ylläpitämään rekisteriin ja että vain ammattikalastajilla olisi oikeus kalan ensikäden myyntiin. Lisäksi on esitetty, että heillä olisi saaliiden ilmoitusvelvollisuus. Näiden ehdotusten toteutuminen merkitsisivät käytännössä ammattikalastuksen luvanvaraisuutta.

Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto
HE 30/2009 vp — EV 89/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 15.6.2009, että maanmittauslaitoksen kaikkien toimipisteiden tulee tarjota samantasoisia palveluita uudistuksen kohteena olevissa kiinteistöjen kirjaamisasioissa.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle sekä lakivaliokunnalle annetaan syysistuntokauden 2009 aikana selvitys niistä säädös- ja muista toimenpiteistä, joihin on ryhdytty kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle annetaan vuoden 2010 loppuun mennessä yksityiskohtainen selvitys uudistuksen toimivuudesta muun muassa maa- ja metsätalousvaliokunnan hallituksen esityksestä antamassa mietinnössä esille tuomien seikkojen osalta.

1. Eduskunnan lausuman seurauksena on Pohjanmaan maanmittaustoimiston Alajärven toimipisteeseen siirretty yksi kirjaamissihteeri, joka hoitaa kirjaamisasioita ja tarvittaessa auttaa asiakaspalvelua kirjaamisasioiden asiakaspalvelutilanteissa. Keski-Suomen maanmittaustoimiston Saarijärven toimipisteessä on työskennellyt noin kaksi vuotta aikaisemmin käräjäoikeudessa kirjaamisasioita hoitanut henkilö. Hän tulee hoitamaan kirjaamisasioita toimipisteessä ja tarvittaessa auttaa asiakaspalvelua kirjaamisasioiden asiakaspalvelutilanteissa. Toteutettujen toimenpiteiden jälkeen kirjaamissihteereitä on sijoitettu kaikkiin Maanmittauslaitoksen 35 toimipisteeseen, jonka seurauksena voidaan katsoa, että Maanmittauslaitoksen kaikki toimipisteet tarjoavat samantasoisia palveluita kiinteistöjen kirjaamisasioissa.

2. Kielellisten oikeuksien turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä annettiin 6.8.2009 valtioneuvoston asetus maanmittauslaitoksen eräiltä kirjaamislakimiehiltä vaadittavasta kielitaidosta (600/2009). Asetuksella tiukennettiin eräiden kirjaamislakimiesten virkojen väestön vähemmistön kielen hallinnan kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia siitä, mitä ne ovat julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003). Maa- ja metsätalousministeriö antoi 23.11.2009 sekä eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle että lakivaliokunnalle selvitykset niistä säädös- ja muista toimenpiteistä, joihin on ryhdytty kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön antoi 7.12.2009 lakivaliokunnalle täydennyksen 23.11.2009 antamaansa selvitykseen.

3. Eduskunnan lausuman seurauksena maa- ja metsätalousministeriö on seurannut kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtoa koskevan uudistuksen toimivuutta ja antanut 25.11.2010 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen kiinteistöjen kirjaamisasioiden toimivuudesta. Kirjaamisprosessin suorituskyky, oikeusvarmuus ja asiakaspalvelun taso on turvattu ja siirron jälkeen ei ole ollut suuria ongelmia kirjaamisasioiden käsittelyn sujuvuudessa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma esitetään poistettavaksi.

Maatalouden rakennetukia koskeviin säännöksiin liittyvät muutostarpeet
HE 65/2009 vp — EV 91/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että maatalouden rakennetukia koskeviin laintasoisiin säännöksiin liittyvät muutostarpeet selvitetään välittömästi ja että tarvittavat muutosehdotukset toimitetaan eduskunnan käsiteltäviksi heti seuraavan syysistuntokauden alussa annettavalla hallituksen esityksellä.

Maa- ja metsätalousministeriö antoi eduskunnalle vuoden 2009 lopussa lausumassa tarkoitetun selvityksen. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on kartoittanut uuden rakennetukijärjestelmän muutostarpeita ja valmistellut asetusmuutoksia yhdessä tuottajajärjestöjen ja valtiovarainministeriön edustajien kanssa niin sanotussa rakennetukityöryhmässä. Vuoden 2009 elokuussa hyväksytyn lainmuutoksen (598/2009) jälkeen eduskunnalle on annettu hallituksen esitykset HE 294/2010vp ja HE 40/2011vp maatalouden investointeihin sovellettavasta hankintamenettelystä. Ensiksi mainittuun esitykseen perustuva lainmuutos 499/2011 on tullut voimaan marraskuussa 2011 ja jälkimmäiseen esitykseen perustuva lainmuutos 1415/2011 on tullut voimaan vuoden 2012 alusta. Työryhmässä ei ole tullut esiin muita rakennetukilain sisällöllisiä muutostarpeita.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eläinlääkäritarve
HE 81/2009 vp — EV 116/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 6.10.2009, että maamme eläinlääkinnän eläinlääkäritarve sekä mahdollinen tarve lisätä koulutettavien eläinlääkäreiden määrää arvioidaan pikaisesti.

Esiselvitys Suomen eläinlääkinnän eläinlääkäritarpeesta sekä arvio mahdollisesta tarpeesta lisätä koulutettavien eläinlääkäreiden määrää tehtiin yhteistyössä tärkeimpien sidosryhmien, kuten Kunnallisen työmarkkinalaitoksen, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan ja Suomen eläinlääkäriliiton kanssa, ja se on valmistunut 30.6.2010. Esiselvityksestä ovat pyynnöstä antaneet lausuntonsa Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Lapin aluehallintovirastot, Elintarviketurvallisuusvirasto, Suomen eläinlääkäriliitto ry., Suomen Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellinen tiedekunta, Suomen kunnaneläinlääkäriliitto ry., Itä-Suomen yliopisto, Eläinlääketieteen kandidaattiyhdistys EKY ry., Maahanmuuttovirasto, professori Satu Pyörälä, Eläinlääkärihygieenikkojen yhdistys ry., opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry.

Esiselvityksen ja siitä saatujen lausuntojen perusteella tehtiin 1.2.2011 valmistuneessa loppuraportissa johtopäätökset eläinlääkinnän eläinlääkäritarpeen tilanteesta sekä laadittiin toimintaohjelma eläinlääkintähuollossa työskentelevien eläinlääkäreiden riittävyyden turvaamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto ja Helsingin yli-

opiston eläinlääketieteellinen tiedekunta toteuttavat toimintaohjelmaa osana normaalia toimintaansa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa
HE 232/2009 vp — EV 26/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.3.2010, että EU:n säännöksiä tehtävien eriyttämisestä on tulkittava Suomessa siten, että kunnan maaseutuelinkeinoviranomaistehtäviä hoitava henkilö voi hoitaa sekä hallintoviranomaisen tehtäviä että maksajavirastotehtäviä. Tehtävien eriyttäminen on katsottava toteutetuksi, jos edellä tarkoitettu henkilö ei toimi saman maatalousyrittäjän kohdalla sekä sitoumuspäätöksiin liittyvissä tehtävissä että maksajavirastotehtävissä.

Eduskunnan lausuman edellyttämistä tehtävien eriyttämisperiaatteista on yhteistoiminta-alueita muodostettaessa kerrottu laajasti koulutuksen ja tiedotuksen keinoin. Lausuma otetaan huomioon myös Maaseutuviraston ja kuntien yhteistoiminta-alueiden välisiä maksajavirastosopimuksia laadittaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Suomen ja Ruotsin välillä tehty rajajokisopimus
HE 264/2009 vp — EV 95/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 16.6.2010, että hallitus huolehtii Itämeren lohen ja taimenen kalastuksen tehokkaasta säätelystä sekä kansallisesti että yhdessä Ruotsin kanssa ja varautuu käytännön toimin Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 16 §:n mukaisesti kalakantojen aiempaa kattavampaan suojeluun ja tehokkaampien kalastusmääräysten antamiseen, sekä varmistaa yhteistyössä Ruotsin kanssa tehokkaan kalastuksenvalvonnan toteutumisen rajajokisopimuksen alueella.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että kalastuksen säätelyn, valvonnan ja seurannan tuloksista sekä kalastussäännön 16 §:n mukaisista toimista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys 1.10.2012 mennessä.

1. Hallitus on säädellyt lohen kalastusta sekä valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa että valtioneuvoston asetuksella 436/2011 Tornionjoen kalastusalueella sovellettavista kansallisista kalastusmääräyksistä. Asetus 436/2011 liittyy Suomen ja Ruotsin väliseen rajajokisopimukseen ja sen tarkoituksena on toimeenpanna sopimuksen osana olevan Tornionjoen kalastusalueen kalastussäännön 7 §:n 8 momentissa olevaa määräystä kansallisesta päätöksestä lohenkalastuksesta merialueella ja siihen liittyvästä valvonnasta. Lohenkalastuksesta Tornion- ja Muonionjoessa on lisäksi annettu Tasavallan presidentin asetus 438/2011 (SopS 66/2011) Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen kalastussäännön 16 §:ssä tarkoitetun pöytäkirjan voimaansaattamisesta. Asetuksella on voimaansaatettu kalastussäännön 2 liitteeseen (apajapaikat joessa) tehdyt lisäykset ja muutokset sekä merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia ja siikalipon määritelmän tarkennusta.

Kesällä 2011 sovellettiin ensimmäistä kertaa uutta rajajokisopimusta ja siihen kuuluvaa kalastussääntöä. Lisäksi sovellettiin kalastussäännön 16 §:n mukaisesti sovittuja (toimeenpantu asetuksella 438/2011) merikalastuksen tiukennettuja valvontatoimia. Niissä asetetaan en-

nen lohenkalastuskautta kiinteillä pyydyksillä tapahtuvalle kalastukselle vaatimuksia kalapesien päivittäisen koennan suorittamiseksi. Koennassa kalapesä tulee nostaa ylös vedestä tavalla, joka mahdollistaa, että koko kalapesän saaliin ja kaikkien pyydykseen joutuneiden lohien ja taimenten varovainen vapauttaminen voidaan läsnä olevan valvojan toimesta yksiselitteisesti todentaa. Suomen valvojien havaintojen perusteella kalastajien ja valvojien toiminta Ruotsin puolella on ottanut askeleen oikeaan suuntaan. Kalastus kiinteillä pyydyksillä aloitettiin myöhemmin kuin ennen ja ennen lohenkalastuksen alkua tapahtuneessa valvonnassa niistä vapautettiin lohia.

2. Maa- ja metsätalousministeriö antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle edellytetyn selvityksen asetetussa määräajassa (1.10.2012).

Metsälain valtuussäännökset
HE 266/2009 vp — EV 109/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2010, että lakia alemmanasteisia säännöksiä uudistettaessa nyt säädettyjen valtuussäännösten mukaisesti pidättäydytään sellaisista muutoksista, jotka muuttaisivat tässä laissa tarkoitettua metsänhoitoa ja käyttöä.

Metsälain (1093/1996) osittaismuutos ja siihen liittyvä rikoslain muutos on vahvistettu 10.9.2010. Muutokset on julkaistu säädöskokoelmassa numeroilla 822/2010 (metsälaki) ja 823/2010 (rikoslaki). Muutokset tulivat voimaan 1.1.2011.

Vuoden 2011 alussa tuli voimaan myös valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä (1234/2010). Asetukseen on koottu metsäasetukseen ja maa- ja metsätalousministeriön päätökseen metsälain soveltamisesta sisältyvät asiakokonaisuudet. Viimeksi mainitut säädökset kumottiin edellä mainitulla valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetus ei muuta vallitsevaa käytäntöä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsälannoitus
HE 271/2009 vp — EV 47/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 23.4.2010, että metsälannoitusta koskevat lakia alemmanasteiset säännökset laaditaan sen sisältöisiksi, että valiokunnan mietinnössä hallituksen esityksestä lannoitelaiksi (MmVM 3/2006 vp–HE 71/2005 vp) esitetyt kannanotot tulevat huomioon otetuiksi.

Uusi maa- ja metsätalousministeriön asetus lannoitevalmisteista (24/2011) astui voimaan 13.9.2011. Eduskunnan kannanoton mukaisesti hyvälaatuisen puun, turpeen ja peltobiomassan poltosta syntyneen tuhkan käyttö metsänlannoitukseen samoin kuin siihen liittyvien uusien tuotteiden (uusi tyyppinimiryhmä tuhkalannoitteet) kehittäminen ja käyttöönotto on mahdollista jatkossakin. Ministeriön asetuksessa korkeinta sallittua kadmiumraja-arvoa nostettiin 25 mg:aan Cd/kg ka metsässä käytettävillä tuhkalannoitteilla, kun se aikaisemmin oli 17,5 mg Cd/kg. Metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa saa uuden asetuksen mukaan levittää kadmiumia 100g/ha 60 vuoden ajanjaksona annettuna. Muutos vastaa Metsäntutkimuslaitoksen metsätuhkalinjausta, silloin kun metsässä käytettäviä tuhkalannoitteita levitetään 4000 kg/ha. Aikaisemmin sallitut kadmiumin enimmäislevitysmäärät olivat 60 g/ha 40 vuoden ajanjaksona annettuna. Asetuksessa nostettiin myös metsässä käytettävien tuhkalannoitteiden arseenin raja-arvoa 40 mg:aan As/kg ka, kun se aikaisemmin oli 30 mg As /kg ka. Arseenin raja-arvoa nostettaessa määrättiin asetuksessa Metsäntutkimuslaitoksen esityksen

mukaisesti arseenille metsässä käytettävissä tuhkalannoitteissa kadmiumin tapaan hehtaarikohtainen enimmäismäärä, joka on 160 g As/hehtaari 60 vuoden ajanjaksona annettuna.

Elintarvikelain muuttaminen
HE 275/2009 vp — EV 96/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2010, että hallitus huolehtii jatkossa pakkausmateriaalien kuin myös elintarvikkeiden maahantuontiin liittyvän valvonnan kattavasta keskittämisestä tullille ja Elintarviketurvallisuusvirastolle, sekä varmistaa kuntien elintarvikevalvonnan resurssit kuntien tehtäviä lisättäessä.

Kaikki elintarvikkeiden, mukaan lukien pakkausmateriaalien, maahantuonnin valvonta kuuluu tullilaitokselle ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden osalta Elintarviketurvallisuusvirastolle. Kunnille ei ole esitetty uusia tehtäviä elintarvikevalvonnassa. Päinvastoin, kunnilta on siirretty pienteurastamojen lihantarkastus valtion vastuulle 1.9.2011 alkaen (laki 352/2011).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko
VNS 5/2009 vp — EK 7/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:
>
> 1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinojen tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.
>
> 2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinojen rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.
>
> 3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.
>
> 4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka TEM esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

1) Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen
2) Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla
3) Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen
4) Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Hallitus edistää lausumassa edellytettyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittymisen sekä t&k&i -tarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesiopolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Esimerkiksi maaseutualueiden laajakaistainfrastruktuurin kehittämiseksi ohjelmassa on osoitettavissa kaudella erityinen 25 miljoonan euron rahoitus. Ohjelmien toimeenpano etenee arvioidussa tahdissa ja ohjelmat suljetaan vuonna 2015. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Myös rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Kiinteistönmuodostamislaki
HE 265/2009 vp — EV 307/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 9.2.2011, että annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 21.7.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt lausuman edellyttämän seurannan yhteistyössä Maanmittauslaitoksen keskushallinnon kanssa.

Riistanhoitomaksut
HE 237/2010 vp — EV 275/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.1.2011, että riistanhoitomaksuista kertyvistä varoista nykyistä suurempi osuus osoitetaan riistanhoitoyhdistysten menoihin.

Valtioneuvosto päätti 17.2.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Eduskunnan lausuman mukaisesti riistanhoitoyhdistysten osuutta riistanhoitomaksuista tullaan TTS-kaudella nostamaan nykyisestä 18,5 prosentista vuosittain. Vuoden 2012 valtion talousarviossa riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista on 20 prosenttia. Tavoitteena on nostaa riistanhoitoyhdistysten osuus riistanhoitomaksuista vuoteen 2016 mennessä 24 prosenttiin. Tämä kuitenkin edellyttää riistanhoitomaksun korottamista, sillä Suomen riistakeskuksen toiminnan kehittäminen edellyttää panostusta uusiin tietojärjestelmiin, jotta Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus voidaan turvata. Riistanhoitoyhdistysten osuuden kasvattaminen ilman riistanhoitomaksun peruskertymän kasvattamista tulisi leikkaamaan Suomen riistakeskuksen käytettävissä olevia varoja, joka vaarantaisi Suomen riistakeskuksen palvelukyvyn.

Edellä sanotun lisäksi Suomen riistakeskukseen luodaan erityinen riistanhoitoyhdistysten tukiprosessi, jonka toimenpiteisiin sisältyy mm. huolehtia riistanhoitoyhdistysten taloudel-

listen edellytysten säilymisestä ja kehittämisestä sekä kehittää ja ylläpitää riistanhoitoyhdistysten tietojärjestelmiä ja taloushallintotukea.

Pienpuun energiatuki
HE 270/2010 vp — EV 254/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2010, että pienpuun energiatuesta annettavan lain vaikutuksia puun energiakäyttöön ja raakapuun markkinoihin seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan valiokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 27.1.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laadittiin vuonna 2011 malli, jolla voidaan seurata energiatukien vaikutuksia puun energiakäyttöön ja puumarkkinoihin.

Kalastuslain uudistus
HE 271/2010 vp — EV 363/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.3.2011, että kalastuslain uudistuksessa lain tasolla säädetään kalastuksenvalvonta yhdeksi keskeiseksi kalastuksenhoitomaksuvarojen käytön kohteeksi, jotta riittävät resurssit valvonnan tehostamiseen varmistetaan.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu kalastuslain kokonaisuudistusta työryhmän ja neljän jaoston avulla. Uuden kalastuslain mukaiseen rahoitusjärjestelmään on kalastuksen valvonta otettu omaksi varojen käyttökohteeksi vielä luonnoksena olevissa esityksissä. Lisäksi vuoden 2012 kalastuksenhoitomaksuvarojen harkinnanvaraisten avustusten haun painopistealueena on esitetty kalastuksen valvonnan kehittäminen.

Pienteurastamojen lihantarkastus
HE 293/2010 vp — EV 333/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.3.2011, että pienteurastamoille lihantarkastuksesta ja valvontatoiminnasta aiheutuvien kustannusten alentaminen toteutetaan siten, että hyöty kustannusten alenemisesta koituu täysimääräisesti pienteurastamoiden hyväksi, ja että kustannusten alenemisesta ja sen seurannasta toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 syyskuun loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin 1.9.2011 valtiolle. Siirron vaikutuksia koskevan selvityksen valmistelu on aloitettu ja sen toteuttamisesta on alustavasti keskusteltu Helsingin yliopiston elintarvike- ja ympäristöhygienian laitoksen kanssa. Tutkimus toteutettaisiin ajalla 1.2.–31.8.2012. Tutkimukseen tarvittava rahoitus maa- ja metsätalousministeriöstä olisi arviolta yhteensä 30 000 €.

Maatilainvestointien hankinta
HE 294/2010 vp — EV 367/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.3.2011, että viljelijöiden hallinnollisen taakan keventäminen tulee olla tärkeimpänä tavoitteena myös uudistuksen alemmanasteisissa säädöksissä ja uudistuksen muussakin toimeenpanossa.

Valtioneuvosto päätti 12.5.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Marraskuussa 2011 on annettu asetus (1140/2011) maatalouden investointituesta ja nuoren viljelijän aloitustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. Asetuksessa säädetään julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007) yksinkertaisemmasta kilpailutusmenettelystä, joka vähentää tuen hakijoiden hallinnollista taakkaa. Jos tuen hakija ei ole tehnyt julkista hankintailmoitusta ennen tuen myöntämistä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee ilmoituksen hakijan puolesta. Julkisten hankintojen sähköiseen ilmoitusjärjestelmään on luotu oma osio maatalouden hankintailmoituksille. Maaseutuvirasto on tuottanut tuen hakijoille ohjeistusta asetuksen mukaisesta kilpailutusmenettelystä ja sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttämisestä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tulvavahinkolain kumoaminen
HE 295/2010 vp — EV 325/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 22.2.2011, että lain kumoamisen vaikutuksia markkinoille tuleviin vakuutustuotteisiin seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 25.8.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut yhteistyössä Finanssialan Keskusliiton kanssa seurantaohjelman, jonka tulokset sekä mahdollinen ehdotus jatkotoimiksi on tarkoitus toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle lokakuussa 2012.

Elintarviketurvallisuus
VNS 3/2010 vp — EK 40/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 27.1.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:
>
> 1. Hallitus huolehtii riskien hallinnan parantamiseksi elintarvikevalvonnan ja tullin sekä erityisesti tullilaboratorion resurssien turvaamisesta, ja että samalla valvonnan keskittämistä valtiolle jatketaan.
>
> 2. Hallitus edistää ruokaturvallisuuden parantamiseksi elintarvikkeiden jäljitettävyyden selkeyttämistä siten, että alkuperämerkinnät sisältyvät jatkossa kaikkiin elintarviketuotteisiin.

Valtioneuvosto päätti 17.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Elintarvikelain muutoksella (352/2011) pienteurastamojen ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus ja siihen liittyvä valvonta siirrettiin kunnilta valtion tehtäväksi 1.9.2011 alkaen.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet asetuksen (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle. Asetus tuli voimaan 12.12.2011. Alkuperämaan ilmoittamisvelvollisuutta laajennetaan asetuksen mukaan asteittain vaikutusarviointien perusteella.

Ruokapoliittinen selonteko
VNS 6/2010 vp — EK41/2010 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 27.1.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Hallitus huolehtii alkutuotannon kannattavuuden ja alkutuottajien aseman parantamisesta markkinoilla, mikä turvaa kotimaisen elintarviketuotannon ja maamme peltoalan säilymisen tuotannossa.

2. Hallitus huolehtii elintarvikkeiden jäljitettävyysjärjestelmien kehittämisestä siten, että jatkossa ruoan raaka-aineiden alkuperä ja tuotantotapa käyvät aina ilmi tuotteiden myynnin yhteydessä.

3. Hallitus edistää lähi- ja luomuruoan käyttöä julkisissa ruokapalveluissa mahdollistamalla julkisissa hankinnoissa yksiselitteisinä laatukriteereinä muun ohella tuoreuden, lisäaineettomuuden ja lyhyen kuljetusmatkan.

4. Hallitus lisää huoltovarmuutta sekä selkeyttää ruokapolitiikan hallintoa ja edistää koordinaatiota eri hallinnonalojen välillä.

Valtioneuvosto päätti 10.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Hallitus on uuden hallitusohjelman myötä jatkanut johdonmukaisesti alkutuotannon toimintaedellytysten turvaamista. Vuoden 2011 aikana kotimainen elintarviketuotanto on säilynyt suhteellisen vakaana, vaikka tuottajahinnat ovatkin heilahdelleet varsin voimakkaasti ja tuotantopanosten hinnat ovat olleet nousussa.

Maa- ja metsätalousministeriö on valmistellut yhteistyössä Elintarvikeketjun neuvottelukunnan kanssa Ruokaketjun toimenpideohjelman. Toimenpideohjelma pohjautuu ruokapoliittiseen selontekoon ja "Huomisen ruoka" -strategiaan. Hallitus on ottanut maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi lähi- ja luomuruoan osuuden kääntämisen vahvaan nousuun. Maa- ja metsätalousministeriössä on syksyllä 2011 valmisteltu erillisiä luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmia. Elintarvikkeiden vastuullisuus- ja jäljitettävyysjärjestelmiä on kehitetty hankevaroin. Kansallisen menekinedistämisen ja Laatuketjun hankehauissa on myönnetty rahoitusta vastuullisuuteen ja jäljitettävyyteen sekä luomustrategian toteuttamiseen.

Huoltovarmuuden osalta hallitus on lisäksi edistänyt kehittämis- ja tutkimushankkein erityisesti valkuaisomavaraisuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Hintakatto
HE 74/2004 vp — EV 226/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.12.2004, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuosittaisen selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista.

Eduskunnan on vuonna 2004 asettanut liikenne- ja viestintäministeriölle velvoitteen antaa vuosittain selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja vaikutuksista. Vuotta 2011 koskeva selvitys on toimitettu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle joulukuussa 2011. Vuonna 2011, kuten ei muinakaan vuosina vuoden 2004 jälkeen, Viestintävirasto ole tehnyt viestintämarkkinalain 37.1 §:n mukaisia teleyrityksen toiselta teleyritykseltä vuokraaminen tilaajayhteyksien hintakattopäätöksiä. Viestintävirasto ei myöskään ole tehnyt viestintämarkkinalain 86 §:n mukaisia päätöksiä asettaa teleyrityksille jälkikäteen hintakatto. Sen sijaan Vuoden 2011 aikana Viestintävirasto on poistanut käsittelystä kaksi tilaajayhteystuotteen hinnoittelua koskevaa asiaa, koska yritykset ovat muuttaneet hinnoitteluaan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Ajokieltojärjestelmä
HE 104/2004 vp – EV 152/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.11.2004, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen ajokieltojärjestelmän ja sen perusteiden selvityksen pohjalta toimenpiteisiin yhtenäisemmän ja helpommin miellettävän ajokieltojärjestelmän luomiseksi.

Eduskunta on hyväksynyt asiassa uuden lausuman (HE 212/2010 vp–EV 269/2010 vp) ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä

Liikennetraktorit
HE 24/2006 vp — EV 71/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2006, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen (ml. määräaikaiskatsastukset) pohjalta tarvittaviin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2007 aikana.

Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman (HE 41/2008 vp–EV 57/2008) ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Tiemaksujärjestelmä
HE 109/2006 vp – EV 135/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.10.2006, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin raskaan liikenteen tieosuuskohtaisen tiemaksujärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvitti kuorma-autoliikenteen alueellisia ja tiekohtaisia tiemaksuja. Selvitys valmistui keväällä 2008. Työryhmä totesi, että yhtä aluetta tai yksittäistä tietä koskevalla tiemaksulla olisi kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Raskaan liikenteen tienkäyttömaksut edellyttäisivät täten koko tieverkkoa koskevaa maksua. Valtiovarainministeriön 10.6.2009 asettama työryhmä sai vuonna 2010 valmiiksi selvityksen eurovinjettijärjestelmään liittymisen vaikutuksista. Työryhmä on tuottanut joukon laskelmia eri lähtöoletuksilla. Työryhmän valtiovarainministeriön edustajat halusivat tuottaa laskelmat veroperusteilla, jotka selvästi nostaisivat kotimaisen kuorma-autokaluston vuotuista verorasitusta. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja edellytti, että laskelmat tehdään niin sanotun eurovinjettidirektiivin vähimmäisverotasoja noudattaen. EU-vähimmäisveroperusteita noudattaen verorasitus ei nousisi ainakaan merkittävästi muiden paitsi vanhemman ajoneuvokannan osalta. Uudemman ja raskaimman kaluston osalta verot niillä perusteilla alenisivat.

Valtioneuvosto ei ole ryhtymässä toimenpiteisiin tiemaksujärjestelmän käyttöönottamiseksi. Vuoden 2012 alussa dieselpolttoaineen veron korotuksen yhteydessä tehty käyttövoimaveron alentaminen EU:n vähimmäistasolle tekee kustannusneutraalin käyttäjämaksujen käyttöön oton mahdottomaksi. Tässä taloudellisessa tilanteessa jo muutenkin nousseiden kuljetuskustannusten nostaminen on hyvin vaikeaa.

Vuoden 2008 lopusta lukien liikenne- ja viestintäministeriön ja valtiovarainministeriö edustajat ovat osallistuneet Eurovinjettiyhteisön kokouksiin tarkkailijana. Jos Suomi päättäisi liittyä Eurovinjettialueeseen, on liittymisehdot neuvoteltu Suomea tyydyttäviksi. Jos liittymispäätös tehtäisiin, käynnistyisi varsinainen verolainsäädännön valmistelu sekä tarvittavat tietojärjestelmän muutostyöt.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky
HE 115/2007 vp — EV 111/2007 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin, jotta EU:n piirissä luotaisiin yhtenäiset, toimivat pelisäännöt merenkulun tukemiselle ja sekamiehityksen käytölle sekä määriteltäisiin myös vähimmäistaso, jota tulee noudattaa EU-maiden lippujen alla kulkevilla aluksilla.

2. Meriliikenteen valtiontukien määräytymisestä on Euroopan yhteisön komissio antanut suuntaviivat tiedonannollaan C (2004) 43. Suuntaviivoja on ollut tarkoitus tarkistaa vuonna 2011, mutta niiden uudistaminen on viivästynyt. Suuntaviivojen tarkistamisen yhteydessä hallituksen on mahdollista omalta osaltaan esittää kannanottonsa merenkulun tukemiseen liittyviin periaatteisiin.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Julkinen palvelu, Yleisradio
K 16/2007 vp — EK 29/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 13.12.2007 seuraavat kannanotot:
>
> 1. Yleisradio Oy:n on toteuttaakseen julkisen palvelun tehtävän keskityttävä sisältöihin, palveluihin ja niiden toimivuuteen sekä näiden laatuun.
>
> 2. Yleisradio Oy:n tulevaa rahoitusta on selvitettävä kokonaisvaltaisesti julkisen palvelun tehtävän toteuttamisen valossa.

Yleisradio Oy:n rahoitus on järjestetty vuodelle 2012 korottamalla televisiomaksua kolmella prosentilla vuoden 2012 alusta.

Hallitusohjelma edellytti, että Yleisradio Oy:n rahoitus uudistetaan siten, että Yleisradio Oy:n rooli suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden foorumina turvataan. Uudistusta on valmisteltu asunto- ja viestintäministeri johdolla yhteistyössä eduskuntaryhmien puheenjohtajien kanssa. Eduskuntaryhmien puheenjohtajat sopivat 16.12.2011 asunto- ja viestintäministeri kanssa pitämässään kokouksessa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksen uudistamisesta ja siihen liittyvistä muista muutoksista. Uudistuksesta on annettu julkilausuma, joka sisältää uudistuksen keskeiset linjaukset julkisen palvelun rahoituksen, sen ohjauksen ja valvonnan sekä julkisen palvelun määrittelyn suhteen.

Julkilausuman mukaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus perustuu vuoden 2013 alusta tulonsaajien ja eräiden yritysten ja yhteisöjen maksamaan Yle-veroon. Samalla luovutaan televisiomaksun perimisestä. Vuonna 2013 rahoituksen taso on 500 miljoonaa euroa veroineen. Tasoa tarkistetaan vuodesta 2014 alkaen vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Rahoituksen tasosta säädetään lailla. Yle-vero tuloutetaan teknisesti valtion talousarvioon, josta se ohjataan valtion televisio- ja radiorahaston kautta Yleisradio Oy:lle. Meno ei sisälly valtiontalouden kehyksiin.

Samanaikaisesti rahoituksen uudistamisen kanssa on sovittu julkisen palvelun ohjauksen ja valvonnan sääntelyn täydentämisestä. Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin sisällytetään säännökset merkittävien julkisten palveluiden ennakkoarvioinnista. Eduskunnan mahdollisuuksia saada tietoa julkisen palvelun toteuttamisesta ja valvonnasta lisätään. Samalla lisätään Viestintäviraston toimivaltaa taloudellisen valvonnan osalta.

Julkilausumassa todetaan myös, että julkisen palvelun Yleisradio Oy:stä annetun lain 7 §:n mukaista määrittelyä täsmennetään.

Valtioneuvosto on 21.12.2012 tehnyt periaatepäätöksen yllä mainitun julkilausuman pohjalta. Uudistuksen edellyttämät lainsäädäntö- ja muut toimet toteutetaan vuoden 2012 aikana.

Liikennetraktorit
HE 41/2008 vp — EV 57/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2008, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2008 aikana.

Eduskunnan lausuman johdosta liikenne- ja viestintäministeriö laati selvityksen liikennetraktoreiden lainsäädännöllisen aseman selkiyttämisestä. Johtopäätöksenä oli, että tarvitaan tiettyjä lainsäädäntö- ja asetusmuutoksia, jotka koskevat mm. liikennetraktorin määritelmää, ajokorttiasetusta sekä liikenneluvan myöntämistä ja ajopiirturin asennusmääräyksiä.

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta kehotti 9.6.2009 liikenne- ja viestintäministeriön selkiyttämisehdotuksesta antamassaan kirjeessä jatkamaan liikennetraktoreita koskevaa lainvalmistelua selvityksessä esitettyjen suuntaviivojen mukaan. Valiokunta piti oikeana selvityksessä esitettyä perusratkaisua, että liikennetraktorin määritelmä perustuisi jatkossa selkeästi traktorin nopeuteen. Valiokunta ei kuitenkaan nähnyt perusteita hankaloittaa nykyisestään liikennetraktorin käyttöä maatalouselinkeinon harjoittamisessa ja piti siksi tärkeänä erottaa selkeästi toisistaan liikennetraktorin käyttö toisaalta maatalouden peruselin-

keinoihin liittyviin kuljetuksiin ja toisaalta kaupalliseen tavarankuljetukseen kilpailluilla markkinoilla. Samalla olisi valiokunnan mielestä perusteltua selkeyttää liikennetraktoreita ja niihin kytkettäviä perävaunuja koskevaa sääntelyä ja arvioida määräaikaiskatsastusvelvollisuuden laajentamistarvetta liikennetraktoreiden osalta.

Uuteen ajokorttilakiin (386/2011) sisältyvät uudet liikennetraktoria koskevat ajokorttisäädökset. Uusi liikennetraktoreita koskeva ajokorttiluokka LT otetaan käyttöön vuoden 2013 tammikuussa. Tältä osin lausuma ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Muilta osin säädösvalmistelua jatketaan tarkoituksena selkeyttää liikennetraktorin määritelmää ja muita teknisiä vaatimuksia sekä sen perusteella mahdollisesti tarvittavia liikennelupaa ja ajopiirturia koskevia uusia säännöksiä. Tavallista maataloustraktoria nopeampien traktorien luokittelua ja teknisiä vaatimuksia käsitellään parhaillaan EUn neuvoston työryhmäkäsittelyssä olevassa traktorien puiteasetuksen uudistushankkeessa. Suomessa asian päävastuu on sosiaali- ja terveysministeriöllä. Kansallisen liikennetraktorin määritelmän ja teknisten vaatimusten osalta seurataan tällä hetkellä vastaavien EU-säädösten kehitystä ja pyritään tarvittaessa vaikuttamaan siihen. Traktorien liikennelupasäädöksiä tarkastellaan myös tavarankuljetusten harmaan talouden estämistä koskevien toimenpiteiden yhteydessä ja se saattaa johtaa liikennetraktoreiden liikennelupaa koskevien säädösten muuttamiseen. Hallituksen esitys kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain muuttamiseksi on tarkoitus antaa vuonna 2012. EUn puheenjohtajamaiden säädösohjelmassa on katsastussäädösten muutoksen aloitus vuoden 2012 loppuun mennessä. Liikennetraktorien määräaikaiskatsastusvelvollisuus tulee tarkasteltavaksi tässä yhteydessä.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestäminen
HE 121/2008 vp — EV 177/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.

Suomen ympäristökeskuksella on ollut käynnissä hanke, jossa kaikki pääkaupunkiseudun meribiologian ja ympäristötutkimuksen toiminnot on tarkoitus keskittää yhteen toimipisteeseen. Vuonna 2010 järjestettiin kansainvälinen suunnittelukilpailu uudenlaisen ekologisesti kestävän, energia- ja ekotehokkaan mallitoimitalon rakentamisesta Viikkiin Suomen ympäristökeskuksen käyttöön. Voittaneen Synergiatalo- ehdotuksen toiminnallista ja taloudellista jatkosuunnittelua on tehty vuoden 2011 aikana. Samoin on selvitetty uusien yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämistä muiden luonnonvara- ja ympäristötutkimusta tekevien tutkimuslaitosten sekä Helsingin yliopiston kanssa. Selvitysten perusteella on tarkoitus vuoden 2012 aikana päättää toimitalohankkeen jatkosta ja aikataulusta.

Liikennepoliittinen selonteko
VNS 3/2008 vp — EK 13/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.9.2008 selonteon johdosta seuraavat kannanotot:

1. Vaalikauden alussa laadittavasta liikennepoliittisesta selonteosta on tehtävä pysyvä käytäntö.

2. Maankäytön ja liikenteen seudullista ja valtakunnallista suunnittelua ja niihin liittyviä ohjausmenetelmiä on kehitettävä määrätietoisesti, jotta yhdyskuntarakenne eheytyy ja liikkumisen tarve vähenee. Kevyen liikenteen tarpeet on otettava huomioon maankäytössä, kaavoituksessa ja liikennesuunnittelussa ja kevyen liikenteen väylien rahoitus on turvattava.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Yhteistyössä EU:n ja Venäjän viranomaisten kanssa on kiireellisesti ja molempien osapuolten kannalta tasavertaisesti sujuvoitettava rajanylityskäytännöt maamme itärajalla.

4. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta on lisättävä kehittämällä lippujärjestelmiä, joukkoliikenteen palvelujen yhteensopivuutta, palvelutasoa ja luotettavuutta. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki on otettava käyttöön vuonna 2009.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetettavat liikenteen päästövähennystavoitteet edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian käyttöönottoa ja lisäämällä biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä sekä muuttamalla autoilun verotusta nykyistä voimakkaammin päästövähennystavoitteita tukevaksi.

6. Liikenneturvallisuustyötä on tehostettava kokonaisvaltaisella turvallisuusohjelmalla, joka ulottuu maankäytön ratkaisuista liikennekasvatukseen, ja jolla alennetaan pysyvästi liikenteen onnettomuus- ja kuolleisuuslukuja. Liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvät linjaukset ja ratkaisut tulee aina arvioida erityisesti liikenneturvallisuuden kehittymisen kannalta.

7. Paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujen käyttömahdollisuudet tulee selvittää.

8. Perusväylänpitoon on osoitettava jo vaalikauden kehyspäätöksessä liikenneverkon riittävän kunnon ja tarpeellisen kehittämisen turvaava rahoitus.

9. Liikenneinvestoinneista ja niiden rahoituksesta on päätettävä parlamentaarisesti yhtä vaalikautta pidempinä kokonaisuuksina ja siten, että rakentamisen volyymi on tasainen myös hallituskausien taitteessa. Mahdollisuudet tie- ja liikennerahastojen käyttämiseen on selvitettävä tällä hallituskaudella.

1. Pääministeri Kataisen hallituskauden alussa laadittavan, järjestyksessä toisen liikennepoliittisen selonteon valmistelu on käynnissä. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on kehitetty liikennepolitiikan valmisteluprosessia sekä työkaluja, jotta selonteon laadintaan vaalikausittain on jatkossa yhä laadukkaampaa asiantuntijatukea, tausta-aineistoa ja tilatietoa saatavilla.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö on yhdessä ympäristöministeriön, valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa valmistellut MAL-aiesopimuksia Tampereen, Turun, Oulun ja Helsingin kaupunkiseutujen kanssa. Näistä Tampereen aiesopimus on jo allekirjoitettu. Aiesopimusten toimenpiteet edistävät kokonaisvaltaisesti toimivamman yhdyskuntarakenteen muodostumista sekä vähentävät tarvetta henkilöautoliikkumiselle. Aiesopimus lisää kuntien sitoutumista yhdessä sovittuihin maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämistoimenpiteisiin. MAL-aiesopimusten toimenpiteet edistävät ministeriön liikennepoliittisia tavoitteita kuten joukko- ja kevyen liikenteen kulkumuoto-osuuden kasvua.

Myös aluehallinnon uudistus tehostaa osaltaan maankäytön ja liikenteen yhteensovittamista, kun ELY:t toimivat sekä liikenteen että maankäytön suunnittelun valtion alueorganisaatioina.

Vuonna 2011 on valmistunut liikenne- ja viestintäministeriön laatima Kävelyn ja pyöräilyn valtakunnallinen strategia 2020. Edellisellä hallituskaudella lisättiin kevyen liikenteen väylien rahoitusta, mutta strategian jalkauttamiseen tarvittava rahoitusta ei ole kuitenkaan pystytty varmistamaan.

3. Liikenneministerin kutsuma laajapohjainen logistiikkafoorumi valmisteli ehdotuksen kansalliseksi logistiikkastrategiaksi. Siinä on kirkastettu julkisten organisaatioiden roolia logistiikassa. Julkinen sektori vaikuttaa logistiikan tehokkuuteen säädösten, osaamisen kehittämisen, markkinarakenteiden ja infrastruktuurin kautta. Kiristyvät kansainväliset ympäristö- ja turvallisuusvelvoitteet lisäävät Suomen ulkomaankaupan kuljetusten kustannuksia.

Pohjoisen ulottuvuuden (PU) liikenne- ja logistiikkakumppanuuden yhtenä tavoitteena on logistiikan tehostaminen ja rajanylitysten parantaminen PU-alueella. Kumppanuus käynnistyi vuoden 2011 alussa kun sihteeristö aloittaa toimintansa Helsingissä.

Ministeriöllä on säännölliset yhteydet Venäjän liikenneministeriöön ja aluetason viranomaisiin. Keskustelujen avulla pyritään koordinoimaan rajanylityspaikkojen kehittämistä sekä niille johtavien teiden parantamista. Venäjä korotti ajoneuvoyhdistelmille sallittua kokonaismassaa heinäkuussa 2011. Tämä osaltaan edisti Suomen ja Venäjän välisten kuljetusten sujuvuutta vähentäen venäläisille ajoneuvoyhdistelmille Suomessa myönnettävien poikkeuslupien tarvetta.

4. Joukkoliikenteen kehittämisohjelma ”Arki paremmaksi – joukkoliikenne toimivaksi” valmistui ja julkaistiin keväällä 2009. Ohjelman toteuttaminen on käynnissä. Valtion talousarviossa on varattu rahoitusta suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen (vuonna 2011 10 milj. euroa). Tällä rahoituksella on pystytty tukemaan mm. joukkoliikenteen liikennetarjontaa, liityntäliikennettä ja lippujärjestelmien kehittämistä suurilla kaupunkiseuduilla.

5. Ensimmäiset osaksi CO_2-perusteista ajoneuvoveroa sisältävät veroliput lähetettiin autonomistajille 1.3.2010. Ajoneuvoveron perusvero määräytyy kokonaan CO_2-päästötiedon tai ajoneuvon kokonaismassan perusteella vuoden siirtymäajan jälkeen. Liikennehallinto osallistui vuonna 2010 aktiivisesti myös energiaverouudistuksen valmisteluun. Toimeenpano käyttövoimaveron osalta alkoi 1.1.2011. Toimeenpanon toinen vaihe alkaa syksyllä 2011. Käyttövoimaverouudistus on jatkoa perusveron CO_2-uudistukselle. Tarkoituksena on ollut luoda diesel-, sähkö- ja kaasukäyttöisille henkilöautoille omat käyttövoimaverotasonsa. Tasot määritetään objektiivisella ja tekniikkaneutraalilla laskentamallilla, jonka tavoitteena on suosia ympäristöystävällisempiä ajoneuvoja.

Liikennesektorilla kehitettiin autoverouudistuksen yhteydessä kodinkonekaupoista tuttu A-G-merkintä uusille henkilöautoille. Myös muuta kuluttajien autovalintoihin vaikuttavaa informaatio-ohjausta laajasti tarjolla mm. Liikenteen turvallisuusviraston EkoAKE-palvelussa.

6. Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta valmistelee uutta vuosia 2011–2014 koskevaa liikenneturvallisuussuunnitelmaa. Suunnitelma on viimeisteltävänä.

7. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa aktiivisesti paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujärjestelmien kehittymistä. Helsingin seudun ruuhkamaksuselvitys, jossa selvitettiin myös satelliittipaikannukseen perustuvan ruuhkamaksujärjestelmän vaikutuksia, valmistui vuoden 2011 alussa. Selvityksessä todettiin ruuhkamaksujen tukevan liikennepolitiikan tavoitteiden toteutumista tarkastellulla alueella.

8. Perusväylänpitoon on talousarvio- ja kehyspäätöksissä lisätty vuosina 2007–2012 aiemmin sovittuihin kehyksiin verrattuna 390 milj. euroa. Lisärahoitus käytetään pääosin puukuljetusten turvaamiseen alemmalla tieverkolla, yksityisteillä ja vähäliikenteisillä radoilla. Lisärahoitukseen sisältyy vuoden 2009 I lisätalousarvion, ns. elvytyspaketin 71,5 milj. euroa erityisesti työllistäviin kohteisiin, kuten siltojen korjauksiin, suunnattava rahoitus. Osa rahoituksesta on valunut ostovoiman muutokseen kompensoimiseen. Perusväylänpidossa liikenneverkkojen päivittäinen liikennöitävyys ja sen edellyttämät kunnossapitotoimet on priorisoitu, on perusväylänpidon pieniä mm. yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittymisen vaatimia investointeja voitu toteuttaa viime vuosina vain hyvin rajoitetusti.

9. Liikennepoliittisessa selonteossa linjattiin hallituskauden väyläinvestoinnit sekä esitettiin myös vuoden 2011 jälkeen toteutettavia hankkeita. Selontekoon sisältyneet ns. ykköskorin hankkeet ovat käynnistyneet Tampereen rantaväylää lukuun ottamatta, jonka toteuttamisesta päätettiin vuoden 2012 talousarviossa. Vuosien 2012–2015 kehyksiin sisältyy varaus alkaneen hallituskauden lopulla käynnistettävien hankkeiden rahoittamiseen.

Tie- ja liikennerahastojen soveltuvuutta ja mahdollista käyttöä liikennehankkeiden rahoittamisessa Suomessa selvitettiin vuonna 2008. Selvityksessä ehdotettiin Infra Oy -liikennerahaston perustamista yhtenä vaihtoehtona liikenneinfrastruktuurin rahoittamiseksi. Tarkasteluja erilaisia liikenneinvestointien rahoitusmalleja koskien on jatkettu virkatyönä vuosina 2010 ja 2011. Vuonna 2010 tehtiin talousarviokäytäntöön liikennehankkeiden budjetointia helpottavia muutoksia.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttaminen
HE 48/2009 vp — EV 3/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 4.3.2009, että tämän lainuudistuksen tavoitteiden toteutumista ja sen soveltamista, mm. yhteisötilaajien toimesta, seurataan ja arvioidaan kattavasti. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle asiasta selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että tämän lakiesityksen esiin nostamat mahdolliset puutteet tai epäselvyydet poliisin toimintavaltuuksissa, esimerkiksi selvitettäessä yrityssalaisuuksiin liittyviä väärinkäytöksiä ja rikoksia, selvitetään pikaisesti ja tarvittaessa jo ennen pakkokeinolainsäädännön laajempaa uudistusta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut 20.5.2009 sähköisen viestinnän tietosuojalain 13 a – 13 k §:n seurantaryhmän. Seurantaryhmän loppuraportti on toimitettu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle kesäkuussa 2011.

Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön valmistelemat esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistukset tulevat voimaan 1. tammikuuta 2014.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Joukkoliikenne
HE 110/2009 vp — EV 146/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 3.11.2009, että joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja käyttöä on lisättävä voimakkaasti kehittämällä lippujärjestelmiä, palveluiden yhteensopivuutta ja

palvelutasoa sekä liikenteen luotettavuutta. Erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea on korotettava vastaamaan näiden alueiden huomattavia joukkoliikenteen kehittämishaasteita ja liikenteelle asetettuja ympäristötavoitteita.

2. Eduskunta edellytti, että lain toimivuutta ja sen vaikutuksia seurataan laajasti ottaen huomioon myös liikenteenharjoittajien näkemykset ja käytännön kokemukset. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys lain toimivuudesta ja vaikutuksista viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä.

1. Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi keväällä 2009 joukkoliikenteen kehittämisohjelman ”Arki paremmaksi – joukkoliikenne toimivaksi”. Ohjelma sisältää kymmenen kärkihanketta, joiden toteuttaminen on tunnistettu joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailukyvyn kannalta erityisen merkittäviksi. Kehittämisohjelman ensivaiheen kärkiteemoja ovat suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämistoimet mahdollisine aiesopimuksineen, maaseutualueiden peruspalveluiden turvaaminen sekä yhteiskäyttöisen matkakortin ja tehokkaan informaatiojärjestelmän kehittämistoimet. Kehittämisohjelmassa korostetaan koko liikennealan toimijoiden yhteistyön ja sitoutumisen merkitystä. Liikennevirasto hoitaa yhteistyössä ministeriön kanssa ohjelman toteutusta muun muassa liikennejärjestelmätyön yhteydessä. Valtio voi edistää kehittämisohjelman toteuttamista myöntämällä valtionavustusta ohjelman mukaisiin toimenpiteisiin.

Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueilla on laadittu maaseudun peruspalvelutason rahoituksen arvioinnit, joissa esitettiin kolmea mahdollista rahoitusskenaariota palvelujen turvaamiseksi. Vuoden 2010 lopussa valmistui joukkoliikenteen yhteiskäyttöisestä matkakortista selvitys, jonka pohjalta on tarkoitus sopia tekniset, toiminnalliset ja taloudelliset määrittelyt ja menettelyt. Yhteinen kortti mahdollistaa useiden lipputuotteiden ja eri toimijoiden lippujen lataamisen samalle kortille. Hankkeessa ovat mukana Liikennevirasto, Helsingin seudun liikenne-kuntayhtymä (HSL), Matkahuolto ja VR.

Uusi työsuhdematkalippujärjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2010 alusta, ja työsuhdelippujen määrä on kasvanut varsinkin suurilla kaupunkiseuduilla.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR Yhtymä Oy tekivät marraskuussa 2009 henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskeva käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksessa asetettiin VR Yhtymä Oy:lle henkilöliikennettä koskeva julkisen palvelun velvoite, jonka täyttämisestä ministeriö myöntää VR Yhtymä Oy:lle yksinoikeuden sopimuksen mukaisen rautatieliikenteen harjoittamiseen. Tarkoituksena on kehittää lähijunaliikennettä siten, että valtion ostamaa ja HSL:n omalla alueellaan ostamaa lähijunaliikennettä aletaan tarkastella yhtenä liikenteellisenä kokonaisuutena.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR-Yhtymä Oy ovat allekirjoittaneet sopimukset henkilöjunaliikenteen järjestämisestä kauko- ja lähiliikenteessä. Sopimukset ovat voimassa neljä vuotta eli 1.1.2012–31.12.2015.

Kaukoliikenteessä sopimuksella taataan nykyisen tasoinen liikennetarjonta rataverkolla. Sopimus parantaa esteettömän liikkumisen edellytyksiä mm. Kuopiosta Kajaanin kautta Ouluun ja takaisin kulkevilla yhteyksillä. Menneellä sopimuskaudella esillä olleet liikenteen supistamisehdotukset esimerkiksi Seinäjoen ja Jyväskylän välillä, Kotkan ja Kouvolan välillä sekä Riihimäen ja Lahden välillä on näillä sopimuksilla voitu torjua.

Lähiliikenteen palvelutaso väleillä Kirkkonummi-Karjaa, Kerava-Riihimäki ja Helsinki–Mäntsälä–Lahti säilyy ennallaan. Pitkäkestoisella sopimuksella taataan liikennetarjonnan säilyminen koko sopimuskauden.

Liikenne- ja viestintäministeriö käyttää sopimusaikana kaukoliikenteen ostoihin 135,6 miljoonaa euroa ja lähiliikenteen ostoihin 37,6 miljoonaa euroa. Sopimuksiin sisältyy junaliikenteen täsmällisyyttä koskeva bonus- ja sanktiomekanismi. Lähi- ja kaukoliikenteen ostosopimusten yhteydessä lisättiin myös VR-Yhtymä Oy:lle henkilöliikenteen yksinoikeuden vastineeksi asetettua julkisen palvelun velvoitetta.

Joukkoliikenteen valtionavustuksia koskeva valtioneuvoston asetus on uudistettu 2010 palvelusopimusasetuksen ja joukkoliikennelain mukaisiksi. Muutokset koskevat erityisesti matkalippujen hinnanalentamiseen myönnettävän avustuksen perusteita ja siihen liittyviä menettelyjä. Valtionavustusasetus on ollut määräaikainen ja se uudistetaan vuoden 2012 aikana. Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki on vuoden 2010 budjetissa 7 miljoonaa euroa ja vuonna 2011 10 miljoonaa euroa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa joukkoliikennelain toimivuutta ja vaikutuksia. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan antamaan selvitys kyseessä olevista seikoista vuoden 2012 loppuun mennessä.

Toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet joukkoliikennelain 62 §:n mukaiset siirtymäajan liikennöintisopimukset liikenteenharjoittajien kanssa ennen joukkoliikennelain voimaantuloa. Vain muutamasta linjaliikenneluvasta liikenteenharjoittajat eivät halunneet sopimuksia. Nämä luvat on katsottu reittiliikenneluviksi 3.12.2009 alkaen.

Vuoden 2010 aikana seutulippusopimukset on korvattu kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten välisillä yhteistyösopimuksilla sekä toimivaltaisten viranomaisten ja liikenteen harjoittajien välisillä siirtymäajan liikennöintisopimusten lisäasiakirjoilla. Sopimukset on pääsääntöisesti allekirjoitettu 31.10.2010 mennessä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat myöntäneet uuden joukkoliikennelain nojalla 28 reittiliikennelupaa (tilanne 4.1.2012).

Uusi joukkoliikennelaki asetti toimivaltaisille viranomaisille velvoitteen määritellä valtakunnallinen sekä alueelliset ja paikalliset joukkoliikenteen palvelutasot. Joukkoliikenteen rahoituksen vaikuttavuuden ja peruspalvelutason arviointi on tarkoitus perustaa jatkossa vuoden 2011 lopussa valmistuneisiin määrittelyihin. Liikenne- ja viestintäministeriön velvoitteena olevan kaukoliikenteen valtakunnallinen palvelutaso (linja-auto-, juna- ja lentoliikenne) on määritelty vuoden 2011 lopussa. Pääsääntöisesti kaukoliikenne toteutuu markkinaehtoisesti. Palvelutasomäärittelyn valmistelun yhteydessä on tutkittu myös sitä, millainen kaukoliikenteen peruspalvelutason tulisi olla. Tätä työtä voidaan käyttää hyväksi valtion rahoituksen priorisoinnissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut linja-autoliikennetyöryhmän toimikaudelle 1.11.2011−28.2.1012. Työryhmä käsittelee joukkoliikenteen järjestämistä tulevaisuudessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Laajakaista
HE 176/2009 vp — EV 189/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.11.2009, että hallitus selvittää ja arvioi kaikki käytettävissä olevat eri lisärahoitusmahdollisuudet laajakaistahankkeilla rakennettaviin viestintäverkkoihin liittyvien tilaajayhteyksien turvaamiseksi niille kotitalouksille, jotka katsovat tarvitsevansa laajakaistayhteyden, mutta joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia tilaajayhteyden rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvien kohtuuttomien kustan-

nusten maksamiseen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään elokuun 2010 loppuun mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on 26.8.2010 toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle lausumassa tarkoitetun selvityksen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Lentoliikenteen päästökauppa ja lentoasemaverkko
HE 209/2009 vp — EV 245/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus seuraa ja ennakoi lentoliikenteen päästökauppaa koskevan sääntelyn vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimiin tasapuolisten lentoliikennepalvelujen ja verkostoperiaatteella toimivan lentoasemaverkon turvaamiseksi ja sitä kautta elinkeinojen ja työllisyyden turvaamiseksi myös maakunnissa.

Laki lentoliikenteen päästökaupasta tuli voimaan 1.2.2010. Lailla toteutetaan EU:n lentoliikenteen päästökauppadirektiivi, jonka tavoitteena on vähentää ilmailun kasvihuonepäästöjä EU-alueella taloudellisesti ja tehokkaasti. Päästökauppa aloitetaan kaikilla EU:n sisäisillä sekä EU:n ja kolmansien maiden välisillä reiteillä vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia ilma-aluksia. Liikenteen turvallisuusvirasto on valmistautunut päästökaupan alkamiseen ja hyväksynyt lentoliikenteen päästökaupan todentajat, vastaanottanut ja tarkastanut ensimmäisen kerran ilma-alusten käyttäjien vuotuisten päästöjen ja tonnikilometrien raportit sekä tehnyt päätöksen lentoliikenteen päästökaupan maksuttomien päästöoikeuksien myöntämisestä kausille 2012 ja 2013−2020.

Laki lentoasemaverkosta ja -maksuista (210/2011) tuli voimaan 15.3.2011. Laissa säädetään lentoasemaverkkoyhtiön velvoitteesta ylläpitää valtakunnallista lentoasemaverkkoa ja lentoasemapalveluita. Suomessa valtion kokonaan omistama Finavia Oyj ylläpitää valtion lentoasemaverkkoa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ajokyvyn arviointijärjestelmä
HE 247/2009 vp — EV 242/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2009, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin riittävän monipuolisen ja luotettavan ajokyvyn arviointijärjestelmän luomiseksi, liikennelääketieteen tutkimuksen ja opetuksen lisäämiseksi ja tarvittavan ohjeistuksen antamiseksi tutkimuksia tekeville lääkäreille sekä ammattikuljettajien ja kuljetusalan yrittäjien työterveyshuollon kattavaksi järjestämiseksi.

Hallituksen esitykseen ajokorttilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 212/2010 vp) sisältyvät ehdotukset ajokortin terveysvaatimuksiksi, ajoterveydentilan valvontaa koskeviksi säännöksiksi sekä säännöksiksi ikääntyneiden laajennetusta lääkärintarkastuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella ajoterveydestä (1181/2011) on annettu tarkemmat säännökset terveysvaatimuksista. Säännösten avulla ohjeistetaan nykyistä paremmin tutkimuksia tekeviä lääkäreitä. Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on kuluvan vuoden aikana valmistella säännökset ikääntyneiden laajennetusta lääkärintarkastuksesta.

Lääkärintarkastusjärjestelmän kehittäminen ja työterveyshuoltoon liittyvien kysymysten selvittäminen ovat valmisteltavina sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Tässä yh-

teydessä selvitetään liikenteessä toimivien yksinyrittäjien ja muiden pienten yritysten työterveyshuollon kehittämistä osana ministeriön työterveyshuollon toimeenpanosuunnitelmaa ja ryhmien mahdollisuutta päästä osalliseksi työterveyshuollon palveluista. Työterveyslaitos on valmistellut oppaan työterveyshuollon ohjeiksi liikenteen alalla toimiville. Työterveyslaitos kehittää myös ajokykyongelmiin perehtynyttä yksikköä ja koordinoi ongelmallisten ajokykyarvioiden valtakunnallista tutkimusverkostoa, jonka tavoitteena on parantaa ja yhdenmukaistaa ajokykyongelmien tutkimista ja arviointia koko maassa.

Lääketieteen peruskoulutuksen sisällön tiiviydestä johtuen yliopistokoulutukseen ja sen sisältöön vaikuttaminen on ongelmallista. Täysin uuden kokonaisuuden lisääminen koulutukseen ei tästä syystä ole mahdollista. Tämän johdosta selvitetään mahdollisuuksia liittää esimerkiksi joihinkin perustutkinnon kokonaisuuksiin myös liikennelääketieteen näkökulmaa ja osaamista.

Rikkipäästöt
HE 248/2009 vp — EV 249/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 14.12.2009, että mikäli aiottu rikkipäästöjen vähentäminen johtaa jatkossa kohtuuttomiin kustannuksiin suomalaisen elinkeinon kannalta, hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin näiden seurausten lieventämiseksi.

Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa hyväksyttiin vuonna 2008 uudistettu MARPOL – yleissopimuksen ilmansuojeluliite, joka muun muassa sisältää uudet alusten rikinoksidipäästöjen rajoittamista koskevat määräykset. Liikenne- ja viestintäministeriö teetti vuonna 2009 selvityksen vuonna 2015 voimaan tulevien uusien rikkipitoisuusmääräysten arvioiduista kustannusvaikutuksista. Johtuen muun muassa raakaöljyn hinnan voimakkaista heilahteluista selvitystä on tarkoitus päivittää säännöllisin välein. Selvityksen mukaan kustannusten arvioitu hintahaarukka nykyisten polttoainelaatujen perusteella arvioituna on 200 miljoonan euron ja 1,2 miljardin euron välissä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on vuoden 2011 aikana jatkanut aktiivista toimintaa uusien rikkimääräysten vaikutusten haitallisten vaikutusten lieventämiseksi. Ministeriö on ollut jatkuvasti yhteydessä EU:n komissioon ja muihin Itämeren ja Pohjanmeren EU-maihin sekä selvittänyt näiden kantoja asiaan.

Komissio antoi heinäkuussa 2011 ehdotuksensa ns. rikkidirektiivin (1999/32/EY) muuttamiseksi siten, että MARPOL-yleissopimuksen ilmansuojeluliitteen uudet säännökset sisällytettäisiin direktiiviin. Direktiiviä käsitellään ympäristöneuvostossa ja se kuuluu ympäristöministeriön vastuulle. Direktiivi on ollut esillä EU-asioiden ministerivaliokunnassa ja direktiivistä ja sen käsittelyn etenemisestä on tarkemmin informoitu eduskuntaa U-kirjeellä 35/2011 ja sen jatkokirjeellä. Direktiiviä käsiteltiin Puolan EU-puheenjohtajuuskaudella neuvoston ympäristötyöryhmässä sekä siitä kuultiin puheenjohtajan tilannekatsaus 19.12.2011 ympäristöneuvostossa. Suomi on esittänyt työryhmässä ja ympäristöneuvostossa huolensa rikkipäätöksen vaikutuksesta suomalaiselle teollisuudelle ja esittänyt, että tietyin kriteerein tulisi mahdollistaa jäsenvaltioille määräaikainen poikkeus 0,1 % polttoaineen käytön osalta. Ehdotus ei ole saanut tukea ja osa Itämeren maista on vastustanut sitä suoraan. Direktiivin käsittely jatkuu ympäristötyöryhmässä Tanskan puheenjohtajuuskaudella ja Tanska pyrkii kaudellaan 1. lukemisen ratkaisuun Euroopan parlamentin kanssa.

EU:n komissio järjesti Brysselissä 1.6.2011 seminaarin, jossa käsiteltiin ns. työkalupakkia eli toimia, joilla ala voisi sopeutua matalarikkisen polttoaineen käyttöön mahdollisimman joustavasti. Komissio antoi myös syyskuussa 2011 komission työasiakirjan, jossa on esitelty työkalupakin sisältöä. Siihen kuuluu erityisesti unionin rahoitusvälineiden (TEN-T, Marco

Polo) hyödyntäminen, valtiontuet sekä vaihtoehtoisten teknologioiden käyttöönoton edistäminen. Liikenne- ja viestintäministeriö on käynyt komission kanssa aktiivista vuoropuhelua työkalupakista. Ministeriö järjesti yhdessä liikenteen turvallisuusviraston kanssa Helsingissä 18.11.2011 Itämeren alueen viranomaisille ja toimijoille seminaarin, jossa käsiteltiin alan sopeutumista helpottavia toimia. Myös komission edustaja osallistui seminaariin ja esitteli työkalupakkia.

Valtioneuvosto hyväksyi liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä marraskuussa 2010 asetuksen alusten ympäristönsuojelua parantavien investointitukien yleisistä ehdoista. Asetuksen tavoitteena on kannustaa varustamoita tekemään investointeja alusten ympäristöystävällisyyden parantamiseksi. Tarkoitus on erityisesti kannustaa varustamoita ottamaan käyttöön järjestelmiä, joilla voidaan saavuttaa tulevat rikkirajat jo ennen kuin vaatimukset tulevat kansainvälisesti voimaan. Tukea voidaan myöntää uudisalusinvestointeihin EU:n ympäristöntukisuuntaviivojen mukaisesti. Asetus mahdollistaisi esimerkiksi tuen myöntämisen uudisrakennukselle, joka käyttäisi nesteytettyä maakaasua (LNG) polttoaineena. Asetuksen mahdollistaman ympäristöteknologiatuen myötä esimerkiksi Viking Line otti ratkaisevan askeleen uuden teknologia suuntaan ja tilasi STX:n Turun telakalta Suomen ja Ruotsin väliseen liikenteeseen uuden matkustajalaivan, joka käyttäisi nesteytettyä maakaasua polttoaineena. EU:n komissio hyväksyi Suomen ympäristötukiohjelman joulukuussa 2011. Viking Linen saama tuki odottaa vielä komission hyväksymistä.

MARPOL-yleissopimuksen uusi ilmansuojeluliite sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja liitteen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys on valmisteilla, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan. Suomi ilmoitti IMO:lle vuoden 2009 lopussa, että uusi ilmansuojeluliite edellyttää Suomessa kansallista lainsäädäntöä, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan, ja että uusi ilmansuojeluliite ei voi tulla Suomen osalta voimaan ennen kuin lainsäädäntö on hyväksytty.

Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO on perustanut kirjeenvaihtotyöryhmän, jossa selvitetään matalarikkisen polttoaineen saatavuutta globaalisti. Suomi on aktiivisesti osallistunut ryhmän työhön ja pitänyt esillä tarvetta selvittää myös erityisalueille asetettujen vaatimusten vaikutusta.

Luotsaustoiminnan järjestäminen
HE 251/2009 vp — EV 69/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.1.2010, että luotsaustoiminnan toteuttamisen eri vaihtoehtojen edellytykset ja vaikutukset selvitetään kattavasti vaalikauden loppuun mennessä. Selvityksessä tulee ottaa huomioon myös luotsauspalvelujen saatavuuden turvaaminen kaikilla luotsattavilla alueilla. Selvityksen pohjalta tulee voida arvioida tasapuolisesti ja kattavasti, mitkä ovat luotsaustoiminnan eri toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvät edut ja haitat.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti luotsaustoiminnan eri toteuttamisvaihtoehtoja selvittävän työryhmän toimikaudelle 23.4.2010–31.1.2011. Työryhmä on selvittänyt kilpailun avaamisen edellytyksiä ja vaikutuksia sekä vertaillut erilaisia kilpailuttamismalleja. Lisäksi työryhmä on laatinut kansainvälisen katsauksen luotsauksen järjestämistavoista. Selvityksen tavoitteena on mahdollistaa kilpailun avaamiseen liittyvien etujen ja haittojen tasapuolinen vertailu. Työryhmän loppuraportti valmistui tammikuussa 2011. Raportti on lähetetty liikenne- ja viestintävaliokunnalle helmikuussa 2011.

Valtioneuvoston antaman luotsausta koskevan asetuksen mukaan luotsattavien alusten koko suurenee vastaamaan Ruotsin ja Norjan käytäntöä. Lisäksi luotseilta vaadittavien harjoitte-

lumatkojen määrää lisätään, mutta osa harjoittelumatkoista voidaan korvata luotsaussimulaattorilla
.
Valtioneuvosto antoi luotsausta koskevan asetuksen 10.3.2011. Uusi asetus tuli voimaan 1.7.2011 ja se korvaa nykyisen luotsauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen.

Simulaattorien käyttöönotolla pyritään lisäämään merenkulun turvallisuutta. Niiden käytöllä luotsien harjoittelun järjestäminen helpottuu. Ne myös mahdollistavat haastavien väylien harjoittelun useaan kertaan. Simulaattorissa on myös mahdollista turvallisesti testata, hallitseeko luotsin ohjauskirjan, linjaluotsinkirjan tai erivapauden hakija haastavat liikennetilanteet ja aluksen turvalliseen kuljettamiseen liittyvien järjestelmien häiriöt.

Asetuksen myötä luotsin ohjauskirjoihin, linjaluotsikirjoihin sekä luotseille myönnettävien erivapauksien ehtoihin tulee luotsien harjoitusmatkoja koskevia tarkennuksia. Meriturvallisuuden edistämiseksi luotseilta vaadittavien harjoitusmatkojen määrää lisätään. Linjaluotsinkirjan myöntämistä koskevien säännösten osalta muutosten taustalla on englannin kielen salliminen linjaluotsintutkinnoissa 1.7.2011 alkaen.

Uuden luotsausasetuksen antaminen liittyi vuoden 2011 alussa voimaan tulleeseen uuteen luotsauslakiin. Luotsauslain muutosten vuoksi myös luotsausasetusta oli tarkistettava, jotta luotsauslain uudet säännökset voitaisiin panna täytäntöön täysimääräisesti.
Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kertomus yhtiön toiminnasta vuosilta 2007 ja 2008
K 14 /2009 vp — EK 29/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 9.12.2009 seuraavan kannanoton:

Valmisteilla olevilla Yleisradion uusilla rahoitusratkaisuilla tulee oikeudenmukaisella tavalla vakauttaa yhtiön talous ja turvata riittävä rahoitus pitkälle tulevaisuuteen ja siten varmistaa laissa määritellyn palvelutehtävän toteuttaminen nykyisen laajuisen ja kaikkia modernin, monikanavaisen tiedonvälityksen keinoja soveltavana.

Hallitusohjelma edellytti, että Yleisradio Oy:n rahoitus uudistetaan siten, että Yleisradio Oy:n rooli suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden foorumina turvataan. Uudistusta on valmisteltu asunto- ja viestintäministeri johdolla yhteistyössä eduskuntaryhmien puheenjohtajien kanssa. Eduskuntaryhmien puheenjohtajat sopivat 16.12.2011 asunto- ja viestintäministeri kanssa pitämässään kokouksessa Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksen uudistamisesta ja siihen liittyvistä muista muutoksista. Uudistuksesta on annettu julkilausuma, joka sisältää uudistuksen keskeiset linjaukset julkisen palvelun rahoituksen, sen ohjauksen ja valvonnan sekä julkisen palvelun määrittelyn suhteen.

Julkilausuman mukaan Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoitus perustuu vuoden 2013 alusta tulonsaajien ja eräiden yritysten ja yhteisöjen maksamaan Yle-veroon. Samalla luovutaan televisiomaksun perimisestä. Vuonna 2013 rahoituksen taso on 500 miljoonaa euroa veroineen. Tasoa tarkistetaan vuodesta 2014 alkaen vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Rahoituksen tasosta säädetään lailla. Yle-vero tuloutetaan teknisesti valtio talousarvioon, josta se ohjataan valtion televisio- ja radiorahaston kautta Yleisradio Oy:lle. Meno ei sisälly valtiontalouden kehyksiin.

Siirtovelvoite
HE 13/2010 vp — EV 103/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2010, että radio- ja televisiotoiminnasta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettuja yleisen edun mukaisia ohjelmistoja ei tulkita liian laajasti siten, että siirtovelvoitteen piiriin kuuluvien ohjelmistojen määrä lisääntyisi asiallisesti hallituksen esityksessä esille tuodusta laajuudesta.

2. Eduskunta edellyttää, että jos verkko- ja palvelutarjonta vuosien 2011–2016 välisenä aikana kehittyy tavalla, jota ei voida nyt ennakoida, ja kehitys johtaa tekijöiden tai kansalaisten kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuslain 25 i §:n muutostarpeiden arvioimiseksi.

3. Eduskunta edellyttää, että lastenohjelmien tekstityksen merkitystä lasten kehitykselle selvitetään tarkemmin ja että selvityksen pohjalta harkitaan uudelleen velvoitetta lastenohjelmien tekstittämisestä.

Siirtovelvoitteen piirissä 1.7.2011 lukien olevat kanavat määriteltiin valtioneuvoston asetuksella 292/2011 vp, joka annettiin 31.3.2011. Asetuksen 2 § mukaan siirtovelvoitteen piirissä ovat Yleisradion julkisen palvelun ohjelmistojen lisäksi seuraavat televisio-ohjelmistot: MTV3, Nelonen ja SuomiTV.

Televisiolähetysten verkko- ja palvelutarjonnassa on tapahtunut Viestintäviraston puolivuosikatsauksen (Viestintävirasto 3/2011) mukaan vuoden 2011 aikana kehitystä, jossa teleoperaattorit ovat ryhtyneet tarjoamaan ja aktiivisesti markkinoimaan IPTV-palveluita katsojille. Palvelutarjonnan kehittymisestä huolimatta televisiopalvelujen vastaanottotavat ovat pysyneet kutakuinkin ennallaan; antennitalouksia on 51 % kotitalouksista, kaapelitalouksia 49 %, satelliittitalouksia 5 % ja IPTV-palveluja käyttäviä talouksia 4 % kotitalouksista. Kasvussa ovat olleet kaapelitaloudet (yksi prosenttiyksikkö), satelliittitaloudet (yksi prosenttiyksikkö) ja IPTV-taloudet (kaksi prosenttiyksikköä). Valtioneuvoston näkemyksen mukaan muutokset televisiopalvelujen tarjonnassa ovat siinä määrin vähäisiä, etteivät ne johda tekijöiden tai kansalaisten kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen eivätkä ne näin ollen anna aihetta tekijänoikeuslain 25 i §:n muuttamiselle.

Lasten ja nuorten mediafoorumin toiminta päättyi keväällä 2011. Lastenohjelmien tekstitystä selvitetään vuoden 2012 aikana erillisellä konsulttiselvityksellä.

Pisteytysjärjestelmään pohjautuva ajokorttiseuraamusjärjestelmä
HE 212/2010 vp — EV 269/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti pisteytysjärjestelmään pohjautuvan ajokorttiseuraamusjärjestelmän toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Asian valmistelu on tarkoitus käynnistää keväällä 2012. Työn käynnistyminen on yhteydessä keväällä annettavaan valtioneuvoston periaatepäätökseen liikenneturvallisuudesta.

Merenmittaus
HE 213/2010 vp — EV 221/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2010, että kilpailuun siirryttäessä ja hankintoja tehtäessä varmistetaan merenmittauksen osalta, etteivät yhteiskunnan varautuminen tai maanpuolustuksen kannalta keskeiset intressit vaarannu myöskään jatkossa.

Liikennevirasto noudattaa aluevalvontalain säännöksiä kilpailuttaessaan merenmittauspalvelujen tuottamista. Aluevalvontalain säännösten, merenmittausmarkkinoiden rajallisuuden ja tiukkojen tietoturvasäännösten vuoksi yhteiskunnan varautumisen ja maanpuolustuksen kannalta keskeiset intressit eivät tule vaarantumaan jatkossakaan. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Postitoiminta
HE 216/2010 vp — EV 351/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 9.3.2011, että postimarkkinoiden kehittymistä sekä postipalvelujen laatua ja saatavuutta seurataan tiiviisti ja ryhdytään tarvittaessa viipymättä toimenpiteisiin, joilla laadukkaiden postipalvelujen tarjonta varmistetaan koko maassa. Seurannassa tulee arvioida myös erityisesti haja-asutusalueiden jakeluhintoihin kohdistuvia vaikutuksia. Seurannasta ja toteutetuista toimenpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2013 mennessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että postitoiminnan yleispalvelun rahoitus tulee varmistaa tilanteissa, joissa yleispalvelun tarjoaminen johtaisi nettokustannuksiin, jotka muodostavat kohtuuttoman taloudellisen rasitteen yleispalvelun tarjoajalle. Rahoituksen turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä tulee toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys toukokuun 31. päivään 2012 mennessä.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Uusi postilaki tuli voimaan 1.6.2011. Vuonna 2011 Itella Posti Oy säilyi ainoana toimiluvanvaraisen postitoiminnan harjoittajana. Vuoden aikana vireille tuli yksi toimilupahakemus, jota ei vielä vuoden loppuun mennessä ole ratkaistu. Postin yleispalvelun tarjonta on säilynyt lain edellyttämällä tasolla.

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan lausuman edellyttämä selvitys toukokuun 31. päivää 2013 mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 21. päivänä joulukuuta 2010 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää postilakiin sisältyvän rahoitusmekanismin käytännön toteuttamista sekä tehdä ehdotuksia tarvittavista lainsäädäntömuutoksista ja muista toimenpiteistä. Työryhmän toimeksiantoa laajennettiin 20. päivänä syyskuuta 2011 siten, että sen tulee arvioida myös muita vaihtoehtoisia rahoitusmalleja. Työryhmän tulee jättää ehdotuksensa 1. päivänä huhtikuuta 2012.

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan lausuman edellyttämä selvitys syyskuun 1. päivää 2012 mennessä.

Lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelut
HE 313/2010 vp — EV 336/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.3.2011, että turvallisuusviranomaisten lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluja koskevat tarpeet selvitetään kattavasti ja turvataan lentoasemapalvelujen osalta näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien toteuttamismahdollisuudet. Liikenne- ja viestintäministeriön tulee antaa asiasta liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys viimeistään 1.9.2012.

Valtioneuvosto päätti 10.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Työ on käynnistetty.

Laajakaista ja tietoyhteiskunta
VNS 10/2010 vp — EK 46/2010 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 18.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:
>
> 1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeen toteuttamistapoja ja hankkeen tavoitteita tulee arvioida selonteossa esitetyllä tavalla uudelleen ensi vaalikauden alussa. Arvioinnissa on tärkeää ottaa huomioon hankkeiden kilpailutusten myötä täsmentyneet kustannusarviot sekä runkoverkon että tilaajayhteyden osalta, teknologian kehittymisestä aiheutuneet mahdolliset muutostarpeet sekä hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi mahdollisesti tarvittava lisärahoitus ja uudet rahoitusmallit.
>
> 2. Tietoyhteiskunnan kehittämistä koskeva toimivalta ja resursseista päättäminen tulee nykyisistä hallinnon alan rajoista poiketen keskittää selkeästi yhdelle taholle valtioneuvoston tasolla.

Valtioneuvosto päätti 28.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Haja-asutusalueiden laajakaistahankkeesta on vuonna 2011 laadittu väliarviointi. Hankkeen tilannetta ja kehittämistarpeita on käsitelty kattavasti keväällä laaditussa keskustelumuistiossa, joka on ollut laajalla lausuntokierroksella. Liikenne- ja viestintäministeriö järjesti yhdessä eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan kanssa 11.10.2011 väliarvioinnin työpajan. Väliarvioinnin perusteella laajakaistahankkeen periaatteita tarkistetaan niin, että yksittäisten hankkeiden toteutus sujuvoituu.

2. Käynnistyneellä hallituskaudella tietoyhteiskunta-asioiden koordinaatiota ei ole jatkettu tai toimivaltaa keskitetty. Hallitusohjelman mukaisesti jokainen ministeriö luo älystrategian tavoitteineen ja ohjausmalleineen.

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus
HE 65/2011 vp — EV 53/2011 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Valtioneuvosto päätti 15.12.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Työ on käynnistetty.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Vuokratyövoiman välitys ja käyttö
HE 78/1996 vp
Työasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.1997, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyvät epäkohdat poistetaan.

Valtioneuvoston asettama työsopimuslakikomitea selvitti työvoiman vuokraukseen liittyviä kysymyksiä valmistellessaan ehdotuksen uudeksi työsopimuslaiksi.

Työsopimuslaissa (55/2001) on säännöksiä työvoiman vuokrausyrityksen ja käyttäjäyrityksen oikeuksien ja velvoitteiden jakautumisesta. Lain 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan työnantajan siirtäessä työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan (käyttäjäyritys) käyttöön, käyttäjäyritykselle siirtyvät oikeus johtaa ja valvoa työntekoa sekä ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Lisäksi mainittujen tahojen työturvallisuusvastuun jaosta säädetään työturvallisuuslaissa ja rikosoikeudellisen vastuun jaosta rikoslaissa.

Myös vuokratyösuhteissa sovellettavista vähimmäistyöehdoista säädetään työsopimuslaissa. Jos vuokrausyritys ei ole työehtosopimuslain tai työsopimuslain yleissitovuussäännöksen nojalla velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, vuokratyöntekijöiden työsuhteen vähimmäisehdot määräytyvät käyttäjäyritystä sitovan työehtosopimuksen mukaan. Työsopimuslain toimivuutta selvittäneen seurantatutkimuksen tietojen mukaan sekä työnantaja- että palkansaajajärjestöjen lakimiesten enemmistö arvioi vuokratyötä koskevien säännösten nykyisellään turvaavan vuokratyöntekijöiden aseman jokseenkin riittävästi. Tämän seurantatutkimuksen tarkempia tuloksia on selvitetty Eduskunnalle kevätistuntokaudella 2004 annetussa työelämäselonteossa.

Työvoiman vuokrausalan taloushallinto-, tietojenkäsittely- ja toimistotehtävissä olevia vuokratoimihenkilöitä koskeva työehtosopimus on vahvistettu yleissitovaksi työehtosopimukseksi. Työehtosopimuksen osapuolia ovat Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ja Palvelutyönantajien Erityispalvelujen Työnantajaliitto. Lisäksi vuokrausalan yritykset ovat solmineet valtakunnallisten työntekijäliittojen kanssa työehtosopimuksia.

Eurooppa-tasolla työ- ja sosiaaliasiainneuvostossa saavutettiin vuokratyödirektiiviehdotuksesta poliittinen yhteisymmärrys kesäkuussa 2008. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/104/EY vuokratyöstä annettiin 18.11.2008. Se tulee laittaa kansallisesti täytäntöön 5.12.2011 mennessä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 9/2004 vp), joka koski hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2003, katsonut, että hallituksen antama selvitys ja kannanotto on asianmukainen. Valiokunta on uudemman kerran lausunnossaan (TyVL 7/2005 vp) hyväksynyt sen, että lausuma ei enää anna aihetta työministeriön toimenpiteisiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 8/2006 vp.) edellyttänyt, että lausuman toteutumista tulee edelleen seurata hallituksen kertomuksessa.

Vuokratyöntekijöiden käyttöä ja asemaa työorganisaatioissa on selvitetty tutkimuksella vuosina 2004–2005 (Työpoliittinen tutkimus 283/2005 ja 302/2006).

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Asetetun työryhmän tehtävänä oli tarkastella, onko

selvityshenkilön ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan määräaikaisen työn oikeutettua käyttöä. Työryhmän käsittelyssä on vuokratyöhön liittyviä kysymyksiä. Työryhmäraportissa arvioidaan erityisesti määräaikaisen sopimuksen solmimisedellytyksiä vuokratyössä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työministeriön kolmikantainen työryhmän selvitti vuokratyön käyttöä kokonaisuutena. Työryhmän ehdotukset valmistuivat marraskuussa 2007. Työryhmä ehdotti lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön.

Vuokratyödirektiivin kansallista täytäntöönpanoa koskeva selvitystyö aloitettiin syksyllä 2009. Työn aikana arvioitiin direktiivin aiheuttamat muutostarpeet ja samalla myös kansallisen vuokratyön sääntely. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset on valmisteltu kolmikantaisesti vuoden 2011 aikana ja hallituksen esitys laeiksi työsopimuslain 2 luvun 6 ja 9 §:n sekä lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (HE 104/2011 vp) annettiin eduskunnalle 28.10.2011 ja eduskunta antoi vastauksen hallituksen esityksen johdosta 19.12.2011. Vuokratyödirektiivi oli pantava täytäntöön 5.12.2011 mennessä.

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos
Muut 7/2000 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamisluvan myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinenergialain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettäneen työ- ja elinkeinoministeriöön nykynäkymin vuoden 2012 paikkeilla, joten selvityksen laatimista ei ole vielä kertomusvuonna aloitettu.

Nuori työtön, väylä kohti työelämää
HE 225/2002 vp — EV 230/2002 vp
Työ- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2002, että tehostetaan toimenpiteitä niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle etsitään oma väylä kohti työelämää muun muassa oppilaitosten, työvoimatoimistojen, työpajojen, kuntoutuksen ja yksilövalmennuksen sekä nuorisotyön välineitä käyttämällä.

Nuorten työttömyys alentui nuorten yhteiskuntatakuun käyttöönotosta vuodesta 2005 alkaen kesään 2008 saakka, jolloin nuorten työttömyys alkoi kasvaa (TEM työllisyystilasto). Vuonna 2010 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 33 219. Nuorten työttömyyden kasvu taittui kesäkuussa 2010. Vuonna 2011 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 29 127 (joulukuun luvut puuttuvat). Marraskuun 2011 lopussa nuoria työttömiä työnhakijoita oli 26 685 (- 5 % marraskuusta 2010).

Vuoden 2011 marraskuussa 15−24 -vuotiaiden nuorten työllisyysaste oli 37.1 % (+2,6 % vuoden 2010 marraskuusta) ja työttömyysaste 13,8 % (-2,3 % prosenttiyksikköä vuoden 2010 marraskuusta). Nuorten miesten työttömyysaste oli 16,1 % ja naisten 11,6 % (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus).

Nuorten yhteiskuntatakuun ohje uusittiin kesäkuussa 2010. Työllistymissuunnitelma vuonna 2011 tammi-elokuussa oli tehty 87,7 prosentille. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 77,2 %.

Alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kuukauden työttömyyden on laskenut vuoden 2010 keskiarvosta 20,8 % vuoden 2011 (tammi-kesäkuu) keskiarvoon 16,5 %.

Alle 25-vuotiaiden työttömien aktivointiaste vuonna 2010 oli keskimäärin 34,7 %. Vuoden 2011 (tammi-marraskuu) aktivointiasteen keskiarvo on laskenut 31,1 % prosenttiin.

Työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella olevien nuorten määräksi on arvioitu noin 40 000 alle 29 v nuorta joilla on pelkkä peruskoulupohja (Myrskylä 2011). Nuorisolain muutoksella (voimaan 1.1.2011) edistetään erityisesti paikallista yhteistyötä em. nuorten hyväksi.

Nuorten työpajatoiminnalla ehkäistään nuorten syrjäytymistä, tuetaan koulutukseen siirtymistä ja työllistymistä. Nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen kuuluu opetusministeriössä nuorisoyksikön toimialaan. Työ- ja elinkeinohallinto tekee yhteistyötä työpajojen kanssa myöntämällä palkkatukea, ohjaamalla nuoria työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen ja hankkimalla valmentavaa työvoimapoliittista aikuiskoulutusta nuorten tarpeisiin.

Työpajoille osallistui vuonna 2010 kaikkiaan 20 772 valmentautujaa (+ 2 464). Heistä alle 29-vuotiaita oli 13 016 henkilöä (+1 172 nuorta ed. vuodesta), joista suurin osa on alle 25-vuotiaita. Nuorten työpajatoiminnassa on ollut tyttöjä/naisia ja poikia/miehiä lähes yhtä paljon, mutta syksyn 2009 työtilanteen muutos etenkin miesvaltaisilla aloilla nosti poikien/miesten osuuden 63 %:iin ja se on edelleen sama. Työpajaan ohjatuista nuorista 55 % tuli työ- ja elinkeinotoimiston lähetteellä. Ammatillinen koulutus puuttui 73 prosentilta (+ 7,5 % ed. vuodesta). Perusopetustaustalla oli peräti 65 %, joista 2 prosentilta puuttui peruskoulun päättötodistus. Nuorten työpajojen määrä on kasvanut 196:teen; toiminta kattaa 80 % koko maasta. Nuorten työpajatoiminta on luonteeltaan non stop -toimintaa. Työpajoilla mukana olevista nuorista myönteisesti sijoittui 75 % joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiiviseen toimintaan (vanhempainvapaa, asepalvelus tai sairaanhoidon palvelut).

Työpajatoimintaa tukeva nuorisotyön etsivä työ oli vuonna 2010 yhteydessä 10 968 nuoreen (+ 2 768 ed. vuodesta). Näistä 5 724 (+ 2 361 ed. vuodesta) nuoren osalta tehtiin palvelutarpeen selvitys. Eniten tavoitettiin 16−20-vuotiaita ja toiseksi eniten 21−25 -vuotiaita. Huomattavaa on, että näistä 24 % oli löydetty eri sosiaalisten verkostojen kautta ilman viranomaislähetettä. Tavoitetuista nuorista 63 % oli poikia/miehiä.

3 937 (+ 1 574 ed. vuodesta) nuorta ohjattiin palveluihin, joita on 3-4 eri toimijan samanaikaista palvelua/nuori eli n. 13 800 palveluun. Etsivällä nuorisotyöllä oli vuonna 2010 kaik-

kiaan 75 713 viranomaiskontaktia nuorten asioissa. Toiminta kattoi 192 kuntaa (56 % maamme kunnista pl. Ahvenmaa).

Vuoden 2011 alusta voimaan tullutta nuorisolain muutosta (693/2010) koskevia alueellisia, useampaan toimialaan kohdentuvia koulutustilaisuuksia järjestettiin yhdessä ELY-keskuksien nuorisotoimien ja kuntien kanssa. Nuorisolakiin tehdyissä lisäyksissä kuntia velvoittava 7a§ koskee monialaista viranomaisyhteistyötä, joka osaltaan edistää kuntien toimialojen (opetus-, sosiaali- ja terveys-, nuorisotoimet) ja valtion paikallisten työ- ja poliisihallintojen verkostomaista yhteistyötä nuorille suunnattujen palveluiden keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisessa. Samalla säädettiin myös etsivästä nuorisotyöstä ja siihen liittyvästä tietojen käsittelystä.

Sanssi-kortin on saanut joulukuun 2011 puoliväliin mennessä yhteensä 23 795 alle 30-vuotiasta työtöntä vastavalmistunutta, joista 5268 eli lähes joka viides on työllistynyt. Sanssi-kortin saaneista ja sen avulla työllistyneistä miehiä on noin 60 % ja naisia noin 40 %. Sanssi-kortilla nuori osoittaa työnantajalle, että hänen palkkauskustannuksiinsa voidaan myöntää palkkatukea.

Työvoimakoulutuksen aloitti vuonna 2010 yhteensä 15 342 alle 25-vuotiasta (+ 2997 vuodesta 2009). Vuoden 2011 alkupuoliskolla työvoimakoulutuksen aloitti vastaavasti 7 655 nuorta eli 260 vähemmän kuin vastaavana aikana 2010.

Yritystoiminnan alkuun vuonna 2010 starttirahan sai 870 nuorta (10,3 % kaikista starteista ja 146 enemmän kuin 2009).

38 työvoiman palvelukeskusta (TYP) tarjoaa moniammatillisia asiantuntijatukea ja palveluja työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset erillään olevat palvelut ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Vuoden 2010 aikana TYP:ssa on palveltu 23 937 työtöntä asiakasta, joista 15,1 % (1584 hlöä) on ollut alle 25-vuotiaita nuoria. Vuonna 2011 tammi−kesäkuussa TYP:ssa oli työttömiä työnhakijoita keskimäärin 12 074, joista 2 086 eli 17,3 % alle 25-vuotiaita.

Vuonna 2010 kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisen aktivointiehdon täyttävien nuorten kanssa tehtiin TE-toimiston ja kunnan yhteistyönä alle 25-vuotiaille 6291 aktivointisuunnitelmaa. Tammi-elokuussa 2011 tehtiin alle 25-vuotiaille 4296 aktivointisuunnitelmaa. Kuntouttavan työtoiminnan aloitti 1200 alle 25-vuotiasta.

ELY-keskuksissa nuorten palvelujen kehittämiseen ja nuorisotyöttömyyden hoitoon on käytetty myös ESR-rahoitusta.

Uuden hallitusohjelman mukaisesti nuorten yhteiskuntatakuu työryhmä asetettiin 1.9.2011. Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä jättää lainsäädäntöön ja budjettiin vaikuttavat esitykset ja laskelmat helmikuun 2012 loppuun mennessä.

Sosiaaliset yritykset
HE 132/2003 vp — EV 130/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2003, että hallitus huolehtii sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön toimeenpanon edellyttämästä tehokkaasta tiedottamisesta, opastuksesta ja koulutuksesta.
2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi,
– toimiiko sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö ja saadaanko sen avulla luotua maahan sosiaalista yritystoimintaa;

– miten sosiaalisten yritysten tarvitsemat yrityspalvelut ja rahoitus saadaan järjestettyä;
– onko lain kohderyhmän rajausta vajaakuntoisiin ja pitkäaikaistyöttömiin syytä joltain osin tarkistaa; ja
– vääristävätkö sosiaalisten yritysten tukimuodot kilpailua sekä antaa seurannan ja arvioinnin tuloksista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2006 alkupuolella.

Työministeriö on vastannut eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle eduskunnan lausumiin (MINS 10/2006 vp) 20.6.2006 antamallaan selvityksellä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta antoi työministeriön selvityksestä lausuntonsa (TyVL 15/2006 vp). Työministeriön selvityksen ja valiokunnan lausunnon pohjalta annettiin hallituksen esitys (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaalisten yritysten perustamista, toimintaa ja toiminnan tukemista koskevaan lainsäädäntöön tehtiin muutoksia siten, että ne tulivat voimaan 1.5.2007. Vuoden 2011 lopulla sosiaalisia yrityksiä oli rekisteröityinä 160.

Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2009 käynnistänyt sosiaalisten yritysten kehittämishankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toimintaedellytyksiin liittyvistä seikoista sekä tehdä kehittämisehdotuksia. Lisäksi hankkeen tehtävänä on toimia tukirakenteena alue- ja paikallishallinnon viranomaisille sekä tahoille, jotka suunnittelevat sosiaalisen yrityksen perustamista tai liiketoiminnan kehittämistä (yhteinenyritys.fi). Hanke päättyy 31.12.2011. Hankkeen tuottamien raporttien ja muun aineiston (muun muassa sosiaalisia yrityksiä koskevat tilastot, komission sosiaalisen yrittäjyyden aloite) pohjalta arvioidaan sosiaalisten yritysten kehittämiseen liittyvät mahdolliset säännösmuutostarpeet myös muilta kuin kohderyhmän laajentamista koskevin osin. Muutostarpeet arvioidaan vuosina 2012−2013.

Alkoholitestit työpaikoilla
HE 162/2003 vp — EV 114/2004 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 30.6.2004, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee eduskunnalle ehdotukset alkoholitestien käyttöä työpaikoilla koskevaksi lainsäädännöksi.

Syksyllä 2004 aloitti kolmikantainen työntekijäin alkoholitestauksen perusteita selvittävä epävirallinen neuvotteluryhmä toimintansa työministeriön johdolla. Ryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, tietosuojavaltuutetun toimisto ja kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt.

Työnsä kuluessa neuvotteluryhmä selvitti työpaikoilla sovellettavia käytäntöjä. Neuvotteluryhmässä ei saavutettu yksimielisyyttä vuoden 2005 aikana. Työministeriön tavoitteena oli kuitenkin antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2006. Vuoden 2006 alussa työministeriössä laadittiin neuvotteluryhmän työn pohjalta ehdotus laiksi yksityisyyden suojassa työelämässä annetun lain muuttamisesta siten, että siihen olisi lisätty säännökset siitä, millä edellytyksillä työnantaja voisi puhalluttaa työnhakijaa tai työntekijää. Työministeri ei kuitenkaan vienyt ehdotusta hallituksen esityksenä valtioneuvoston istuntoon annettavaksi edelleen eduskunnalle.

Työmarkkinajärjestöt ovat laatineet yhteisen suosituksen vuonna 2006 alkoholin käytön haittojen vähentämiseksi työpaikoilla. Asian jatkovalmistelussa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2011 aikana.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus seuraa määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisiässä oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittää, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää.

Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja työministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä.

Työryhmä selvitti määräaikaisen työn teettämisen juridisia edellytyksiä, määräaikaisen työn yleisyyttä ja työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteita sekä arvioi sitä, missä määrin sääntely vastaa olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräaikatyötä selvittäneen työryhmän työskentelyn jälkeen työministeriön asettama kolmikantainen työryhmä selvitti vuokratyötä kokonaisuudessaan. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2007 lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö laati yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön.

Määräaikaisten aseman parantamiseksi työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsopimuslain määräaikaisia työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010.

Vuoden 2011 alusta voimaan tulleella lailla täsmennettiin toistuvien määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisen työsopimuksen solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei tullut muutoksia. Säännösmuutokset koskevat myös vuokratyötä.

Korkeakoulukeksinnöt
HE 259/2004 vp — EV 28/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.4.2006, että hallitus seuraa korkeakoulukeksintöjä koskevan lainsäädännön toimivuutta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lainsäädännön voimaantulosta. Seurata tulee muun muassa sitä, miten korkeakoulut täyttävät toimintavelvollisuutensa sen jälkeen, kun oikeudet keksintöön on otettu korkeakoulukeksintöjä koskevan lain 7 §:n mukaisesti. Tarvittaessa tulee tehdä säännösehdotukset määräaikojen asettamisesta.

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Opetusministeriö on ohjeistanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja raportoimaan korkeakoulukeksintölain toimivuudesta tavoite- ja tulosneuvottelujen yhteydessä. Keväällä 2008 yliopistot ovat raportoineet korkeakoulukeksintölain toimivuudesta vuotta 2007 koskevissa tilinpäätösasiakirjoissa. Ammattikorkeakoulut ovat vastaavasti sisällyttäneet vuoden 2007 tulosanalyysiin korkeakoulukeksintöjä koskevan lyhyen selvityksen. Näiden selvitysten perusteella korkeakoulukeksintölain toimivuudessa ei ole esiintynyt erityisiä ongelmia.

Asiasta on laadittu erillinen selvitys, joka on toimitettu eduskunnan sivistysvaliokunnalle joulukuussa 2009.

Eduskunnan sivistysvaliokunta käsitteli kokouksessaan 15.6.2010 TEM:n yhteistyössä OKM:n kanssa laatimaa selvitystä korkeakoulukeksintölain toimivuudesta todeten, ettei asia anna aihetta jatkotoimenpiteille (ptk 15.6.2010, 6 §, SIO 2/2010 vp).

Työelämäselonteosta johtuvat toimet
VNS 4/2004 vp — EK 10/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 11.5.2005, että hallitus ryhtyy yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa toimenpiteisiin työaikasuojelun tehostamiseksi ja työaikajohtamisen parantamiseksi sekä epätyypillisten työsuhteiden määrän vähentämiseksi ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien aseman parantamiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii ikäjohtamiseen liittyvien hyvien käytäntöjen levittämisestä työpaikoille ja ikäjohtamiskoulutuksen sisällyttämisestä kaikkeen johtamis- ja esimieskoulutukseen.
> 3. Eduskunta edellytti, että NOSTE-ohjelman toimeenpanoa jatketaan ja sen vaikuttavuutta ja houkuttelevuutta parannetaan.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoitoon.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, luoko työnantajan sivukulujen alentaminen merkittävästi uusia työpaikkoja, jos se kohdennetaan pienyrittäjille alentamalla

ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta johtuvia työnantajan sosiaaliturvakuluja määräajaksi.

6. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, voidaanko oikeus osittaiseen hoitorahaan laajentaa koskemaan kaikkien alle kouluikäisten lasten ja oikeus osittaiseen hoitovapaaseen alle 18-vuotiaiden vammaisten lasten vanhempia.

7. Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii seuraavien lainsäädäntöhankkeiden toteuttamista:
– pysyvän työllistämistuen myöntäminen vajaakuntoisen työllistämiseen esimerkiksi sosiaalisissa yrityksissä;
– lähetettyjä työntekijöitä koskevan lainsäädännön uudistaminen niin, että lakien ja työehtosopimusten noudattamisen valvonta ulkomaisen työvoiman käytössä tehostuu ja että myös verojen maksamista Suomessa tehdystä työstä pystytään valvomaan; ja
– lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottamisen helpottaminen parantamalla sosiaaliturvan kokonaisuuden toimivuutta muun muassa niin, että sovitellun päivärahan myöntämistä joustavoitetaan.

1. ja 2. Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja ministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantainen työryhmä valmisteli hallituksen esityksen työsopimuslain määräaikaisia työsuhteita koskevan säännöksen täsmentämisestä. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle lokakuussa 2010. Esityksellä selkeytetään toistuvien määräaikaisten työsopimusten käytön edellytyksiä. Kunkin yksittäisen määräaikaisen työsopimuksen solmimisedellytyksenä olevan perustellun syyn sisältöön ei ehdoteta muutoksia. Ehdotuksen mukaan määräaikaisen sopimuksen käyttöä on arvioitava teetettävän työn edellyttämän työvoimatarpeen pysyvyyden kannalta. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2011.

Vuokratyödirektiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavat lainsäädäntömuutokset on valmisteltu kolmikantaisesti vuoden 2011 aikana. Hallituksen esitys laeiksi työsopimuslain 2 luvun 6 sekä 9 §:n ja lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta (HE 104/2011 vp.) annettiin eduskunnalle 28.10.2011.

Työaikasuojeluun liittyvät kysymykset ovat edelleen keskeisiä työsuojeluviranomaisten valvontatoiminnassa. Johtamisjärjestelmiä koskevan kehittämistyön ml. ikäjohtamisen valmistelu on käynnistetty tietoyhteiskuntaohjelman alaisessa työelämäjaostossa. Työryhmän ehdotukset opetuksen, tieteen, kulttuurin, ympäristöpolitiikan, rakentamisen ja aluepolitiikan osalta ovat esillä opetusministeriön asettamassa kansallista luovuusstrategiaa valmistelemaan asetetussa projektiryhmässä. Työministeriö valmistelee hallinnonalaansa kuuluvia luovuuden edistämistoimia.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantaisen joustoturvatyön yhden alaryhmän, työelämän sääntelyryhmän tehtävänä on selvittää työmarkkinoiden toimivuutta ja työlainsäädäntöä jouston ja turvan näkökulmasta. Yhtenä selvitettävänä kokonaisuutena on työaikasääntely, mukaan lukien työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Suomalaisilla työpaikoilla on käytössä erilaisia joustavia työaikajärjestelyitä (kuten osa-aikatyö, liukuva työaika, etätyö, osaaikaeläke, työaikapankki, työn jakaminen). Työaikasääntelyä kehitetään joustoturvatyöryhmän alaryhmässä. Ryhmä käsitteli hallituksen esityksen työsopimuslain muuttamisesta koskien työntekijän sopimukseen perustuvaa oikeutta olla poissa työstä perheenjäsenen hoitamiseksi. Hallituksen esitys työsopimuslain muuttamisesta annettiin marraskuussa 2010 eduskunnalle. Poissaolon ajalta työnantajalla ei olisi palkanmaksuvelvollisuutta. Säännöksessä turvattaisiin työntekijälle eräin edellytyksin oikeus palata työhön kesken sovitun poissaolokauden. Lisäksi työntekijällä olisi oikeus palata ensisijaisesti entiseen työhönsä poissaolon jälkeen. Työsopimuslain muutos tuli voimaan huhtikuun 2011 alusta lukien.

3. Nykyisten päätösten mukaan Noste-lisätoimenpideohjelma ajoittuu vuosille 2003–2007. Vuoden 2006 talousarviossa ohjelmaan on momentilla 29.69.34. osoitettu 30 miljoonaa euroa. Tavoitteena on, että vuonna 2006 ohjelman puitteissa voisi ammatilliseen tutkintoon tai tietokoneen ajokortin suorittamiseen tähtäävät opinnot aloittaa 9 300 pelkän perusasteen varassa työelämässä olevaa 30–59-vuotiasta henkilöä. Vuonna 2007 vastaava tavoite nousisi 10 000:een. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu, että normaalirahoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa vuosittain opinnot aloittaa 15 000 samaan kohderyhmään kuuluvaa. Opetushallinnon toimenpiteiden lisäksi työvoimakoulutuksessa aloittaa vuosittain lähes 10 000 Noste-kohderyhmään kuuluvaa henkilöä.

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2007–2011 todetaan, että työikäisen aikuisväestön koulutustason kohottamistoimia jatketaan. Tavoitteeksi on asetettu, että myös kaudella 2008–2011 vuositasolla vähintään 20 000 Nosteen kohderyhmään kuuluvaa voi aloittaa koulutuksen. Keskeinen tavoite on myös siirtää Noste-ohjelman aikana syntyneet tasa-arvoa edistävät hyvät käytännöt koko aikuiskoulutuksen toimintamuodoiksi.

4. Ei-työsuhteisten oikeudellista asemaa parantamaan asetettiin helmikuun alusta 2008 työryhmä. Selvitystyön kohteena on lainsäädännöllä ei-työsuhteiseksi säädetty työ. Soveltamisalakartoituksen lisäksi pohdittavana on muun muassa se, minkälaiset ehdot ei-työsuhteiseen työhön liittyvät. Lisäksi huomiota kiinnitetään työoikeudellisen ja työvoimapoliittisen lainsäädännön sekä sosiaalilainsäädännön välisiin suhteisiin. Selvitystyö ja sen pohjalta tehtävät lainsäädäntö ja muut toimenpide-ehdotukset tehdään yhdessä työministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistui syyskuussa 2009. Työryhmän ehdotukset työmarkkinatoimenpiteissä olevien oikeudesta etuuteen tilapäisen hoitovapaan ajalta on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemalla ja 2.10.2009 annetulla hallituksen esityksellä työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp). Samassa esityksessä toteutettiin myös työmarkkinatoimenpiteeseen tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan työssäoloehdon tarkastelujakson pidentäminen. Työryhmän ehdotuksen mukaan julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tulisi säätää siitä, että työmarkkinatoimenpiteissä sovellettaisiin tiettyjä yksityisyyden suojasta työelämässä annettuja säännöksiä. Ehdotukset on toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemalla ja

22.12.2009 annetulla hallituksen esityksellä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 274/2009 vp). Lakimuutokset tulivat voimaan 10.5.2010.

5. Laki väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta tuli voimaan 1.1.2006. Laki on määräaikainen ja sitä sovelletaan viimeisen kerran joulukuussa 2010 maksettaviin palkkoihin.

Työministeriö asetti keväällä 2005 kolmikantaisen työryhmän selvittämään pienten työnantajien erityiskysymyksiä ja työoikeudellista osaamista. Työryhmän puitteissa on käynnistetty ulkopuolinen tutkimus pientyönantajien työoikeudellisen osaamisen ongelma-alueista. Tutkimus valmistui tammikuun 2006 lopussa.

Hallitus pohtii selvitystyön käynnistämistä työnantajan sivukulujen vaikutuksesta työllisyyteen erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamiseksi.

6. Osittaisen hoitorahan laajentaminen on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluva asia. Osittaisen hoitovapaan ulottamista alle 18-vuotiaiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten vanhemmille on selvitetty perhevapaasäännösten toimivuutta arvioivassa työryhmässä. Työryhmän ehdotusten pohjalta laadittiin hallituksen esitys keväällä 2006. Työsopimuslain säännös osittaisen hoitovapaan laajentamisesta erityisen huollon ja hoidon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan lapsen vanhemmalle siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta, tuli voimaan 1.8.2006. Samassa yhteydessä toteutettiin myös adoptiovanhemman hoitovapaaoikeuden laajentaminen ja etävanhemman saattaminen tilapäisen hoitovapaan piiriin.

Hallitus antoi kesäkuussa 2006 selvityksen sosiaalisista yrityksistä annetun lain toimeenpanosta ja toimivuudesta eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Selvityksen ja valiokunnan sen johdosta antaman lausunnon (TyVL 15/2006 vp) pohjalta Tasavallan Presidentti antoi hallituksen esityksen (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Palkkatuen myöntäminen vajaakuntoisen työllistämiseksi on toteutettu julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisella 14.10.2005 annetulla lailla. Muutos tuli voimaan vuoden 2006 alusta. Lain 7 luvun 11 §:n 6 momentissa säädetään palkkatuen myöntämisestä uudelleen saman henkilön työllistämiseen. Vajaakuntoisen osalta palkkatuen myöntäminen uudelleen ei edellytä uutta työttömyysjaksoa. Tuettu työsuhde voisi siten jatkua keskeytyksittä, jos tuen myöntämisedellytykset olisivat edelleen olemassa. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

7. Hallitus antoi syyskuussa 2005 eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 142/2005 vp) laiksi lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta, joilla on tarkoitus edistää ulkomailta Suomeen lähetettyjen työntekijöiden suomalaisten vähimmäistyöehtojen toteutumista ja tehostaa niiden valvontamahdollisuuksia. Laki tuli voimaan 1.1.2006. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

ULTEVA 2 -työryhmä on saanut työnsä päätökseen 30.10.2006. Vuoden 2006 aikana se valmisteli säännökset siitä, miten tilaajat varmistavat sopimusten tekemisen yhteydessä ja sopimussuhteen aikana alihankkijan ja vuokrausyrityksen luotettavuuden eli lain tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä, joka tuli voimaan 1.1.2007. Lisäksi se teki selvityksen keinoista ratkaista työehtoerimielisyyksiä, erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutumisen kannalta (järjestöjen kanneoikeus).
Hallitus antoi 19.12.2008 eduskunnalle esityksen, jolla helpotetaan sovitellun päivärahan maksamista ennakkoon hakijan itse ilmoittaman palkkatiedon perusteella. Laki tuli voimaan 1.4.2009.

Vuokratyödirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä hallitus on esittänyt muutoksia myös lähetetyistä työntekijöistä annettuun lakiin (HE 104/2011 vp). Lakiin ehdotettiin tehtäväksi tarvittavat muutokset, joilla lähetetyt vuokratyöntekijät saatetaan työehtojen määräytymisessä samaan asemaan Suomesta palkattujen vuokratyöntekijöiden kanssa. Tavoitteena oli vuokratyöntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun ja yritysten tasavertaisen kilpailuaseman edistäminen. Eduskunta on antanut vastauksen hallituksen esitykseen 19.12.2011.

Valtiovarainministeriö antoi 5.10.2011 hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 58/2011 vp). Rakennusalalla esiintyvän harmaan talouden torjumiseksi esityksessä ehdotetaan hallituksen ohjelman mukaisesti siirryttäväksi niin sanottuun veronumeromenettelyyn. Näin pyritään varmistamaan se, että jokainen yhteiselle rakennustyömaalle työskentelemään tuleva on Verohallinnon rekisterissä ennen työnteon alkua, mikä on perusedellytys työntekijöihin ja näiden työnantajiin kohdistuvalle verovalvonnalle. Lakimuutokset tulivat voimaan 15.12.2011, osin kuitenkin vasta vuoden 2012 aikana asetuksella säädettävänä ajankohtana. Uudistuksen seuraavassa vaiheessa otetaan käyttöön rakennusalan työntekijöitä ja urakoitsijoita koskeva kuukausittainen ilmoittamismenettely vuoden 2013 aikana.

SATA-komitea antoi 18.12.2009 ehdotuksensa sosiaaliturvan uudistamiseksi. Ehdotukset sisältävät useita ehdotuksia, jotka helpottavat sosiaaliturvan ja lyhytaikaisen työn yhteensovittamista. Sovitellun työttömyyspäivärahan osalta komitea teki vaihtoehtoisia ehdotuksia, joiden jatkovalmistelu on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla.

Innovaatiohankkeet
K 3 /2005 vp — EK 32/2005 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> 2. Tulevaisuusvaliokunta esitti, että hallitus selvittää kuluneiden viimeisen viiden vuoden innovaatiohankkeiden tuloksia ja nimeää selvästi jonkun elimen vastuuseen innovaatiohankkeiden vaikuttavuuden arvioinnista.

Valtioneuvosto teki 7.4.2005 periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Sen mukaan Suomen Akatemia ja Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus kehittävät yhdessä Sitran ja muiden rahoittajien kanssa keskinäistä rahoitus- ja muuta yhteistyötään tutkimus- ja innovaatiorahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi ja nykyistä suurempien toimintakokonaisuuksien muodostamiseksi ja toteuttamiseksi. Tekes ja Suomen Akatemia ovat Tutkimus- ja innovaationeuvoston toimeksiannosta kehittäneet vaikutusten arvioinnin malleja. Keskeisimmiksi valitut tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ilmiöt ja indikaattorit on koottu Tekesin katsaukseen 288/2011: Better results, more value.

Kansallisen innovaatiostrategian pohjalta toteutettiin Suomen innovaatiojärjestelmän arviointi 2008–2009. Arviointiryhmä nosti raportissaan esille ongelmakohtia, joihin tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän tulevan toiminnan kannalta on syytä tarttua. Näihin esitettiin ratkaisuja ja toimenpidesuosituksia koko järjestelmän näkökulmasta. Hallitus antoi eduskunnalle 6.10.2010 ja uudelleen syksyllä 2011 selonteon toimenpiteistä, joihin innovaatiostrategian toteuttamiseksi on ryhdytty.

Työ- ja elinkeinoministeriö teettää tulosohjausvastuullaan olevista virastoista ja laitoksista säännöllisesti arviointeja, joiden pohjalta toimintaa kehitetään. Vuonna 2010 valmistuneen VTT:n strategisen ja toiminnallisen arvion pohjalta sovittiin keväällä 2011 jatkotoimenpidesuosituksista. Vuoden 2011 marraskuussa käynnistyi Tekesin ja joulukuussa Finnveran arviointi.

Tekes on kehittänyt rahoittamiensa hankkeiden vaikuttavuusarviointeja. Projektien tulokselliisuutta ja vaikutuksia seurataan mm. Tekesin omien asiantuntija-arvioiden perusteella ja asiakkaiden arviointeihin perustuvilla jälkiseurantakyselyillä. Myös Tekesin ohjelmista teetetään arvioinnit ohjelmien päätyttyä. Tekesin kolmesta vaikuttavuustavoitteesta teetetään vuorovuosittain ulkopuolisilla asiantuntijoilla kokonaisarvioinnit, joiden avulla työ- ja elinkeinoministeriö seuraa Tekesin toiminnan vaikuttavuutta. Tekesin toiminnan vaikutuksia yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointiin koskeva kokonaisarviointi valmistui vuonna 2011, ja loppuvuodesta käynnistettiin innovaatiotoiminnan kyvykkyyttä arvioiva kokonaisselvitys.

Innovaatiotoiminnan vaikutuksista on paljon näyttöä sekä Suomesta että muualta maailmasta. Erityisesti Tekesin toiminnan vaikuttavuudesta on tehty lukuisia arviointeja ja selvityksiä. Tuoreimpien vertailujen ja tutkimusten keskeiset tulokset on koottu raporttiin ”Tekesin ja innovaatiotoiminnan vaikutukset 2011”.

VTT:llä kehitetään jatkuvasti sen oman toiminnan vaikuttavuusarviointia tiiviissä yhteistyössä VTT:n vaikuttavuustutkimuksen asiantuntijoiden kanssa. Vuosittain tehdään asiakasvaikuttavuusselvitys ja tarvittaessa erillisselvityksiä. VTT:llä on oma-aloitteisia vaikuttavuustutkimuksen kehittämishankkeita ja VTT:n vaikuttavuustutkijat osallistuvat projektipohjaisesti muiden laitosten vaikuttavuusarviointien kehittämiseen.

Kaikkiaan työ- ja elinkeinoministeriö sekä muut ministeriöt seuraavat innovaatiohankkeiden tuloksia ja arvioivat niiden vaikuttavuutta jatkuvasti. Erillistä elintä ei edelleenkään ole tarkoitus nimittää innovaatiohankkeiden vaikuttavuuden arviointiin, vaan kukin ministeriö vastaa oman hallinnonalansa laitosten ja toimijoiden vaikuttavuuden arvioinnista.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tilapäinen vapaa ikääntyneiden omaisten hoitamiseksi
HE 44/2006 vp — EV 59/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 6.6.2006, että tilapäisen hoitovapaan käyttömahdollisuuksien laajentamista koskevassa selvitystyössä otetaan huomioon myös ikääntyneiden omaisten hoitamisesta aiheutuneet tarpeet.

Perhevapaasäännösten toimivuutta arvioiva työryhmä jätti raporttinsa marraskuussa 2005. Työryhmä selvitti työnsä aikana myös sitä, tulisiko hoitovapaaoikeuksia laajentaa koskemaan omien tai puolison vanhempien hoitamista. Työryhmä totesi, että hoitovapaasäännösten soveltamisalan laajentamiseen liittyy monitahoisia yhteiskuntapoliittisia ja arvoihin liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät perusteellista jatkopohdintaa muun muassa vastuunjaon toteuttamisesta yhteiskunnan, omaisten ja heidän työnantajiensa välillä. Perhevapaatyöryhmä ei katsonut voivansa tehdä asiasta ehdotuksia.

Työssä käyvien omaishoitajien mahdollisuuksia jäädä määräajaksi pois työstä on selvitetty useissa eri yhteyksissä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2008 työryhmän selvittämään omaisten hoitamiseen ja toisaalta hoitajien työn ja yksityiselämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon muun muassa työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteet. Työryhmän selvitystyön tuloksena syntyi neljä vaihtoehtoista tapaa järjestää hoitovapaa läheistään hoitavalle. Työryhmän esitysten jatkotyöstäminen siirrettiin marraskuussa 2008 joustoturvaryhmän alaryhmänä työskentelevälle työelämän sääntelyryhmälle.

Perheenjäsenen hoitamiseksi tarkoitetun hoitovapaaoikeuden käsittelyä jatkettiin vuosina 2010 ja 2011 osana laajempaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevaa selvittelyä. Työelämän sääntelyryhmässä käsiteltiin hallituksen esitys, jossa ehdotettiin parannettavaksi työntekijöiden mahdollisuuksia jäädä väliaikaisesti pois työstä perheenjäsenen hoitamiseksi. Esityksen mukaan tämä toteutettaisiin lisäämällä perhevapaita säätelevään työsopimuslain 4 lukuun asiaa koskeva säännös. Järjestely perustuisi työnantajan ja työntekijän keskinäiseen sopimukseen. Poissaolon ajalta työnantajalla ei olisi palkanmaksuvelvollisuutta. Säännöksessä turvattaisiin työntekijälle eräin edellytyksin oikeus palata työhön kesken sovitun poissaolokauden. Lisäksi työntekijällä olisi oikeus palata ensisijaisesti entiseen työhönsä poissaolon jälkeen. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle marraskuussa 2010 (HE 263/2010 vp). Työsopimuslain muutos tuli voimaan huhtikuun alusta 2011.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimeenpano ja vaikutusten seuranta
HE 254/2006 vp — EV 286/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa tarkoin seuraa
– yhteistoimintalainsäädännön toteutumista käytännössä;
– lainsäädännön vaikutuksia epätyypillisten työsuhteiden ja vuokratyövoiman käyttöön sekä soveltamisalan laajentamisen vaikutuksia pienille yrityksille ja erityisesti niiden vakituisten työntekijöiden määrän kehitykseen; ja
– henkilöstösuunnitelmaa ja koulutustarpeita koskevien säännösten vaikutuksia työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeiden ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen huomioon ottamiseen yrityksissä; sekä
– antaa asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen vuoden 2010 kevätistuntokauden loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet luoda henkilöstösuunnitelmia ja -koulutusta koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

Uusi yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki (334/2007) tuli voimaan 1.7.2007 siten, että yrityksiin, jotka työllistävät 20–29 henkilöä, lakia sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen.

Antaessaan lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle hallitus samalla päätti, että työministeriö valmistelee laista esitteen erityisesti pienien yritysten tarpeisiin, kouluttaa työvoima- ja elinkeinokeskuksiin (TE-keskuksiin) yt-lain tuntevia henkilöitä yritysten neuvojiksi ja laatii laista kalvosarjan. Esite valmistui loppukesällä 2007 suomeksi ja ruotsiksi alkusyksystä. Sillä oli laaja jakelu ja sitä on saatavissa mm. kaikista TE-keskuksista. Esitteet ovat myös työministeriön internetsivuilta saatavissa. TE-keskusten henkilöstöä on koulutettu ja kalvosarja on tuotettu TE-keskusten käyttöön. Työministeriö on muutoinkin osallistunut yt-laista pidettyihin lukuisiin koulutustilaisuuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan henkilöstö- ja koulutustavoitteita koskevaa säännöstä on sovellettu 1.1.2008 alkaen. Tämän jälkeen on tarkoitus ryhtyä selvittämään, onko mahdollista luoda näitä kysymyksiä koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös, olisiko esimerkiksi mahdollista lisätä kyseessä olevaa yt-lain säännöstä selvittäviä kysymyksiä Tilastokeskuksen työolotutkimukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti tutkimuksen uuden yhteistoimintalain vaikutusten arvioimisesta. Tutkimus tehtiin vuoden 2009 aikana ja tutkimustulokset julkaistiin vuoden 2010 alussa. Tutkimusta ei ollut tarkoituksenmukaista käynnistää aikaisemmin, koska lain

soveltamisesta käytäntöön ei tätä ennen ollut saatavissa riittävästi kokemuksia. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti eduskunnan lausumassa esitettyjä kysymyksiä. Tutkimusta on hyödynnetty eduskunnalle annetussa selvityksessä. Eduskunnan lausuman johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toimitti yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimivuutta koskevan kolmikantaisesti valmistellun selvityksen eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle toukokuussa 2010.

Laki yhteistoiminta-asiamiehestä (216/2010) tuli voimaan 1.7.2010 ja ensimmäiseksi yhteistoiminta-asiamieheksi valittiin syksyllä 2010 oikeustieteen tohtori Helena Lamponen. Yt-asiamies valvoo yhteistoimintaa ja muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmiä koskevien lakien noudattamista. Asiamies toimii itsenäisesti työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Yhteyttä voivat ottaa työnantajat, työntekijät ja henkilöstöryhmän edustajat. Yt-asiamiehen toimistossa on lisäksi lakimies ja kaksi osa-aikaista avustajaa.

Yt-asiamiehen tehtävänä on antaa ohjeita ja neuvoja lakien soveltamisessa, edistää valvottavana olevien lakien tunnettuutta, pitää henkilöstörahastorekisteriä, edistää ja parantaa aloitteilla ja ohjeilla työnantajan ja työntekijöiden välistä yhteistoimintaa sekä muiden henkilöstön osallistumisjärjestelmien toteutumista, seurata valvottavien lakien tavoitteiden toteutumista ja pyytää työneuvostolta lausuntoa, sovelletaanko yritykseen tai yritysryhmään yhteistoimintalakia lakia tai yritysryhmien yhteistoimintalakia. Valvontatoimessaan yt-asiamies on kiinnittänyt erityistä huomiota yt-lain edellyttämien suunnitelmien toteuttamiseen.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa todetaan, että on tarpeen edistää henkilöstö- ja koulutussuunnitelmien käyttöä osana työntekijöiden suunnitelmallista osaamisen kehittämisestä. Lisäksi työmarkkinoilla marraskuussa 2011 sovitussa raamisopimuksessa korostetaan henkilösuunnittelun kehittämistä ja siinä on sovittu, että työmarkkinakeskusjärjestöt laativat yhteisen mallin henkilöstösuunnitelmasta 31.5.2012 mennessä yt-lain muuttamista kokevan valmistelun pohjaksi. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota muun muassa joustavien työaikajärjestelyjen suunnitelmalliseen käyttöön, määräaikaisten työsuhteiden käyttöön ennakoimalla muun muassa sijaisten tarve vuosittain ja työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämiseen.

Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmän joustaminen ja työllistyminen sosiaalisiin yrityksiin

HE 275/2006 vp — EV 310/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.2.2007, että säännöksiä tarkistetaan siten,

– että mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt voisivat työllistyä sosiaalisiin yrityksiin nykyistä paremmin ja
– että eläkkeen lepäämäänjättämisjärjestelmän kattavuutta parannetaan ja joustavuutta lisätään sekä mahdollisuuksia yhdistää pienet eläketulot palkkatuloihin kehitetään.

2. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että suomea ja ruotsia huonosti osaavat maahanmuuttajat voidaan laskea lain tarkoittaman 30 %:n piiriin ja työllistää heidät korkeimmalla korotetulla palkkatuella sosiaalisiin yrityksiin jo ennen 500 työttömyyspäivän täyttymistä.

1. Mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt ja eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt kuuluvat vajaakuntoisuutensa perusteella sosiaalisista yrityksistä annetun lain (1351/2003) 1 §:ssä säädettyyn kohderyhmään. Vajaakuntoisella tarkoitetaan työnhakijana ollutta työntekijää, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä

ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan työhönpaluuta voidaan myös tukea työnantajalle maksettavalla palkkatuella. Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 8 §:n perusteella työttömänä työnhakijana pidetään 17 vuotta täyttänyttä työnhakijaa, joka on työkykyinen, työmarkkinoiden käytettävissä ja työtön. Työkyvyttömyysetuutta saavaa voidaan pitää työmarkkinoiden näkökulmasta työkykyisenä silloin, kun työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan henkilön työllistymistä voidaan tuloksellisesti tukea työvoimapalveluilla. Kansaneläkelain (568/2007) 12 §:n 4 momentin perusteella tai työkyvyttömyyden perusteella toisen valtion lainsäädännön mukaan eläkettä saavaa pidetään aina työkykyisenä. Työkyvyttömyysetuutta saavalta ei näin edellytetä työkyvyttömyysetuudesta luopumista tai eläkkeen lepäämään jättämistä, jotta hänet voitaisiin katsoa työttömäksi työnhakijaksi ja hänen työllistymistä voitaisiin tukea palkkatuella

Hallitus antoi esityksen (HE 72/2009) määräaikaiseksi laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä. Laki tuli voimaan 1.1.2010 ja on voimassa 31.12.2013 saakka. Työeläkelakeja ja kansaneläkelakia koskevia periaatteita muutettiin siten, että ne tukevat työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden mahdollisuutta kokeilla työhönpaluuta. Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä saava henkilö voi ansaita eläkkeensä rinnalla enintään 600 euroa kuukaudessa ansiotulojen vaikuttamatta maksussa olevaan eläkkeeseen. Työeläkelakien mukaisella täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita eläkkeensä rinnalla tekemästään työstä enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä mainittu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, enintään 600 euroa kuukaudessa. Jos eläkkeensaajan työtulot ylittävät laissa säädetyt rajat, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Jos työhönpaluu ei onnistu, työkyvyttömyyseläkkeen saa takaisin ilman uutta hakemusta.

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämisen määräaikaista kokeilulakia muutettiin 1.3.2011 lukien (1189/2010) korottamalla työkyvyttömyyseläkkeen ohella saatavan työtulon rajaa 600 eurosta 687,74 euroon kuukaudessa. Uusi ansaintaraja sidottiin samalla kansaneläkeindeksiin. Vuoden 2012 alusta ansaintaraja nousee 713,73 euroon. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää syksyllä 2012 hankkeen, jossa selvitetään kokeilulain toimivuutta ja lainsäädännön muutostarpeita.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2009 käynnistänyt sosiaalisten yritysten kehittämishankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toimintaedellytyksiin liittyvistä seikoista sekä tehdä kehittämisehdotuksia. Lisäksi hankkeen tehtävänä on toimia tukirakenteena alue- ja paikallishallinnon viranomaisille sekä tahoille, jotka suunnittelevat sosiaalisen yrityksen perustamista tai liiketoiminnan kehittämistä (www.yhteinenyritys.fi). Hanke päättyy 31.12.2011. Hankkeen tuottamien raporttien ja muun aineiston (muun muassa sosiaalisia yrityksiä koskevat tilastot, komission sosiaalisen yrittäjyyden aloite) pohjalta arvioidaan sosiaalisten yritysten kehittämiseen liittyvät mahdolliset säännösmuutostarpeet myös muilta kuin kohderyhmän laajentamista koskevin osin. Muutostarpeet arvioidaan vuosina 2012−2013.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutukset
HE 116/2007 vp — EV 116/2007 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus seuraa tarkoin pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutuksia sähköntuotannon uudisrakentamiseen ja, että näin saadut käytännön kokemukset otetaan huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä sisällytettiin sähkömarkkinalakiin (386/1995) lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1.2.2008. Valtioneuvosto antoi kysymyksessä olevaan lainmuutokseen perustuen 14.6.2007 asetuksen sähköntuotannon siirtomaksuista sähkönjakeluverkoissa (691/2007). Asetuksella säädettiin yläraja sähköntuotannolta sähkönjakeluverkoissa perittäville siirtomaksuille. Vastaava säännös sisältyy nykyisin sähkömarkkinoista 5.2.2009 annettuun valtioneuvoston asetukseen (65/2009). Valtioneuvosto antoi 5.2.2009 myös asetuksen sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (66/2009). Asetuksella luovuttiin sähkökulutukseen liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon osalta aikaisemman käytännön mukaisesta sähköntuotannon erillismittauksesta. Asetuksen mukaan sähköverkkoon sähköä syöttävä sähköntuotantolaitos voidaan jättää varustamatta erillisellä mittauslaitteistolla, jos laitos sijaitsee enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetulla sähkönkäyttöpaikalla ja käyttöpaikka on varustettu mittauslaitteistolla, joka kykenee mittaamaan sekä sähköverkosta otetun että sähköverkkoon syötetyn sähkön määrän.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 7.12.2011 selvitysmiehen laatimaan selvityksen tuulivoiman rakentamisen hallinnollisista esteistä. Selvitysmiehen tulee tehdä ehdotuksia, joilla voidaan vähentää tuulivoiman rakentamiseen liittyviä esteitä ja rajoitteita sekä sovittaa yhteen eri ministeriöiden hallinnonalojen tavoitteita. Selvitysmiehen raportin tulee olla työ- ja elinkeinoministeriön käytettävissä 31.3.2012 mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on tilannut 21.12.2011 selvityksen pienimuotoisen sähköntuotannon nettomittaamisesta. Selvityksessä tulee selvittää pienimuotoisen sähköntuotannon nettomittaamisen sekä nettolaskutuksen hyödyt, haitat ja mahdolliset ongelmakohdat siirtopalvelun, energiakaupan ja taseselvityksen sekä verotuksen osalta Suomessa. Selvityksen on tarkoitus valmistua 30.5.2012 mennessä.

Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa
HE 102/2008 vp – EV 202/2008 vp
Ympäristövaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus edistää uusiutuvan energian käyttöä kaukolämmön tuotannossa.

Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta (L 1396/2010) tuli kokonaisuudessaan voimaan valtioneuvoston asetuksella 25.3.2011, kun Euroopan komissio oli hyväksynyt tukijärjestelmän. Lailla tuetaan erityisesti tuulivoimalla, metsähakkeella, biokaasulla ja puupolttoaineella tuotettua sähköä. Puupolttoainevoimaloiden ja biokaasuvoimaloiden tuki sisältää erillisen lämpöpreemion sähkön ja lämmön yhteistuotannossa. Myös metsähakevoimaloiden tuki kohdistuu pääosin sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Uusi tuki edistää siten keskeisesti uusiutuvan energian käyttöä kaukolämpöä tuottavissa voimalaitoksissa.

Valtion vuoden 2012 talousarvioon on varattu arviomääräraha uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotukea varten (momentti 32.60.44) ja menokehyksiin on esitetty tarvittava määräraha.

Uusiutuvan energian käyttöä edistetään kaukolämmön tuotannossa muun muassa energia-avustuksilla. Energia-avustusten määrärahoja on lisätty merkittävästi. Pääosa kaukolämmön tuotannosta kuuluu EU:n päästökauppa-järjestelmän piiriin. Päästökauppa ohjaa tehokkaasti uusiutuvan energian käyttöön myös kaukolämmön tuotannossa, koska hiilidioksidipäästöjä aiheuttavalle kaukolämmön tuotannolle on hankittava päästöoikeuksia.

Energiaverotus uudistui vuoden 2011 alusta. Lämmitykseen käytettävien fossiilisten polttoaineiden valmisteveroja korotetaan verojen ympäristöperusteisen rakennemuutoksen yhtey-

dessä merkittävästi. Verojen korotus parantaa uusiutuvien polttoaineiden kilpailukykyä kaukolämmön tuotannossa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kansallinen kynnysarvo, markkinoiden resurssit ja ilmoitusmenettelyn laajentaminen
VNS 7/2008 vp – EK 5/2009 vp
Talousvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 29.4.2009, että markkinaoikeuden resurssit turvataan siten, että valitukset voidaan käsitellä pääsääntöisesti enintään kuudessa kuukaudessa.

Markkinaoikeuden keskimääräinen käsittelyaika hankinta-asioissa vuonna 2009 oli 9,1 kuukautta ja 8 kuukautta vuonna 2010. Markkinaoikeuden käsittelyaikaa on saatu lyhennettyä kohdentamalla markkinaoikeudelle riittävät resurssit. Vuoden 2011 tulostavoitteissa markkinaoikeudelle on osoitettu 6,5 henkilötyövuotta määräaikaisia resursseja.

Vuonna 2011 hankinta-asioiden käsittelyaika markkinaoikeudessa oli keskimäärin 8,4 kuukautta. Vuoden 2012 tulostavoitteissa markkinaoikeuden resursseja tullaan vähentämään ja toisaalta, koska markkinaoikeuden käsittelyyn tulee kokonaan uusia asiakokonaisuuksia (puolustus- ja turvallisuusalan hankinnat), tämä tullee vaikuttamaan kuuden kuukauden käsittelyajan tavoitteen saavuttamiseen.

Selonteko kauppojen aukioloajoista sekä haja-asutusalueiden kyläkaupan tuki
HE 84/2009 vp — EV 173/2009 vp
Talousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 18.11.2009, että hallitus antaa vuoden 2012 loppuun mennessä eduskunnalle selonteon kauppojen aukiolon laajentamisen vaikutuksista. Selonteossa tulee kiinnittää huomiota muun muassa sääntelyn vaikutuksiin kaupanalan työntekijöihin ja yrittäjiin sekä henkilöstön turvallisuuteen, lasten päivähoitoon, työmatkaliikenteeseen, yksityisyrittäjien ensimmäisen työntekijän palkkaukseen ja lomaetuuden toteuttamiseen, haja-asutusalueen palvelujen saatavuuteen sekä kaupan rakenteeseen pienyrittäjien edut huomioon ottaen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa riittävät määrärahat haja-asutusalueen kyläkaupan investointitukeen.

1. Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista vahvistettiin 27.11.2009 ja se tuli voimaan 1.12.2009. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa kauppojen aukiolon laajentumisen vaikutuksia ja on aloittanut selonteon valmistelun.

2. Kyläkaupan investointiavustukseen on valtion vuoden 2011 talousarviossa ollut käytettävissä momentilla 32.30.45 enintään 1 milj. euroa. Kainuun hallintokokeiluun kuuluvien kuntien osalta kyläkaupan investointiavustukseen tarvittava määräraha on talousarviossa budjetoitu momentille 32.50.63 (Kainuun kehittämisraha).

Maakunnan liittojen yhteistoiminta
HE 146/2009 vp — EV 248/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan maakunnan liittojen yhteistoimintajärjestelyjä ja niiden toimivuutta sekä ryhtyvän välittömästi toimenpi-

teisiin maakunnan liittojen yhteistyötä haitallisesti rajoittavien esteiden poistamiseksi, mikäli tällaisia esteitä ilmenee yhteistoiminnassa, jota tehdään alueella, joka poikkeaa alueiden kehittämisestä annettavan lain 11 §:ssä tarkoitetusta yhteistoiminta-alueesta.

Maakuntien liitot ovat muodostaneet yhdeksän yhteistoiminta-aluetta alueiden kehittämisestä annetun lain 15 §:ssä edellytetyllä aikataululla keväällä 2010. Yhteistoiminta-alueiden päätöksenteko perustuu yhteistoimintaliittojen luottamuselinten yhtäpitäviin päätöksiin. Poikkeuksena ovat Kymenlaakso ja Etelä-Karjalan liitot, jotka ovat perustaneet yhteisen 8-jäsenisen päätöksentekoelimen.

Yhteistoiminnan sisältö noudattaa alueiden kehittämisestä annetun lain 12 §:ssä mainittuja asioita. Vuonna 2011 yhteistoimintaa haluttiin erityisesti kannustaa pyytämällä yhteistoiminta-alueita esittämään maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmissa yhteisiä hankkeita, joiden toteuttamisen katsottiin edellyttävän myös keskushallinnon toimenpiteitä. Maakuntien yhteishankkeiden tuli olla vuonna 2010 valmistuneiden maakuntaohjelmien tavoitteista johdettuja uusia aloitteita, joissa otetaan huomioon uuden hallitusohjelman linjaukset. Liikenneinvestointeja koskevien hankkeiden esittämisen toivottiin tapahtuvan liikennepoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä.

Maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmissa esitettiin kaikkiaan kolmetoista hankekokonaisuutta, jotka koskivat muun muassa elinkeinoelämän kehittämistä tukevia toimia ja rakennemuutoksen hallintaa, meriteollisuuden ja energia-alan toimintaedellytyksiä, korkeakoulu- ja kielikoulutusta, kansainvälistä tiede- ja tutkimusyhteistyötä, vesien tilan parantamista sekä terveysliikunnan kehittämistä. Hanke-esityksistä annettiin liitoille ministeriöiden kirjallinen palaute. Lisäksi esityksiä käsiteltiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten strategisissa tulossopimusneuvotteluissa, joihin maakunnan liitot osallistuivat, ja sovittiin mahdollisesta jatkokäsittelystä.

Maakuntien yhteistoiminnan toimivuutta ja tavoitteiden toteutumista on tarkoitus selvittää tarkemmin keväällä 2012 liittyen valtion aluehallinnon uudistamisesta eduskunnalle annettavaa selontekoa.

Työmarkkinatoimenpiteisiin osallistuvien työaikasuojelu
Vaikeasti työllistyvien työllistymismahdollisuudet, lainmuutoksen vaikutukset
HE 274/2009 vp — EV 46/2009 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.4.2010, että hallitus valmistelee kiireellisesti lainmuutokset, joilla työmarkkinatoimenpiteisiin osallistuvat saatetaan vuosilomalaissa tarkoitetun työaikasuojelun piiriin.

2. Eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2011 loppuun mennessä selvityksen lainmuutosten vaikutuksista vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymismahdollisuuksiin.

1. Työ- ja elinkeinoministeriössä arvioidaan vuonna 2012 mahdollisuudet saattaa työmarkkinatoimenpiteisiin osallistuvat vuosilomalaissa tarkoitetun työaikasuojelun piiriin.

Ilmasto- ja energiapolitiikka
VNS 8/2009 vp — EK 45/2010 vp
Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 2.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta yhtyy selonteon kannanottoihin ja linjauksiin, ja samalla

2. Eduskunta edellyttää, että ilmastopolitiikka nostetaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen osaksi.

3. Eduskunta edellyttää, että Suomen on tavoiteltava vihreää kasvua, jossa säästetään energiaa ja lisätään energiankäytön hyötysuhdetta sekä huolehditaan energian hinnan kohtuullisuudesta.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus suhteellisuus- ja oikeudenmukaisuusperiaatteiden lähtökohdista tietoisena ilmastonmuutoksen aidoista ratkaisun mahdollisuuksista varautuu myös meistä riippumattomista syistä johtuvaan ilmastosopimuksen viivästymiseen, sen alueelliseen tai muuhun osittaiseen toteutukseen taikka hylkäämiseen.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa yhdeksi ilmastopolitiikkansa painopisteeksi metsien hiilinielujen ja hiilivarastojen hallinnan. Hallituksen tulee toimia EU:ssa ja YK:n ilmastoneuvotteluissa niin, että hiilinielujen vahvistamista ja kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämistä kohdellaan yhä yhdenmukaisemmin.

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti käynnistää maahiili-inventaarion. Jotta Suomen erilaisten metsätyyppien muodostamat hiilinielut ja hiilivarastot tulisivat lasketuksi tarpeellisella tarkkuudella, tarvitaan riittävän pitkin aikavälein toistettavia maahiili-inventaarioita.

7. Eduskunta edellyttää hallitukselta toimia puutuotealan tuotannon ja viennin edistämiseksi sekä erityisesti puurakentamisen osaamisen ja työpaikkojen lisäämiseksi.

8. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee edistää olemassa olevan talokannan energiatehokkuuden parantamista ja korjaustöiden laajamittaisempaa käynnistämistä erityisesti puun käyttöä lisäten.

Valtioneuvosto päätti 24.2.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman strategiseen toimeenpanosuunnitelmaan on priorisoitu useita hankkeita, jotka vastaavat eduskunnan kannanottoon, että ilmastopolitiikka nostetaan kestävän kehityksen politiikkakehikkoon. Hallitusohjelma tukee pyrkimystä kestävään tai vihreään talouskasvuun useilla hankkeilla. Näillä strategisilla hankkeilla hallitus tukee Euroopan unionin ja OECD:n linjauksia ja valmistautumista YK:n kestävän kehityksen konferenssiin "Rio+20" kesäkuussa 2012.

Hallitus uudistaa kansallisen kestävän kehityksen strategian, jossa määritellään kestävän kehityksen tavoitteet ja periaatteet. Samalla kehitetään mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista eri hallinnonaloilla seurataan. Strategia valmistuu vuonna 2013. Strategiatyö koordinoidaan tiiviisti hallituksen tulevaisuusselonteon ja muiden kestävän kehityksen kannalta tärkeiden strategioiden ja toimintaohjelmien valmistelun kanssa. Hallituksen tulevaisuusselonteon teemana on Suomen kestävän kasvun malli muuttuvassa maailmassa. Tulevaisuusselonteko tarkastelee kehitystä seuraavien 10–20 vuoden aikana talouden, hyvinvoinnin ja ympäristön näkökulmista, globaaleissa yhteyksissään. Tulevaisuusselonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2013.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma päivitetään vastaamaan kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen mukaisia sekä EU:ssa sovittuja tavoitteita. Biodiversiteettisopimus ja sen kansallinen toimeenpano pyrkivät turvaamaan kestävän kehityksen ekologisen ulottuvuuden eli varmistamaan ekologisten järjestelmien palautuvuuden ja uusiutumiskyvyn. Ilmastonmuutoksen vaikutuksia luonnon moni-

muotoisuuteen arvioidaan nykyistä syvällisemmin, vahvistetaan tietoperustaa, parannetaan luonnonsuojelujärjestelmän kytkeytyneisyyttä ja luodaan valmiuksia muuttuviin oloihin sopeutuvalle toimintapolitiikalle.

Hallituksen tavoitteena on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä talouskasvu. Kestävän kehityksen taloudellisen ulottuvuuden yleistavoitteena on resurssitehokkuuden merkittävä parantaminen. Tässä tarkoituksessa laaditaan kansallinen ohjelma materiaalitehokkuudelle ja luonnonvarojen kestävälle käytölle, valmistellaan kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelma ja valtioneuvoston periaatepäätös, laaditaan metsäalan strateginen ohjelma, jolla edistetään muun muassa puurakentamista, sekä päivitetään energia- ja ilmastopoliittinen strategia vuoden 2012 loppuun mennessä.

3. Valtioneuvoston periaatepäätös energiatehokkuustoimenpiteistä (2010) sisältää tällä vuosikymmenellä toteutettavat energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevat toimenpiteet. Periaatepäätös perustuu työ- ja elinkeinoministeriön laajapohjaisen energiatehokkuustoimikunnan mietintöön. Toimenpiteillä toteutetaan Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian (2008) tavoitteita.

Hallitusohjelman mukaisesti energia- ja ilmastostrategia päivitetään vuoden 2012 loppuun mennessä. Päivitettävässä strategiassa kuten aiemmin vastaavissa strategioissa yhdistetään energian säästö ja energiatehokkuuden lisääminen energian kohtuuhintaisuuteen ja talouskasvun edellytysten parantamiseen.

4. Hallitus on kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin valmistautuessaan sekä Suomen kantoja valmistellessaan koko ajan ollut tietoinen niistä vaikeuksista, jotka ovat olleet omiaan hidastamaan etenemistä kohti kattavaa kansainvälistä ilmastosopimusjärjestelmää tai jotka voisivat muodostua sen esteeksi.

Euroopan Unionin määrätietoinen ilmastopolitiikan toimeenpano, muun muassa ilmasto- ja energiapaketti antaa kuitenkin Suomelle edellytykset pitkäjänteiseen ilmastopolitiikan toimeenpanoon kansallisista ja alueellisista lähtökohdista. Tämä Euroopan Unionin johdonmukainen ja jäntevä eteneminen on myös Suomen etu siirryttäessä kohti vähähiilistä yhteiskuntaa ja edistettäessä vihreän talouden tulemista.

Durbanin ilmastokokouksessa tehtiin päätös neuvotteluja ohjaavasta tiekartasta. Sen mukaisesti kaikki ilmastosopimuksen osapuolet sopivat vuoteen 2015 mennessä pelisäännöistä, joiden pohjalta solmitaan globaali ja kattava ilmastosopimus tulevaksi voimaan 2020 alkaen.

5. Hallitus on pitänyt hiilinielujen laskentasääntöjä Suomen kannalta yhtenä tärkeimmistä neuvottelukysymyksistä kansainvälisissä YK:n ilmastoneuvotteluissa.

Durbanin ilmastokokouksessa hyväksytyt hiilinielujen laskentasäännöt olivat välttämättömiä ilmastosovun aikaansaamiseksi, eivätkä ne vaaranna metsänkäyttöä Suomessa. Durbanissa oli tarjolla useita metsänielujen laskentasääntövaihtoehtoja, joista osa olisi ollut vaikutuksiltaan hyvin dramaattisia Suomelle. Valitussa vertailutasomenetelmässä nielun vuosittainen koko ennustetaan vuoteen 2009 mennessä päätettyihin politiikkatoimiin perustuen.

Suomi määritti Metsäntutkimuslaitoksen mallien perusteella nielun vertailutasoksi noin 20 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Tämän mukaisesti noin 16 miljoonaa kuutiota metsiemme runsaan 100 miljoonan kuution vuosikasvusta on varattu nielukäyttöön. Kun metsänielumme ylittää vertailutason, Suomi saa hyvitystä päästövähennysvelvoitteeseensa enintään 2,5 miljoonaa hiilidioksiditonnia vuodessa. Nielun koko ylittää Suomessa vertailutason reilusti, mikä sallii metsien moninaisen käytön niin teollisuuden raaka-aineena kuin bioenergianakin. Durbanissa tämä pystyttiin turvaamaan Suomen tavoittelemalla tavalla.

Metsäisessä maassa metsää raivataan rakentamiseen, väyliin ja elintarviketuotannon kannattavuuden turvaamiseksi viljelyyn. Durbanissa jouduttiin tilanteeseen, jossa tätä metsäkatoa ei Kioton toisella velvoitekaudella voida korvata nieluilla kuten ensimmäisellä velvoitekaudella. Koska metsäkato lasketaan kertyvänä vuodesta 1990 alkaen, kompensaatiosta luopuminen voi aiheuttaa Suomelle Kioton toisella velvoitekaudella viiden–kuuden miljoonan hiilidioksiditonnin suuruiset päästöt vuodessa. Se tarkoittaa usean kymmenen miljoonan euron vuotuisia kustannuksia nykyisellä päästöoikeuden hinnalla arvioituna.

Euroopan Unioni piti Durbanissa viimeiseen vaiheeseen asti kiinni Suomea koskevan metsäkadon kompensaation puolesta, mutta se vaaransi 194 maan yhteisen sopimuksen syntymisen, ja siitä jouduttiin luopumaan. Suomi tavoittelee ratkaisua, jolla tilanne huomioidaan EU:n sisäisessä ilmastopolitiikan toimeenpanossa. Neuvottelut komission kanssa on jo aloitettu. Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian valmistelussa tulee myös arvioida Durbanissa tehdyn nieluratkaisun vaikutuksia sekä mahdollisten uusien politiikkatoimien tarvetta.

Durbanissa Yhdysvallat ja kehittyvät kehitysmaat saatiin vihdoin mukaan neuvotteluihin maailmanlaajuisesta sopimuksesta. Sopimus, johon kaikki maat sitoutuivat, on myös Suomelle paras lopputulos. Sillä varmistetaan, ettei teollisuuden investointeja siirry maihin, joiden ilmastopolitiikka on löyhempää. Suomen teollisuudelle se on mahdollisuus vähähiilisen tai hiilineutraalin teknologian kehittämiseen ja vientiin. Ennen kaikkea ilmastonmuutoksen hillitseminen on tulevien sukupolvien, myös suomalaisten, etu.

6. Tilastokeskuksen ylläpitämään kasvihuonekaasujen päästöinventaarion laskentaan liittyy jo kansainvälisten säädöstenkin vaatima periaate jatkuvasta tausta- ja lähtötietojen parantamisesta osana kansallista inventaariotyötä. Inventaariotyöhön osallistuvat tutkijat ja asiantuntijalaitokset kuten Metsäntutkimuslaitos, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus ja Suomen ympäristökeskus ovat osallistuneet kehittämistyöhön ja ovat läpivieneet hankkeita, joissa maaperän päästöjen ja nielujen muodostumista on tutkittu ja niiden määrän arviointia parannettu. Tätä työtä on jatkettu vuonna 2011 ja tuloksia hyödynnetään uusimpien IPCC-menetelmäohjeiden soveltamisen yhteydessä kansallisessa inventaariotyössä.

7. Puutuotteiden viennin arvo oli vuonna 2010 noin 2,1 miljardia euroa, eli vajaa 20 % koko metsäteollisuuden viennin arvosta. Puutuotteiden viennistä ainoastaan ¼ oli jalostettuja puutuotteita. Vuonna 2008 koko Euroopan puutuoteteollisuuden tuotannon arvo oli 221 miljardia euroa ja puutuotteiden markkinat Euroopassa lienevät noin 270 miljardin euron suuruusluokkaa.

Suomen puutuoteteollisuus työllistää kaikkiaan noin 27.000 henkilöä. Puutuotteiden jalostus työllistää noin puolet koko puutuoteteollisuuden henkilöstöstä, eli jalostuksen työllistävä vaikutus on huomattavasti suurempi kuin sahauksen ja vanerin valmistuksen.

Uusien erillisten pientalojen rakentamisessa puutalojen osuus on yli 80 %. Liike- ja julkisessa rakentamisessa puutalojen osuus on noin 15 %, samoin myös teollisuus- ja varastorakentamisessa. Maatalousrakentamisessa puurakennusten osuus on noin 40 %. Kerrostalorakentamisessa puutalojen osuus on alle prosentin. Ruotsissa vastaava luku lienee lähellä 20 %. Puurakentamisen suurimmat potentiaaliset volyymit ovat kerrostalo- ja korjausrakentamisessa, liike- ja julkisessa rakentamisessa sekä teollisuus- ja varastorakentamisessa.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa linjattu valtakunnallinen puurakentamisohjelma tähtää nimenomaan puurakentamisen sekä puutuotteiden tuotannon ja viennin edistämiseen. Puurakentamisohjelma toteutetaan osana työ- ja elinkeinoministeriön Metsäalan strategista ohjelmaa (MSO) ja siten puurakentamisohjelma on yksi valtioneuvoston kärkihankkeista.

Puurakentamisohjelma on käynnistynyt ja ohjelman vetäjäksi on nimitetty puurakentamisen ja puuarkkitehtuurin dosentti Markku Karjalainen. MSO:n neuvottelukunta on alan yleiseksi kehittämistavoitteeksi asettanut puukerrostalojen markkinaosuuden nostamisen 10 prosenttiin ja puutuotealan viennin kaksinkertaistamisen tämän hallituskauden aikana. Tämän lisäksi on tarkoitus panostaa myös julkiseen puurakentamiseen ja puurakentamisen osaamiseen.

Metsäalan strategisessa ohjelmassa on selvitetty puutuotealan ja puurakentamisen keskeiset kehittämiskohteet ja niihin liittyvät haasteet. Yhteenveto näistä löytyy MSO:n väliraportista TEM raportteja 9/2011 (tem.fi/mso). Toimenpiteiden määrittely puutuotealan ja puurakentamisen kehittämiseksi on työn alla. Puurakentamisen työryhmän toimenpideohjelma valmistuu alkuvuoden 2012 aikana.

Kiinnostus puurakentamiseen on Suomessa lisääntynyt viime aikoina huomattavasti. Yli 50 kuntaa ja kaupunkia on ilmoittanut kiinnostuksensa varata alueita puurakentamiseen. Ympäri Suomea on jo nyt käynnistynyt useita puukerrostalohankkeita.

Puulla on keskeinen merkitys ilmastomuutoksen torjunnassa ja sillä voidaan korvata uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä. Puutuotteilla on jo nyt erittäin mittavat markkinat ja puun käyttö tulee edelleen kasvamaan. Suomella on suurten metsävarojensa ansiosta mahdollisuus lisätä puunkäyttöä merkittävästi.

Suomen puutuotealan ja puurakentamisen kehittämiseen tarvitaan edelleen valtion pitkäjänteistä panostamista. Työ- ja elinkeinoministeriön Metsäalan strategisen ohjelman avulla valtio voi yhdessä yksityisen sektorin kanssa viedä tätä kehitystyötä eteenpäin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Heikentynyt taloustilanne korostaa entisestään kotimaiseen puuraakaaineeseen ja tuotantoon perustuvan puutuoteteollisuuden ja puurakentamisen edistämisen merkitystä.

8. Vuonna 2011 tuettiin uusiutuvaa energiaa hyödyntävien lämmitystapojen käyttöönottoa uudella energia-avustuksella. Avustuksella on tuettu siirtymistä sähkö- tai öljylämmityksestä pääasiassa uusiutuvaa energiaa hyödyntävään päälämmitysjärjestelmään. Tukea on myönnetty päälämmitysjärjestelmänä käytettävien maalämpö- ja ilma-vesilämpöpumppujen käyttöönottoon sekä pelletti- ja muuhun puulämmitykseen siirtymiseen. Tukea on voinut saada myös erilaisille hybridiratkaisuille, joissa hyödynnetään useampaa energiamuotoa.

Lisäksi ympäristöministeriö antoi 15.4.2011 rakennusten palomääräysten muutosta koskevan asetuksen (3/11 Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta), jolla lisättiin merkittävästi puun käyttömahdollisuuksia muun muassa asuinkerrostalojen energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävien saneerausten yhteydessä. Puuta voi aiempaa laajemmin käyttää julkisivujen rakennusaineena. Puuta voi käyttää myös runkorakenteena, kun toteutetaan keveitä lisäkerroksia olemassa oleviin asuinrakennuksiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on toimittanut lausumassa edellytetyn selvityksen eduskunnalle joulukuussa 2011.

Biopolttoaineiden käytön edistäminen
HE 197/2010 vp — EV 264/2010 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.2010, että biopolttoaineiden käytön edistämistapojen vaikutuksia liikennepoliittisiin ja ympäristöpoliittisiin tavoitteisiin seurataan jatkossa tiiviisti ja tuetaan asiaa koskevaa tutkimusta. Tarvittaessa tulee ryhtyä pikaisesti asian-

mukaisiin toimenpiteisiin sääntelyn ja asetettujen tavoitteiden muuttamiseksi ja täydentämiseksi toteutetun seurannan ja tutkimustiedon pohjalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää lain vaikutuksia porrastetun jakeluvelvoitteen kasvaessa. Tarvittaessa ryhdytään asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Poissaolo perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi
HE 263/2010 vp — EV 304/2010 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.2.2011, että hallitus antaa pikaisesti eduskunnalle esitykset virkamieslakien muuttamiseksi siten, että mahdollisuus saada perheenjäsenen tai muun läheisen hoitoon tarkoitettua vapaata koskee myös virkamiehiä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa, missä määrin uudet säännökset omaishoitovapaasta parantavat työntekijöiden ja virkamiesten mahdollisuuksia saada perheenjäsenen tai muun läheisen henkilön hoitoon tarkoitettua vapaata ja turvaavat heidän mahdollisuutensa palata työhönsä omaishoitovapaan jälkeen, sekä antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti 15.4.2011 kirjeen valtiovarainministeriölle eduskunnan lausuman johdosta. Valtiovarainministeriön 20.6.2011 päivätyssä vastauksessa todetaan, että valtion virkamiesten perhe- ja vastaavista vapaista on sovittu valtiovarainministeriön ja valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen välisessä valtion yleisessä virka- ja työehtosopimuksessa. Työsopimuslain tarkistusta vastaava muutos kyseiseen sopimukseen on tehty 14.3.2011 laaditulla virka- ja työehtosopimuspöytäkirjalla. Sopimus ja siihen liittyvä sopijaosapuolten yhteisesti laatima valtiovarainministeriön ohjekirje on lähetetty eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tiedoksi.

Kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa (304/2003) viitataan viranhaltijoiden perhevapaisiin liittyvän poissaolo-oikeuden osalta työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 1-8 §:n säännöksiin. Näin ollen kunnallisten viranhaltijoiden osalta poissaolo-oikeuden toteuttaminen ei ole edellyttänyt lainsäädännön tai virkaehtosopimusten muuttamista
.
Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työsopimuslain muutokset, joilla turvataan sopimusperusteisesti työntekijöiden mahdollisuus jäädä väliaikaisesti pois työstä perheenjäsenen hoitamiseksi, tulivat voimaan huhtikuun alusta 2011. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnistää eduskunnan edellyttämän selvityksen keväällä 2012, jolloin laki on ollut voimassa noin vuoden.

Luonnonvarapolitiikka
VNS 11/2010 vp — EK 49/2010 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.2.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa talousvaliokunnalle vuoden 2012 kevään aikana selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt selonteossa linjatun luonnonvarapolitiikan täytäntöönpanemiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin luonnonvaroihin liittyvän omistusoikeussääntelyn täsmentämiseksi.

Valtioneuvosto päätti 6.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. keväällä 2012 annettavassa selvityksessä käydään läpi miten selonteossa mainitut luonnonvarapolitiikkaa yleisesti vahvistavat, luonnonvarakenttää yhtenäistävät sekä eri alojen synergioita vahvistavat toimet ovat edistyneet. Työ- ja elinkeinoministeriö aloitti yhdessä maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön kanssa selvityksen valmistelun syksyllä 2011

2. Luonnonvaroihin liittyvän omistusoikeussääntelyn täsmentäminen on osa selonteon tulevaa päivitystä. Omistusoikeussääntelyn näkökulmasta tullaan tarkastelemaan ainakin miten omistajan käyttövaltaa on olennaisesti rajoitettu ja hallinnollisia menettelyjä. Tarkemmin omistussääntelyä tarkastellaan metsien, vesialueiden ja maaperän sekä niistä saatavien hyödykkeiden näkökulmista

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus edistää luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä luonnonvarastrategian pohjalta. Strategian linjaukset päivitetään vaalikauden aikana. Luonnonvarastrategian päivitys annetaan selontekona eduskunnalle. Sen valmistelu aloitetaan alkuvuodesta 2014.

Teollisuuden Voima Oyj:n ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös
Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentaminen laajennettuna, valtioneuvoston periaatepäätös
Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoksen rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös
M 2, M 3, M 4/2010 vp — EK 22/2010 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 1.7.2010 seuraavat lausumat:

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa sopivin keinoin siihen, että Posiva Oy ja sen omistajat sekä Fennovoima Oy käynnistävät vuoden 2010 aikana yhteiset selvitykset ja neuvottelut käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta tavoitteenaan yhteinen kansallinen loppusijoitusratkaisu, joka sisältää Fennovoima Oy:n ydinvoimayksikön käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus luo osaltaan edellytyksiä suomalaisen työvoiman, osaamisen ja yrityskentän mahdollisimman laajaksi hyödyntämiseksi ydinvoimahankkeissa.

2. Valtioneuvosto on selvittänyt yhteisen loppusijoitusratkaisun olemassa olevia edellytyksiä ja esteitä sekä mahdollisuuksia toimijoiden yhteistyöhön. Elinkeinoministerin johdolla järjestettiin 17.9.2010 neuvottelut eri osapuolten kesken. Vuonna 2011 ei ole ollut edellytyksiä jatkaa neuvotteluja johtuen asianomaisten yritysten keskinäisten järjestelyjen keskeneräisyydestä.

4. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 27.10.2010 osaamistyöryhmän, jonka tehtävänä on luodata ydinvoima-alan osaamisen tilanne, kartoittaa henkilöresurssien kehitystarpeet, arvioida suomalaisen ydinturvallisuustutkimuksen infrastruktuurin kehittämistarvetta ja kartoittaa osallistumista kansainväliseen alan tutkimukseen. Työryhmän raportti valmistuu keväällä 2012.

Teollisuuden Voima Oyj:n ydinvoimalaitosyksikön rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös
Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentaminen laajennettuna, valtioneuvoston periaatepäätös
Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoksen rakentaminen, valtioneuvoston periaatepäätös
M 2, M 3, M 4/2010 vp — EK 22/2010 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 1.7.2010 seuraavan lausuman:

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo vuoden 2010 aikana eduskunnalle uusiutuvan energian edistämiseen tarvittavat lakiesitykset ja varaa vuoden 2011 talousarvioesitykseen sekä tulevien vuosien menokehyksiin tarvittavat määrärahat uusiutuvan energian lisäystavoitteiden saavuttamiseksi EU:lle annetun sitoumuksen mukaisesti.

3. Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta (L 1396/2010) tuli kokonaisuudessaan voimaan valtioneuvoston asetuksella 25.3.2011, kun Euroopan komissio oli hyväksynyt tukijärjestelmän. Lailla tuetaan erityisesti tuulivoimalla, metsähakkeella, biokaasulla ja puupolttoaineella tuotettua sähköä. Puupolttoainevoimaloiden ja biokaasuvoimaloiden tuki sisältää erillisen lämpöpreemion sähkön ja lämmön yhteistuotannossa. Myös metsähakevoimaloiden tuki kohdistuu pääosin sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Uusi tuki edistää siten keskeisesti uusiutuvan energian käyttöä kaukolämpöä tuottavissa voimalaitoksissa.

Valtion vuoden 2012 talousarvioon on varattu arviomääräraha uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotukea varten (momentti 32.60.44) ja menokehyksiin on esitetty tarvittava määräraha.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso
Selonteko 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien 0,84 eurolla päivässä eli noin 18 eurolla kuukaudessa. Lisäksi työmarkkinatuen lapsikorotusten määrä korotettiin vuoden 2002 alusta vastaamaan työttömyyspäivärahan lapsikorotusta.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena ovat ennen kaikkea aktivointiin ja työllistymiseen tähtäävät muutokset. Tämän tavoitteen toteutuksen osana 1.1.2004 lukien korotettiin toimenpiteiden ajalta maksettavia ylläpitokorvauksia. Näitä ylläpitokorvauksia korotetaan uudelleen vuoden 2010 alusta lukien. Ylläpitokorvaus on verovapaa ja muissa järjestelmissä, mm. toimeentulotuessa, niin sanottu etuoikeutettu tulo. Siten sen korottaminen ei lisää verotettavaa tuloa, eikä vähennä muita etuusmenoja.

Lisäksi työn vastaanottamista on tuettu työn verotusta keventämällä. Vuoden 2010 alusta perusvähennyksen enimmäismäärää korotetaan 1480 eurosta 2200 euroon. Tämä keventää kaikkien pelkästään peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavien verotusta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka tehtäviin kuului laatia ehdotus muun muassa perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Sata -komitean välimietinnön, sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista (STM selvityksiä 2009:10) mukaisesti vuoden 2010 alusta uutena etuutena maksetaan 20 ensimmäiseltä työttömyyspäivältä peruspäivärahan korotusosaa niille, jotka ovat olleet kolme vuotta työssä ennen työttömyyden alkamista. Lisäksi ajalta, jona osallistuu työllistymistä edistäviin palveluihin, maksetaan 200 päivältä peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa. Lisäksi Sata -komitea on 18.12.2009 antamassaan loppumietinnössä tehnyt perusturvan parantamiseksi ehdotuksia, jotka tulevat arvioitavaksi myöhemmin.

Sata-komitean esityksen mukaisesti säädettiin lailla perusturvan riittävyyden määräajoin tehtävästä kokonaisarvioinnista. Säännös lisättiin kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin ja se tuli voimaan 20.12.2010. Henkilön tai kotitalouden perusturvan riittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemat etuudet sekä toimeentulotuesta annetun lain mukainen toimeentulotuki. Lisäksi arviossa otetaan huomioon etuuksia saavien henkilöiden tai kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavia muita tekijöitä kuten esimerkiksi verotusta. Sosiaali- ja terveysministeriö teettää arvion joka neljäs vuosi. Ensimmäinen kokonaisarviointi tehdään vuonna 2011 ja julkistettiin 1.3.2011.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti työttömyysturvan peruspäivärahaa korotettiin 100 eurolla kuukaudessa vuoden 2012 alusta lukien. Lisäksi peruspäivärahaan tehtiin indeksikorotus, joten peruspäiväraha nousi vuoden 2012 alussa yhteensä noin 120 eurolla kuukaudessa. Tasokorotuksen tavoitteena on, että työttömän perusturva takaa riittävän toimeentulon ja elintason.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus
HE 91/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> 5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyisivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuoltolakia, lasten päivähoidosta annettua lakia sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia on muutettu väliaikaisesti (laeilla 155–157/2003) siten, että säännösten mukaan kunta voi itse päättää, minkä monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annetaan. Kyseisten tehtävien tulee kaikkien kuulua saman toimielimen toimivaltaan. Väliaikaiset säännökset ovat voimassa viisi vuotta ajalla 1.8.2003–31.7.2008.

Määräaikaiseen lainsäädäntöratkaisuun liitetään sosiaali- ja terveysministeriön laaja-alainen seuranta- ja arviointitutkimus, jonka avulla hallinnollisten ratkaisujen vaikutukset pyritään kattavasti selvittämään. Seurannan pohjalta arvioidaan lainsäädännön tarpeellisuus jatkossa.

Suomen Kuntaliitto ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes selvittivät päivähoidon hallinnon tilannetta kyselyllä keväällä 2004 sekä ylläpitävät ajankohtaista tietoa www-sivuillaan koko sosiaalihuoltolain väliaikaisen muutoksen voimassaoloajan. Lainmuutoksen ensimmäisen vuoden voimassaoloaikana kahdeksan kuntaa (Askainen, Kaarina, Kemi, Kouvola, Lohja, Rautalampi, Rautjärvi ja Vaasa) on siirtänyt päivähoidon hallinnon opetustoimeen. Ennen lainmuutosta kaksi kuntaa (Imatra ja Kerava) ja yhden kunnan ruotsinkielinen osa (Espoo) oli siirtänyt päivähoidon hallinnointitehtävät opetustoimeen. Tämän lisäksi kahdessa kunnassa päivähoidon hallinnosta vastaa joku muu lautakunta. 10 kuntaa on päättänyt opetustoimeen siirrosta vuosien 2005 ja 2006 aikana ja yksi kunta perustaa kasvatus- ja opetuslautakunnan uuden toimintamallin. Stakes kerää vuosien 2005 ja 2006 aikana kunnista tietoa hallinnonalakokeiluun liittyen sekä analysoi ja arvioi kokeilusta saatuja kokemuksia ja ohjausjärjestelmän toimivuutta eri hallintomalleissa. Stakesin tekemä raportti päivähoidon hallinnosta valmistui 2007 (Harju, Lindberg ja Välimäki: Päivähoidon hallinto kunnissa 2006, Stakes raportteja 9/2007.

Vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden sosiaalihuoltolain (1329/2006), kansanterveyslain (1328/2006) ja lasten päivähoidosta annetun lain (1330/2006) muutoksilla vastuuta sosiaalihuollon ja kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtimisesta on muutettu siten, että vastuu voidaan jakaa yhdelle tai useammalle kunnan määräämälle monijäseniselle toimielimelle. Vuoden alusta 2007 toteutetuilla lain muutoksilla on myös kumottu päivähoidon hallintokokeilua koskevat määräaikaisesti voimassa olleet säännökset, koska uusi sosiaalihuoltolain 6 §:n säännös mahdollistaa myös kokeilulaissa tarkoitetun hallintomallin toteuttamisen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Aikuiskoulutustuen kehittäminen
HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2000, että koulutusaikaiset tukijärjestelmät sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen siten, ettei määräaikaisissa palvelussuhteissa olevia aseteta ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan kuin niitä, joilla on toistaiseksi voimassa oleva palvelussuhde.
>
> Eduskunta edellytti, että aikuiskoulutustuen tavoitteiden toteutumista seurataan ja mahdollisesti ilmenevät puutteet korjataan esim. lyhentämällä ansainta-aikavaatimusta.

Työmarkkinajärjestöt perustivat yhteisen työryhmän vuonna 2004 aikuiskoulutustuen seurantaa varten. Työryhmä ei esittänyt muutoksia määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien koulutustukietuuksiin tai niiden ansainta-aikoihin.

Aikuiskoulutustukeen vaadittava työssäoloaikavaatimus lyheni 1.8.2006 alkaen 10 vuodesta 5 vuoteen. Vuoden 2007 alusta lukien työssäoloajan laskentatapaa muutettiin siten, että työssäoloaika lasketaan eläkevakuutetuista ansioista työssäoloajan sijaan. Tämä parantaa jossain määrin määräaikaisissa työsuhteissa olleiden työssäoloajan kertymistä.

Opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa (AKKU-johtoryhmä). Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. AKKU-johtoryhmä antoi toisen väliraporttinsa 27.2.2009. Väliraportissa johtoryhmä linjasi aikuiskoulutustuen kehittämisen suuntaviivat. Johtoryhmän linjausten pohjalta annettiin eduskunnalle hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta annetun lain muuttamisesta. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset muuttuivat 1.8.2010 lukien. Tuen saamisen edellytyksenä oleva työssäoloehto ja tukikausi muuttuivat kiinteiksi. Kahdeksan vuoden työhistorialla henkilö saa oikeuden 18 kuukautta kestävään aikuiskoulutustukeen. Lisäksi työttömyysturvalain vuoden 2010 alusta voimaan tulleella muutoksella parannettiin työttömän työnhakijan mahdollisuutta osallistua omaehtoiseen koulutukseen työttömyysetuudella. Lainmuutoksen johdosta omaehtoisen koulutuksen 10 vuoden työhistoriavaatimus poistui. Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Tätä asiaa käsitellään hallituksen esityksen HE 152/2009 vp − EV 204/2009 vp yhteydessä ja tämä kohta voidaan poistaa.

Perusturvan parantaminen
HE 155/2001 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toi-

meentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädösmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sosiaalista luototusta koskevan oppaan, joka on lähetetty kuntiin kesäkuussa 2003.

Velkaantuneiden toimeentulotuen asiakkaiden asemaa on parannettu oikeusministeriön ja pankkiyhdistyksen kanssa yhteistyössä luodulla kevennetyllä velkasovinto-ohjelmalla, joka oli kohdistettu pitkäaikaisesti maksukyvyttömiin toimeentulotuen saajiin. Hallitusohjelman mukainen velkahallintaohjelma on laadittu. Ohjelman tavoitteena on estää velkaongelmien syntyminen ja niiden syveneminen.

Suositukset toimeentulotuen käyttämiseksi entistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevien henkilöiden tukemiseksi on kirjattu toimeentulotukioppaaseen, joka lähetettiin kuntiin vuonna 2007. Suosituksissa korostetaan moniammatillisen osaamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön tarvetta pitkäaikaisasiakkaiden palvelemisessa.

Toimeentulotuessa on ollut 1.4.2002 lähtien käynnissä ns. etuoikeutetun tulon kokeilu. Toimeentulotukiasiakkaan ansiotulosta jätetään ottamatta huomioon vähintään 20 prosenttia, kuitenkin enintään 150 euroa toimeentulotuen määrää laskettaessa. Kokeilun voimassaoloa on jatkettu vuoden 2014 loppuun. Kokeilun tavoitteena on edistää toimeentulotuen saajien työllistymistä ja parantaa heidän taloudellista tilannettaan.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella työllisyyspaketilla ja siihen liittyvällä kuntien ja valtion välisen toimeentulotuen rahoituksen uudistuksella on tarkoitus tukea pitkään työttömänä olleiden ja toimeentulotukea saavien työllistymistä ja näin parantaa toimeentulotukea saavien asemaa myös taloudellisesti.

Toimeentulotukilakia muutettiin 1.9.2006 alkaen siten, että toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin ei enää lueta asumiskulujen 7 prosentin omavastuuta. Toimeentulotuen perusosien määrää ei alennettu, vaan omavastuuosuus jäi toimeentulotukiasiakkaan käytettäväksi muihin perusosalla katettaviin menoihin. Muutos paransi toimeentulotuen asiakkaiden mahdollisuuksia selviytyä paremmin muista toimeentulotuen perusosalla katettavista jokapäiväisistä menoistaan. Muutos paransi erityisesti kalliiden asumiskustannusten alueilla asuvien toimeentulotukiasiakkaiden tilannetta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamista valmistelevan SATA-komitean, jonka tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen ja että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. Komitea on jättänyt mietintönsä joulukuussa 2009.

Toimeentulotukilain muutoksella (laki 1202/2007) lakiin lisättiin 14 a §, joka koskee toimeentulotukiasian käsittelyä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös on pantava täytäntöön viivytyksettä.

Saman lainmuutoksen mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Toimeentulotukilaissa vahvistettua tuen määrää muutettiin vuonna 2008 kuntien kalleusluokituksen poiston yhteydessä, jolloin II kuntaluokassa maksettava perusosa nostettiin I kuntaluokan tasolle (583/2007).

Toimeentulotuessa 1.4.2002 lähtien käynnissä ollutta ns. etuoikeutetun tulon kokeilua jatkettiin 1.1.2011 alkaen lain väliaikaisella muutoksella vuoden 2014 loppuun (1172/2010).

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa eräissä laissa säädetyissä tilanteissa. Vuoden 2011 alusta perusosaa voidaan alentaa sellaisen 18−24 vuotiaan kohdalla, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, ettei hän ole oikeutettu työttömyysetuuteen kieltäydyttyään tarjotusta koulutuksesta tai keskeytettyään sen (1172/2010)

Hallitusohjelmassa on esitetty toimeentulotuen perusosaa korotettavaksi 6 prosentilla vuoden 2012 alusta alkaen. Lisäksi yksinhuoltajien toimeentulotuen korottamiseen on esitetty kohdennettavaksi valtionosuutena 5 milj. euroa. Toimeentulotukilain 9 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettiin siten, että vuonna 2011 maksettavan toimeentulotuen perusosan suuruutta korotettiin yksin asuvan aikuisen kohdalla kuudella prosentilla 1.1.2012 alkaen. Perheeseen kuuluvien muiden henkilöiden perusosat nousivat samassa suhteessa kuin niiden osuus on edellä mainitun yksin asuvan aikuisen henkilön perusosan määrästä. Toimeentulotukea määrättäessä yksinhuoltajalle maksetaan 10 prosenttia korkeampaa perusosaa kuin yksin asuvalle aikuiselle henkilölle. Tätä koskeva säännös lisättiin lain 9 §:n 2 momenttiin (1184/2011)

Lausuman antamisen jälkeen on tehty useita toimeentulotukea koskevia uudistuksia, ja tuen kehittäminen jatkuu edelleen. Asia ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut
HE 49/2002 vp — EV 299/2002 vp
Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan avo- ja laitoshoidon rajanveto poistetaan asteittain sosiaalivakuutuksista. Ensimmäisenä toimenpiteenä on lailla 1151/2007 toteutettu kansaneläkkeen maksaminen alentamattomana laitoshoitoon vuoden 2008 alusta lukien. Tähän muutokseen perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c §:ää on muutettu lailla 1217/2007 siten, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön asiakasmaksu on 82 prosenttia hoidettavan nettotuloista. Jos maksu määräytyy puolisoiden yhteenlaskettujen tulojen perusteella, maksu on 41 prosenttia yhteenlasketuista nettotuloista. Hoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin aina jäädä kuukausittain vähintään 90 euron käyttövara.

1.8.2008 voimaan tulleella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksella 387/2008 on toteutettu asiakasmaksujen ja niiden perusteena olevien tulorajojen kustannuskehitystä vastaava tasokorotus. Uudistuksessa maksut ja tulorajat on sidottu indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja pal-

velusta aiheutuvia kustannuksia. Maksukatto on jätetty uudistuksessa tasokorotusten ulkopuolelle, mutta se on sidottu indeksiin. Jatkossa maksuja ja tulorajoja tarkistetaan indeksien mukaan kahden vuoden välein. Samalla myös lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä on muutettu paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Lisäksi siirtyminen lasten osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Maksu-uudistuksen vaikutuksia eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön tullaan jatkossa seuraamaan.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistamisen seuraava vaihe on toteutettu lailla 1050/2009. Vuoden 2010 alusta lukien vammaisetuuksia maksetaan myös niille, joiden hoitojakso julkisessa hoitolaitoksessa kestää yli kolme kuukautta. Maksettavia etuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä ruokavaliokorvaus. Tähän liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia on muutettu lailla 1051/2010 siten, että pitkäaikaisen laitoshoidon maksu nousee 82 prosentista enintään 85 prosenttiin hoidettavan nettotuloista. Suurempituloisen puolison asiakasmaksu nousee 41 prosentista 42,5 prosenttiin puolisoiden yhteenlasketuista tuloista. Laitoshoidon maksua määrättäessä vammaisetuudet lasketaan mukaan nettotuloihin. Hoitoa saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 97 euron suuruinen käyttövara.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Komitea ehdotti 18.12.2009, että ensimmäisessä vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Avohuollon palveluista komitea ehdotti palveluasumisen maksujen yhtenäistämistä. Maksu olisi tulosidonnainen ja siihen sisältyisi myös tukipalvelut lukuun ottamatta ateriapalveluita, kuljetuspalveluita sekä turvapuhelinta ja siihen liittyviä palveluita. Maksu määräytyisi käytetyn ajan perusteella. Maksu ei sisältäisi vuokraa, jonka henkilö maksaa erikseen vuokranantajalle. Muutoksen yksityiskohtainen valmistelu olisi komitean mukaan tarkoituksenmukaista toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ikähoivatyöryhmässä. Lisäksi SATA-komitea ehdotti, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmää yhtenäistetään kokoamalla sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset samaan lakiin tarkoituksena lisätä maksujärjestelmän läpinäkyvyyttä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympärivuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara.

Työttömyysturvalaki
HE 115/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

2) Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa työttömyysturvan lisäpäiviin ja korotettuun ansio-osaan oikeutettujen piiriä siten, että yrittäjät, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajat tulisivat niihin oikeutetuiksi.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset poistaa työmarkkinatuen saajan puolison tuloihin ulottuva tarveharkinta.

Yrittäjät 2009 -työryhmä selvitti yrittäjien sosiaaliturvan kehitystarpeet ja puutteet. Työryhmä ei 3.11.2009 jättämässään muistiossa ehdottanut yrittäjille oikeutta työttömyysturvan lisäpäiviin.

Palkansaajille maksettava lisäpäivät liittyvät olennaisesti käynnissä olevaan työhön, jossa pyritään etsimään keinoja työurien pidentämiseksi. Ennen palkansaajien lisäpäiväoikeutta koskevaa ratkaisua ei ole perusteltua muuttaa yrittäjien lisäpäiväoikeutta koskevia säännöksiä.

Työttömyysturvalakia ja julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia muutettiin 1.7.2005 alkaen siten, että peruspäivärahaan ja perustukeen maksetaan korotusosaa, joka vastaa ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleilla työttömyysturvalain muutoksilla kannustetaan työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumiseen maksamalla näiden palveluiden ajalta peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen korotusosaa ja ansiopäivärahaan korotettua ansio-osaa enintään 200 päivältä. Uutena etuutena myös yrittäjille voidaan maksaa korotettua ansio-osaa työllistymistä edistävien palveluiden ajalta

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää mahdollisuudet luopua työmarkkinatuen tarveharkinnasta puolison tulojen osalta. Tarveharkinnassa vaikuttavien puolison tulojen tulorajaa nostettiin 236 eurosta 536 euroon kuukaudessa 1.1.2004 voimaan tulleella lainmuutoksella. Tarveharkinnan poistamista on selvitetty useampienkin budjettineuvottelujen yhteydessä, mutta kustannussyistä siihen ei ole voitu mennä. Hallituksen 14.6.2007 asettama sosiaaliturvan uudistamiskomitea on 18.12.2009 antamassaan loppumietinnössä ehdottanut, että työmarkkinatuen tarveharkinnasta luovutaan.

Työmarkkinatuen tarveharkinnan rajoja korotettiin 15.12.2010 alkaen. Korotuksen jälkeen puolison tulot otetaan tarveharkinnassa huomioon 660 euroa ylittävältä osalta. Näin saadusta tulosta työmarkkinatuesta vähennetään 50 prosenttia siitä tulojen osasta, joka ylittää 1 044 euroa (aiemmin 848 €) kuukaudessa. Lisäksi perheellisellä tulorajaa korotetaan 130 eurolla (aiemmin106 €) jokaista huollettavaa alle 18-vuotiasta lasta kohti. Korotuksen jälkeen työmarkkinatuen saajan puoliso voi ansaita 1704 euroa kuukaudessa (aiemmin 1 384 €) ilman, että hänen tulonsa vaikuttavat työmarkkinatuen määrään. Työmarkkinatuen maksaminen päättyy, jos puolison tulot ylittävät 3 022 euroa kuukaudessa. Jos perheessä on huollettavia lapsia, tulorajat ovat vastaavasti korkeammat.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan selvitetään mahdollisuudet luopua puolison tulojen perusteella tehtävästä tarveharkinnasta työmarkkinatuessa.

Työeläkeuudistus
HE 242/2002 vp — EV 298/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.2.2003, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkkeen tason jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.

4. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellytti, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.

5. Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.

Yllä olevat lausumat liittyvät vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen työeläkeuudistukseen.

Kansaneläkkeisiin on tehty kolme tasokorotusta, vuosina 2005, 2006 ja 2008. Tämän lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi. Vuonna 2012 KEL-indeksi korottaa kansaneläkkeitä 3,8 prosenttia, kun työeläkeindeksin mukainen korotus työeläkkeisiin on noin 3,6 prosenttia.

Kansaneläkkeeseen tehtyjen tasokorotusten lisäksi 1.3.2011otettiin käyttöön takuueläke, jolla on tarkoitus turvata pienimpien eläketulojen taso kohtuullisena. Takuueläke toteutetaan maksamalla eläkkeensaajan eläkkeeseen lisä, jos hänen kokonaiseläkkeensä jää alle tavoitellun tulorajan. Takuueläkkeen käyttöön ottaminen korotti vähimmäiseläkkeen 687 euroon kuukaudessa vuonna 2011. Ensi vuonna täysimääräinen takuueläke on 713,73 euroa kuukaudessa. Kansaneläkkeisiin tehdyt tasokorotukset ovat vuosittain toteutettujen indeksikorotusten tapaan kasvattaneet myös verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten määrää. Myöskään takuueläke ei ylitä verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten rajamäärää.

Pienimpiin eläkkeisiin tehtyjen tasokorotusten ja takuueläkkeen käyttöön ottamisen lisäksi myös eläkkeensaajien asumistuessa hyväksyttävien asumismenojen määrään tehtiin vuoden 2007 alusta tasokorotus ja tämän jälkeen hyväksyttävien asumismenojen määrää on tarkistettu joko indeksimuutoksia tai asumismenojen muutoksia vastaavasti.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus solmi 1.3.2009 keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa sopimuksen, jonka mukaan vuoden 2009 loppuun mennessä valmistellaan linjaukset keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi 59,4 vuodesta vähintään kolmella vuo-

della vuoteen 2025 mennessä. Näitä linjauksia valmisteltiin toimitusjohtaja Jukka Rantalan vetämässä, keskeisten työmarkkinajärjestöjen edustajista ja eläkelaitosten asiantuntijaedustajista koostuvassa Eläkeneuvotteluryhmässä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajien kanssa. Näitä linjauksia valmisteltiin myös työmarkkinajärjestöjen perustamassa, johtaja Jukka Ahtelan puheenjohdolla toimineessa työelämäryhmässä. Myös työelämäryhmä toimi yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden kanssa. Sittemmin kysymyksessä olevien linjausten valmistelulle annettiin jatkoaikaa vuoden 2010 tammikuun loppuun. Ahtelan työelämäryhmän esittämien linjausten pohjalta työelämän kehittämistä on jatkettu kolmikantaisissa ryhmissä sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Eläkeneuvotteluryhmässä (ns. työuraryhmä) ei sen sijaan päästy asetettuun määräaikaan mennessä riittävään yksimielisyyteen linjausten tekemiseksi.

Samalla, kun Vanhasen II hallitus ja työmarkkinajärjestöt 11.3.2010 päättivät Ahtelan työelämäryhmän esittämien linjausten perusteella jatkotyöryhmistä, samalla ne päättivät kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelman laatimisesta. Tämä ohjelma, jonka yhtenä osa-alueena on työurat, valmistui lokakuussa 2010.

Lisäksi Vanhasen II hallitus sopi työmarkkinajärjestöjen kanssa 5.5.2010 osana kestävän talouskasvun ja työllisyyden ohjelmaa, että työuran pidentämistä selvittävän työryhmän tehtävänasettelua laajennetaan siten, että työeläkejärjestelmää uudistettaessa tavoitteena on työeläke-etuuksien riittävän tason turvaaminen, työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyden turvaaminen ja keskimääräisen eläkkeellesiirtymisiän riittävä nouseminen. Työuraryhmän tehtäväksi asetettiin uusien vähimmäistavoitteiden määrittäminen ja työeläkejärjestelmän kehittämisvaihtoehtojen kartoittaminen edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi ottamatta kantaa mihinkään yksittäiseen vaihtoehtoon. Työuraryhmän työlle ei asetettu määräaikaa ja sen työ oli vielä kesken pääministeri Mari Kiviniemen hallituksen päättäessä työnsä kesällä 2011.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan hallitus toimii aktiivisesti työelämäasioiden kehittämisessä. Hallituksen tavoitteena on muun muassa nostaa keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää, lisätä muutoksiin liittyvää turvallisuutta, vahvistaa tasa-arvoa sekä parantaa perheen ja työn yhteensovittamista. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus valmistelee työlainsäädäntöön, työelämän kehittämiseen ja työelämän sosiaalivakuutukseen liittyvät linjaukset ja lainsäädäntömuutosesitykset yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että on löydettävä yhteisymmärrys pitkäjänteisestä ratkaisusta työurien pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän eläketurvan varmistamiseksi ja että työmarkkinajärjestöt ovat sitoutuneet neuvottelemaan ja toteuttamaan tarpeelliset toimet asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Tähän liittyen sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko on lokakuussa 2011 lähettänyt keskeisille työmarkkinajärjestöille kirjeen esittäen, että Eläkeneuvotteluryhmä laatisi mahdollisimman nopeasti ehdotukset toimenpiteiksi, joilla hallitusohjelman tavoitteet saavutetaan. Samalla Risikko esitti Eläkeneuvotteluryhmän kokoonpanon täydentämistä siten, että ryhmässä olisivat mukana asiantuntijoina yksi valtiovarainministeriön, yksi sosiaali- ja terveysministeriön ja yksi Kevan edustaja silloin, kun ehdotuksia laaditaan. Tähän mennessä Eläkeneuvotteluryhmä ei ole tehnyt ehdotuksia. Kun Eläkeneuvotteluryhmä aikanaan tekee ehdotuksensa, niillä saattaa olla heijastusvaikutuksia siihen, onko kansaneläkelakia tarpeen muuttaa esimerkiksi vanhuuseläkeiän ja varhennusvähennysten osalta.

Perhevapaauudistus tuli voimaan vuoden 2007 alusta. Perhevapaan ajalta lapsen vanhemmalle karttuu oman ansiotulon mukaista työeläkettä. Lisäksi vuoden 2010 alusta parannettiin työeläkkeen tulevan ajan eläkkeen perusteena olevaa ansiotasoa sellaisen vakuutetun osalta, joka hoitaa alle kolmivuotiasta lastaan kotihoidontuella. Kataisen hallitus osallistuu työmarkkinajärjestöjen 13.10.2011 solmiman raamisopimuksen toteuttamiseen muun muas-

sa siten, perhevapaapäivien yhteismäärä lisääntyy kahdellatoista arkipäivällä vuoden 2013 alusta. Näiltä lisäpäiviltä karttuu myös oman ansiotulon mukaista lisäeläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti vuonna 2008 mahdollisuutta saattaa asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaika ansioperusteisen työeläketurvan piiriin. Selvityksen mukaan yksityisten alojen työnantajat ja työntekijät eivät olleet halukkaita kustantamaan varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien työeläketurvaa. Toisaalta ilmeni myös, että jos asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaikainen työeläketurva toteutettaisiin, tältä ajalta karttuisi eläketurvaa vain muutama euro. Korotettu eläkekarttuma, joka perustuu 63 vuoden iän täyttymisen jälkeen tapahtuvaan työskentelyyn, antaa mahdollisuuden parantaa varusmiesaikana karttumatta jäänyttä eläketurvaa. Sotilastapaturmalain mukainen järjestelmä puolestaan turvaa varusmiespalveluksen aikana työkyvyttömäksi tulleen toimeentulon.

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä
HE 50/2004, 164/2004 vp — EV 160/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeistusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Eduskunta on joulukuussa 2010 hyväksynyt ehdotuksen uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Lain 68 § mukaan laitoshoidon aikana potilaalle annettavat lääkkeet kuuluvat hoitoa antavan yksikön vastuulle. Terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavat lääkkeet kuuluvat toimintayksikön vastuulle silloin, kun lääkkeen antaa lääkäri tai hammaslääkäri taikka lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin lääkkeen antaminen tapahtuu lääkärin tai hammaslääkärin valvonnassa.

Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ
HE 77/2004 vp — EV 94/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2004, että hallitus seuraa, mitä vaikutuksia nyt hyväksytyllä uudistuksella on perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa ja miten perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa käytettävät resurssit uudistuksen jälkeen kehittyvät.

Uudistuksen tarkoituksena oli turvata kiireettömään hoitoon pääsy (hoitotakuu). Säädösmuutokset tulivat voimaan 1.3.2005. Tämän korvasi 1.5.2011 terveydenhuoltolaki (1326 /2010).

Terveydenhuoltolain mukainen hoidontarpeen arviointi kolmen arkipäivän kuluessa sekä hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä tarpeelliseksi todetun hoidon järjestäminen toteutuvat

hyvin terveyskeskuksissa. Tarpeelliseksi todettu hoito on annettava kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu.

Terveydenhuoltolaki ei määrittele lääkärin- tai hoitajavastaanotolle pääsyn aikarajoja. Syksyllä 77 prosenttia väestöstä asui alueilla, joissa lääkärin vastaanotolle joutui odottamaan kaksi viikkoa tai pidempään (saman vuoden keväällä 80 prosenttia). Hoitajan vastaanotolle pääsy toteutui 0-3 päivässä 60 prosentissa terveyskeskuksia. Suun terveydenhuollossa terveydenhuoltolain mukainen tarpeelliseksi todetun hoidon järjestäminen kuudessa kuukaudessa toteutuu vaihtelevasti. Hoitoon pääsyn ongelmat keskittyivät muutaman sairaanhoitopiirin alueelle. Väestöstä 78 prosenttia asui alueilla, joissa suun terveydenhuollon hoitoon pääsy toteutui terveydenhuoltolain mukaisesti kuudessa kuukaudessa.

Terveydenhuoltolain mukaisessa välittömässä yhteydensaannissa terveyskeskuksiin on ongelmia. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi huhtikuussa 2011 terveyskeskuksille ohjeen (STM 424/2011), joka sisälsi vaihtoehtoisia toimintatapoja puhelimitse tapahtuvan yhteydensaannin järjestämiseksi.

Syksyllä 2011 väestöstä 50 prosenttia asui sellaisten terveyskeskusten alueilla, joissa välitön yhteydensaanti terveyskeskukseen toteutui lain mukaisesti (2010 syksyllä 42 prosenttia).

Terveyskeskusten lääkärivaje on puolittunut vuoden 2009 tilanteesta. Täyttämättömiä lääkärinvirkoja terveyskeskuksissa syksyllä 2011 oli alle 7 prosenttia kaikista tehtävistä. Lääkärivaje on alueellinen haaste. Lääkärien virkojen kokonaismäärä perusterveydenhuollossa kasvoi yli 60:llä vuoteen 2010 verrattuna. Terveyskeskuksissa oli syksyllä 2011 täyttämättä 12,5 prosenttia terveyskeskushammaslääkärin viroista tai toimista (2010 syksyllä 11,4 prosenttia). Sekä lääkäri- että hammaslääkärivaje on alueellinen haaste: Erot sairaanhoitopiirien välillä olivat suuret. Hoitajavajeesta ei ole saatavissa koko maata kattavia lukuja.

Perusterveydenhuollon terveydenedistämisen aktiivisuutta on mahdollista seurata THL:n kehittämällä TEAviisarilla, jossa terveydenedistämisen aktiivisuus muodostuu seitsemästä näkökulmasta: sitoutuminen, johtaminen, terveysseuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, yhteiset käytännöt, osallisuus sekä muut ydintoiminnat. Seurantatulosten mukaan perusterveydenhuollon terveydenedistämisaktiivisuus vuonna 2010 oli parantunut edelliseen seurantaan 2008 verrattuna (55 prosenttia maksimipistemäärästä vuonna 2010 ja 47 prosenttia maksimipisteitä vuonna 2008). Terveyskeskusten välillä oli kuitenkin edelleen suuria eroja terveyden edistämisen ja ehkäisevän toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Myös kuntajohdolle tehdyn kyselyn mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kokonaisuutena vahvistunut aiempiin tiedonkeruuvuosiin verrattuna. Vuonna 2011 kunnan terveyden edistämisen aktiivisuus oli 61 prosenttia maksimipistemäärästä.

Lääkäreiden henkilöstömitoituksen väestöpainotettu keskiarvo vuonna 2010 oli 46 prosenttia maksimipisteistä verrattuna kansalliseen suositukseen. Vuonna 2008 vastaava prosenttiosuus oli 40. Terveydenhoitajien henkilöstömitoituksen väestöpainotettu keskiarvo vuonna 2010 oli 86 prosenttia verrattuna kansalliseen suositukseen. Vuonna 2008 vastaava prosenttiosuus oli 78. Lääkäreiden ja terveydenhoitajien henkilöstömitoituksen keskiarvoja laskettaessa on käytetty kansallisia suosituksia (Lääkintöhallitus 1988, sosiaali- ja terveysministeriö 2004 ja sosiaali- ja terveysministeriö & Kuntaliitto 2004), jotka perustuvat äitiysneuvolassa synnytysten määrään, lastenneuvolassa 0−6 vuotiaiden määrään ja kouluterveydenhuollossa perusopetuksen oppilasmäärään.

Ehkäisevää terveydenhuoltoa on vahvistettu antamalla valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009). Asetusta täsmennettiin ja siihen tehtiin terveydenhuoltolain edellyttämät muutokset vuonna 2011 (Asetus 338/2011). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja

heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Asetuksen toimeenpanon tueksi on kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettu 18.5 miljoonalla eurolla vuodesta 2011 lähtien, laadittu asetukselle perustelut ja soveltamisohjeet (STM Julkaisuja 2009:20), toteutettu kaksi seurantaa (THL Raportti 2011:21 ja Valviran julkaisematon kysely 3/2011) ja valmistettu vuoden 2012 alussa julkistettava Valviran ja aluehallintoviraston valvontaohjelma vuosille 2012−2014. Seurantatulosten mukaan asetus on vahvistanut lasten ja nuorten ehkäiseviä terveyspalveluja ja alueelliset erot palvelujen tarjonnassa ovat alkaneet kaventua.

Perusterveydenhuollon toimintaa, eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä edistetään 1.5.2011 voimaan tulleella terveydenhuoltolailla (1326/2010). Laki vahvistaa ja vakiinnuttaa kunnissa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen rakenteita sekä kaiken ikäisten ehkäiseviä palveluja. Pääministeri Vanhasen toisen hallituksen ja pääministeri Kiviniemen ohjelmaan sisältyi terveyden edistämisen politiikkaohjelma, jonka avulla on tuettu terveyden edistämisen rakenteiden kehittämistä ja niitä vahvistavaa lainsäädäntöä, edistetty eri ikäryhmien terveyttä ja hyvinvointia, sekä kiinnitetty huomiota terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn vastuiden jakoon ja resursointiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa (Kaste) on määritelty sosiaali- ja terveyshuollon yleiset kehittämistavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2008–2011. Kaste-ohjelman osana olleella Toimiva terveyskeskus -ohjelmalla on tuettu ja ohjattu perusterveydenhuollon kehittämistä. Yhteensä vuosina 2008–2011 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden kehittämisen kolmeen laajaan Kaste -hankkeeseen on myönnetty kunnille valtionavustuksia

7 534 552,00 euroa. Myös muihin Kaste -hankkeisiin sisältyi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistä (esim. lasten, nuorten ja perheiden hankkeet, mielenterveys- ja päihdehankkeet ja osallisuus ja syrjäytymisen ehkäisyhankkeet). Perusterveydenhuollon ja ehkäisevän työn vahvistamiseen on myönnetty valtionavustuksia 8 326 000 euroa kolmeen laajaan kehittämishankkeeseen.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus tarkoin seuraa tasa-arvolain toteutumista ja antaa muun muassa tasa-arvosuunnitelmien laatimista, sisältöä ja vaikutuksia sekä palkkatietojen saantimenettelyn toimivuutta koskevan selvityksen asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.

2. Perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksen kehittämistä on selvitetty selvityshenkilön toimesta keväällä 2005 (STM, Työryhmämuistioita 2005:16). Selvityshenkilön ehdotusten jatkoselvittämistä varten asetetun kolmikantaisen työryhmän työskentelyn jälkeen hallitus on antanut eduskunnalle esityksen vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006). Eduskunnan hy-

väksymät lainmuutokset ovat tulleet voimaan vuoden 2007 alusta. Tämän perhevapaauudistuksen tavoitteena oli parantaa naisten työmarkkina-asemaa tasaamalla työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia sekä kannustaa isiä käyttämään enemmän vanhempainvapaata.

Vaikka työnantajille perhevapaista koituvien kustannusten kompensointia on viime vuosina lisätty, jää työnantajille vielä jonkin verran suoria kustannuksia. Nämä kustannukset koskevat työnantajia, joiden alalla on sovittu työehtosopimuksessa palkallisesta äitiysvapaasta. Myös tilapäisestä hoitovapaasta aiheutuu työnantajille suoria kustannuksia. Niiden lisäksi työnantajilla on myös epäsuoria kustannuksia, jotka liittyvät esimerkiksi sijaisen rekrytoimiseen ja koulutukseen. Tällaiset kustannusten on katsottu rasittavan erityisesti naisvaltaisia aloja.

Vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on viimeksi tarkastellut sosiaali- ja terveysministeriön asettama vanhempainvapaatyöryhmä (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12). Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman työelämän kehittämistä ja työurien pidentämistä koskevan osan mukaan ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän kehittämiseen liittyvät asiat valmistellaan kolmikantayhteistyössä työelämän osapuolten kanssa. Jatkotyössä arvioidaan ansioperusteisen perhevapaajärjestelmän rahoituksen kehittämisvaihtoehdot ja kustannusten jako. Lainsäädäntömuutokset toteutetaan, kun rahoituksesta on sovittu.

4. Valtion talousarvion opetusministeriön pääluokan momentin 29.30.53 (valtionavustus järjestöille) määrärahoilla tuetaan muun muassa eräitä tasa-arvotyötä tekeviä naisjärjestöjä. Ko. sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhteiskunnallista vaikuttamista edistävien valtakunnallisten naisjärjestöjen valtionavustukset lakisääteistettiin 1.1.2008 voimaan tulleella lailla (663/2007). Laki koski aluksi Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry sekä Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry:n valtionavustuksia.

Lainmuutos (113/2010) 1.1.2011 alkaen lisäsi valtionavustusta saaviin tasa-arvotyötä tekeviin naisjärjestöihin Monika-naiset liitto ry:n. Järjestöjen lukumäärän kasvun myötä näille järjestöille myönnettävää valtionavustusta kasvatettiin 50 000 eurolla (yhteensä 350 000 euroon) vuodelle 2011. Esitys vuodelle 2012 on 360 000 euroa. Muutoin tasa-arvon edistämisen ja tasa-arvolainsäädännön valvonnan voimavarat ovat ennallaan.

5. Tasa-arvolain muutosten valmistelun osalta eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden kannanoton hallituksen tasa-arvoselonteon käsittelyn yhteydessä *(VNS 7/2010 vp− EK 51/2010 vp)* ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työttömyysturvajärjestelmän ja uuden työeläkejärjestelmän yhteensovittaminen
HE 223/2004 vp — EV 223/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2004 hallituksen selvittävän, millä tavoin työeläkejärjestelmän ja työllisyysturvan yhteensovittamista kehitetään työurien pidentämiseksi ja eläkkeelle jäämisen myöhentämiseksi.

Vuoden 2005 eläke- ja työttömyysturvauudistuksen keskeinen tavoite on työurien pidentäminen ja eläkkeellesiirtymisiän myöhentäminen kahdella, kolmella vuodella. Eläkelainsäädännön muutoksiin ja työssäoloajan pidentämistavoitteisiin liittyen työttömyysturvasäännöksiä muutettiin vuoden 2005 alusta siten, että ne jotka jatkavat työssä 65-vuoden iän jäl-

keen, voivat saada työnteon tilapäisen keskeytymisen ajalta työttömyysetuutta 68 vuoden ikään asti.

Hallitusohjelman mukaan on löydettävä yhteisymmärrys pitkäjänteisestä ratkaisusta työurien pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän eläketurvan varmistamiseksi. Lisäksi selvitetään, miten erilaisista lähteistä tuloja saavien henkilöiden sosiaaliturvan yhtenäisyys voitaisiin parhaiten turvata.

Työmarkkinajärjestöt ovat sitoutuneet neuvottelemaan ja toteuttamaan tarpeelliset toimet asetetun tavoitteen saavuttamiseksi. Toimia kohdistetaan työuran alkuosaan, keskelle ja loppupäähän. Työkyvyttömyyden syiden torjuntaan ja ammattitaidon kehittämiseen läpi koko työuran kiinnitetään erityistä huomiota.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus
HE 3/2005 vp — EV 67/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisten yksiselitteisten menettelytapaohjeiden laatimiseksi, joiden perusteella turvataan myös 65 vuotta täyttäneiden vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen joustava jatkuminen yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena lakiehdotuksen 54 §:ssä sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa säädettyä yhteistoimintaa noudattaen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on syksyllä 2005 laadittu menettelytapaohjeet, joiden tarkoituksena on varmistaa, että 65 vuotta täyttävän vaikeavammaisen henkilön kuntoutus jatkuu yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena silloin kun järjestämisvelvollisuus siirtyy Kelalta kunnalliselle terveydenhuollolle. Ohjeiden laatimiseen ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Kansaneläkelaitos ja Suomen Kuntaliitto, ja ohjeet on jaettu Kansaneläkelaitoksen lisäksi kaikkiin sairaanhoitopiireihin ja kunnallisiin terveyskeskuksiin. Menettelytavan toimivuutta voidaan seurata ja varmistaa paikallisessa kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmässä tai alueellisessa asiakasyhteistyötoimikunnassa, joissa muun muassa Kansaneläkelaitos ja kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuolto ovat edustettuina. Lausuma ei anna enää tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta selvityksiä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta ja harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten kehityksestä. Kansaneläkelaitos on antanut asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksiä vuodesta 2005 lähtien. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hakemuksia on hylätty suhteellisesti muita kuntoutusmuotoja vähemmän. Hylkäysten suhteellinen osuus kasvoi kuitenkin vuosien 2005 ja 2010 välillä jonkin verran. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa muuttuneiden kuntoutuspäätösten määrä on kuitenkin vastaavalla ajanjaksolla Kansaneläkelaitoksen maksamiin muihin etuuksiin verrattuna keskimääräinen tai sitä pienempi. Vuonna 2011 vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen hylättyjen päätösten suhteellisessa osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia edellisvuoteen verrattuna.

Harkinnanvaraista kuntoutusta koskevat päätökset eri kuntoutujaryhmille perustuvat Kansaneläkelaitoksen laatimaan kolmivuotissuunnitelmaan Eduskunnan tarkoitukseen varaaman rahamäärän käyttämisestä. Kansaneläkelaitos antaa kolmivuotissuunnitelman perusteella soveltamisohjeet harkinnanvaraisen kuntoutuksen myöntämisestä. Harkinnanvaraisen kun-

toutuksen varojenkäyttöä ja kolmivuotissuunnitelman toteutumista on seurattu entistä tarkemmin, kun vuodesta 2005 alkaen Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain varojen käyttöä koskevan selvityksen. Selvityksestä voidaan todeta, että kokonaisuutena varoja on käytetty kolmivuotissuunnitelman painoalueiden mukaisesti. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraisena kuntoutuksena korvaama kuntoutuspsykoterapia on siirtynyt Kansaneläkelaitoksen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvaksi lakisääteiseksi toiminnaksi vuoden 2011 alusta. Kuntoutuspsykoterapiaa koskevien hakemusten hylkäysprosentit ovat keskimäärin viime vuosina olleet harkinnanvaraisen kuntoutuksen toimenpiteiden keskimääräistä hylkäysprosenttia alhaisemmat ja hylkäysten osuudet ovat edelleen vähentyneet toiminnan siirryttyä järjestämisvelvollisuuden piiriin. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen päätösten hylkäysten suhteellinen osuus on psykoterapian lakisääteistämisen myötä puolestaan tilastollisesti hiukan kasvanut. Kasvu johtuu pääosin psykoterapiaratkaisujen siirtymisestä oman lakiperusteen alle.

Hallitusohjelman mukaan kuntoutusta on tarkoitus kehittää hallituskauden aikana kokonaisvaltaisesti.

Ammattitutkintostipendin kehittäminen
HE 46/2005 vp — EV 68/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa ammattitutkintostipendijärjestelmää siten, että päätoimisena yrittäjänä toimiminen lasketaan mukaan vaadittavaan työhistoriaan.

Yrittäjän on ollut mahdollista saada ammattitutkintostipendi, jos hän on ollut riittävän pitkään palkansaajana. Yrittäjien ammattitutkintostipendiä on käsitelty yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä kehittämistarpeita selvittäneessä työryhmässä, joka ei kuitenkaan tehnyt asiaan liittyviä ehdotuksia.

Ammattitutkintostipendi rahoitetaan työnantajien ja palkansaajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla, joita yrittäjät eivät maksa. Tämän vuoksi ammattitutkintostipendin saamisedellytysten laajentaminen siten, että se voitaisiin maksaa pelkästään yritystoimintaa harjoittaneelle koulutusrahaston varoista, ei ole edennyt.

Opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa. Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. Tämän kehittämistyön yhteydessä selvitetään myös ammattitutkintostipendin myöntämisperusteet.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa on todettu, että jatketaan edelleen yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistä ja puutteiden korjaamista. Tässä tarkoituksessa sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.9.2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteita ja tehdä ehdotuksia niiden korjaamiseksi. Yrittäjien aikuiskoulutustukea ja ammattitutkintostipendiä koskevat asiat olivat käsiteltävinä työryhmässä. Työryhmän toimikausi päättyi 31.10.2009. Työryhmä ei löytänyt ratkaisua yrittäjien ammattitutkintostipendin rahoitukseen.

Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet
HE 221/2005 vp — EV 93/2006 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2006, että prostituoitujen käytettäviksi järjestetään riittävästi sellaisia tukitoimia, joilla edistetään heidän mahdollisuuksiaan irtautua prostituutiosta ja siirtyä työelämän piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on keskittynyt erityisesti ihmiskaupan uhrien auttamiseen, joista monet ovat prostituoituja.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä toteutettiin 1.1.2007 lukien maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muutoksella (1269/2006). Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) kokonaisuudistuksessa ihmiskauppaa koskevat säännökset siirrettiin muuttumattomina uuteen lakiin, Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, joka tuli voimaan 1.9.2011. Lainsäädännön mukaan palveluihin ja tukitoimiin sisältyy uhreille annettavaa oikeudellista ja muuta neuvontaa, kriisiapua, sosiaali- ja terveyspalveluja, tulkkipalveluja sekä muita tukipalveluja, tilapäisen majoituksen tai pysyvämmän asumisen järjestäminen, toimeentulotuki ja muu tarpeellinen huolenpito sekä turvallisen koti- ja lähtömaahan paluun tukeminen. Palvelujen tarve ja toteutus arvioidaan yksilöllisesti. Järjestelmää koordinoivat valtion vastaanottokeskukset. Sosiaali- ja terveyspalveluilla tarkoitetaan niitä palveluja, joita ihmiskaupan uhri tarvitsee yksilöllisen tilanteensa perusteella kuten terveydenhoitajan, lääkärin tai sosiaalityöntekijän vastaanottoa, lastensuojelua, turvakotipalveluja, kuntoutusta ja henkistä tukea. Edellä mainitut säädökset koskevat pääasiassa henkilöitä, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa, saavat vastaavia palveluja ja tukitoimia yleisten säädösten mukaisesti. Kunnalle voidaan korvata ihmiskaupan uhrille annetuista uhriasemasta johtuvista erityisistä palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia.

Samanaikaisesti maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain kokonaisuudistuksen kanssa toimi sisäasiainministeriössä Ihmiskaupan vastaisen tarkennetun toimintasuunnitelman toimeenpanon seurantaa ja koordinoinnin tukemista varten asetettu ohjausryhmä. Ohjausryhmä laati raportin, jossa se arvioi tarkennetun ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanoa ja esitti suosituksia. Ohjausryhmä luovutti raporttinsa ministeri Thorsille 6.4.2011. Suosituksissa ehdotettiin muun muassa ihmiskaupan tunnusmerkistöjen tarkastelua lainsäädännössä niin, että päällekkäisyyksistä päästäisiin pois (esimerkiksi ihmiskauppa vai törkeä paritus, joissa tunnusmerkistö menee päällekkäin).

Oikeusministeriö ryhtyy rikostunnusmerkistön osalta ihmiskauppaa koskevan lainsäädännön läpikäyntiin ja tarvittavilta osin rikostunnusmerkistöjen tarkennuksiin rikoslainsäädännössä. Sisäasiain ministeriön tehtäväksi puolestaan tuli auttamisjärjestelmän kokonaisvaltainen tarkastelu ja selkeyttäminen.

Tilanne selkenee oikeusministeriön rikoslainsäädännön ja sisäasiainministeriön auttamisjärjestelmää koskevan tarkastelun jälkeen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittäminen
HE 132/2006 vp — EV 196/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.12.2006, että hallitus seuraa lainsäädännön toteutumista ja huolehtii siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämisyksikkö ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos seuraavat lainsäädännön toteutumista. Terveyskeskusten työterveyshuollon verkostoyhteistyössä panostetaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämiseen ja mm. työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden yhteistyön toteutumiseen. Myös asiantuntijoita koskevassa koulutuksessa on otettu huomioon yhteistyötä koskevat kysymykset.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämisyksikön ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen syksyllä 2009 julkaiseman selvityksen mukaan määräaikaisen lain voimassaoloajan ensimmäisinä vuosina 2007–2008 tilakäyntien määrä lisääntyi noin 60 prosenttia edeltäviin vuosiin verrattuna (Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1415/2006) 13 ja 17 §:n väliaikaisen muuttamisen toteuman ja vaikutusten arviointi – Selvitys tilakäyntien vaikuttavuudesta). Uudistuksen aikana saavutettiin tilakäyntien hyvän työterveyshuoltokäytännön mukainen määrällinen taso: käyntien määrä lisääntyi edeltävien vuosien noin 3600 tilakäynnistä noin 5800 tilakäyntiin vuodessa. Kaikista tilakäynneistä yli kaksi kolmasosaa tehtiin moniammatillisesti, maatalouden asiantuntijan yksin tekemien käyntien osuus oli noin 12 prosenttia ja työterveyshoitajan vastaavasti noin 20 prosenttia.

Määräaikaisen lain voimassa ollessa saatujen hyvien kokemusten vuoksi ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon vaikuttavuuden edistämiseksi hallitus esitti Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen vuosina 2007–2009 määräaikaisena voimassa olleen tehtävän seurata ja tarvittaessa huolehtia maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon liittyvistä tilakäynneistä vakinaistamista vuoden 2010 alusta (HE 154/2009 vp). Eduskunta on kertomusvuonna hyväksynyt ehdotetun lain (1003/2009).

Hallitusohjelman mukaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon korvausjärjestelmää kehitetään niin, että maatalousyrittäjät voivat hankkia työterveyshuoltopalvelut vaihtoehtoisesti yksityiseltä palveluntuottajalta (HE 133/2008 vp.). Vuoden 2009 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen (817/2008) myötä myös yksityisten työterveyshuollon palveluiden tuottajien hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti tekemät tilakäynnit korvataan valtion varoista vastaavasti kuten terveyskeskuksen tekemät tilakäynnit.

Asia ei enää anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen
HE 234/2006 vp — EV 279/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.2.2007, että hallitus seuraa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumista uudistuksessa tarkoitetulla tavalla erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevien osalta ja arvioi mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksessa (THL) on kehitetty Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää (TedBM-hanke) säännöllisen seurantatiedon saamiseksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä mm. peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa se-

kä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta. Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toimeenpanosta valmistui selvitys vuonna 2007 (Stakes, Työpapereita 32/2007). Tietoja koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta kerätään osana joka toinen vuosi toteutettavaa perusterveydenhuollon terveydenedistämisaktiivisuus -kyselyä. Yhteistyössä opetushallituksen kanssa on tehty kyselyt peruskouluissa (Opetushallitus ja Stakes 2007), ammatillisissa oppilaitoksissa (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – perusraportti kyselystä vuonna 2008, Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009) ja lukioissa (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen lukioissa – perusraportti lukiokyselystä vuonna 2008, Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2009). Vuonna 2011 on kerätty tietoa peruskouluista ja vuonna 2012 kerätään lukioista ja ammatillisista oppilaitoksista koulujen johdolta. Tavoitteena on kehittää kullekin osajärjestelmälle helposti seurattavia tunnuslukuja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuodesta 1995 toteuttama Kouluterveyskysely laajennettiin koskemaan vuonna 2008 myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoita. Kysely sisältää kysymykset opiskelusta, koulukiusaamisesta, terveydestä, mielialasta, seksuaaliterveydestä, tupakoinnista, muista päihteistä, muista terveystottumuksista, koulutapaturmista, rikkeistä ja rikoksista, mediasta ja pelistä sekä kodista ja ystävistä. Vuodesta 2013 kouluterveyskysely toteutetaan koko maassa kerralla joka toinen vuosi.

Osana terveyserojen kaventamisohjelmaa on THL:ssa ollut 2000-luvun lopulla tavoitteena kehittää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten opiskeluterveydenhuollon järjestämiseksi on OPTE – hankkeessa tehty selvitys terveystarkastusten toteutumisesta ja terveystarkastuskäytännöistä opiskeluterveydenhuollossa (toisen asteen oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut).

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden ns. YTHS-mallin kokeilu alkoi syksyllä 2011 Lappeenrannassa ja Seinäjoella. Kokeilu on kolmevuotinen ja loppuu keväällä 2014. Kokeilun toteuttaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Kokeilupaikkakunnista toisella (Lappeenranta) on YTHS:n toimipiste ja toisella ei (Seinäjoki). Kokeilu perustuu opiskelijoiden vapaaehtoiseen terveydenhoitomaksun maksamiseen. Kokeilun seurantaa ja arviointia varten on perustettu STM:öön ohjaus- ja seurantaryhmä, jossa ovat edustettuina sekä SAMOKin että SYLin edustajat. Kokeilun perusteella tehdään lopulliset jatkotoimenpideehdotukset.

STM:ssä on valmistumassa opiskeluterveydenhuollon selvitys vuoden 2012 alussa. Selvitys kattaa kaikkien opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lukiosta ammattikorkeakouluun.

Valtioneuvosto antoi keväällä 2011 uuden terveydenhuoltolain voimaantullessa uudelleen asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011, aik. 380/2009). Asetuksella on taattu riittävät yhtenäiset ja alueellisesti tasa-arvoiset palvelut, vahvistettu terveyden edistämistä sekä tehostettu varhaista tukea ja syrjäytymisen ehkäisyä. Parantamalla ehkäisevien terveyspalvelujen suunnitelmallisuutta, yhtenäistä tasoa ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavaa toteutusta maan eri osissa on pyritty vähentämään väestön sosioekonomisia terveyseroja sekä alueellista ja terveyskeskusten välistä eriarvoista palvelu-tarjontaa. Asetuksen lähtökohtana on terveyskäsitys, johon sisältyy aina myös mielenterveys.

Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi on vuosien 2010 ja 2011 kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia korotettu yhteensä 18,5 miljoonaa euroa, jotka jäävät pysyvästi kuntien saamiin valtionosuuksiin. Asetuksen seurantaa toteuttaa THL. THL julkaisi asetuksen seurannasta erillisjulkaisun (Raportti 21/2011). Lisäksi THL tekee erillisselvityksen kouluterveydenhuollosta vuonna 2012 ja seuraavana vuonna 2013 opiskeluterveydenhuollosta. Valvontaa suorittavat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehal-

lintovirastot. Valvontaa varten Valvira ja aluehallintovirastot ovat valmistaneet valvontaohjelman vuosille 2012−2014. Valvira teki valvontaohjelman pohjaksi kyselyn keväällä 2011.

Vuonna 2011voimaan tullut terveydenhuoltolaki (1326/2010) sisältää lasten ja nuorten koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut omina pykälinään. Laki painottaa erityisesti lasten ja nuorten terveyden edistämistä ja varhaisen tuen tehostamista. Terveydenhoitolain mukaan terveysneuvonta ja terveystarkastukset on järjestettävä myös opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle jääville nuorille. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete saapuu erikoissairaanhoidon toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tarpeelliseksi todettu hoito on uuden terveydenhuoltolain mukaan järjestettävä alle 23-vuotiaille hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on todettu.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu viime vuosina valtioneuvoston asetuksen ja terveydenhuoltolain avulla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollolla on tällä hetkellä ajantasainen ja kattava säädösperusta. Opiskeluterveydenhuoltoon mahdollisesti kohdistuvat lainsäädännön muutostarpeet selviävät lähivuosina.

Lastensuojelu
HE 252/2006 vp — EV 309/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

3. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 23.4.2009 työryhmän tekemään esityksiä perhehoitolainsäädännön uudistamisesta sekä ohjaamaan valtakunnallisen perhehoidon toimintaohjelman toteuttamista. Työryhmän väliraportti ”Lainsäädännön muutostarpeet perhehoidossa, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:15” valmistui keväällä 2010. Hallitusohjelman mukaan perhehoitolainsäädäntöä kehitetään edelleen ottaen huomioon myös väestön ikääntymisestä syntyvät tarpeet.

HE 331/2010 vp eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain 50 §:n sekä perhehoitajalain ja omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta esiteltiin valtioneuvostossa tammikuussa 2011. Muutokset tulivat voimaan 1.8.2011 ja 1.1.2012.

4. Lapsen ja vanhempien oikeusturvaa vahvistettiin nopeuttamalla asioiden käsittelyä lastensuojelussa. Lastensuojelulain muutokset (HE 225/2009 vp) tulivat voimaan 1.3.2010. Lastensuojelulain kiireellistä sijoitusta ja väliaikaista määräystä koskevat säännökset muuttuivat ja samalla siirrettiin vangin lapsen sijoittamispäätöksen teko vankeinhoitolaitokselta lastensuojeluviranomaiselle. Myös lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen, rajoitustoimenpiteisiin, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvontavastuuseen ja lastensuojelun järjestämiseen liittyviä säännöksiä tarkennettiin.

Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä (HE 156/2010) tuli voimaan 1.1.2011. Valtion koulukoteja koskevat säännökset siirrettiin asetuksesta lain tasolle. Lisäksi lakiin on sisällytetty vuonna 2010 toimintansa aloittaneen vankilan perhe-

osastoa koskevat säännökset. Lapsen sijoittamisesta perheosastolle vankilassa olevan vanhemman luo päättää lastensuojeluviranomainen lastensuojelulain nojalla kuten lasten avo- ja sijaishuollon palveluista muutoinkin. Uudistuksella voidaan ohjata ja kehittää perheosaston toimintaa hyödyntäen Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojelun asiantuntemusta. Lakiuudistuksen mukaan vankilan perheosaston lastensuojelulain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, johto ja valvonta kuuluvat Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Koulukotikohtaisten johtokuntien sijaan valtion koulukodeilla ja vankilan perheosastolla on yksi yhteinen johtokunta. Lakiin sisältyy lisäksi toiminnan sisältöä, henkilöstörakennetta ja henkilökunnan valintaa koskevia säännöksiä.

Sähköisten potilaskertomusten ja sähköisen lääkemääräyksen toteuttaminen
K 4/2006 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 tulevaisuusvaliokunta rajasi lausuntonsa ja huomautuksensa koskemaan tietoyhteiskuntaa ja erityisesti sen sähköisiä palveluja. Valiokunta kiinnitti huomiota vuorovaikutteisen Internetin ja matkaviestimien vähäiseen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnissa. Valiokunta esitti,
>
> että hallitus tekee kokonaisarvion julkisten palvelujen digitalisoimisen esteistä, viivytyksistä ja ratkaisuista ja
>
> että hallitus viivyttelemättä valmistelee sähköisen terveyskertomuksen toimeenpanon edellyttämät lainsäädäntö- ja muut päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä (159/2007) sekä sähköistä lääkemääräystä (61/2007) koskevat lait tulivat voimaan vuonna 2007. Näiden lakien siirtymäsäännöksiä on muutettu syksyllä 2010. Potilasasiakirjoja koskeva asetus annettiin kesällä 2009. Sähköistä lääkemääräystä koskeva asetus annettiin kesällä 2008 ja siihen liittyvä maksuasetus syksyllä 2011.

Asiakastietolain 159/2010 muutoksen yhteydessä selvennettiin kansallisten toimijoiden (STM, Kela, Valvira ja VRK, THL) välistä työnjakoa. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten tiedonhallinnan operatiivista ohjaamista vahvistettiin vuoden 2011 alusta THL:n yhteyteen perustetulla operatiivisen johtamisen yksiköllä. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen rahoitetaan valtion talousarviosta. Kansaneläkelaitokseen on perustettu syksyllä 2011 annetulla lailla (1255/2011) palvelurahasto KanTa-palvelujen käytön rahoittamiseksi.

Sähköinen resepti on levitysvaiheessa. Liittyneitä terveydenhuollon yksiköitä on 17 kpl seitsemän sairaanhoitopiirin alueella, liittyneitä apteekkeja on 607 kpl. Sähköisiä reseptejä on tehty noin 350 000 kpl ja niihin kohdistuneita toimituksia 340 000 kpl. Sähköisen arkiston pilotointi alkoi marraskuussa 2011 Kuopion sosiaali- ja terveyskeskuksessa. Kansalaisen katseluyhteys on tuotannossa sähköisen reseptin ja pilotissa sähköisen arkiston osalta.

Kansalaisten sähköistä asiointia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään osana valtiovarainministeriön SADe-ohjelmaa.

Vammaispoliittinen ohjelma
VNS 5/2006 vp — EK 23/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 22.9.2006, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelemaan laaja-alaista kaikkien tahojen toimintaa ohjaavaa vammaispoliittista ohjelmaa.

Hallituksen ohjelman (19.4.2007) mukaisesti on laadittu vammaispoliittinen ohjelma 2010−2015, jossa linjataan seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet. Tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema ja esteetön yhteiskunta, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet. Vammaispoliittisen ohjelman pohjana ovat vuonna 2006 vammaispolitiikasta annetun valtioneuvoston selonteon periaatteet ja linjaukset sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.

Eri hallinnonalat ovat osallistuneet ohjelman valmisteluun. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt ohjelman toimeenpanon ja seurannan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Maksujärjestelmän uudistaminen
HE 37/2008 vp — EV 50/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti, että terveydenhuollon maksukattouudistus valmistellaan pikaisesti.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että päivähoitomaksujen rakenteelliset ongelmat kartoitetaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ne pyritään korjaamaan – esimerkiksi tulorajojen porrastusta lisäämällä – siten, että korkeinta maksua perittäisiin vain palkansaajien keskiansiot ylittäviltä perheiltä ja että maksut nykyistä tarkemmin määräytyisivät hoitoaikojen perusteella.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoitukseen, pienten lasten äitien työssäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta tarkasteli vuonna 2005 valmistuneessa mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10) kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen korvaaman hoidon maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Toimikunta totesi, että erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaan näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista, mutta tarkemmat kannanotot maksukattojen yhdistämisestä jäivät jatkoselvittelyyn. Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean eräänä tehtävänä oli osana laajempaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittää maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Stakes laati toimeksiantosopimuksen perusteella SATA-komitealle maksukattojen yhdistämismahdollisuuksia koskevan selvityksen. Selvityksen tavoitteena oli arvioida erilaisia vaihtoehtoja maksukattojen yhdistämiseksi sekä sitä, millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon kunnallisia palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin parantaa oikeudenmukaisella tavalla. Eri vaihtoehtojen tarkastelun lähtökohtana oli kustannusneutraali lopputulos ja vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutuksia on tarkasteltu palveluja käyttävien potilaiden sekä kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen kannalta. Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea ehdotti mietinnössään (STM selvityksiä 2009:62), että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja

sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitea totesi lisäksi, että yhtenäisen maksukaton toteuttaminen ei ole mahdollista ennen kuin Kelan ja kuntien käytössä on yhtenäisen maksukaton toimeenpanoon soveltuva toimiva sähköinen tietojärjestelmä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon maksut eivät muodostuisi palvelujen käytön esteeksi. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksusäännökset kootaan samaan lakiin maksujärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 15.9.2009 työryhmän valmistelemaan ehdotukset ikäihmisten ympärivuorokautisen hoiva- ja hoitopalvelujen rakenteiden ja sisällön kehittämisestä sekä ikäihmisten asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymistä koskevista linjauksista. Hallituksen ohjelman mukaisesti palveluasumisen maksuja uudistetaan työryhmän tammikuussa 2011 julkistamien ehdotusten pohjalta siten, että kunnan järjestämisvastuulla oleviin asumispalveluihin säädetään valtakunnallisesti yhdenmukaiset asiakasmaksujen määräytymisperusteet. Lisäksi yhtenäistetään tehostetun palveluasumisen maksut ja säädetään tehostetun palveluasumisen vähimmäiskäyttövara.

Lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi uudistettiin 1.8.2008 lukien lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Samalla myös lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Päivähoitomaksujen rakenteellisten ongelmien kartoitusta tullaan jatkamaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

SATA-komitea teki ehdotuksia myös päivähoitomaksuista. Asiakasmaksu-uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Näitä ovat muun muassa pienten lasten osapäivä- ja osaaikahoidon maksujen perusteen muuttaminen vastaamaan etukäteen sovittua hoitoaikaa.

Lasten päivähoitomaksuihin vuonna 2008 tehdyn uudistuksen vaikutuksia selvitetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 ilmestyvässä loppuraportissa. Raportissa maksu-uudistuksen vaikutuksia tarkastellaan perheiden, kuntien ja valtion näkökulmasta. Kunnallisen päivähoidon asiakasmaksuja koskevaa lainsäädäntöä muutettiin 1.8.2008 lukien. Tavoitteena oli saada maksut vastaamaan paremmin yleisessä ansiotasossa ja sosiaali- ja terveystoimen hinnoissa 2000-luvulla tapahtunutta kehitystä. Maksuja määrääviä perhekoon käsitettä ja tulorajojen porrastuksia muutettiin. Samassa yhteydessä maksut sidottiin hintojen ja palkkojen indeksikehitykseen. Lasten päivähoidosta annettua asetusta muutettiin siten, että nopeampi päivähoitoikäisten lasten hoitoon pääsyn tavoite vanhempien työllistymiseen liittyvissä tilanteissa toteutuisi.

Raportissa kuvataan maksu-uudistuksen ja asetusmuutoksen vaikutuksia lapsiperheiden talouteen, maksujen progressiivisuuteen, kuntatalouteen ja päivähoidon henkilöstökehitykseen. Myös päivähoidon vaikuttavuuteen liittyvää uusinta tutkimustietoa käsitellään lyhyes-

ti. Maksu-uudistus on raportin tulosten perusteella helpottanut joidenkin erityisryhmien kuten pienituloisten kahden huoltajan perheiden ja alle keskituloisten yksinhuoltajien asemaa. Asiakasmaksujen kasvusta suurimman osan rahoittavat hieman perhekohtaisen keskitulon ylittävät kahden huoltajan kotitaloudet.

Raportin osana tehdyn kuntakyselyn perusteella päivähoitoasetuksen muutoksen vaikutuksilla ei ole ollut merkittävää valtakunnallista trendiä, mutta kuntakohtaisia hajanaisia vaikutuksia päivähoitopaikan välittömään saantiin on havaittavissa. Myös päivähoidon kuntarahoitus on säilynyt reaalisesti jokseenkin ennallaan 2000-luvulla, mutta asiakasmaksujen osuus menoista on selkeästi laskenut, myös uudistuksen jälkeen.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työn tehostaminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen
HE 58/2008 vp — EV 59/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 10.6.2008, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle turvataan kansalaisten oikeusturvan ja lautakunnan toimintakyvyn edellyttämät henkilöstövoimavarat ja että lautakunnan johtamista sekä työ- ja käsittelyprosesseja seurataan aktiivisesti ja ryhdytään tarvittaviin lisätoimiin lautakunnan toiminnan kehittämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että muutoksenhakutarvetta sosiaalivakuutusasioissa pyritään vähentämän kehittämällä edelleen päätösten perusteluja ja asiakkaiden informointia ja että sosiaalivakuutusasioiden ensimmäisen asteen ratkaisujen oikaisumenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet selvitetään pikaisesti.

Lainmuutos, joka tuli voimaan 1.8.2008, toi muutoksenhakulautakunnalle uusia keinoja valitusasioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Keskeistä toiminnan sujuvuuden kannalta on myös muutoksenhakulautakunnan sisäinen kehitystyö. Prosessien johtamiseen, henkilöstön koulutukseen ja työhyvinvointiin onkin muutoksenhakulautakunnassa erityisesti kiinnitetty huomiota ja toimenpiteitä näiden osalta on tehty.

Muutoksenhakulautakunta sai vuoden 2008 II lisätalousarviossa 1.7.2008 lukien 220 000 euroa lisämäärärahaa henkilöstön palkkaamiseksi ruuhkan purkuun sekä vuodelle 2009 lisämäärärahaa 700 000 euroa noin 10 henkilöstöstä aiheutuvien palkka- ja muihin menoihin. Näillä muutoksenhakulautakunta on palkannut lisää kaksi esittelijää, kahdeksan notaaria ja yhden toimistohenkilön. Vuonna 2010 lautakunnalle myönnettiin lisämäärärahaa 371 000 euroa III lisätalousarviossa ja 700 000 euroa IV lisätalousarviossa. Lisämäärärahat mahdollistavat sekä aikaisemmin palkatun lisähenkilöstön jatkamisen että uusien työntekijöiden palkkaamisen vuoden 2011 loppuun. Vuodelle 2012 lautakunnalle myönnettiin 5 162 000 euroa määrärahaa.

Muutoksenhakulautakunnan antamien selvitysten perusteella käsittelyajat ovat edelleen lyhentyneet vuonna 2011. Joulukuun lopussa keskimääräinen käsittelyaika oli 10,4 kuukautta, kun se vastaavasti oli tammikuussa 12,8 kuukautta. Käsittelyaikatilannetta seurataan jatkuvasti, ja uusia keinoja toiminnan tehostamiseksi pyritään löytämään.

Lainsäädännön selkiyttämisen työttömyysturvan, työeläkkeen, kansaneläkkeen, sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen osalta toivotaan myös osaltaan vähentävän muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrää. Muutoksenhakulautakunnan toimintaan vaikuttavat myös Kansaneläkelaitoksen käsittelytilanne ja menettelytavat. STM:n ja Kelan edustajat ovat loppuvuodesta 2010 kartoittaneet mahdollisuudet vähentää lautakuntaan tulevia vali-

tuksia. 1.1.2011 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella on lisätty niiden asiaryhmien määrää, jotka voidaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa.

Eduskunta hyväksyi muutokset, joilla sosiaaliturvaetuuden myöntänyt vakuutus-laitos (mm. KELA) voi nykyistä yksinkertaisemmassa menettelyssä ratkaista asian uudelleen tilanteessa, jossa etuuden saajalle on päätöksen antamisen jälkeen takautuvasti myönnetty jokin muu etuus tai korvaus, joka etuuslain mukaan kokonaan estää tai vähentää etuutta. Muutokset vähentävät muutoksenhakulautakunnissa käsiteltävien poistoasioiden määrää ja näin keventävät muutoksenhakulautakuntien työmäärää. Muutokset tulevat voimaan 1.7.2011.

Yllä mainituista toimenpiteistä huolimatta muutoksenhakulautakunnan vuoden aikana sisään tulleiden valitusten määrä nousi selkeästi vuonna 2011.

Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeus
HE 68/2008 vp — EV 95/2008 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.10.2008, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksien parantamisesta vuoden 2009 valtiopäivien alkuun mennessä.

Hallitus antoi eduskunnalle 3.4.2009 esityksen laeiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 50/2009 vp). Eduskunnan hallituksen esityksen pohjalta 26.5.2009 hyväksymät lait ovat tulleet voimaan 1.9.2009.

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut 9.11.2010 työryhmän jatkamaan valmistelua rakennusalan sekä majoitus- ja ravitsemusalan harmaan talouden torjumiseksi. Työryhmän tehtävänä on arvioida käytössä olevien toimenpiteiden toimivuutta harmaan talouden torjunnassa, selvittää ulkomaille rekisteröityjen yritysten ja työntekijöiden verovastuun tehostamista sekä ohimyynnin ehkäisemistä. Työryhmän tehtävänä on myös arvioida tarpeet tilaajavastuulain tarkistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee toteuttamaan tästä mahdollisesti aiheutuvat toimenpiteet.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan viranomaisten väliset tiedonvaihdon esteet puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön. Hallitus toteaa ”Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuminen rakennus- sekä majoitus- ja ravitsemusalalla” -työryhmän raportin ehdotukset kolmikantaisen valmistelun pohjalta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Alkoholimainonnan rajoitukset
HE 84/2008 vp — EV 95/2009 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että hallitus selvittää kevätistuntokauden 2010 loppuun mennessä 1.1.2008 voimaan tulleiden alkoholimainintarajoitusten vaikutukset sekä arvioi mielikuvamainontaa koskevien lisätoimenpiteiden tarpeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.9.2009 työryhmän selvittämään 1.1.2008 voimaan tulleiden alkoholimainonnan rajoitusten vaikutuksia, arvioimaan mielikuvamainontaa koskevien lisätoimenpiteiden tarpeellisuutta ja kokoamaan tutkimustietoa alkoholimainonnan vaikutuksista nuoriin ja nuoriin aikuisiin.

Työryhmän muistio julkistettiin 3.6.2010 ja siitä pyydettiin viranomais- ja järjestötahoilta lausunnot 1.7.2010.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin loppusyksystä 2010 luonnos hallituksen esitykseksi edellä mainitun työryhmän muistion pohjalta. Mielikuvamainontaa ei olisi tässä esityksessä kielletty. Hallituspuolueiden välisissä neuvotteluissa ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen hallituksen esityksen sisällöstä, mistä johtuen asia raukesi vuoden 2011 eduskuntavaaleihin.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa asiasta on seuraava kirjaus: ”Alkoholimainontaa rajoitetaan kieltämällä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan mainonnan keinot ja sellaiset mainonnan keinot, joilla annetaan kuva alkoholin sosiaalista ja seksuaalista menestystä lisäävistä vaikutuksista. Tarkistetaan television ja radion sallittuja mainonta-aikoja. Alkoholimainontasäännösten valvontaa tehostetaan ja arvioidaan seuraamusten kehittämistarpeet.”

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan asiaa koskevaa lakiesitystä, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2012 aikana.

Apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuus sosiaalivakuutuksessa
HE 92/2008 vp — EV 132/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2008, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa apurahansaajien vakuuttamisvelvoitetta niin, että peräkkäiset, yhteen laskettuina vähintään neljän kuukauden mittaiset, apurahat tulisivat pakollisen vakuuttamisen piiriin.

Apurahansaajien ansiosidonnaista sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2009 alusta. Muun muassa eduskunnan lausuman johdosta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela), joka toimeenpanee apurahansaajien MYEL-eläketurvaa ja lakisääteistä tapaturmaturvaa, yhteyteen perustettiin apurahansaajien sosiaaliturva-asioiden kehittämistä varten oma neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa on Melan edustajien lisäksi edustaja sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnasta, Taiteen keskustoimikunnasta, Tieteentekijöiden liitosta, Akavasta, Suomen Taiteilijaseurasta ja Suomen näyttelijäliitosta.

Melassa tehtiin alkuvuodesta 2010 erikseen selvitys apurahansaajien neljän kuukauden yhdenjaksoista työskentelyedellytystä koskeva selvitys. Selvitys ja sen tulokset esiteltiin apurahansaajien sosiaaliturvan kehittämistä varten perustetun neuvottelukunnan kokouksessa 27.5.2010. Neuvottelukunta päätyi kokouksessaan siihen, ettei muutoksien valmisteleminen apurahansaajien vakuuttamissäännöksiin ollut tuossa vaiheessa tarpeellista, mutta asiaan on syytä palata myöhemmin, kun nykyisen järjestelmän toimivuudesta saadaan lisää kokemusta.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan lyhyiden apurahojen asema sosiaaliturvalainsäädännössä selkeytetään.

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen
HE 134/2008 vp — EV 106/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Koneellinen annosjakelu avohoidon potilaille käynnistettiin Suomessa vuonna 2002. Palvelu on tarkoitettu erityisesti henkilöille, joilla on käytössään useampia lääkkeitä tai joiden on itse vaikea huolehtia lääkkeidensä oikeasta annostelusta. Kansaneläkelaitoksen tekemän tutkimuksen (Saikkonen 2003) mukaan koneellinen annosjakelu vähensi 120 testipotilaan joukossa lääkekustannuksia noin kuudella prosentilla. Suurimmat kustannushyödyt tulivat henkilöille, joilla oli käytössään vähintään viisi lääkevalmistetta.

Annosjakelutoiminnan laajenemisen myötä on noussut esiin tarpeita sen kehittämiselle.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi työryhmä, joka selvitti avohuollon apteekkitoiminnan kehittämistarpeita. Työryhmän keväällä 2011 valmistuneessa muistiossa oli useita ehdotuksia koneellisen annosjakelun kehittämiseksi. Eräs ehdotuksista oli annosjakelupalkkioiden korvauskriteereiden tarkistaminen tukemaan pitkäaikaissairaiden asianmukaisen lääkehoidon toteutumista. Koneellisen annosjakelun kehittämistä jatketaan sekä osana Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean johdolla tehtävää apteekkitoiminnan kehittämistyöryhmän jatkotyötä, että osana parhaillaan käynnissä olevaa sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kehittämistyötä. Lääkekorvausjärjestelmän kehittämistyöryhmän on määrä saada työnsä päätökseen vuoden 2012 loppuun mennessä.

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus
HE 152/2008 vp — EV 8/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja -kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Kokonaisuudistuksen valmistelu on kertomusvuonna aloitettu. Vuonna 2012 valmistuu arviomuistio. Varsinainen lainvalmistelu aloitetaan arviomuistiosta saatujen lausuntojen perusteella vuonna 2013.

Komissiolta on vuonna 2012 odotettavissa esitys ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun direktiivin 2003/41/EY muuttamiseksi.

Valmistelussa huomioidaan direktiiviin esitetyt muutokset. Nämä muutokset koskevat ainakin muita kuin lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavia eläkerahastoja.

Työeläkerahastoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäeläkerahastojen osalta on huolehdittava, että ratkaisut ovat EU:n sääntelyn mukaisia. Erot työeläkelaitosten ja lisäeläkerahastojen kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet
HE 166/2008 vp — EV 181/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia ja seurannan perusteella arvioi lainsäädännön toimivuutta ja kustannusvaikutuksia kokonaisuudessaan sekä mahdollisia täsmennystarpeita.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut 1.9.2009 voimaan tulleen vammaispalvelulain uudistuksen toimeenpanoa asettamassaan vammaispalvelulain muutosten toimeenpanon ohjausryhmässä. Ohjausryhmän toimeksiannosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on toteuttanut mm. seurantakyselyn kuntien sosiaalijohtajille ja vammaisjärjestöille. Ohjausryhmä on loppuraportissaan keväällä 2011 tehnyt ehdotukset uudistuksen seurannan edellyttämistä toimista, joita Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa laitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa tarkemmin sovittavalla tavalla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt alkuvuodesta 2011 erilliskyselyn kunnille koskien vuotta 2010. Kyselyssä on huomioitu vammaispalvelulain muutokset ja sen tulokset on raportoitu syksyllä 2011. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa on käynnistetty vammaispalvelulain kustannusvaikutusten seuranta erillisen tutkimushankkeen yhteydessä.

Ulkomainen työvoima
HE 171/2008 vp — EV 215/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa ulkomaisten työntekijöiden määrän kehitystä ja sijoittumista eri aloille ja selvittää mahdollisuudet lisätä valvontaa sen suhteen, täyttävätkö ulkomaiset työnantajat niin veroja kuin sosiaalivakuutusmaksuja koskevat velvoitteensa, sekä ryhtyy tarvittaessa selvitysten pohjalta toimenpiteisiin.

Tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annettu lain (1233/2006, tilaajavastuulaki) tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille ja julkioikeudellisille yhteisöille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa. Tilaajavastuulakia sovelletaan vuokratyöhön, joka kestää yli kymmenen päivää, tai alihankintasopimukseen perustuvaan työhön, kun alihankintasopimuksen vastikkeen arvo ilman arvonlisäveroa on vähintään 7 500 euroa.

Tilaajavastuulain mukaan tilaajan on, ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvasta työstä, pyydettävä sopimuspuolelta muun muassa todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus tai selvitys verovelkaa koskevan maksusuunnitelman tekemisestä ja myös todistukset eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys erääntyneiden eläkevakuutusmaksujen maksusopimuksesta. Jos vuokratun työntekijän työnantajana tai alihankintasopimuksen sopimuspuolena toimii ulkomainen yritys, sen on annettava edellä tarkoitetut vastaavat tiedot tilaajalle.

Työsuojeluviranomaiset valvovat tilaajavastuulain noudattamista siten kuin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelun yhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006, työsuojelu-

valvontalaki) säädetään. Työsuojeluviranomaisilla on valvontaa varten oikeus saada pyynnöstä tilaajalta nähtäväkseen selvitysvelvollisuuteen liittyvät asiakirjat ja tarvittaessa jäljennökset niistä.

Työsuojeluvalvontalaissa on tilaajavastuulaissa tarkoitetun valvonnan toteuttamiseksi omat säännöksensä tiedonsaannista ja tarkastusoikeudesta. Valvonnan ja eri viranomaisten yhteistoiminnan tehostamiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi työsuojeluvalvontalakiin lisättiin 1.9.2009 voimaan tulleet säännökset työsuojeluviranomaisten oikeudesta saada verohallinnolta verotusta koskevia tietoja ja Eläketurvakeskukselta tietoja eläkevakuuttamisvelvollisuuden täyttämisestä sekä työsuojeluviranomaisten oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja verohallinnolle epäilemästään verovelvollisuuden laiminlyönnistä ja Eläketurvakeskukselle epäilemästään eläkevakuuttamisen laiminlyönnistä. Samassa yhteydessä verotietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin (1346/1999) ja yksityisten alojen työeläkelakeihin lisättiin säännökset, joiden nojalla verohallinnolla sekä eläkelaitoksilla ja Eläketurvakeskuksella on oikeus antaa omasta aloitteestaan työsuojeluviranomaiselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja tai sellaisia eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen hallussa olevia välttämättömiä tietoja, joilla saattaa olla merkitystä työsuojeluviranomaisen valvoessa tilaajavastuulain noudattamista. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään parhaillaan, olisiko työsuojeluviranomaisten valvonnan kannalta tarpeellista, että työsuojeluviranomaisilla olisi pyynnöstään oikeus saada tietoja työeläkelaitoksilta eläkevakuutusmaksujen maksamisesta. Jos tätä pidetään selvityksen perusteella tarpeellisena, ministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin asiassa.

Edellä tarkoitetun valvonnan lisäksi verotuslainsäädännössä ja eri sosiaalivakuutusetuuksia koskevissa laeissa on omat säännöksensä verovelvollisuuden ja vakuuttamisvelvollisuuden täyttämisen valvomisesta sekä verojen ja vakuutusmaksujen perimisestä. Myös tätä varten eri viranomaisilla on oikeus saada välttämättömiä tietoja toisiltaan. Niillä on tarvittaessa myös oikeus saada virka-apua poliisilta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut 9.11.2010 työryhmän jatkamaan valmistelua rakennusalan sekä majoitus- ja ravitsemusalan harmaan talouden torjumiseksi. Työryhmän tehtävänä on arvioida käytössä olevien toimenpiteiden toimivuutta harmaan talouden torjunnassa, selvittää ulkomaille rekisteröityjen yritysten ja työntekijöiden verovastuun tehostamista sekä ohimyynnin ehkäisemistä. Työryhmän tehtävänä on myös arvioida tarpeet tilaajavastuulain tarkistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee toteuttamaan tästä mahdollisesti aiheutuvat toimenpiteet.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan viranomaisten väliset tiedonvaihdon esteet puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön. Lisäksi selvitetään viranomaisten toimintaedellytysten ja -valtuuksien kehittämistarpeita harmaan talouden torjunnassa ja ryhdytään selvitysten pohjalta tarpeellisiin toimiin kolmikantaisesti. Hallitus toteuttaa ”Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuminen rakennus- sekä majoitus- ja ravitsemusalalla” -työryhmän raportin ehdotukset kolmikantaisen valmistelun pohjalta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Informaatio-ohjauksen toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa
M 2/2008 vp — EK 15/2008 vp
Tarkastusvaliokunta

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa talouden ohjausta uudistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmät siten, että ne kannustavat kuntia kustannus- ja laatutietoiseen toimintaan ja palvelurakenteiden kehittämiseen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus aluehallinnon uudistamishankkeessa varaa aluehallinnon suorittamalle ohjaus- ja valvontatoiminnalle riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset ennalta ehkäisevälle ohjaukselle.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Samalla järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään sekä parannetaan järjestelmän kannustavuutta. Järjestelmän uudistaminen aloitetaan vuonna 2012.

2. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tuli voimaan 29.12.2009. Lakiin koottiin valtiovarainministeriön hallinnonalalle eräin poikkeuksin nykyisistä hallinnonalakohtaisista valtionosuuksista yleinen valtionosuus, sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen, kuntien kulttuuritoimen ja asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen valtionosuudet. Muiden kuin esi- ja perusopetuksen osalta uudistus ei muuttanut voimassa olleiden valtionosuuksien asukaspohjaisia määräytymisperusteita. Yhdistetyissä valtionosuuksissa käytetään yhtä valtionosuusprosenttia. Laki tuli voimaan 1.1.2010.

3. Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen tehtävät siirtyivät vuoden 2010 alussa aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston toimintamenomäärärahat jakaa valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osasto. Toimintamenomäärärahoilla rahoitetaan viranomaisten henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot, toimitilamenot, matkustusmenot, viraston normaalit atk-menot ja muut kulutusmenot. Sektoriministeriöiden tehtävien hoitamiseksi aluehallintoviranomaisen käyttöön tarkoitetut muut kuin edellä mainitut toimintamenomäärärahat – ns. substanssimäärärahat – budjetoidaan ja niiden käyttötarkoitus ja muut ehdot merkitään talousarviossa sektoriministeriöiden pääluokkaan. Sektoriministeriöt jakavat nämä määrärahat, ohjaavat ja valvovat niiden käyttöä ja raportoivat määrärahojen käytöstä. Työsuojelun osalta rahoitus kulkee sosiaali- ja terveysministeriön kautta. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius
HE 11/2009 vp — EV 19/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.3.2009, että hallitus huolehtii pitkäjänteisesti Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen kestävästä rahoituksesta sekä laitoksen riittävästä maksuvalmiudesta.

Hallitus antoi 15.9.2009 eduskunnalle esityksen (HE 147/2009 vp) laeiksi, joilla turvataan Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius työnantajan kansaneläkemaksun poistuessa vuoden 2010 alusta. Esityksen mukaan valtio rahoittaa käytännössä yksin kansaneläkelain mukaiset etuusmenot sekä etuuksien toimenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintamenot. Valtio vastaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden turvaamisesta ja siitä, että laissa säädetty kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärä saavutetaan. Eduskunta hyväksyi 4.11.2009 esityksen, lait (934–937/2009) tulivat voimaan vuoden 2010 alusta. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi aiennettiin lisäksi kahdella pankkipäivällä valtion osuuden ennakoiden maksamista Kansaneläkelaitokselle. Hallitus antoi 22.12.2009 maksatuksen aientamista koskevat asetukset (1234–1238/2009), jotka tulivat voimaan vuoden 2010 alusta.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Palveluseteli
HE 20/2009 vp — EV 67/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.6.2009, että sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lainsäädännön vaikutusten seurannan ja arvioinnin sekä antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2012 loppuun mennessä. Seurannan ja arvioinnin tulee kohdistua muun muassa palvelusetelin käytön yleisyyteen, setelin kohdentumiseen eri palveluihin ja setelin arvon määräytymiseen sekä lainsäädännön vaikutuksiin asiakaskunnan valikoitumiseen, kunnalliseen palvelutoimintaan, henkilöstöön ja työllisyyteen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

Palvelusetelilainsäädännön vaikutusten seuranta ja arviointi on suunnitteilla sosiaali- ja terveysministeriössä ja käynnistyy 2012.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan asiakasmaksujärjestelmän kehittämistä jatketaan. Maksukattoja yhdistetään ja uudistetaan. Tavoitteena on luoda terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Maksukattosäännöksissä huomioitaisiin myös palvelusetelin omavastuu. Yhtenäisen maksukaton käyttöönotto edellyttää toimeenpanoon soveltuvaa sähköistä tietojärjestelmää.

Osasairauspäivärahan kehittäminen
HE 62/2009 vp — EV 71/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2009, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsitellessä hallituksen esitystä 62/2009 vp nousi esille tarve osasairauspäivärahan mahdollisesta pidentämisestä nykyisestä 72 arkipäivästä. Jatkaminen saattaisi olla hyödyllistä pitkäaikaisissa sairauksissa, esim. joistakin mielialahäiriöistä toivuttaessa. Jatkokehittämisen katsottiin kuitenkin edellyttävän ensin järjestelmän sopivuuden arviointia ja seurantaa sekä niiden perusteella työelämän osapuolten neuvotteluja osasairauspäivärahan kehittämisestä. Eduskunta edellytti kuitenkin lakia hyväksyessään, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Osasairauspäivärahan käytöstä on tehty tutkimusta Kansaneläkelaitoksen ja työterveyslaitoksen toimesta. Tutkimuksen mukaan kokemukset etuuden käytöstä ovat olleet pääosin

myönteisiä. Paitsi lainsäädännön kehittämistä, työelämässä itsessään tarvitaan asennemuutosta entistä enemmän. Myös tiedotuksella on asiassa suuri merkitys. Käytännössä Suomessa ollaan töissä joko kokopäiväisesti tai ei ollenkaan. Erilaiset välimuodot työssäoloon on nähty eräänä keinona työurien pidentämiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman Masto-hankkeen toimeksiannosta TNS Gallup Oy toteutti vuonna 2010 tutkimuksen osasairauspäivärahan ja työtä tukevien toimintatapojen käytöstä Suomessa 2010. Tutkimuksessa haastateltiin 303 keskisuurten tai suurten yritysten ja organisaatioiden henkilöstöhallinnon edustajia tai muita työnantajien edustajia. Yli 40 prosenttia vastaajista kertoi, että osasairauspäivärahaa on käytetty. Yli puolet yrityksistä ei ollut vielä osasairauspäivärahaa käyttänyt, mutta näistä suurin osa, 44 prosenttia ilmoitti suhtautuvansa myönteisesti osasairauspäivärahan käyttöönottoon mahdollisen tarpeen synnyttyä. Yleisin syy osasairauspäivärahojen käyttämättömyyteen oli se, ettei siihen vielä ole ollut tarvetta. Tämän jälkeen kaksi yleisintä syytä olivat työntekijöiden tiedon tai kiinnostuksen puute sekä työnantajien tiedon puute. Tiedon puutteen lisäksi työn sisältö esti osasairauspäivärahan käyttöönottoa. Käyttöönottoa esti myös mielikuva käyttöönoton vaivalloisuudesta.

Vuonna 2007 osasairauspäivärahaa saaneita oli 1753 ja 2180 vuonna 2009. Vuoden 2010 aikana osasairauspäivärahan käyttö kaksinkertaistui vuoteen 2009 verrattuna. Osapäivärahan saajia oli 4737. Vuoden 2010 alusta voimaan tullut lainmuutos näyttää olleen onnistunut. Tarpeet ja mahdollisuudet osasairauspäivärahan enimmäiskeston pidentämiseen ovat parhaiten myöhemmin arvioitavissa osasairauspäivärasta saadun kokemuksen perusteella osana muita työssä jaksamista edistäviä työelämän toimenpiteitä.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman työelämän kehittämistä ja työurien pidentämistä koskevan osan mukaan työkyvyttömyys on merkittävin työuraa lyhentävä tekijä. Siksi hallitus painottaa työkyvyttömyyden ehkäisemistä ja osatyökykyisten työmahdollisuuksien parantamista työurien pidentämisessä. Tämä edellyttää etenkin terveyden edistämisen sekä työterveyshuollon, kuntoutuksen ja työelämän kehittämistä. Hallituksen ohjelman mukaan mahdollisuuksia tehdä osa-aikatyötä parannetaan edistämällä muun muassa osittaisen sairauspäivärahan käyttöä. Siksi muun muassa työtä ja työaikoja tulee järjestää vastaamaan nykyistä paremmin työntekijän osittaista työkykyä ja kuntoutumista. Työnantajien valmiuksia ja kannustimia palkata osatyökykyisiä edistetään ja kehitetään.

Työkyvyttömyyseläkeläisten työhönpaluun edistäminen
HE 72/2009 vp — EV 105/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.9.2009, että kokeilulain aikana 600 euron ansiorajan ja eläkkeen lepäämistä koskevan kahden vuoden enimmäisajan toimivuutta seurataan ja arvioidaan niiden muutostarpeet lainsäädännön jatkovalmistelussa.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua määräaikaista kokeilulakia muutettiin 1.3.2011 lukien (1189/2010). Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen ansaintarajaa korotettiin 600 eurosta 687,74 euroon kuukaudessa. Uusi ansaintaraja on samansuuruinen kuin samaan aikaan maksuun tullut takuueläke. Vanha 600 euron ansaintaraja oli kiinteä. Uusi ansaintaraja sidottiin kansaneläkeindeksiin. Vuoden 2012 alusta ansaintaraja nousee 713,73 euroon. Määräaikainen kokeilulaki on voimassa vuoden 2013 loppuun. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää syksyllä 2012 hankkeen, jossa selvitetään kokeilulain toimivuutta ja lainsäädännön muutostarpeita.

Aikuiskoulutuslain toimivuus
HE 152/2009 vp — EV 204/2009 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.11.2009, että hallitus antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä selvityksen aikuiskoulutuslain toimivuudesta ja sen tavoitteiden toteutumisesta sekä aikuiskoulutustukea saavien määrästä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on varautunut aloittamaan eduskunnan edellyttämän selvityksen valmistelun vuonna 2011.

Tulkkauspalveluhenkilöstön asema
HE 220/2009 vp — EV 217/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.12.2009, että hallitus antaa 1.6.2010 mennessä sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen siitä, miten kuntien tulkkauspalveluhenkilöstön asema turvataan vammaisten tulkkauspalveluun liittyvien tehtävien siirtyessä kunnilta valtiolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut tilannetta yhdessä Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa eikä ole havainnut ongelmia. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset
HE 101/2010 vp — EV 261/2010 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen 1) seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä 2) selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutosten vaikutusten seuraamisen. Asiasta on tarkoitus raportoida vuonna 2013.

Tasa-arvoselonteko
VNS 7/2010 vp — EK 51/2010 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 2.3.2011 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:
>
> 1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että
>
> 2. hallitus valmistelee eduskunnalle esityksen tasa-arvolain muuttamisesta muun muassa siten, että palkkakartoitusvelvoitteita täsmennetään, henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia lisätään työpaikan tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä, toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu ulotetaan peruskouluihin ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen suojaa ja syrjintätapausten sovittelua koskevat säännökset;

3. naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiselle toimintaohjelmalle osoitetaan valtion talousarvioissa riittävät, pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavat määrärahat;

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville;

5. tasa-arvotyön voimavaroja lisätään:
— osoittamalla tasa-arvovaltuutetulle määrärahat lisähenkilöstön palkkaamiseen tasa-arvolain edistämisvelvoitteiden valvonta- ja ohjaustehtävien hoitoon; ja
— vahvistamalla Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointia ja huolehtimalla keskuksen rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen; sekä

6. hallitus antaa seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä ja väliraporttina selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen suoritetuista toimenpiteistä ja tasa-arvon kehityksestä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.4.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

2. Hallitus kartoittaa tasa-arvolain muuttamista koskien palkkakartoitusvelvoitteita sekä henkilöstön vaikutus- ja tiedonsaantimahdollisuuksia tasa-arvosuunnitelmaa ja palkkakartoitusta tehtäessä tarkoituksena lain täsmentäminen näiltä osin, samoin kuin syrjintätapausten sovittelun lisäämistä lakiin. Hallitus valmistelee tasa-arvolain muuttamista siten, että tasa-arvosuunnittelu ulotetaan perusopetukseen ja lakiin lisätään sukupuolivähemmistöjen syrjintäsuoja.

3. Ohjelman toimeenpanosta vastaavat ministeriöt (sisäasiain-, oikeus-, ja sosiaali- ja terveysministeriö) ovat esittäneet ohjelmalle määrärahaa hallinnonalansa talousarviossa. Ohjelman toimeenpanoa sopeutetaan resursseja vastaavaksi. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän hyväksyessä 10.6.2010 naisiin kohdistuvan ohjelman toimeenpanon se edellytti samalla, että ohjelma toimeenpannaan kunkin hallinnonalan talousarvion raameissa. Suurin määrärahatarve kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriöön, jonka hallinnonalaan ohjelman toimenpiteet pääasiassa kohdistuvat. Määräraha on jaettu vuosittain, joten tulevien vuosien jaettavan määrärahan suuruutta ei vielä tiedetä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla vuodelle 2011 ohjelmalle osoitettu määräraha (Eräät erityishankkeet -momentilta 030363) on kattanut ministeriön vastuulla olevien toimenpiteiden toteuttamisen suunnitellulla tavalla. Oikeusministeriössä ohjelman täytäntöönpano toteutettiin osana ministeriön toimintaa ja talousarvion raameissa. Erityisesti voidaan todeta seuraavat kustannukset: oikeusministeriö myönsi vuonna 2011 yhteensä 72 900 euroa valtionapua kuuteen rikoksentorjuntahankkeeseen, jotka edistävät myös naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaa. Mukana oli neljä maahanmuuttajataustaisiin liittyvää hanketta ja tutkimushanke maahanmuuttajataustaisille miehille suunnatun lähisuhde- ja perheväkivaltatyön arviointiin. Lisäksi näistä rahoista tuettiin moniammatillisen riskinarviointimenetelmän pilottihanketta (MARAK).

Sisäasiainministeriön poliisiosasto ja poliisihallitus toteavat että toimenpiteiden rahoituksen erittely jälkikäteen on mahdotonta, koska rahoitusta ei ole “korvamerkitty”. Osa toimenpiteistä on tehty myös rakenteiden sisällä tai muiden toimenpiteiden yhteydessä. Poliisiosasto osallistui MARAK:in kustannuksiin 13 000 €:lla.

4. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti 2010 selvityksen ”Lähisuhde- ja perheväkivallan uhreille tarjottavat turvakotipalvelut”. Siinä kartoitettiin turvakotitilanne Suomessa ja annettiin suositukset tilanteen parantamiseksi. Pääasiassa turvakotipalvelut ovat järjestöjen ylläpitämiä, mutta myös muutamilta kunnilta löytyy tätä palvelua. Turvakotipalvelujen valtakunnallistaminen on edennyt hitaasti. Vuoden 2012 aikana laaditaan laatukriteerit toiminnal-

le ja tämän jälkeen valvontakriteerit. Myös sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksessa on esitetty otettavaksi huomioon turvakotipalveluiden järjestäminen yhtenä kunnan velvollisuutena. Turvakotipalvelujen lakisääteistäminen vaikuttaisi myös palvelun järjestämisen resursoimiseen positiivisesti.

5. Tasa-arvovaltuutetun henkilöstömäärärahat samoin kuin Tasa-arvotiedon keskus Minnan resursointi ovat ennallaan. Tasa-arvotiedon keskus Minnan aiempaa vastaava rahoitus on sisällytetty vuosien 2012−2015 kehyksiin.

Ympäristöministeriö

Ympäristönsuojelun valvonta, valvontamaksu
HE 100/2009 vp — EV 6/2010 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.2.2010, että hallitus ennakkovalvonnan keventämishankkeessaan ryhtyy myös toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista ja jälkivalvonnan sisällöllistä kehittämistä.

Ympäristöministeriö on asettanut 30.11.2011 ympäristönsuojelulain ja -asetuksen sekä eräiden muiden säädösten uudistamista valmistelevan hankkeen. Hankkeen tarkoituksena on valmistella ympäristönsuojelulain uudistaminen ottaen huomioon hallitusohjelman ympäristönsuojelulain ja -asetuksen kokonaisuudistukselle asettamat tavoitteet sekä kaikki tähänastinen valmistelutyö selvityksineen. Hankkeen tavoitteena on myös huolehtia teollisuuspäästödirektiivin toimeenpanosta.

Yksi hankkeen neljästä projektista keskittyy valvontaa koskevien säännösten uudistamiseen. Sen tehtävänä on toimeksiannon mukaan laatia 29.2.2012 mennessä ehdotus valvonnan kehittämiseksi mukaan lukien ehdotukset valvonnan maksullisuuden toteuttamiseksi. Ehdotukseen on sisällytettävä myös teollisuuspäästödirektiivin vaatimat valvonnan sääntelyä koskevat muutokset. Ehdotuksia laadittaessa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon niiden yhteys vesilain valvontaan ja tarkasteltava valvonnan voimavaroja kokonaisvaltaisesti.

Ympäristöministeriössä on ajantasaistettavana ympäristölupien valvontaohje (Ympäristöopas 123, YM 2005). Myös julkaisu Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonta, Suomen ympäristö 11/2006 on uudistettavana Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hankkeena, jota ympäristöministeriö rahoittaa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa jää ympäristönsuojelun valvojia lähiaikoina paljon eläkkeelle. Tuottavuustavoitteiden vuoksi korvaavia rekrytointeja ei välttämättä voida tehdä. Valvonnan maksullisuus auttaa voimavaratilannetta kuitenkin aikaisintaan vuonna 2014 ja vain siinä tapauksessa, että valvontamaksut voidaan osoittaa ELY-keskuksissa kyseisiin tehtäviin. Vuodet 2012 ja 2013 tulevat olemaan haasteellisia valvonnan asianmukaisen järjestämisen kannalta.

Öljysuojarahasto, rahoitus
HE 167/2009 vp — EV 231/2009 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Öljysuojamaksun kolmen vuoden määräaikainen korotus tuli voimaan 1.1.2010. Maksu nousi 0,50 eurosta 1,50 euroon tonnilta. Suojamaksun tuotto vuonna 2011 on noin 23 miljoonaa euroa eli hieman vähemmän kuin odotettiin (25 miljoonaa euroa). Öljysuojarahaston hallitus on suunnitellut korotetun maksun käyttöä ja todennut, että torjunta-alus Hallin peruskorjauksesta, merivoimien uudesta monitoimialuksesta ja Dornier-valvontalentokoneiden korvaavista laitehankinnoista aiheutuvia kustannuksia voidaan osaksi korvata rahaston varoista. Rajavartiolaitoksen monitoimialuksen hankintaan rahaston hallitus on ennakkopää-

töksessään myöntänyt käytettävissä olevien varojen rajoissa kolmen miljoonan euron korvauksen.

Ympäristöministeriö on seurannut tiiviisti öljysuojarahaston varojen kertymistä ja niiden riittävyyttä suhteessa valtion investointeihin. Ympäristöministeriö on myös kartoittanut mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston maksupohjaa. Rahoituspohjan laajentamiseksi ei vaikuttaisi olevan toimivaa, rahallisesti merkittävää ratkaisua:

Rahaston toimialan laajentaminen kattamaan myös muita kemikaaleja merkitsisi käytännössä kokonaan uutta rahastoa, jonka perustaminen käsiteltäisiin perustuslain 87 §:n mukaisesti. Muun muassa seuraavat seikat olisivat ongelmallisia tässä ratkaisussa: Kemikaalikuljetuksien aiheuttama riski on huomattavasti pienempi kuin öljykuljetusten. Kemikaalien maahantuojiin kohdistuvan maksun keräämisen organisointi ja valvonta olisi haastavaa ja se olisi myös suhteettoman kallista, koska volyymit jäisivät suhteellisen pieniksi. Kemikaaleja on monenlaisia ja niiden vaaraominaisuudet vaihtelevat suuresti, mikä tekisi maksun määrittämisestä hyvin vaikeaa. Kemikaalintuojilta kerättyjä varojen käyttö öljyntorjuntaan ei olisi hyvien hallintoperiaatteiden mukaista.

Rahaston toimialan laajentaminen kattamaan myös Suomessa jalostettujen öljytuotteiden vientiä kohdentuisi samaan tahoon eli kyseessä ei olisi todellinen rahoituspohjan laajennus. Tuotteiden valmistuksessa käytetty öljy on usein tuotu Suomeen meriteitse, jolloin siitä on maksettu jo kertaalleen öljysuojamaksu.

Öljyjätemaksun avulla rahoitetaan öljyjätehuoltoa, mutta osa tuotosta on ohjattu öljyllä pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen (siirtona öljysuojarahaston budjetin kautta). Tuottoa voisi ajatella ohjattavan jossain määrin myös öljyntorjuntaan. Kyse ei olisi kovin suuresta rahamäärästä (arviolta 1-2 miljoonaa euroa vuodessa) sen lisäksi, mitä siirretään kunnostushankkeita varten. Öljyjätehuollon tarpeet ja isännättömien öljypilaantuneiden alueiden kunnostustarpeet saattavat myös ajan mittaan muuttua, mikä vaikuttaa siirtomahdollisuuksiin.

Hallitusohjelman mukaisesti ympäristöministeriö on valmistautunut laatimaan vuonna 2012 ehdotuksen hallituksen esitykseksi öljysuojarahastolain muuttamisesta siten, että öljysuojamaksun määräaikaista korotusta tavalla tai toisella jatkettaisiin.

Hajajätevesiasetus ja haja-asutuksen jätevesien käsittely
HE 179/2010 vp — EV 288/2010 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 11.2.2011, että hallitus kumoaa voimassa olevan hajajätevesiasetuksen ja antaa uuden, tämän lainmuutoksen mukaisen asetuksen mahdollisimman pian tämän lainmuutoksen hyväksymisen jälkeen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja antaa asiasta ympäristövaliokunnalle selvityksen ennen siirtymäajan päättymistä.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee mahdollisimman pian valtakunnallisen viemäröintitukiohjelman riittävine määrärahatasokorotuksineen vähintään tämän lain ja uuden asetuksen voimaanpanolle asetettavan siirtymäajan loppuun saakka.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä kuntien kanssa varmistaa riittävän ohjeistuksen kunnan viranomaisille lain tehokkaaksi toimeenpanemiseksi ja että hallitus turvaa kunnille riittävän neuvontamäärärahan kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan toteuttamiseen uuden asetuksen voimaanpanon siirtymäajan loppuun saakka.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus nostaa korjausavustusmäärärahan myöntämisen perusteena olevia tulorajoja ja korjaus- ja energia-avustusmäärärahaa siten, että avustus edistää pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamista.

Valtioneuvosto päätti 3.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Eduskunnan hyväksymä ympäristönsuojelulain muutos (196/2011) tuli voimaan 9.3.2011. Sen mukainen uusi valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (209/2011) hyväksyttiin valtioneuvostossa 10.3.2011 ja se tuli voimaan 15.3.2011. Asetuksen 9 §:n voimaantulosäännöksellä kumottiin voimassa ollut talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettu valtioneuvoston asetus (542/2003). Kiinteistöllä 1.1.2004 olemassa olleet käyttökuntoiset jätevesijärjestelmät, jotka eivät täytä uuden asetuksen puhdistustasoa koskevia vaatimuksia, on saatettava asetuksen mukaisiksi viimeistään 15.3.2016.

2. Haja-asutuksen uusittujen jätevesisäännösten toimeenpanon seuranta järjestetään hyödyntäen vesien hoidon toimenpideohjelman toteutuksen seurantaa siten, että eduskunnalle voidaan antaa asiasta selvitys ennen vuoden 2015 loppua.

3. Maa- ja metsätalousministeriö laatii yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa kansallisen viemäröintiohjelman. Laadintaa varten on tehty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten esityksiin perustuva tarveselvitys, joka sisältää suunnitelmat runsaan 65 000 talouden saattamisesta viemäriverkostojen piiriin haja-asutusalueilla sekä taajamien siirtoviemärihankkeet. Ohjelma valmistellaan alkuvuonna 2012, jotta tulokset voidaan ottaa huomioon kehysneuvotteluissa ja vuoden 2013 talousarvion valmistelussa.

Osa esitetyistä kohteista sijaitsee taajamamaisilla alueilla, joissa viemäröinti voidaan toteuttaa kohtuullisin kustannuksin ilman valtion tukea. Osassa hankkeista taas talouksien välisen suurehkon etäisyyden vuoksi kiinteistökohtaiset ratkaisut ovat alueella hyvä ja riittävä ratkaisu, ellei viemäröinnille ole erityistä ympäristönsuojelullista perustetta tai talouksien määrä ole selvästi kasvussa.

4. Haja-asutuksen jätevesihuollon tehostamista käsittelevät uudet säännökset on otettu huomioon hallinnon tiedotuksessa, muuttuneiden säännösten koulutuksessa, uusituissa esitteissä ja kiinteistökohtaisten neuvojien päivitetyssä koulutusmateriaalissa. Pääasiassa viranomaisille ja asiantuntijoille tarkoitettu opas on julkaistu sähköisenä ja opas toimitetaan kuntiin painettuna vuoden 2012 alkupuolella.

Vuoden 2010 ympäristönsuojelun edistämisen määräraha-avustuksilla on kehitetty kiinteistökohtaista neuvontaa, joka on tarkoitus laajentaa valtakunnalliseksi vuosien 2011 ja 2012 yhteensä 2 miljoonan euron avustusmäärärahoilla. Järjestöt ja yhteisöt ovat jättäneet ELY-keskuksiin avustushakemukset joulukuun alkuun 2011 mennessä.

Haja-asutuksen neuvontamäärärahan tarpeet otetaan esille valtion talousarvion kehysneuvotteluissa ja vuoden 2013 talousarvioin valmistelussa alkuvuonna 2012.

5. Valtion talousarvion momentin 35.20.55 (Avustukset korjaustoimintaan) määräraha vähenee olennaisesti vuonna 2012. Vuonna 2011 momentin määrärahoista myönnettäviin avustuksiin osoitettiin yhteensä 90,5 miljoonaa euroa ja vuonna 2012 yhteensä 56,3 miljoonaa euroa. Mainittu määrärahataso ei enää mahdollista pienituloisten kotitalouksien jätevesien käsittelyn parantamistoimien toteuttamisen avustamista. Asiasta on kerrottu ympäristövaliokunnalle kuulemisten yhteydessä.

Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta
HE 199/2010 vp — EV 360/2010 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti, että hallitus säätää asetuksilla riittävän kunnianhimoiset yhdyskuntajätteen, biojätteen, tuottajavastuujätteen, rakennus- ja purkujätteen sekä mahdollisuuksien mukaan muun jätteen kierrätystavoitteet, seuraa tavoitteiden toteutumista ja kiristää tavoitteita ottaen huomioon teknologisen kehityksen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lain tavoitteiden toteutumista kiinnittäen erityistä huomiota sekä jätteen synnyn ehkäisyyn että muutoinkin etusijajärjestyksen toteutumiseen.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jäteyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa energiansäästölamppujen palautusjärjestelmän toimivuutta kuluttajan kannalta ja ryhtyy mahdollisimman pian toimenpiteisiin vastaanottojärjestelmän laajentamiseksi työturvallisuus- ja elintarviketurvallisuusriskit huomioon ottaen.

Valtioneuvosto päätti 16.6.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi jätteistä on ollut lausunnolla 2.12.2011−6.1.2012. Asetus valmistellaan siten, että se astuu voimaan 1.5.2012 samanaikaisesti uuden jätelain kanssa. Jäteasetuksessa on ehdotettu säädettäväksi yhdyskuntajätteen 50 prosentin kierrätystavoite, joka vastaisi valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa vuodelle 2016 asetettua tavoitetta. Suomessa noin 32 prosenttia yhdyskuntajätteestä kierrätettiin (biologinen käsittely mukaan luettuna) vuonna 2010. Lisäksi ehdotetaan, että vähintään 70 prosenttia rakennus- ja purkujätteestä (maa-aines-, kiviaines- ja ruoppausjätteitä sekä vaarallisia jätteitä lukuun ottamatta) hyödynnetään aineena vuonna 2020. Tavoitteet koskisivat kaikkia yhdyskuntajätteen sekä rakennus- ja purkujätteen jätehuollon toimijoita, mutta eivät olisi sitovia.

Muiden jätelajien osalta kierrätystavoitteita arvioidaan kyseisten asetusten valmistelun yhteydessä vuosina 2012 ja 2013.

2. Ympäristöministeriö on järjestänyt viranomaisille ja alan toimijoille koulutusta uudesta jätelaista. Koulutuksessa on tuotu esille etusijajärjestyksen entistä sitovampi luonne ja siitä seuraava painotus jätteen synnyn ehkäisyyn jätehuollon toteuttamisessa. Lisäksi ympäristöministeriö on valmistellut oppaan "Materiaalitehokkuuden edistäminen ympäristölupaprosessissa". Opas on viranomaisten ja alan toimijoiden saatavilla lain tullessa voimaan.

3. Uusi jätelaki tulee voimaan 1.5.2012, joten jätehuollon järjestämistä koskevan vastuunjaon vaikutuksia yksityisten yritysten ja kuntien jäteyhtiöiden toimintaedellytyksiin sekä kuntien mahdollisuuksiin huolehtia niiden vastuulle säädetyistä tehtävistä ei ole vielä voitu selvittää. Asiaa on tarkoitus selvittää erillisellä tutkimuksella kohtuullisen ajan kuluttua lain voimaan tulosta.

4. Ympäristöministeriö on mukana hankkeessa, jossa kauppa, energiansäästölamppujen valmistajia ja maahantuojia edustavat tuottajayhteisöt sekä Jätelaitosyhdistys selvittävät energiansäästölamppujen palautusjärjestelmän toimivuutta sekä kehittävät nykyistä järjestelmää toimivammaksi ja turvallisemmaksi.

Maankäyttö- ja rakennuslaki, sijainninohjaus kaavaratkaisuissa
HE 309/2010 vp — EV 365/2010 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus selvittää sitä, miten olemassa olevat työssäkäyntialueet otetaan riittävästi huomioon kaupan suuryksiköiden sijoittamista koskevien kaavaratkaisujen vaikutusarvioinneissa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin yhteydessä mahdollista tarvetta säätää muiden toimintojen sijainnin ohjauksesta täsmällisemmin laissa ottaen huomioon valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeudellisen aseman sekä selvittää maakuntakaavojen vahvistamismenettelyyn liittyviä käytännön näkökohtia ja kehittämistarpeita.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa yleisesti lain täytäntöönpanon vaikutuksia palveluverkon ja palvelujen saatavuuden kehittymiseen ja kaupan kilpailuedellytyksiin, kehittää asianmukaisia tietojärjestelmiä sekä selvittää muiden, erityisesti taloudellisten, ohjauskeinojen käyttömahdollisuuksia tavoitteiden edistämiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä uudistettaessa maankäyttö ja rakentaminen sekä valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet saadaan nykyistä paremmin parlamentaariseen ohjaukseen. Alueiden kehittämisestä annetun lain (1651/2009) 5 ja 6 §:n mukaan maakunnan liitot vastaavat alueen kehittämisestä. Maankäyttö- ja rakennuslakia on arvioitava ja uudistettava kunnioittaen maakunnallista näkemystä kiinnittäen erityistä huomiota maakuntakaavojen vahvistamiseen. Suuria kauppakeskuksia koskevissa kaavamääräyksissä ja rakentamisnormeissa on painotettava ilmastonmuutoksen torjuntaa edistäviä keinoja, kuten puurakentamista.

Valtioneuvosto päätti 31.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Ympäristöministeriö on uusimassa vähittäiskaupan erityistä sijainnin ohjausta koskevaa ohjeistusta. Laadittavan oppaan sisällössä huomioidaan muun muassa työssäkäynnin ja asioinnin vaikutukset vähittäiskaupan suuryksiköitä koskeviin kaavaratkaisuihin ja niiden vaikutusten arviointiin. Oppaan on määrä valmistua keväällä 2012.

2. ja 4. Ympäristöministeriö on käynnistänyt maankäyttö- ja rakennuslain toimivuusarvioinnin, jonka yhtenä painopisteenä on alueidenkäytön ohjausjärjestelmän toimivuus. Toimivuusarvioinnin yhteydessä tullaan ottamaan huomioon eduskunnan lausumassa esiin tuodut näkökohdat.

3. Lain täytäntöönpanoa seurataan hankkeista kertyvien kokemusten kautta ja kauppa otetaan huomioon myös seurantajärjestelmiä kehitettäessä. Ympäristöministeriö on osallistumassa Tekesin Kestävä yhdyskunta 2007−2012 -ohjelmaan sisältyvään Kaupan rakentamisen sääntely ja kaupan strategiat -tutkimushankkeeseen. Tarkoituksena on tutkia sekä Suomessa että Englannissa tapahtuneita muutoksia kaupan sääntelyssä ja niiden vaikutuksia markkinoiden rakenteeseen ja kilpailuun.

Merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano
HE 323/2010 vp — EV 297/2010 vp
Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 9.2.2011, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin merenhoitoa koskevien suunnitelmien riittäväksi integroimiseksi päällekkäisyyksien välttämiseksi ja

varmistaa riittävien resurssien turvaamisen merenhoidon suunnitteluun ja toimeenpanoon.

Valtioneuvosto päätti 24.3.2011 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomi laatii merivesiensä osalta yhden merenhoitosuunnitelman, jonka valmistelusta ympäristöministeriö vastaa yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Käytännössä valmistelutyö, jossa parhaillaan tehdään alustavaa arviota Itämeren nykytilasta sekä vesien hyvän tilan tavoitteiden määrittelyä, on annettu Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi, jonka tulee hoitaa valmistelutyö yhteistyössä oman hallinnonalan ja muiden mereen liittyviä tehtäviä hoitavien viranomaisten ja laitosten kanssa. Lisäksi merenhoidon ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (272/2011) ja asetuksen perusteella Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY) toimii merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa yhteen sovittavana ELY-keskuksena. Ympäristöministeriö on asettanut sekä asiantuntija- että yhteistyöryhmiä, joilla varmistetaan meren- ja vesienhoidon riittävä integrointi. Valtion vuoden 2012 talousarvion momentin 35.10.22 (Eräät ympäristömenot) määrärahasta kohdennetaan arviolta noin 250 000−300 000 euroa turvaamaan merenhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa.

Metropolialueen alueellinen eheys ja kilpailukyky
VNS 9/2010 vp — EK 48/2010 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.2.2011 selonteon johdosta mietinnön mukaisen kannanoton:

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta ja

että eduskunta edellyttää valtioneuvoston tekevän seuraavan vaalikauden aikana tarvittavia päätöksiä, joilla vaikutetaan segregaatioon eli asuinalueiden eriytymiskehitykseen ja aluetta kehitetään alueellisesti eheäksi, yhdyskuntarakenteeltaan toimivaksi ja kansainvälisessä vertailussa entistä kilpailukykyisemmäksi alueeksi, joka voi edistää koko Suomen menestystä vielä nykyistäkin paremmin ja jossa kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa oman elinympäristönsä päätöksentekoon.

Valtioneuvosto päätti 17.3.2011 ryhtyä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaisesti metropolipolitiikkaa jatketaan ja lujitetaan.

Hallitus päätti iltakoulussaan 21.9.2011 metropolipolitiikan toteuttamisen periaatteista ja organisoinnista. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä täsmensi organisointia perustettavien yhteistoimintaelinten kokoonpanojen osalta 13.10.2011.

Hallituskaudella 2011–2015 metropolipolitiikan sisällöllisiä painopisteitä ovat hallinnon rakenteiden kehittäminen sekä maakäyttö, asuminen ja liikenne, kansainvälinen kilpailukyky, maahanmuuttokysymykset ja sosiaalinen eheys. Toteutuksessa otetaan lisäksi huomioon työvoimatarpeita palvelevat toimet ja koulutusmahdollisuudet.

Metropolipolitiikan neuvottelukunta ja sihteeristö on asetettu. Näiden elinten ensimmäisiä tehtäviä on metropolipolitiikan sisällöllisten painopisteiden täsmentäminen kärkihankkeiksi ja muiksi keskeisiksi tehtäväkokonaisuuksiksi.

Valtioneuvoston kanslia

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
265/2010	**290/2010**	**Laki talousneuvostosta**	**4.3.2011**	**1.4.2011**
34/2011	**28/2011**	**Laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista annetun lain 1 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**	**18.11.2011**	**1.12.2011**
35/2011	**29/2011**	**Laki tasavallan presidentin palkkiosta**	**18.11.2011**	**1.3.2012**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 8/2009	**45/2010***	**Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 24.2.2011**
K 5/2010	**56/2010***	**Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2009**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 25.3.2011**
	EK 57/2010	**Eduskunnan kirjelmä eduskunnan työn lopettamisesta, rauenneista asioista ja eduskunnan kokoontumisesta**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 25.3.2011**
M 9/2010	**53/2010***	**Eduskunnan kirjelmä valtion omistajaohjauksen valvonnasta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 4.8.2011**
VNT 2/2011	**3/2011**	**Pääministeri Jyrki Kataisen 22.6.2011 nimitetyn hallituksen ohjelmaa koskeva valtioneuvoston tiedonanto**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 7.7.2011**

*merkillä varustetut sisältävät lausuman tai kannanoton, jota on käsitelty asianomaisen ministeriön kohdalla osassa III

Ulkoasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
142/2010	**182/2010**	**Laki CARIFORUM-valtioiden sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välillä tehdyn talouskumppanuussopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**11.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
201/2010	**283/2010**	**Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta**	**11.3.2011**	**1.4.2011**
250/2010	**280/2010**	**Laki Suomen Tasavallan ja Intian välillä tehdyn kauppasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain kumoamisesta**	**11.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
275/2010	**346/2010**	**Laki ulkomaalaislain muuttamisesta**	**25.3.2011**	**5.4.2011**
276/2010	**281/2010**	**Laki Kansainvälisen rikostuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta Kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**25.3.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
9/2011	**9/2011**	**Laki Euroopan yhteisöjen ja viiden jäsenvaltioiden sekä Serbian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**30.9.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
15/2011	**47/2011***	**Laki jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta**	**22.12.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
		Laki rikoslain 11 luvun muuttamisesta		**Valtioneuvoston asetuksella**

	Laki pakkokeinolain 5 a luvun 2 ja 4 §:n muuttamisesta **Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 17 §:n muuttamisesta**	**1.1.2014**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 4/2010	**26/2010**	**Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta v. 2009**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 20.1.2011**
K 6/2010		**Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus v. 2009**	
K 7/2010		**Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta v. 2009**	

Oikeusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
277/2009	**355/2010***	**Vesilaki** **Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta** **Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta** **Laki vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain muuttamisesta** **Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta** **Laki luotsauslain 5 §:n muuttamisesta** **Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta** **Laki luonnonsuojelulain 53 ja 57 a §:n muuttamisesta** **Laki vesiliikennelain 4 ja 19 §:n muuttamisesta** **Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta** **Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta** **Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta** **Laki patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta** **Laki kalastuslain muuttamisesta** **Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta** **Laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain 2 ja 3 §:n kumoamisesta**	**27.5.2011**	**1.1.2012**

7/2010	**343/2010**	**Laki Suomen perustuslain 25 §:n muuttamisesta Laki vaalilain muuttamisesta Laki puoluelain 9 §:n muuttamisesta**	**Merkitty pöytäkirjaan 6.5.2011**	
17/2010	**266/2010***	**Laki vankeuslain 4 luvun 1 ja 11 §:n muuttamisesta Laki rikoslain muuttamisesta Laki valvontarangaistuksesta Laki rikosrekisterilain muuttamisesta Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta**	**8.4.2011**	**1.5.2011 1.11.2011**
37/2010	**201/2010**	**Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta Laki perintökaaren 8 luvun 2 ja 8 §:n muuttamisesta Laki perintö- ja lahjaverolain 11 §:n muuttamisesta Laki oikeudenkäymiskaaren 10 luvun muuttamisesta Laki takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta Laki holhoustoimesta annetun lain 34 §:n muuttamisesta**	**14.1.2011**	**1.4.2011**
60/2010 LA 44/2010	**310/2010**	**Laki Suomen perustuslain muuttamisesta Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**	**Merkitty pöytäkirjaan 29.4.2011**	
9/2010	**373/2010***	**Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien**	**10.6.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**

		määräysten voimaansaattamisesta		**1.10.2011**
		Laki rikoslain muuttamisesta		
97/2010	**170/2010**	**Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta**	**14.1.2011**	**1.3.2011**
		Laki eläinsuojelulain muuttamisesta		
		Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta		
		Laki eläinten kuljetuksesta annetun lain 40 §:n muuttamisesta		
		Laki koe-eläintoiminnasta annetun lain 38 §:n muuttamisesta		
		Laki luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain 18 §:n muuttamisesta		
		Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 16 §:n muuttamisesta		**1.6.2011**
		Laki eläintenpitokieltorekisteristä		
		Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta		
110/2010	**183/2010**	**Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta**	**14.1.2011**	**28.3.2011**
		Suomen ja muiden Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta		
		Laki vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta taloudellisiin seuraamuksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
		Laki vastavuoroisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien sään-		

		nösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
146/2010	243/2010	Laki maakaaren muuttamisesta	4.2.2011	Säädetään lailla
		Laki avioliittolain 66 §:n muuttamisesta		1.3.2011
		Laki perintökaaren 12 luvun 6 §:n muuttamisesta		Säädetään lailla
		Laki ulosottokaaren muuttamisesta		
203/2010	251/2010	Laki holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta	11.2.2011	1.5.2011, lain 44 §:n 3 ja 4 mom. 1.1.2013
		Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta		1.5.2011
204/2010	366/2010	Turvallisuustutkintalaki	20.5.2011	1.6.2011
		Laki sotilasilmailuonnettomuuksien tutkinnasta		
		Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen XI-1 lukuun tehdyn muutoksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		Tasavallan presidentin asetuksella
		Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta		1.6.2011
		Laki ilmailulain 126 ja 127 §:n muuttamisesta		
		Laki merilain 18 luvun 15 §:n muuttamisesta		
		Laki rautatielain 80 ja 83 §:n muuttamisesta		
		Laki tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
205/2010	352/2010	Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta	20.5.2011	1.1.2012, 3 §:n ja 19 a §:n 1 mom. 1.6.2011
		Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain muuttamisesta		1.6.2011
		Laki eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 ja 29 §:n muuttamisesta		1.1.2012

220/2010	**289/2010**	**Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta Laki rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä annetun lain muuttamisesta Laki arpajaislain 1 §:n muuttamisesta Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentin kumoamisesta**	**11.3.2011**	**15.6.2011**
221/2010	**302/2010**	**Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 a luvun 3 ja 3 a §:n muuttamisesta Laki metsästyslain muuttamisesta Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 14 §:n muuttamisesta**	**11.3.2011**	**1.4.2011**
222/2010	**374/2010***	**Esitutkintalaki Pakkokeinolaki Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttamisesta Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta Laki vankeuslain muuttamisesta Laki yhteisistä tutkintaryhmistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain muuttamisesta Laki valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki valtakunnanoikeudesta ja ministerivastuuasioiden käsittelystä annetun lain 13 §:n muuttamisesta**	**22.7.2011**	**1.1.2014**

Laki rikoslain 15 ja 16 luvun muuttamisesta
Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta
Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 ja 45 §:n muuttamisesta
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n muuttamisesta
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta
Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta
Laki valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta
Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 ja 23 §:n muuttamisesta
Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain 5 b §:n muuttamisesta
Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain 5 b ja 13 §:n muuttamisesta
Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 30 ja 31 a §:n muuttamisesta
Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 ja 60 §:n muuttamisesta
Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun

lain 13 ja 57 §:n muuttamisesta
Laki vapautensa menettäneen henkilön väliaikaisesta siirtämisestä todistelutarkoituksessa rikosasioissa annetun lain 10 §:n muuttamisesta
Laki omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain muuttamisesta
Laki eurooppalaisesta todisteiden luovuttamismääräyksestä esineiden, asiakirjojen ja tietojen hankkimiseksi rikosasian käsittelyä varten tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta
Laki kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 7 §:stä muuttamisesta
Laki Finanssivalvonnasta annetun lain 36 §:n muuttamisesta
Laki kielilain 14 §:n muuttamisesta
Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 9 ja 13 §:n muuttamisesta
Laki huumausainelain 43 §:n muuttamisesta
Laki asevelvollisuuslain 65 §:n muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki sotilaskurinpitolain muuttamisesta
Laki puolustusvoimista annetun lain 19 §:n muuttamisesta
Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta
Laki aluevalvontalain 27 §:n muuttamisesta
Laki eläinsuojelulain 47 §:n

muuttamisesta
Laki eläinten kuljetuksesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta
Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain 36 §:n muuttamisesta
Laki lannoitevalmistelain 27 §:n muuttamisesta
Laki kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta
Laki hukkakauran torjunnasta annetun lain 16 §:n muuttamisesta
Laki siemenkauppalain 26 §:n muuttamisesta
Laki taimiaineistolain 9 §:n muuttamisesta
Laki hevostalouslain 14 §:n muuttamisesta
Laki kotieläinjalostuslain 14 §:n muuttamisesta
Laki passilain muuttamisesta
Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 21 §:n muuttamisesta
Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta
Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 17 §:n muuttamisesta
Laki viestintämarkkinalain 95 §:n muuttamisesta
Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain 35 §:n muuttamisesta
Laki yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin annetun lain 39 §:n muuttamisesta
Laki löytötavaralain 16 §:n muuttamisesta
Laki ydinenergialain muuttamisesta
Laki mallioikeuslain 37 §:n muuttamisesta
Laki patenttilain 59 §:n muuttamisesta
Laki tieliikennelain 92 m §:n muuttamisesta

		Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 50 ja 50 a §:n muuttamisesta **Laki liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta** **Laki konkurssilain 7 luvun 3 §:n ja 14 luvun 5 §:n muuttamisesta** **Laki autoverolain 86 §:n muuttamisesta** **Laki valmisteverotuslain 111 §:n muuttamisesta** **Laki alkoholilain 60 ja 60 b §:n muuttamisesta** **Laki pakkokeinolain 5 luvun muuttamisesta**		**1.8.2011**
223/2010	**354/2010**	**Laki pysäköinnin valvonnasta** **Laki ympäristönsuojelulain 116 §:n muuttamisesta** **Laki ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta** **Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.1.2012**
251/2010	**263/2010**	**Laki rikosvahinkolain muuttamisesta**	**4.2.2011**	**1.3.2011**
277/2010	**313/2010**	**Laki rikoslain 28 luvun 7 §:n muuttamisesta**	**4.3.2011**	**15.3.2011**
278/2010	**338/2010**	**Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta** **Laki hovioikeuslain muuttamisesta** **Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta** **Laki avioliittolain 17 a §:n muuttamisesta** **Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta**	**10.6.2011**	**1.10.2011**
279/2010	**312/2010**	**Laki rikoslain 2 luvun 13 §:n muuttamisesta** **Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain 24 ja 27 §:n muuttamisesta** **Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta** **Suomen ja muiden Euroo-**	**17.6.2011**	**1.9.2011**

		pan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 54 ja 58 §:n muuttamisesta **Laki nuorisorangaistuksesta annetun lain muuttamisesta** **Laki vankeuslain muuttamisesta** **Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta** **Laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta** **Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta annetun lain muuttamisesta** **Laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta** **Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain 51 ja 64 §:n muuttamisesta** **Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta**		
280/2010	**327/2010**	**Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta** **Laki hovioikeuslain 8 §:n muuttamisesta** **Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta** **Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta** **Laki vakuutusoikeuslain 8 ja 14 §:n muuttamisesta** **Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta**	**10.6.2011**	**1.7.2011**
282/2010	**364/2010**	**Laki lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta** **Laki rikoslain muuttamisesta** **Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 3 ja 11 §:n muuttamisesta** **Laki lastensuojelulain 25 ja**	**20.5.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella** **1.6.2011** **1.1.2012** **1.10.2011**

		25 d §:n muuttamisesta **Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta**		
283/2010	**321/2010**	**Laki rikoslain 20 luvun muuttamisesta**	**13.5.2011**	**1.6.2011**
284/2010	**294/2010**	**Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa** **Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n muuttamisesta** **Laki velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**	**29.4.2011**	**21.5.2011**
285/2010	**286/2010**	**Laki rikoslain 32 luvun 6 ja 14 §:n muuttamisesta** **Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta**	**4.3.2011**	**1.6.2011**
286/2010	**311/2010**	**Laki syyttäjälaitoksesta** **Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta** **Laki rikoslain muuttamisesta** **Laki säätiölain 14 §:n muuttamisesta** **Laki asianajajista annetun lain 11 §:n muuttamisesta** **Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 1 §:n muuttamisesta** **Laki toiminimilain 22 §:n muuttamisesta** **Laki sotilasoikeudenkäyntilain 4 ja 23 §:n muuttamisesta** **Laki sotilaskurinpitolain 19 §:n muuttamisesta** **Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta** **Laki haastemieslain 6 §:n muuttamisesta** **Laki puolustustilalain 8 §:n muuttamisesta** **Laki käräjäoikeuslain 6 §:n muuttamisesta** **Laki tuomioistuinten ja eräiden hallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 6 §:n muuttamisesta**	**13.5.2011**	**1.1.2012** **17.5.2011**

Laki rikosrekisterilain 4 §:n muuttamisesta	
Laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 20 §:n muuttamisesta	
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta	
Laki holhoustoimesta annetun lain 94 §:n muuttamisesta	
Laki henkilötietolain 41 §:n muuttamisesta	
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 ja 24 §:n muuttamisesta	
Laki valtakunnanoikeudesta ja ministerivastuuasioiden käsittelystä annetun lain 11 §:n muuttamisesta	
Laki oikeusapulain 17 ja 18 §:n muuttamisesta	
Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	
Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	
Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain 18 §:n muuttamisesta	
Laki edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 48 §:n muuttamisesta	**1.1.2012**
Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta	**Säädetään lailla** **17.5.2011**
Laki Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta	
Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	
Laki panttilainauslaitoksista annetun lain 39 §:n	

muuttamisesta
Laki valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta
Laki sijoitusrahastolain 148 §:n muuttamisesta
Laki yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin annetun lain 37 §:n muuttamisesta
Laki kalastuslain 112 §:n muuttamisesta
Laki metsästyslain 82 §:n muuttamisesta
Laki metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain 31 §:n muuttamisesta
Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta
Laki työriitojen sovittelusta annetun lain 17 §:n muuttamisesta
Laki patenttilain 57 ja 62 §:n muuttamisesta
Laki patenttiasiamiehistä annetun lain 3 §:n muuttamisesta
Laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 33 §:n muuttamisesta
Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 11 §:n muuttamisesta
Laki opintovapaalain 14 §:n muuttamisesta
Laki ydinenergialain 74 §:n muuttamisesta
Laki hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 39 ja 40 §:n muuttamisesta
Laki siviilipalveluslain 78 ja 86 §:n muuttamisesta
Laki lasten päivähoidosta annetun lain 30 §:n muuttamisesta
Laki tupakkalain 17 ja 31 b §:n muuttamisesta
Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta
Laki säteilylain 64 §:n muuttamisesta
Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 76

		§:n muuttamisesta Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 29 §:n muuttamisesta Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 50 §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain 212 §:n muuttamisesta Laki maastoliikennelain 27 §:n muuttamisesta		
317/2010	332/2010	Laki Euroopan neuvoston tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen lisäpöytäkirjan, joka koskee tietojärjestelmien välityksellä tehtyjen luonteeltaan rasististen ja muukalaisvihamielisten tekojen kriminalisointia, lainsäädännön alaan kuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki rikoslain muuttamisesta Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta	13.5.2011	Tasavallan presidentin asetuksella 1.6.2011
318/2010	337/2010	Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista Laki asianajajista annetun lain muuttamisesta Laki valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki oikeudenkäymiskaaren 15 ja 31 luvun muuttamisesta Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta Laki oikeusapulain 8 §:n muuttamisesta Laki lastensuojelulain muuttamisesta Laki valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta	17.6.2011	1.1.2013

		Laki vankeuslain 12 luvun 4 §:n muuttamisesta **Laki tutkintavankeuslain 8 luvun 4 §:n muuttamisesta** **Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 3 luvun 7 §:n ja 6 luvun 4 §:n muuttamisesta**		
4/2011	**4/2011**	**Laki osakeyhtiölain muuttamisesta** **Laki vakuutusyhtiölain muuttamisesta**	**26.8.2011**	**1.9.2011**
10/2011	**23/2011**	**Laki tuomittujen siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta** **Laki valvontatoimenpiteitä ja vaihtoehtoisia seuraamuksia Euroopan unionissa koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta** **Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta** **Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain 5 e §:n muuttamisesta** **Laki oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 9 b §:n muuttamisesta** **Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain muuttamisesta** **Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain muuttamisesta** **Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta**	**25.11.2011**	**5.12.2011**

		annetun lain 24 §:n muuttamisesta		
16/2011	**21/2011**	**Kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista tehtyyn yleissopimukseen tehdyn selityksen peruuttaminen ja uuden selityksen hyväksyminen**	**18.11.2011**	
17/2011	**22/2011**	**Laki Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä annetun lain muuttamisesta**	**4.11.2011**	**1.1.2012**
36/2011	**39/2011**	**Laki Suomen ja Kiinan kansantasavallan Hongkongin erityishallintoalueen välillä keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**16.12.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
45/2011	**59/2011**	**Laki tietoturvallisuuden arviointilaitoksista** **Laki viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvallisuuden arvioinnista** **Laki viestintähallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.6.2012**
48/2011	**40/2011**	**Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta**	**2.12.2011**	**1.1.2012**
92/2011	**54/2011**	**Laki syyttäjälaitoksesta annetun lain 32 §:n muuttamisesta** **Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 19 §:n muuttamisesta** **Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 28 §:n muuttamisesta**	**9.12.2011**	**1.1.2012**
108/2011	**83/2011**	**Laki hallinto-oikeuslain 12 b §:n muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet

HE 3/2008	**LJL 1/2011 EK 28/2011***	**Valmiuslaki Laki puolustustilalain 2 ja 30 §:n muuttamisesta Laki poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnasta Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 13 a §:n muuttamisesta Laki asevelvollisuuslain 79 ja 81 §:n muuttamisesta Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 27 ja 30 §:n muuttamisesta Laki Pelastusopistosta annetun lain 13 ja 23 §:n muuttamisesta Laki poikkeusolojen vakuutustakuusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**	**Tasavallan presidentti vahvisti lait 29.12.2011 ja määräsi ne tulemaan voimaan 1.3.2012**
HE 7/2010	**LJL 2/2010 EK 14/2011**	**Hallituksen esitys laiksi Suomen perustuslain 25 §:n muuttamisesta, laiksi vaalilain muuttamisesta ja laiksi puoluelain 9 §:n muuttamisesta**	**Tasavallan presidentti määräsi eduskunnan kirjelmän siitä, että eduskunta on hylännyt lakiehdotukset, merkittäväksi pöytäkirjaan 4.11.2011**
HE 60/2010	**LJL 3/2011 EK 16/2011**	**Laki Suomen perustuslain muuttamisesta Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**	**Tasavallan presidentti vahvisti lait 4.11.2011 ja määräsi ne tulemaan voimaan 1.3.2012**
HE 77/2010	**JLJ 4/2011 EK 13/2011**	**Laki Ahvenanmaan itsehallintolain 59 a §:n muuttamisesta**	**Tasavallan presidentti vahvisti lain 4.11.2011 ja määräsi sen tulemaan voimaan 1.12.2011**
K 14/2010	**54/2010**	**Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 2009**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 6.4.2011**
K 18/2010	**55/2010**	**Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus 2009**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 6.4.2011**
M 6/2010	**47/2010**	**Entisen pääministerin Matti Vanhasen virkatoimen lainmukaisuuden tutkiminen**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 10.3.2011**
	26/2011	**Eduskunnan kirjelmä eduskunnan valitsemien valtakunnanoikeuden jäsenten ja heidän**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan**

Sisäasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
106/2009	**149/2010***	**Laki ampuma-aselain muuttamisesta** **Laki rikoslain 41 luvun 1 §:n muuttamisesta** **Laki poliisilain 35 ja 36 muuttamisesta** **Laki asevelvollisuuslain muuttamisesta** **Laki kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**11.2.2011**	**13.6.2011** **Tasavallan presidentin asetuksella**
80/2010	**270/2010**	**Laki kansalaisuuslain muuttamisesta**	**20.5.2011**	**1.9.2011**
81/2010	**328/2010**	**Laki Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta** **Laki tullilain 26 §:n muuttamisesta**	**27.5.2011**	**1.6.2011**
104/2010	**362/2010**	**Laki ulkomaalaislain muuttamisesta** **Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain muuttamisesta** **Laki löytötavaralain 22 ja 24 §:n muuttamisesta**	**10.6.2011**	**1.1.2012**
207/2010	**326/2010**	**Laki arpajaislain muuttamisesta** **Laki raha-automaattiavustuksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta** **Laki totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain 6**	**20.5.2011**	**1.1.2012**

		§:n muuttamisesta Laki rikoslain 17 luvun 16 a ja 16 b §:n muuttamisesta		
208/2010	308/2010	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	4.3.2011	1.4.2011
224/2010	371/2010*	Poliisilaki Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta Laki rajavartiolain muuttamisesta Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta Laki tullilain muuttamisesta Laki eläinlääkintähuoltolain 34 ja 36 §:n muuttamisesta Laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki vesikulkuneuvorekisteristä annetun lain 20 §:n muuttamisesta Laki poliisikoulutuksesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 9 ja 17 §:n muuttamisesta Laki ulkomaalaislain muuttamisesta Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain 23 §:n muuttamisesta Laki rautatiekuljetuslain 29 §:n muuttamisesta	22.7.2011	1.1.2014

		Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta **Laki järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta** **Laki holhoustoimesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta** **Laki lähestymiskiellosta annetun lain 5 §:n muuttamisesta** **Laki ampuma-aselain muuttamisesta** **Laki valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta** **Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 21 a §:n muuttamisesta** **Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 9 a §:n muuttamisesta** **Laki päihtyneiden käsittelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta** **Laki syyttäjälaitoksesta annetun lain muuttamisesta**		
252/2010	**220/2010**	**Laki ulkomaalaislain 48 §:n muuttamisesta**	**21.1.2011**	**1.7.2011**
257/2010 **LA 136/2008**	**368/2010**	**Pelastuslaki** **Laki meripelastuslain 23 §:n muuttamisesta**	**29.4.2011**	**1.7.2011**
266/2010	**357/2010**	**Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta** **Laki Maahanmuuttovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta** **Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain muuttamisesta** **Laki ulkomaalaislain muuttamisesta** **Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n muuttamisesta** **Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain 7 §:n muuttamisesta** **Laki lastensuojelulain 25 §:n muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.9.2011**
25/2011	**27/2011**	**Laki rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajaty-**	**2.12.2011**	**15.12.2011**

		littävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn neuvoston päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta		
		Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan		
		välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän		
		rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta		
		Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta		
		Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 41 a §:n muuttamisesta		
		Laki ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 15 ja 17 §:n muuttamisesta		
37/2011	**67/2011**	**Laki ulkomaalaislain muuttamisesta**	**16.2.2011**	**1.1.2012**
		Laki ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 68 §:n muuttamisesta		**1.1.2014**
		Laki yliopistolain 9 §:n muuttamisesta ja 10 §:n väliaikaisesta muuttamisesta		**1.1.2012**
		Laki ammattikorkeakoululain 26 a §:n muuttamisesta ja 26 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta		
		Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta		
		Laki kansanterveyslain 14 §:n muuttamisesta		
		Laki erikoissairaanhoitolain 3 §:n muuttamisesta		
49/2011	**66/2011**	**Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain 45 §:n**	**16.12.2011**	**1.1.2012**

muuttamisesta

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä-asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
	43/2010	**Kansallisen ihmiskaupparapor-toijan kertomus 2010**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 28.4.2011**

Puolustusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
267/2010	**273/2010**	**Laki SSDR ohjelmistoradioteknologiaa koskevasta tutkimus- ja kehitystiedon vaihdosta Suomen, Ranskan, Italian, Puolan, Espanjan, Ruotsin ja Amerikan yhdysvaltojen välillä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta**	**18.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
76/2011	**106/2011**	**Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista** **Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta** **Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain 17 §:n muuttamisesta** **Laki kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain 1 §:n muuttamisesta** **Laki markkinaoikeuslain 1 §:n muuttamisesta**	**29.12.2011**	**1.1.2012**
109/2011	**71/2011**	**Laki puolustusvoimien ravitsemispalvelujen yhtiöittämisestä**	**16.12.2011**	**1.1.2012**

Valtiovarainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
210/2010	**358/2010**	**Laki arvonlisäverolain muuttamisesta**	**29.4.2011**	**1.6.2011**
246/2010	**331/2010***	**Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 ja 36 §:n muuttamisesta**	**10.6.2011**	**1.9.2011**
268/2010	**356/2010**	**Laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain muuttamisesta Laki sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta**	**29.4.2011**	**4.5.2011**
269/2010	**320/2010**	**Laki Kainuun hallintokokeilusta annetun lain muuttamisesta**	**13.5.2011**	**31.12.2012**
287/2010	**296/2010**	**Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta**	**4.3.2011**	**15.3.2011**
288/2010	**291/2010**	**Laki Liberian kanssa veroasioita koskevista tiedoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**11.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
289/2010	**292/2010**	**Laki Montserratin kanssa veroasioita koskevista tiedoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**18.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
290/2010	**330/2010**	**Laki autoverolain muuttamisesta**	**4.3.2011**	**15.3.2011**
291/2010	**274/2010**	**Laki Kosovon kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisessa ja soveltamisessa**	**4.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
311/2010	**329/2010**	**Laki arvonlisäverolain muuttamisesta**	**25.3.2011**	**101 b § 1.1.2013 156 b § 4 mom 1.4.2011**
327/2010	**293/2010**	**Laki Liechtensteinin kanssa**	**18.2.2011**	**Tasavallan**

		veroasioita koskevasta tiedonvaihdosta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		presidentin asetuksella
333/2010	340/2010	Valtiontakaus valtion sähkönhankinnan hintasuojauksen toteuttamiseksi	Merkitty pöytäkirjaan 25.3.2011	
2/2011	3/2011	Laki maksulaitoslain muuttamisesta Laki ulkomaisen maksulaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain 12 §:n muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetunlain muuttamisesta Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 4§:n muuttamisesta	22.7.2011	1.8.2011
13/2011	10/2011	Laki Itävallan kanssa tuloja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan ja lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	30.9.2011	Tasavallan presidentin asetuksella
19/2011	16/2011	Laki Macaon kanssa veroasioita koskevasta tiedonvaihdosta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.11.2011	Tasavallan presidentin asetuksella
20/2011	17/2011	Laki Seychellien kanssa veroasioita koskevista tiedoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.11.2011	Tasavallan presidentin asetuksella
21/2011	18/2011	Laki Costa Rican kanssa veroasioita koskevista tiedoista tehdyn sopimuksen ja pöytäkirjan lainsäädän-	4.11.2011	Tasavallan presidentin asetuksella

		nön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		
26/2011	**19/2011**	**Laki Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjaan oikeudesta osallistua paikallishallinnon viranomaisten toimintaan tehdyn lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**16.12.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
30/2011	**20/2011**	**Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta** **Laki valtion eläkelain muuttamisesta** **Laki valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta** **Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta**	**25.11.2011**	**1.1.2012**
31/2011	**14/2011**	**Laki Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Viron tasavallan, Irlannin, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Italian tasavallan, Kyproksen tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Maltan tasavallan, Alankomaiden kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Slovenian tasavallan, Slovakian tasavallan, Suomen tasavallan ja Euroopan rahoitusvakausvälineen välisen ERVV puitesopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta** **Laki Euroopan rahoitusvakausvälineelle annettavista valtiontakauksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta**	**30.9.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
57/2011 **130/2011**	**104/2011**	**Vuoden 2012 tuloveroasteikkolaki** **Laki tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta** **Laki rajoitetusti verovelvol-**	**29.12.2011**	**1.1.2012**

		lisen tulon verottamisesta annetun lain 7 ja 15 §:n muuttamisesta **Laki tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta** **Laki verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta** **Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta** **Laki tuloverolain 53 §:n muuttamisesta annetun lain kumoamisesta** **Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 34 §:n kumoamisesta** **Laki ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta** **Laki kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta** **Laki verotililain 8 ja 11 §:n muuttamisesta** **Laki verontilityslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta**		
51/2011	**38/2011**	**Laki arpajaisverolain 4 §:n muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
52/2011	**44/2011**	**Laki arvonlisäverolain muuttamisesta**	**2.12.2011**	**1.1.2012**
53/2011	**92/2011**	**Laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta** **Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta** **Laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012** **1.1.2013** **1.1.2014**
54/2011	**62/2011**	**Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta**	**9.1.2011**	**1.1.2012**

55/2011	**63/2011**	**Laki makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annetun lain 3 §:n ja liitteen muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
56/2011	**46/2011**	**Laki ajoneuvoverolain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
57/2011	**56/2011**	**Laki autoverolain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.4.2012**
58/2011	**45/2011**	**Laki veronumerosta ja rakennusalan veronumerorekisteristä**	**9.12.2011**	**15.12.2011 4 §:n 2 mom 1 ja 2 kohta, 5 § valtioneuvoston asetuksella**
		Laki työturvallisuuslain muuttamisesta		**Valtioneuvoston asetuksella**
		Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 22 §:n muuttamisesta		**Valtioneuvoston asetuksella**
		Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta		**15.12.2011**
60/2011	**82/2011**	**Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta**	**29.12.2011**	**1.1.2012**
		Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta		
62/2011	**80/2011**	**Kansainvälisen valuuttarahaston neljättätoista yleistä jäsenosuustarkistusta ja johtokuntauudistusta koskevan päätöslauselman nro 66-2 hyväksyminen sekä valtiontakuu Suomen Pankille**	**29.12.2011**	
71/2011	**30/2011**	**Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta**	**9.12.2011**	**31.12.2011**
		Laki Suomen Pankista annetun lain 26 §:n muuttamisesta		
		Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta		
		Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain muuttamisesta		
		Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain muuttamisesta		

		Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta Laki eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain muuttamisesta Laki eläkesäätiölain muuttamisesta Laki vakuutuskassalain muuttamisesta		
77/2011	72/2011	Laki perintö- ja lahjaverolain 14 ja 19 a §:n muuttamisesta	22.12.2011	1.1.2012
94/2011	81/2011	Laki tupakkaverosta annetun lain 1 §:n ja liitteen muuttamisesta	16.12.2011	1.1.2012
95/2011	109/2011	Laki valtion virkamieslain muuttamisesta Laki valtion virkaehtosopimuslain 5 §:n muuttamisesta	29.12.2011	1.1.2012
96/2011	64/2011	Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta annetun lian voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki kunnalliseneläkelain voimaanpanolain 3 §:n muuttamisesta Laki valtion eläkelain muuttamisesta Laki valtion eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	22.12.2011	1.1.2012
110/2011	105/2011	Laki euron väärentämisen torjunnan edellyttämistä toimenpiteistä annetussa neuvoston asetuksessa säädetyn velvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuudesta	29.12.2011	31.12.2011
113/2011	100/2011	Laki sijoitusrahaston muuttamisesta Laki ulkomaisen rahastoyhtiön toiminnasta Suomessa annetun lain muuttamisesta Laki arvopaperimarkkinalain muuttamisesta Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain muuttamisesta Laki sidotusta pitkäaikaissäästämisestä annetun lain	29.12.2011	31.12.2011

		3 §:n muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 14 §:n muuttamisesta Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain 16 ja 17 §:n muuttamisesta Laki ennakkoperintälain 9 §:n muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 ja 20 §:n muuttamisesta		
117/2011	**89/2011**	**Laki Barbadosin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**22.12.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
118/2011	**90/2011**	**Laki Bahrainin kanssa veroasioita koskevista tiedoista tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**22.12.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
129/2011	**91/2011**	**Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 8 a §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
134/2011	**103/2011**	**Laki keskinäisestä avunannosta veroihin, maksuihin ja muihin toimenpiteisiin liittyvien saatavien perinnässä annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta**	**29.12.2011**	**1.1.2012**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet

HE 332/2010	**52/2010**	**Valtion vuoden 2011 lisätalousarvio**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 25.3.2011**
K 15/2010	**32/2010**	**Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2009**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 3.2.2011**
LA 115/2010	**39/2010**	**Laki kansanedustajain eläkelain muuttamisesta Laki kansanedustajain perheeläkelain muuttamisesta Laki kansaneläkelain 6 §:n muuttamisesta Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta Laki vammaisetuuksista annetun lain 9 §:n muuttamisesta**	**Tasavallan presidentti vahvisti lait 18.2.2011**
	EK 50/2010	**Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Valtiontalouden kehysmenettelyn vaikuttavuus finanssipolitiikan hallintavälineenä**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 6.4.2011**
HE 11/2011	**4/2011**	**Valtion vuoden 2011 toinen lisätalousarvio**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 26.8.2011**
HE 38/2011 HE 78/2011 HE 112/2011	**18/2011**	**Valtion vuoden 2011 kolmanneksi lisätalousarvioksi sekä esityksestä vuoden kolmannen lisätalousarvion täydentämisestä ja toisesta täydentämisestä**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 16.12.2011**
HE 127/2011	**30/2011**	**Valtion vuoden 2011 neljäs lisätalousarvio**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 29.12.2011**
K 10/2011 K 12/2011	**17/2011**	**Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2010 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion varainhoitovuoden 2010 tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen tarkastuksesta**	**Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan16.12.2011**
VNS 1/2011	**19/2011**	**Valtioneuvoston valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2012−2015 antama selonteko**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 15.12.2011**
VNT 1/2011	**1/2011**	**Portugalille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävä valtion-**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 26.5.2011**

	takaus	
5/2011	**Eduskunnan pankkivaltuutettujen vaali**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 21.7.2011**
6/2011	**Suomen pankin tilintarkastajien vaali**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 21.7.2011**
7/2011	**Valtion vakuusrahaston valtuuston vaali**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 14.7.2011**

Opetus- ja kulttuuriministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
149/2010	**194/2010**	**Laki opintotukilain muuttamisesta Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta**	**21.1.2011**	**1.8.2011**
164/2010	**370/2010***	**Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta Laki yliopistolain muuttamisesta Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta**	**12.8.2011**	**1.1.2012**
190/2010	**348/2010***	**Kuvaohjelmalaki Laki Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksesta Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta Laki rikoslain 17 luvun 17 ja 18 b §:n muuttamisesta Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.1.2012**
292/2010	**271/2010**	**Laki kirkkolain muuttamisesta**	**11.2.2011**	**1.3.2011**
236/2010	**372/2010**	**Laki eräiden Suomeen tuotavien näyttelyesineiden takavarikoinnin kieltämisestä**	**17.6.2011**	**1.7.2011**
334/2010	**335/2010**	**Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 11 ja 31 §:n muuttamisesta**	**25.3.2011**	**1.4.2011**
5/2011	**7/2011**	**Laki Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain muuttamisesta**	**22.7.2011**	**1.8.2011**
79/2011	**68/2011**	**Laki yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**

97/2011	**95/2011***	**Laki Kotimaisten kielten keskuksesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
98/2011	**99/2011**	**Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain muuttamisesta Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
120/2011	**79/2011**	**Laki kirkkolain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2011**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 4/2010	**38/2010***	**Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 3.3.2011**

Maa- ja metsätalousministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
265/2009	**307/2010***	**Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta Laki yhteisaluelain muuttamisesta Laki yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain muuttamisesta Laki maakaaren muuttamisesta Laki ulkoilulain 6 ja 15 §:n muuttamisesta**	**22.7.2011**	**1.10.2011**
192/2010	**236/2010**	**Laki rehulain muuttamisesta**	**14.1.2011**	**1.2.2011**
237/2010	**275/2010***	**Riistahallintolaki Laki metsästyslain muuttamisesta Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta Laki maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**	**18.2.2011**	**1.3.2011**
247/2010	**353/2010**	**Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista Laki porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta Laki poronhoitolain 33 ja 34 §:n muuttamisesta Laki aravalain 1 §:n muuttamisesta Laki omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki kolttalain 8 §:n muuttamisesta**	**26.8.2011**	**Valtioneuvoston asetuksella**

		Laki maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta **Laki pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain 7 §:n muuttamisesta** **Laki maatalouden rakennetuista annetun lain 2 §:n muuttamisesta** **Laki maaseutuelinkeinojen rahoituslain 2 §:n muuttamisesta** **Laki valtakunnallisen maaseudun kehittämisen ja tutkimuksen sekä maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta** **Laki Metsähallituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta** **Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 3 ja 17 §:n muuttamisesta** **Laki varainsiirtoverolain 14 §:n muuttamisesta**		
259/2010	**306/2010**	**Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta**	**4.3.2011**	**15.3.2011**
260/2010	**323/2010**	**Laki Suomen metsäkeskuksesta**	**6.5.2011**	**1.1.2012**
261/2010	**324/2010**	**Laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä**	**6.5.2011**	**1.1.2012**
270/2010	**254/2010***	**Laki kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta** **Laki pienpuun energiatuesta**	**4.2.2011**	
271/2010	**363/2010***	**Laki kalastuslain muuttamisesta**	**25.3.2011**	
293/2010	**333/2010***	**Laki elintarvikelain muuttamisesta** **Laki eläinlääkintähuoltolain 15 ja 23 §:n muuttamisesta**	**8.4.2011**	**1.9.2011**
294/2010	**367/2010***	**Laki maatalouden rakennetuista annetun lain muuttamisesta** **Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta**	**13.5.2011**	**1.11.2011**
295/2010	**325/2010***	**Laki poikkeuksellisten tul-**	**26.8.2011**	**1.1.2014**

		vien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta Laki satovahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta Laki yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta		
296/2010	**341/2010**	**Laki eläinsuojelulain muuttamisesta**	**8.4.2011**	**1.5.2011**
22/2011	**13/2011**	**Laki maanmittauslaitoksesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta Laki Geodeettisesta laitoksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**	**25.11.2011**	**1.1.2012**
23/2011	**35/2011**	**Laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain muuttamisesta Laki kaupanvahvistajista annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta**	**25.11.2011**	**1.1.2012**
24/2011	**11/2010**	**Laki maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista annetun lain 4 §:n muuttamisesta**	**4.11.2011**	**9.11.2011**
27/2011	**31/2011**	**Laki Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta annetun lain kumoamisesta**	**25.11.2011**	**1.12.2011**
40/2011	**86/2011**	**Laki maatalouden rakennetuista annetun lain 40 a §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
41/2011	**37/2011**	**Laki maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta annetun lain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta**	**22.12.2011**	**31.12.2011**
63/2011	**55/2011**	**Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
64/2011	**50/2011**	**Laki maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta Laki eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ohjelmien ja hankkeiden rahoittamisesta annetun lain muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
80/2011	**85/2011**	**Laki yhteismetsälain muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
81/2011	**73/2011**	**Laki kasvinsuojeluaineista**	**29.12.2011**	**1.1.2012**

		Laki metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta Laki rikoslain 44 luvun 1 §:n ja 48 luvun 1 §:n muuttamisesta		**44 luvun 1 §:n 1 mom 1.1.2012 ja 2 §:n 2 mom 1.5.2012**
99/2011	**70/2011**	**Laki riistahallintolain muuttamisesta Laki metsästyslain 74 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä-asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 3/2010	**40/2010***	**Valtioneuvoston selonteko elintarviketurvallisuudesta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 17.2.2011**
VNS 6/2010	**41/2010***	**Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 10.2.2011**
LA 121/2010	**44/2010**	**Laki riistavahinkolain 17 §:n 2 momentin kumoamisesta**	**Tasavallan presidentti vahvisti lain 18.2.2011**

Liikenne- ja viestintäministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
211/2010	**268/2010**	**Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain muuttamisesta**	**17.6.2011**	**19.1.203**
212/2010	**269/2010***	**Ajokorttilaki**	**29.4.2011**	**19.1.2013 eräin poikkeuksin**
		Laki tieliikennelain muuttamisesta		**19.1.2013**
		Laki tieliikennelain eräiden säännösten kumoamisesta		**1.6.2011**
		Laki kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta		**19.1.2013 eräin poikkeuksin**
		Laki taksikuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta		**19.1.2013 eräin poikkeuksin**
		Laki ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain 9 §:n muuttamisesta		**19.1.2013**
		Laki rikoslain 2 a luvun 9 §:n 2 momentin muuttamisesta		**1.6.2011**
		Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta		
215/2010	**225/2010**	**Laki Saimaan kanavan Venäjälle kuuluvan osan ja siihen liittyvän alueen vuokraamisesta Suomen tasavallalle sekä Saimaan kanavan kautta tapahtuvasta alusliikenteestä Venäjän kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta**	**4.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
216/2010	**1.6.2011***	**Postilaki**	**29.4.2011**	**1.6.2011**
		Laki Maailman postiliiton yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		**Tasavallan presidentin asetuksella**
238/2010	**267/2010**	**Laki viestintämarkkinalain**	**8.4.2011**	**25.5.2011**

		muuttamisesta Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain muuttamisesta Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta Laki eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetun lain 6 a §:n muuttamisesta		
262/2010	334/2010	Rautatielaki	8.4.2011	15.4.2011
312/2010	298/2010	Laki valtion rajat ja lentotiedotusalueiden rajat ylittävästä toiminnasta Ruotsin kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.3.2011	Tasavallan presidentin asetuksella
313/2010	336/2010*	Laki lentoasemaverkosta ja -maksuista	11.3.2011	15.3.2011
3/2011	2/2011	Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta	22.7.2011	1.9.2011
6/2011	6/2011	Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta	26.8.2011	15.9.2011
7/2011	5/2011	Laki alkolukon hyväksymisestä liikenteeseen annetun lain 5 §:n muuttamisesta	22.7.2011	1.8.2011
28/2011	97/2011	Laki ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain muuttamisesta	29.12.2011	1.2.2012
32/2011	36/2011	Laki alusliikennepalvelulain muuttamisesta	9.12.2011	1.1.2012
65/2011	53/2011*	Laki väylämaksulain 6 ja 8 §:n muuttamisesta	16.12.2011	1.1.2012
66/2011	49/2011	Laki lentoliikenteen valvontamaksusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	16.12.2011	1.1.2012
67/2011	33/2011	Laki postilain 69 §:n muuttamisesta	16.1.2011	1.1.2012
72/2011	102/2011	Laki taksiliikennelain muuttamisesta	22.12.2011	1.1.2012
82/2011	65/2011	Laki lentoliikenteen päästökaupasta annetun lain muuttamisesta	16.12.2011	1.1.2012
83/2011	60/2011	Laivavarustelaki Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain 4	29.12.2011	1.1.2012

		§:n muuttamisesta Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki merilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta		
100/2011	**96/2011**	**Laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa**	**29.12.2011**	**1.2.2012**
101/2011	**57/2011**	**Laki joukkoliikennelain muuttamisesta Laki maantieliikenteen liikenneyrittäjäkoulutuksesta annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta**	**9.12.2011**	**12.12.2011 eräin poikkeuksin**
102/2011	**77/2011**	**Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen VII luvun vaarallisten aineiden kuljetusta kappaletavarana aluksessa koskevan säännöstön (IMDG-säännöstö) 1.3 luvun muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**	**22.1.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella 1.1.2012**
103/2011	**61/2011**	**Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
114/2011	**78/2011**	**Laki kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**19.12.2011, 5 a § ja 32 §:n 3 mom 1.1.2013**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 10/2010	**46/2010***	**Tuottava ja uudistuva Suomi −**	**Valtioneuvosto**

	Digitaalinen agenda vuosille 2011−2020	**päätti merkitä pöytäkirjaan 28.4.2011**
9/2011	**Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston vaalin tulos**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 28.7.2011**

Työ- ja elinkeinoministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
88/2010	**361/2010**	**Kilpailulaki**	**12.8.2011**	**1.11.2011**
99/2010	**316/2010**	**Kuluttajaturvallisuuslaki** **Laki rikoslain 44 luvun 1 §:n muuttamisesta**	**22.7.2011**	**1.1.2012**
171/2010	**272/2010**	**Laki kansainvälisen uusiutuvan energian viraston (IRENA) perussäännön lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**	**11.2.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
174/2010	**303/2010**	**Merityösopimuslaki** **Laki työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta** **Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain 37 §:n muuttamisesta** **Laki merimiespalvelulain muuttamisesta** **Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 2 §:n muuttamisesta** **Laki vuorotteluvapaalain 5 §:n muuttamisesta** **Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta** **Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 7 §:n ja 11 luvun 7 §:n muuttamisesta** **Laki työttömyysturvalain muuttamisesta** **Laki merimieseläkelain muuttamisesta** **Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 4 ja 5 §:n muuttamisesta** **Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.8.2011**

		Laki merilain 15 luvun 4 §:n muuttamisesta **Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta** **Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta** **Laki järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n muuttamisesta** **Laki tuloverolain 74 ja 75 §:n muuttamisesta**		
175/2010	**359/2010**	**Laki Eurooppapatenttien myöntämisestä tehdyn yleissopimuksen 65 artiklan soveltamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta** **Laki patenttilain muuttamisesta** **Laki hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain muuttamisesta**	**17.6.2011**	**Tasavallan presidentin asetuksella**
182/2010	**347/2010**	**Laki sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä** **Laki julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta** **Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain muuttamisesta** **Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.10.2011**
241/2010	**318/2010**	**Mittauslaitelaki**	**17.6.2011**	**1.7.2011**
249/2010	**279/2010**	**Laki Geologian tutkimuskeskuksesta**	**11.2.2011**	**28.2.2011**
263/2010	**304/2010***	**Laki työsopimuslain muuttamisesta**	**4.3.2011**	**1.4.2011**
264/2010	**305/2010**	**Laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta** **Laki merityöaikalain muuttamisesta** **Laki työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta**	**9.9.2011**	**1.10.2011**
273/2010	**349/2010**	**Kaivoslaki**	**10.6.2011**	**1.7.2011**

		Laki ydinenergialain muuttamisesta Laki maastoliikennelain 4 §:n muuttamisesta Laki säteilylain 3 ja 5 §:n muuttamisesta Laki erämaanlain 6 §:n muuttamisesta Laki saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta Laki luonnonsuojelulain 53 §:n muuttamisesta Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain muuttamisesta		
297/2010	322/2010	Laki ydinvastuulain väliaikaisesta muuttamisesta	27.5.2011	1.1.2012
298/2010	317/2010	Laki ympäristönsuojelua edistäviin investointeihin myönnettävistä valtiontakauksista ja vientitakuista annetun lain muuttamisesta	25.3.2011	1.4.2011
299/2010	278/2010	Laki sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä	11.2.2011	1.3.2011
300/2010	284/2010	Laki ydinenergialain muuttamisesta	25.3.2011	1.6.2011
301/2010	295/2010	Laki Tekes – teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksesta annetun lain muuttamisesta	18.2.2011	1.3.2011
315/2010	315/2010	Päästökauppalaki	8.4.2011	1.5.2011
1/2011	1/2011	Laki yhteistoiminnasta suomalaisissa ja yhteisönlaajuisissa yritysryhmissä annetun lain muuttamisesta	10.6.2011	15.6.2011
14/2011	12/2011	Laki lelujen turvallisuudesta	18.11.2011	1.1.2012
73/2011	58/2011	Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta Laki ulkomaalaislain 91 ja 93 §:n muuttamisesta Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	9.12.2011	1.1.2012
85/2011	32/2011	Laki Matkailun edistämiskeskuksesta	9.12.2011	1.1.2012
115/2011	93/2011	Laki julkisesti tuetuista	29.12.2011	1.1.2012

		vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta Laki Suomen Vientiluotto Oy -nimisestä yhtiöstä annetun lain muuttamisesta Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain muuttamisesta		
124/2011	**101/2011**	**Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
126/2011	**94/2011**	**Laki tilitarkastuslain 57 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
136/2011	**98/2011**	**Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä tehdyn sopimuksen hyväksyminen**	**22.12.2011**	

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 11/2010	**49/2010***	**Valtioneuvoston luonnonvaraselonteko Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 6.4.2011**

Sosiaali- ja terveysministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
183/2010	**255/2010**	**Laki sairausvakuutuslain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**	**4.2.2011**	**1.3.2011**
273/2010	**299/2010**	**Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta annetun lain muuttamisesta** **Laki työntekijän eläkelain 171 §:n muuttamisesta** **Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 29 e ja 29 g §:n muuttamisesta** **Laki eläkesäätiölain muuttamisesta** **Laki vakuutuskassalain 83 d ja 135 §:n muuttamisesta** **Laki eläkesäätiölain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta** **Laki vakuutuskassalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**	**11.3.2011**	**31.3.2011**
274/2010	**300/2010**	**Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta** **Laki työttömyysturvalain muuttamisesta** **Laki aikuiskoulutustuesta annetun lain muuttamisesta** **Laki asumistukilain muuttamisesta** **Laki opintotukilain muuttamisesta** **Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta** **Laki vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta** **Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta** **Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta** **Laki merimieseläkelain muuttamisesta**	**17.6.2011**	**1.7.2011**

		Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta **Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta** **Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 60 §:n muuttamisesta** **Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 41 ja 42 §:n muuttamisesta** **Laki kansaneläkelain 83 ja 84 §:n muuttamisesta** **Laki takuueläkkeestä annetun lain 30 ja 31 §:n muuttamisesta** **Laki valtion eläkelain 174 §:n muuttamisesta** **Laki sotilasavustuslain 21 §:n muuttamisesta** **Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta** **Laki äitiysavustuslain 13 §:n muuttamisesta** **Laki lapsilisälain 15 c §:n muuttamisesta** **Laki elatustukilain 33 §:n muuttamisesta** **Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta** **Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 22 c §:n muuttamisesta** **Laki tapaturmavakuutuslain 54 a §:n muuttamisesta** **Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta**		
302/2010	**342/2010**	**Laki yksityisistä sosiaalipalveluista** **Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta** **Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta** **Laki lastensuojelulain 80 §:n muuttamisesta** **Laki sosiaali- ja terveyden-**	**22.7.2011**	**1.10.2011**

		huollon palvelusetelistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 14 a §:n muuttamisesta		
303/2010	282/2010	Laki huumausainelain muuttamisesta	8.4.2011	1.6.2011
305/2010	301/2010	Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 17 §:n muuttamisesta Laki vakuutusoikeuslain 21 §:n muuttamisesta	4.3.2011	1.1.2012
316/2010	287/2010	Laki työttömyysturvalain 11 luvun muuttamisesta	18.2.2011	1.3.2011
321/2010	369/2010	Laki työttömyysturvalain 4 luvun muuttamisesta	13.5.2011	1.7.2011
322/2010	314/2010	Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta Laki perusopetuslain 32 §:n muuttamisesta	8.4.2011	1.8.2011
326/2010	319/2010	Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta Laki terveydenhuoltolain 60 ja 65 §:n muuttamisesta Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 9 a §:n muuttamisesta	8.4.2011	1.5.2011

		Laki yliopistolain 40 §:n muuttamisesta		
328/2010	345/2010	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kehittämisestä vuosina 2011−2014	8.4.2011	15.4.2011
329/2010	309/2010	Laki työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta Laki kielilain 30 §:n muuttamisesta	12.8.2011	1.10.2011
331/2010	344/2010	Laki lastensuojelulain 50 §:n muuttamisesta Laki perhehoitajalain muuttamisesta Laki omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta	8.4.2011	1.1.2012 1.8.2011
8/2011	8/2011	Laki sairausvakuutuslain 13 luvun 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	22.7.2011	1.8.2011
33/2011	24/2011	Laki terveydensuojelulain muuttamisesta	28.10.2011	4.11.2011
43/2011	25/2011	Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	11.11.2011	1.12.2011
44/2011	42/2011	Laki takuueläkkeestä annetun lain muuttamisesta Laki kansaneläkelain 56 §:n muuttamisesta Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta Laki vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta	16.12.2011	1.1.2012
68/2011	26/2011	Laki valtion osuudesta terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kustannuksista Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta	9.12.2011	1.1.2012
69/2011	34/2011	Laki toimeentulotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:n muuttamisesta	25.11.2011	1.1.2012
74/2011	69/2011	Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain	22.12.2011	1.1.2012 eräin poikkeuksin

		muuttamisesta **Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta** **Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta** **Laki työntekijän eläkelain voimaanpanolain 8 ja 9 §:n muuttamisesta** **Laki merimieseläkelain voimaanpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta** **Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta** **Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 10 ja 11 §:n muuttamisesta** **Laki työeläkeotteen antamisesta vuonna 2012**		**1.1.2012**
87/2011 **132/2011**	**88/2011**	**Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
88/2011	**52/2011**	**Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
89/2011	**48/2011**	**Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta** **Laki työntekijän eläkelain voimaanpanolain 26 §:n muuttamisesta** **Laki merimieseläkelain muuttamisesta** **Laki merimieseläkelain voimaanpanosta annetun lain 2 ja 20 §:n muuttamisesta** **Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta** **Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta** **Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta** **Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 25 §:n muuttamisesta** **Laki Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta** **Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 78 §:n muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**

		Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain 11 §:n muuttamisesta		
90/2011	**43/2011**	**Laki työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n muuttamisesta Laki aikuiskoulutustuesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**	**9.1.2011**	**1.1.2012**
105/2011	**74/2011**	**Laki tupakkalain muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**
106/2011	**51/2011**	**Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain muuttamisesta**	**16.1.2011**	**1.1.2012**
107/2011	**41/2011**	**Laki apteekkimaksusta annetun lain 1 a ja 2 §:n muuttamisesta**	**16.12.2011**	**1.1.2012**
131/2011	**87/2011**	**Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**	**22.12.2011**	**1.1.2012**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 7/2010	**51/2010***	**Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasaarvosta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 6.4.2011**

Ympäristöministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
99/2009	**227/2010**	**Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta**	**21.1.2011**	**1.2.2011**
103/2010	**350/2010**	**Laki Selkämeren kansallispuistosta**	**8.4.2011**	**1.7.2011**
141/2010	**285/2010**	**Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta**	**11.2.2011**	**1.4.2011**
179/2010	**288/2010***	**Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta**	**4.3.2011**	**9.3.2011**
199/2010	**360/2010***	**Jätelaki** **Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta** **Laki terveydensuojelulain 3 §:n muuttamisesta** **Laki kemikaalilain 3 §:n muuttamisesta** **Laki rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta** **Laki jäteverolain 1 §:n muuttamisesta** **Laki eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetun lain 3 ja 7 §:n muuttamisesta** **Laki ajoneuvolain muuttamisesta** **Laki ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain 2 ja 8 §:n muuttamisesta** **Laki merenkulun ympäristönsuojelulain 3 §:n muuttamisesta** **Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 11 §:n muuttamisesta** **Laki pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain 2 §:n muuttamisesta** **Laki patoturvallisuuslain 3 §:n muuttamisesta** **Laki lannoitevalmistelain 3 §:n muuttamisesta** **Laki kasvinsuojeluaineista**	**17.6.2011**	**1.5.2012**

		annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta Laki lääkelain 7 §:n muuttamisesta Laki huumausainelain 28 §:n muuttamisesta Laki kokoontumislain 24 §:n muuttamisesta Laki hallinto-oikeuslain 12 a §:n muuttamisesta Laki öljyjätemaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
200/2010	242/2010	Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	14.1.2011	20.1.2011
256/2010	265/2010	Laki rakennuksen energiatodistuksesta annetun lain muuttamisesta Laki rakennuksen ilmastointijärjestelmän kylmälaitteiden energiatehokkuuden tarkastamisesta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta	11.2.2011	1.3.2011
307/2010	276/2010	Laki EU-ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä	4.2.2011	7.2.2011
308/2010	277/2010	Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään	11.2.2011	16.2.2011, 8 §:n 3 mom ja 12 § 31.1.2012
309/2010	365/2010*	Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	8.4.2011	15.4.2011
323/2010	297/2010*	Laki vesienhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta Laki vesilain 2 ja 16 luvun muuttamisesta Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki merensuojelulain muuttamisesta Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympä-	25.3.2011	1.4.2011

		ristövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta		
324/2010	**339/2010**	**Laki Sipoonkorven kansallispuistosta**	**8.4.2011**	**1.5.2011**
29/2011	**15/2011**	**Laki jätelain muuttamisesta** **Laki kemikaalilain muuttamisesta** **Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta** **Laki rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta**	**28.10.2011**	**11.11.2011**

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 9/2010	**48/2010***	**Valtioneuvoston selonteko metropolipolitiikasta**	**Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 17.3.2011**

Hakemisto

Aasia ja Oseania ... II 14.
Afganistanin tilanne ... III/UM VNS 1/2010
Afrikka ... II 17.
Ahvenanmaa ... I/OM
Aikuiskoulutus ... I/OKM
Aikuiskoulutuslain toimivuus ... III/STM 152/2009
Aikuiskoulutustuen kehittäminen ... III/STM 150/2000
Ajokieltojärjestelmä ... III/LVM 104/2004
Ajokorttiseuraamusjärjestelmä, pisteytysjärjestelmä ... III/LVM 212/2010
Ajokyvyn arviointijärjestelmä ... III/LVM 247/2009
Alkoholimainonnan rajoitukset ... III/STM 84/2008
Alkoholitestit työpaikoilla ... III/TEM 162/2003
Alueellinen yhteistyö ... II 11.
Alueellistamishankkeet ... III/VM VNS 3/2004
Aluehallintouudistus ... III/VM 161/2009
Aluehallintouudistus ... III/VM 59/2009
Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka ... I/TEM
Alueidenkäyttö ... I/YM
Ammatillinen koulutus ... I/OKM
Ammattikorkeakoulut ... I/OKM
Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä ... III/OKM 206/2002
Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen ... III/OKM 26/2009
Ammattikoulutus, ammattistartin seuraaminen ... III/OKM 107/2009
Ammattistartin seuraaminen ... III/OKM 107/2009
Ammattitutkintostipendin kehittäminen ... III/STM 46/2005
Ampuma-aserekisterin uudistaminen ... III/SM 106/2009
Ampumarataverkoston toteuttaminen ... III/SM 106/2009
Apurahansaajat, vakuuttamisvelvoite ... III/STM 92/2008
Arjen oikeussuhteet ... I/OM
Arktinen yhteistyö ... II 11.6
Arvonlisävero, soveltamiskäytäntö ... III/VM 41/2010
Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus ... III/VM 38/2005
Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta ... II 1.6
Asevelvollisten koulutus ... I/PLM
Asevelvollisten taloudelliset etuudet ... III/PLM 37/2007
Asevientipolitiikka ... I/PLM
Asuminen ... I/YM
Automaattinen liikennevalvonta ... III/OM 16/2005
Baltian maiden ja Pohjoismaiden yhteistyö ... II 11.3
Barents- ja arktinen yhteistyö ... II 11.6
Biometriset tunnisteet ... III/OM 25/2005
Biopolttoaineiden käytön edistäminen ... III/TEM 197/2010
Demokratian toimivuus ja julkinen hallinto ... I/OM
Eduskuntavaalit ja hallituksen muodostaminen ... I/VNK
Edustustoverkko ... II 8.

Elinkeinopolitiikka ja liikennemarkkinat ..... I/LVM
Elintarvikelain muuttaminen ..... III/MMM 275/2009
Elintarviketurvallisuus ..... III/MMM VNS 3/2010
Elintarvikevalvonnan voimavarat ..... III/MMM VNS 7/2006
Elintarvikkeet ja terveys ..... I/MMM
Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta ..... I/STM
Eläinlääkäritarve ..... III/MMM 81/2009
Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus ..... III/STM 152/2008
Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmä ..... III/TEM 275/2006
Energian ulkosuhteet ..... II 6.9
Energiapolitiikka ..... I/TEM
Erityisopetus ..... III/OKM 109/2009
Esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti, joutuisuus ..... III/OM K 1/2009
Esitutkintaviranomaiset, toiminnan valvonta ..... III/OM 222/2010
Esteettömyys, viestintäpalvelut ..... I/LVM
Etelä-Aasia ..... II 14.1
Eteläinen Afrikka ..... II 17.2
Etelä-Kaukasia ..... II 13.2
EU, ilmastopolitiikka I
EU, rahoituskehykset, maatalous-, alue- ja rakennepolitiikka I
EU:n globaali rooli I
EU:n ihmisoikeustoiminta ..... II 3.2
EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut ..... II 6.3
EU:n laajentuminen I
EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP) ..... II 1.1
EU-koordinaatio, kehityspoliittinen johdonmukaisuus ..... III/UM K 5:2/2010
EUNAVFOR ..... III/UM VNS 5/2010
EU-politiikka ..... III/VNK VNS 4/2009
Euroopan naapuruuspolitiikka (ENP) ..... II 2.4
Euroopan neuvosto ja Etyj ..... II 3.3
Euroopan talousalue ja Sveitsi, suhteet ..... II 12.2
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) ..... II 1.4
Euroopan unioni ..... II 2.
Euroopan unionin jäsenmaat, suhteet ..... II 12.1
Euroopan unionin laajentuminen ..... II 2.3
Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta ..... II 2.1
Euroopan unionin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ..... II 2.2
Eurooppa 2020-strategia ja Euro Plus -sopimus I
Eurooppa-neuvosto I
EU-tuomioistuinasiat ja rikkomusmenettelyt ..... II 2.6
EU-vaikuttamisen kehittäminen ja avaintavoitteet I
Fennovoima Oy, ydinvoimalaitos ..... III/TEM M 4/2010
Globaalihallinta ja kansainvälinen arkkitehtuuri ..... II 5.9
Haja-asutuksen jätevesien käsittely ..... III/YM 179/2010
Hajajätevesiasetus ja haja-asutuksen jätevesien käsittely ..... III/YM 179/2010
Hallituksen esitykset, versioiden samansisältöisyys ..... III/VNK K 1/2009
Hallituksen EU-politiikka I

Hallituksen Itämeripolitiikka ..... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Hallituksen Itämeripolitiikka ..... III/VNK K 2/2008
Hallituksen ohjelman toimeenpano I
Hallituksen toimenpidekertomus 2009 ..... III/VNK K 5/2010
Hallitus I
Henkilötietojen suoja, yleissääntely ..... III/SM 25/2005
Hintakatto ..... III/LVM 74/2004
Hissin jälkiasennuksen kustannukset ..... III/OM 24/2009
Hukkakauran torjunta ..... III/MMM 50/2001
Humanitaarinen toiminta ..... II 5.13
Hyvinvoinnille vahva perusta ..... I/STM
Hyvinvointi, kaikille mahdollisuus ..... I/STM
Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano ..... III/SM VNS 3/2007
Ihmisoikeudet ..... II 3.
Ihmisoikeuskysymykset, Yhdistyneet kansakunnat ..... II 3.4
Ihmisoikeustuomioistuinasiat ..... II 3.5
Ikääntyneiden vanhempien hoitaminen, tilapäinen vapaa ..... III/TEM 44/2006
Ilmasto- ja energiapolitiikka ..... III/TEM VNS 8/2009
Ilmastoneuvottelujen kauppapoliittinen ulottuvuus ..... II 6.8
Ilmastonmuutos ..... I/YM
Informaatio-ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa ..... III/STM M 2/2008
Innovaatiohankkeet ..... III/TEM K 3:2/2005
Innovaatiopolitiikka ..... I/TEM
Investointien edistäminen ja suoja ..... II 6.5
Isyyslaki, säännös kanneajasta ..... III/OM 56/2004
Itä- ja Länsi-Afrikka ..... II 17.1
Itä-Aasia ..... II 14.2
Itä-Eurooppa ..... II 13.2
Itämeren alueen yhteistyö ..... II 11.4
Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka ..... III/VNK VNS 6/2009
Itämeripolitiikka ..... III/VNK VNS 6/2009
Itämeripolitiikka, hallituksen ..... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Itämeripolitiikka, hallituksen ..... III/VNK K 2/2008
Jalkaväkimiinat ..... III/UM 15/2011
Joukkoliikenne ..... I/LVM
Joukkoliikenne ..... III/LVM 110/2009
Julkinen palvelu; Yleisradio ..... III/LVM K 16/2007
Julkisen hallinnon ICT-toiminta ..... I/VM
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka ..... III/VM VNS 2/2005
Julkisen tietohallinnon ohjaus, toimeenpanon seuranta ..... III/VM 246/2010
Julkisuusdiplomatia ja viestintä ..... II 10.
Jätelain kokonaisuudistus ..... III/YM 257/2006
Jätelain uudistuksen toimeenpano ja seuranta ..... III/YM 199/2010
Kaakkois-Aasia ja Oseania ..... II 14.3
Kaatopaikkojen jätevero ..... III/YM 257/2006
Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin ..... I/STM
Kalastuslain kokonaisuudistus ..... III/MMM 17/2009

Kalastuslain uudistus ... III/MMM 271/2010
Kalatalous ... I/MMM
Kalatalousrahasto ... III/MMM 220/2006
Kanada ... II 15.
Kansainvälinen humanitaarinen miinatoiminta ... III/UM 15/2011
Kansainvälinen kriisihallinta, Suomen osallistuminen ... II 1.3
Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset ... II 7.
Kansainvälinen rauhanvälitystoiminta ... II 1.5
Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta ... I/PLM
Kansainvälinen suojelu, säädösten soveltaminen ja seuranta ... III/SM 166/2007
Kansainvälinen ympäristöpolitiikka ... II 5.11
Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminta ... II 4.4
Kansalaispalvelut ... II 9.
Kansallinen kynnysarvo ... III/TEM VNS 7/2008
Kansalliskielten elinvoimaisuus ... III/OKM 97/2011
Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus ... III/STM 3/2005
Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius ... III/STM 11/2009
Karibia ... II 15.
Kasvinsuojeluaineet ... III/MMM 147/2006
Kaupallis- taloudellisten etujen edistäminen ... II 6.
Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö ... II 6.6.1
Kauppapoliittiset suojainstrumentit ... II 6.6.2
Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ... II 6.
Kauppojen aukioloajat ... III/TEM 84/2009
Kehitysmaatuonnin helpottaminen ... II 6.6.1
Kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla .. II 4.3
Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutuminen, seuranta . III/UM K 5:1/2010
Kehityspolitiikka ... II 4.
Kehitysrahoitus, julkinen, laajat kehitysresurssit ... II 4.2
Kehitysrahoituslaitokset, kansainväliset ... II 5.12
Keski-Aasia ... II 13.2
Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka ... III/VM VNS 2/2005
Keskus-, alue- ja valtion paikallishallinto ... I/VM
Kielistrategia-hanke ... I/VNK
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri ... I/MMM
Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto ... III/MMM 30/2009
Kiinteistönmuodostamislaki ... III/MMM 265/2009
Kiinteistörahastolainsäädäntö ... III/VM 175/2008
Kokonaisvaltainen kriisinhallinta ... III/UM K 5:3/2010
Konsulipalvelut ... II 9.1
Korkeakoulukeksinnöt ... III/TEM 259/2004
Korruption vastainen toiminta, YK:n ... II 5.6
Korvausten takaisinperintä ... III/OM 36/1992
Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset ... III/STM 101/2010
Kotimaisen puolustusteollisuuden tukeminen ... I/PLM
Kotouttamislain kehittäminen ... III/SM 166/2005
Kotouttamislain uudistaminen ... III/SM VNS 4/2008

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen ..... III/STM 234/2006
Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta ..... III/OKM 33/2006
Koulutuspoliittinen selonteko ..... III/OKM VNS 4/2006
Kriminaalipolitiikka ..... I/OM
Kulttuurin tulevaisuus ..... III/OKM VNS 4/2010
Kunnat ..... I/VM
Kuntien valtionosuudet ..... III/VM 174/2009
Kuntoutus, Kansaneläkelaitoksen järjestämä ..... III/STM 3/2005
Kuvaohjelmalainsäädäntö ..... III/OKM 190/2010
Kyberturvallisuus ja tietoyhteiskunta ..... II 5.10
Kyläkaupan tuki ..... III/TEM 84/2009
Kävely- ja pyöräily ..... I/LVM
Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus ..... III/TEM M 7/2000
Laajakaista ja tietoyhteiskunta ..... III/LVM VNS 10/2010
Laajakaista ..... III/LVM 176/2009
Lannoitevalmistelaki ..... III/MMM 71/2005
Lastensuojelu ..... III/STM 252/2006
Latinalainen Amerikka ja Karibia ..... II 15.2
Latinalainen Amerikka ..... II 15.
Lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelut ..... III/LVM 313/2010
Lentoliikenteen päästökauppa ja lentoasemaverkko ..... III/LVM 209/2009
Liikenne- ja viestintäministeriö ..... I/LVM
Liikenne- ja viestintäministeriö ..... III/LVM
Liikennejärjestelmän kehittäminen ..... I/LVM
Liikennepoliittinen selonteko ..... III/LVM VNS 3/2008
Liikennetraktorit ..... III/LVM 24/2006
Liikennetraktorit ..... III/LVM 41/2008
Liikenneturvallisuus ..... I/LVM
Liikennevalvonta, automaattinen ..... III/OM 16/2005
Liikenneverkko ..... I/LVM
Liikuntapolitiikka ..... I/OKM
Liito-oravan suojelu ..... III/MMM 73/2003, LA 154/2003
Lukion suullisen kielitaidon arviointi ..... III/OKM 98/2008
Luonnonsuojelu ..... I/YM
Luonnonvarapolitiikka ..... III/TEM VNS 11/2010
Luonnonvarat ja ilmastonmuutos ..... I/MMM
Luotsaustoiminnan järjestäminen ..... III/LVM 251/2009
Lähialueyhteistyö ..... II 11.7
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka ..... II 16.
Länsi- Keski- ja Etelä-Eurooppa ..... II 12.
Länsi-Balkan ja Turkki ..... II 12.3
Lääkehoidon kustannukset ..... III/STM 50, 164/2004
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen ..... III/STM 134/2008
Maa- ja metsätalousministeriö ..... I/MMM
Maa- ja metsätalousministeriö ..... III/MMM
Maahanmuutto- ja pakolaiskysymykset ..... II 3.6
Maahanmuuttohallinto ..... I/SM

Maailman kauppajärjestö WTO ... II 6.1
Maakunnan liittojen yhteistoiminta ... III/TEM 146/2009
Maankäyttö- ja rakennuslaki, sijainninohjaus kaavaratkaisuissa III/YM 309/2010
Maaseudun kehittäminen ... I/MMM
Maaseudun rakennetuet, säännösten muutostarpeet ... III/MMM 65/2009
Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi ... III/MMM VNS 5/2009
Maaseutuhallinnon järjestäminen kunnissa ... III/MMM 232/2009
Maatalouden rakennetuet ... III/MMM 113/2007
Maatalous ja maaseudun kehittäminen ... I/MMM
Maataloustuotanto ... III/MMM VNS 4/2005
Maatalousyrittäjien työterveydenhuolto, kehittäminen ... III/STM 132/2006
Maatilainvestointien hankinta ... III/MMM 294/2010
Maksuhäiriöpolitiikka ... I/OM
Markkinoiden sääntely ... I/TEM
Media ... I/LVM
Merenhoidon suunnittelu ja toimeenpano ... III/YM 323/2010
Merenmittaus ... III/LVM 213/2010
Merentutkimuslaitoksen toiminnot, uudelleen järjestäminen ... III/LVM 121/2008
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky ... III/LVM 115/2007
Metropolialueen alueellinen eheys ja kilpailukyky ... III/YM VNS 9/2010
Metropolipolitiikka ... III/YM VNS 9/2010
Metsälain valtuussäännökset ... III/MMM 266/2009
Metsälannoitus ... III/MMM 271/2009
Metsätalous ... I/MMM
NATO, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC) ... II 1.2
Nuori työtön, väylä kohti työelämää ... III/TEM 225/2002
Nuorisopolitiikka ... I/OKM
Oikeusministeriö ... I/OM
Oikeusministeriö ... III/OM
Oikeusturvan kehittäminen ... I/OM
Oikeusyhteistyö, EU:n ja kansainvälinen ... I/OM
Omistajaohjaus, liikenne- ja viestintäministeriön ... I/LVM
Opetus- ja kulttuuriministeriö ... I/OKM
Opetusministeriö ... III/OKM
Opintotuki ... I/OKM
Opintotuki, kehittäminen ... III/OKM 11/2005
Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä ... III/OKM 73/1999
Opiskeluun soveltumattomuus, lainsäädäntö ... III/OKM 164/2010
Oppimisen tukeminen ... III/OKM 109/2009
Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä ... III/OKM 119/2008
Osasairauspäivärahan kehittäminen ... III/STM 62/2009
Oseania ... II 14.
Pakolaiskysymykset ... II 3.6
Palveluseteli ... III/STM 20/2009
Pelastustoimi ja hätäkeskukset ... I/SM
Perintätoimeksiantojen rajoitukset ... III/OM 21/2004
Perunan rengasmätä ... III/MMM 87/1995

Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ ..... III/STM 77/2004
Perusturvan parantaminen ..... III/STM 155/2001
Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä ..... III/TEM 116/2007
Pienpuun energiatuki ..... III/MMM 270/2010
Pienteurastamojen lihantarkastus..... III/MMM 293/2010
Pikaluottojen sääntely ..... III/OM 24/2010
Pohjoinen ulottuvuus ..... II 11.5
Pohjois-Afrikka ..... II 16
Pohjois-Amerikka ..... II 15.1
Pohjois-Atlantin puolustusliitto ..... II 1.2
Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö..... II 11.3
Pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö..... II 11.2
Poissaolo perheenjäsenen tai läheisen hoitamiseksi ..... III/TEM 263/2010
Poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset ..... III/SM 224/2010
Poliisin tehtävä- resurssi- ja rahoitussuunnitelma ..... III/SM 224/2010
Poliisitoimi..... I/SM
Porotalous ..... I/MMM
Posiva Oy, käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos..... III/TEM M 3/2010
Postitoiminta ..... I/LVM
Postitoiminta ..... III/LVM 216/2010
Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet..... III/STM 221/2005
Puolustushallinnon rakennuslaitos..... I/PLM
Puolustusministeriö..... I/PLM
Puolustusministeriö..... III/PLM
Puolustuspolitiikka ja hallinto ..... I/PLM
Puolustusvoimien materiaalihankinnat ..... I/PLM
Päihdehuolto, akuutin kehittäminen ..... III/SM 90/2005
Päivähoidon hallinto ja ohjaus..... III/STM 91:5/1999
Päätösasiakirjojen rakenteistaminen ..... I/VNK
Rahankeräykset..... III/SM 102/2005
Rahoituslaitokset, kansainväliset ..... I/VM
Rahoitusmarkkinat ..... I/VM
Rahoitusmarkkinoiden sääntely ..... I/VM
Rajavartiolaitos ..... I/SM
Rakennerahastopolitiikka ..... I/TEM
Rakentaminen ..... I/YM
Rauhankumppanuus (PfP) ..... II 1.2
Rautatieliikenne ..... I/LVM
Rehulaki..... III/MMM 27/2007
Riistanhoitomaksut ..... III/MMM 237/2010
Riistatalous ..... I/MMM
Riistavahinkolain vaikutukset..... III/MMM 90/2008
Rikesakkolainsäädäntö ..... III/OM 44/2002
Rikkipäästöt ..... III/LVM 248/2009
Ruokapoliittinen selonteko ..... III/MMM VNS 6/2010
Saamen kielen elvyttäminen ..... III/OKM K 1/2009
Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen ..... III/OM 164/2007

Salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen ..... III/OM 222/2010
Sektorikohtaiset kauppapoliittiset erityiskysymykset ..... II 6.6.3
Selviämisasematoiminta, kehittäminen ..... III/SM 90/2005
Siemenperunakeskus ..... III/MMM 70/2002
Siirtovelvoite, radio ja televisiotoiminta ..... III/LVM 13/2010
Sisäasiainministeriö ..... I/SM
Sisäasiainministeriö ..... III/SM
Sisämarkkinat mukaan lukien digitaaliset sisämarkkinat I
Siviilikriisinhallintaan osallistuva henkilöstö, palvelussuhde .... III/SM 46/2008
Sokeria sisältävien elintarvikkeiden valmisteverotus ..... III/VM 148/2010
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ..... III/STM 49/2002
Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmä, uudistaminen . III/STM 37/2008
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... I/STM
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... III/STM
Sosiaaliset yritykset ..... III/TEM 132/2003
Sosiaaliturvan muutoksenhaku ..... III/STM 58/2008
Sotilaallinen huoltovarmuus ..... I/PLM
Sotilaallinen kriisinhallinta, EU:n, Suomen osallistuminen ..... III/UM VNS 5/2010
Sotilaallinen kriisinhallinta, kansainvälinen ..... I/PLM
Sotilaallinen maanpuolustus ..... I/PLM
Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ..... I/STM
Suomalainen sotilasosasto, asettaminen korkeaan valmiuteen ... III/UM VNS 8/2010
Suomalaisten sijoittuminen avaintehtäviin, YK ..... III/UM K 1/2009
Suomen Akatemia, lainuudistuksen toetutumisen seuraaminen . III/OKM 27/2009
Suomen ehdokkuus YK:n turvallisuusneuvostoon ..... II 5.3
Suomen ihmisoikeuspoliittinen toiminta ..... II 3.1
Suomen ihmisoikeuspolitiikka ..... III/UM VNS 7/2009
Suomen ja Ruotsin välillä rajajokisopimus ..... III/MMM 264/2009
Suomen osallistuminen EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaan ..... III/UM VNS 5/2010
Suomen turvallisuus ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/PLM VNS 1:4,6/2009
Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/SM VNS 1:5/2009
Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/VNK VNS 1/2009
Suomen YK-politiikka ..... II 5.1
Surmansa saaneen läheinen, kärsimyksen korvaaminen ..... III/OM 192/2005
Sveitsi ..... II 12.2
Sähköinen lääkemääräys ..... III/STM K 4/2006
Sähköinen potilaskertomus ..... III/STM K 4/2006
Sähköisen viestinnän tietosuojalaki, muuttaminen ..... III/LVM 48/2009
Säädösvalmistelun kehittäminen ..... I/OM
Taide- ja kulttuuripolitiikka ..... I/OKM
Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) ..... II 6.2
Talouskehitys ..... I/VM
Talouskriisi ja talousunionin vahvistaminen I
Talousneuvosto ..... I/VNK
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus ..... III/STM 195/2004
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus ..... III/TEM 195/2004
Tasa-arvon edistäminen ..... I/STM

Tasa-arvoselonteko ... III/STM VNS 7/2010
Tehostettu harmaan talouden torjunta ... III/OM M 8/2010
Tekijänoikeuslain lainakorvausjärjestelmä ... III/OKM 126/2006
Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen ... III/OKM 28/2004
TEN-T -politiikka ... I/LVM
Teollisuuden Voima Oyj, ydinvoimalaitoksen yksikkö ... III/TEM M 2/2010
Terrorismin ennaltaehkäisy ... III/OM 81/2007
Terrorismin ja väkivaltaisen radikalismin vastainen yhteistyö ... II 2.7
Terrorismin vastainen yhteistyö ... II 1.7
Tiedepolitiikka ... I/OKM
Tiemaksujärjestelmä ... III/LVM 109/2006
Tietoyhteiskunta ... I/LVM
Tilatukijärjestelmä ... III/MMM 17/2005
Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano ... III/MMM 52/2007
Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki ... III/OKM 9/2006
Tulkkauspalveluhenkilöstön asema ... III/STM 220/2009
Tulvavahinkolain kumoaminen ... III/MMM 295/2010
Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka ... III/OM 57/2000
Tuontipolitiikka ... II 6.6
Tuottavuus ... I/VM
Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta ... II 1.
Työ- ja elinkeinoministeriö ... I/TEM
Työ- ja elinkeinoministeriö ... III/TEM
Työeläkeuudistus ... III/STM 242/2002
Työelämä ... I/TEM
Työelämäselonteko, toimet ... III/TEM VNS 4/2004
Työkyvyttömyyseläkeläisen työhönpaluun edistäminen ... III/STM 72/2009
Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka ... I/TEM
Työmarkkinatoimenpiteet, osallistuvien työaikasuojelu ... III/TEM 274/2009
Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma ... I/TEM
Työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeus ... III/STM 68/2008
Työttömyysturvajärjestelmä ja työeläkejärjestelmä ... III/STM 223/2004
Työttömyysturvalaki ... III/STM 115/2002
Työttömyysturvan peruspäivärahan taso ... III/STM S 4/1996
Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus ... II
Ulkoasiainministeriö ... I/UM
Ulkoasiainministeriö ... III/UM
Ulkomaalais-, maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikka ... III/SM 185/2010
Ulkomaalaislain perheenyhdistämissäännökset, selvitys ... III/SM 240/2009
Ulkomainen työvoima ... III/STM 171/2008
Ulosoton asiamieskielto ... III/OM 83/2006
Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ... III/OM 83/2006
Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa ... III/TEM 102:2/2008
Vaalit ja puolueet ... I/OM
Vaikutusvallan väärinkäyttö ... III/OM 79/2010
Vakausrahasto, UM:n, PLM:n, SM:n yhteinen ... III/UM K 5:4/2010
Valtion omistajaohjaus, raportointi ... III/VNK M 9/2010

Valtion omistajapolitiikka ..... I/VNK
Valtion omistajapolitiikka ..... III/VNK 80/2007
Valtion toimintojen sijoittaminen ..... III/VM 237/2001
Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka..... I/VM
Valtioneuvoston kanslia..... I/VNK
Valtioneuvoston kanslia..... III/VNK
Valtioneuvoston ruotsin kielen lautakunta ..... I/VNK
Valtionosuusuudistus..... III/VM 88/2005
Valtiontalous..... I/VM
Valtiovarain controller -toiminto..... I/VM
Valtiovarainministeriö ..... I/VM
Valtiovarainministeriö ..... III/VM
Valvontarangaistuksen käyttöönotto ..... III/OM 17/2010
Vammaisille järjestettävät palvelu ja tukitoimet ..... III/STM 166/2008
Vammaispoliittinen ohjelma..... III/STM VNS 5/2006
Vapaa sivistystyö, selvittäminen ..... III/OKM 175/2009
Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka..... I/OM
Venäjä..... II 13.1
Venäjä, Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia, Keski-Aasia..... II 13.
Venäjä-yhteydet, liikenne..... I/LVM
Verotus..... I/VM
Vesilainsäädännön tarkistaminen ..... III/OM 277/2009
Vesitalous ..... I/MMM
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE)..... II 6.4
Vientivalvonta ..... II 6.7
Viestintärauha..... III/OM 232/2008
Viestintäverkot..... I/LVM
Viisumipolitiikka..... II 9.2
Vuokratyövoiman välitys ja käyttö..... III/TEM 78/1996
Väkivaltaisen radikalisoitumisen vastainen yhteistyö ..... II 1.7
Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus..... III/LVM 65/2011
Ydinpolttoaine, käytetyn loppusijoitus..... III/TEM M 7/2000
Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet ..... III/OM 44/2003
Yhdistyneet kansakunnat..... II 5.
Yhdistyneet kansakunnat, ihmisoikeuskysymykset..... II 3.4
Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka, Karibia..... II 15.
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen..... I/PLM
Yhteistoiminta yrityksissä, lain toimeenpano ja vaikutukset..... III/TEM 254/2006
Yhteistyö pohjoismaiden ministerineuvostossa..... II 11.1
YK, suomalaisten sijoittuminen avaintehtäviin..... III/UM K 1/2009
YK:n alainen tiede- ja kulttuuritoiminta..... II 5.8
YK:n apulaisasiantuntijatoiminta ..... II 5.5
YK:n talous- ja sosiaalisektori..... II 5.4
YK:n toiminta, kehitysrahoituslaitokset , globaalikysymykset .. II 5.
YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto ..... II 5.2
YK-reformit..... II 5.7
Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kertomus 2007 ja 2008 ..... III/LVM K 14/2009

Yleissivistävä koulutus ..... I/OKM
Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ..... I/OKM
Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuranta ..... III/OKM 7/2009
Ympäristöasiat liikenteessä ..... I/LVM
Ympäristöministeriö ..... I/YM
Ympäristöministeriö ..... III/YM
Ympäristönsuojelu ..... I/YM
Ympäristönsuojelun valvonta, valvontamaksu ..... III/YM 100/2009
Yritysten kansainvälistyminen ..... I/TEM
Yritysten toimintaympäristö ..... I/TEM
Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely, työelämä I/TEM
Älyliikenne ..... I/LVM
Öljysuojarahasto, rahoitus ..... III/YM 167/2009

LYHENTEET:

VNK ..... valtioneuvoston kanslia
UM ..... ulkoasiainminiteriö
OM ..... oikeusministeriö
SM ..... sisäasiainministeriö
PLM ..... puolustusministeriö
VM ..... valtiovarainministeriö
OKM ..... opetus- ja kulttuuriministeriö
MMM ..... maa- ja metsätalousministeriö
LVM ..... liikenne- ja viestintäministeriö
TEM ..... työ- ja elinkeinoministeriö
STM ..... sosiaali- ja terveysministeriö
YM ..... ympäristöministeriö

HE ..... hallituksen esitys
VNS ..... valtioneuvoston selonteko
K ..... kertomus
LA ..... lakialoite
M ..... muut